

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2562)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.6 No.1 (January – March 2019)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม - ธันวาคม

💧 เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : tak.puyada@gmail.com

❖ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปรีดีทักวี่, ศ.,ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการ

พระราชปรีดีมณี, ผศ.,ดร.

คณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

❖ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

ผู้อำนวยการส่วนงานบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

พระครูโฆสิตวัฒน์นกุล, ผศ.,ดร.

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. รงค์ บุญสวยขวัญ

สำนักวิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

อาคารมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

คณะปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

คณะปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร. จันทนา อุดม

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร. ไพโรจน์ บุตรชีวัน

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร. อุทัย เอกสะพัง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

๑ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

นักวิชาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

๑ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธรรมสโร

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระมหาอภินันท์ นนทภาณี

พระบุญญฤทธิ์ ภททจารี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

๑ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

๑ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

๑ จัดรูปเล่ม

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

๑ พิมพ์ที่

บริษัท โรงพิมพ์ดีชัย จำกัด

1/7 ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-322-955, Email : dchai@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2562 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 1 (จนถึง 31 ธันวาคม 2562) และจะถูกคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล ASEAN Citation Index-ACI ต่อไป เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประกอบด้วย บทความวิชาการ 5 เรื่อง และบทความวิจัย 25 เรื่อง รวม 30 เรื่อง ดังนี้

อรรถปริวรรต : การตีความปรัชญาหลังนวยุคกับพุทธปรัชญาสาราณียธรรม 6 เสริมสร้างสังคมคุณธรรม โดย กันยาวิร์ สัทธาพงษ์ การแนะแนวการศึกษาและอาชีพของนิสิตพุทธศาสนบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดย พระโชคดี วชิรปญโญ (ราโชภาณูจน์) จิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพ โดย พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปญโญ, พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, พระครูโอภาสนนทกิตติ์, สมศักดิ์ บุญปูและพีรวัฒน์ ชัยสุข สังคมผู้สูงอายุ: ปัจจัยการตลาดที่เปลี่ยนไป โดย วัชรกรรณ์ ชิวโศภิษฐ การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา โดย พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย โภกกระโทก), พระฉัตรชัย ดวงศรีและพระอุดมสิทธินายก รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ โดย พระเทิดศักดิ์ สดุดินธโร (ศรีวิรัตน์), สีน งามประโคนและกฤษฎา นันทเพ็ชร การจัดการเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี โดย ภัสลดา สุวรรณนวล, พระอธิการธวัชชัย แสงโสภณ, อำพล ปญญา

และสุภาภรณ์โสภณ รูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม โดย พระมหาสุธรรม สุรตโนและอำนาจ เดชชัยศรี การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ โดย พระชยานันท์หมื่น, พระปลัดนฤตล กิตติภทฺโท, วรปรัชญ์ คำพงษ์, จิตติพร สะสมและอรพินท์ อินวงศ์ แนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง จังหวัดหนองคาย โดย ไวยภาษ ศรีหรั่ง, ธนกฤต ทุริสุทธิ์และสังคม ศุภรัตน์กุล การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย โดย วีระดา สำเนียง, ธนกฤต ทุริสุทธิ์, ประจัญ กิ่งมิ่งแอและสังคม ศุภรัตน์กุล รูปแบบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดย พระอาโช เสี่ยงัก (มาเยอะ) รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว โดย อนุสิน พลเสนา, ประจัญ กิ่งมิ่งแอและธนกฤต ทุริสุทธิ์ พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ โดย สุขาย ทะสุวรรณ, พระราชปริยัติมุนีและวุฒินันท์ กันทะเตียน การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 โดย พระสุวรรณ ธรรมวุธ, สีน งามประโคนและอินดา ศิริวรรณ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมงคล 8 โดย พระมหาวิชาญ กนตสีโล, สมพงศ์ บุญมากและกานต์ ตันตระกูลการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดย สายหยุด มีฤกษ์และชาติชาย พิทักษ์ธนาคม การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความมียู่ของภพภูมิของชีวิตตามพุทธปรัชญาเถรวาท โดย พิน ดอกบัว, สวัสดิ์ อโณทัยและณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง แรงงานข้ามชาติ : คุณภาพชีวิตและการสร้างคุณค่าบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดย เดโซ แชน้ำแก้ว, พระสุธีรัตนบัณฑิตและปาริชาติ วลัยเสถียร การพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬาในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี โดย ปรีชา ศิริรัตน์ไพบุลย์, ธนกฤต ทุริสุทธิ์และประจัญ กิ่งมิ่งแอ อิทธิพลของความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น: การศึกษาเชิงพฤติกรรม โดย จุฑารัตน์ รุ่งจำรัส, เสรี ชัดแฉ้ม, ปรัชญา แก้วแก่นและสิริกานต์ จันทเปรมจิตต์ การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์

มหายานในประเทศไทย โดย พระมหาสุริยา คั่นฟ้าบ (แสงอินตา), พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโนและสิน งามประโคน รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต สายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา โดย พระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (ชูศรี), สิริวัฒน์ ศรีเครื่องดงและลำพอง กลมกุล รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี โดย ประทีน นาคชื่น, ประจัญ กิ่งมั่งแฮ, กฤตติกา แสนโกชน์และธนกฤต ทูริสุทธิ์

ปิดท้ายเล่มนี้ด้วยบทความวิจัย เรื่อง การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ สำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม โดย พระครูเขมาภิวฒฒ อภิชาติ (อันชุกฤทธิ์), สิน งามประโคนและอินดา ศิริวรรณ บทความนี้นำเสนอในประเด็น “การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ประกอบด้วยกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม เพื่อพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ สำหรับผู้บริหาร สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมอย่างยั่งยืน”

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการ ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้ บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขออ้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

บทความวิชาการ : Academic Article

อรรถปริวรรต : การตีความปรัชญาหลังนวยุคกับพุทธปรัชญาสาราณียธรรม 6 1

เสริมสร้างสังคมคุณธรรม

HERMENEUTICS: SCIENCE OF INTERPRETATION OF POSTMODERN PHILOSOPHY
WITH SARANIYADHAMMA VI TO REINFORCE VIRTUOUS SOCIETY.

กันยาวิริ์ สัทธาพงษ์

การแนะแนวการศึกษาและอาชีพของนิสิตพุทธศาสตรบัณฑิตคณะครุศาสตร์ 17

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

GUIDANCE FOR EDUCATION AND CAREER OF BUDDHIST STUDENTS. FACULTY OF
EDUCATION, MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY.

พระโชคดี วชิรปัญญา (ราโชภาณูจน์)

จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ 31

A SPIRITUALITY OF TEACHERS FOR PROFESSIONAL.

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, พระครูโสภณพุทธศาสตร์, พระครูโสภาสนนทกิตติ,
สมศักดิ์ บุญปูและพีรวัฒน์ ชัยสุข

สังคมผู้สูงอายุ: ปัจจัยการตลาดที่เปลี่ยนไป 38

AGING SOCIETY: THE CHANGED MARKETING FACTOR.

วัชรารกรณ์ ชิวโคภิษฐ์

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบัน 55
พระพุทธศาสนา

THE DEVELOPMENT OF CHANGE MANAGEMENT MODEL TOWARDSEXCELLENCE OF
THE BUDDHIST INSTITUTIONS.

พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย โกกระบโทก), พระฉัตรชัย ดวงศรีและพระอุดมสิทธินายก

บทความวิจัย : Research Articles

- รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่ 70
พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสงฆ์ฆาธิการ

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING BUDDHIST
PROPAGATION CAPACITY IN SOCIAL MEDIA OF ADMINISTRATIVE MONKS.

พระเทิดศักดิ์ สดุดินุธโร (ศรีวิรัตน์), สีน งามประโคนและกฤษฎา นันทเพ็ชร

- การจัดการเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี 85
MANAGEMENT THE ROUTES AND THE NETWORKS OF THE TAPEE BASIN ECO-
TOURISM.

รัชลดา สุวรรณนวล, พระอธิการธวัชชัย แสงโสมณ, อำพล ปุญญาและสุภาภรณ์ โสภา

- รูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สู่ความเป็นเลิศตาม 103
หลักพุทธธรรม

A MODEL OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL ADMINISTRATION IN PALI STUDY
TOWARDS EXCELLENCE ON BUDDHADHAMMA PRINCIPLES INTEGRATED
APPROACH.

พระมหาสุธรรม สุรัตน์และอำนวย เดชชัยศรี

- การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ใน 126
ท้องถิ่นภาคเหนือ

THE ASCERTAINMENT AND CONSERVATIONAL SYSTEM THE ANCIENT SCRIPTURES
KEPT IN MONASTERIES AND PUBLICIZING LANNA WISDOM TO UP RISE A LOCAL
LEARNING SOURCE IN LANNA REGION.

พระชยานันท์, พระปลัดนฤมล กิตติภทโท, วรปรัชญ์ คำพงษ์, ฐิติพร สะสม
และอรพินท์ อินวงศ์

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง จังหวัดหนองคาย	146

THE DEVELOPMENT WAY FOR PERFORMANCE ON THE ROLE ANT DUTY FOR ENHANCING OF BORDER STABILITY OF VILLAGE COMMITTEE FOR VOLUNTEER DEVELOPMENT AND SELF PROTECTION.

ไวยภาพษ ศรีหริ่ง, ธนภฤต ทุริสุทธิและสังคม ศุภรัตน์กุล

การพัฒนาแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย	161

THE DEVELOPMENT MODEL OF ENHANCEMENT TO ELECTRIC ENERGY CONSERVATION OF THE SCHOOL IN NONGKHAI PROVINCE.

วีรธาดา สำเนียง, ธนภฤต ทุริสุทธิ, ประจัญ กิ่งมิ่งแฮและสังคม ศุภรัตน์กุล

รูปแบบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	180

THE YOUTHS' MOTIVATION MODEL FOR FURTHER STUDY IN PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL, GENERAL EDUCATION DIVISION.

พระอาโช เสี่ยกั้ง (มาเยอะ)

รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว	197

INTEGRATED RISK MANAGEMENT MODEL OF LAOS STATE FUEL COMPANY IN LAO.

อนุสิน พลเสนา, ประจัญ กิ่งมิ่งแฮและธนภฤต ทุริสุทธิ

พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ	210

THE INTEGRATED BUDDHIST METHOD FOR MENTAL EMPOWERMENT OF SOLDIER OFFICERS.

สุชาย ทะสุวรรณ์, พระราชปริยัติมุนีและวุฒินันท์ กันทะเตียน

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธ 228**
บริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะ
สงฆ์ ภาค 1

TRANSFORMATIONAL READERSHIP SKILL DEVELOPMENT FOR ADMINISTRATOR
ACCORDING TO THE BUDDHIST ADMINISTRATIVE EDUCATION ON
PRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL PALI DIVISION IN GOVERN OF SANGKA SECTION I.

พระสุวรรณ ธมฺมวโร, สิน งามประโคนและอินดา ศิริวรรณ

- แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 244**

GUILDLINE FOR DEVELOPING QUALITY LIFE OF THE ELDERLY WITH NOBLE
EIGHTFOLD.

พระมหาวิชาญ กนฺตสิโล, สมพงศ์ บุญมากและกานต์ ตันตระกูล

- การใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน 268**
เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล

USING BUDDHIST GUIDANCE ACTIVITIES TO PROMOTE LIFE SKILLS ON LEARNING
TIMING AND RELATIONSHIP OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK AND
PERIMETER

สายหยุด มีฤกษ์และชาติชาย พิทักษ์ธนาคม

- การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความมีอยู่ของภพภูมิของชีวิตตามพุทธปรัชญาเถรวาท 286**

AN ANALYTICAL STUDY OF THE PLANES EXISTENCE OF BEINGS IN BUDDHIST
PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE.

พิน ดอกบัว, สวัสดิ์ อโณทัยและณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

- แรงงานข้ามชาติ : คุณภาพชีวิตและการสร้างคุณค่าบนประสบการณ์ ณ ถิ่น 305**
ปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

TRANSNATIONAL WORKERS: QUALITY OF LIFE AND VALUE CREATION UNDER
EXPERIENCE AT THE DESTINATION, A CASE STUDY OF NAKORN SI THAMMARAT.

เดโช แชน้ำแก้ว, พระสุธีรัตนบัณฑิตและปาริชาติ วลัยเสถียร

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่ง จังหวัดอุดรธานี 326

THE DEVELOPMENT TO PROMOTE THE SPORT FOR YOUTHS MODEL OF SPORT CLUB IN SPORTS ASSOCIATION UDON THANI PROVINCE.

ปรีชา ศิริรัตน์ไพบุลย์, ธนกฤต ทุริสุทธิ์และประจัญ กิ่งมิ่งแฮ

อิทธิพลของความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อคำภาษาไทยและ รูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น: การศึกษาเชิง พฤติกรรม 339

THE INFLUENCE OF GENDER AND PERSONALITY DIFFERENCES ON DOMINANCE EMOTIONAL THAI WORDS AND PICTURE IN YOUNG ADULTS: BEHAVIORAL STUDY.

จุฑารัตน์ รุ่งจำรัส, เสรี ชัดแฉ้ม, ปรัชญา แก้วแก่นและสิริกรานต์ จันทเปรมจิตต์

การพัฒนาแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะ สงฆ์มหายานในประเทศไทย 357

DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION MODEL BASED ON BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF MAHAYANA SANGHA IN THAILAND.

พระมหาสุริยา คั่นฟ้าบ (แสงอินตา), พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโนและสิน งามประโคน

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา 375

A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST PSYCHOLOGY.

พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ (ชูศรี), สิริวัฒน์ ศรีเครือดงและลำพอง กลมกุล

รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่าย ประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี 390

A MODEL OF SELF CARE IN HYPERTENSIVE PATIENT AT FORT PRAJAKSILAPAKOM HOSPITAL UDON THANI PROVINCE.

ประทีน นาคชื่น, ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ, กฤตติกา แสนโภชนและธนกฤต ทุริสุทธิ์

สารบัญ (ต่อ)

การบูรณาการการประยุกต์ใช้หลักสัจตโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาทในการ เสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ไทย 412

THE INTEGRATION OF APPLYING SEVEN FACTORS OF ENLIGHTENMENT IN
THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY TO ENHANCE THE THAI BUDDHIST MONKS'
HEALTH.

พระปลัดแสน จินณสาโร (ชุมมิ่ง), สมบูรณ์ บุญโทและสวัสดิ์ อโณทัย

การศึกษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของกลุ่มแม่น้ำตา ปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี 431

THE WAY OF LIFE WISDOM AND THE LINKAGE TO SRIVICHAYA CIVILIZATION OF
THE TAPEE BASIN COMMUNITY IN SURAT THANI PROVINCE.

ประสิทธิ์ พันธวงษ์, พระมหาติลกรัศมี ฐิตจาโร, บุญรัตน์ ครุฑคง, สุภาภรณ์ โสภาและจำเริญ ชู
ช่วยสุวรรณ

รูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธ บริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 455

INCENTIVE AND MORAL ENHANCEMENT MODEL BASED ON BUDDHIST
PROMOTING MORALE IN THE WORK OF TEACHERS BUDDHIST ADMINISTRATIVE
EDUCATION IN PHRAPARITYATTIDHAMMA SCHOOL,
GENERAL EDUCATION DIVISION

พระครูสังฆรักษ์สุพจน์ พรหมญาโน (เลี่ยนดอน), พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโนและสิน งาม
ประโคน

การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ ภาค 17 470

KNOWLEDGE MANAGEMENT OF SUFFICIENCY ECONOMY IN MULTICULTURAL
SOCIETIES OF SANGHA ADMINISTRATION REGION 17

พระครูสถิตินราธิการ, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัยและอุทัย สติมัน

สารบัญ (ต่อ)

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกัน สุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)	486
MOTIVATION IN PERSONNEL'S PERFORMANCE AFFECTING TO ADMINISTRATION OF NATIONAL HEALTH SECURITY OFFICE, AREA BRANCH 13 (BANGKOK).	
พภัศสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล	
การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกธรรม	499
DEVELOPMENT OF BUDDHIST PARTICIPATORY MANAGEMENT FOR ADMINISTRATORS ON PRAPARIYATTIDHAMMA DIVISION.	
พระครูเขมาภิวุฒิ อภิชาโต (อ้นชุธวัฑฒ์), ลิน งามประโคนและอินฉา ศิริวรรณ	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ-ม

อรรถปริวรรต : การตีความปรัชญาหลังนวยุค
กับพุทธปรัชญาสาราณียธรรม 6 เสริมสร้างสังคมคุณธรรม*
HERMENEUTICS: SCIENCE OF INTERPRETATION
OF POSTMODERN PHILOSOPHY WITH SARANIYADHAMMA VI
TO REINFORCE VIRTUOUS SOCIETY

กันยาวิรี สัทธาพงษ์

Kanyawee Sathapong

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand.

E-mail: kanyawee@forecastsscience.com

บทคัดย่อ

สังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ที่ค่านิยมวัตถุนิยมและบริโภคนิยมกำลังจะเปลี่ยนแปลง การปลุกจิตสำนึกแห่งความดีงามทางจิตใจที่ให้ตระหนักถึงคำว่า “การให้ การแบ่งปัน” เมื่อสังคมไทยมีความความปรารถนาดี ด้วยพื้นฐานของความรัก ความเมตตากรุณา ย่อมนำความสงบสุขกลับคืนมาให้กับสังคม กล่าวได้ว่า “ความรัก” เป็นพื้นฐานของคุณธรรมความดีงาม คุณธรรมเป็นธรรมของคนดีที่สร้างให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประสบความสำเร็จในกิจที่ตั้งใจกระทำ ทำให้บุคคลเหล่านั้นเป็นที่ระลึกรู้ถึงในคุณงามความดีที่เขาสร้างไว้ คือ พุทธปรัชญาสาราณียธรรม 6 และเมื่อนำปรัชญาที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์คือ ปรัชญาหลังนวยุคที่มีหลักในการยอมรับสิ่งที่ดีจากหลายศาสตร์ความรู้โดยใช้วิจารณ์ญาณผ่านการตีความด้วยหลักอรรถปริวรรตโดยใช้เครื่องมือ ทฤษฎีการหลอมรวมครอบฟ้าเพื่อสรรหาแนวคิดร่วม เคารพความเห็นต่าง มองหาจุดเชื่อมโยงผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ด้วยแนวคิดการเสวนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาจุดเชื่อมโยงของความเหมือนท่ามกลางความต่างด้วยการประนีประนอม มนุษย์ในสังคมจึงควรฝึกจิตใจให้เคารพความคิดและยอมรับความเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ อันแสดงออกถึงการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นทำให้

* Received 14 March 2019; Revised 21 March 2019; Accepted 2 April 2019.

เกิดบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ประยุกต์เข้ากับหลักคำสอนพุทธปรัชญาสาราณียธรรม 6 ที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตด้วยสัมมาทิฐิช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสามัคคี ก่อให้เกิดความระลึกถึงคุณงามความดีที่หล่อหลอมเข้าไปในจิตใจ ให้คิด พูด กระทำด้วยความดี ความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความนุ่มนวลแต่มีความเข้มแข็งในทางจิตใจ นอกจากนี้การให้และการแบ่งปันเป็นคุณธรรมเบื้องต้นที่ช่วยคลายความยึดมั่น ถือมั่นลงได้ ด้วยการเปิดใจยอมรับความช่วยเหลือ เมื่อผู้รับรู้สึกซาบซึ้งขอบคุณในความช่วยเหลือ ผู้ให้เกิดปิติร่วมยินดีเมื่อเห็นผู้รับมีความสุข เมื่อต่างก็มีความรู้สึกร่วมคือมีความสุขร่วมกัน เกิดความรู้สึกร่วมกันไปด้วย เป็นชุมชนที่มีแต่คนคิดดี ทำดี ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น เป็นสังคมคุณธรรมที่ตระหนักในความดีงาม ความดีงามนี้จะค่อยๆ เปลี่ยนสังคมที่แก่งแย่งชิงดี เป็นสังคมแห่งการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คุณธรรมสาราณียธรรม 6 พร้อมกับแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคมีคุณประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติช่วยให้สังคมนี้เป็นสังคมคุณธรรมที่เต็มไปด้วยคนที่มีสัมมาทิฐิ คิดดีร่วมกับผู้อื่น กระทำดีทั้งกาย วาจา ใจด้วยหลักเมตตา เคารพครัดในศีลธรรมที่ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น แต่กลับพร้อมให้ความช่วยเหลือแบ่งปันเมื่อเห็นผู้อื่นมีปัญหา นำมาซึ่งความสงบสุขสู่สังคม

คำสำคัญ: อรรถปริวรรต, ปรัชญาหลังนวยุค, พุทธปรัชญาสาราณียธรรม 6

Abstract

Thai society in globalization accept materialism and consumerism as a law of living are changing. Activating the conscience of good mental by awareness of the word "giving & sharing". When Thai society has the good will to each other with the basics of love, kindness which bring the peace back to the society. It is said that "love" is the basis of morality, virtue of good people make themselves succeed in the act of intent. It makes them memorable in the goodness that he created that is Buddhist doctrines Saraniyadhamma VI and when we get the right philosophy in the globalization era that is postmodern philosophy. It accepts the good things from variety theories of knowledge by using judgement under process of interpretation with hermeneutics by the tool of fusion of horizons

theory to find the same concept, respect different idea, get connection point which pass the process of analysis, synthesis, criticism with the concept of dialogue and change opinion together to find the link of similarity among differences by reconciliation. Human beings in society should practice their minds to respect the other thoughts and accept their opinions willingly. To express respect for human rights and dignity of others to build the atmosphere of cooperation apply with Buddhist doctrines Saraniyadhamma VI which is the basis of living with right view that help to reduce conflict and strengthen harmony. It makes others keep one in mind which is molded into the heart that think, speak and do the goodness. Humility is the virtue that promotes gentleness but strengthens the mind. In addition, giving and sharing are the primary virtue that disintegrate the hold of fixation by accepting other help. When the recipient feels grateful for those help and the giver also feel happy too when see the recipient is happy. It is a community where people think good, do good, think to benefit of others, it is a virtuous society which realizes in its goodness. This good will gradually change the struggling society to the cooperation society. Virtue of Saraniyadhamma VI Along with the postmodern philosophy give the benefits to mankind. It makes this virtuous society is full of people who think well in all of good, act with good heart, strictly moral in not thinking of hurting others but ready to help with sharing when see the others are in trouble which bring happiness and peace to society.

Keywords: Hermeneutics, postmodern philosophy, Virtue of Saraniyadhamma VI.

บทนำ

สังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ที่ค่านิยมวัตถุนิยมและบริโภคนิยมจนเกิดปัญหาสังคม มีวลีที่แพร่หลายในสังคม “Greed is great” โลกนั้นดี พาให้เจริญ (ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, สุภาพ สิริ

บรรสพ. กรณจริยา สุขรุ่ง, 2555, หน้า 193) มนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคมสนใจต่อผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ ขาดความยับยั้งพร้อมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองไม่สนใจว่าจะล่วงละเมิดเอาเปรียบทำลายสิทธิของผู้อื่น สังคมที่ขาดคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ศิล ๕ สามารถส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของการอยู่ร่วมกันอย่างไรความสุข เป็นสังคมที่เบียดเบียนเอาเปรียบสร้างความเดือดร้อนที่มีสาเหตุจากการไม่เคารพสิทธิผู้อื่น มัวหลงคิดแต่จะล่วงละเมิดหลอกลวง เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียว แต่ปัจจุบันนี้สังคมไทยกำลังจะเปลี่ยนแปลงไป ด้วยสังคมที่มีคนกล้า ที่ลุกขึ้นมาเปิดเผยตัว แสดงความกล้าหาญในการกระทำ ความดี อย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อน การปลุกจิตสำนึกแห่งความดีงามทางจิตใจที่ออกมารณรงค์ให้ตระหนักถึงคำว่า “การให้ การแบ่งปัน” ดังเช่น โครงการก้าวคนละก้าวของนักวิ่งชื่อดัง ตูน บอดี้สแลม หรือ คุณอาทิตย์ราห์ คงมาลัย ผู้ออกมาริเริ่มโครงการ ได้สร้างปรากฏการณ์รวมพลังคนไทยร่วมกันบริจาคเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ให้กับ 11 โรงพยาบาล เป็นกระแสดังในโลกโซเชียลที่ทำให้เห็นน้ำใจของคนไทยหลังไหลมารวมกันแบ่งปันในรูปแบบต่างๆ กัน บางคนก็มาช่วยบริจาคเงิน มาร่วมวิ่งในขบวนเดียวกันหรือมาเป็นทีมงานเบื้องหลังช่วยสนับสนุนโครงการนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ช่วงเวลานั้นเป็นช่วงเวลาที่คุณไทยมีความสามัคคีกัน ร่วมแรงร่วมใจกันทำสิ่งที่เป็นกุศลด้วยการปลุกจิตสำนึกของการให้การช่วยเหลือ การแบ่งปันและร่วมกันมีความสุขกับการให้ในครั้งนั้น ดังที่ท่าน ว.วชิระ เมธี พระนักเทศน์ชื่อดังได้อนุมโหมทนาถึงความดีงามที่ริเริ่มโดย คุณตูน บอดี้สแลมว่า “วิ่งบนถนน สะเทือนถึงหัวใจ” สามารถกระตุ้นปลุกจิตสำนึกในหัวใจคนไทยให้ลุกขึ้นมาทำความดีด้วยการให้ การเสียสละ แบ่งปันให้กันและกันอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้สังคมแห่งความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อันเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่มีมาแต่ดั้งเดิม เป็นสังคมที่ดียิ่งได้หวนกลับมาสู่ยุคปัจจุบัน และคงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าช่วงนี้ในช่วงเวลาปลายปีพุทธศักราช 2560 เป็นช่วงเวลาที่ยังสร้างความสุขให้กับชาวไทยอย่างมาก และที่มากขึ้นไปอีกในปีพุทธศักราช 2561 มีเหตุการณ์ที่โลกต้องจารึกถึงความรักความปรารถนาดี มิตรภาพ ความร่วมมือที่หลังไหลมาทั่วทุกมุมโลกจากเหตุการณ์ การกิจช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาดีมี 13 ชีวิตจากถ้ำหลวง ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย

เมื่อสังคมไทยมีความปรารถนาดีให้กันและกัน ด้วยพื้นฐานของความรัก ความเมตตากรุณา ย่อมนำมาความสงบสุขกลับคืนมาให้กับสังคม กล่าวได้ว่า “ความรัก” เป็นพื้นฐานของคุณธรรม ความดีงาม คุณธรรมเป็นธรรมของคนดี คนดี คือ คนที่ทำความดีให้ผู้อื่นด้วย

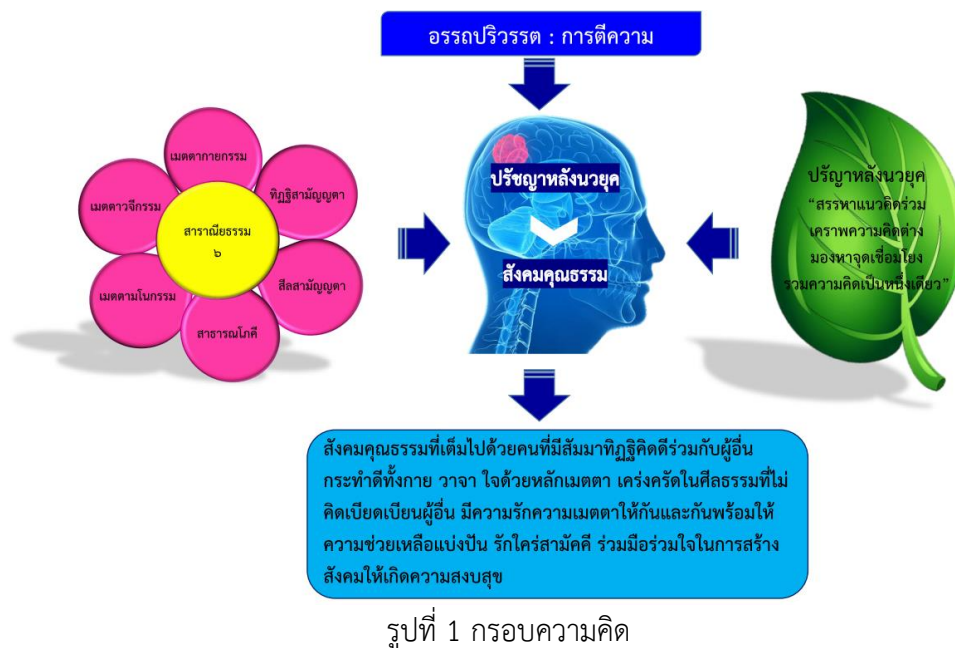

หัวใจที่เปี่ยมด้วยความปรารถนาดี ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกว่าตนเอง คุณธรรมที่ประกอบให้บุคคลเหล่านั้นถึงพร้อมด้วยความดีดังกล่าว ประกอบด้วยความเสียสละ ความเพียร ความอดทน ที่หล่อหลอมให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประสบความสำเร็จในกิจที่ตั้งใจกระทำ ย่อมทำให้บุคคลเหล่านั้นเป็นที่ระลึกถึง นึกถึงในคุณงามความดีที่เขาสร้างไว้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า สังคมไทยจะน่าอยู่และมีความสุขสงบได้ หากทุกคนมีความคิด ความเชื่อที่ตระหนักถึงการทำความดี สร้างค่านิยมที่ว่าคุณค่าของคนอยู่ที่ผลของการทำความดี อย่างน้อยที่สุดความดีจากการให้ความปรารถนาดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ย่อมช่วยให้สลายความขัดแย้ง เสริมความรักสามัคคี นำมาซึ่งสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แม้จะมีความต่างจากเชื้อชาติ ศาสนา แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ เพราะมีหัวใจที่มีคุณธรรมของการให้ การแบ่งปันอย่างเดียวกัน

ปัจจุบันแนวคิดของคนในสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนความคิดเป็นสังคมคุณธรรมที่ทุกคนระลึกถึงผู้ที่ทำความดีงามว่าเป็นผู้ที่ควรให้ความเคารพนับถือ ผู้เขียนนึกถึงคำสอนของพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ คือ “สาราณียธรรม 6” เป็นที่ตั้งแห่งความไว้พระระลึกถึง มีคุณธรรม 6 ประการที่ผู้ใดได้ประพฤติปฏิบัติแล้วย่อมเป็นที่ระลึกนึกถึง สรรเสริญในคุณงามความดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญาหลังนวยุค ที่เน้นแนวคิดนอกกรอบ ไม่ยึดถือในหลักความเชื่อเดิม (วัตถุนิยม) พร้อมเปิดใจรับแนวคิดใหม่ด้วยปัญญาและวิจารณ์ญาณ รับสิ่งที่ดี (แนวคิด ค่านิยมของความดีงาม) มีประโยชน์มาประยุกต์ใช้เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมเป็นส่วนย่อยของสังคมที่ทำให้สังคมมีแต่ความสงบสุข ผู้เขียนจึงขอแนะนำหลักอรรถปริวรรตการตีความ มาช่วยตีความแนวความคิดปรัชญาหลังนวยุค (กิริติ บุญเจือ, 2549) และพุทธปรัชญาสาราณียธรรม 6 เพื่อหาความเหมือนและจุดเชื่อมโยงเพื่อช่วยหาแนวคิดสร้างเสริมสังคมคุณธรรม ให้สังคมไทยได้มีความสงบสุขอย่างยั่งยืน

กรอบความคิด

แนวคิดปรัชญาหลังนวยุค

กระบวนทรรศน์หลังนวยุค (Postmodern Paradigm) เป็นการพัฒนาความรู้เพื่อแก้ปัญหาจากแนวคิดกระบวนทรรศน์นวยุคที่ยึดถือวัตถุนิยมเป็นหลักในการดำรงชีวิตที่มีปัญหาจากการยึดมั่นถือมั่น ต่างฝ่ายต่างใช้เหตุผลสนับสนุนความคิดความรู้ตนเองว่าถูกต้อง ต่างฝ่ายต่างยึดมั่นความคิดของตนว่าดีที่สุดจึงไม่ยอมรับความคิดของผู้อื่น เกิดความขัดแย้งตามมาทำให้สังคมไม่สงบสุข ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งแตกแยกนี้ กระบวนทรรศน์หลังนวยุคจึงเข้ามามีบทบาทแก้ไขด้วยแนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคที่คิดแบบนอกกรอบ ไม่ยึดติดกับแนวคิดหรือความเชื่อเดิม ที่พร้อมยอมรับความรู้ทุกสิ่งด้วยวิจาร์ณญาณ ด้วยมุมมองหลายแง่มุมมาวิเคราะห์และเสวนาเพื่อหาสาระที่เป็นประโยชน์ การวิเคราะห์ความรู้ทุกสิ่งนั้นเพื่อหาจุดร่วมของทุกศาสตร์ความรู้ที่มีประโยชน์และมีความเกี่ยวเนื่องกัน ความรู้ใดที่ไม่เกี่ยวเนื่องกันก็จะละความรู้นั้นไว้ก่อน เมื่อไรพบแง่ดีและความเกี่ยวเนื่องของความรู้นั้นก็ค่อยนำออกมาใช้ เพราะความรู้ของมนุษย์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อความรู้ใหม่เข้ามาก็สามารถต่อยอดความรู้ที่ความรู้จึงสามารถพัฒนาขึ้นโดยลำดับ (สัมภาษณ์ศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ทอง

บุญ สาขาวิชาปรัชญา (ราชบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , กรรมการวิชาการของราชบัณฑิตยสถาน, อาจารย์พิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พุทธศาสตร์ กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ของสภาวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สัมภาษณ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ 3 กันยายน 2556 (กันยารัตน์ สัทธิพงษ์, 2560, หน้า 225)

หลักปรัชญาหลังนวยุคที่เกี่ยวกับอรรถปริวรรต

ทฤษฎีความรู้ของปรัชญาหลังนวยุค ช่วยเปิดโลกทัศน์ให้ยอมรับทุกศาสตร์ความรู้ที่มีคุณประโยชน์จากเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมและกาลเทศะที่แตกต่างกัน ผู้เรียนรู้สามารถประยุกต์ใช้ศาสตร์ความรู้ที่หลากหลายนั้นด้วยสติปัญญา วิจารณญาณในการคิดวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเรื่องราวที่เกี่ยวข้องหรืออุปสรรคที่เผชิญอยู่ หัวใจสำคัญของการเรียนรู้คือ สติ ปัญญาและหลักการคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผล ทฤษฎีเรียนรู้ของปรัชญาหลังนวยุคมีเครื่องมือช่วยเพิ่มพูนความรู้และยอมรับความรู้ใหม่จากแหล่งความรู้อื่นสามารถต่อยอดและพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องด้วยอรรถปริวรรตศาสตร์ (hermeneutics) คือ ศาสตร์วิชาว่าด้วยการตีความหมาย การแปลความหมายจากเนื้อความตามตัวอักษร โดยสื่อความหมายตามความต้องการของผู้ใช้ร่วมกันทั้งผู้สื่อและผู้รับ การตีความหมายเพื่อขจัดความไม่รู้ ความสงสัย ต้องการให้รู้ว่คำนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีสถานการณ์อย่างไร และเพื่อให้เข้าใจว่าข้อความนั้นมีคุณค่าทางไหนและการตีความเพื่อตอบสนองความอยากรู้ความหมายของมนุษย์ ดังที่แมร์เลองตี (Merleau-Ponty) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสกล่าวว่า “คนถูกสาปให้อยากรู้ความหมาย” (Man is condemned to meaning) (กิริติ บุญเจือ, 2546, หน้า 27-28) เครื่องมือที่สำคัญของปรัชญาที่ช่วยให้มนุษย์สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ หรือเข้าใจความหมายจากบทความ บทประพันธ์ถึงความต้องการที่ผู้ประพันธ์จะสื่อออกไป ผนวกกับความสามารถของผู้รับสื่อจะตีความหมายของบทความนั้นด้วยความสามารถส่วนบุคคลที่มีพื้นฐานมาจากการประสบการณ์ การศึกษา สิ่งแวดล้อม อาชีพ สังคม วัฒนธรรมประเพณีและพื้นฐานทางครอบครัว ซึ่งบางครั้งผู้รับสื่ออาจตีความและเข้าใจจากบทประพันธ์นั้นได้ลึกซึ้งกว่าที่ผู้ประพันธ์

ตั้งใจเสียอีก เครื่องมือสำคัญของปรัชญานี้คือ วิชาอรรถปริวรรต หรือ เฮอร์เมเนติกส์ (hermeneutics)

อรรถปริวรรต (Hermeneutics)

เฮอร์เมเนติกส์คือทฤษฎีเชิงปรัชญาว่าด้วยความรู้ที่อ้างอิงยืนยันว่า การเข้าใจในทุกๆกรณีมีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงอย่างจำเป็นกับการตีความและการนำไปปรับใช้ มโนทัศน์ของกาดาเมอร์ว่าด้วยการเข้าใจและการตีความถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการอภิปรายถกเถียงประเด็นต่างๆ อย่างกว้างขวาง เพราะเนื้อหาที่ศึกษาล้วนต้องอาศัยการตีความ การทำความเข้าใจ และอธิบายชี้แจง เฮอร์เมเนติกส์จึงเป็นวิชาที่ช่วยหล่อหลอม”ทัศนคติมุมมองที่เปิดกว้าง (open-mindedness) และ”ความพร้อมรับรู้อ้างอิง” (receptiveness) (สมบัติ พรศิริเจริญพันธ์, 2559) ดิลธายให้แนวคิดของการ “ตีความ” (interpret) ชีวิตมนุษย์ทั้งบันทึกผ่านคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ งานวรรณกรรม หรือตัวบทกฎหมาย ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการเข้าใจเชิงประวัติศาสตร์ จุดมุ่งหมายของการแปลก็เพื่อธำรงรักษาความหมายของตัวบท ผู้แปลย่อมตระหนักรู้ถึงระยะห่างหรือความแตกต่างที่ยากจะผสานระหว่างภาษาดั้งเดิมของนักประพันธ์(ผู้พูด)กับภาษาของผู้อ่าน(ผู้ฟัง) จากสาเหตุของกาลเวลา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน ผู้แปลจึงมีหน้าที่อธิบายหรือทำสิ่งที่ตัวบทสื่อสารนั้นให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง

ความหมายอรรถปริวรรต (Hermeneutics)

หลักการตีความเกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดขึ้นของมนุษย์ เมื่อมนุษย์เกิดขึ้นเขาก็ได้รับพลังแห่งถ้อยคำทำให้สามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ ในฐานะที่เป็นสัตว์สังคมกล่าวได้ว่าคนที่ที่มนุษย์สามารถพูดกับคนอื่นโดยอาศัยภาษาก็ได้ชื่อว่าเขาได้นำเอาหลักการตีความมาใช้ในเชิงปฏิบัติการแล้ว เมื่อใดก็ตามที่เขาพูดกับใครและใครพูดกับเขา เมื่อนั้นขบวนการตีความก็เกิดขึ้น ณ วินาทีนั้น การตีความต้องใช้กฎแห่งเหตุผล ใช้ภูมิปัญญาและใช้การสื่อสารถึงกัน มนุษย์คือนักตีความภาษาที่สามารถทำความเข้าใจผู้อื่นได้ด้วยศิลปะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ศาสตราจารย์กรีติ บุญเจือ ใช้ศัพท์ อรรถปริวรรต โดยมีรากศัพท์และความหมายมาจาก “อรรถ” (คำสันสกฤต) และ “อรรถ” (คำมคร) แปลว่า “เนื้อความ” รวมกับ “ปริวรรต” (คำสันสกฤต) และ “ปริวรรต” (คำมคร) แปลว่า “หมุนเวียน เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนไป แปรไป” รวมเป็น

“อรรถปริวรรต” จึงแปลได้ว่า “การแปรเนื้อหาจากความหมายตามตัวอักษรเป็นความหมายตามเกมภาษา” (กิริติ บุญเจือ, 2549)

สมบัติ พรศิริเจริญพันธ์ คิดว่า ความหมายของเฮอร์เมเนติกส์ครอบคลุมตั้งแต่การเป็นกฎ (rules) ศาสตร์ (science) และทฤษฎี (theory) ว่าด้วยการตีความตัวบทจนถึงการเป็นศิลปะ (art) แห่งการเข้าใจ ภายใต้อรรถปริวรรตนี้มีแนวทางที่ต่างกัน คือ กระแสหนึ่งเน้นความสำคัญของแนวทางญาณวิทยา (ค้นหาวิธีวิทยา แสวงหาทฤษฎีว่าด้วยความเข้าใจ) หรืออีกกระแสหนึ่งเน้นทฤษฎีเชิงภววิทยาว่าด้วยการตีความและการเข้าใจมนุษย์โดยอาศัยปรากฏการณ์วิทยาและภาษาสากล ซึ่งท่านมีความเห็นสอดคล้องกับ อิมิลีโอ เบตตี ที่ระบุว่าเฮอร์เมเนติกส์สนับสนุนให้เกิด ความคิด จิตใจที่เปิดกว้างและพัฒนาการรับรู้รับฟัง โดยคิดว่าเฮอร์เมเนติกส์: ศาสตร์ที่ว่าด้วยการตีความและศิลปะแห่งการเข้าใจช่วยบ่มเพาะความอดทน อดกลั้น อันเป็นความสมัครใจยอมรับหรือประนีประนอมกับผู้อื่นสิ่งอื่น โดยเฉพาะผู้อื่นที่คิดต่าง ที่เราไม่ชอบเขาหรือผู้อื่นไม่ชอบเรา เพื่อส่งเสริมให้มีความเคารพพร้อมทั้งฝึกปฏิบัติรับฟังซึ่งกันและกัน ด้วยความอดทนและความซื่อตรง ผู้เขียนคิดว่า ปัญหาความขัดแย้งของสังคมไทยสามารถใช้วิชาเฮอร์เมเนติกส์เป็นศาสตร์ที่ช่วยแก้ปัญหาคความขัดแย้งได้ และเมื่อนำแนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคด้วยแนวคิดแสวงหาจุดร่วม เคารพความเห็นต่าง รวมความคิดเป็นหนึ่งเดียว มาใช้ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยลดความขัดแย้งลง

คำว่า “เฮอร์เมเนติกส์” (Hermeneutics) พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาฉบับราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์ภาษาไทยว่า อรรถปริวรรตศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์แห่งการตีความ คำนี้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 โดย เจ.ซี.แดนฮอเออร์ (J.C. Dannhauer) นำมาใช้เป็นคนแรกในกลางศตวรรษ เพื่อใช้ตีความคัมภีร์ทางศาสนากฎหมายและวรรณคดี โดยมีเป้าหมายเพื่อหาความถูกต้องทางภาษาและประวัติศาสตร์ ต่อมาชลายเออร์มาเคอร์ ผู้ได้รับขนานนามว่าเป็นบิดาแห่งการตีความสมัยใหม่ (Clemm, David. E., 1986, หน้า 2) ได้พัฒนาการตีความต่อไปเพื่อใช้ตีความตำราทั่วไป ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นคัมภีร์ทางศาสนาเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบเจตนารมณ์ของผู้แต่งตำรานั้น ถือว่าผู้แต่งตำรากับผู้ตีความวิจารณ์ตำรานั้นมีจินตนาการต่างกัน ผู้ตีความตำรานั้นน่าจะเข้าถึงความรู้สึกของผู้แต่งตำรานั้นได้ดีกว่าผู้แต่งตำรานั้นเสียด้วยซ้ำ (วีรชาติ นิมนงค์, 2552, หน้า 8) ต่อมาชลาย ฮันมาพัฒนาศาสตร์แห่งการตีความอย่างเอาจริงเอาจัง โดยสรุปว่าการตีความไม่ควรจำกัดให้ใช้เฉพาะกับ

คัมภีร์ แต่ควรนำมาใช้ตีความพฤติกรรมมนุษย์รวมถึงวัฒนธรรมและสังคมด้วย เรียกว่า วัฏจักรหรือกรอบแห่งการตีความ (the hermeneutic circle) หมายถึง การตีความตามตำราต้องค้นหาริบททางวัฒนธรรมและสังคมที่อยู่เบื้องหลังด้วย ศาสตร์แห่งการตีความเฮอร์เมเนติกส์สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเสวนา (Dialogue) เพื่อความเข้าใจที่ดีเพราะถือว่าการเสวนาที่มีการตีความเป็นแกนจะทำให้ปราศจากอคติใดๆทั้งสิ้น (วีรชาติ นิมนงค์, 2552, หน้า 9-10) เครื่องมือของอรรถปริวรรต คือ วงจรอรรถปริวรรต (Hermeneutic Circle) และ ทฤษฎีหลอมรวมขอบฟ้า (Fusion of Horizons) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษายุคโลกาภิวัตน์ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ถึงพร้อมด้วยสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาดและมีความประพฤติที่พึงงามจึงต้องบูรณาการปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญาเข้าด้วยกันจากหลักอรรถปริวรรตการตีความ โดยเลือกเอาจุดเด่นของแต่ละศาสตร์มาเชื่อมโยงหาจุดสอดคล้องและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินชีวิต

ทฤษฎีการหลอมรวมขอบฟ้า (Fusion of horizons)

Fusion of horizons (2016) เป็นแนวคิดของนักปรัชญาการ์ตาเมอร์ ใช้หลักการแลกเปลี่ยนความคิดด้วยการเสวนากันและกัน เนื่องจากทุกคนมีระบบความจริงในความคิดของตนเองโดยจะเป็นระบบความจริงเดียวกับความคิดของผู้อื่นหรือไม่ ก็ต้องเปิดใจเปิดความคิดเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดว่ามีจุดใดที่ตรงกัน จุดใดที่ต่างกันถ้าตรงกันก็ถือว่ามีความคิดเดียวกับผู้อื่น การ์ตาเมอร์กล่าวว่า ทฤษฎีการหลอมรวมขอบฟ้าช่วยให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกันและกันดีขึ้น จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยให้ผู้แต่งหรือผู้ประพันธ์บทความสื่อความหมาย ความตั้งใจในอดีตถึงผู้อ่านในปัจจุบัน เมื่อผู้อ่านศึกษาประวัติศาสตร์จะทราบจุดมุ่งหมายของคนในอดีตได้ดียิ่งขึ้น

พุทธปรัชญาสาราณียธรรม 6

สาราณียกรรม ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้มีความเคารพกัน ช่วยเหลือกันและสามัคคีพร้อมเพรียงกัน มี 6 อย่าง คือ 1. ตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนภิกษุสามเณร 2. ตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนภิกษุสามเณร 3. ตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนภิกษุสามเณร 4. แบ่งปันลาภที่ได้มาโดย

ขอบธรรม 5. รักษาศีลบริสุทธิเสมอกับเพื่อนภิกษุสามเณร (มีศีลสามัญญตา) 6. มีความเห็นร่วมกันได้กับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่นๆ (มีทวิญญูสามัญญตา) สารณียธรรม ก็เขียน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546, หน้า 282)

สารณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคี สร้างบรรยากาศในการแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 กล่าวถึง หลักสารณียธรรม 6 ไว้ว่า เป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกนึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน คือ

1. เมตตาทายกรรม ตั้งเมตตาทายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตาโมกกรรม ตั้งเมตตาโมกกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4. สาธารณโภคิตา ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยขอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคด้วยกัน ช้อนนี้ใช้ อ้อปฏิวัดตโกศ ก็ได้

5. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นผู้นำรังเกียจของหมู่คณะ

6. ทวิญญูสามัญญตา มีทวิญญูงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา

ธรรม 6 ประการนี้ มีคุณ คือ เป็นสารณียะ ทำให้เป็นที่ระลึกถึง เป็นปิยกรณ์ ทำให้เป็นที่รัก เป็นครุกรณ์ ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ ความประสานกลมกลืน เพื่อ

ความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคีและเพื่อเอกราช ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ตารางเปรียบเทียบ

อรรถปริวรรต : การตีความปรัชญาหลังนวยุคกับพุทธปรัชญาสารณียธรรม 6

สารณียธรรม 6		ปรัชญาหลังนวยุค
เมตตากายกรรม	ช่วยเหลือกิจธุระผู้ร่วมกลุ่มด้วยความเต็มใจ แสดงความเคารพนับถือกันด้วยกิริยาสุภาพ	แสดงความเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเคารพ
เมตตาวจีกรรม	ช่วยบอกแจ้งข่าว สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนสิ่งที่มีประโยชน์ด้วยความปรารถนาดี ด้วยวาจาสุภาพ ด้วยความเคารพนับถือ	ร่วมเสวนา แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล สุภาพด้วยความปรารถนาดี เพื่อหาจุดร่วมที่มีประโยชน์เป็นที่ยอมรับได้ร่วมกัน ส่วนที่เห็นต่างก็เคารพไม่ก้าวก่าย
เมตตามโนกรรม	มีจิตใจที่ปรารถนาดี คิดทำสิ่งดีเป็นประโยชน์ให้กันด้วยจิตใจที่แจ่มใสเบิกบาน ต่างมองเห็นกันในแง่ดี	เปิดใจกว้างและเปิดความคิด ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น มีความคิดในแง่บวก ว่าทุกศาสตร์ความรู้ล้วนมีคุณประโยชน์
สาธารณโภคี	แบ่งปัน จุนเจือช่วยเหลือในทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบธรรม ให้กับผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี	มีจิตใจที่เป็นมิตร พร้อมแบ่งปันความคิดเห็นที่มีประโยชน์ให้ผู้อื่นด้วยการเสวนา
ศีลสามัญญตา	มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน กระทำแต่สิ่งที่ดีงาม มีความประพฤติที่สุจริต ถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์	เคารพความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความสุภาพ ไม่ล่วงละเมิดหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
ทฤษฎีสามัญญตา	มีความคิดดี เห็นชอบในสัจธรรมความจริงที่สำคัญ เพื่อค้นหาทางดับทุกข์ ดับปัญหา นำไปสู่ความหลุดพ้น	มีความคิดที่มีเหตุผลและวิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์ วิจัย วิชาน ประเมินเลือกสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เพื่อขจัดปัญหาและนำชีวิตไปสู่ความสงบสุข

รูปที่ 2 ตารางเปรียบเทียบอรรถปริวรรต : การตีความปรัชญาหลังนวยุคกับพุทธปรัชญาสารณียธรรม 6

บทสรุป

การส่งเสริมการสร้างสังคมคุณธรรมด้วยความรักสามัคคี เป็นทางออกของการลดปัญหาความขัดแย้ง การเอาใจเอาเปรียบเบียดเบียนผู้อื่น ให้เห็นคุณค่าของการร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปัน แม้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคและคุณธรรมสาราณียธรรม 6 มาตีความด้วยหลักอรรถปริวรรต หาความเหมือน ความต่าง ความเชื่อมโยง นำสิ่งที่ดีมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน เพื่อต่อยอดสังคมความรู้คู่คุณธรรมช่วยพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

แนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความรู้ให้เกิดปัญญาโดยยอมรับสิ่งที่ดีจากหลายศาสตร์ความรู้ ด้วยวิจยญาณในการวิเคราะห์ สืบหาเหตุปัจจัย ประเมินหาข้อดีข้อเสีย และเลือกนำเอาสิ่งที่ดีที่สุดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยมุมมองหลายแง่มุมมาเรียนรู้ผ่านการตีความด้วยหลักอรรถปริวรรตโดยใช้ทฤษฎีการหลอมรวมครอบฟ้าจากการเสวนา เพื่อหาจุดเหมือน จุดต่าง จุดเชื่อมโยง จุดเพิ่มเติมที่มีประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัมมัญญาตา คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ข้อหนึ่งในสาราณียธรรม 6 เมื่อมีความคิดเห็นเหมือนกันย่อมยอมรับและเลือกนำเอาสิ่งที่ดีที่มีประโยชน์ที่สุดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของชีวิตมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เขียนเห็นว่า การได้มาซึ่งความรู้ด้วยปัญญาที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมจะสร้างสรรค์สังคมให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

หลักปรัชญาหลังนวยุคช่วยพัฒนาความรู้อันมีความหลากหลายทฤษฎีความรู้ มีความคิดมองเห็นปัญหาและหาทางแก้ไขด้วยแนวคิดการยอมรับความเห็นของผู้อื่นจากการเสวนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยทฤษฎีการหลอมรวมครอบฟ้าช่วยให้เกิดความเข้าใจผู้อื่นและผู้อื่นก็เข้าใจตนเอง เมื่อต่างยอมรับความแตกต่างนั้นได้ ความขัดแย้งก็ลดลง การจะยอมรับความต่างทางความคิดได้ต้องพยายามมองหาจุดร่วม จุดเชื่อมโยงโดยหาความเหมือนท่ามกลางความต่างเพื่อให้เกิดความรู้สึกรับรู้ด้วยความเต็มใจ มนุษย์ในสังคมควรฝึกจิตใจให้เคารพความคิดและยอมรับความเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจอันแสดงออกถึงการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เมื่อนั้นมนุษย์ในสังคมจะไม่คิดล่วงเกินละเมิดสิทธิ เอาเปรียบซึ่งกันและกัน พร้อมหันมาร่วมมือช่วยเหลือเพราะยอมรับในความเหมือนจนรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกัน ลดความแตกแยกความขัดแย้ง ส่งเสริมให้เกิดความรักสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือช่วยเหลือกันอันนำมาซึ่งความสุข ก่อให้เกิดบรรยากาศของความเป็น

เอกภาพในความหลากหลาย (Unity in Diversity) หลักปรัชญาหลังนวยุคนี้สอดคล้องกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึง ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ธรรมที่สอนให้เกิดความร่วมมือ คือ คุณธรรมตามหลักคำสอนสารานิยธรรม 6 เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตด้วยสัมมาทิฐิที่ช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสามัคคีและการสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับผู้อื่น ก่อให้เกิดความระลึกถึงคุณงามความดีที่หล่อหลอมเข้าไปในจิตใจ ให้คิด ให้พูด ให้กระทำด้วยความดี ความงาม ความอ่อนน้อมถ่อมตนเปิดใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คือการเปิดกรอบฟ้าทางความคิดแลกเปลี่ยนความเห็นด้วยการเสวนาพูดคุยกัน เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความนุ่มนวลแต่มีความเข้มแข็งในทางจิตใจที่จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้สามารถยืนหยัดต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงที่หลังไหลมาทุกทิศทางในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยวิจยญาณ ใช้ปัญญาพิจารณา

การสร้างค่านิยมเชิดชูคุณธรรมให้เกิดการยอมรับ รับฟังความคิดเห็นโดยคนส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ควรกระทำ เมื่อกาลเวลา สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมความเป็นอยู่มาถึงจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงด้วยกระบวนการทศวรรษหลังนวยุค ความเชื่อเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันจากการเห็นและเข้าใจว่ากระบวนการทศวรรษเดิม (กระบวนการทศวรรษนวยุคที่เน้นความรู้ ความเชื่อที่มีจากเหตุผลด้วยกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ ที่ยึดกฎเกณฑ์เป็นที่ตั้งและคำนึงถึงผลที่เป็นรูปธรรมที่เน้นวัตถุนิยม) ไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เป็นที่มาของความขัดแย้งเพราะต่างยึดมั่นถือมั่นในจุดยืนของตนว่ามีความถูกต้องมากกว่าของผู้อื่นในสังคม ก่อให้เกิดความพยายามในการเอาชนะจนเป็นที่มาของการละเมิดเอาเปรียบผู้อื่น สร้างความเดือดร้อนและปัญหาอุปสรรค คนในสังคมเริ่มมีความเบื่อหน่ายจากปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จึงเริ่มคิดออกนอกกรอบของกฎเกณฑ์ว่าจะมีทางใดมาช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ การกระทำที่มีคุณธรรมสร้างความดีก็เกิดขึ้นจากความรู้สึกที่เห็นชอบด้วยคนส่วนใหญ่อย่างพร้อมเพรียงกัน ถือเป็นทางเลือกใหม่ที่หักมุมจากความเชื่อเดิมๆ ที่คอยแต่จะกอบโกยหาผลประโยชน์เข้าตนเองเพื่อให้ตนเองเหนือผู้อื่นด้วยคุณค่าทางวัตถุนิยมเป็นหลัก เปลี่ยนมาสร้างการยอมรับผู้อื่นด้วยคุณค่าแห่งความดีงาม ด้วยค่านิยมของการให้ แบ่งปันน้ำใจที่คิดช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความปรารถนาดีให้กันยอมทำให้เกิดยินดีทั้งผู้ให้และผู้รับ เพราะการให้การแบ่งปันเป็นคุณธรรมเบื้องต้นที่ช่วยคลายความยึดมั่น ถือมั่นลงได้ ด้วยการเปิดใจยอมรับความช่วยเหลือ ผู้รับรู้รู้สึกซาบซึ้งขอบคุณในความช่วยเหลือ ผู้ให้เกิดปิติร่วมยินดีเมื่อเห็นผู้รับมีความสุข เมื่อต่างก็มี

ความรู้สึกร่วมคือมีความสุขร่วมกัน ย่อมทำให้บุคคลที่ได้เห็น ได้รู้ รู้สึกยินดีจนเป็นสังคมที่มีแต่คนคิดดี ทำดี คิดทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นแล้วพบกับความสุขทันทีจนเป็นที่ยอมรับในสังคมเพิ่มมากขึ้น เป็นสังคมคุณธรรมที่ตระหนักในความดีงาม ความดีงามนี้จะสามารถเปลี่ยนสังคมที่คอยแค้นแค้นชิงดีมาเป็นสังคมแห่งการให้ การแบ่งปันที่ไม่สิ้นสุดด้วยคุณธรรมสราณียธรรม 6 พัฒนาพร้อมไปกับแนวคิดปรัชญาหลังนวยุค ที่ช่วยเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของคนในสังคมให้เป็นสังคมคุณธรรมที่เต็มไปด้วยคนที่มีความกตัญญูจิตดีร่วมกับผู้อื่น กระทำดีทั้งกาย วาจา ใจ ด้วยหลักเมตตา เคารพครัดในศีลธรรมที่ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น มีความรักความเมตตาให้กันและกัน พร้อมให้ความช่วยเหลือแบ่งปัน รักใคร่สามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสังคมให้เกิดความสงบสุข

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนเห็นว่าปรัชญาหลังนวยุคและคุณธรรมสราณียธรรม 6 ช่วยปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกัน ด้วยมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอดเวลาและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อให้พบกับความสุข ต่างจึงต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลในบรรยากาศของความร่วมมือช่วยเหลือกันด้วยหลัก “การสรรหาความคิดร่วม เคารพความเห็นต่าง มองหาจุดเชื่อมโยง รวมความคิดเป็นหนึ่งเดียว ด้วยความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อน้ำใจด้วยการแบ่งปัน” เน้นให้เกิดเอกภาพบนความหลากหลาย สร้างความเข้มแข็งเสริมสร้างภูมิต้านทานให้ทั้งทางโลกและทางธรรม สามารถต้านทานกิเลสตัณหาและมายาสังเกีนจริงที่มาในทุกรูปแบบของยุคโลกาภิวัตน์ หลักการแสวงหาความรู้ด้วยปรัชญาหลังนวยุคที่มีคุณธรรมสราณียธรรม 6 กำกับ จะเป็นเหมือนเกราะคุ้มครองช่วยพัฒนาแก้ไขและลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม ด้วยการเปิดหัวใจ เปิดดวงตาให้พบกับความดีงามให้เกิดขึ้นกับบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศชาติที่เต็มไปด้วยบุคคลที่มีแต่ความดีงาม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเกิดสันติในทุกสังคมบนโลกใบนี้ เป็นการมีชีวิตที่มีความสุขอย่างยั่งยืนแท้จริง

การสร้างสังคมคุณธรรม ช่วยพัฒนาสังคมให้มีคนดี มีปัญญาพร้อมพัฒนาตนและไม่คิดเบียดเบียนล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นสังคมที่ไม่มีความขัดแย้ง หากเสนอแนวคิดเพื่อต่อยอดส่งเสริมสังคมที่มีการให้และพัฒนาเป็นสังคมแลกเปลี่ยน ทุกคนมีหัวใจที่เต็มไปด้วยความรัก

และความปรารถนาดี มีความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี และพร้อมช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ในทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมด้วยคุณธรรมพรหมวิหาร 4 ประชาชนในสังคมมีพื้นฐานความรู้ และคุณธรรมที่มั่นคง เป็นสังคมที่ยั่งยืนด้วยบูรณาการหลายศาสตร์ความรู้ที่มีคุณประโยชน์ สร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมให้กลายเป็นสังคมช่วยเหลือเกื้อกูล ให้นุชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเกิดสมดุลชีวิต ในทุกด้านเพื่อพบความสุขอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กันยาวิร์ สัทธาพงษ์. (2560). อรรถปริวรรตศาสตร์: การตีความของปรัชญาการศึกษาหลังนวยุคในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารเซนต์จอห์น ปีที่ 20 ฉบับที่ 26 มกราคม-มิถุนายน.
- กิริติ บุญเจือ. (2546). ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่ม 6 ปรัชญาอรรถปริวรรตของมนุษยชาติ (ช่วงพหุนิยม). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- กิริติ บุญเจือ. (2549). กระบวนทัศน์ 5 กับอรรถปริวรรตหลังนวยุค, "อรรถปริวรรต คู่เวรคู่กรรม ปรัชญาหลังนวยุค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิริติ บุญเจือ. (2549). อรรถปริวรรต: คู่เวรคู่กรรมปรัชญาหลังนวยุค. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์ จอห์น.
- ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์. สุภาพ สิริบรรสพ. กรรณจรียา สุขรุ่ง. (2555). เมล็ดพันธุ์ชีวิตบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร : ตาตา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระชาติ นิมอนงค์. (2552). รายงานการวิจัย การศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีอรรถปริวรรตศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- สมบัติ พรศิริเจริญพันธ์. (2559). เฮอริเมนต์ิกส์ : ศาสตร์แห่งการตีความและศิลปะแห่งการเข้าใจ. นนทบุรี : โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี.
- Clemm, David. E. (1986). *Hermeneutical Enquiry*. Vol.I. USA: Scholar Press.

การแนะแนวการศึกษาและอาชีพของนิสิตพุทธศาสตรบัณฑิต
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
GUIDANCE FOR EDUCATION AND CAREER OF BUDDHIST STUDENTS.
FACULTY OF EDUCATION, MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA
UNIVERSITY

พระโชคดี วชิรปญโญ (ราโชภาณัจญ์)

Phra Chokdee Vachirapanyo (Rachokan)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: rachokan2534@gmail.com

บทคัดย่อ

การแนะแนวการศึกษาเป็นกระบวนการช่วยเหลือให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียน การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม รู้จักหลักเกณฑ์ ในการเลือกวิชาเรียนหรือโปรแกรมการเรียนให้สอดคล้องกับความสนใจ และความสามารถ ช่วยให้ผู้สามารถวางแผนด้านการศึกษาต่อในอนาคตได้ ต่อยอดความรู้ สามารถมองหาแนวทางในการเลือกสถานที่ศึกษาต่อ รู้วิธีที่จะเตรียมความพร้อมในการสอบคัดเลือกเข้าสถานศึกษาต่อ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตภายในสถานศึกษาได้และสามารถนำความรู้มาใช้ในการเลือกประกอบอาชีพ โดยการแนะแนวอาชีพซึ่งก็เป็นกระบวนการช่วยเหลือและสนับสนุนสำคัญอีกอย่างหนึ่งเพื่อให้บุคคลเข้าใจในโลกของอาชีพที่มีหลากหลายและการทำงานในรูปแบบที่หลากหลาย สามารถทำให้ผู้ที่ได้รับการแนะแนวรู้จักคิดอย่างรอบคอบและตัดสินใจอย่างถูกต้องในการทำงานตามความเหมาะสมของบุคลิกภาพแต่ละบุคคลและตามความสามารถ ความถนัดเฉพาะตนเอง มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีศีลธรรม มีจริยธรรม และรู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤติ วางแผนการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุขในชีวิต ได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุด ในทุกด้าน โดยคำนึงถึงกระบวนการที่ทำ

* Received 13 February 2019; Revised 29 March 2019; Accepted 29 March 2019.

อย่างต่อเนื่อง มีหลักการ มีขั้นตอน ยอมรับในเอกลักษณ์บุคคล เคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีมนุษยสัมพันธ์ดี ให้ความสำคัญและได้ซึ่งกันและกันเป็นหลักการสำคัญในการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

นิสิตพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงต้องศึกษาข้อมูลด้านการแนะแนวการศึกษาและอาชีพอย่างละเอียด เพื่อเป็นประโยชน์แก่การช่วยเหลือผู้มาขอรับคำปรึกษา และส่งผลให้คนเหล่านั้นสามารถเลือกศึกษาและประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ, พุทธศาสตรบัณฑิต, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Abstract

Educational Guidance is a process to help learners to know how to study, search information and seek additional knowledge as well as to comprehend the criteria of educational course or program selection based on their interest and capability. Furthermore, it enables learners to plan about their future education, extend their wisdom, find a way to select an educational institution, know how to get ready for admission, be able to adapt with environments in the educational institutions and apply knowledge for career option. Occupational guidance is another essential assistive and supportive process for individuals to understand the world of occupation where varieties and diversity of works exist. It helps those who are guided to know how to think cautiously and make a right decision in working based on personality, competency and aptitude of each person. Additionally, it helps them to have emotional maturity, morality and virtue and be aware of multiple intelligence. They also know how to think, make a decision, solve problems during crisis, plan about further study and occupation and adapt themselves to be happy in their lives. Furthermore, it is important for them to have self-development at highest level in all aspects by recognizing process of

continuous, principle-based, and procedural actions with acceptance of individual difference and respect to human rights and freedom, with good interpersonal relationship and confidentiality. These are crucial principles of educational and occupational guidance.

Student in Buddhist Bachelor, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University should study the information of education and career in the details to help and serve persons who take the consult and they can select to study and work are they love it effectively.

Keywords: Guidance for education and career, Buddhist students, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทนำ

การแนะแนวเป็นวิชาการที่เกิดขึ้นใหม่ แม้ว่าจะมีอายุเกือบหนึ่งร้อยปีแล้วก็ตาม แต่ถ้าเปรียบเทียบกับศาสตร์แขนงอื่น ๆ กล่าวได้ว่าได้วิชาการแนะแนวนี้น้อยกว่าศาสตร์แขนงอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิชาการที่ศาสตร์ บริสุทธิ์ เช่น เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ หรือ ศาสตร์ทางด้านสังคม เช่น ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ หรือแม้แต่ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ซึ่งได้แก่ จิตวิทยา เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทย วิชาการแนะแนวยังมีอายุน้อยมาก คือมีอายุประมาณ 53 ปี เท่านั้นโดยเริ่มนำเข้าไปใช้ในโรงเรียนเป็นการทดลองครั้งแรกเมื่อปี พ. ศ. 2469 ที่โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา (พนม ลิมอารีย์, 2548)

แต่วิชาการแนะแนวก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นแขนงวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลและประเทศชาติเป็นอย่างมาก ได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีปรัชญา จุดมุ่งหมาย กระบวนการจรรยาบรรณ และการวิจัยที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ และผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นนักแนะแนวจำเป็นจะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมมาโดยเฉพาะเป็นระยะเวลา ยาวนานพอสมควรจึงสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นนักแนะแนวได้

ปัจจุบันการแนะแนวได้เข้ามามีบทบาทในการศึกษามากขึ้น เนื่องจากการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายและหลักการที่สอดคล้องหรือเหมือนกันกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การช่วย

ให้เยาวชนของชาติเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาในทุก ๆ ด้านมุ่งสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนการที่วิชาการแนะแนวหรือจิตวิทยาการแนะแนว เข้ามามีบทบาทในการศึกษามากขึ้น เยาวชนเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ และจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ซึ่งต้องรับผิดชอบประเทศชาติต่อไป จึงสมควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจิตใจ เพื่อช่วยให้เยาวชนเหล่านั้นสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข และเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นที่พึงประสงค์ของประเทศชาติ

การแนะแนวการศึกษาจึงครอบคลุมถึงการส่งเสริมความสามารถทางการเรียนทุกด้าน เช่น ช่วยให้นักเรียน นักศึกษา รู้จักวิธีการเรียน การศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม รู้จักหลักเกณฑ์ในการเลือกวิชาเรียนหรือโปรแกรมการเรียนให้สอดคล้องกับความสามารถ ช่วยให้สามารถวางแผนด้านการศึกษาต่อในอนาคตได้ รู้แนวทางในการเลือกสถานที่เรียนต่อ รู้วิธีที่จะเตรียมตัวในการสอบคัดเลือกเข้าสถานศึกษาต่อ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิตภายในสถานศึกษาได้ งานแนะแนวเป็นงานบริการที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนักศึกษาในด้านการพัฒนาตนเองโดยนำเอาความสามารถที่ตนเองมีอยู่มาใช้ในการพิจารณาอย่างมีเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ตลอดจนรู้ถึงวิธีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขในชีวิต การแนะแนวนั้นเกิดขึ้นมาจากปัญหาและความต้องการต่าง ๆ อาจมีลักษณะสัมพันธ์กันจนแยกจากได้ การแนะแนวการศึกษาจะเริ่มตั้งแต่วันแรกของนักศึกษาที่เข้าสู่สถานศึกษา และดำเนินไปจนถึงการสิ้นสุดการเรียนเพื่อไปประกอบอาชีพและการศึกษาต่อในระดับสูง ประกอบด้วยกิจกรรม 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. กิจกรรมช่วยเหลือนักศึกษาด้านการเรียน คือ การให้ข้อเสนอแนะทางการเรียน การศึกษาต่อ การทำงานเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน การติดต่อขอรับทุนทางการศึกษาวารสาร และหนังสือทางราชการแนะแนวทางการศึกษา

2. การช่วยเหลือนักศึกษาด้านการปรับตัว ส่งเสริมทางด้านสติปัญญา ตลอดจนความเข้าใจในเรื่องความสามารถของตนเองให้สามารถตัดสินใจเพื่่อมุ่งความสำเร็จทางด้านการศึกษาความสามารถทั่วไป ความถนัดเฉพาะ ค่านิยม การค้นหาข้อมูลส่วนบุคคลและนักศึกษาที่มี

แนวโน้มของความเคลื่อนไหวด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทำให้มีความกระตือรือร้นในการเรียน ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการจัดบริการแนะแนวเพื่อแก้ปัญหาให้หมดไป

ความหมายของการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

การแนะแนวการศึกษา (educational guidance) หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อให้ประสบความสำเร็จทางการศึกษาตามศักยภาพ ของผู้เรียน เช่น แนวทางในการศึกษาต่อ โครงสร้างหลักสูตร การเลือกแผนการเรียน วิธีการเรียน เกณฑ์การสำเร็จการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร การบริหารจัดการตนเองด้านการเรียน การแบ่งเวลาเรียน การเตรียมตัวสอบ การสร้างสมาธิในการเรียน เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเลือก และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถวางแผน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการเรียนได้ (สุนิสา วงศ์อารีย์, 2559)

สรุปได้ว่า การแนะแนวการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล

ปรัชญาการแนะแนวพอสรุปได้ว่า (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

1. บุคคลแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา และความสามารถ
2. บุคคลควรได้รับการพัฒนาให้เจริญทุกด้าน
3. บุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับสาเหตุและปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ
4. พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุบุคคลจะแสดงออกมามีอย่างไรขึ้นอยู่กับตนเองและสภาพแวดล้อม
5. บุคคลย่อมมีศักดิ์ศรีและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ
6. มนุษย์เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นสังคมจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน

หลักการสำคัญของการแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนวจะต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การที่จะให้บริการแนะแนวบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงหลักการแนะแนวที่มีการ

วางแผนการดำเนินงานให้เหมาะสม ดังนั้นการแนะแนวจึงควรยึดถือหลักการสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (รศ.มณฑรา ธรรมบุศย์, 2558)

1. การแนะแนวเป็นบริการที่ต้องมุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียนทุกคน เนื่องจากนักเรียนทุกคนย่อมต้องการความช่วยเหลือจากโรงเรียนของตน และเป็นการให้บริการด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และเท่าเทียมกัน

2. การแนะแนวเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการศึกษาที่ต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันและเป็นไปตาม ลำดับขั้น คือจัดอย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปทุกขั้นตอนจนกระทั่งบุคคลที่ได้รับการช่วยเหลือ สามารถตนเองได้ และช่วยตนเองได้

3. การแนะแนวตั้งอยู่บนรากฐานของ การยอมรับในเอกัตบุคคล (Individual) ของนักเรียน รวมถึงยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ด้วย

4. การแนะแนว เป็นงานที่วางอยู่บนพื้นฐานกระบวนการพฤติกรรมของบุคคลและเกี่ยวข้องกับพัฒนาการมนุษย์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือและกลวิธีต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแบบทดสอบและไม่ใช้แบบทดสอบ เพื่อจะได้เข้าใจบุคคลแต่ละคน และเพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนเข้าใจตนเอง เพื่อจะได้สามารถควบคุมพัฒนาการส่วนตัวของนักเรียนได้

5. ผู้ทำงานด้านการแนะแนวจะต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ให้การยอมรับในศักดิ์ศรีและคุณค่าของแต่ละคนยอมรับในสิทธิส่วนตัวในการตัดสินใจที่จะเลือกทำ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การเลือกและตัดสินใจของนักเรียนควรเกิดจากการใช้วิจารณญาณของนักเรียนเอง ไม่ใช่การบังคับ

6. การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา ดังนั้นการแนะแนวควรแทรก อยู่ในกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองทุกด้านอย่างมีบูรณาการ (Integration)

7. การแนะแนว ที่มีประสิทธิภาพผู้ ทำหน้าที่แนะแนว (Counselor) จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมทางการแนะแนวมาโดยเฉพาะ มีทั้งความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skills) ที่เหมาะสมและมีการจัดดำเนินการแนะแนวอย่างมีระบบ (Systematical Guidance)

8. ผู้ทำงานด้านการแนะแนวจะต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเป็นประชาธิปไตย เป็นผู้ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และจะต้องเป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

9. การจัดบริการแนะแนวจะได้ผลและมีประสิทธิภาพ จะต้องเกิดจากความร่วมมือและความสนใจของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน และนักเรียนผู้มารับบริการจะต้องมาด้วยความเต็มใจให้ความร่วมมือด้วย

10. ผู้ทำงานด้านการแนะแนวจะต้องเป็นผู้ที่สามารถเก็บรักษาความลับได้ เพราะถ้าเป็นผู้ที่ไม่สามารถเก็บรักษาความลับ ก็จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ทา ให้ขาดความไว้วางใจและไม่ยินดีที่จะมารับความช่วยเหลือ

เทคนิคในการให้คำปรึกษาแนะแนว

บริการให้คำปรึกษานั้นว่าเป็น “หัวใจของบริการแนะแนว” ซึ่งถือว่าเป็นบริการที่สำคัญที่สุดในบริการแนะแนว การบริการแนะแนวที่จัดขึ้นในสถานศึกษาจะขาดบริการให้คำปรึกษาเสียมิได้บริการ ให้คำปรึกษา จึงเป็นบริการที่ทุกคนรู้จักดี บางครั้งมีผู้สับสนว่าบริการแนะแนวก็คือ บริการให้คำปรึกษานั้นเอง ทั้งนี้เพราะบริการแนะแนวจะจัดบริการให้คำปรึกษาอย่างเป็นทางการ ซึ่งสามารถมองเห็นได้ชัดเจนกว่าบริการอื่น ๆ ความจริงแล้วการบริการให้คำปรึกษานั้นเป็นบริการหนึ่งของบริการแนะแนว

1. หลักการที่สำคัญในการให้คำปรึกษา

เนื่องจากการให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เป็นทั้งผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา ต้องมีระบบระเบียบ มีเทคนิควิธีในการเข้าใจ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ การช่วยเหลือ การวางแผน การตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงในหลายด้านในตัวผู้รับคำปรึกษา ดังนั้นในการให้คำปรึกษาจึงจำเป็นต้องมีหลักการที่สำคัญ (สวัสต์ บันเทิงสุข, 2542) ดังนี้

1.1 การให้คำปรึกษาดังอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้รับคำปรึกษาต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน

1.2 การให้คำปรึกษาดังอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้ให้คำปรึกษาต้องได้รับการฝึกฝนเพื่อความชำนาญงานมาก่อน

1.3 การให้คำปรึกษาเป็นการช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถพิจารณาตนเองได้ดี เช่นเดียวกับความสามารถในการพิจารณาสิ่งแวดล้อมของตน จนเกิดการตัดสินใจได้ในที่สุด

1.4 การให้คำปรึกษา ยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.5 การให้คำปรึกษาเป็นทั้งศาสตร์ (Science) และศิลปะ (Art) เป็นทั้งงานวิชาการ และวิชาชีพที่ต้องอาศัยการฝึกฝนจนชำนาญมากกว่าการใช้สามัญสำนึก

1.6 การให้คำปรึกษา เป็นความร่วมมืออันดีสำหรับผู้ให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษาในอันที่จะช่วยกันค้นหาปัญหาหรือทางออกที่เหมาะสมแท้จริงทั้งนี้โดยที่ต่างฝ่ายอาจจะไม่เข้าใจมาก่อนว่า “แท้ที่จริงแล้วความยากลำบากหรือปัญหาของสิ่งนั้นคืออะไร ซึ่งแตกต่างไปจากการสอนซึ่งผู้สอนรู้ข้อเท็จจริงมาก่อนหน้านี้แล้ว”

1.7 การให้คำปรึกษาเน้นถึงจรรยาบรรณ และบรรยากาศที่ปกปิดหรือความเป็นส่วนตัว เพื่อสนับสนุนการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงสำหรับช่วยเหลือ และรักษาผลประโยชน์ของผู้รับคำปรึกษาเป็นสำคัญ

1.8 การให้คำปรึกษาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษามีระดับสูงมากพอที่ผู้รับคำปรึกษาเต็มใจที่จะเปิดเผย ความรู้สึกที่แท้จริงของตน โดยไม่ปกปิดหรือซ่อนเร้น

2. ข้อควรคำนึงในการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนครูควรปฏิบัติ (Meier & Davis, 1993) ดังนี้

2.1 ตรงต่อเวลานัดหมายทั้งเริ่มต้น และสิ้นสุดการให้คำปรึกษา โดยทั่วไปแล้วการให้คำปรึกษาแต่ละครั้ง ควรใช้เวลา 45-50 นาที สำหรับการให้คำปรึกษารายบุคคล และ 60-90 นาที สำหรับการให้คำปรึกษากลุ่ม และควรอยู่ในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน ต่อราย หรือต่อกลุ่มรวมทั้งหลีกเลี่ยงการนัดหมายอื่น ๆ

2.2 ให้ความสำคัญกับภาษาท่าทางของนักเรียนให้มาก หากพบว่าคำพูดกับท่าทางของนักเรียนขัดแย้งกัน ให้เชื่อภาษาท่าทางและสะท้อนกลับให้นักเรียนรับรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจตัวเองมากขึ้น เช่น “เธอบอกว่าเธอเสียใจกับเรื่องนี้มาก แต่ขณะที่เธอพูดว่าเสียใจ ครูเห็นเธอยิ้ม จริง ๆ แล้วเธอรู้สึกอย่างไร”

2.3 หลีกเลี่ยงการถามข้อมูลที่ละเอียดอ่อน หรือเจาะจงเกินไป เพราะอาจทำให้นักเรียนอึดอัดใจ และไม่ให้ความร่วมมือในการปรึกษาได้

2.4 หลีกเลี่ยงการแนะนำให้นักเรียนปฏิบัติตามความเห็นของครู เพราะนักเรียนอาจเคยปฏิบัติในสิ่งที่ครูแนะนำมาแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จ หรืออาจเป็นคำแนะนำที่นักเรียนไม่ต้องการ ซึ่งจะทำให้นักเรียนหลีกเลี่ยงที่จะมารับคำปรึกษาต่อไป

2.5 หลีกเลี่ยงการเกิดอารมณ์ร่วมและการเห็นชอบกับพฤติกรรมของนักเรียนที่จะเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนคิดและทำพฤติกรรมเหมือนเดิมทำให้นักเรียนไม่มีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2.6 ไม่ควรรีบด่วนที่จะสรุปและแก้ปัญหา โดยที่นักเรียนไม่มีโอกาสได้สำรวจปัญหาและสาเหตุมากพอ

2.7 หลังจากการให้คำปรึกษาแต่ละครั้งแล้ว ครูควรบันทึกผลการให้คำปรึกษาไว้เพื่อเป็นข้อมูลในการให้คำปรึกษาต่อไป

2.8 ต้องรักษาความลับ และประโยชน์ของนักเรียน โดยต้องระมัดระวังที่จะไม่นำเรื่องราวของนักเรียนไปพูดในที่ต่าง ๆ แม้จะไม่เอ่ยชื่อก็ตาม เพราะคนฟังอาจปะติดปะต่อเรื่องราวเอง หรือสอบถามกันจนรู้ว่าเป็นเรื่องราวของนักเรียนคนใด ซึ่งจะส่งผลเสียหายต่อนักเรียนดังกล่าว และกระทบถึงความน่าเชื่อถือไว้วางใจของระบบการให้คำปรึกษาได้

ประโยชน์ของการแนะแนว

1. ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ ทำให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี รู้จักเลือกและตัดสินใจได้อย่างฉลาดและเหมาะสม แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ตนประสบได้อย่างมีประสิทธิภาพ วางแผนการชีวิตในอนาคตของตนเอง และนำตนเองไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทั้งยังช่วยให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความเจริญงอกงามทุกด้านอย่างมีบูรณาการ

2. ช่วยให้คณะครูได้รู้จักนักเรียนของตนแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง ทำให้อยอมรับนักเรียนในฐานะเป็นเอกลักษณ์ เข้าใจว่านักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น สติปัญญา สภาพร่างกาย ความถนัด ความสนใจ ค่านิยม ทำให้ทางโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และช่วยให้เกิดปัญหาของโรงเรียนที่เกิดจากนักเรียนลดน้อยลงไปอีกด้วย

3. ช่วยให้บิดามารดาและผู้ปกครองของนักเรียนรู้จักและเข้าใจเด็กของตนดีขึ้น ยอมรับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของตนในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่งซึ่งแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ และให้ความร่วมมือแก่ทางโรงเรียนในการส่งเสริมพัฒนาบุคลิกลักษณะของตน

4. ช่วยให้สังคมและประเทศชาติได้ประชากรที่มีคุณภาพ ไม่เป็นผู้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมและช่วยเพิ่มพูนเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากเด็กได้เรียนและประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตน

การแนะแนวอาชีพ

แฟรงค์ พาร์สันส์” (Frank Parsons) บิดาแห่งการแนะแนวอาชีพให้ความหมายว่าการแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) เป็นกระบวนการสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนมีงานทำโดยสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้ โดยมุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจในโลกของอาชีพและการทำงาน ซึ่งจะทำให้สามารถเล็งดูตนเองและครอบครัวอย่างยั่งยืนไป การแนะแนวอาชีพจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้ด้วยตนเอง อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความถนัด ความเข้าใจ ค่านิยมของสังคม ตลอดจน สภาวะทางเศรษฐกิจ (รัศมี ปาสาโก, 2554)

การแนะแนวอาชีพ หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม สร้างเสริมให้เขามีคุณภาพเหมาะสมตามลักษณะบุคลิกลักษณะของตน ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต รู้จัก ตัดสินใจในการเลือกอาชีพ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤติ วางแผนการประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุขในชีวิตได้ พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในด้านอาชีพ (วัชร ทรัพย์มี, 2533)

การแนะแนวอาชีพเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษา เกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจและสภาพร่างกายของตน รวมทั้งเป็นการให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพและลักษณะของงาน คุณสมบัติที่จำเป็น การฝึกอบรมรายได้ สวัสดิการ ความมั่นคง ความก้าวหน้า สิ่งแวดล้อม ข้อดี ข้อเสีย การแสวงหางาน การสมัครงาน การปรับตัวให้เข้ากับงานและปฏิบัติตนให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อช่วยให้นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และในโลกกว้าง
- 1.2 เพื่อให้ข้อมูลสารสนเทศแก่นักศึกษาเกี่ยวกับอาชีพที่นักศึกษาสนใจและเข้าใจในอาชีพนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง
- 1.3 เพื่อช่วยให้นักศึกษารู้จักวิธีการแสวงหางาน วิธีการสมัครงาน วิธีปรับตัวให้เข้ากับงานและวิธีการปฏิบัติงานให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

2. วิธีการขอรับบริการ

- 2.1 การให้นักศึกษาทำแบบทดสอบต่าง ๆ เพื่อวัดความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย จุดอ่อนหรือบุคลิกภาพของนักศึกษา เกี่ยวกับอาชีพ
- 2.2 การให้คำปรึกษาแบบรายบุคคล และรายกลุ่มเกี่ยวกับอาชีพ
- 2.3 การจัดให้มีสารสนเทศทางอาชีพ

การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นับตั้งแต่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยตั้งแต่ พุทธศักราช 2490 จนถึงปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนามาโดยลำดับทั้งในด้านการบริหาร การจัดการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก การบริการวิชาการแก่สังคม การวิจัย และการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยได้มีพันธกิจที่จะผลิตบัณฑิตทุกระดับให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์ คือมีความรู้ ความเข้าใจในพุทธธรรม อย่างลึกซึ้งและสามารถประยุกต์เข้ากับศาสตร์ต่าง ๆ ได้มีปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีศักยภาพในการบริหารการจัดการเรียนและการสอน พระสังฆราช

ทั้งนี้มหาวิทยาลัย มีการจัดการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบรวมทั้งสิ้น 4 คณะ ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และ 1 บัณฑิตวิทยาลัย มีวิทยาเขต จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยสงฆ์ 5 แห่ง สถาบันสมทบ 4 แห่ง โครงการขยาย

ห้องเรียนในจังหวัดต่าง ๆ จำนวน 12 แห่ง หน่วยวิทยบริการในจังหวัดต่าง ๆ จำนวน 8 แห่ง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

ในการนี้คณะครูศาสตร์ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2504 และได้เปิดการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอบรมพระภิกษุ สามเณรซึ่งมีความรู้ทางฝ่ายวิชาการทางศาสนาดีอยู่แล้ว และบุคคลทั่วไป ให้มีความรู้ด้านวิชาการสอน มีความสามารถในการถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมในวิชาชีพและอบรมสั่งสอนประชาชนให้มีความรู้พัฒนาตนเอง และแก้ปัญหาได้ ทั้งเป็นการช่วยให้พระภิกษุ สามเณร ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการเผยแผ่ศาสนา และสามารถดำเนินการสอน การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรและสถานการณ์การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะครูศาสตร์ มุ่งการพัฒนาบุคลากรให้สามารถทำหน้าที่ด้านบริหารการศึกษา การเรียนการสอน การเผยแพร่และบริการวิชาการ ได้เปิดสอนหลักสูตรระดับพุทธศาสตรบัณฑิต ได้แก่ หลักสูตรปริญญาตรี เปิดสอนในสาขาวิชาสังคมศึกษา การสอนภาษาไทย การสอนภาษาอังกฤษ พระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนว

จากการจัดการเรียนการสอนของคณะครูศาสตร์ในเบื้องต้น สาขาวิชาที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการศึกษาและนำหลักการแนะแนวการศึกษาและอาชีพไปเพื่อให้เกิดการพัฒนา เข้าใจ และนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดถึงนิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนวได้นำความรู้และทักษะของการให้แนะแนวการศึกษาและอาชีพไปชี้แนะแนวทางแก่นักเรียนในโรงเรียนเมื่อถึงคราวที่นิสิตจะต้องฝึกสอนในสถานศึกษา เพื่อเป็นการชี้แนะแนวทางให้แก่ นักเรียนในการวางแผนที่เรียน และประกอบอาชีพที่ตนสนใจ

สรุปได้ว่า

การแนะแนวการศึกษาและอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียนให้รู้จักการเลือกเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง และสามารถต่อยอดการเรียนรู้สู่การประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างที่ตนเองต้องการ ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน จึงมีความจำเป็นที่นิสิตคณะครูศาสตร์ สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนว ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะต้องศึกษากระบวนการ วิธีการ เทคนิค และทักษะอย่างครบถ้วน โดยคำนึงถึงกระบวนการที่ทำอย่างต่อเนื่อง มีขั้นตอน ยอมรับในเอกลักษณ์บุคคล เคารพในสิทธิและเสรีภาพของ

บุคคล มีมนุษยสัมพันธ์ดี เก็บรักษาความลับได้ กระบวนการและหลักการสำคัญเหล่านี้จะทำให้เป็นผู้แนะแนวที่มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และมีการทำแบบประเมินความต้องการ ความพึงพอใจ และเจตคติต่อการเลือกประกอบอาชีพที่ผู้เรียนสนใจ ตามความถนัดของแต่ละบุคคล รวมถึงการประชาสัมพันธ์อาชีพที่หลากหลาย ที่มีในสังคมปัจจุบัน ผ่านทางสื่อ Social ต่าง ๆ เช่น Facebook Line เป็นต้น รวมถึงมีครูแนะแนวที่ให้บริการเรื่องการเลือกศึกษาและอาชีพต่อผู้เรียน และสามารถประยุกต์บูรณาการกับการใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 : คู่มือการบริหารจัดการแนะแนว*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พนม ลีอารีย์. (2548). *การแนะแนวเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์.
- รศ.มณฑรา ธรรมบุศย์. (2558). *จิตวิทยาสำหรับครู*. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://sites.google.com/site/psychologybkf1/home/citwithya-kar-naeanaew-laea-kar-hi-kha-pruksa/thekhnikh-kar-rwbrwm-khxm-lae-kar-chi-khxm-lae-kar-pheux-kar-naeanaew>
- รัศมี ปาสาโก. (2554). *การแนะแนวอาชีพ*. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัชร ทรัพย์มี. (2533). *ทฤษฎีและกระบวนการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จงเจริญ.
- สวัสดี บันเทิงสุข. (2542). *การให้คำปรึกษา*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนิสา วงศ์อารีย์. (2559). *หลักการแนะแนว*. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุดรธานี.

Meier & Davis. (1993). *Faiver*. Eisengart and Colonna.

จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ*

A SPIRITUALITY OF TEACHERS FOR PROFESSIONAL

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภุริปญโญ

Phrakhrusangharak Chakkit Bhuripaño

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์

Phrakhrusophonputthisat

พระครูโสภาสนนทกิตติ

Phrakhruopatnontakitti

สมศักดิ์ บุญปู

Somsak Boonpoo

พีรวัฒน์ ชัยสุข

Peravat Chaisuk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: dew280@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

จิตวิญญาณความเป็นครูต้องเกิดจาก “ใจ” หรือ “จิตสำนึก” หมายถึง ความศรัทธาและความรักในอาชีพ เป็นผู้เสียสละ มีความอดทน มุ่งมั่น เสียสละทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณลักษณะดังกล่าว จะนำไปสู่ “จิตวิญญาณความเป็นครู” หรือครูมืออาชีพ ประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ 1) แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา โดยเน้นเจตนาที่จะให้ผู้ร่วมงานประสบความสำเร็จด้วยกัน 2) ความปรารถนาดี เป็นความคิดที่อยู่เหนือระดับเหตุผลและตรรกะ เป็นความคิดที่มาจากจิตวิญญาณหรือจิตใต้สำนึก 3) สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงาน และศรัทธาในผลสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติงาน พร้อมจะพัฒนาตนเองเพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู

คำสำคัญ : จิตวิญญาณ, ครูมืออาชีพ

* Received 20 March 2019; Revised 29 March 2019; Accepted 29 March 2019.

Abstract

The Attribute of Mind and Spirit for teacher Ship to success cause of developing as namely, “Mind” or “Spirit” then have faithful and love in teacher ship. They were sacrifice, have patient for of Mind and Spirit for teacher Ship, commitment and dedicated on duties, stand on disciplinary and professional morality. This attribute will Conway for “Mind and Spirit to be teacher” or “Teacher Ship” that consist of 3 character as namely, 1) search for knowledge and develop oneself all time by emphasize success for cooperate together, 2) best wishers above of all reason and logic that all from subconscious Mind and Spirit thinking, 3) confidence oneself commitment for work and faithful in success as from per foment with will to create mind and spirit for teacher Ship.

Keyword: Spirituality, Teachers Professional.

บทนำ

จิตวิญญาณความเป็นครู ฟังแล้วเหมือนคำพูดง่าย ๆ แต่แฝงไว้ด้วยความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่เปี่ยมไปด้วยความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม พร้อมจะอุทิศตนเพื่อพัฒนาทรัพยากรของประเทศ คือ เยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขให้สอดคล้องกับนโยบายที่ส่งเสริมการศึกษาไทย ซึ่งปัจจุบันการศึกษาเรื่องจิตวิญญาณความเป็นครู ไม่ค่อยมีการศึกษาเท่าที่ควร หรืออาจจะมีบ้าง แต่ก็ยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาทางการศึกษานั้น ยังมีอีกหลายสาขาที่ขาดแคลนและมีความจำเป็นต่อการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศและยังเป็นกลไกเชื่อมโยงถึงโครงสร้างการพัฒนาด้านอื่น ๆ อีกด้วย ถ้าหากภาครัฐ หรือกระทรวงศึกษาธิการไม่ให้ความสำคัญเรื่องการส่งเสริมคุณภาพของครู กระบวนการพัฒนาครูให้เป็นบุคลากรที่มีศักยภาพเต็มเปี่ยมด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยอุดมการณ์อันยิ่งใหญ่และเกียรติยศของความเป็นครู ปัจจุบันนี้ ประเทศไทย กำลังขาดแคลนครูเฉพาะด้าน เช่น สาขาภาษาไทย สาขาภาษาอังกฤษ สาขาคณิตศาสตร์ และสาขาวิทยาศาสตร์ สาขาที่กล่าวมาเหล่านี้ ภาครัฐที่ดูแลการศึกษาไทย และกระทรวงศึกษาธิการต้องพิจารณาปัญหาเหล่านี้ ตั้งเป้าหมายในแต่ละปีว่าจะส่งเสริมและ

สามารถผลิตครูออกมาตอบสนองกับความต้องการของสังคมได้มากนักน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับนโยบายภาครัฐ จะศึกษาค้นหาตัวแปรสภาพแวดล้อมทางจิตวิญญาณที่สามารถจำแนกและมีความสอดคล้องกับคำว่าจิตวิญญาณความเป็นครูนั้น ควรจะมีลักษณะไหน จึงจะประสบความสำเร็จในอาชีพครู และเป็นครูต้นแบบของกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาจิตวิญญาณความเป็นครู จะเป็นกลไกสำคัญการพัฒนาครูของประเทศ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์การศึกษาให้ทัศนะไว้ว่าการศึกษาไม่ใช่การบริโภค แต่เป็นการลงทุน ถ้าประเทศชาติได้ลงทุนด้านการศึกษา สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนาประเทศแล้ว การลงทุนด้านการศึกษาจะให้ผลตอบแทน คือความเป็นครูที่พร้อมด้วยจิตวิญญาณ

จิตวิญญาณความเป็นครู

คำว่า “จิตวิญญาณ” มาจากคำว่า “จิต” และ “วิญญาณ” โดยสรุปหมายถึงสิ่งที่อยู่ในตนเอง ทำให้เป็นบุคคลขึ้น เป็นความรู้แจ้งความรู้สึกตัว จิตใจ นักวิชาการได้จำแนกความหมายของจิตวิญญาณไว้เป็น 3 ประการ

1. ความเป็นเอกัตตาหรือปัจเจกบุคคล หมายถึง ความเป็นตัวตนที่มีลักษณะ เฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากการหยั่งรู้นำไปสู่การปฏิบัติและการเกิดศรัทธาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ศุภลักษณ์ ทัดศรี และอารยา พรายแย้ม, 2554)
2. ความมีคุณค่าสูงส่ง หมายถึง ปัญญาหลักการของชีวิต เช่น ความดี บุญกุศล คุณธรรม จริยธรรม การรู้จักผิดชอบชั่วดีมีจิตใจสูงขึ้น (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2558)
3. ความเป็นนามธรรม หมายถึง โครงสร้างหนึ่งของมนุษย์ที่นอกเหนือจากร่างกายและจิตใจ จับต้องไม่ได้ พัฒนามาจากความผูกพันด้านจิตใจของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งของความหวัง พลังใจที่เข้มแข็ง เป็นขุมพลังของชีวิตที่ทำให้ประสบความสำเร็จและมีความสุข (พัชนี สมกำลัง, 2556)

วิญญาณความเป็นครูเป็นคุณลักษณะที่แสดงทางด้านพฤติกรรมส่วนตัวและพฤติกรรมส่วนรวมเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมและเป็นที่ยอมรับในการปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยคุณธรรม จริยธรรมและความปรารถนาที่จะพัฒนาศิษย์ตามศักยภาพพร้อมกับตระหนักถึงการพัฒนาองค์รวมด้วยความ เสียสละ มีความคิดสร้างสรรค์เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมและเป็นผู้มีจิตใจใฝ่ต่อการศึกษา พัฒนาตนเองสอดคล้องกับแนวคิดสุทัศน์ สังคะพันธ์ (สุทัศน์ สังคะพันธ์, 2558) การ

ปฏิรูปคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่ง ที่จะต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพของครู ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งในระบบการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากครูมีความสำคัญในการใช้กลวิธีทางการศึกษาที่หลากหลายที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ วิทยาการในการช่วยฝึกให้มีทักษะชำนาญการเฉพาะด้าน เพื่อนำประกอบอาชีพรวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนได้รู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาติตลอดจนมีความสำนึกและความรับผิดชอบในการรักษาความมั่นคง ความมีเสถียรภาพและเอกราชของประเทศชาติ ซึ่งครูถือว่าเป็นวิชาชีพที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ เป็นวิชาชีพที่ให้บริการแก่สังคมในลักษณะแบบจำเพาะเจาะจงด้วยการใช้กระบวนการแห่งปัญญาในการให้บริการ มีวิธีการศึกษาอบรมให้ความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง โดยใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร ให้มีเสถียรภาพในการใช้วิชาชีพนั้น ๆ ตรงตามมาตรฐานวิชาชีพมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และมีสถาบันแห่งวิชาชีพเป็นศูนย์กลางในการสร้างสรรค์ จรรโลงความเป็นมาตรฐานวิชาชีพ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร, 2557)

กล่าวโดยสรุปว่า จิตวิญญาณความเป็นครูหมายถึง บุคคลผู้มีความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพความเป็นครู มีจิตใจมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนความภาคภูมิใจในความเป็นครูพัฒนาตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ทนต่อเหตุการณ์ รักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความเสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม พร้อมจะการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และสังคม

จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

วิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ สังคมกำลังเรียกร้องหาและเป็นความคาดหวังของผู้ปกครองที่เฝ้ารอและหวังว่า บุตรหลานของตนนั้น จะได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ไม่เกิดความเลื่อมล้ำทางการศึกษา ไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ แต่มีความเสมอภาคทางการศึกษาเท่าเทียมกันทุกพื้นที่ของประเทศไทย ความคาดหวังเหล่านี้ จึงตกเป็นภาระหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่ คือ “ครู” ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องและเป็นที่เคารพนับถือของสังคมด้วยเกียรติยศของอาชีพครูจึงเป็นบุคคลต้นแบบ หรือเป็นแบบอย่างที่ดีทางกาย วาจา จิตใจที่อ่อนโยน และความประพฤติที่แสดงออกต่อสังคม บ่งบอกถึงความรักความเมตตาต่อศิษย์ทุก ๆ คน และเพื่อนร่วมงาน ความประพฤติของครู จึงมีอิทธิพลต่อสังคมและศิษย์ด้านการศึกษา ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ จึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ได้ยึดเป็นแนวทางการ

ปฏิบัติตนทั้งด้านความประพฤติ เพราะการศึกษาของเยาวชน จะมีประสิทธิภาพ หรือด้อยประสิทธิภาพ ไม่ได้เกิดจากความล้มเหลวทางการศึกษาของเยาวชนเท่านั้น ครูก็เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ต่าง ๆ โดยพร่ำสอนให้ลูกศิษย์ได้รับการศึกษาด้วยความเสียสละ ความรัก ความเมตตา ต่อลูกศิษย์ และยังอุทิศตนต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่รู้จักคำว่าเหน็ดเหนื่อย หรือความยุ่งยากลำบาก แต่แสดงออกถึงความรู้ความสามารถ มีศิลปะวิทยาทั้งศาสตร์และศิลป์ในคนเดียวกัน เรียกว่า ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพและครูควรได้รับการพัฒนาทางการศึกษาด้านการสอน และการฝึกอบรมการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน สอดรับกับแนวคิด อมรรรัตน์ แก่นสาร (2558) กล่าวว่า จิตวิญญาณความเป็นครูแบ่งเป็น 3 ช่วงดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ช่วงพัฒนาสู่การเป็นครู ช่วงการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู และช่วงการคงอยู่ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู

ช่วงที่ 2 การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู การตระหนักรู้ในความเป็นครู การปฏิบัติตนบนวิถีความเป็นครู การมีเป้าหมายการทำงานเพื่อเด็ก และการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและเมตตา

ช่วงที่ 3 การคงอยู่ของการเป็นครู ผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูประกอบด้วย ความสุข ความภาคภูมิใจ ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ และความศรัทธาต่อบุคคลผู้ทรงคุณค่าของแผ่นดิน

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557) ได้กล่าวถึงจิตวิญญาณความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะครูที่มีคุณภาพในการยกระดับคุณภาพครูในศตวรรษที่ 21 ได้แก่เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูและผู้มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสารอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตื่นรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม รวมทั้งภาคภูมิใจในการเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ในขณะที่กลยุทธ์เป็นแนวทาง หรือวิธีการที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กรด้วยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการจัดทำและยึดถือปฏิบัติร่วมกันซึ่งการจัดทำกลยุทธ์ที่ถูกต้อง และเหมาะสมจะนำมาสู่การบรรลุคุณภาพ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรตามมา

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยี และทักษะในการสอน ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่ และหวังดีต่อศิษย์ ประารถนาให้ศิษย์ทุกคนได้มีภาระงานที่ดีทำและเป็นคนดีของสังคม การปฏิบัติงานของครู ลักษณะดังกล่าวเรียกได้ว่าการปฏิบัติด้วย “จิตวิญญาณความเป็นครู” การปฏิบัติหน้าที่ ของครู ด้วยความวิริยะ มุ่งมั่นและทุ่มเทด้วยจิตและวิญญาณ อุทิศตนเพื่อการสอน และมีการพัฒนาสื่อ การสอนตลอด ก็จะทำให้เกิดความตระหนักและมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน พยายามรักษาศักดิ์ศรีแห่งตนและวิชาชีพ และที่สำคัญคือ ความศรัทธาในวิชาชีพครู มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง

ครูจะต้องมีการพัฒนาตนเอง และครูจะประสบความสำเร็จต่อหน้าที่การงานที่ปฏิบัติ อยู่ จะต้องเกิดจากการพัฒนา “ใจ” หรือ “จิตสำนึก” มีใจรักต่ออาชีพครู และใจต้องพร้อมที่จะเสียสละเพื่อสังคม จึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ครูที่ได้รับการพัฒนานั้น จะมีมากน้อยเพียงใดในแต่ละปี ส่วนหนึ่งก็ขึ้นกับต้นสังกัด จะทำให้โอกาสของครูเหล่านี้ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้านการศึกษา หรือไม่อย่างไร สังคมกำลังต้องการครูที่มีสำนึกในความเป็นครู เป็นผู้เสียสละ อดทน อุทิศตนในการสอน หรือการบริหาร กันนับว่าเป็น “ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู” ปฏิบัติหน้าที่และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องระมัดระวังการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในหลักศีลธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งลักษณะ ดังกล่าว จะนำไปสู่การเป็น “ครูมืออาชีพ” ควรมีลักษณะ 3 ประการ 1) แสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองตลอดเวลา เน้นเจตนาที่จะให้ผู้ร่วมงานประสบความสำเร็จด้วยกัน 2) ความปรารถนาดี เป็นความคิดที่อยู่เหนือระดับเหตุผลและตรรกะ เป็นความคิดที่มาจากจิตวิญญาณหรือจิตใต้สำนึก 3) สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงาน และศรัทธาในผลสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- พัชนี สมกำลัง. (2556). จิตวิญญาณของผู้นำทางการพยาบาล ฟลอเรนซ์ ในดิงเกล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2557). ครูมืออาชีพในบทความศูนย์ การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2562 จาก [http://www. rtckorat. org/wordpress/?=164](http://www.rtckorat.org/wordpress/?=164)

ศุภลักษณ์ ทัดศรี และอารยา พรายแยม. (2554). จิตวิญญาณในชีวิตประจำวัน.

กรุงเทพมหานคร: คณะสาธิตสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2558). ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐานสอบครู ครุอาชีวะกับอาชีวะครู. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). การยกระดับคุณภาพครู
ไทยในศตวรรษ ที่ 21. ในการประชุมวิชาการ “อภิวัดน์ การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยน
ประเทศไทย”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพ
เยาวชน.

สุทัศน์ สังคะพันธ์. (2558). ทำไมต้องทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. 21st Century Skill : Why ?
“TEACH LESS, LEARN, MORE”. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อมรรัตน์ แก่นสาร. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครูของครู. สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สังคมผู้สูงอายุ: ปัจจัยการตลาดที่เปลี่ยนไป*

AGING SOCIETY: THE CHANGED MARKETING FACTOR

วัชรารกรณ์ ชิวโคภิษฐ

Watcharakorn Chewasopit

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand.

E-mail: colfin9@gmail.com

บทคัดย่อ

องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่า ในช่วงปี ค.ศ. 2001-2100 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ โดยทวีปยุโรปมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก ขณะที่ทวีปเอเชียมีประชากรผู้สูงอายุเป็นอันดับ 4 ของโลก โดยประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงที่สุดเป็นอันดับ 4 ในทวีปเอเชีย และถือเป็นอันดับสองในอาเซียน และในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยการเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคและแนวทางการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในด้านร่างกาย

บทความนี้ต้องการสร้างการตระหนักรู้ถึงสถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในระดับโลก ระดับภูมิภาค รวมถึงสถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยลักษณะของพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากผู้สูงอายุยุคใหม่มีอายุน้อยกว่าอายุจริง จึงให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพลักษณะของตนเองให้ดูดีอยู่เสมอ มีการดูแลสุขภาพสภาพเป็นอย่างดี มีพฤติกรรมผู้บริโภคตามสมัยนิยม และหลีกเลี่ยงการพึ่งพาอาศัยลูกหลานหรือบุคคลอื่น การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของผู้สูงอายุนำไปสู่ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแนวคิดทางการตลาดในยุค Post-Demographic ที่การแบ่งส่วนตลาดด้วย “ปัจจัยด้านอายุ” อาจไม่จำเป็นอีกต่อไป นักการตลาด รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องตระหนักและรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

* Received 29 January 2019; Revised 26 March 2019; Accepted 29 March 2019.

ผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นพร้อมกันทั่วโลก และเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับสังคมไทยในไม่ช้า ซึ่งนักการตลาดต้องพยายามเข้าใจพฤติกรรมและความสนใจของผู้อายุให้มากขึ้น ด้วยเครื่องมือทางการตลาดที่ทันสมัย ที่จะช่วยให้ นักการตลาดสามารถเข้าถึง “อายุใจ” ของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลง, สังคมผู้สูงอายุ, การตลาด

Abstract

The United Nations predicted that by the year 2001-2100 would be a century of elderly; which Europe would have the most elderly population in the world and Asia would rank 4th in the world regarding to the elderly. For Thailand, the number of senior populations was in the 4th place in Asia, and 2nd place in the ASEAN. In the next few years, Thailand would step into the aged society completely. The changes in ageing society were from the changes in consumption behavior and lifestyle of elderly, as the consequences of the changes in social, emotion, physiological, especially in physical of elderly.

This article aimed to raise the awareness of situations of the aged society at the world and regional levels, as well as the aged society situation in Thailand. The changes of behaviors of the elderly since their subjective ages are lower than chronological ages. So, the elderly prioritizes on taking care of their appearance and own health, follow trend in consumption, and avoid depending on their children or others. Such changes in elderly behavior impact the marketing concept in the Post-Demographic in the way that segmentation by age factor may not be needed. So marketers and other involved would aware of these changes and be able to cope with the situation in Thai society. Hence, the new generation of marketers should put more effort into understanding behavior and interest of seniors, in order to reveal their actual ‘subjective age’.

Keywords: Changing, Aging society, Marketing

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจะพบว่า จำนวนประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรในปัจจุบันกลายเป็นประเด็นสำคัญที่นักประชากรศาสตร์ ผู้บริหารนโยบาย ผู้นำระดับภูมิภาค หรือระดับชาติ รวมถึงนักการตลาดทั่วโลกต้องจับตามอง เนื่องจากภาวะผู้สูงอายุนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลหรือภายในครอบครัวเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบในวงกว้างไปจนถึงระดับประเทศและระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับภาคเศรษฐกิจ (รติมา คชนันท์, 2561) ทั้งนี้ United Nation (United Nation, 2015) เสนอว่า ผู้สูงอายุ (older person) หมายถึง ประชากรทั้งชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1. สังคมผู้สูงอายุ (aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด 2. สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (complete aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และ 3. สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (super aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด

จากคำจำกัดความข้างต้น ประเทศไทยจึงได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และคาดการณ์ว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ และสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด ในปี พ.ศ. 2564 และปี พ.ศ. 2578 ตามลำดับ หากสังเกตจะพบว่า ประเทศไทยใช้เวลาในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์เพียงแค่ 20 กว่าปีเท่านั้น ซึ่งถือว่าใช้เวลาน้อยมาก ในขณะที่กลุ่มประเทศที่เผชิญปัญหาสังคมผู้สูงอายุลำดับแรก ๆ นั้นมักเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว และใช้เวลาในการเปลี่ยนผ่านค่อนข้างมาก อาทิ ฝรั่งเศสใช้เวลา 115 ปี สวีเดน 85 ปี ออสเตรเลีย 73 ปี สหรัฐอเมริกา 69 ปี เป็นต้น ทำให้ประเทศเหล่านี้มีเวลาในการเตรียมตัว ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ ขณะที่ประเทศกลุ่มที่สองที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์กลับเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาอย่าง ประเทศไทย ซิลี จีน หรือสิงคโปร์ที่ใช้เวลาในการเปลี่ยนผ่านเพียงประมาณ 20 กว่าปี (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556) ซึ่งถือว่าน้อยมากสำหรับการเตรียมตัวรับมือการเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาคที่กำลังจะเกิดขึ้น

การเรียนรู้และเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคมผู้สูงอายุ จึงถือเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต เพราะผู้สูงอายุนั้นจะกลายเป็นประชากรส่วนใหญ่ของโลก และจะกลายเป็นลูกค้าสำคัญสำหรับนักการตลาดในอนาคต บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในระดับต่าง ๆ ลักษณะพฤติกรรมของผู้สูงอายุ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางการตลาด มากกว่าการลงลึกถึงรายละเอียดและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว ทั้งนี้ ก็เพื่อให้นักการตลาด รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องได้เกิดความเข้าใจและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้ไปคิดวิเคราะห์ เพื่อให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับสังคมไทยในเร็ววันนี้

สถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในโลก

United Nations Population Fund (United Nations Population Fund, 2012) คาดการณ์ว่า ในปี ค.ศ. 2001-2100 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ เนื่องจากโลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการแพทย์ ทั้งนี้ เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาโลกมีประชากรประมาณ 5,735 ล้านคน และมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 540 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 9 ของประชากรโลก (อนันต์ อนันตกุล, (ม.ป.ป.)) แต่เมื่อปี พ.ศ. 2558 โครงสร้างประชากรโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากประชากรโลกทั้งหมดที่มีประมาณ 7,349 ล้านคน จะมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 901 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.3 ของประชากรทั้งหมด หรืออาจกล่าวได้ว่า “โลกก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ” แล้ว และในปี พ.ศ. 2573 ประชากรผู้สูงอายุโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 1,402 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.5 และในปี พ.ศ. 2593 มีการคาดการณ์ว่าประชากรผู้สูงอายุโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 2,092 ล้านคน หรือร้อยละ 21.5 ของประชากรโลก (United Nation, 2015) อีกนัยหนึ่ง คือ อีก 32 ปี ข้างหน้าโลกจะก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์”

รายงานจากสหประชาชาติ เผยให้เห็นว่า ทวีปยุโรปมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก คิดเป็นร้อยละ 24 ของประชากรทั้งทวีป รองลงมา คือ ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปโอเชียเนีย ขณะที่ทวีปเอเชียมีประชากรผู้สูงอายุเป็นอันดับ 4 ของโลก คิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรทั้งทวีป โดยประเทศที่มีกลุ่มประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในเอเชีย คือ ประเทศญี่ปุ่น

โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2558 เท่ากับร้อยละ 33.1 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 37.3 ในปี พ.ศ. 2573 รองลงมา คือ ประเทศเกาหลีใต้ มีสัดส่วนผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2558 เท่ากับร้อยละ 18.5 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 31.4 ในปี พ.ศ. 2573 ต่อมา คือ ประเทศสิงคโปร์ พ.ศ. 2558 เท่ากับร้อยละ 17.9 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30.7 ในปี พ.ศ. 2573 ขณะที่ประเทศไทยถือเป็นอันดับ 4 ของทวีปเอเชียจากการสำรวจ เมื่อปี พ.ศ. 2558 พบว่า มีสัดส่วนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 15.8 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 26.9 ในอีก 15 ปี ข้างหน้า ขณะที่ประเทศจีน และอินเดีย ซึ่งมีประชากรมากที่สุดในโลก 2 อันดับแรก และเป็นส่วนหนึ่งของทวีปเอเชียนั้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2558 มีสัดส่วนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 15.2 และ 8.9 ตามลำดับ และจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 25.3 และ 12.5 ในปี พ.ศ. 2573 (United Nation, 2015) แสดงให้เห็นว่า ไม่เกิน 15 ปีข้างหน้า ประเทศจีนจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ขณะที่ประเทศอินเดียก็จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ ราชวิทยาลัยลอนดอนได้นำเสนอข้อมูลจากการศึกษาร่วมกับองค์การอนามัยโลก (WHO) (Kontis, V., Bennett, J. E., Mathers, C. D., Li, G., Foreman, K., & Ezzati, M., 2017) ที่ได้ทำการวิเคราะห์ช่วงอายุขัยของประชากรโลกที่พัฒนาแล้ว (OECD) จำนวน 35 ประเทศ และคาดการณ์ว่าประชากรโลกที่เกิดในปี พ.ศ. 2573 จะมีอายุยืนยาวขึ้น อีกทั้งผู้ชาย และผู้หญิงจะมีอายุขัยที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้หญิงก็ยังมีแนวโน้มที่จะอายุยืนกว่าผู้ชายอยู่เล็กน้อย รายงานการศึกษาดังกล่าวยังระบุว่า ผู้หญิงชาวเกาหลีใต้ที่เกิดในปี พ.ศ. 2573 จะเป็นประชากรกลุ่มแรกที่มีอายุเฉลี่ยเกิน 90 ปีในอีก 13 ปีข้างหน้า โดยอัตราความเป็นไปได้สูงถึงร้อยละ 50 ซึ่งเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงเกาหลีมีอายุยืนมากที่สุด เนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญกับการให้บริการสาธารณสุขที่ครอบคลุม ซึ่งตรงกันข้ามกับโลกตะวันตก ที่รัฐบาลควบคุมงบประมาณด้านสาธารณสุข อีกทั้งยังมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจในการเข้าถึงบริการ ซึ่งนอกจากปัจจัยด้านความก้าวหน้าทางสาธารณสุขแล้ว เงื่อนไขทางสังคม สิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่ปัจจัยด้านพันธุกรรมก็มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย (Kontis, V., Bennett, J. E., Mathers, C. D., Li, G., Foreman, K., & Ezzati, M., 2017)

สถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในอาเซียน

จากรายงานขององค์การสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2558 พบว่า ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-ตะวันออกเฉียงใต้ (South-Eastern Asia) มีประชากรรวมกันประมาณ 634 ล้านคน โดยมีประชากรผู้สูงอายุประมาณ 59 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.3 ของประชากรทั้งหมด โดยประเทศที่ติดอันดับ 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ประเทศสิงคโปร์ มีประชากรที่อายุเกินกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 17.9 (2) ประเทศไทย มีประชากรที่อายุเกินกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 15.8 และ (3) ประเทศเวียดนาม มีประชากรที่อายุเกินกว่า 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 10.3 ขณะที่ประเทศอินโดนีเซียที่มีประชากรมากที่สุดในภูมิภาค พบว่า มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 8.2 ของประชากรทั้งประเทศ (United Nation, 2015)

สถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

รายงานขององค์การสหประชาชาติมีทิศทางสอดคล้องกับรายงานของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554) ที่สรุปแนวโน้มจำนวนประชากรทั้งประเทศว่า ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ด้วยสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2564 และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด ในปี พ.ศ. 2578 จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559 ของ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560) พบว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุเพศหญิงนั้นมีสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย รายงานเดียวกันนี้เผยว่า ในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยจะมีประชากรทั้งหมด 65.9 ล้านคน และมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.5 ของประชากรทั้งหมด โดยมีการจัดอันดับพื้นที่ที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดในประเทศไทย อันดับที่ 1 คือ กรุงเทพมหานคร มีจำนวนผู้สูงอายุ จำนวน 936,865 คน คิดเป็นร้อยละ 16.47 ของประชากรในจังหวัด อันดับที่ 2 นครราชสีมา 400,496 คน คิดเป็นร้อยละ 15.22 อันดับที่ 3 เชียงใหม่ 284,497 คน คิดเป็นร้อยละ 16.39 อันดับที่ 4 ขอนแก่น 276,209 คน คิดเป็นร้อยละ 15.32 และอันดับที่ 5 นครศรีธรรมราช 240,522 คน คิดเป็นร้อยละ 15.47 (Sanyasayan, 2018)

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเกิดจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทางด้านเศรษฐกิจสังคม รวมถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทาง

การแพทย์และสาธารณสุขทำให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ที่เจริญก้าวหน้า ช่วยรักษาโรค ร้ายแรง และโรคอื่น ๆ ที่คร่าชีวิตประชาชน เมื่อประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น ประชากรใน สังคมไทยจึงมีอายุมากขึ้นตามไปด้วย โดยเพศชายมีอายุเฉลี่ยประมาณ 71.3 ปี ขณะที่ เพศหญิง มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 78.2 ปี (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560) เมื่อประชากรในสังคมมีอายุยืนยาวขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมีอัตราการเสียชีวิตลดลง ขณะที่ความเร่งรีบในชีวิตประจำวัน และภาวะ เศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้อัตราการเกิดลดลง และส่งผลต่อประชากรวัยเด็กของประเทศ (มูลนิธิ สสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560) จึงทำให้หลายภาคส่วนเริ่มตระหนักถึงภาวะ ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคธุรกิจที่เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เพื่อ รองรับผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น และพยายามเข้าถึงลักษณะพฤติกรรม ความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มนี้ เพื่อที่จะได้สามารถกำหนดกลยุทธ์และการสื่อสารทางการตลาดที่ตรงใจมากที่สุด

ลักษณะพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

สังคมผู้สูงอายุ ถือเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีศักยภาพสูงสุด (the most potential consumer) โดยผลการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ชีวิต (lifestyle) ของกลุ่ม ผู้สูงอายุชาวไทย พบว่า อายุ นั้นเป็นเพียงตัวเลข ผู้สูงวัยยังคงให้ความสนใจในการดูแล ภาพลักษณ์ของตนเองให้ดูดีอยู่เสมอ สะท้อนออกมาจากการโพสต์ภาพของตนเองในกิจกรรม ต่าง ๆ การแต่งกายแบบร่วมสมัย การลงภาพสินค้าแฟชั่น เครื่องประดับ เครื่องสำอาง และ ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวต่าง ๆ (BrandBuffet Team, 2015) เช่นเดียวกับการศึกษาของภาควิชา การตลาด วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่พบว่า ผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 90 เชื่อว่า ตนเองมี “อายุใจ” (subjective age) ต่ำกว่า “อายุจริง” (chronological age) โดยเพศชายมี แนวโน้มที่จะรู้สึกว่าคุณภาพตัวเองยังดีอยู่มากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย จึงเป็นเหตุผลที่ว่า ทำไมคน ในช่วงวัยเดียวกันอาจมีไลฟ์สไตล์การใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน โดยค่าเฉลี่ยส่วนต่างระหว่าง อายุ จริงกับอายุใจ ในแต่ละช่วงอายุนั้นมีความแตกต่างกัน โดยช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยส่วนต่างมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 61-65 ปี โดยมีค่าเฉลี่ยส่วนต่าง คือ อายุใจน้อยกว่าอายุจริงอยู่ 12 ปี อาจเป็น เพราะช่วงอายุ 61-65 ปี เป็นช่วงอายุเปลี่ยนผ่านจากชีวิตการทำงาน เข้าสู่ช่วงชีวิตวัย เกษียณอายุหรือทำงานน้อยลง คนกลุ่มนี้จะมีเวลาว่างมากขึ้นในการดูแลรักษาสุขภาพ และยัง

อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ จึงไม่ต้องการพึ่งพาลูกหลาน หรือบุคคลอื่น (มหาวิทยาลัยมหิดล, วิทยาลัยการจัดการ, 2561)

เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมการใช้จ่าย จากผลการสำรวจของศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ และธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB Economic Intelligence Center, 2017) พบว่า หากมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ผู้บริโภคชาวไทยส่วนใหญ่ต้องการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ การปรับปรุงที่อยู่อาศัย และใช้จ่ายกับการทานอาหารนอกบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มที่มีอายุ 51-60 ปี ซึ่งถือว่าเป็นช่วงวัยก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ มีความต้องการใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ สูงที่สุดสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุชาวอเมริกันที่สำรวจ โดยกระทรวงแรงงานสหรัฐฯ (United States Department of Labor) (Bureau of Labor Statistics, 2018) ในปี ค.ศ. 2016 พบว่า ผู้สูงอายุมีเงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย และ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงกว่าคนวัยอื่น ๆ ในสินค้าเกือบทุกรายการ เช่น อาหารสำเร็จรูป ของตกแต่งบ้าน บันเทิง ของใช้ส่วนตัว ของชำร่วย และสินค้าสุขภาพ เป็นต้น

ขณะที่ตลาดฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศหนึ่งในสหภาพยุโรปที่มีประชากรผู้สูงอายุจำนวนมาก จากสถิติในปี พ.ศ. 2558 พบว่าฝรั่งเศสมีผู้สูงอายุประมาณ 16.2 ล้านคน และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 20.3 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 (United Nation, 2015) โดย กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2561) ได้อธิบายถึงสภาพตลาดผู้สูงอายุในฝรั่งเศสว่า แบ่งออกเป็น 3 ช่วงอายุ ดังนี้

1. Active senior's คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-73 ปี ที่ยังใช้ชีวิตเหมือนเดิม สามารถดูแลตนเองได้ ยังสนุกและต้องการสิ่งแปลกใหม่ในชีวิต แต่จะพบความเปลี่ยนแปลงในชีวิตเล็กน้อย ได้แก่ การเกษียณอายุจากงานเมื่อวัย 62 ปี หรืออาจสูญเสียพ่อแม่ อีกทั้งยังนิยมย้ายที่อยู่อาศัยจากในเมืองไปสู่ชนบทหรือต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศโมร็อกโค โปรตุเกส โดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ดังนี้

1.1 Progressive Consumers เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่ยังใช้ชีวิตเหมือนเดิมหลังจากเกษียณอายุงาน ชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ชอบการลงทุน และหากิจกรรมทำให้ตนเองสนุกสนาน ต่างจากผู้สูงอายุในอดีตที่มีความยึดมั่นถือมั่น ชอบความจำเจ แต่ในปัจจุบันเปิดตัวเอง ชอบสิ่งแปลกใหม่ ชอบท่องเที่ยว ชอบการใช้อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีทุกประเภท ซึ่งมีผลสำรวจ

ว่า 60 เปอร์เซ็นต์ ของผู้สูงวัยชาวฝรั่งเศสไม่สามารถหยุดเล่นอินเทอร์เน็ตต่อวันได้ที่สำคัญมีกำลังซื้อสูงและชอบของสวยงามที่จะทำให้ตนเองดูเด็ก ดูดี ดูสวย

ลูกค้ากลุ่มนี้มักเลือกซื้อเสื้อผ้าและเครื่องประดับจากความสวยงามมากกว่าการใช้งาน เสื้อผ้าที่ได้รับความนิยมจะต้องมีความทันสมัย ใส่แล้วดูดี ดูอ่อนเยาว์ลงจนไม่สามารถบ่งบอกอายุที่แท้จริงของพวกเขาได้ ขณะที่ของตกแต่งบ้าน มักเลือกซื้อของตกแต่งบ้านที่มีคุณภาพสูง มีดีไซน์ โดยไม่สนใจราคา อีกทั้งชื่นชอบสินค้าที่แสดงเอกลักษณ์ชัดเจนว่ามาจากประเทศใด โดยเฉพาะจากเอเชีย ขณะที่เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์บำรุงผิว มักเลือกสินค้าที่เสริมรูปลักษณ์และความสวยงาม เช่น แบรนด์ Rituals และ Lancôme เป็นต้น

จุดที่น่าสนใจ คือ ผู้สูงอายุก่อนหน้านี้เป็นลูกค้าที่มีการจับจ่ายสูงที่สุดเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุกลุ่มอื่น โดยใช้เงินซื้อเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์บำรุงผิวมากกว่าการซื้อผลิตภัณฑ์อื่น ๆ โดยมีค่าใช้จ่ายมากกว่า 668 ยูโร/คน/ปี เพื่อให้ตนเองดูมีเสน่ห์เข้ายวน ซึ่งสิ่งที่จะทำให้ถูกใจคนกลุ่มนี้ คือ สินค้าที่มีเรื่องราว มีคุณภาพ ชวนให้รู้สึกอยากค้นหา โดยเฉพาะเครื่องสำอางที่เกี่ยวกับดวงตา กำลังเป็นที่นิยมและได้รับความสำคัญมาก

1.2 The Involved Consumers เป็นกลุ่มผู้สูงวัยที่อายุมากกว่า Progressive Consumers ขึ้นมาเล็กน้อย ซึ่งคิดว่า ยังสามารถดูแลตนเองได้ รู้สึกว่าตนเองมีความหมายและมีประโยชน์ต่อผู้อื่น จึงอยากมีส่วนร่วมในงานสังคม ทำให้ชอบทำกิจกรรมส่งเสริมความคิด เช่น กลับเข้าเรียนหรือ Workshop อีกครั้ง มักเลือกซื้อเสื้อผ้าและเครื่องประดับที่มีความหรูหรา เป็นทางการ เช่น Swarovski, Bocage และ Marc Orian นิยมเครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์บำรุงผิว และอาหารเสริม เพื่อบำรุงสุขภาพโดยรวมเป็นหลัก มักเลือกที่ผลิตมาจากธรรมชาติ หรือใช้ส่วนผสมต่าง ๆ ในการผลิต เช่น Spiruline de Beauce, Oenobiol, Alepia, Filorga และ Opatra Dermisonic อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุก่อนหน้านี้มักนิยมเลือกซื้อของตกแต่งบ้านมากที่สุดคิดเป็นค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยประมาณ 400 ยูโร/คน/ปี

2. Fragile Seniors เป็นกลุ่มผู้สูงวัยที่มีอายุ 74-83 ปี เริ่มมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย แต่ยังสามารถดูแลตนเองได้ โดยมักย้ายกลับมาอยู่กับครอบครัว หรือคนที่รักมากขึ้น ชอบทำกิจกรรมยามว่างอยู่บ้าน เช่น การตกแต่งสวน ตกแต่งบ้าน หรือเรียกว่า “Smart Homebird” มักเลือกซื้อเสื้อผ้าที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติ ใส่นุ่ม ใส่สบายในส่วนเครื่องประดับ จะเลือกที่ใส่แล้วรู้สึกปลอดภัย อย่างเช่น Assystel สร้อยคอ ที่สามารถกดปุ่มแล้วแจ้งเตือนไปที่ Health

Center เมื่อเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้ ขณะที่เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์บำรุงผิว มักเลือกสินค้าที่ทำให้มีสุขภาพดี ช่วยลดเลือนริ้วรอย เช่น Rogé Cavaillès, Avène, L'Oréal Age perfect, Cologne Napoléon และ Yakha, Ookee ลูกค้ายกลุ่มนี้มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกับ The Involved Consumers โดยมีค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่อยู่ที่ของตกแต่งบ้าน ประมาณ 400 ยูโร/คน/ปี

3. Dependent Seniors คือ ผู้สูงวัยที่มีอายุตั้งแต่ 83 ปีขึ้นไป ที่ต้องการการดูแล ต้องการบ้านพัก และมักกลับมาอยู่อาศัยในเมือง เพื่อให้สะดวกต่อการรักษาพยาบาล จึงทำให้สนใจประเภทบริการมากกว่าสินค้า เช่น บ้านพักหรือพยาบาล โดยมักนิยมไปอยู่บ้านพักผู้สูงวัยที่มีความสะดวกสบายและมีกลุ่มเพื่อน โดยบ้านพักนั้นจะออกแบบเพื่อตอบสนองผู้สูงวัยโดยเฉพาะทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นกันลื่น ไม่มีบันได มีราวจับในการเดิน และระบบไฟติดเองอัตโนมัติ รวมถึงมีกิจกรรมที่พร้อมสรรพ ไม่ว่าจะเป็นฟิตเนส กิจกรรมพัฒนาร่างกายและสมอง ทำอาหาร หรือสอนการใช้เทคโนโลยี ที่สำคัญมีแพทย์และพยาบาลประจำที่พัก นอกจากนั้นหากผู้สูงวัยไม่สะดวกอยู่บ้านพัก ก็ยังมีบริการการดูแลถึงบ้าน โดยสามารถเลือกบริการได้ว่า ผู้สูงวัยต้องการอะไร ก็จะมีหน่วยไปบริการถึงที่บ้าน

จะสังเกตได้ว่า ผู้สูงอายุชาวอเมริกัน และฝรั่งเศสมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายสินค้าฟุ่มเฟือยเพื่อตอบสนองความต้องการ และอำนวยความสะดวกให้กับตนเอง ทั้งนี้ เมื่อมองย้อนถึงประเทศในเอเชียที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ไปล่วงหน้าแล้วอย่างประเทศญี่ปุ่นที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสูงสุด (hyper aged society) หรือเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์, 2560) จึงไม่น่าแปลกใจ ที่พบว่า เครื่องสำอางสำหรับผู้หญิงสูงอายุมีส่วนแบ่งทางการตลาดประมาณร้อยละ 45 ของเครื่องสำอางทั้งหมดที่มีขายในประเทศ และมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 2 ทุกปี (คำนวณระหว่างปี ค.ศ. 2009 - ค.ศ. 2013) โดย 2 เพอร์เซ็นต์ ที่เพิ่มขึ้นเป็นการขยายตัวเพิ่มในทุกกลุ่มสินค้า โดยเน้นที่คุณลักษณะที่เรียบง่ายแต่ตอบสนองได้หลายอย่าง (multi functions type & simple item) (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2557)

ขณะเดียวกันประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลกอย่างจีนก็ประสบปัญหาสังคมผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองเซี่ยงไฮ้ (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองเซี่ยงไฮ้, 2559) เสนอว่า ในปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา

จำนวนประชากรของจีนแผ่นดินใหญ่รวมทั้งสิ้น 1,374.62 ล้านคน (เพิ่มขึ้น 6.8 ล้านคน จากปี พ.ศ. 2557) โดยมีจำนวนผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำนวนทั้งสิ้น 222 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.1 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของจีน แม้ว่าข้อมูลทางสถิติจะแตกต่างจากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติอยู่เล็กน้อย แต่ก็กล่าวได้ว่า สังคมจีนกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว รายงานฉบับเดียวกันนี้ยังเสนอว่า ในปี พ.ศ. 2558 มณฑลเจียงซีมีจำนวนผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ประมาณ 6.3371 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 13.88 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของมณฑลเจียงซี ส่วนมณฑลฝูเจี้ยน ในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 38.39 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นจำนวนผู้สูงอายุ (65 ปีขึ้นไป) ประมาณ 3.24 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.45 ของประชากรทั้งหมด

สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองเซี่ยเหมิน (สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองเซี่ยเหมิน, 2559) ยังเผยอีกว่า ประเทศจีนเป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ของจีนได้คิดเป็น 1 ใน 5 ของประชากรผู้สูงอายุของโลก โดยปี พ.ศ. 2557 ประชากรผู้สูงอายุของจีน (60 ปีขึ้นไป) มีจำนวนสูงถึง 212 ล้านคน และคาดว่าในปี พ.ศ. 2593 จะเพิ่มเป็น 430 ล้านคน ซึ่งเฉลี่ยแล้ว มีจำนวนเพิ่มขึ้น 6-8 ล้านคนต่อปี ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนผู้สูงอายุของจีนจะส่งผลให้เกิดความต้องการในด้านการให้บริการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ปัจจุบันผู้สูงอายุของจีน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเมืองจะมีกำลังซื้อสูงพอสมควร รัฐบาลจีนมีรายจ่ายค่าบำนาญบำนาญสำหรับผู้สูงอายุประมาณ 1 ล้านล้านหยวนต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งเสริมให้มีโอกาสทางธุรกิจด้านการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ ระหว่างปี พ.ศ. 2557-2593 กำลังซื้อของผู้สูงอายุจีนจะเพิ่มจาก 4 ล้านล้านหยวนเป็น 106 ล้านล้านหยวน จีนจะกลายเป็นตลาดอุตสาหกรรมผู้สูงอายุที่ใหญ่ที่สุดของโลก และคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาและปฏิรูปของจีนได้คาดว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2563-2573 ความต้องการซื้อ ของตลาดผู้สูงอายุจีนอยู่ประมาณ 8 ล้านล้านหยวน ถึง 22 ล้านล้านหยวน ซึ่งถือว่ามีความต้องการสูงมาก ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับรายงาน World Populations Ageing 2015 ขององค์การสหประชาชาติ ที่พบว่า จีนเป็นประเทศเดียวในโลกที่มีประชากรผู้สูงอายุเกินกว่า 200 ล้านคน (United Nation, 2015) จึงเป็นเหตุผลที่ว่า ทำไมอุตสาหกรรมด้านการดูแลผู้สูงอายุของจีนจะเข้าสู่ “ยุคพัฒนา” อย่างรวดเร็ว รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ศูนย์ดูแล

ผู้สูงอายุ อสังหาริมทรัพย์สำหรับผู้สูงอายุ เสื้อผ้าสำหรับผู้สูงอายุ อาหารสำหรับผู้สูงอายุ การดูแลรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุ (บุคลากรดูแลผู้สูงอายุ อุปกรณ์การฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น) ด้านสุขภาพ และโภชนา การกิจกรรมสันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ การท่องเที่ยว การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาแก่ผู้สูงอายุ บริการทางการเงิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รายงานฉบับเดียวกันนี้ มีความเห็นว่า นอกจากอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มนสำหรับผู้สูงอายุได้พัฒนาอย่างรวดเร็วแล้ว สินค้าและบริการด้านอื่น ๆ เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้ง ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด แก้วน้ำสำหรับผู้สูงอายุ อุปกรณ์เพื่อสุขภาพ อุปกรณ์ช่วยในภาวะกลืนปัสสาวะไม่อยู่ (เช่น ผ้าอ้อมสำหรับผู้สูงอายุ) เป็นต้น ยังอยู่ระหว่างการพัฒนา ซึ่งยังไม่มีความเป็นระบบ นอกจากนี้ ความต้องการด้านแว่นตาอ่านหนังสือ เครื่องช่วยฟัง เครื่องนวด อ่างล้างเท้า เสื้อผ้าเพอร์นิเจอร์ โทรศัพท์มือถือ หนังสือ เครื่องมือแพทย์ และอาหารสำหรับผู้สูงอายุในจีนยังมีค่อนข้างสูง

การเปลี่ยนแปลงทางการตลาด

การเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วของสังคมผู้สูงอายุทั้งในประเทศไทย และในระดับโลก กลายเป็นประเด็นสำคัญทางการตลาดที่ได้รับการจับตามองในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นักการตลาดทั่วโลกมองเห็นโอกาสทางการตลาดจากปรากฏการณ์ดังกล่าว คำถามที่สำคัญ คือ เหตุใดผู้สูงอายุจึงเป็นลูกค้ากลุ่มสำคัญ? ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะเติบโตมากขึ้นในทุกปี ทำให้ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์มากมายที่พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่แท้จริงอาจเป็นเพราะ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ อารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนทางร่างกายที่ทำให้ผู้สูงอายุแตกต่างไปจากผู้บริโภควัยอื่น ๆ (สิริพงศ์ กุลสุขรังสรรค์, คมศักดิ์ สิริสินทร์ และมารุต ว่องประเสริฐการ, ม.ป.ป.)

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอาจทำให้ผู้สูงอายุมีการเคลื่อนไหวที่ช้าลงบ้าง มีการคิดอ่านที่ช้าลงไม่รวดเร็วเหมือนวัยหนุ่มสาว แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าผู้สูงอายุเหล่านี้จะ “แก่แล้ว แก่เลย” แนวคิดแบบเหมารวม (Stereotype) ที่มักจะคิดว่าผู้สูงอายุต้องอยู่บ้าน เลี้ยงหลาน ปล่อยเวลาให้ผ่านไปอย่างช้า ๆ ในแต่ละวัน อาจใช้ไม่ได้กับผู้สูงอายุในปัจจุบันที่เป็น “ผู้เชี่ยวชาญในการใช้ชีวิต” เข้าใจโลก และมองโลกอย่างที่มีนัยจะเป็น กระฉับกระเฉงตาม

แบบฉบับ Active seniors ให้ความสนใจกับการแต่งตัว เสื้อผ้า หน้าผม และภาพลักษณ์ที่ดี ไม่ต่างอะไรกับคนทำงาน หรือกลุ่มวัยรุ่น นั่นอาจทำให้นักการตลาดต้องกลับมาทบทวนให้ดีกว่า การแบ่งส่วนตลาด (segmentation) แบบดั้งเดิมที่แบ่งส่วนลูกค้าตาม Generation ทั้ง Gen B (Baby boomer), Gen X, Gen Y หรือ Gen Z นั้น ยังคงใช้ได้ผลดีอยู่หรือไม่

ผู้สูงอายุทุกวันนี้มีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้สูงอายุที่แต่งตัวแบบ Hipster หรือ ท่องเที่ยว ลุย ๆ แบบ Backpacker ย่อมแตกต่างจากผู้สูงอายุทั่วไป ในยุค Post-Demographic Consumerism (Trendwatching.com., 2014) การพัฒนาสินค้าหรือบริการ หรือแม้แต่การสื่อสารการตลาดแบบ “one size fits all” บนพื้นฐานการแบ่งส่วนตลาดแบบ Generation คงไม่เพียงพออีกต่อไป การสื่อความเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่า การแบ่งส่วนตลาดโดยใช้หลักประชากรศาสตร์ (demographic) ที่ว่าด้วย เพศ อายุ รายได้ การศึกษา หรือ Generation จะใช้ไม่ได้อีกต่อไป หากแต่ในปัจจุบัน การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของยุคดิจิทัล (digital age) และ Big data ทำให้นักการตลาดสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ เฉพาะเจาะจงมากขึ้น (Burrows, D., 2015) หรืออาจกล่าวได้ว่าแทบจะทันทีที่ผู้บริโภคมีปฏิสัมพันธ์กับสินค้าหรือบริการบนโลกออนไลน์ พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นก็ถูกเก็บบันทึกและนำไปวิเคราะห์เรียบร้อยแล้ว ด้วยเหตุนี้ นักการตลาดยุคใหม่จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ พฤติกรรม และความสนใจของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มให้มากขึ้น และนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นมาแบ่งส่วนตลาดร่วมกับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลของกลุ่มลูกค้าที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จำไว้ว่า อายุนั้นเป็นเพียงตัวเลข เพราะผู้สูงอายุยุคใหม่ อายุใจ ทันสมัยกว่า อายุจริง เสมอ

สรุป

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรอันเนื่องจากสังคมผู้สูงอายุ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพร้อมกันทั่วโลก องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่า ในช่วงปี ค.ศ. 2001-2100 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ โดยทวีปยุโรปมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก รองลงมา คือ ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปเอเชียเนียบ ขณะที่ทวีปเอเชียมีประชากรผู้สูงอายุเป็นอันดับ 4 ของโลก โดยประเทศที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในเอเชีย คือ ประเทศญี่ปุ่น รองลงมา คือ เกาหลีใต้ ขณะที่ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูง

ที่สุดเป็นอันดับ 4 ในทวีปเอเชีย และถือเป็นอันดับสองในอาเซียน รองจากประเทศสิงคโปร์ (United Nation, 2015)

ผู้สูงอายุทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย ต่างปรับตัว เตรียมความพร้อมเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทย ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และคาดการณ์ว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ และสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า เมื่อโครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมผู้บริโภคย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย การเรียนรู้พฤติกรรมของผู้สูงอายุจากตัวแบบทั่วโลกทำให้ทราบว่า ผู้สูงอายุในปัจจุบันนั้น ต่างกับผู้สูงอายุในอดีตอย่างสิ้นเชิง แนวคิดแบบเหมารวมที่ว่า ผู้สูงอายุ “ทุกคน” ต้องใช้ชีวิตอย่างเชื่องช้าอยู่กับบ้าน กลายเป็นกีดกันทางการตลาด เพราะผู้สูงอายุสมัยใหม่เป็น Active seniors ที่ใช้ชีวิตอย่างกระฉับกระเฉง รักษาภาพลักษณ์ของตนเอง ให้ดูดีอยู่เสมอ พฤติกรรมของผู้สูงอายุยุคใหม่จึงไม่ต่างอะไรกับคนทำงาน หรือกลุ่มวัยรุ่น

ดังนั้น การแบ่งส่วนตลาดสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุด้วย “ปัจจัยอายุ” แบบเดิม ๆ จึงอาจไม่จำเป็นอีกต่อไป นักการตลาดยุคใหม่จำเป็นต้องทำความเข้าใจพฤติกรรม และความสนใจของผู้สูงอายุให้มากขึ้น เปลี่ยนอคติที่มีต่อผู้สูงอายุและแนวคิดทางการตลาดแบบเดิม ๆ ปรับตัวให้เท่าทันต่อสังคมผู้สูงอายุในยุค Post-Demographic Consumerism เพราะ ทุกวันนี้ นักการตลาดต้องวัดอายุผู้บริโภคกันที่อายุใจ ไม่ใช่อายุจริง

ข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันทั้งในด้านสังคม เทคโนโลยี และการแพทย์ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และมีแนวโน้มที่ซับซ้อนมากขึ้น แนวคิดทางการตลาดแบบดั้งเดิมที่แบ่งส่วนตลาดด้วยหลัก Generation เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจพฤติกรรมทั้งหมดของลูกค้า ด้วยเหตุนี้ นักการตลาดจึงควรให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น โดยใช้เครื่องมือทางการตลาดสมัยใหม่ประเภท Monitoring Tools หรือ Listening Tools ที่มีทั้งแบบที่ให้ฟรี และมีค่าใช้จ่าย เช่น Google Trend หรือ Facebook Audience Insight ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล Consumer insight จำนวนมหาศาลบนอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ให้นักการตลาด

สามารถวางแผน และกำหนดกลยุทธ์ให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2557). รายงานผลงานสัมมนา “เจาะลึกตลาดญี่ปุ่น: ตอนแนวโน้มตลาดของกลุ่มสินค้าสำหรับผู้สูงอายุ”. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2561 จาก <http://www.60plusthailand.com/en/information/Japan-grand-generation-market-seminar-summary>
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2561). ภาพรวมตลาดผู้สูงอายุในฝรั่งเศส. เรียกใช้เมื่อ 26 สิงหาคม 2561 จาก <http://www.60plusthailand.com/th/information>
- กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์. (2560). รับมือสังคมผู้สูงอายุ: ตัวอย่างจากต่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2561 จาก <https://themomentum.co/happy-life-aging-society/>
- จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560). สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัย อย่างมีคุณภาพ. วารสาร-รุสมิแล, 38(1), 6-28.
- ชมพู พรมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand). สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 3(16), 1-19.
- มหาวิทยาลัยมหิดล, วิทยาลัยการจัดการ. (2561). งานวิจัย AWUSO Society 4.0 แก่แต่วัย หัวใจยังเก๋า. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2561 จาก <http://www.cmmu.mahidol.ac.th/cmmu/index.php/9-college-news/540-awuso-society-4-0>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. นครปฐม: พรินเทอรี่.
- รติมา คชนันท์. (2561). สังคมผู้สูงอายุกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. เอกสารวิชาการ อีเล็คทรอนิกส์. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร: ISBN 2287-0520.

- สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ เมืองเซี่ยงไฮ้. (2559). *ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุในตลาดจีน*. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2561 จาก <http://www.60plusthailand.com/en/news/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553*. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2561 จาก <http://popcensus.nso.go.th/file/popcensus-10-01-56-T.pdf>
- สิริพงศ์ กุลสุขรังสรรค์, คมศักดิ์ สินสุรินทร์ และมารุต ว่องประเสริฐการ. (ม.ป.ป.). *การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ*. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2561 จาก <http://www.prorehab2home.com/th/physical.html>
- อนันต์ อนันตกุล. ((ม.ป.ป.)). *สังคมสูงวัย . . . ความท้าทายประเทศไทย รายงานเสนอที่ประชุมราชบัณฑิตและภาควิชาสังคมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา*: ม.ป.ท.
- BrandBuffet Team. (2015). *Silver gen เจาะลึก 5 อินไซด์มัดใจผู้บริโภควัย 50+ นักการตลาดต้องรู้*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2561 จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2015/09/silver-gen-consumer-insight-2015/>
- Bureau of Labor Statistics. (2018). *Consumer expenditure surveys*. เรียกใช้เมื่อ 20 August 2018 จาก <https://www.bls.gov/cex/csxresearchtables.htm#generational>
- Burrows, D. (2015). *Is behavioural data killing off demographics?* เรียกใช้เมื่อ 28 December 2018 จาก <https://www.marketingweek.com/2015/09/04/is-behavioural-data-killing-off-demographics/>
- Kontis, V., Bennett, J. E., Mathers, C. D., Li, G., Foreman, K., & Ezzati, M. (2017). *Future life expectancy in 35 industrialized countries: Projections with a Bayesian model ensemble*. The Lancet: 89(10076), 1323-1335.

Sanyasayan. (2018). *Active aging design sangkom “karuna” phu sung wai plod phara su okart*. เรียกใช้เมื่อ 26 October 2018 จาก <https://www.real-inspire.com/2018/active-aging-thailand/>

SCB Economic Intelligence Center. (2017). *ส่องเทรนด์ผู้บริโภคไทย อะไร “อิน” อะไร “เอาร์ท”? Insight ถอดหน้าจากผู้บริโภคยุค 4.0*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2561 จาก https://res.scbsonline.com/stocks/extra/28008_20170621163628.pdf

Trendwatching.com. (2014). *Post-Demographic Consumerism*. เรียกใช้เมื่อ 31 December 2018 จาก <https://trendwatching.com/trends/post-demographic-consumerism/>

United Nation. (2015). *World populations ageing 2015*. New York: Author.

United Nations Population Fund. (2012). *Ageing in the twenty-first century: A celebration and a challenge*. New York: Author.

การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศ ของสถาบันพระพุทธศาสนา*

THE DEVELOPMENT OF CHANGE MANAGEMENT MODEL TOWARDSEXCELLENCE OF THE BUDDHIST INSTITUTIONS

พระครูนนทกิจโกศล (สิริชัย โกกระโทก)

Phrakrunonthakitkosol (Sirichai Kokrathok)

พระฉัตรชัย ดวงศรี

Phrachatchai Duangsri

พระอุดมสิทธิธนายก

Phra u-domsittinayok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: Dhammaonline@outlook.com

บทคัดย่อ

รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนาที่ควรจะเป็น คือ รูปแบบบูรณาการ 4 มิติ ได้แก่ มิติจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน จากภายในสู่ภายนอก และมิติภายใน นอกสู่ภายใน ซึ่งมีแนวคิดหลัก คือ 1) การปรับโครงสร้าง 2) การเพิ่มบทบาทหน้าที่และบริการใหม่ 3) การเปลี่ยนผู้นำ 4) การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี 5) การบริหารแบบงานหลักและงานที่ปรึกษาแบบร่วมคิดร่วมทำ และกลยุทธ์การดำเนินงาน ประกอบด้วย กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนองค์กรโดยการบัญชา การให้มีส่วนร่วมในวงจำกัด การกระจายอำนาจ และการสร้างขีดความสามารถให้แก่สมาชิกในองค์กร ส่วนปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้บริหารสถาบันพระพุทธศาสนา และปัจจัยที่ช่วยส่งเสริม ได้แก่ การบริหารทรัพยากร การมีส่วนร่วมของบุคลากร เครือข่ายภายนอก การจัดการปัญหา การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ความเป็นสถาบัน และการเปลี่ยนแปลงองค์กร

* Received 14 January 2019; Revised 29 March 2019; Accepted 29 March 2019.

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลง, ความเป็นเลิศ, สถาบันพระพุทธศาสนา.

Abstract

The change management model for excellence of the Buddhist institutions should be four-dimensional integrated model, i.e., the top-down, bottom-up, inside-out and outside-in dimensions, in which the main concepts: 1) restructuring, 2) adding new roles and services, 3) leadership transformation, 4) keeping up with technological change and 5) management of main tasks and co-operative consultants; and the operational strategies: incorporates organizational change strategies by commanding, limited participation, decentralization and empowering members in the organization. Meanwhile, change-factors to success: most of them depend on the capability of the Buddhist Institutes' administrators; and promoting-factors are resource management, participation of personnel, external network, problem management, continuous development, proper operation, institution-ness and organizational changes.

Keywords: change management model, excellence, Buddhist institutions.

บทนำ

ในปัจจุบัน กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทั้งทางความเจริญด้านเทคโนโลยี กระแสสังคมโลกาภิวัตน์ ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครองที่มีลักษณะประชาธิปไตย ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ และด้านการปฏิรูประบบบริการสุขภาพ ส่งผลทำให้สภาพภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไป กระแสของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อและเป็นแรงผลักดันให้สภาพการจัดการประเทศเปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านการพัฒนาบุคลากร รูปแบบการจัดการ การบริหารจัดการ บทบาทของผู้บริหารและบุคลากรมีแนวโน้มเป็นไปในลักษณะเดียวกับการบริหารธุรกิจที่มุ่งประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลกระทบต่อการจัดการเพื่อเตรียมทรัพยากรอันมีค่าของ

ประเทศออกสู่ยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นการยกระดับคุณภาพของประชากรในประเทศให้มากขึ้นส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต

หลังจากพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยไม่นานนัก ก็ได้เผยแผ่ออกไปในวงกว้าง และสามารถครองจิตใจของคนไทยได้ในเวลาต่อมา จากอดีตจวบจนปัจจุบัน พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีปรากฏให้เห็นในหลายรูปแบบ มีการสอนและเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในสถานศึกษาอย่างแพร่หลาย แต่ด้วยเหตุที่โลกในปัจจุบันแคบลงด้วยเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว จึงเป็นเหตุให้มีการถ่ายโอนพฤติกรรมวัฒนธรรมค่านิยม จากอีกซีกโลกหนึ่งมายังซีกโลกหนึ่ง ทำให้สังคมไทยได้รับวัฒนธรรมจากต่างประเทศอย่างมาก เกิดการพัฒนาและปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย รวมทั้งค่านิยมต่าง ๆ ดังที่สภาพของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการ ต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เดิมทีเดียวการปฏิบัติธรรมมีอยู่ทุกวัด แต่เป็นการปฏิบัติที่ถือปฏิบัติกันมาตามแนวทางการปฏิบัติในพระไตรปิฎก เมื่อเวลาผ่านไปจึงแนวการปฏิบัติของแต่ละวัดก็เปลี่ยนไปมีการประยุกต์แนวการปฏิบัติให้เข้ากับบริบทของแต่ละวัด เมื่อมีพุทธศาสนิกชนสนใจมากขึ้น ก็เริ่มมีการก่อตั้งสำนักภายในวัดนั้น ๆ ขึ้น มีรูปแบบวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป รูปแบบการบริหารจัดการก็ขึ้นอยู่กับวัดนั้น ๆ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ บริหารโดยยึดโครงการสร้างการบริหารวัดเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2543 คณะสงฆ์ไทยโดยมหาเถรสมาคม ได้ออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 ขึ้น เพื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งต้องเสนอผ่านความเห็นชอบตามลำดับเจ้าคณะปกครองคณะสงฆ์ โดย คัดเลือกสำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้ว เพื่อได้รับการยกขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นใหม่ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมที่จะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้นั้น ต้องมีที่ตั้งอยู่ในวัด

ที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งวัดเรียบร้อยแล้ว และอยู่ภายในสังกัดมหาเถรสมาคมเท่านั้น และแต่ละสำนักจะต้องปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในพระไตรปิฎก (กองพุทธศาสนศึกษา, 2555) จากนั้นการบริหารจัดการวัดก็เริ่มมีความสำคัญ เพราะมีผลต่อจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม และมีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการด้วย รูปแบบการบริหารจัดการที่ดีก็มีผลต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญด้วย ส่วนวัดที่บริหารจัดการอิงตามรูปแบบเดิม ๆ ไม่ได้ประยุกต์หรือบูรณาการให้เข้ากับบริบทของตน ก็ย่อมมีประสิทธิผลลดน้อยถอยลงไปด้วย ดังนั้น การบริหารจัดการวัดในยุคใหม่ต้องอาศัยการบริหารจัดการแบบใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

ขณะที่ทฤษฎีการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถาบันพระพุทธศาสนา มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เด่น ๆ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ทฤษฎีของเลวิน (Lewin) (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2539) ซึ่งอธิบายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎี E และทฤษฎี O ของ ลียุก (Leucke) (Leucke, R, 2003) ทฤษฎี E นั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายจากหน้ามือเป็นหลังมืออย่างรวดเร็วโดยเน้นที่ค่านิยมที่เปลี่ยนจากบนลงสู่ล่างมีการใช้ที่ปรึกษา จากภายนอกเป็นจำนวนมาก ส่วนทฤษฎี O เน้นการเปลี่ยนเป้าหมายเพื่อให้เป้าหมายมีผล การปฏิบัติงานที่สูงขึ้น เน้นวัฒนธรรมที่ทรงพลังและบุคลากรที่มีความสามารถและมีสมรรถนะสูง แนวคิดของทฤษฎี Hamlin (Hamlin, B., Keep, J. and Ash, K, 2001) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ครอบคลุม ในมิติที่เป็น การทำให้เกิดผลในส่วนต่าง ๆ ขององค์ประกอบในองค์การ อาจเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ผสมผสานหรือเกิดขึ้นต่อเนื่องแต่ละประเภทก็ได้แล้วแต่บริบทของสถาบันพระพุทธศาสนาแต่ละแห่ง อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีและแนวคิดทางการบริหารเป็นที่ทราบกันอยู่ว่า “ไม่มีวิธีการบริหารแบบใด แบบหนึ่งที่เป็นวิธีที่ดีที่สุด” ในทางปฏิบัติ การเลือกใช้รูปแบบที่ดีที่สุด ที่เหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และมักมีการคิดค้นพัฒนารูปแบบการบริหารใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้อยู่เสมอ ๆ ดังนั้น รูปแบบการบริหารที่ดีจะต้องแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรนำไปสู่การทำนายผลที่จะตามมา โดยสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ อธิบายถึงโครงสร้างหรือกลไกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังทำอย่างชัดเจน นำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ หรือขยายองค์ความรู้ สอดคล้องกับทฤษฎีของเรื่องที่จะใช้รูปแบบซึ่งสามารถนำไปใช้ในการบริหารสถาบันพระพุทธศาสนาเพื่อให้สถาบัน

พระพุทธศาสนาสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ในสภาพการเปลี่ยนแปลงของปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการสถาบันพระพุทธศาสนา เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการบริหารสถาบันพระพุทธศาสนาโดยรวมของประเทศต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ หรืออำนวยความสะดวก การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไรหรือกำไรสูงสุด สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลายแก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่าการบริหารจัดการ (Management Administration) เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการมุ่งเน้นการให้รางวัลตอบแทน นอกเหนือจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่ง เหล้า บุหรี่ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐก็ได้นำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้า ขยายสินค้าราคาถูกหรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม

นักวิชาการได้กล่าวถึง “ความหมายของการบริหารจัดการ” ไว้ดังนี้

กริฟฟิน (Griffin) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การรวมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในองค์กร ได้แก่ การวางแผนและการตัดสินใจการจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุมที่มุ่งเน้นในการจัดการด้านทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ การเงิน การปฏิบัติการ ข้อมูลสารสนเทศ ที่มี การบรรลุผลถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Griffin, Ricky W, 1999)

คุกและฮันซาเกอร์.(Cook. &Hunsaker).กล่าวว่า.การจัดการ. (Management) หมายถึง การปฏิบัติหรือการดำเนินงานด้านการสั่งการ การจัดองค์การและการพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยีและเงินทุนไปใช้ในระบบการดำเนินงานที่มีการจัดหาบริการและสินค้าไปสู่ผู้อื่น (Cook, Curtis W. & Hunsaker, Philip L, 2001)

โจนส์และจอร์จ (Jones & George) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การวางแผนการจัดโครงสร้างองค์การ การนำและการควบคุมในด้านบุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ ในการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทรัพยากรขององค์การรวมถึงสินทรัพย์ เช่น เครื่องจักร วัตถุดิบ เงินทุน เทคโนโลยี บุคลากร (Jones, Gareth R. & George, Jennifer M, 2003)

ดูบริน เจ แอนดริว และ เดเน่ ไอรีแลนด์ (Dubrin J. Andrew & Duane Ireland) ให้คำนิยามว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ ผ่านทางการบริหารต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (Dubrin J, 1993)

ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker) ให้ความหมายว่า การจัดการ คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น (สมคิด บางโม, 2539: 28) การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุดิบอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม (สมพงศ์ เกษมสิน, 2523)

เฟรดเดอริก ดับบลิว. เทเลอร์ (Frederick W. Taylor) ให้ความหมาย การบริหาร ไว้ว่า งานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สมพงศ์ เกษมสิน, 2523)

เออร์เนสต์ เดล (Ernest Dale) กล่าวไว้ว่า การจัดการ คือ กระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (สมคิด บางโม, 2539)

เฮอร์เบิร์ต.เอ..ไซมอน.(Herbert.A..Simon).กล่าวถึง.การบริหาร.ว่าหมายถึงกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน (Herbert A. Simon, 1947)

แฮร์โรลด์ คูนต์ซ์ (Harold.Koontz).ให้ความหมายของการจัดการ ว่าหมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การงานนั้น (สมพงศ์ เกษมสิน, 2523)

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล) ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง การปกครอง (Government) การดูแลรักษาหมู่คณะ และการดำเนินงานหรือการจัดการ (Management) กิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะ หรือองค์การต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วงตามนโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purpose/Objective) ขององค์การนั้น ๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพ (Efficiency) (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), 2548)

ดังนั้น การจัดการหรือการบริหารจึงเป็นปัจจัยที่ต้องดำเนินงานควบคู่และเกี่ยวข้องกับองค์การเสมอ เนื่องจากองค์การเป็นที่รวมของบุคคลในการทำงานร่วมกัน เพื่อการทำงานร่วมกันให้บรรลุผลประสบผลสำเร็จนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยการจัดการที่ดีของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้บริหารที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปเพื่อให้การดำเนินงานขององค์การเกิดการประสานงานกันทั้งในด้านบุคลากรและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการนั้น มีลักษณะของความเป็นสากลที่ผู้บริหารต่างต้องรับผิดชอบโดยการนำหลักการทางการจัดการมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่

การบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา

การบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา ตามแนวคิดรูปแบบการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและสมดุลของสตีฟ ไตรเวตต์ (Steve Trivett) ประกอบด้วยมิติ 4 แบบ คือ มิติจากบนลงล่าง (Top Down) จากล่างขึ้นบน (Bottom –Up) จากภายในสู่ภายนอก (Inside–Out) และมิติภายนอกสู่ภายใน (Outside –In) โดยบูรณาการตามความเหมาะสมกับบริบทของสถาบันพระพุทธศาสนา กำหนดชื่อเฉพาะว่า “รูปแบบบูรณาการ 4 มิติ (Integrated 4–Perspective Model)” โดยอาศัยแนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด การบริหารเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการดำเนินงานของสถาบันพระพุทธศาสนาโดยอาศัยคนซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสถาบันพระพุทธศาสนาและบุคลากรทุกรูป/คน และอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานของสถาบันพระพุทธศาสนาบรรลุวัตถุประสงค์เกิดผลงานที่โดดเด่นมีคุณภาพสูงเหนือกว่าธรรมดาสามารถเป็นแบบอย่างแก่สถาบันอื่นได้ การบริหารการเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะใดภาวะหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน หลัก ๆ คือ

- 1.1 การปรับโครงสร้างสร้าง ไม่ว่าจะเป็นการลดขนาดอัตรากำลังหรือตำแหน่ง
- 1.2 การเพิ่มบทบาทหน้าที่และบริการใหม่เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม ส่งผลทำให้มีผลงานหรือกระบวนการทำงานใหม่รวมทั้งทักษะความรู้ใหม่ ๆ ที่ต้องมีมากขึ้น
- 1.3 การเปลี่ยนผู้นำ ผู้นำคนใหม่จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กรเสมอไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการทำงาน สภาพแวดล้อมที่ผู้นำชอบหรือคุ้นเคย
- 1.4 การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีทำให้กระบวนการทำงานเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้นเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น

2. หลักการ รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา ควรมีหลักการ ดังนี้

- 2.1 หลักการทั่วไป ยึดหลักการจัดการศึกษา ดังนี้
 - 2.1.1 เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
 - 2.1.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา
 - 2.1.3 การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
- 2.2 หลักการกำกับรูปแบบ มีดังนี้
 - 2.2.1 การบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ตามแผนที่จัดทำไว้
 - 2.2.2 การบริหารแบบร่วมคิดร่วมทำ เป็นการบริหารจัดการที่คนกลุ่มนโยบายและกลุ่มจัดทำแผนงานหรือโครงการ ต้องร่วมมือกันอย่างดียิ่ง และปฏิบัติงานสอดคล้องประสานกัน

2.2.3 รูปแบบการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรประกอบด้วย 4 มิติ คือ มิติจากบนลงล่าง (Top-Down) จากล่างขึ้นบน (Bottom-Up) จากภายในสู่ภายนอก (Inside-Out) และมุมมองภายนอกสู่ภายใน (Outside-In)

2.2.4 การบริหารสู่ความเป็นเลิศ เป็นกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัยคนและทรัพยากรต่าง ๆ ผ่านกระบวนการทางบริหาร จนมีผลงานที่มีคุณภาพสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่องค์กรอื่น ๆ ได้

2.2.5 กลยุทธ์การดำเนินงาน เป็นการวางแผนงานสู่การปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

2.2.6 ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จ เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงประสบผลสำเร็จ ปัจจัยหลัก ได้แก่ สมรรถนะของผู้บริหาร รูปแบบการทำงานและบุคลากรพระพุทธศาสนา

3. วัตถุประสงค์ การบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

3.1.1 เพื่อให้มีรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยและมีความสามารถปรับตัวภายใต้การมีส่วนร่วมตัดสินใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 เพื่อให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นำไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนาต่อไป

3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

3.2.1 เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถาบันพระพุทธศาสนา

3.2.2 เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร และบุคลากรพระพุทธศาสนา

โครงสร้าง กระบวนการและรูปแบบการเปลี่ยนแปลง

1. โครงสร้างการบริหาร มีลักษณะโครงสร้างแบบงานหลักและงานที่ปรึกษา (Line and Staff Organization Structure) เป็นโครงสร้างของสถาบันพระพุทธศาสนาที่มีโครงสร้าง

กว้างขวางและซับซ้อน ยากที่จะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ บริหารโดยผู้บริหารแต่เพียงคนเดียวได้ จำเป็นต้องมีหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยเหลือและให้คำปรึกษา ซึ่งหน่วยงานที่ปรึกษาไม่มีอำนาจในการสั่งการใด ๆ มีหน้าที่เฉพาะช่วยเหลือให้คำปรึกษาเท่านั้น เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถาบันพระพุทธศาสนา เนื่องจากการมอบหมายงานและการปฏิบัติงานยังไม่เกิดประสิทธิภาพ เพราะขาดภาวะผู้นำ ทำให้งานล่าช้า ขาดการติดตามงานทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้บริหารสถาบันพระพุทธศาสนาต้องดำเนินการสั่งการและติดตามงานด้วยตนเอง

2. กระบวนการ บริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา
อาศัยแนวคิด กระบวนการบริหารจัดการแบบร่วมคิดร่วมทำ เป็นการรวมเอาลักษณะและกลวิธีต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับการเป็นผู้นำและการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะการบริหารจัดการ ดังนี้

2.1 การบริหารจัดการของคน กลุ่มกำหนดนโยบาย (Policy Group) และกลุ่มจัดทำแผนงานหรือโครงการ (Program Group) ปฏิบัติงานร่วมมือกันอย่างดียิ่ง

2.2 การบริหารจัดการเป็นความร่วมมือและประสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคลากรทั้งหมดรวมทั้งประชาชนและชุมชน

2.3 การบริหารจัดการเน้นการทำหน้าที่หลัก

2.4 กำหนดนโยบาย ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะกรรมการบริหารทำหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ กำหนดเป้าหมายและวิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการ กำหนดนโยบาย กำหนดงบประมาณและประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมาย นโยบายและการสนองตอบต่อปัญหาหรือความต้องการ

2.5 จัดทำแผนงานหรือโครงการที่สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบาย

2.6 แผนงานหรือโครงการที่จัดทำสะท้อนถึงทิศทางการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ดำเนินงานตามแผน

2.7 นำแผนหรือโครงการไปปฏิบัติและประเมินผลเป็นภารกิจสำคัญของกลุ่มจัดทำแผนงานหรือโครงการ

2.8 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดนโยบายและกลุ่มจัดทำแผนงานหรือโครงการมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน แต่มีบางกิจกรรมปฏิบัติงานอยู่ทั้งสองกลุ่ม

กระบวนการบริหารจัดการแบบร่วมคิดร่วมทำ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมาย และวิเคราะห์ปัญหาหรือความต้องการ (Goal Setting and Need Identification) การกำหนดเป้าหมาย (Goal) เป็นการกำหนดข้อความแสดงทิศทางอย่างกว้าง ๆ รวมถึงวัตถุประสงค์หรือความต้องการไม่มีการกำหนดช่วงเวลา เป้าหมายของสถาบันพระพุทธศาสนาจะแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีส่วนการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการนั้นจะพิจารณาจากสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่ควรจะเป็นว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด แล้วนำปัญหาและความต้องการในแต่ละด้านมาจัดลำดับความสำคัญ

ขั้นที่ 2 การกำหนดนโยบาย (Policy Making) การกำหนดนโยบายเป็นการกำหนดข้อความที่แสดงถึงวัตถุประสงค์และแนวทางที่จะดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จ และกำหนดกรอบเป็นแนวปฏิบัติด้วย พร้อมเสนอแนวทางปฏิบัติประกอบไว้อย่างชัดเจนง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 การวางแผน (Planning) การวางแผนเป็นการคิดก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ คือ คิดว่าจะทำอะไร ทำเมื่อไร ทำอย่างไร และใครเป็นคนทำ

ขั้นที่ 4 การกำหนดงบประมาณ (Budgeting) การกำหนดงบประมาณของสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นการแปรค่า ข้อมูลทางการเงินของแผนงาน กลุ่มจัดทำแผนงานหรือโครงการ ต้องเตรียมข้อมูลด้านงบประมาณและวิเคราะห์สถานภาพของสถาบันพระพุทธศาสนา นำมาจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนโครงการอย่างทั่วถึงและเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 5 การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementing) เมื่อการจัดทำแผนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายแล้วรายละเอียดของแผนที่กลุ่มกำหนดนโยบายให้ความเห็นชอบแล้วกลุ่มจัดทำแผนงานหรือ โครงการก็สามารถนำแผนไปปฏิบัติได้

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผล (Evaluating) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจุดประสงค์ในการตัดสินใจ และต้องตัดสินใจว่าถูกหรือผิดจากข้อมูล การประเมินผลจะต้องทำในระหว่างดำเนินงานและภายหลังการปฏิบัติงานตามแผนเสร็จสิ้น

การบริหารจัดการแบบร่วมคิดร่วมทำนั้นจะส่งผลกระทบก็ต่อเมื่อผลของการดำเนินโครงการก่อให้เกิดเป้าหมายใหม่ ปัญหาความต้องการใหม่ กำหนดนโยบายใหม่หรือมีโครงการใหม่ ๆ เกิดขึ้น

3. รูปแบบการเปลี่ยนแปลง การบริหารการเปลี่ยนแปลงรูปแบบบูรณาการ 4 มุมมอง (Integrated Four-Perspective Model) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ คือ

3.1 การเปลี่ยนแปลงสถาบันพระพุทธศาสนา ได้แก่ โครงสร้าง เทคโนโลยี คน และ วัฒนธรรม

3.2 รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลง 4 มุมมอง ได้แก่ คือ มุมมองจากบนลงล่าง (Top-Down) มุมมองจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up) มุมมองจากภายนอกสู่ภายใน (Outside-In) และมุมมองภายในสู่ภายนอก (Inside-Out)

3.3 กระบวนการร่วมคิดร่วมทำ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การกำหนดงบประมาณ การทำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผล

3.4 ระบบวงจรคุณภาพ (PDCA) โดยในแต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันและขึ้นอยู่กับรูปแบบการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง 4 มุมมอง คือ มุมมองจากบนลงล่าง (Top-Down) หรือการนำเสนอความคิดเห็น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องมีกระบวนการทำงานโครงสร้างต่าง ๆ ก็อาจถูกนำเสนอจากล่างขึ้นบนได้ และเมื่อเกิดการยอมรับก็จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี มุมมองจากภายนอกสู่ภายใน เช่น ด้านเทคโนโลยี ปัจจุบัน สถาบันพระพุทธศาสนาต้องปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้ทันสมัยและรวดเร็ว ดังนั้น การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถาบันพระพุทธศาสนาต้องอาศัยกระบวนการบริหารแบบร่วมคิดร่วมทำ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ การกำหนดเป้าหมายและวิเคราะห์ปัญหา 2) การกำหนดนโยบาย 3) การวางแผน 4) การกำหนดงบประมาณ 5) การนำแผนไปปฏิบัติและ 6) การประเมินผล ทั้งนี้ ในการดำเนินงานแต่ละส่วนต้องใช้วงจรคุณภาพ PDCA กำกับโดยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทุกส่วน

กลยุทธ์การดำเนินงานและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จ

1. กลยุทธ์การดำเนินงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องมีรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถาบันพระพุทธศาสนา มีกลยุทธ์การดำเนินงานสู่ความสำเร็จดังนี้

1.1 กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนองค์กรโดยการบัญชาการเป็นการที่ผู้บริหารคิดริเริ่ม และใช้อำนาจบัญชาการปรับเปลี่ยนส่วนต่าง ๆ ขององค์กร

1.2 กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนองค์กรโดยการให้มีส่วนร่วมในวงจำกัด เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความสำคัญโดยตำแหน่งหน้าที่หรือการยอมรับอย่างไม่เป็นทางการ

1.3 กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนองค์กรโดยการกระจายอำนาจเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมริเริ่มและดำเนินการเปลี่ยนแปลงองค์กรทั้งในส่วนที่ตนรับผิดชอบและในส่วนที่อยู่นอกเหนือความรับผิดชอบ

1.4 กลยุทธ์แบบผสม เป็นการนำกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ แบบมาใช้ร่วมกันอาจใช้กลยุทธ์การบัญชาการโดยผู้บริหารสูงสุดประกอบกับการสร้างทีมงานการปรับระบบงานของฝ่ายต่าง ๆ และเสริมด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่มคุณภาพในระดับปฏิบัติการ

1.5 กลยุทธ์การพัฒนาองค์กร เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งสร้างขีดความสามารถให้แก่สมาชิกในองค์กร ด้วยการมองปัญหา แก้ปัญหาและเรียนรู้ร่วมกันโดยอาศัยที่ปรึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

2. ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จ ปัจจัยที่ช่วยการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จซึ่งส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสมรรถนะส่วนบุคคลของผู้บริหารสถาบันพระพุทธศาสนา ดังนั้น ปัจจัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงจึงประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) ความเป็นอิสระในการบริหาร 3) ความร่วมมือของบุคลากร 4) โครงการที่ดีและมีความเหมาะสม 5) การกระจายอำนาจ 6) แรงจูงใจ 7) วิสัยทัศน์ 8) การบริหารบุคลากร 9) การบริหารทรัพยากร 10) การมีส่วนร่วมของบุคลากร 11) เครือข่ายภายนอก 12) การจัดการปัญหา 13) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 14) การปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม 15) ความเป็นสถาบัน 16) การเปลี่ยนแปลงองค์กร ซึ่งสี่ปัจจัยแรกจะเป็นสมรรถนะของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้บริหารสถาบันพระพุทธศาสนาที่มีทักษะความเป็นผู้นำ ส่วนเรื่องความเป็นอิสระในการบริหารจะขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กร ความร่วมมือของบุคลากร ผู้บริหารซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความศรัทธาให้แก่บุคลากรและตัวบุคลากรเองก็ต้องมีสมรรถนะที่ดีและปัจจัยสุดท้าย คือ โครงการที่ดีและมีความเหมาะสมกับบริบทขององค์กร ชุมชนและวัฒนธรรม นอกจากนี้ ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันนำมาสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การบริหารทรัพยากร การมีส่วนร่วมของบุคลากร เครือข่ายภายนอก การจัดการปัญหา การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การ

ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ความเป็นสถาบันและการเปลี่ยนแปลงองค์กร ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จของสถาบันพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน ผู้บริหารซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความศรัทธาให้แก่บุคลากร และตัวบุคลากรเองก็ต้องมีสมรรถนะที่ดี และปัจจัยสุดท้ายคือ โครงการที่ดีและมีความเหมาะสมกับบริบทขององค์กร ชุมชนและวัฒนธรรม นอกจากนี้ ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันนำมาสู่ความสำเร็จ ได้แก่ การบริหารทรัพยากร การมีส่วนร่วมของบุคลากร เครือข่ายภายนอก การจัดการปัญหา การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ความเป็นสถาบันและการเปลี่ยนแปลงองค์กร

สรุป

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศด้านการเผยแผ่ของสถาบันพระพุทธศาสนาที่ควรจะเป็น คือ รูปแบบบูรณาการ 4 มิติ ได้แก่ มิติจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน จากภายในสู่ภายนอก และมิติภายนอกสู่ภายใน ซึ่งมีแนวคิดหลักการ และวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การปรับโครงสร้าง การเพิ่มบทบาทหน้าที่และบริการใหม่ การเปลี่ยนผู้นำ และการปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี โครงสร้างการบริหารแบบ โดยงานหลักและงานที่ปรึกษาแบบร่วมคิดร่วมทำ และลักษณะรูปแบบบูรณาการ 4 มิติ และกลยุทธ์การดำเนินงาน ประกอบด้วย กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนองค์กรโดยการบัญชาการให้มีส่วนร่วมในวงจำกัด การกระจายอำนาจ และการสร้างขีดความสามารถให้แก่สมาชิกในองค์กร ส่วนปัจจัยการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของผู้บริหารสถาบันพระพุทธศาสนา และปัจจัยที่ช่วยส่งเสริม ได้แก่ การบริหารทรัพยากร การมีส่วนร่วมของบุคลากร เครือข่ายภายนอก การจัดการปัญหา การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ความเป็นสถาบัน และการเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่สากล

เอกสารอ้างอิง

กองพุทธศาสนศึกษา. (2555). *สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น พุทธศักราช 2555*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2548). *การบริหารวัด*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- สมคิด บางโม. (2539). *หลักการจัดการ พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- สมพงศ์ เกษมสิน. (2523). *การบริหาร พิมพ์ครั้งที่ 7*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2539). *ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ.
- Cook, Curtis W. & Hunsaker, Philip L. (2001). *Management and Organization Behavior*. 3rd ed. New Jersey: McGraw-Hill.
- Dubrin J. (1993). *Andrew and Duane Ireland. Management Organization*. 2nd ed. Ohio: South-Western Publishing Co.
- Griffin, Ricky W. (1999). *Management*. 6th ed. Boston. MA: Houghton Mifflin Company.
- Hamlin, B., Keep, J. and Ash, K. (2001). *Organizational Change and Development: A Reflective Guide for Managers, Trainers and Developers*. Harlow: Financial Times/Financial Hall.
- Herbert A. Simon. (1947). *Administrative Behavior*. New York: Mc Millian.
- Jones, Gareth R. & George, Jennifer M. (2003). *Contemporary Management*. 3rd ed. New Jersey: McGraw-Hill.
- Leucke, R. (2003). *Managing Change and Transition*. Boston: Harvard Business School Press.

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะ
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์
สำหรับพระสังฆาธิการ*

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS AFFECTING
BUDDHIST PROPAGATION CAPACITY IN SOCIAL MEDIA
OF ADMINISTRATIVE MONKS

พระเทอดศักดิ์ สดตินธโร (ศรีวิรัตน์)

Phra Therdsak Sattindharo (Sriwirat)

สิน งามประโคน

Sin Ngamprakhon

กฤษฎา นันทเพ็ชร

Krisda Nantapetch

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: mawo919@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบสมการโครงสร้างสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ รูปแบบการวิจัยคือผสมผสาน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้เอกสารและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ค่า IOC 0.95 สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค มีค่า 0.949 กลุ่มตัวอย่างคือพระสังฆาธิการ 396 รูป จาก 41,124 รูป วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม ลิสเรล (LISREL)

* Received 14 March 2019; Revised 21 March 2019; Accepted 2 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. โมเดลสมการโครงสร้างมีความกลมกลืนกับสมการโครงสร้างข้อมูลเชิงประจักษ์
3. วิธีการเผยแผ่และการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณมีความสัมพันธ์กันร้อยละ 77 การสอนด้วยวิธีสมมุตเตชนาและการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งทักษะจะช่วยให้สมรรถนะการเผยแผ่ดียิ่งขึ้น โดยมีตัวแปรอื่นๆ ตามในโมเดลเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยเพิ่มสมรรถนะในการเผยแผ่ด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, สมรรถนะการเผยแผ่, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The aims of this research were; 1) to study factors affecting Buddhist propagation capacity in social media of administrative monks, 2) to develop a structural equation model of Buddhist propagation capacity in social media of administrative monks, and 3) to propose the causal relationship model of factors affecting Buddhist propagation capacity in social media of administrative monks. The mixed research methods were used in the study. Qualitative research methods were used documents and interviews as a tool. Quantitative research methods were used questionnaires as tools. The data were collected from 396 samples of 41,142 administrative monks. IOC were 0.95, Cronbach's alpha coefficient were 0.949 and then analyzed by LISREL program.

The research results found that;

1. Propagation methods and factors of social media had a positive result to Buddhist propagation capacity with a significant statistical level,
2. Structural equation model was harmonious with empirical data structural equation,

3. Propagation method and online media had a relation at 77% in predictive coefficient value of structural equation. The propagation based on filling with enthusiasm and propagation through Facebook had a significant impact to Buddhist propagation capacity which skills will help to had better propagation capacity and other factors in the model could assist and support the capacity in propagation as well.

Keywords: Causal relationship, Propagation capacity, Social media.

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาดำเนินการมาตามลำดับโดยใช้อุปกรณ์ของแต่ละยุคมาทำให้เหมาะสมพอจะแบ่งเป็น 5 ยุค กล่าวคือ 1) ยุคการสื่อสารโดยคำพูดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีมุขปาฐะ 2) ยุคการสื่อสารโดยการเขียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเขียนตามผนังถ้ำ จารึกลงใบลาน 3) ยุคการสื่อสารโดยการพิมพ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์ ตำราทางพระพุทธศาสนา 4) ยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุโทรทัศน์ 5) ยุคการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัลมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางดาวเทียม และอินเทอร์เน็ต (พระมหาสมจินต์ สมมาปณฺเฑ, 2547) ซึ่งเป็นการปรับตัวของพระสงฆ์เพื่อให้พระพุทธศาสนายังคงอยู่ในกระแสท่ามกลางข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน จากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560 พบว่าประชาชนใช้อินเทอร์เน็ตวันละ 6 ชั่วโมง ใช้งาน Social Media 86.9 % (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561) จะเห็นว่าประชาชนรับข้อมูลข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนใหญ่เพราะสะดวกรวดเร็ว จึงเป็นโอกาสอันดีที่พระสงฆ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางให้ธรรมะไปสู่ประชาชนได้ง่าย

ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์การใช้คือการขาดรูปแบบการสื่อสารธรรมะที่เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง ขาดการกำหนดหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้รับสารและขาดทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แต่ถ้ามีองค์ความรู้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้กับพระสงฆ์ก็จะช่วยให้พระสงฆ์การใช้คุณประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ได้มาก จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามี

ประสิทธิภาพ ประชาชนได้รับธรรมะง่ายและสะดวกขึ้น ดังคำกล่าวของพระมหาภูมิจัย วชิรเมธี ที่กล่าวว่าถ้านำพระพุทธศาสนาเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก็เท่ากับว่ามีพระนักเทศน์เพิ่มขึ้นทีเดียวเป็นแสนองค์ ซึ่งจะช่วยให้ธรรมะไปสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง (ทีมงานทรูปลูกปัญญา, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าได้ศึกษาองค์ความรู้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์แล้วนำองค์ความรู้นั้นมาเผยแพร่ให้พระสงฆ์ภิกษุ ก็จะช่วยทำให้พระสงฆ์ภิกษุมีสมรรถนะในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะส่งผลให้ธรรมะไปสู่ประชาชนได้ง่ายขึ้นอันจะส่งผลให้ประชาชนมีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องถูกศีลธรรมและมีความสุข อันจะช่วยลดปัญหาในสังคมซึ่งถ้าสังคมสงบสุขก็ลดการใช้เจ้าหน้าที่รัฐในการรักษาความสงบและในกระบวนการยุติธรรมอันจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายของรัฐและนำงบประมาณที่ต้องใช้ด้านนี้ไปพัฒนาด้านอื่น ๆ และสังคมที่สงบอยู่เย็นเป็นสุขนั้นมิมีมูลค่ามหาศาลไม่สามารถประเมินมาเป็นตัวเลขได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

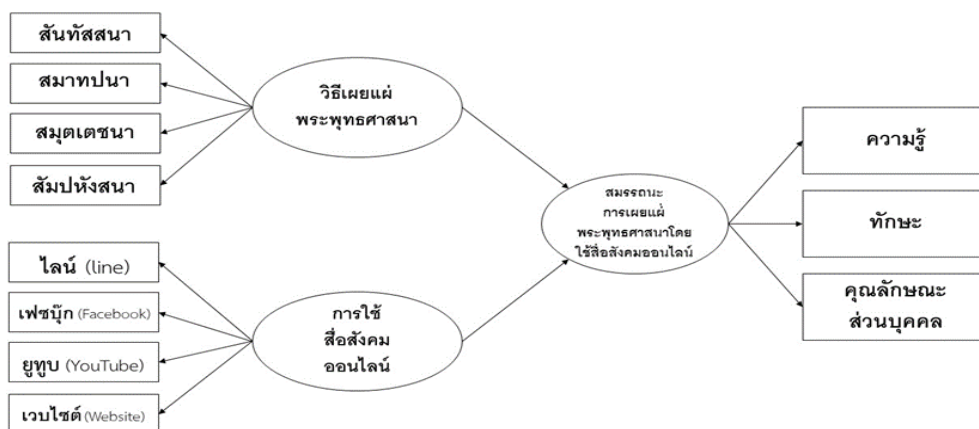
1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสงฆ์ภิกษุ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบสมการโครงสร้างสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสงฆ์ภิกษุ
3. เพื่อเสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสงฆ์ภิกษุ

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
2. ปัจจัยด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผานวิธี รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพนำแล้วขยายผลด้วยการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสงฆ์การ ประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย 1) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้แนวคิดวิธีเทศนา 4 (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2548) 2) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ใช้แนวคิดความสามารถและปัจจัยในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Sternberg, R. & Kolligian Jr J., 1990) 3) สมรรถนะการเผยแผ่ สร้างตามแนวคิดของ ฦณรงค์วิทย์ แสนทอง (ฦณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2551) 4) โมเดลสมการโครงสร้างตามแนวคิดของ สุภมาส อังสุโชติ (สุภมาส อังสุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชณีกุล ภิญโญภานุวัฒน์, 2554) และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยการคัดเลือกเจาะจง จำนวน 7 รูปและนำข้อมูลมารวบรวมแล้วจึงวิเคราะห์เนื้อหาจึงได้ 1) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบต่าง ๆ 2) ประเภทของการใช้สื่อออนไลน์แบบต่าง ๆ ที่นิยมกันมาก 3) สมรรถนะสำคัญที่จำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) โมเดลความสัมพันธ์เชิง

สาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบสมการโครงสร้างสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ ประเด็นที่ศึกษา 1.องค์ประกอบของโมเดลสมการโครงสร้างได้แก่ 1) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ 3) สมรรถนะการเผยแผ่ และ 2. สร้างโมเดลสมการโครงสร้างที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทั้งสามด้านแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จึงได้โมเดลสมการโครงสร้างที่มีองค์ประกอบของตัวแปรหลักและตัวแปรย่อย ดังนี้ 1) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบต่าง ๆ 2) ประเภทของการใช้สื่อสังคมออนไลน์แบบต่าง ๆ ที่นิยมกันมาก 3) สมรรถนะสำคัญที่จำเป็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ ประเด็นที่ศึกษา ยืนยันผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่แสดงความสอดคล้องกับโมเดลสมการโครงสร้าง โดย 1) สร้างแบบสอบถาม เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ แล้วตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า (IOC) อยู่ที่ 0.95 ซึ่งผ่านการทดสอบ (สุทนต์ ศรีไสย์, 2551) แล้วนำแบบสอบถามมาทดสอบกับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 รูป และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach) เพื่อดูความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น (สุภมาส อังศุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, 2554) พบว่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach) ด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีค่า 0.953 และปัจจัยด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีค่า 0.965 สมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีค่า 0.930 สรุปได้ว่าแบบสอบถามทั้งฉบับผ่านเกณฑ์การทดสอบคุณภาพ 2) เก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยแบบสอบถามกับพระสังฆาธิการที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำนวน 41,142 รูป จากกลุ่มตัวอย่าง 396 รูป โดยใช้ตาราง Taro-Yamane (สุทนต์ ศรีไสย์, 2551) ส่งแบบสอบถามและรับคืนกลับด้วย Google Form 3) วิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ๆ ด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL) (Diamantopoulous. A. & Siguaw. A.D. , 2000) ยืนยันผลวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

สถิติที่คำนวณได้ เปรียบเทียบกับสมการโครงสร้างแสดงความสอดคล้องกันระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ ผลการวิเคราะห์โดยสรุปในภาพรวมพบว่า ปัจจัยด้านวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและปัจจัยด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R²) ของสมการโครงสร้างนั้นพบว่าตัวแปรอิสระทั้งสองตัวสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ ได้ร้อยละ 77 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) ของตัวแบบสมการโครงสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ (n = 396)

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ	
			ด้านวิธีการ เผยแพร่พระพุทธศาสนา	ด้านการใช้ สื่อสังคมออนไลน์
สมรรถนะ	0.77	DE	0.84**	0.78*
การเผยแพร่		IE	-	-
พระพุทธศาสนา		TE	0.84**	0.78*

หมายเหตุ DE=อิทธิพลทางตรง (Direct Effect),

IE=อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect),

TE=อิทธิพลภาพรวม (Total Effect),

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05($p < 0.05$),

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

ตารางที่ 2 สรุปผลจากการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลที่ได้
1. ปัจจัยด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	เป็นไปตามสมมติฐาน
2. ปัจจัยด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	เป็นไปตามสมมติฐาน

2. พัฒนารูปแบบสมการโครงสร้างสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ ผลในการพัฒนารูปแบบ (Model) พบว่าเมื่อทำการปรับโมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานกับโมเดลสมการโครงสร้างข้อมูลเชิงประจักษ์ตามข้อเสนอแนะของโปรแกรม (Modification indices) โดยได้ค่ามาตรฐานของโปรแกรมดังตารางที่ 3 โมเดลทั้งสองจึงมีความพอดี (Fit) ดังนั้นโมเดลโครงสร้างหรือโมเดลตามกรอบแนวคิดเป็นไปตามทฤษฎีจึงอธิบายได้ว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (วิธีเทศนา 4) ประกอบด้วย 1) สันตัสสนา (PUBLISH1) 2) สมาทปนา (PUBLISH2) 3) สมุตเตชนา (PUBLISH3) 4) สัมปหังสนา (PUBLISH4) และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งประกอบด้วย 1) ไลน์ (LINE) 2) เฟซบุ๊ก (FACEBOOK) 3) ยูทูบ (YOUTUBE) 4) เว็บไซต์ (WEBSITE) คือปัจจัยที่ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการและองค์ประกอบของสมรรถนะประกอบด้วย 1) ความรู้ (KNOWLED) 2) ทักษะ (SKILL) 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (CHARAC) รูปแบบสมการโครงสร้างดังภาพที่ 2

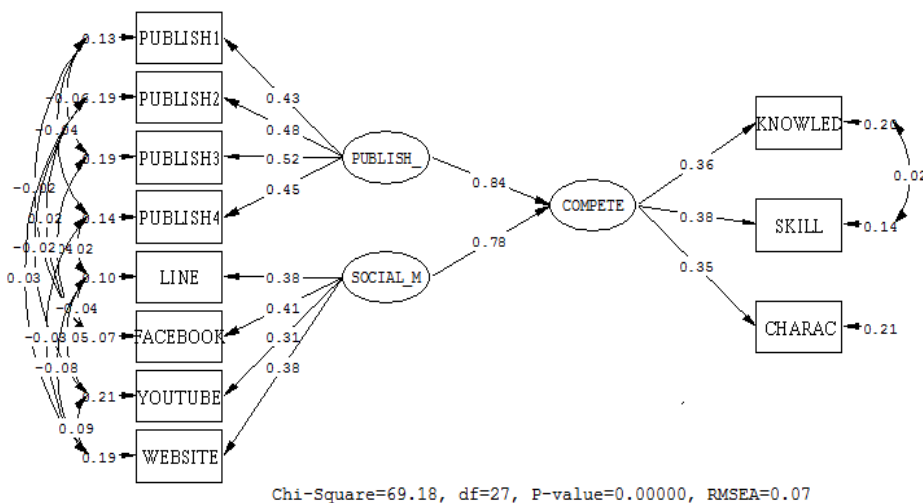
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของตัวแปรกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (n = 396)

ลำดับที่	ค่า	เกณฑ์	ค่า (หลังปรับ)	เกณฑ์การ พิจารณา
1	χ^2 / df	$0.00 < \chi^2 / df \leq 3$	2.56	ผ่าน
2	GFI	$0.90 < GFI \leq 1.00$	0.95	ผ่าน

ลำดับที่	ค่า	เกณฑ์	ค่า (หลังปรับ)	เกณฑ์การ พิจารณา
3	AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	0.90	ผ่าน
4	RMSEA	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.07	ผ่าน
5	CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1.00$	0.96	ผ่าน
6	NFI	$0.90 \leq NFI \leq 1.00$	0.95	ผ่าน
7	TLI	$0.90 \leq TLI \leq 1.00$	0.94	ผ่าน
8	Standardized RMR	<0.05	0.038	ผ่าน

3. เสนอรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ

ภาพที่ 2 ตัวแบบสมการโครงสร้าง แสดงรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ

ตารางที่ 4 คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงไปยังตัวแปรสังเกตได้ (λ) ของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ (n = 396)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกตได้	λ
1.ด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (PUBLISH_PR)	1.สันตัสสนา (PUBLISH1)	0.43**
	2.สมาทปนา (PUBLISH2)	0.48**
	3.สมุตเตชนา (PUBLISH3)	0.52**
	4.สัมปหังสนา (PUBLISH4)	0.45**
2.ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (SOCIAL_M)	1.ไลน์ (LINE)	0.38**
	2.เฟซบุ๊ก (FACEBOOK)	0.41**
	3.ยูทูป (YOUTUBE)	0.31**
	4.เว็บไซต์ (WEBSITE)	0.38**
3. สมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (COMPETE)	1.ความรู้ (KNOWLED)	0.36**
	2.ทักษะ (SKILL)	0.38**
	3.คุณลักษณะส่วนบุคคล (CHARAC)	0.35**

หมายเหตุ ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < 0.01$)

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบเพื่อดูค่าอิทธิพลของตัวแปรแฝงดังนี้

1. ตัวแปรวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพบว่าวิธีสมุตเตชนามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\lambda_x = 0.52$) วิธีสันตัสสนามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\lambda_x = 0.43$)
2. ตัวแปรด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์พบว่า Facebook มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\lambda_x = 0.41$) YouTube มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\lambda_x = 0.31$)
3. ตัวแปรสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพบว่าด้านทักษะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ($\lambda_y = 0.38$) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด ($\lambda_y = 0.35$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (วิธีเทศนา 4) ส่งผลทางตรงเชิงบวก ต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสงฆ์ เพราะการแสดงธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต้องใช้วิธีเทศนา 4 หลอมเข้าด้วยกันจะทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจประทับใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธานศ เพชรโปรี (สุธานศ เพชรโปรี, 2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ขององค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” ในสื่อธรรมะใช้หลักวิธีเทศนา 4 คือ 1) สันตัสสนา คือ ชี้แจงให้ชัด 2) สมาท-ปนา คือ ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชานา คือ ระวังให้อาหาญแก่กล้า 4) สัมปหังสนา คือ ปลอดภัยให้สดชื่นร่าเริง วิธีหนึ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงใช้คือการให้กำลังใจ ซึ่งถือว่าเป็นแรงจูงใจแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่าวิธีสมุตเตชานาคือการปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะมีกำลังใจที่จะทำให้สำเร็จมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเพราะผู้ชมส่วนมากชอบฟังธรรมะในเรื่องการให้กำลังใจซึ่งจะกระตุ้นจิตใจให้มีความวิริยะอุตสาหะกระทำงานให้สำเร็จซึ่งสอดคล้องกับเฮอร์แมน (Herman. J.M. , 1970) ได้สรุปลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงว่าเป็นผู้มีความมานะอดทนเพื่อเอาชนะความล้มเหลว ให้บรรลุผลดีเลิศสอดคล้องกับแมคเคลแลนด์ (McClelland. D.C. , 2005) กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทำให้มีความปรารถนาและพยายามเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

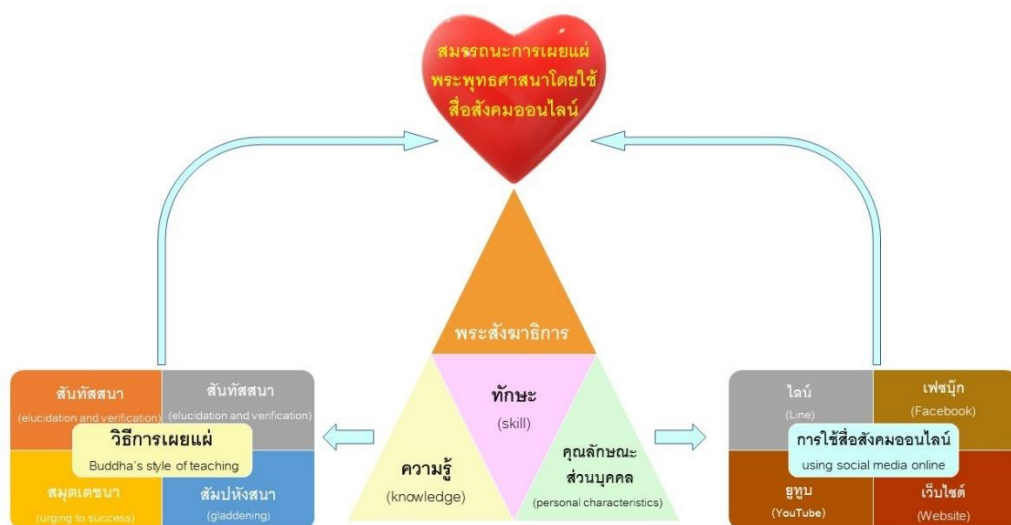
2. ปัจจัยด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสงฆ์ เพราะปัจจุบันคนรับชมธรรมะผ่านสมาร์ทโฟน แท็บเล็ตและคอมพิวเตอร์โดยใช้ไลน์ (Line) เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) เว็บไซต์ (Website) เป็นสื่อกลางเพราะมีความสะดวกรวดเร็วประหยัดและรับชมธรรมะได้ทุกเวลาทุกสถานที่แม้ไม่ได้อยู่ที่วัดซึ่งสอดคล้องกับสุธานศ เพชรโปรี (สุธานศ เพชรโปรี, 2558) ได้ศึกษา “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ขององค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” ซึ่งพบว่าตัวเชื่อมกับผู้รับสารหรือพุทธศาสนิกชน (the connecting link) มีลักษณะเป็นสื่อผสม (media mix) ซึ่งเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุดได้แก่เฟซบุ๊ก (Facebook) เว็บไซต์ (Website) ยูทูบ (YouTube) ดังนั้นการใช้สื่อสังคมออนไลน์จึงส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

งานวิจัยนี้ตัวแปรด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์พบว่าเฟซบุ๊ก (Facebook) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเพราะเป็นสื่อที่สามารถตอบสนองในการสื่อสารทั้งผู้ส่งและผู้รับสารจึงได้รับความนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์ (จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์, 2558) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าผู้ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์มีการรับรู้และความเข้าใจในการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระดับมากที่สุด ส่วนใหญ่ใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) เพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กรมากกว่าใช้เพื่อการทำงานร่วมกันรวมทั้งแมคนามารา (Macnamara. J. & Zerfass. A. , 2012) ที่สำรวจพบว่า นักประชาสัมพันธ์ในออสเตรเลียและยุโรปใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) มากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า วิธีเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้ง 4 วิธีส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแพร่และวิธีสมุเตชนาส่งผลมากที่สุด แต่พระสังฆาธิการก็ยังสามารถเลือกใช้วิธีอื่นอีก 3 วิธีได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสาระที่นำเสนอ กลุ่มเป้าหมายและสถานการณ์ ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์พบว่าสื่อทั้ง 4 ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแพร่และการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ส่งผลมากที่สุด แต่พระสังฆาธิการก็ยังใช้สื่อสังคมออนไลน์อีก 3 ชนิดได้ ทั้งนี้เพราะว่าความสามารถของสื่อสังคมออนไลน์ไม่เหมือนกัน พระสังฆาธิการต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆ สมรรถนะในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์จะเกิดขึ้นมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับพระสังฆาธิการต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ (knowledge) ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญมีทักษะ (skill) และเสริมสร้างคุณลักษณะส่วนบุคคล (personal characteristics) ทั้งในด้านวิธีการเผยแพร่และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้มากและต่อเนื่องจึงจะทำให้มีสมรรถนะการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นมาก ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 THERDSAK MODEL

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ พบว่า ปัจจัยด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (เทศนา 4) และปัจจัยด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R²) ของสมการโครงสร้างนั้นพบว่าตัวแปรอิสระทั้งสองตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือพหุคูณสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการได้ร้อยละ

77

2. ผลในการพัฒนารูปแบบ (Model) สมการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการ สรุปได้ว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (วิธีเทศนา 4) ประกอบด้วย 1) สันติสนา 2) สมาทปนา 3) สมุเตชนา 4) สัมปหังสนาและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย 1) ไลน์ (Line) 2) เฟซบุ๊ก (Facebook) 3) ยูทูบ (YouTube) 4) เว็บไซต์ (Website) ทั้งสองปัจจัยส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและองค์ประกอบของสมรรถนะ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย 1) ความรู้ (knowledge) 2) ทักษะ (skill) 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (personal characteristics)

3. เสนอรูปแบบ (Model) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการสรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการเทศนา 4 วิธีที่มีส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1. วิธีสมุเทศนา 2. สมาทปนา 3. สัมปหังสนา 4. สันทัสสนา ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 4 วิธี ที่มีส่งผลต่อสมรรถนะการเผยแผ่พุทธศาสนาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1. เฟซบุ๊ก (Facebook) 2. ไลน์ (Line) 3. เว็บไซต์ (Website) 4. ยูทูบ (YouTube) ด้านองค์ประกอบของสมรรถนะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับพระสังฆาธิการตัวแปรที่ส่งผลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1. ทักษะ (skill) 2. ความรู้ (knowledge) 3. คุณลักษณะส่วนบุคคล (personal characteristics)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (15 มกราคม 2561). สถิติผู้ใช้งาน อินเทอร์เน็ต ปี 2560. เข้าถึงได้จาก <https://ourgreenfish.com/th/> สถิติผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต/ จุฬารัตน์ ทรายณะวงศ์. (2558). แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ว.วิจัยสมาคมห้องสมุดฯ แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับงานประชาสัมพันธ์ ปีที่ 8(2).
- ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2561). ว.วชิรเมธี ไอศอลแห่งธรรมของวันนี้. เข้าถึงได้จาก http://www.truelookpanya.com/new/cms_detail/guidance/6556/
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. (2547). วิพากษ์แนวคิดพระพุทธศาสนาสำหรับโลกหลังยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุทธนู ศรีไสย์. (2551). สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุธานศ เพชรโปรี. (2558). รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ขององค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต . คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภมาส อังศุโชติ สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2554). สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร: มิสชั่น มีเดีย.
- Diamantopoulous. A. & Sigauw. A.D. . (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. London: Sage Publications.
- Herman. J.M. . (1970). A questionnaire measure of achievement motivation. *The Journal of Applied Psychology*.
- Macnamara. J. & Zeffass. A. . (2012). Social media communication in organizations: The challenges of balancing openness. strategy. and management. *International Journal of Strategic Communication*.
- McClelland. D.C. . (11 December 2005). *Testing for Competence rather than Intelligence*. *American Psychologist*. เข้าถึงได้จาก www.ei.haygroup.com
- Sternberg, R. & Kolligian Jr J. (1990). *Competence Considered*. New Haven: Yale University Press.

การจัดการเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี*

MANAGEMENT THE ROUTES AND THE NETWORKS OF THE TAPEE BASIN ECO-TOURISM

ภัชลดา สุวรรณวล

Patchlada Suwannual

พระอธิการธวัชชัย แสงโสภณ

Phraathikan Thawatchai Saengsophon

อำพล ปุญญา

Amphon Poonya

สุภาภรณ์ โสกา

Suphaporn Sopha

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Suratthani Buddhist College, Thailand.

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี 2) พัฒนาเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี และ 3) เสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนลีเล็ด กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนท่าฉาง กลุ่มท่องเที่ยวชุมชน เลม็ด และกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนพุมเรียง ในการศึกษาผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ชุมชนเป้าหมายของ ลุ่มแม่น้ำตาปี วิถีชีวิตคนตามลุ่มแม่น้ำเป็นตัวกำหนด คือ ใช้เส้นทางน้ำสัญจรตั้งบ้านเรือนใกล้ ริมน้ำ การอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติในการดำรงชีพ มีผู้ให้ข้อมูลหลักมี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม ประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนละ 2 คน มี 4 ชุมชนรวมจำนวน 8

* Received 14 March 2019; Revised 21 March 2019; Accepted 2 April 2019.

คน กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรม จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 4 คน รวมทั้งหมด 18 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แหล่งมีศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ด้านพื้นที่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วม

2. การพัฒนาเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี สามารถกำหนดเส้นทางสามารถกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวออกมาได้เป็น 3 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 เส้นทางวันเดียว (ไม่ค้างคืน) รูปแบบที่ 2 เส้นทางวันเดียว (ค้างคืน) รูปแบบที่ 3 เส้นทาง 2 วัน 1 คืน

3. การเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มน้ำตาปี ผู้วิจัยเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ที่มีชื่อว่า “LIFE SMILE” ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยได้แก่ แหล่งเรียนรู้ อัตลักษณ์ชุมชน ทรัพยากรป่าไม้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชุมชนยั่งยืน ป่าชายเลน ภาพลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบนิเวศ สำหรับการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มน้ำตาปี

คำสำคัญ : เส้นทาง, เครือข่าย, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Abstract

The research aims to: 1) study the self-management potential of the Tapee basin community. 2) Develop the ecotourism route and network of the Tapee basin community and 3) propose ecotourism routes of Srivichaya Civilization of the Tapee basin. It was qualitative research methodology. The scope of the content was ecotourism. Tourist attractions include the Liled, Tachang, Lamed and Phumreaing tourist group. In the study, the researchers selected the target communities of the Tapee basin. People's lifestyle was defined by the Tapee basin. The water route was located near the community

houses. They used natural water sources for their lives. There are 4 main data contributors such as local wisdom group about ecotourism community. Each community was 2 persons, there was 4 communities and in total of 8 persons. Sociology Academic and community development group were 3 persons, 3 cultural scholars and 4 tourism experts. The total was 18 persons.

The results of the study showed that;

1. All four tourist attractions have potential for self-management of the Tapee basin community including area of accessibility, facility, environment and participation.

2. Development of ecotourism routes and networks of the Tapee basin community. They can be possible to set the routs in three forms. The first model is one day trip (not stay overnight). The second model is one day trip (stay overnight). The third model is two day and one night trips.

3. The researchers propose the tourism model of Srivichaya Civilization of the Tapee community basin called “LIFE SMILE”. There is a sub-element such as determining the ecotourism routes of Srivichaya Civilization of the Tapee basin community.

Keywords: routs, network, ecotourismdership model.

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากแนวโน้ม 2 ประการ มาบรรจบกันคือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์และแนวโน้มเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญเรื่องแนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์ เกิดจากการที่ประชาชนเพิ่มขึ้น และภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยในหลายประเทศ กิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำเหมืองแร่ และการเกษตรเกิดขึ้นภายในบริเวณทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศ จนทำให้ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อม

โทรม และผลที่ตามมาคือความไม่ยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามผสมผสานเรื่องของการอนุรักษ์เข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนแนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว นั้น ปรากฏในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการใช้เวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีแนวโน้มว่าต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัยเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายลงก็มีอยู่ การให้ความรู้ความเข้าใจหรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนจึงเป็นสิ่งสำคัญ องค์ประกอบที่ 2 คือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรง เพราะนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำหาของ องค์ประกอบที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา , 2561) การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นอีกรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่เป็นกลไกสนับสนุนชุมชนในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนายกระดับคุณภาพในการดำเนินงานในสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า มีการบำรุงรักษา เพื่อจะได้มีทรัพยากรคงอยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นควรศึกษาศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนา

ปรับปรุงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นมีเพียงพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นหรือไม่ดังที่ (ซัชชัย สุจริต, 2557, หน้า 12-13) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพในการจัดการตนเอง ได้แก่ ด้านพื้นที่ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและมีความเป็นธรรมชาติที่ไม่มีการตัดแปลงและเป็นแหล่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีสภาพของเส้นทางการเดินทางที่สะดวก โดยเฉพาะเส้นทางหลักในการเดินทางได้หลากหลาย เส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ สัญญาณโทรศัพท์ น้ำประปา ไฟฟ้าและการรักษาความปลอดภัย ด้านสภาพแวดล้อม สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนอย่างไร ซึ่งผู้รับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยว จำเป็นต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชนและการพัฒนาให้ชุมชนมีศักยภาพในการท่องเที่ยว

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพเป็นจำนวนมาก แต่ในรูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวจะเป็นไปเฉพาะจุด ขาดการเชื่อมโยงกันในการเดินทางท่องเที่ยวแบบต่อเนื่องไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ มีน้อย หากมีการพัฒนาเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ หรือการท่องเที่ยวซ้ำ ให้กลายเป็นรายได้สู่ภาคธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อีกทั้งยังสามารถเกิดการรวมกลุ่มความร่วมมือเพื่อสร้างความเชื่อมโยงของพื้นที่ท่องเที่ยวในจังหวัดและระหว่างจังหวัดได้ นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ก็จะได้อนุรักษ์และสืบสานความเป็นธรรมชาติ เกิดอาชีพและรายได้จากชุมชนของตนเอง ขณะที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์จากเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวจากสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูลสถิติผู้เข้าพักในจังหวัดสุราษฎร์ธานีปี 2559 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว จำนวน 5,251,47 คน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2558 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 4,832,512 คน เพิ่มขึ้น จำนวน 419,435 คน ปี 2559 มีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 68,052.92 ล้านบาท จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักในแหล่งท่องเที่ยว (จังหวัดสุราษฎร์ธานี , 2560)

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้คณะวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาโครงการฯ การจัดการเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มแม่น้ำตาปี เพื่อให้เห็นถึงศักยภาพในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี พัฒนาเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี และเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อารยธรรมศรัทธาของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในอนาคตเพื่อสร้างมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี
2. เพื่อพัฒนาเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี
3. เพื่อเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กลุ่มแม่น้ำตาปี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย ขอบเขตของการวิจัย และขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา/ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา/โดยทบทวนเอกสาร/ตำรา/หนังสือ/บทความวิชาการ/และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วม

2. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก/(In-depth/interview) มี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนละ 2 คน มี 4 ชุมชน รวมจำนวน 8 คน กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมจำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 4 คน รวมทั้งหมด 18 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยคือ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง และอำเภอพุนพิน ในการศึกษาผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ชุมชนเป้าหมายของกลุ่มแม่น้ำตาปี

วิถีชีวิตคนตามลุ่มแม่น้ำ ตาปีเป็นตัวกำหนด กล่าวคือ ใช้เส้นทางน้ำสัญจรตั้งบ้านเรือนใกล้ริมน้ำ การอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติในการดำรงชีพ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนลีเล็ด กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนท่าฉาง กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเลม็ดและ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนพุมเรียง โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร/(Documentary/Study) เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญวิถีชีวิตภูมิปัญญาชุมชนฯ ละ 2 คน มี 4 ชุมชนรวมจำนวน 8 คน โดยเน้นผู้มีประสบการณ์และมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มน้ำตาปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความเที่ยงตรง พร้อมทั้งนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ด้วย ซึ่งทำให้ทราบถึงศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อมและด้านการมีส่วนร่วม สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยจำนวน 4 แหล่ง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งหมด 18 คน นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชน 5 ด้านมาพัฒนาเป็นเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

การวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 มาประกอบการวิเคราะห์ และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญวิถีชีวิตภูมิปัญญาชุมชนฯ ละ 2 คน มี 4 ชุมชนรวมจำนวน 8 คน 2) กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน 3) นักวิชาการด้านวัฒนธรรม จำนวน 3 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวจำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 18 คน โดยเน้นผู้มีประสบการณ์และมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ซึ่งทำให้ทราบถึงศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชน สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 4 แหล่ง เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนทั้ง 4 แหล่ง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลนำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์สามารถสรุปเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 ด้านพื้นที่ มีศักยภาพด้านพื้นที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่คงเป็นความธรรมชาติมากที่สุด ประกอบด้วย ป่าชายเลน มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติประกอบด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์หลากหลายชนิด แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ สถานปฏิบัติธรรมชั้นแนวหน้าของเมืองไทย แหล่งบ่มเพาะความรู้ทางพระพุทธศาสนา โบราณสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชาของภาคใต้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีทิวทัศน์สวยงามสวนสาธารณะแหลมโพธิ์ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนการทอผ้าไหมพุมเรียง

1.2 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง มีศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึง กล่าวคือ ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงชุมชน การเดินทางสามารถใช้เส้นทางถนนสายพนพิณ-สุราษฎร์ธานี สายล่างเส้นทางหมายเลข 4112

1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในบางเรื่อง ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่ง

ศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมและความสะดวกของเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี ออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ที่พัก 2) ร้านอาหาร 3) การคมนาคมขนส่ง 4) กิจกรรมสันทนาการ 5) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น ป้ายบอกทาง แผนที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวป้ายประกาศเตือน ข้อควรระวัง ฯลฯ และ 6) ร้านค้า

1.4 ด้านสภาพแวดล้อม มีศักยภาพด้านสภาพแวดล้อม มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้ชื่อว่าเป็น “ป่าเมฆเมืองไทย” ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพรรณไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ มีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ สภาพน้ำเป็นน้ำที่มีเกลือแร่เจือปน เป็นดินป่าพรุน้ำเค็ม พืชพรรณเป็นพันธุ์ไม้ในป่าเค็ม ป่าชายหาดและป่าดิบชื้น ภูมิทัศน์พื้นที่เป็นลานหิน บริเวณสวนโมกขพลาราม เป็นพื้นที่ป่าประกอบด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด บรรยากาศร่มรื่น เงียบสงบ สภาพแวดล้อมเป็นโบราณสถานทางประวัติศาสตร์แบบศรีวิชัย สภาพแวดล้อมเป็นทุ่งนาที่มีความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ บริเวณชายทะเลแหลมโพธิ์ มีทิวทัศน์สวยงาม และสวนสาธารณะแหลมโพธิ์เป็นป่าชายเลน มีต้นโกงกาง ต้นลำพู เกาะเสร็จ และกลุ่มทอผ้าไหม

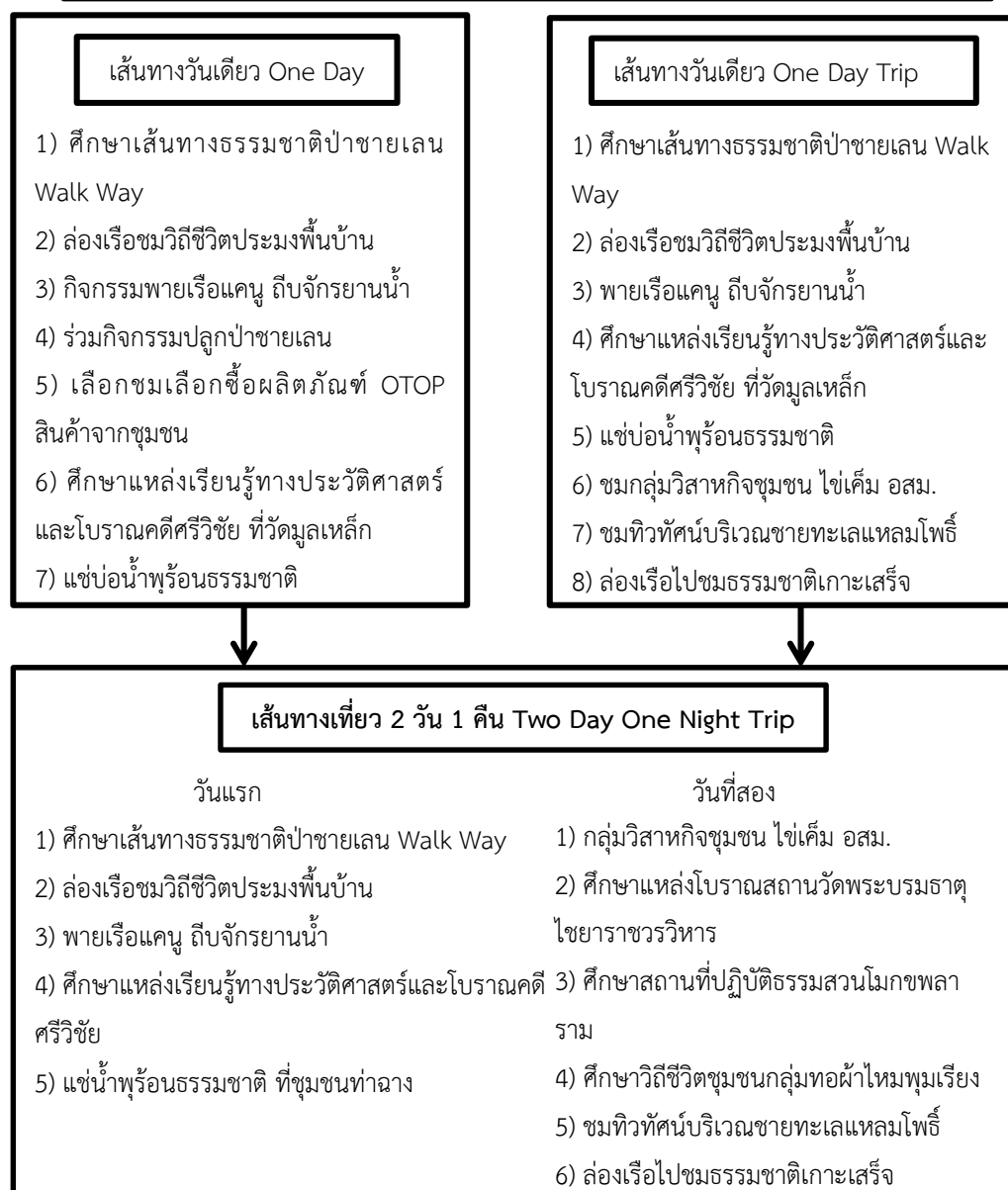
1.5 ด้านการมีส่วนร่วม มีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม โดยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ได้ร่วมมือกับชาวบ้าน ร่วมแรงร่วมใจกันนำเงินจากโครงการ SML ของหมู่บ้านมาสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลน ทางอำเภอและจังหวัดได้สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมในการก่อสร้างทางเดินศึกษาธรรมชาติในป่าชายเลน โดยมีผู้ร่วมโครงการดังนี้ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนตำบลลิเล็ด เครือข่ายชุมชนชายฝั่ง องค์กรเอกชน และบริษัท เซฟรอน ประเทศไทยสำรวจและผลิต นอกจากนี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เลม็ด กลุ่ม อสม. และชุมชนเลม็ด พิพิธภัณฑ์อำเภอท่าฉาง นำโดยพระครูสุกิตติธรรมคุณและผู้นำชุมชน ชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ชาวบ้านรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาชุมชน โดยมีผู้นำชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนหลักในการดำเนินการโดยใช้สถานที่วัดมูลเหล็กก่อสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดจัดทำโครงการป่าในเมือง

เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า เพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคราชการท้องถิ่น เอกชน และประชาชนในการสงวน อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

2. เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

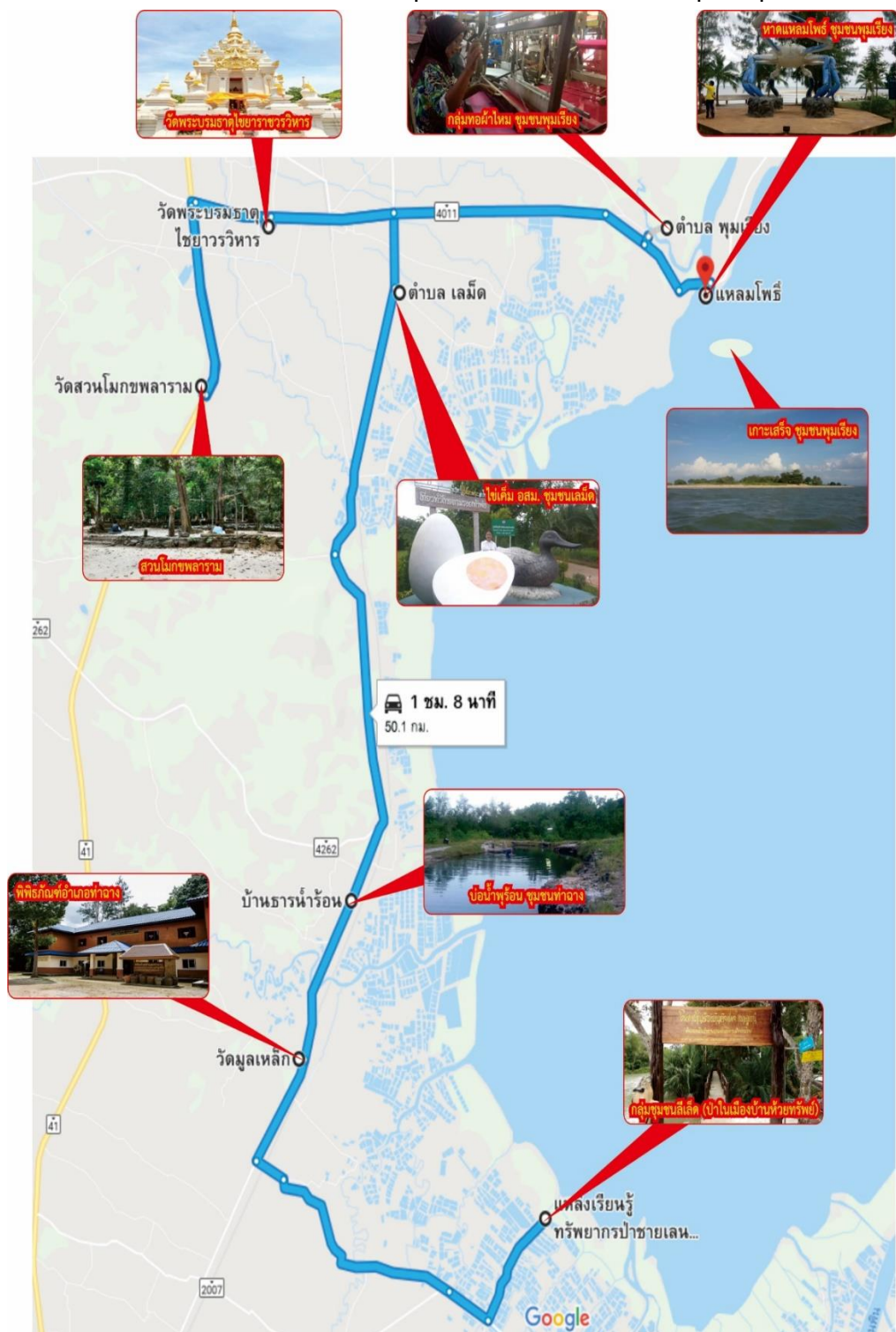
การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี

เส้นทางรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มน้ำตาปี

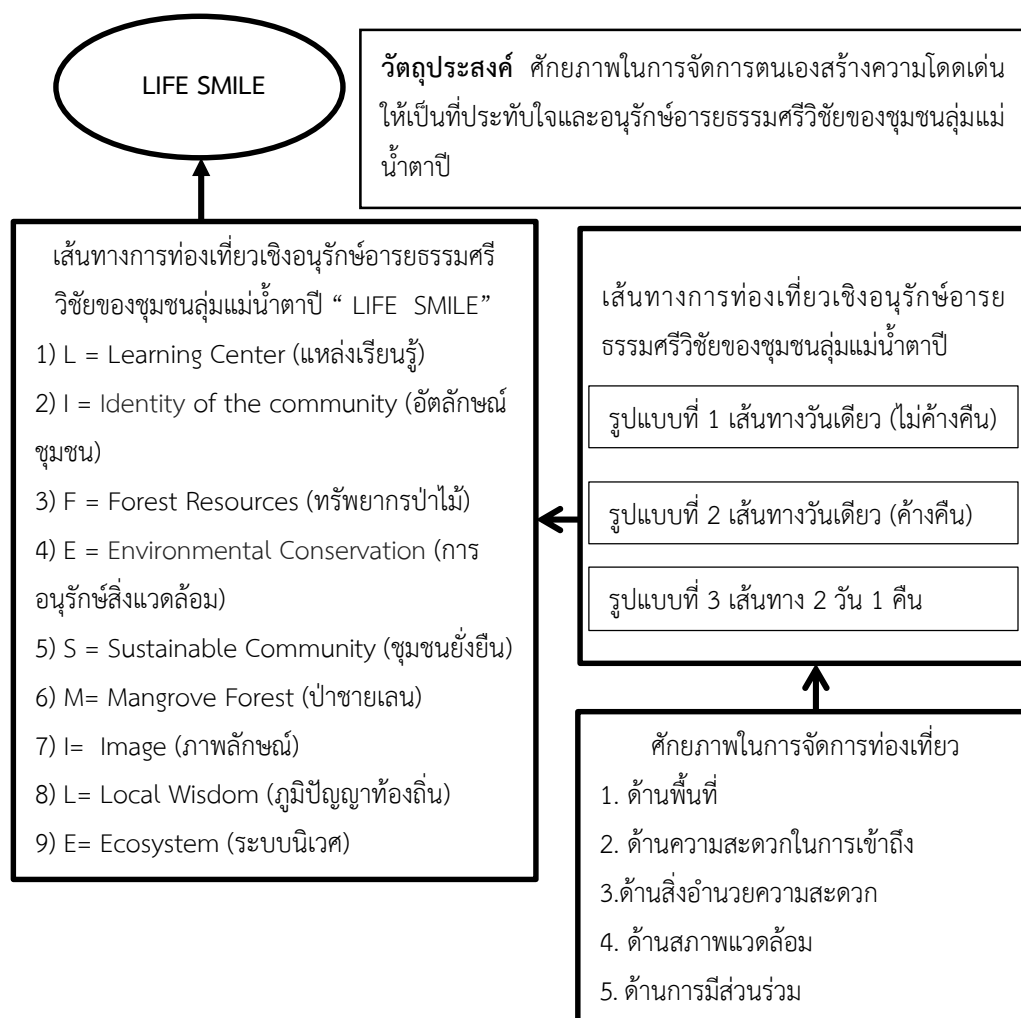

3. เสนอเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

หลักการ : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบโดยชุมชนการนำทรัพยากรและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นอัตลักษณ์ในชุมชนมาส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

อภิปรายผล

ศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี

1. ด้านพื้นที่ พบว่า มีศักยภาพด้านพื้นที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่คงเป็นความธรรมดาามากที่สุด ประกอบด้วย ป่าชายเลน มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ประกอบด้วย พันธุ์ไม้และสัตว์หลากหลายชนิด แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ สถานปฏิบัติธรรมชั้นแนวหน้าของเมืองไทย แหล่งบ่มเพาะความรู้ทางพระพุทธศาสนา โบราณสถานอันศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชาของภาคใต้ และมีทิวทัศน์สวยงามสวนสาธารณะแหลมโพธิ์ นอกจากนั้นยังมีเกาะเสร็จ เกาะเล็กที่มีเนื้อที่ไม่มาก ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนการท่องเที่ยวไหมพรมเรียง แสดงให้เห็นว่าแต่ละกลุ่มชุมชนมีจุดเด่นด้านพื้นที่แตกต่างกันตามสภาพภูมิศาสตร์ มีทั้งแหล่งพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ และแหล่งพื้นที่เป็นโบราณสถาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชัชวาล ธรรมสอน (ชัชวาล ธรรมสอน, 2557) การวิจัยเรื่อง แผนที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ผลการสืบค้นแหล่งธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชนจัดทำแผนที่ด้วยระบบ GPS จุดเด่นของแหล่งธรรมชาติและศิลปกรรมชุมชน ประกอบด้วย แผนที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติแม่เงา อุทยานแห่งชาติคลองลาน อุทยานแห่งชาติคลองน้ำไหล อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติตำบลนาบ่อคำ แผนที่แหล่งศิลปกรรมท้องถิ่น

2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า มีศักยภาพด้านความสะดวกในการเข้าถึง กล่าวคือ ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงชุมชน การเดินทางสามารถใช้เส้นทางถนนสายพุนพิน-สุราษฎร์ธานี สามารถใช้ทางหลวงหมายเลข 4112 ตลอดเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเชิดชาติ ทิรัญโร (เชิดชาติ ทิรัญโร, 2550) การวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเข้าถึงมีความสะดวกในการเดินทางไม่ซับซ้อน

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในบางเรื่อง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี ออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ที่พักมีทั้งโรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกพักได้สะดวก 2) ร้านอาหารมีให้นักท่องเที่ยวได้

เลือกรับประทานอาหารได้หลากหลายทั้งอาหารพื้นบ้าน อาหารทะเลสด ๆ และการรวมกลุ่มของชุมชนในการจำหน่ายร้านอาหาร 3) การคมนาคมขนส่ง สามารถใช้เส้นทางถนนสายพุนพิน-สุราษฎร์ธานี ทางหลวงหมายเลข 4112 และเดินทางโดยเครื่องบิน 4) กิจกรรมสันตนาการ มีศักยภาพด้านกิจกรรมสันตนาการ ได้แก่ เดินป่า Walkway ล่องเรือชมธรรมชาติระบบนิเวศป่าชายเลน สัมผัสวิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน และกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติ ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ การปฏิบัติธรรม ณ สวนโมกขพลาราม การศึกษาโบราณสถานประวัติศาสตร์แบบศรีวิชัย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มไชยา อสม. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผักการทำให้เค็ม ศึกษาธรรมชาติบริเวณแหลมโพธิ์ เกาะเสร็จ วิถีชีวิตชุมชนชาวประมง และศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ของกลุ่มคนไทยมุสลิม เช่น การทอผ้าไหม 5) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น ป้ายบอกทาง แผนที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ป้ายประกาศเตือนข้อควรระวัง มีความชัดเจนสามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงได้ง่าย สถานที่จอดรถ ห้องสุขามีเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว และ 6) ร้านค้า บริเวณแหล่งท่องเที่ยวจะมีชุมชนอาหารไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวทุกวัน ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แหล่ง มีศักยภาพในการจัดการตนเองในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่ว่าจะเป็นด้านที่พัก ร้านอาหาร การคมนาคมขนส่ง กิจกรรมสันตนาการ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น ป้ายบอกทาง แผนที่ สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมตต์ ปุณณการและคณะ การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรชีวภาพทางทะเลบริเวณหมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรี (สิรินทรเทพมั่งกร, 2558) ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้มีป้ายชี้ทางที่มองเห็นชัดเจน บอกชื่อแหล่ง ทิศทาง และระยะทาง และควรมีป้ายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ควรจัดให้มีพาหนะรับจ้างที่เข้าถึงแหล่งเพิ่มขึ้น ควบคุมราคาค่าโดยสารและการบริการให้เหมาะสม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้เพิ่มที่จอดรถที่เป็นสัดส่วน

4. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า มีศักยภาพด้านสภาพแวดล้อม มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้ชื่อว่าเป็น “ป่าเมฆอนเมืองไทย” ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพรรณไม้และพันธุ์สัตว์น้ำ มีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัย บ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติ สภาพน้ำเป็นน้ำที่มีเกลือแร่เจือปน เป็นดินป่าพรุน้ำเค็ม พืชพรรณ

เป็นพันธมิตรในป่าน้ำเค็ม ป่าชายหาดและป่าดิบชื้น ภูมิทัศน์พื้นที่เป็นลานหิน บริเวณสวนโมกขพลาราม เป็นพื้นที่ป่าประกอบด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด บรรยากาศร่มรื่นเงียบสงบเหมาะกับการปฏิบัติธรรม สภาพแวดล้อมเป็นโบราณสถานทางประวัติศาสตร์แบบศรีวิชัย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไข่เค็ม ไข่ยา อสม. สภาพแวดล้อมเป็นทุ่งนาที่มีความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งชุมชนได้มีการรวมกลุ่มทำไข่เค็มไข่ยา สวนสาธารณะแหลมโพธิ์เป็นป่าชายเลน มีต้นโกงกาง ต้นลำพู เกาะเสร็จ และกลุ่มทอผ้าไหม แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังคงอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ รวมถึงโบราณคดีเสื่อมสภาพตามกาลเวลา แต่มีการอนุรักษ์ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมชาย เลี้ยงพรพรรณ (สมชาย เลี้ยงพรพรรณ, 2559) การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่มีศักยภาพมากจำนวน 2 แหล่งคือ วัดราชประดิษฐฐาน และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ เนื่องจากมีศักยภาพในด้านสภาพแวดล้อม คุณค่าและความสำคัญ การตอบรับของประชาชนในท้องถิ่น และการจัดการ

5. ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า มีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม ผู้ใหญ่บ้าน ได้ร่วมมือกับชาวบ้าน นำเงินจากโครงการ SML ของหมู่บ้านมาสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลน ทางอำเภอและจังหวัดได้สนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมในการก่อสร้างทางเดินศึกษาธรรมชาติในป่าชายเลนโดยมีผู้ร่วมโครงการ ดังนี้ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนตำบลลิเล็ด เครือข่ายชุมชนชายฝั่ง องค์การเอกชน โดยบริษัท เซฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลเลม็ด กลุ่ม อสม. พิพิธภัณฑ์อำเภอท่าฉาง นำโดยพระครูสุกิตติธรรมคุณและผู้นำชุมชน ชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ชาวบ้านรวมกลุ่มกัน โดยมีผู้นำชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนหลักในการดำเนินการโดยใช้สถานที่วัดมุลเหล็กก่อสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดจัดทำโครงการป่าในเมือง เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า เพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคราชการ ท้องถิ่น เอกชนและประชาชนในการสงวนอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความเข้มแข็งมีผู้นำที่ดี ทุกคนมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านเจ้าของพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้แหล่งท่องเที่ยวยังคง

มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิทยาภรณ์ จรัสด้วง (วิทยาภรณ์ จรัสด้วง, 2553) การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนไทยทรงดำ บ้านดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนไทยทรงดำ มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและประเพณี มีกลุ่มทอผ้า พิธีกรรมที่ยังคงอนุรักษ์เอาไว้โดยที่ชุมชนได้มีบทบาทในการนำเสนอวัฒนธรรมประเพณีให้กับและชุมชนภายนอกได้รับรู้ในหลายโอกาส จนได้มีการจัดให้เป็นชุมชนต้นแบบทางวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนจากการสัมภาษณ์ การจัดประชุม ตัวแทนข้าราชการการเมือง ข้าราชการสายปกครอง ประชาชนในชุมชนและหัวหน้าคุ้ม โดยชุมชนเห็นด้วยเป็นส่วนมากกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการวางแผนจัดทำโครงการ จัดทำแผนงานการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ภาครัฐและองค์กรชาวบ้านรวมกันให้ความรู้ ความชำนาญด้านวิชาการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ชาวบ้านในชุมชน ร่วมกันสร้างจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศักยภาพพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ ร่วมกันรับผิดชอบด้านการบริการการท่องเที่ยว ร่วมกันจัดทำโครงการเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะน่านักท่องเที่ยว ร่วมกันจัดทำแผนการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

สรุป

การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีที่สร้างขึ้นในครั้งนี้เป็นเส้นทางที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพในการจัดการตนเองของชุมชน ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วม การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนละ 2 คน มี 4 ชุมชนรวมจำนวน 8 คน กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรม จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 4 คน รวมทั้งหมด 18 คน ทำให้ผู้วิจัยสามารถยกร่างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ที่มีชื่อว่า

“LIFE SMILE ” ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย สำหรับการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ดังนี้ 1) L = Learning Center (แหล่งเรียนรู้) 2) I = Identity of the community (อัตลักษณ์ชุมชน) 3) F = Forest Resources (ทรัพยากรป่าไม้) 4) E = Environmental Conservation (การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) 5) S = Sustainable Community (ชุมชนยั่งยืน) 6) M= Mangrove Forest (ป่าชายเลน) 7) I= Image (ภาพลักษณ์) 8) L= Local Wisdom (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) 9) E= Ecosystem (ระบบนิเวศ)

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยที่ได้รูปแบบ “LIFE SMILE” ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรนำไปจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมถึงการขับเคลื่อน “LIFE SMILE” ให้เกิดขึ้นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการสร้างความยั่งยืนของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี

2. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนทำฉาง บ่อน้ำพุร้อน ยังขาดการสนับสนุนทั้งงบประมาณจากภาครัฐและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในส่วนขาด เช่น ป้ายบอกทางการเผยแพร่กิจกรรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มเติมให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขับเคลื่อนไปได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา . (21 กุมภาพันธ์ 2561). เข้าถึงได้จาก <https://tourismat.buu.wordpress.com>

จังหวัดสุราษฎร์ธานี . (29 พฤษภาคม 2560). เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

ชัชชัย สุจริต. (2557). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- ชัชวาล ธรรมสอน. (2557). *แผนที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จังหวัดกำแพงเพชร*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร .
- เชิดชาติ หิรัญโร. (2550). *การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- วิทยาภรณ์ จรัสด้วง. (2553). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนไทยทรงดำ(ลาวโซ่ง) บ้านดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.
- สมชาย เลี้ยงพรพรรณ. (2559). *การศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สิรินทร เทพมังกร. (2558). *การพัฒนาทรัพยากรชีวภาพทางทะเลบริเวณหมู่เกาะแสมสาร จังหวัดชลบุรี*. รายงานวิจัย. นครปฐม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม งบประมาณเงินรายได้ (เงินอุดหนุนจากรัฐบาล) ประจำปี 2557 มหาวิทยาลัยบูรพา.

รูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

สู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม*

A MODEL OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL ADMINISTRATION IN PALI STUDY TOWARDS EXCELLENCE ON BUDDHADHAMMA PRINCIPLES INTEGRATED APPROACH

พระมหาสุธรรม สุรตโน

Phramaha Sudhamma Surattano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

อำนวยการ โดย ศาสตราจารย์

Amanune Dajchaisre

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand.

E-mail: suratano072@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม 3) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารภายในสำนักเรียน ผู้บริหารขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ควรจัดทำโครงการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร และสภาพการบริหารภายนอกสำนัก

* Received 22 November 2018; Revised 18 March 2019; Accepted 2 April 2019.

เรียน การศึกษาของคณะสงฆ์นั้นแยกส่วนออกจากระบบการบริหารงานของชาติ ทำให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกัน

2. การพัฒนารูปแบบงานวิจัยนี้ มีส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ส่วนที่ 3 การนำไปใช้

3. การตรวจสอบรูปแบบนี้ มีความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม, แผนกบาลี, ความเป็นเลิศ, หลักพุทธธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the educational administration condition following the Buddhism Principles towards the excellence of Phrapariyattidhamma School on Pali Section, 2) to develop practical educational administration pattern following the Buddhism Principles towards the excellence of Phrapariyattidhamma School on Pali Section, and 3) to verify the defined educational administration pattern following the Buddhism Principles towards the excellence of Phrapariyattidhamma School on Pali Section through the application of the Mixed Method.

The research results found that:

1. The study could show that on the internal educational administration, management required more competent instructors, human resource improvement, and information of graduated students must be managed to be suited with proper jobs and social educational services. For the external educational administration, on the education of monk assembly, some missions were separated from the national management resulting in disparate administration.

2. The development of this model composed of 3 parts; 1) Introduction
2) Procedures to the excellent management and 3) Utilization part.

3. The result of this model was at high level of advantage, precision, suitability, and of feasibility.

Keyword: Model, Phrapariyattidhamma School Administration, Pali study, towards excellence, Buddhadhamma principles integrated Approach.

บทนำ

ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนับแต่อดีตถึงปัจจุบันมีสถิติอยู่ในเกณฑ์ที่ถือว่าต่ำมาก ดังจะเห็นได้ว่า ในรอบ 18 ปี (2540-2557) แสดงให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีได้อย่างชัดเจนว่า 10 กว่าปีที่ผ่านมาในปี พ.ศ.2555 (ผู้จัดการ ออนไลน์, 2559) มีนักเรียนขาดสอบประมาณ 1 ใน 3 ของจำนวนผู้สมัครสอบ และเป็นอย่างนี้มาอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 30 – 70 และจำนวนผู้สอบผ่านเพียงร้อยละ 13 – 40 เท่านั้น ซึ่งถือได้ว่ามีสัมฤทธิ์ผลต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการศึกษาทางโลกของสถาบันการศึกษาโดยทั่วไป ในปัจจุบันมีสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี รวมทั้งหมด 165 แห่ง แยกเป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เป็นส่วนกลาง 90 แห่ง และส่วนภูมิภาค 75 แห่ง จากประวัติความเป็นมาของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีสัมฤทธิ์ผลค่อนข้างต่ำมาก ย่อมมีผลกระทบต่อความคาดหวังของกองบาลี สนามหลวงที่ว่า ต้องการผู้มีความรู้ในภาษาบาลีไปศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสสต่างๆ เพื่อนำมาเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในฝ่ายเถรวาทให้กว้างไพศาลสืบไป ซึ่งจะเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานและความมั่นคงต่อศาสนาแห่งพุทธศาสนา ความประพฤดีดี และมีความสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม (Kotenand, A. and Nantapetch, K. , 2018)

ด้วยหลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษานี้ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาท ให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยต้องมีการกำหนดบทบาทของตนเองให้ชัดเจนในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษา จำเป็นต้องกำหนดบทบาทในการดำเนินงานกับคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเพื่อให้มีการ

ประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมภายในสถานศึกษาร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบของโรงเรียนให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้นั้น คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งโรงเรียน (Kammanee, T. and Pramonsinchai, P., 2004) ซึ่งการจะทำให้ได้ผลเช่นนี้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำสถานศึกษาต้องมีแนวทาง หลักทฤษฎี และหลักธรรมเพื่อนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญเพื่อที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ ได้แก่ การวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การตรวจสอบควบคุมและงบประมาณเข้าไปกำกับดูแล โดยยึดหลักคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และส่งเสริมระบบ คุณธรรม ให้มีการทำงานเป็นทีม ความสมัครสมานสามัคคี เคารพผู้ใหญ่ อาวุโส ดำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมจริยธรรมอันดีงาม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (Phaitha, P., Srivichai, S. and Ruangsanka, R., 2018) สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการบริหารงานบุคคลให้เหมาะกับบุคลากรมีประสิทธิผลทางปฏิบัติต่อไปอย่างยั่งยืนขององค์กร (Junboonnak, E., 2018)

การบริหารสำนักเรียนบาลีที่มีความโดดเด่น สามารถบริหารจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ได้อย่างยอดเยี่ยม จนได้รับรางวัล “สำนักเรียนบาลีดีเด่น” จากสำนักงานแม่กองบาลีประจำป้อยู่เสมอ แสดงว่าเจ้าสำนักเรียนหรือผู้บริหารสำนักเรียนนั้นจะต้องมีคุณธรรมความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมที่ดี มีคุณสมบัติเป็นนักบริหารที่ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล จึงทำให้บริหารจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จสู่ความดีเด่นเป็นเลิศได้ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว

ผู้วิจัยที่จะสนใจศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ทำให้ทราบถึงสภาพรูปแบบความต้องการต่างๆ ตลอดจนแนวทางในการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม โดยนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดในการสนับสนุนการกิจการการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ ให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และแนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหาร สำหรับสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความหมาย ประเภท องค์ประกอบและแนวคิดของรูปแบบ, หลักการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา, องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ, หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหาร และศึกษาข้อมูลของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และศึกษาจากการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่เกิดจากการศึกษาเอกสาร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้สภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม ผลลัพธ์ที่ได้ คือ : 1) องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม, ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม

2. พัฒนารูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ยกร่างรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม (ฉบับร่างที่ 1) 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิรวม 10 ท่าน คือ ที่เป็นนักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา โดย

เลือกแบบเฉพาะเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก (Purposive Sampling) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ 1) เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านการสอนภาษาบาลี 2) เป็นผู้บริหารนโยบาย ที่ปรึกษาแม่กอง เจ้าสำนักเรียนบาลีดีเด่น 3) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุงาน 10 ปีขึ้นไป ผลลัพธ์ที่ได้ คือ รูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม (ฉบับร่างที่ 2)

3. ตรวจสอบรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม โดยการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานการตรวจ 4 ด้าน คือ 1) ความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม และ 4) ความถูกต้อง ของรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม จากผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 118 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ทางสถิติ ผลลัพธ์ที่ได้ คือ รูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม (ฉบับสมบูรณ์)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สำนักเรียนศาสนศึกษา สำนักเรียนบาลี และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ประจำจังหวัด ที่จัดการการเรียนการสอน และส่งสอบบาลีสนามหลวง ซึ่งมีสำนักเรียนส่วนกลาง 90 แห่ง ส่วนภูมิภาค 75 แห่ง รวมจำนวน 165 แห่ง และกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5 % และระดับค่าความเชื่อมั่น 95 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 113 คน คือ ผู้บริหารสำนักเรียน เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการให้ความคลาดเคลื่อนของผลที่ได้น้อยที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา เป็นจำนวน 118 คน โดยได้ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1. สำนักเรียนบาลีดีเด่นด้านจัดการเรียนการสอน ส่วนกลาง 2. สำนักเรียนบาลีดีเด่นด้านจัดการเรียนการสอน ส่วนภูมิภาค

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม พบว่า สภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีภายในสำนักเรียนภายนอกสำนักเรียนฯ และ สำนักงานแม่กองบาลี ดังนี้ คือ

1.1 สภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีภายในสำนักเรียนฯ พบว่า 1) ผู้บริหารขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน 2) ควรกำหนดให้นักเรียนจัดทำบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนอัตราการสูญเสียนักเรียนระหว่างเรียน และจำนวนพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วยังคงอยู่ในสมณเพศเพื่อสนองงานและบริการชุมชน และ 3) ปัญหาการบริหารที่รับผิดชอบเฉพาะการวัดผลอย่างเดียวไม่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา

1.2 สภาพการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีภายนอก และสำนักงานแม่กองบาลี พบว่า 1) การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ แยกส่วนออกจากระบบการบริหารงานของชาติ ทำให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน 2) หลักสูตรมุ่งแนวตั้งมากกว่าแนวราบ ขาดความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับการศึกษาของรัฐ 3) ผู้บริหารมีพฤติกรรมภาวะผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน 4) โครงสร้างการบริหารเป็นของพระเถระที่ต้องการอนุรักษของเดิมเอาไว้ ส่วนพระภิกษุสามเณรรุ่นใหม่ต้องการให้มีการปรับปรุงแก้ไขด้านการบริหารงานให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป 5) ผู้บริหารควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น จัดให้มีการทอดผ้าป่าการศึกษาเพื่อนำมาบริหารงานของสำนักเรียน 6) มีปัญหาการขาดแคลนงบประมาณด้านสวัสดิการให้กับบุคลากรทางการศึกษา และหลักสูตรการศึกษาไม่สนองความต้องการของผู้เรียน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม มี 3 ส่วน

2.1 ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ บริบทของสำนักเรียน ดังนี้

2.1.1 หลักการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ

2.1.1.1 ทำให้เกิดสำนักเรียนที่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบสู่ความเป็นเลิศ

2.1.1.2 ทำให้มีคุณภาพ และการสร้างสรรค์ สามารถจัดการศึกษาที่สนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างดี

2.1.1.3 ทำให้มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานที่กำหนด

2.1.2 วัตถุประสงค์ของการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย

2.1.2.1 เพื่อให้ผู้มีความรู้ในภาษาบาลีสามารถสอบผ่าน สามารถไปศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2.1.2.2 เพื่อนำมาเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กว้างไพศาล สืบไป ซึ่งจะเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานและความมั่นคงต่อศาสนาแห่งพุทธศาสนา

2.1.3 บริบทของสำนักเรียน หมายถึง สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อประโยชน์ต่อการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ และการดำเนินกิจการของสถานศึกษา

2.1.3.1 สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบ ร่มรื่น สวยงาม มีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย และไม่มีมลภาวะ

2.1.3.2 มีวัสดุอุปกรณ์เหมาะสมและเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน บาลี

2.2 ส่วนที่ 2 กระบวนการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย

1) องค์ประกอบการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ 2) ขั้นตอนการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 3) กิจกรรมการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ 4) หลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการบริหารสู่ความเป็นเลิศ มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 องค์ประกอบของการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย

2.2.1.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสำนักเรียน : ยอดภาวะผู้นำ

2.2.1.2 กลยุทธ์การบริหารสำนักเรียน : เลิศล้ำกลยุทธ์

2.2.1.3 ความมีส่วนร่วม(นักเรียน,ผู้ปกครอง,ชุมชน) : สูงสุดสามัคคี

2.2.1.4 โครงสร้างขององค์กร/วัฒนธรรมองค์กร : มีองค์กรแกร่ง

2.2.1.5 คุณภาพการจัดการเรียนการสอน (ด้านหลักสูตร การสอน การวิจัย การประเมิน) : แข็งแกร่งคุณภาพ

2.2.2 ขั้นตอนการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ

2.2.2.1 การจัดการองค์กร (การวางแผน และการบริหาร) : จัดสรรแบ่งงาน

2.2.2.2 การพัฒนาบุคลากร : เชี่ยวชาญพัฒนา

2.2.2.3 การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงาน : สรรหาพอเพียง

2.2.2.4 การพัฒนาและประเมินหลักสูตร การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ :

เก่งเรื่องวิชาการ

2.2.2.5 การเชื่อมโยงกับผู้ปกครองและชุมชน : เชื่อมงานทุกส่วน

2.2.2.6 การเสริมแรงจูงใจเพื่อปฏิบัติงานสู่ความเป็นเลิศ : เสริมล้วนสู่เลิศ

2.2.3 กิจกรรมการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ โดยมีรายละเอียดกิจกรรมการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้

2.2.3.1 กิจกรรมสำหรับภาวะผู้นำ “การบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีความสามารถชักนำ จูงใจและกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า เป็นผู้ริเริ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การเรียนการสอน บริหารตน คน งาน จิตและปัญญาด้วยหลักธรรม

2.2.3.2 กิจกรรมสำหรับกลยุทธ์การบริหาร “บริหารสู่ความสำเร็จ” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีการกำหนดโครงสร้างและการบริหารจัดการที่ครอบคลุม เหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารงาน มีการพัฒนา/การบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน และการให้รางวัลเสริมสร้างกำลังใจแก่บุคลากร มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้

2.2.3.3 กิจกรรมสำหรับความมีส่วนร่วม “องค์กรเปี่ยมสุข” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับผู้บริหารเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ประสานงานติดตามข้อมูลความเป็นอยู่และกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และการประชุมกันทุกเดือน อย่างมีความสุข

2.2.3.4 กิจกรรมสำหรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร “ร่วมแรงแบ่งปัน” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีโครงสร้างสำนักเรียนที่มีความยืดหยุ่น ครอบคลุม สอดคล้องกับนโยบายของแม่กองบาลีและสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ มีวัฒนธรรมวิสัยทัศน์องค์กร ที่เข้มแข็งเป็นรูปธรรมจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.2.3.5 กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษา “ปัญญาภิวัฒน์” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีฝ่ายวิชาการ เพื่อติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และให้คำแนะนำแก่คณาจารย์ มีการส่งเสริมการศึกษา แลกเปลี่ยนงาน มีกระบวนการจัดการ วางแผน จัดระบบ นำหลักสูตรไปสู่การสอน แนะนำเทคนิคการสอน และการวัดผลประเมินผลที่มีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ

2.2.4 หลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการบริหารสู่ความเป็นเลิศ

2.2.4.1 ด้านการบริหารตน ด้วยหลัก สปัจริยธรรม 7

2.2.4.2 ด้านการบริหารคน ด้วยหลัก สังคหวัตถุ 4

2.2.4.3 ด้านการบริหารงาน ด้วยหลัก อิทธิบาท 4

2.2.4.4 ด้านการบริหารจิต ด้วยหลัก ภาวนา 4

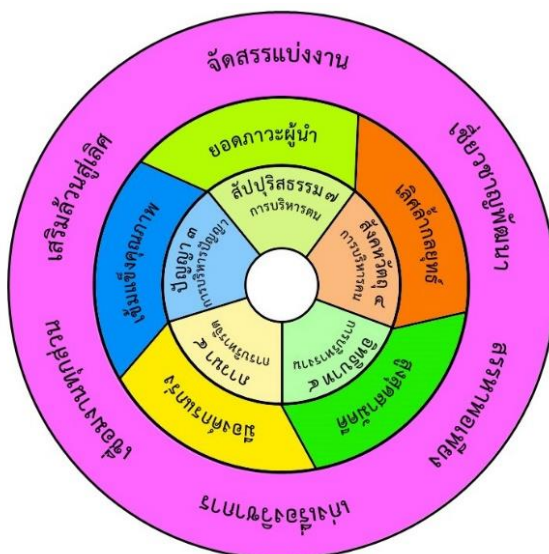
2.2.4.5 ด้านการบริหารปัญญา ด้วยหลัก ปัญญา 3

2.3 ส่วนที่ 3 การนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการดำเนินงาน 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผลการดำเนินงาน

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม เป็นกระบวนการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม ดังภาพ

ภาพที่ 1 กระบวนการดำเนินการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

จากภาพที่ 1 “5 Excellence Model” อธิบายได้ว่า แต่ละองค์ประกอบของการบริหารสำนักเรียนที่เป็นเลิศทั้ง 5 องค์ประกอบและหลักพุทธธรรม 5 หมวด มีขั้นตอนของการบริหารสำนักเรียนที่เป็นเลิศ 6 ขั้นเหมือนกัน โดย

1. องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน : ยอตภาวะผู้นำ

องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน : มีภาวะผู้นำสามารถชักนำจิตใจและกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า เป็นผู้ริเริ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การเรียนการสอน บริหารคน คน งาน จิตและปัญญาด้วยหลักธรรม

ผู้บริหารสำนักเรียนจะเป็นยอตภาวะผู้นำได้นั้น ต้องมีหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารตน คือหลักสัปปริสธรรม 7 คือผู้บริหารสำนักเรียนต้องเป็นผู้รู้ (อัมมัญญตา) ในระเบียบปฏิบัติกฎเกณฑ์ต่างๆ หลักการทฤษฎีในการบริหารและมีเหตุผล (อัตถัญญตา) ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการ รู้จักตัวเอง (อัตตัญญตา) และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม วางตัวได้เหมาะสม (มัตตัญญตา) การวางแผนงานและทรัพยากรที่มีมาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม รู้จักกาลเทศะ (กาลัญญตา) สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ต่างๆ ให้เท่าทันยุคสมัย (ปริสัญญตา) รู้จักนิยัยความต้องการความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานต่างๆ เลือกใช้คนให้ถูก

กับงานหรือใช้คนให้เหมาะสมกับงาน (บุคคลโปรปรียญตา) จึงจะสามารถบริหารตนจนมีภาวะผู้นำขึ้นมาได้

ขั้นตอนการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน

- 1) จัดสรรแบ่งงาน โดยการจัดโครงสร้าง หน่วยงานย่อยๆ สัมพันธ์กับบุคลากรในสำนักเรียน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ จัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพสูงสุด
- 2) เชี่ยวชาญพัฒนา มีการพัฒนาการประสานงานระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นอย่างดี ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วม มีระบบการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
- 3) สรรหาพอเพียง มีการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นของสำนักเรียน เพื่อการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งจัดสรรให้กับบุคลากรและนักเรียนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีวิธีการจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสมเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ
- 4) เก่งเรื่องวิชาการ มีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีการจัดทำเอกสาร สื่อต่างๆ ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 5) เชื่อมงานทุกส่วน จัดให้ทุกคนในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และความเชื่อ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสำนักเรียนและมีความภูมิใจทั้งครูและนักเรียน ประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสร้างสายใยกับงานอื่นๆ
- 6) เสริมล้วนสู่เลิศ มีการพัฒนาบุคลากรเพิ่มวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ โดยมีการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานสำนักเรียนอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการประกาศคุณงามความดีของบุคลากรและนักเรียน มีการมอบรางวัลสำหรับบุคลากรและนักเรียนดีเด่นเป็นต้น

กิจกรรมสำหรับภาวะผู้นำ “การบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำสามารถชักนำจูงใจและกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า เป็นผู้ริเริ่มในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การเรียนการสอน บริหารตน คน งาน จิตและปัญญาด้วยหลักธรรม

2. องค์ประกอบด้านกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียน : เลิศล้ำกลยุทธ์

องค์ประกอบด้านกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียน : มีการกำหนดโครงสร้างและการบริหารจัดการที่ครอบคลุม เหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารงาน มีการพัฒนาและการบริหาร

หลักสูตร การเรียนการสอน และการให้รางวัลเสริมสร้างกำลังใจแก่บุคลากร มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้

ผู้บริหารสำนักเรียนจะเป็นผู้เลืกลำกลยุทธ์ในการบริหารคนได้นั้น ต้องมีหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารคน คือหลักสังคหวัตถุ 4 โครงสร้างองค์กรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการบริหาร หากขาดหลักการบริหารคนด้วยหลักพุทธธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไวสามัคคีแล้ว ย่อมบรรลุผลได้ยาก พุทธธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวเกี่ยวประสานกันนั้นประกอบด้วยการบริหารคน ต้องจัดสรรคนให้เหมาะสมกับงาน มีอุดมการณ์ มีสังคหวัตถุเป็นธรรมยึดเหนี่ยวใจและประสานให้สามัคคีร่วมมือร่วมใจ เริ่มต้นจากการให้การสนับสนุนรางวัลสิ่งของต่างๆ (ทาน) ใช้วาทศิลป์ในการพูดคุย ปรีกษาหารือหรือชี้แนะ ตี ชมให้กำลังใจและ/หรือให้เกียรติแก่ครู ผู้เรียน และบุคลากรทั่วไป ด้วยถ้อยคำเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตร (ปิยวาจา) ทำตัวเป็นมิตรมากกว่าเป็นนาย มีความจริงใจ เต็มใจ ในการบริหารจัดการ (อรรถจริยา) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นต่างๆ อยู่เสมอด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม (สมานัตตตา)

ขั้นตอนการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรม
องค์กร 1) จัดสรรแบ่งงาน มีการจัดโครงสร้าง หน่วยงานย่อยๆ สัมพันธ์กับบุคลากรด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรในสำนักเรียน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ จัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพสูงสุด 2) เชี่ยวชาญพัฒนา มีพัฒนาการประสานงานด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วม มีระบบการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3) สรรหาพอเพียง มีการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรของสำนักเรียน เพื่อการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งจัดสรรให้กับบุคลากรและนักเรียนอย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ มีวิธีการจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสมและเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ 4) เก่งเรื่องวิชาการ ในด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีการจัดทำเอกสาร สื่อต่างๆ ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) เชื่อมงานทุกส่วน ในด้านโครงสร้างองค์กรและ

วัฒนธรรมองค์กร ทุกคนในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และความเชื่อ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสำนักเรียนและมีความภูมิใจทั้งครูและนักเรียน ประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสร้างสายใยกับงานอื่นได้ 6) เสริมลัทธิสุเลศ มีการพัฒนาบุคลากรด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรด้วยการเพิ่มวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ โดยมีการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานสำนักเรียนอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการประกาศคุณงามความดีของบุคลากรและนักเรียน มีการมอบรางวัลสำหรับบุคลากรและนักเรียนดีเด่นเป็นต้น

กิจกรรมสำหรับกลยุทธ์การบริหาร “บริหารสู่ความสำเร็จ” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีการกำหนดโครงสร้างและการบริหารจัดการที่ครอบคลุม เหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารงาน มีการพัฒนาและการบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน และการให้รางวัล เสริมสร้างกำลังใจแก่บุคลากร มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้

3. องค์ประกอบด้านความมีส่วนร่วม (นักเรียน, ผู้ปกครอง, ชุมชน) : สูงสุดสามัคคี

องค์ประกอบด้านความมีส่วนร่วม(นักเรียน, ผู้ปกครอง, ชุมชน) : มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการบริหาร การประชุม วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา รับผิดชอบ และบริหารจัดการกับผู้บริหารเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และมีช่องทางการสื่อสาร ประสานงาน ติดตามข้อมูลความเป็นอยู่และกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และการประชุมกันทุกเดือน

การบริหารสำนักเรียนจำเป็นต้องมีความมีส่วนร่วม หรือสูงสุดสามัคคีในการทำงานได้นั้น ต้องมีหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารงาน คือหลักอิทธิบาท 4 สำหรับการบริหารงานให้เกิดความสามัคคีที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายสูงสุดนั้น คือ ผู้บริหารสำนักเรียนต้องรู้ชัดเจนในจุดหมาย และต้องมีความแน่วแน่มุ่งมั่นจะไปให้ถึงจุดหมายของงานด้วยหลักอิทธิบาท 4 คือ มีศรัทธา มีเป้าหมาย มีความพึงพอใจเต็มใจ (ฉันทะ) พยายามเพียรพยายาม (วิริยะ) เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคจะพยายามหาวิธีการแก้ไข มุ่งมั่นใส่ใจจดจ่อ (จิตตะ) ตรวจสอบพิจารณาพัฒนาปรับปรุงร่วมกันในด้านการบริหารงานสำนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ (วิมังสา)

ขั้นตอนการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ด้านความมีส่วนร่วม 1) จัดสรรแบ่งงาน มีการจัดโครงสร้าง หน่วยงานย่อยๆ สัมพันธ์กับบุคลากรด้านกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนใน

สำนักเรียน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ จัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพสูงสุด 2) เชี่ยวชาญพัฒนา มีการประสานงานด้านกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วม มีระบบการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3) สรรหาพอเพียง มีการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นของสำนักเรียน เพื่อการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งจัดสรรให้กับบุคลากรและนักเรียน อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีวิธีการจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสมเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ 4) เก่งเรื่องวิชาการ ในด้านกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีการจัดทำเอกสาร สื่อต่างๆในการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) เชื่อมงานทุกส่วน ในด้านกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียน ทุกคนในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และความเชื่อ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสำนักเรียนและมีความภูมิใจทั้งครูและนักเรียน ประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสร้างสายใยกับงานอื่นๆ 6) เสริมล้วนสู่เลิศ ในด้านกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนมีการพัฒนาบุคลากรเพิ่มวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ โดยมีการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานสำนักเรียนอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการประกาศคุณงามความดีของบุคลากรและนักเรียน มีการมอบรางวัลสำหรับบุคลากรและนักเรียนดีเด่นเป็นต้น

กิจกรรมสำหรับความร่วมมือร่วม “องค์กรเปี่ยมสุข” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับผู้บริหารเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ประสานงานติดตามข้อมูลความเป็นอยู่และกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และการประชุมกันทุกเดือน อย่างมีความสุข

4. องค์กรประกอบด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กร : เมืองครุเกร่ง

องค์กรประกอบด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กร : มีการกำหนดโครงสร้างและการบริหารจัดการที่ครอบคลุม เหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารงาน มีการพัฒนาและการบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน และการให้รางวัลเสริมสร้างกำลังใจแก่บุคลากร มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้

ผู้บริหารสำนักเรียนจะมืองค์ประกอบด้านโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งได้นั้น ทุกคนจะจิตหนึ่งใจเดียวกันพัฒนาโครงสร้างองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรต้องมีหลักพุทธธรรมสำหรับบริหารจัดการ คือหลักภาวนา 4 การจะทำให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารต้องมีการพัฒนาด้านต่างๆ หล่อหลอมให้เป็นหนึ่งเดียวกันด้วยหลักพุทธธรรมคือภาวนา 4 หรือการพัฒนาร่างกาย สังคม จิตใจ และพัฒนาปัญญาให้รู้แจ้ง ผู้บริหารสำนักเรียนต้องมีและพัฒนาบุคลากรให้มีความประพฤติทางกายคุณงาม สำนวน เรียบร้อย (กายภาวนา) มีวินัย เลี้ยงชีวิตพอเพียง รู้ประมาณในการใช้สอยปัจจัย 4 มีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรชุมชนสังคม ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ (ศีลภาวนา) มีความเคารพและเมตตากรุณาต่อทุกชีวิต รู้จักเสียสละ มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบานอยู่เสมอ(จิตตภาวนา) รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ไม่หวั่นไหว และให้บุคลากรได้อบรมปฏิบัติธรรมบำเพ็ญจิตภาวนาทุกวันและปฏิบัติธรรมระยะยาวต่อเนื่องตามโอกาส (ปัญญาภาวนา)

ขั้นตอนการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ด้านความมีส่วนร่วม (นักเรียน, ผู้ปกครอง, ชุมชน) 1) จัดสรรแบ่งงาน มีการจัดโครงสร้าง หน่วยงานย่อยๆ สัมพันธ์กับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ จัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพสูงสุด 2) เชี่ยวชาญพัฒนา มีการประสานงานระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นอย่างดี ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วม มีระบบการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3) สรรหาพอเพียง มีการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน พร้อมทั้งจัดสรรให้กับบุคลากรและนักเรียน อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีวิธีการจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสมเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ 4) เก่งเรื่องวิชาการ มีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีการจัดทำเอกสาร สื่อต่างๆ ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) เชื่อมงานทุกส่วน ทุกคนในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และความเชื่อ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสำนักเรียนและมีความภูมิใจทั้งครู และนักเรียน ประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสร้างสายใยกับงานอื่นๆ 6) เสริมล้วนสู่เลิศ มีการพัฒนาบุคลากรเพิ่มวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ โดยมีการส่งนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนไปศึกษาดูงานสำนักเรียนอื่นๆ ทั้งในประเทศและ

ต่างประเทศ มีการประกาศคุณงามความดีของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน มีการมอบรางวัล บุคลากรและนักเรียนดีเด่น เป็นต้น

กิจกรรมสำหรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร “ร่วมแรงแบ่งปัน” เป็นกิจกรรม อบรมผู้บริหารให้มีโครงสร้างสำนักงานที่มีความยืดหยุ่น ครอบคลุม สอดคล้องกับนโยบายของ แม่กองบาลีและสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ มีวัฒนธรรมวิสัยทัศน์องค์กร ที่เข้มแข็งเป็น รูปธรรมจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5. องค์ประกอบด้านคุณภาพการจัดการ (การสอน วิจัย ประเมิน) : เข้มแข็งคุณภาพ

องค์ประกอบด้านคุณภาพการจัดการ (ด้านการสอน การวิจัย การประเมิน) : มีฝ่าย วิชาการ เพื่อติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และให้คำแนะนำแก่คณาจารย์ มีการส่งเสริม การศึกษา แลกเปลี่ยนดูงาน เพื่อรู้วิธีการสอนที่ดีและการจัดการห้องเรียน มีกระบวนการ จัดการ วางแผน จัดระบบ นำหลักสูตรไปสู่การสอน แนะนำเทคนิคการสอน และการวัดผล ประเมินผลที่มีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ

ผู้บริหารสำนักเรียนจะมีบริหารให้คุณภาพการบริหารจัดการที่เข้มแข็งมีคุณภาพได้ นั้น ต้องมีปัญญาวิวัฒน์สั่งสมพัฒนาองค์ความรู้ผ่านการวิจัยและประเมินผลงานอยู่เสมอโดย หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารปัญญา คือหลักปัญญา 3 หรือการบริหารด้านคุณภาพถือว่า เป็นการบริหารเพื่อให้เกิดปัญญา จะสำเร็จได้ด้วยพัฒนาปัญญา 3 ระดับหรือหลักปัญญา 3 คือ มีการกำหนดหลักสูตร จัดครูนักเรียน ตารางการเรียนการสอนให้เหมาะสมน่าสนใจ มีกิจกรรม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีการวิจัยในชั้นเรียน ประเมิน พัฒนาคู่มือเสริมตำราเรียนให้ เหมาะสม โดยให้ครูผู้เรียนมีส่วนร่วม (สุดมยปัญญา) มีการฝึกฝนส่งเสริมให้ครูนักเรียนมี ความคิดสร้างสรรค์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ความรู้คู่กับความสุข (จิตตามยปัญญา) และมีการ ส่งเสริมพัฒนาฝึกฝนครูเรียนให้ปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรม จนสามารถเป็นอาจารย์สอน ปฏิบัติธรรมแก่สาธุชนญาติโยมได้ (ภาวนามยปัญญา)

ขั้นตอนการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ด้านคุณภาพการจัดการ (ด้านการสอน การวิจัย การประเมิน) 1) จัดสรรแบ่งงาน มีการจัดโครงสร้าง หน่วยงานย่อยๆ สัมพันธ์กับ บุคลากรด้านการสอน การวิจัยและการประเมินในสำนักเรียน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ จัดสรร คนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิด ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพสูงสุด 2) เชี่ยวชาญพัฒนา มีการประสานงานระหว่างผู้บริหาร

คณาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วม มีระบบการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการสอน การวิจัยและการประเมินอย่างต่อเนื่อง 3) สรรหาพอเพียง มีการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นด้านการสอน การวิจัยและการประเมิน ของสำนักเรียน เพื่อการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งจัดสรรให้กับบุคลากรและนักเรียน อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีวิธีการจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสมและเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ 4) เก่งเรื่องวิชาการ ในด้านการสอน การวิจัยและการประเมิน มีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีการจัดทำเอกสาร สื่อต่างๆในการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) เชื่อมงานทุกส่วน ทุกคนในสำนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และความเชื่อ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสำนักเรียนและมีความภูมิใจทั้งครูและนักเรียน ประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสร้างสายใยกับงานอื่นๆ ในด้านการสอน การวิจัยและการประเมิน 6) เสริมล้วนสู่เลิศ มีการพัฒนาบุคลากรเพิ่มวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ โดยมีการส่งบุคลากรในด้านการสอน การวิจัยและการประเมิน ไปศึกษาดูงานต่างสำนักเรียน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการประกาศคุณงามความดีของบุคลากรและนักเรียน มีการให้รางวัล เป็นต้น

กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษา “ปัญญาวิวัฒน์” เป็นกิจกรรมอบรมผู้บริหารให้มีฝ่ายวิชาการ เพื่อติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และให้คำแนะนำแก่คณาจารย์ มีการส่งเสริมการศึกษา แลกเปลี่ยนดูงาน มีกระบวนการจัดการ วางแผน จัดระบบ นำหลักสูตรไปสู่การสอน แนะนำเทคนิคการสอน และการวัดผลประเมินผลที่มีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ

การบริหารสำนักเรียนด้วยองค์ประกอบการบริหารสำนักเรียนที่เป็นเลิศ 5 ประการ คือ ยอดภาวะผู้นำ เลิศล้ำกลยุทธ์ สูงสุดสามัคคี มุ่งองค์กรแกร่ง และเข้มแข็งคุณภาพ พร้อมหลักธรรม 5 หมวดคือ บริหารตน บริหารคน บริหารงาน บริหารจิต และบริหารปัญญา ผ่านขั้นตอนการบริหารสำนักเรียน 6 ประการ คือ จัดสรรแบ่งงาน เชี่ยวชาญพัฒนา สรรหาพอเพียง เก่งเรื่องวิชาการ เชื่อมงานทุกส่วน และเสริมล้วนสู่เลิศ ดังนั้นเมื่อทุกสำนักเรียนได้อำศัยการบริหาร 5 ด้าน หลักธรรม 5 หมวด และผ่านกระบวนการ 6 ขั้นตอน จนสามารถหล่อหลอมร่วมมือเกี่ยวประสานกับทุกภาคส่วนเป็นวัฒนธรรมองค์กรแล้วจะกลายเป็น “หัวใจในการ

บริหาร” กระทั่งนำไปสู่ “การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม” ได้ในที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการตรวจสอบรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยพบว่า ผลในภาพรวมของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ ดังนั้นรูปแบบการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก แสดงว่า รูปแบบมีความสอดคล้องต่อความต้องการ ความสนใจ สร้างความมั่นใจ มีคุณค่า และสร้างความน่าเชื่อถือต่อการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับธนู ศรีทอง ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรจง โสดาดี (ธนู ศรีทอง, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และ บรรจง โสดาดี, 2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 ผลวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี มีสภาพปัญหา คือสภาพทั่วไปของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี คือ ด้านปัจจัยนำเข้ากำลังเผชิญกับสภาพปัญหา การดูแลความพร้อมของอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อ บรรยากาศทางวิชาการ จำนวนนักเรียนเข้าสอบและนักเรียนที่สอบได้มีแนวโน้มเฉลี่ยลดลง ขาดแคลนครูสอนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาการบริหารที่รับผิดชอบเฉพาะการวัดผลอย่างเดียวไม่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา งบประมาณไม่เพียงพอ หลักสูตรมุ่งแนวตั้งมากกว่าแนวราบ ขาดความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับการศึกษาของรัฐ ในด้านปัจจัยกระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอนขาดความต่อเนื่อง ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ในปัจจัยการผลิตสำนักเรียนได้ผลิตพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความสามารถในการอ่าน และการแปลความหมายภาษาบาลีเป็นอย่างดี ปัจจัยด้านผลกระทบ คณะสงฆ์และชุมชนมีความพึงพอใจการสนองงานของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากสำนักเรียนแผนกธรรมและบาลี (ธนู ศรีทอง, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และ บรรจง โสดาดี, 2549)

ผลจากการตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบ 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) บริบทของสถานศึกษา พบว่า ส่วนของ 1) หลักการ ด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าในส่วนของหลักการ มีความสอดคล้องต่อความต้องการ ความสนใจ สร้างความมั่นใจ มีคุณค่า และสร้างความน่าเชื่อถือต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาได้ดี สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดประสิทธิผล และสร้างการยอมรับต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักเรียนได้ พบว่า ส่วนของ 2) วัตถุประสงค์ ด้านความเหมาะสมและความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าในส่วนของวัตถุประสงค์ มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ช่วยให้มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ช่วยส่งเสริมกิจกรรมการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศได้ และมีความถูกต้องตามแนวคิดทางทฤษฎีทางวิชาการ มีความสอดคล้องครอบคลุมกับขอบข่ายภาระงาน และวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจนต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักเรียน และพบว่าส่วนของ 3) บริบทของสถานศึกษา ด้านความเป็นประโยชน์ เหมาะสม ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ในส่วนของบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องต่อความต้องการ สร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือ มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ช่วยให้มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน มีความถูกต้อง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานที่ชัดเจนต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักเรียน

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ 2) ขั้นตอนการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 3) กิจกรรมการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ 4) หลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการบริหารสู่ความเป็นเลิศ พบว่า ส่วนของ 1) องค์ประกอบการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ โดยภาพรวม มีด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าในส่วนขององค์ประกอบการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ มีความสอดคล้องต่อความต้องการ ความสนใจ สร้างความมั่นใจ มีคุณค่า และสร้างความน่าเชื่อถือต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักเรียน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีความเหมาะสม และช่วยให้มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดประสิทธิผล และสร้างการยอมรับต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนา เมืองมูล (เจตนา เมืองมูล, 2555) ได้ทำ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดเล็ก มี 6 องค์ประกอบเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ 1). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 2). การจัดองค์การ 3). การบริหารงานวิชาการ 4). การบริหารงบประมาณ 5) การบริหารงานบุคคลและ 6). การบริหารทั่วไป พบว่า ส่วนของ 2) ขั้นตอนการบริหารสู่ความเป็นเลิศ โดยภาพรวม ประกอบด้วย 1) การจัดการองค์การ (การวางแผน & การบริหาร) : จัดสรรแบ่งงาน 2) การพัฒนาบุคลากร : เชี่ยวชาญพัฒนา 3) การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงาน : สรรหาพอเพียง 4) การพัฒนา&ประเมินหลักสูตร การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ : เก่งเรื่องวิชาการ 5) การเชื่อมโยงกับผู้ปกครอง &ชุมชน : เชื่อมงานทุกส่วน 6) การเสริมแรงจูงใจเพื่อปฏิบัติงานสู่ความเป็นเลิศ : เสริมลัทธิสู่เลิศ มีด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าในส่วนของขั้นตอนการบริหารสู่ความเป็นเลิศ โดยภาพรวม ได้รับความสนใจ สอดคล้องกับความต้องการ มีคุณค่า ปฏิบัติได้จริง มีความถูกต้อง เหมาะสม ถูกต้องตามหลักทฤษฎี และสอดคล้องกับหลักการบริหารสู่ความเป็นเลิศ และมีวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจนต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักเรียน พบว่า ส่วนของ 3) กิจกรรมการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ มีด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง และมีค่าเฉลี่ยระดับมาก แสดงว่าในส่วนของกิจกรรมการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ได้รับความสนใจ สร้างความมั่นใจ และสร้างความน่าเชื่อถือสอดคล้องกับความต้องการ มีคุณค่า ปฏิบัติได้จริง มีความถูกต้อง เหมาะสม ถูกต้องตามหลักทฤษฎี และสอดคล้องกับหลักการบริหารสู่ความเป็นเลิศ และมีวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจนต่อการบริหารงานของผู้บริหารสำนักเรียน

ข้อสังเกต กิจกรรมการบริหารสำนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ด้านความเป็นเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดกว่าทุกข้อ แสดงว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ เป็นที่ต้องการ เห็นคุณค่าและสร้างความน่าเชื่อถือได้ พบว่า ส่วนของ 4) หลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการบริหารสู่ความเป็นเลิศ มีด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าในส่วนของหลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการบริหารสู่ความเป็นเลิศ มีคุณค่าต่อความสนใจ สร้างความมั่นใจ และสร้างความน่าเชื่อถือสอดคล้องกับความต้องการ มีคุณค่า ปฏิบัติได้จริง มีความถูกต้อง เหมาะสม ถูกต้องตามหลักทฤษฎี และสอดคล้องกับ

หลักการบริหารสู่ความเป็นเลิศ และมีวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจนต่อการบริหารงานของผู้บริหาร
 นักเรียน ข้อสังเกต หลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ด้านความเป็น
 ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดกว่าทุกข้อ แสดงว่าเป็นคุณลักษณะการบริหาร เป็นที่ต้องการแสดง
 ความจริงใจ เห็นคุณค่า และสร้างความน่าเชื่อถือได้

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลในส่วนของกระบวนการอบรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.
 ปยุตโต), 2554) มีผลการวิจัยสอดคล้องกับของพระพรหมคุณาภรณ์ เรื่องการพัฒนาชีวิตตาม
 หลักไตรสิกขา ซึ่งกระบวนการอบรมทุกกิจกรรมล้วนการส่งเสริมการบริหารนักเรียนสู่ความ
 เป็นเลิศแต่ละข้อ 1) กิจกรรมสำหรับภาวะผู้นำ “การบริหารนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ” 2)
 กิจกรรมสำหรับความมีส่วนร่วม “องค์กรเปี่ยมสุข” 3) กิจกรรมสำหรับกลยุทธ์การบริหาร
 “บริหารสู่ความสำเร็จ” 4) กิจกรรมสำหรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร “ร่วมแรงแบ่งปัน”
 5) กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษา “ปัญญาภิวัฒน์” เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็น
 องค์กรรวมตามหลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ในแต่ละด้าน 1) ด้าน
 การบริหารตน ด้วยหลัก สัปปริสธรรม 7 2) ด้านการบริหารคน ด้วยหลัก สังคหวัตถุ 4 3) ด้าน
 การบริหารงาน ด้วยหลัก อิทธิบาท 4 4) ด้านการบริหารจิตด้วยหลัก ภาวนา 4 5) ด้านการ
 บริหารปัญญาด้วยหลัก ปัญญา 3 สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะได้จัดเหตุปัจจัยที่เอื้อต่อการปฏิบัติ
 จริง มีช่วงระยะเวลาดำเนินการ มีกิจกรรมเป็นตัวค่อยๆ สะสมการเรียนรู้ สังคมและบ่มเพาะ
 คุณความดีในจิตใจ จากกิจกรรมสำหรับการส่งเสริมการบริหารนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ แต่
 ละข้อ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากหลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการบริหารสู่ความ
 เป็นเลิศ ในแต่ละด้านมาเสริมซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นลักษณะการฝึกการบริหารประจำวันที่ต้อง
 ทำเป็นประจำฝึกฝนผ่านการบริหารการจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีโอกาส
 ทำซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างต่อเนื่องทุกวัน ก็จะเกิดพัฒนาการทางพฤติกรรมในตนเองอย่างเป็นองค์
 รวมทุกด้าน โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน
 บริหารจิตและบริหารปัญญา ด้วยหลักหลักพุทธธรรม คือ สัปปริสธรรม 7 สังคหวัตถุ 4 อิทธิ
 บาท 4 ภาวนา 4 และปัญญา 3 ตามลำดับทำให้สามารถนำกิจกรรมและหลักพุทธธรรมไปใช้ได้
 อย่างดีมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- เจตนา เมืองมูล. (2555). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- ธนู ศรีทอง, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และ บรรจง โสดาดี. (2549). รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพรปรีดีธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
- ผู้จัดการ ออนไลน์. (9 มีนาคม 2559). ยอดกิกษุสอบบาลีเพิ่มกว่า 3.5 หมื่นรูป แต่ห้วงขาดสอบ 1 ใน 3, [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiday.com/QoL/ViewNews.aspx?NewsID=9550000012007>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). สยามสามไตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินต์.
- Junboonnak, E. (2018). The Development of Personnel Administration Model to the Excellence of Educational Institutes of Secondary Educational Service Areas. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(3), 1041-1055.
- Kammanee, T. and Pramonsinchai, P. (2004). *Experience and strategy of management in school reform*. Bangkok: Pakorn Silp Print.
- Kotenand, A. and Nantapetch, K. . (2018). Management Model for Buddhist Dhamma Retreat Centers in the United States of America. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(4), 1148-1160.
- Phaitha, P., Srivichai, S. and Ruangsanka, R. . (2018). The Buddhist Integrated Educational Institution Administration into High Performance Organizations for Schools under the Primary Educational Service Area Office. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(2), 669-682.

การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาของวัด
เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ*

THE ASCERTAINMENT AND CONSERVATIONAL SYSTEM
THE ANCIENT SCRIPTURES KEPT IN MONASTERIES AND PUBLICIZING
LANNA WISDOM TO UP RISE A LOCAL LEARNING SOURCE
IN LANNA REGION

พระชยานันทมณี

Phrachayanantamunee

พระปลัดนฤตล กิตติภทโท

Phrapaladnaroedon Kittipattho

วรปรัชญ์ คำพงษ์

Worapat Kamphong

ฐิติพร สะสม

Thitiporn Sasom

อรพินท์ อินวงศ์

Orapin inwong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nan Buddhist College, Thailand.

E-mail: sirananan@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นและจัดระบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาในกลุ่มภาคเหนือ ซึ่งจะได้คัดเลือกวัดที่มีเอกสารโบราณแต่ยังขาดการสำรวจอย่างเป็นระบบ อีกทั้งเพื่อทำทะเบียนรายการ ทำดัชนีการสืบค้นอย่างเป็นระบบ และถ่ายสำเนาคัมภีร์โบราณที่ไม่ซ้ำซ้อนกับแหล่งข้อมูลเดิมที่มีอยู่แล้ว เป็นการเพิ่มฐานข้อมูลใหม่เข้าสู่ระบบ และ

* Received 25 February 2019; Revised 14 March 2019; Accepted 2 April 2019.

เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาในวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า คัมภีร์ใบลานล้านนาที่ได้จากการสำรวจล้วนมีคุณูปการต่อสังคมและอนุชนรุ่นหลังเพื่อที่จะนำมาศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษ โดยสามารถจัดแบ่งเรื่องราวในคัมภีร์ใบลานเพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การสืบค้นคัมภีร์ใบลานล้านนาจำแนกตามแหล่งที่มา และการสืบค้นคัมภีร์ใบลานล้านนาจำแนกตามหมวดหมู่ สำหรับการสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ควรเกิดขึ้นโดยความเห็นพ้องและฉันทานุมัติที่เห็นควรให้มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

คำสำคัญ : การสืบค้น, การอนุรักษ์, แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น, ภูมิปัญญาล้านนา

Abstract

The study of the ascertainment and conservational system the ancient scriptures kept in monateries and publicizing Lanna wisdom to up rise a local learning source in Lanna region has objective to search and organize conservation the bible leaves over the region. It has recruited an ancient temple, but also the lack of a systematic survey. In addition to the registration list Indexed search system. And copying ancient texts that do not overlap with the existing resources. Add a new database login. And to build a learning community and local Lanna temple in the Northern provinces. Using the collected data, both primary and secondary data.

The study found that Scripture leaves over the survey did contribute to society and future generations to learn the wisdom of the ancestors. Bible stories can be divided into the yard to make it easier to search. Can be divided into two parts: the search Scripture leaves over by the source. And searched the scriptures the bible leaves by category. For creating learning resources that local knowledge. Should occur by consensus and that consensus should be the creation of a learning community.

Keywords: Ascertainment, Conservation, Local learning, Lanna region

บทนำ

ประเทศไทย มีดินแดนล้านนาหรือภาคเหนือตอนบนของประเทศ พบว่ามีวรรณกรรมและโบราณคดีทางพุทธศาสนาอย่างมากมาย มากกว่าที่พบในภาคอื่นๆ ของประเทศ โดยกระจายอยู่ตามวัดและสถานที่ต่างๆ ใน 8 - 9 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งจากการศึกษาสำรวจคัมภีร์และวรรณกรรมล้านนาของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่สำรวจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 - 2526 ใน 525 วัด 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนพบว่า มีคัมภีร์วรรณกรรมล้านนาถึง 410,775 ผูก/ฉบับ และจากการประมาณการของนักวิชาการด้านวรรณกรรมล้านนากล่าวว่า ในล้านนามีวรรณกรรมด้านต่างๆ รวมกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งล้านผูก/ฉบับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา นอกนั้นเป็นวรรณกรรมในด้านอื่นๆ เช่น นิทานพื้นบ้าน กฎหมายโบราณ ยาสมุนไพร โหราศาสตร์ จริยศาสตร์ ลัทธิพิธีกรรม เป็นต้น

ตำนานเกิดจากการรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ที่บอกเล่าสืบกันมา แล้วนำมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในภายหลัง ตำนานจึงเป็นบันทึกเรื่องราวที่ย้อนกลับไปในอดีต มีลักษณะเป็นนิทาน นิยายปรัมปรา มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของราชวงศ์ กษัตริย์ วีรบุรุษ หรือบุคคลสำคัญ บ้านเมือง หรือสถานที่ ตลอดจน ปุชนิยัตถุ ปุชนิยบุคคล (นาฏวิภา ชลิตานนท์ , 2524, หน้า 110)

นอกจากนี้ ตำนานยังเป็นเรื่องที่กล่าวถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยโบราณ แต่ไม่สามารถกำหนดวัน เดือน ปี ที่เกิดเหตุการณ์นั้นได้ชัดเจน ตำนานมักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ เรื่องการสร้างบ้าน สร้างเมืองเรื่องประเพณี และความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ตลอดจนเรื่องการสร้างและสถาปนา ปุชนิยัตถุหรือปุชนิยสถาน ทั้งนี้เพราะประเทศไทยนับถือพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยโบราณ เรื่องราวในตำนานจึงเป็นเรื่องของการสร้างวัดถาวรวัตถุ รวมทั้งพระธาตุเจดีย์ในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก เรื่องดังกล่าวนี้มีการเล่าต่อปากสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุ ในระยะหลังจึงได้มีการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่เล่าต่อปากกันนั้นเป็นลายลักษณ์ (มณวิภา เจียจันทร์พงษ์, 2526)

การสำรวจคัมภีร์ใบลาน หรือ “การคัดธัมม์” เป็นงานด้านการสำรวจและอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานที่เก็บไว้ตามวัดต่างๆ เพื่อให้ทราบจำนวน ชื่อเรื่อง ตลอดจนถึงสภาพคัมภีร์ใบลานเพื่อซ่อมแซมและเก็บรักษาให้เหมาะสม คัมภีร์ใบลานจำนวนมากที่มีอยู่ในปัจจุบันบางแห่งยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ซึ่งเมื่อปล่อยทิ้งไว้เป็นเวลานานก็ถูกทำลายจากสัตว์ต่างๆ ตลอดจนความร้อนและความชื้นเมื่อเก็บไว้ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการผุพังของคัมภีร์ใบลาน การเก็บคัมภีร์ใบลานในหีบธรรมเป็นเวลานานทำให้ใบลานหมดอายุเร็วขึ้น เพราะไม่ได้สัมผัสกับอากาศภายนอกและถูกกดทับเป็นเวลานานๆ มีส่วนทำให้ใบลานงอหรือเสียหายได้ การสำรวจและการอนุรักษ์ซ่อมแซมก็เป็นการยืดอายุของใบลานอีกทางหนึ่งด้วยที่ผ่านมามีนักวิชาการ หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ได้สำรวจทำทะเบียนและถ่ายไมโครฟิล์มคัมภีร์ใบลานตามวัดต่างๆ ในเขตภาคเหนือตอนบนแล้วจำนวนหนึ่ง หลังเสร็จสิ้นโครงการสำรวจดังกล่าวแล้ว ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือรายชื่อคัมภีร์ใบลานที่สำรวจเสร็จแล้ว ซึ่งนับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป และยังเป็นการกระตุ้นให้พระภิกษุ สามเณรให้ความสำคัญกับการเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานมากขึ้น (สินีนานู สมบูรณ์เณก, 2555)

อย่างไรก็ตามยังคงมีคัมภีร์ใบลานอีกจำนวนมากมายนามหาศาลในวัดต่างๆ ทั่วภาคเหนือที่ยังไม่ได้สำรวจมาก่อนถ้าปล่อยทิ้งไว้ก็อาจถูกทำลายเสียหายได้ การศึกษาการปริวรรตธรรมเป็นการศึกษาเพื่อปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานเป็นภาษาไทยปัจจุบัน เพื่อให้ให้นักวิชาการผู้สนใจนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก เหมาะสมกับยุคสมัย และนำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาที่มีอยู่ในชุมชนให้คงอยู่ ได้รับการศึกษาเรียนรู้ และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ งานวิจัยดังกล่าวได้ต่อยอดมาจากการจัดโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และปริวรรตคัมภีร์ใบลานล้านนา ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การได้ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาตลอดจนได้ร่วมกับคนในท้องถิ่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญา ดังนั้นการรื้อฟื้นคัมภีร์ใบลานล้านนาถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนและสังคม

เพื่อเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนา ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาภูมิปัญญาและอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ภาคเหนือเพื่อเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ และจัดทำฐานข้อมูลจากวัดต่างๆ ใน 4 จังหวัดภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดแพร่ พะเยา น่าน และจังหวัดเชียงราย ตลอดจนการเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงานสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน

ชุมชน และสังคม ให้เป็นระบบ โดยพัฒนา บ่มเพาะ และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและมรดกภูมิปัญญาแห่งประเทศไทย ผสมผสานกับเทคโนโลยีให้เป็นนวัตกรรมตลอดจนปกป้องคุ้มครองสิทธิและทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากภูมิปัญญาและวิถีชีวิตสังคมให้เป็นสมบัติของอนุชนรุ่นหลังและประเทศชาติสืบต่อไป (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2554)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสืบค้นและจัดระบบการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาในกลุ่มภาคเหนือ ซึ่งจะได้คัดเลือกวัดที่มีเอกสารโบราณแต่ยังขาดการสำรวจอย่างเป็นระบบ
2. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนาที่มีอยู่ในชุมชนให้คงอยู่โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศต่อไป
3. เพื่อทำทะเบียนรายการ ทำดัชนีการสืบค้นอย่างเป็นระบบ ที่ไม่ซ้ำซ้อนกับแหล่งข้อมูลเดิมที่มีอยู่แล้ว เป็นการเพิ่มฐานข้อมูลใหม่เข้าสู่ระบบ
4. เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาในวัดและชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ” เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมุ่งเน้นศึกษาสำรวจ รวบรวมการสืบค้นการจัดระบบการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดในเขตภาคเหนือผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย โดยมีเกณฑ์ในการเลือกและดำเนินการ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ คัมภีร์ใบลานล้านนาที่ค้นพบในวัด 4 จังหวัด ในภาคเหนือ ได้แก่จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน ที่เก็บรักษาคัมภีร์ใบลานเอาไว้ แต่ยังไม่มีการสำรวจและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ

ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการสำรวจวัด ในจังหวัดภาคเหนือ คือจังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน ที่มีคัมภีร์ธรรมใบลานและคัดเลือกวัดที่เก็บรักษาคัมภีร์ ใบลานเอาไว้ แต่ยังไม่มีการสำรวจ และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เป็นโครงการนำร่อง แบ่งจังหวัดละ 2 วัด จำนวน 4 จังหวัด รวมเป็น 8 วัด ประกอบด้วย

1. วัดดงมะตะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย
2. วัดกาสา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
3. วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
4. วัดศรีสุพรรณ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
5. วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
6. วัดเหมืองหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
7. วัดพระธาตุแช่แห้งพระอารามหลวง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
8. วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลา 1 ปี การวิจัยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2558 ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2559 ใช้ระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการสืบค้นการจัดระบบอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในภาคเหนือ 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่านโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. แต่งตั้งคณะทำงานระดมความคิดเห็นปรึกษาหารือ การวางกรอบในการคัดเลือกวัด และชุมชนให้ชัดเจน จนได้วัดนาร่อง 8 วัด ได้แก่ วัดดงมะตะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย วัดกาสา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย วัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา วัดศรีสุพรรณ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ วัดเหมืองหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ วัดพระธาตุแช่แห้งพระอารามหลวง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ที่นาร่องของจังหวัดในภาคเหนือ

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Study) ลงพื้นที่จังหวัดนาร่อง เพื่อทำการสำรวจเอกสารคัมภีร์โบราณ ทุกชนิดที่เก็บรักษาไว้ที่วัดนั้น ๆ ทำการอนุรักษ์ จัดหมวดหมู่ ลงทะเบียน เพื่อการสืบค้นอย่างเป็นระบบ ถ่ายสำเนา และเก็บรักษาตามเดิม

3. เก็บรวบรวมประวัติศาสตร์ของแต่ละจังหวัดที่ได้จากการศึกษาสำรวจรวบรวมข้อมูลหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจากคัมภีร์โบราณ ปับสา ในจังหวัดนาร่อง 4 จังหวัด

และคำบอกเล่าของปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อรวบรวมจัดทำประวัติและความเป็นมาเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในฐานะที่เป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชน อำเภอและจังหวัดต่อไป

4. การคัดเลือกเอกสารโบราณบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ศึกษารายละเอียดปริวรรต เรียบเรียงด้วยภาษาปัจจุบัน

5. จัดกิจกรรมการถ่ายทอดสาระภูมิปัญญาในท้องถิ่นนั้นด้วยการฝึกอบรม การเขียน การอ่าน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนและนักวิชาการ เพื่อการสืบทอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาให้แก่สังคม

6. นำเสนอข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอในรูปแบบของการวิจัยและสรุปเป็นองค์ความรู้และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

โครงการระยะแรกจะทำการสืบค้น อนุรักษ์ และทำกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาเฉพาะในจังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน โดยเลือกวัดที่ได้รับข้อมูลว่า ยังมีคัมภีร์ใบลานที่ตกสำรวจ จังหวัด ละ 2 วัด รวมจำนวน 8 วัด จากการสำรวจตามวัดต่าง ๆ ในจังหวัดล้านนา โดยจำแนกตามแหล่งที่มา การศึกษาในครั้งนี้สามารถ แสดงรายการคัมภีร์ทั้งหมดได้ 375 รายการ มีอายุในการเก็บรักษาตั้งแต่ 51 ปีถึง 515 ปี ซึ่งมีอะไรดังตารางต่อไปนี้

คัมภีร์ใบลานในจังหวัดเชียงรายนี้นมีคัมภีร์ทั้งหมด 12 รายการ โดยการเก็บรักษาของคัมภีร์นั้นมีอายุมากกว่า 62 ปีถึง 85 ปี โดยวัด ที่เป็นแหล่งที่มาของคัมภีร์ดังกล่าวอยู่ในอำเภอแม่ลาวแม่จันอำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอเมือง

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดที่มีคัมภีร์โบราณในการศึกษาทั้งหมด 32 รายการ มีอายุในการจัดเก็บตั้งแต่ 60d ถึง 258 ปี โดยคัมภีร์ส่วนใหญ่ จะมีและที่มาจากอำเภอเมือง และจะมีแหล่งที่มา นอกจากนั้นคืออำเภอแม่ใจ

จังหวัดแพร่นับเป็นจังหวัดที่มีคัมภีร์ใบลานมากที่สุดโดยพบคัมภีร์ใบลานทั้งหมด 253 รายการมีอายุ มากที่สุดถึง 428 ปี โดยวัดที่เป็นแหล่งที่มาของคัมภีร์ส่วนใหญ่จะเป็นวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่นนอกนั้นก็มีในส่วนของอำเภอเมืองแพร่ อำเภอสอง

จังหวัดน่านมีคัมภีร์โบราณทั้งหมด 78 รายการ โดยมีอายุมากที่สุดถึง 515 ปี โดยวัดที่เป็นแหล่งที่มาของคัมภีร์อยู่ในหลายอำเภอตั้งแต่อำเภอเมืองอำเภอสองแควอำเภอภูเพียงอำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย อำเภอนาหมื่น อำเภอท่าวังผา อำเภอบ้านหลวง อำเภอทุ่งช้าง อำเภอแม่จริม อำเภอสันติสุข อำเภอเชียงกลาง อำเภอเมือง และอำเภอบัว

ผลการศึกษาการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลานล้านนา

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลาน พบว่า คัมภีร์ใบลานเป็นเอกสารโบราณประเภทที่เป็นอินทรีวัตถุที่ได้มาจากพืช จึงไม่ค่อยคงทนต่อสิ่งแวดล้อม เกิดการเปลี่ยนแปลงชำรุดเสียหายได้ง่าย การชำรุดเสื่อมสภาพแบ่งออกได้เป็นหลายสาเหตุหลายกระบวนการ ซึ่งอาจเกิดขึ้นพร้อมกัน หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน จนบางครั้งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้น การอนุรักษ์ด้วยการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเอกสารโบราณที่มีคุณค่า จะเป็นการยืดอายุของเอกสารและช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมของสังคมไทยให้ยาวนานสืบไป

สาเหตุของการชำรุด เสื่อมสภาพแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่

สาเหตุภายใน หมายถึง กระบวนการชำรุดเสื่อมสภาพซึ่งเกิดจากตัววัสดุเอง แม้ว่าจะยังไม่ได้รับ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก อัตราการชำรุดจะสูงขึ้นมากเมื่อทำปฏิกิริยากับสิ่งแวดล้อมภายนอก

สาเหตุภายนอก หมายถึง กระบวนการชำรุดเสื่อมสภาพซึ่งเกิดจากการกระทำของสิ่งแวดล้อม เช่น มนุษย์ อุณหภูมิ แสง และมลพิษต่างๆ ในอากาศ

การชำรุดเสียหายที่ปรากฏขึ้น มีมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คัมภีร์ ใบลานสูญหายถูกทำลายไปมากคือ เกิดจากความเชื่อของมนุษย์โดยเฉพาะความเชื่อว่ คัมภีร์ใบลานเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ห้ามจับต้อง การเผาเพื่อนำไปทำเป็นพระผง สาเหตุเหล่านี้ล้วนทำให้คัมภีร์ใบลานชำรุด เสียหายด้วยกันทั้งสิ้น ด้วยเหตุดังกล่าวคัมภีร์ใบลาน จึงต้องการการดูแลที่ถูกต้องเหมาะสม หาทางป้องกันหลีกเลี่ยง หรือชะลอความเสื่อมสภาพ เมื่อเกิดปัญหาต้องแก้ไขจัดให้หมดไป แล้วทำการซ่อมแซม ให้กลับมามี สภาพดีหรือใกล้เคียงกับของเดิมให้มากที่สุดด้วยวิธีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อช่วยยืดอายุของคัมภีร์ ใบลานให้อยู่ในสภาพที่จะเป็นหลักฐานสำคัญอันมีค่ายิ่งต่อการศึกษาของชาติต่อไปในอนาคต การดูแลจัดเก็บคัมภีร์ใบ

ลาน7 เนื่องจากมีสาเหตุหลายประการที่ทำให้เกิดการชำรุดเสื่อมสภาพ การดูแลจัดเก็บที่ถูกต้อง เหมาะสม เพื่อช่วยยืดอายุของเอกสารในเบื้องต้นปฏิบัติได้ดังนี้

1. เก็บรักษาไว้ในห้องที่ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ อุณหภูมิระหว่าง 22 - 24 องศาเซลเซียส ควบคุมความชื้นระหว่าง 50 - 65 % อุณหภูมิและความชื้นควรคงที่ตลอด 24 ชั่วโมง แต่ถ้าไม่ สามารถควบคุมความชื้นให้ต่ำกว่า 70 % ได้ควรปรับอุณหภูมิให้สูงกว่า 22 องศาเซลเซียส เพื่อป้องกัน การควบแน่นกลั่นตัวเป็นหยดน้ำของไอน้ำในอากาศ ห้องที่เก็บรักษาควรมืดสนิท เปิดไฟเฉพาะเวลาที่ จำเป็น ติดผ้า màn หรือมู่ลี่เพื่อป้องกันแสงจากภายนอก ประตูหน้าต่างที่เป็นบานกระฉากใส ควรติดฟิล์มที่มี คุณสมบัติสะท้อนแสงและกรองรังสีอัลตราไวโอเล็ต

2. ถ้าไม่สามารถจัดเก็บไว้ในห้องที่ติดตั้งเครื่องปรับอากาศได้ควรเก็บรักษาไว้ในห้องที่มีอากาศ หมุนเวียนถ่ายเทได้ดี ห่างไกลจากความร้อน ความชื้นและแสงแดด ไม่ควรเก็บไว้ในห้องใต้ดินหรือใต้ หลังคา เนื่องจากเป็นจุดที่อุณหภูมิและความชื้นที่ไม่เหมาะสม ประตูหน้าต่าง ควรกรุ้มงลวดตาถี่ๆ เพื่อ ป้องกันแมลงและสัตว์อื่นๆ ดูแลระวังป้องกันอันตรายจากอัคคีภัยเป็นพิเศษ เพราะคัมภีร์ไบเบิลเป็นวัสดุ ติดไฟง่าย

3. ห้องที่จัดเก็บต้องปราศจากฝุ่นละออง แมลง จุลินทรีย์หมันดูแลรักษาความสะอาด อย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบปัญหาจะสามารถแก้ไขได้ทันที ใช้ผ้าแห้ง แปรงขนอ่อน เครื่องดูดฝุ่นทำความสะอาด ระมัดระวังใช้ผ้าเปียก เพราะจะทำให้ฝุ่นละออง สิ่งสกปรกเกาะติดมากยิ่งขึ้น นำเมล็ดพริกไทยใส่ผ้าโปรง หรือสำลีชุบน้ำมันการบูรวางตามซอกมุมต่างๆ เพื่อช่วยป้องกันและไล่แมลง หมั่นเปลี่ยนเมล็ดพริกไทย และน้ำมันการบูรเมื่อหมดกลิ่น

4. การเก็บรักษาไว้ในตู้ ลื่นชัก ชั้น กล่อง ถ้าที่จัดเก็บทำด้วยไม้ควรทาน้ำยาป้องกันแมลง ไม่ควร ใช้ตู้ที่ทำจากไม้อัด เพราะให้โระเหยที่เป็อันตรายต่อเอกสาร อุดรอยร้าว รอยแตกกร้าวให้สนิท เพื่อ ป้องกันฝุ่น และแมลง ถ้าที่จัดเก็บเป็นโลหะควรเป็นโลหะปลอดสนิม กล่องกระดาศควรผลิตจากกระดาศ ที่ไม่เป็นกรด ไม่ควรวางกับพื้นไม้หรือพื้นโลหะโดยตรง ควรรองด้วยแผ่นพลาสติกไร้กรด หรือผ้าดิบที่ซึก สะอาดปราศจากแปงหรือกา

5. การใช้วัสดุห่อหุ้ม ควรเป็นวัสดุที่สะอาดปราศจาก กรด ต่าง สารเคมีที่เป็นพิษ หรือทำให้เกิดคราบเปื้อน ไม่ควรใช้กระดาศที่มีคุณภาพต่ำ เช่น กระดาศสีน้ำตาล หรือกระดาศหนังสือพิมพ์ เพราะมี ฤทธิ์เป็นกรดและหมักจะทำให้เกิดคราบเปื้อน ควรเลือกใช้กระดาศนุ่มเนื้อละเอียดไม่

มีกรด เช่น กระดาษ ทิชชูสีขาว กระดาษสาสีธรรมชาติ การใช้ผ้าเลือกผ้าที่สีไม่ตก หรือผ้าดิบชนิดไม่พอกนำมาซักให้สะอาด ปราศจากแป้งและกาว หรือสารเคมี ไม่ควรใช้ผ้าสักหลาดหรือผ้าที่มีเส้นใยขนสัตว์ผสมอยู่ เพราะสามารถ ดึงดูดแมลงได้ง่าย

6. เอกสารโบราณที่ได้รับคืน รับมอบหรือจัดหามาใหม่ควรตรวจสอบหาร่องรอยของแมลง และ เชื้อราอย่างละเอียด หากตรวจพบต้องกำจัดออกไปก่อนนำเข้าเก็บรักษา สถานที่เก็บรักษาต้องแห้งนั้น ตรวจสอบหาร่องรอยของแมลงและเชื้อราอย่างสม่ำเสมอ หากพบควรรีบแยกเอกสารออกไว้ต่างหาก และ ดำเนินการกำจัดออกให้หมด

7. ล้างมือและสวมถุงมือที่สะอาดทุกครั้ง ก่อนจับต้องสัมผัสเอกสารโบราณ เพราะไขมันและความสกปรกจากมือ จะทำให้เอกสารโบราณเกิดความเปื้อน สกปรก เป็นแหล่งรวมเชื้อโรค การจับต้อง หยิบยก เคลื่อนย้าย ทำเท่าที่จำเป็นโดยระมัดระวังการฉีกขาด และการชำรุดที่อาจเกิดขึ้นได้

8. ไม่ควรซ่อมแซมเอกสารด้วยเทปกาวใดๆ เนื่องจากเทปกาวเหล่านี้เมื่อนานไปจะหดตัวและแยก ออกจากกระดาษเหลือแต่คราบสกปรก สีน้ำตาล เหลือง ติดฝังแน่นอยู่บนกระดาษ ไม่ควรใช้เข็มหมุด เข็มกลัด ลวดเสียบกระดาษหรือลวดเย็บที่เป็นโลหะ เพราะนานไปจะเกิดสนิมทำลายเนื้อกระดาษ ถ้าจำเป็นต้องใช้เทปกาวติดซ่อมรอยฉีกขาด ควรเป็นเทปกาวที่ลอกออกได้ง่าย ไม่ทำลายเอกสาร เช่น เทปกาวที่ทำจากกระดาษสาเคลือบด้วยกาวเมทิล เซลลูโลส เป็นต้น

9. ไม่ควรซ่อมแซมเอกสารใดๆ โดยพลการ ถ้าไม่แน่ใจในวิธีการซ่อม ควรจัดเก็บเอกสารใน สภาพที่ปลอดภัย ปรึกษาผู้รู้เพื่อไม่ให้เกิดการซ่อมแซมเป็นการทำลายเอกสารให้ชำรุดเสียหายมากขึ้นกว่าเดิม

10. สารเคมีที่นำมาให้ต้องผ่านการวิเคราะห์และทดสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ใช้สารเคมีเมื่อมีความ จำเป็น และใช้ด้วยความระมัดระวัง ถ้าไม่มีความชำนาญมากพอควรปรึกษาผู้รู้ เพื่อป้องกันอันตรายที่ เกิดขึ้นได้

11. เอกสารโบราณควรให้บริการจากสำเนาในรูปแบบสื่อสตัททัศน์วัสดุ เช่น ไมโครฟิล์ม (Microfilm), ดิจิตอล (Digital), ภาพนิ่ง (Slide) เป็นต้น แล้วจัดเก็บต้นฉบับในสภาพที่ปลอดภัยให้มีความ เสี่ยงต่อความชำรุดเสียหายน้อยที่สุด

หลักการอนุรักษ์ การอนุรักษ์ (Conservation) มีความหมายรวม 2 ประการ คือ

1. การป้องกัน (Prevention) การกระทำที่มุ่งเน้นการหยุดยั้งหรือชะลอการชำรุดเสื่อมสภาพ ที่จะเกิดขึ้น ต้องทำความเข้าใจถึงชนิดและคุณสมบัติของวัสดุ ศึกษาถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา ลักษณะ ของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อหาทางป้องกันหรือหลีกเลี่ยงจากปัจจัยต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการชำรุด เสื่อมสภาพและคงไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมให้นานมากที่สุด

2. การปฏิบัติการอนุรักษ์ (Conservation treatment) วิธีการแก้ไขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วให้หมดไป แล้วจึงทำการซ่อมแซมเสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยไม่ ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานซ่อมคัมภีร์โบราณ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใดๆ ต่อรูปแบบ และเนื้อวัสดุ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการโดยบุคลากรที่ ผ่านการศึกษา หรือฝึกอบรมทางด้านการอนุรักษ์เป็นอย่างดี การอนุรักษ์มีขั้นตอนที่ต้องดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบชนิดของวัสดุตรวจสอบดูลักษณะของวัสดุ คุณสมบัติทางเคมี และความไวต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์

2. ตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น ตรวจสอบดูลักษณะการชำรุดที่เกิดขึ้นให้แน่ชัดว่ามาจากสาเหตุใด มี ปัญหาเล็กน้อยแค่ไหน สามารถแก้ไขได้อย่างไร

3. หยุดยั้งปัญหาและทำการแก้ไข เป็นการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เป็นสาเหตุของการชำรุดเสื่อมสภาพ ให้หมดไป ตามลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นโดยนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

4. ซ่อมแซมและเสริมสร้างความแข็งแรง เมื่อทำการแก้ไขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดแล้วจึง ดำเนินการซ่อมแซมและเสริมสร้างความแข็งแรงให้กลับคืนมามีสภาพเดิมหรือใกล้เคียงกับสภาพเดิม

5. เก็บรักษาไว้ในสภาพที่เหมาะสม ภายหลังการดำเนินการซ่อมอนุรักษ์แล้ว ต้องทำการดูแลเก็บ รักษาเพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อีกหากพบจะได้ทำการแก้ไขได้ทันที

การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณให้อยู่ในสภาพที่ดีมีอายุยืนยาวต่อไปด้วยวิธีการต่างๆ นั้น การซ่อม เป็นขั้นตอนหนึ่งของการอนุรักษ์ วิธีการซ่อมคัมภีร์โบราณมีหลายรูปแบบแตกต่างกันตามสภาพของ ปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่ได้กำหนดเป็นกฎตายตัวว่าต้องปฏิบัติด้วยวิธีการอย่างเดียวกันทุกประการ กรรมวิธีต่างๆ ยังต้องมีการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และนำวิทยาการใหม่ๆ

มาปรับใช้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปด้วยความถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้เอกสารมีความคงทน แข็งแรงและสามารถนำมา ให้ประโยชน์ให้ยาวนานที่สุด (สินีนาฏ สมบูรณ์เนก, 2555, หน้า 178)

การจัดทำทะเบียนรายการและดัชนีการสืบค้นคัมภีร์ใบลาน

การสืบค้นคัมภีร์ใบลานล้านนาภาคเหนือที่ได้จากการสำรวจและรวบรวมคัมภีร์ใบลาน หรือพับสาตามวัดต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 375 คัมภีร์ ได้ดำเนินการจัดทำทะเบียนรายการและจัดหมวดหมู่ในการจัดเก็บคัมภีร์ใบลาน เพื่อเป็นระบบการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องราวที่ถูกต้องตรงตามแบบของทางราชการ ด้วยการจัดทำทะเบียนรายการ ทำดัชนีการสืบค้นคัมภีร์ใบลานข้อมูลไว้ ดังนี้ 1. คัดแยกคัมภีร์ใบลานเป็นหมวดหมู่ รวม 21 หมวด 2. สำรวจผูก/เล่ม รายชื่อธรรมตามบัญชีและป้ายธรรม

การสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาในวัดและชุมชน

คัมภีร์ใบลานล้านนาที่ได้จากการสำรวจจากวัดต่าง ๆ ในล้านนาที่ได้นำเสนอไปในข้างต้น สามารถนำไปสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาได้ โดยจะเห็นว่า คัมภีร์ใบลานล้านนาเหล่านี้มีคุณูปการต่อสังคมและอนุชนรุ่นหลังเพื่อที่จะนำมาศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2553) กล่าวถึงการสร้างแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังคมรอบ ๆ ตัว ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต อีกทั้งเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติและเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้คนในสังคมเกิดการ เรียนรู้ และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แบ่งได้เป็น 6 ประเภท กล่าวคือ

1. ห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดวิทยาลัย ห้องสมุดของหน่วยงานเอกชน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวัด
2. เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานีอนามัยตำบล สำนักเกษตรตำบล สำนักวิชาต่าง ๆ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน แหล่งความรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน

3. สื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วารสาร นิตยสาร จุลสาร ไปสเตอร์ เป็นต้น
4. ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาของผู้รู้ วัฒนธรรม และความอยากรู้ของชุมชน
5. สื่อพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงเถา เพลงกล่อมเด็ก หนังสือนิทาน มโนราห์ ลำตัด
6. ครอบครัว ได้แก่ การอบรมสั่งสอน การให้ความรู้ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ จากพ่อแม่

รูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2553) ยังได้จำแนกรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนประเภทต่าง ๆ ไว้ 8 ประเภท โดยแต่ละประเภทมีจุดมุ่งหมายและกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป สรุปได้ดังนี้

1. ห้องแสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นส่วนที่แสดงถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับ ศิลปะ จารีต ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งมีอัตลักษณ์ และความเชื่อประเพณีเป็นของท้องถิ่น โดยมีการจัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมเครื่องแต่งกาย การประกอบอาชีพของคนในชุมชน เป็นต้น

2. ห้องอินเทอร์เน็ตชุมชน เป็นส่วนที่ส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันโลกของเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าถึงเทคโนโลยีและมีพัฒนาการสารสนเทศ เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ส่งเสริมเครือข่ายแห่งการเรียนรู้และพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง โดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล อีกทั้งเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ โดยทั่วไปจะจัดบริการให้สืบค้นข้อมูลที่เป็นความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่บุคคลในชุมชนสนใจผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น ข้อมูลด้านวัฒนธรรม โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่มีข้อมูลด้านวัฒนธรรม เช่น หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ รวมทั้งจัดบริการส่งเสริมการศึกษาในระบบทางไกล เช่น ให้บริการศึกษาด้วยตนเองผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้มาใช้บริการลงทะเบียนเรียนกับสถานศึกษาที่จัดการ เรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3. ห้องวิชาการชุมชน เป็นสถานที่จัดประชุมสัมมนาฝึกอบรมเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่อง ภาษา การเลี้ยงลูก การแนะแนวการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มุมพัฒนาการศึกษาด้วย

ตนเอง เช่น มุมสายสามัญของการศึกษานอกโรงเรียน มุมมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มุมมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น เป็นสถานที่จัดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความรู้ในชุมชน รวมทั้งเป็นห้องถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ซึ่งจัดบริการแก่ชุมชน บุคคล หรือหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ ยังเป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น สารคดีประวัติศาสตร์ต่าง ๆ องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน

4. ห้องเรียนรู้กลุ่มอาชีพชุมชน เป็นส่วนเผยแพร่ผลงานกลุ่มอาชีพ การดำเนินงาน การรวมกลุ่ม การฝึกและพัฒนาอาชีพ และเป็นการเปิดโอกาสทางการตลาดของกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อที่จะได้สัมผัสกับการทำงานกลุ่มอาชีพอย่างแท้จริง

5. ร้านค้าชุมชน เป็นส่วนส่งเสริมการเรียนรู้การดำเนินเชิงธุรกิจร่วมกัน เพื่อการพัฒนา ก้าว ไปเป็นรูปแบบของสหกรณ์ชุมชนและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ตลอดจนเน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตจากชุมชน และดำเนินการตลาดร่วมกับชุมชน ซึ่งร้านค้าชุมชนจัดบริการสินค้าราคาต้นทุนต่ำ เพื่อเป็นทางเลือกของผู้บริโภคในชุมชน และเป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชน หรือสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยมีมุมข้อมูลสินค้า มุมแคตตาล็อกสินค้า และผลิตภัณฑ์ศูนย์สาธิตของดีเด่นของชุมชน เป็นต้น

6. ลานกิจกรรมชุมชน เป็นสถานที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และ เยาวชน ให้มีการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ให้บริการเครื่องเล่นสำหรับเด็ก มีการจัดกิจกรรมเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และสาธิตสาธิตรอบครัว เช่น กิจกรรมศิลปะ การร้องเพลง การเล่นเกมต่าง ๆ เวทีสำหรับปราชญ์ชุมชน คนเด่นคนดังมาแสดงให้ชุมชนทราบถึงความสามารถ

7. ห้องสมุดชุมชน/ห้องสมุดประชาชน เป็นรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประเภทหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนตำบล ได้มีการถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประเภทนี้ จัดตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายให้มีการจัดการ เรียนรู้และจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของประชาชน เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ ตลอดชีวิต และตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน ให้บริการหนังสือทุก ประเภท มีบริการสื่อวารสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีความทันสมัย และควรจัดให้มีสื่อซึ่งสามารถก่อให้เกิดลักษณะของการเรียนรู้ที่รื่นรมย์และมีชีวิตชีวา เช่น วิดีทัศน์เทป บันทึกรูปภาพ เทปบันทึกเสียงแผ่นเสียง ภาพสไลด์ รวมถึงอินเทอร์เน็ตด้วย

8. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอีกประเภทหนึ่งที่ได้มีการถ่ายทอดให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงาน เป็นที่ให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการอ่านหนังสือและป้องกันการลืมนั่งสอ รวมทั้งเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านหนังสือของประชาชน

การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

สำหรับแนวทางการดำเนินเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้น กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำแนวทางการดำเนินงานเพื่อแหล่งเรียนรู้ในชุมชนใน 4 รูปแบบสรุปได้ดังนี้

1. ชุมชนที่ไม่มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่ไม่เคยมีกิจกรรมด้านส่งเสริมการเรียนรู้มาก่อน ไม่เคยมีการสำรวจปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีอาคารสถานที่ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าชุมชนนั้นจะไม่มีปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น เป้าหมายของการดำเนินงานในชุมชนประเภทนี้ก็คือ การทำให้เกิดจุดเรียนรู้ ซึ่งหมายถึง การระบุได้ว่า คนเก่ง ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ อยู่ที่ใด แล้วทำแผนที่แสดงเป็นจุดเรียนรู้ แสดงไว้ในสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน เช่น บ้านผู้ใหญ่บ้าน วัด โรงเรียน ศาลาประชาคม เป็นต้น รวมไปถึงการติดตั้งป้ายแสดงจุดเรียนรู้ที่บ้านของผู้ที่จะให้ความรู้ นั้น ๆ

ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ การจัดเวทีประชาคมเผยแพร่ความคิด การชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การสรรหาแกนนำ การแต่งตั้งคณะทำงานของหมู่บ้าน การสำรวจและจัดทำจุดเรียนรู้ การให้แกนนำเก็บข้อมูลคนเก่ง ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ การให้ แกนนำค้นหาผู้รู้ที่จะบอกเล่าประวัติของชุมชนได้ และการ จัดทำแผนที่แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2. ชุมชนที่มีจุดเรียนรู้ ซึ่งเป็นชุมชนที่ไม่มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แต่สามารถระบุได้ว่า คนเก่ง ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ อยู่ที่ใด มีแผนที่แสดงเป็นจุดเรียนรู้แสดงไว้ในสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมของหมู่บ้านและบ้านของผู้รู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น เป้าหมายการดำเนินงานในชุมชนประเภทนี้คือ การทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้ได้ กล่าวคือ มีองค์ความรู้ประจำชุมชนโดยการบันทึกจำแนกเป็นเรื่อง ๆ มีบันทึกประวัติของชุมชนอย่างละเอียด ครอบคลุมอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ มีการบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชน วิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนมีข้อมูลปัจจุบันที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 คือ การจัดเวทีประชาคมเพื่อชี้แจงให้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การกำหนดหัวข้อความรู้ที่จำเป็น การหาแกนนำอาสาสมัครเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 คือ การให้แกนนำอาสาสมัครวางแผนปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชนให้เป็นลายลักษณ์อักษร

ขั้นตอนที่ 3 คือ แกนนำอาสาสมัครสืบค้น บันทึก ประวัติของชุมชน และวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต

ขั้นตอนที่ 4 แกนนำอาสาสมัครจัดการความรู้ของจุดเรียนรู้ให้เป็นลายลักษณ์อักษร และรวบรวมเป็นบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 5 แกนนำอาสาสมัครปรับข้อมูลสารสนเทศ เช่น ข้อมูล จปฐ. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน/ชุมชน (กชช.2ค.) ทะเบียนผู้นำกลุ่มองค์กร กองทุน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 6 รวบรวมผลจากขั้นตอนที่ 3 - 5 เตรียมนำเสนอประชาคมให้ตรวจสอบและรับรองความเที่ยงตรง

3. ชุมชนที่มีศูนย์รวมความรู้ประจำชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังไม่มีอาคารแหล่งเรียนรู้ แต่มี แผนที่จุดเรียนรู้ มีองค์ความรู้ประจำชุมชน มีการบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกเป็นเรื่อง ๆ มีการบันทึกประวัติของชุมชนอย่างละเอียด ครอบคลุมอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ มีการบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน วิถีชีวิตของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนมีข้อมูลปัจจุบันที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น เป้าหมายการดำเนินงานของชุมชนประเภทนี้ คือ การทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน กล่าวคือ มีอาคารจัดแสดงองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลข่าวสาร มีคณะกรรมการบริหารแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งมีการส่งเสริมการเรียนรู้ภายในชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อสร้างอาคารแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 คือ การจัดเวทีประชาคมเพื่อรับรองความเที่ยงตรงขององค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติของชุมชน และชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนชุมชน พร้อมกับสรรหาคณะกรรมการบริหารและดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2 คือ การจัดประชุมร่วมระหว่างแกนนำอาสาสมัคร และ คณะกรรมการบริหาร เพื่อออกแบบการจัดตั้งและการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 คือ การสำรวจแหล่งงบประมาณ และ เขียนโครงการเพื่อเสนอ ขอรับการสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 4 คือ การสร้างหรือปรับปรุงอาคาร แล้วบรรจุข้อมูลข่าวสารองค์ ความรู้ต่าง ๆ ไว้ในอาคาร

ขั้นตอนที่ 5 คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในชุมชน และ

ขั้นตอนที่ 6 คือ คณะกรรมการบริหารกำหนดระเบียบการบริหารแหล่งเรียนรู้ ในชุมชน เช่น การดูแลบำรุงรักษาอาคาร การใช้อาคารเพื่อจัดกิจกรรม

4. ชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่ยังมีมีอาคารจัดแสดงองค์ความรู้ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลข่าวสาร มีคณะกรรมการบริหาร มีความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและ การ พัฒนาชุมชน และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ภายในชุมชน แต่ยังไม่มีการดำเนินกิจกรรมการ เรียนรู้มากนัก และไม่มีการพัฒนาความรู้ใหม่ ดังนั้น เป้าหมายของการดำเนินการ คือ ทำให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สมบูรณ์แบบให้ได้

ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อสร้างองค์ความรู้ในชุมชน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเวทีประชาคม เพื่อชี้ให้เห็นว่าความรู้จะเป็นประโยชน์ ต่อเมื่อมีการนำมาเรียนรู้และใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาหาความรู้ใหม่ ที่ทันกับสถานการณ์รอบด้าน

ขั้นตอนที่ 2 คือ การจัดกิจกรรมสร้างองค์ความรู้ใหม่ของชุมชน ซึ่งอาจอยู่ในรูป ของการวิจัยและพัฒนา กิจกรรมชุมชนที่ได้มีการจดบันทึกเป็นความรู้ประจำชุมชนไว้แล้ว หรือ การรับความรู้จากวิทยากร ภายนอกชุมชนก็ได้ ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมทางเลือก

ขั้นตอนที่ 3 คือ การวางแผนเพิ่มค่าองค์ความรู้ของชุมชน โดยให้คณะ กรรมการบริหารแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แกนนำ อาสาสมัคร ร่วมกันพิจารณาว่า ความรู้ชุดใด ของชุมชนเป็นที่ต้องการของคนนอกชุมชน ที่จะนำมาเพิ่มมูลค่าให้เป็นสินค้าของชุมชนได้

ขั้นตอนที่ 4 คือ การจัดทำปฏิทินกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้มีกิจกรรมการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 5 คือ กำหนดระเบียบการให้บริการสำหรับบุคคลภายนอกชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นส่วนตัวและคนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติ รวมทั้งเพื่อให้การดำเนินธุรกิจของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ขั้นตอนที่ 6 คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของชุมชนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

สรุป

การสำรวจคัมภีร์ใบลานล้านนาหรือ “การคัดธัมม์” เป็นงานด้านการสำรวจและอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานที่เก็บไว้ตามวัดต่างๆ เพื่อให้ทราบจำนวน ชื่อเรื่อง ตลอดจนสภาพคัมภีร์ใบลานเพื่อซ่อมแซมและเก็บรักษาให้เหมาะสม คัมภีร์ใบลานจำนวนมากที่มีอยู่ในปัจจุบัน บางแห่งยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ซึ่งเมื่อปล่อยทิ้งไว้เป็นเวลานานก็ถูกทำลายจากสัตว์ต่างๆ ตลอดจนความร้อนและความชื้นเมื่อเก็บไว้ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการผุพังของคัมภีร์ใบลาน การเก็บคัมภีร์ใบลานในหีบธรรมเป็นเวลานานทำให้ใบลานหมดอายุเร็วขึ้นเพราะไม่ได้สัมผัสกับอากาศภายนอกและถูกกดทับเป็นเวลานานๆ มีส่วนทำให้ใบลานงอ หรือเสียหายได้

การสำรวจและการอนุรักษ์ซ่อมแซมก็เป็นการยืดอายุของใบลานอีกทางหนึ่งด้วยที่ผ่านมานักวิชาการ หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ได้สำรวจทำทะเบียนและถ่ายไมโครฟิล์มคัมภีร์ใบลานตามวัดต่างๆ ในเขตภาคเหนือตอนบนแล้วจำนวนหนึ่ง หลังเสร็จสิ้นโครงการสำรวจดังกล่าวแล้ว ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือรายชื่อคัมภีร์ใบลานที่สำรวจเสร็จแล้ว ซึ่งนับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป และยังเป็นการกระตุ้นให้พระภิกษุ สามเณรให้ความสำคัญกับการเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ สามารถให้ข้อเสนอแนะสำหรับการสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานล้านนา โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนได้แก่ ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของวัดและชุมชน ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของคนในแวดวงวิชาการ และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของภาครัฐ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของวัดและชุมชน นับว่าเป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งในการการสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ในฐานะที่คัมภีร์ใบลานถูกค้นพบและถูกเก็บรักษาในวัดและชุมชน อีกทั้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่ถูกจารหรือบันทึกในคัมภีร์ใบลาน ล้วนบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของบรรพบุรุษของคนในชุมชนเอง ด้วยเหตุนี้วัดและชุมชนเป็นเจ้าภาพหลักในการสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของคนในแวดวงวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และนักวิชาการท้องถิ่น ควรมียุทธศาสตร์ในการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนวัดและคนในชุมชนในการการสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานอย่างเป็นระบบ เช่น การทำสำเนาคัมภีร์ใบลาน การทำรายงานวิจัย การปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์ใบลาน การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการสืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์

3. ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของภาครัฐสำหรับการสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน คือ บทบาทในการหนุนเสริมและเอื้ออำนวย เช่น การสนับสนุนทุนการวิจัยให้แก่คนในแวดวงวิชาการสำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสืบค้น การรวบรวม และการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์ใบลาน การส่งเสริมและผลักดันให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการกระตุ้นคนในชุมชนให้ร่วมกับการสืบค้นและอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม บทบาทของทั้งสามส่วนนั้น ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของวัดและชุมชน บทบาทของคนในแวดวงวิชาการ และบทบาทของภาครัฐ ไม่ควรดำเนินการตามลำพังเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งสามส่วนควรร่วมมือกันที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของชุมชนจึงจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2553). *การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน*:

เทศบาลตำบลเวียงพางคำ . เข้าถึงได้จาก เทศบาลตำบลเวียงพางคำ :

<http://www.wiangphangkham.go.th/images/1206771081/2.pdf>

เกรียงไกร เกิดศิริ. (2554). *ลัณนามักกับการเป็นมรดกโลก ในโครงการมรดกโลกล้านนา กลุ่ม*

จังหวัดภาคเหนือตอนบน 1. กรุงเทพมหานคร: อุษาคเนย์ .

นาฏวิภา ชลิตานนท์ . (2524). *ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มณวิภา เจียจันทร์พงษ์. (2526). หนังสือตำนานพระธาตุ. *ภาษาและหนังสือ*. 15 ฉบับที่ 2
ตุลาคม-มีนาคม 2526.

สินีนาน สมบูรณ์เอก. (2555). *การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน*. เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยและบริการ
วิชาการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคง
ตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนา
และป้องกันตนเอง จังหวัดหนองคาย*

THE DEVELOPMENT WAY FOR PERFORMANCE ON THE ROLE AND
DUTY FOR ENHANCING OF BORDER STABILITY OF VILLAGE
COMMITTEE FOR VOLUNTEER DEVELOPMENT AND SELF
PROTECTION

ไวยภาพ ศรีหรั่ง

Vaiyapat sriring,

ธนภุต ทูริสุทธิ์

Thanakrit Turisuth

สังคม ศุภรัตน์กุล

Sangkom Suparattanakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UdonThaniRajabhat University, Thailand.

E-mail: bussakorn.su@udru.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภัยคุกคามที่เป็นผลกระทบต่อความมั่นคงชายแดน และปัญหาการปฏิบัติงานเสริมความมั่นคงชายแดน 2) กำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดน 3) ประเมินผลแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดน แบ่งเป็น 3 ระยะ

ผลการวิจัยพบว่า ภัยคุกคามต่อความมั่นคงชายแดน จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ยาเสพติด, แรงงานต่างด้าว, ผู้หลบหนีเข้าเมือง, การค้ามนุษย์, การลักลอบสินค้าหนีภาษี, การค้าสัตว์, สินค้าเกษตรข้ามแดน, การโจรกรรม อาชญากรรมข้ามชาติ และการตัดไม้ทำลายป่า สำหรับ

* Received 31 January 2019; Revised 1 April 2019; Accepted 1 April 2019.

ปัญหาการปฏิบัติงานมี 3 ด้าน ประกอบด้วย งานรักษาความปลอดภัย งานพัฒนาและบริการ และงานการบริหารหมู่บ้าน ส่วนผลการกำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงมี 3 แนวทาง ผลการประเมินแนวทางผ่านเกณฑ์

คำสำคัญ : ความมั่นคงตามแนวชายแดน, แนวทางการพัฒนา, คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

Abstract

The objectives of this research were to 1) the treats affecting border security and the practice to enhance security along the border 2) To examine the way to develop for the role in performance in stability along the border 3) the evaluate the development feedback on the role in performance in stability along the border for three periods.

The findings found that the treat for border stability Nong Khai probince i.e. drug, oversea labor, illegal immigrants, human trafficking, smuggling, illegal import/export of animals, agricultural product and trans-national crime. The problem in work performance for three jobs i.e. security, development and service, village administration. The result in examine to develop the role for work performance in stability for three ways. The results of all assessment passed the criteria.

Keyword: Security along the border, the development guidelines, The Village Committee for Volunteer Development and Self-Defense,

บทนำ

สถานการณ์ความมั่นคงของประเทศไทยในอนาคตมีแนวโน้มต้องเผชิญกับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคงใหม่ ทั้งภายในประเทศและระดับโลก ความมั่นคงในมิติใหม่มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นความมั่นคงแบบเบ็ดเสร็จมีขอบเขตกว้างขวางและซับซ้อน มี

ลักษณะข้ามชาติเคลื่อนตัวเร็วและมีความรุนแรงสูง ครอบคลุมในทุกระดับพื้นที่ ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการขยายตัวของกองการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ ความมั่นคงของมนุษย์ ยาเสพติด การลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีตัวแปรหลากหลาย มีขอบเขตกว้างขวางและข้ามชาติ (ทัศนีย์ โรจน์ศรีเสถียร และจิตติพงษ์ นิยมเสน, 2550) ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของประชาชนและทุกภาคส่วนในชาติให้พร้อมเผชิญสถานการณ์ปัญหาและภัยที่อาจเกิดขึ้น สามารถบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหายุ่งยากที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม

จังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดชายแดนที่มีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยมีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนกัน มีความยาว 210.60 กิโลเมตร สถานการณ์ชายแดนไทย - ลาว เฉพาะพื้นที่จังหวัดหนองคาย ที่มีเป้าหมายครอบคลุม 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ อำเภอสังคม อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอโพนพิสัย และอำเภอรัตนวาปี มีประเด็นปัญหาสำคัญที่เป็นผลกระทบต่อความมั่นคงคล้ายคลึงกับพื้นที่ชายแดนส่วนอื่นของประเทศไทย คือ ยาเสพติด, แรงงานต่างด้าว, การลักลอบสิ่งผิดกฎหมาย, เส้นเขตแดน, บุคคลสองสัญชาติ, การบุกรุกทำลายป่าและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และผู้มีอิทธิพล ปัญหาดังกล่าวเป็นภัยคุกคาม ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ การบริหารการปกครองและสังคมโดยรวม

การดูแลความมั่นคงตามแนวชายแดนจังหวัดหนองคาย เป็นหน้าที่กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดหนองคาย ได้ดำเนินงานตามโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติ (อพป.) ด้วยการจัดให้มีการฝึกจัดตั้งหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเองในทุกอำเภอ โดยเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองที่อยู่ติดชายแดน 123 หมู่บ้าน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองขึ้นมาบริหารจัดการดูแลเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงชายแดนในห้วงเวลาต่อไป ถ้าสามารถพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองให้เป็นองค์กรช่วยเหลือในการป้องกันภัยคุกคาม ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ก็จะเป็นทางเลือกสำหรับการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภัยคุกคามที่เป็นผลกระทบต่อความมั่นคงชายแดน และปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อประเมินผลแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดขอบเขตเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 การศึกษาภัยคุกคามต่อความมั่นคงชายแดน และปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภัยคุกคามต่อความมั่นคงชายแดน ดังนี้ 1) ภัยคุกคามความมั่นคงในด้านพื้นที่ 2) ภัยคุกคามความมั่นคงต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3) ภัยคุกคามความมั่นคงชายแดนรูปแบบใหม่ กลุ่มเป้าหมาย สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองในอำเภอท่าบ่อ รวม 15 คน เครื่องมือในการวิจัย เป็นสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเองในงานหลักสำคัญของโครงการ อาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติ 3 งาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองในอำเภอที่อยู่ติดชายแดนไทย - ลาว รวม 6 อำเภอ จำนวน 3,444 คน กลุ่มตัวอย่าง 350 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 การกำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองจังหวัดหนองคาย กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ใช้การจัดประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 3 การประเมินผลแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองจังหวัดหนองคาย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การประเมินผลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ก่อนนำไปปฏิบัติจริง กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญ 15 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ขั้นตอนที่ 2 การประเมินผลการปฏิบัติจริงตามแนวทางการพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามแนวชายแดน 84 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบประเมินผลการปฏิบัติจริงตามแนวทางการพัฒนาแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เกณฑ์การประเมินผล ที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.50) ในระดับมากขึ้นไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภัยคุกคามต่อความมั่นคงชายแดนและปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้าน อพป. จังหวัดหนองคาย

1.1 ภัยคุกคามต่อความมั่นคงชายแดน ที่เป็นภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบเก่า ได้แก่ การปะทะกันด้วยกองกำลังทหารขนาดใหญ่ตามแนวชายแดน ปัจจุบันแม้จะยังคงอยู่และอาจเกิดขึ้นได้ แต่ในระยะเวลาอันใกล้ไม่มีสถานการณ์หรือสิ่งบอกเหตุที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงจนถึงขั้นต้องใช้กองกำลังทหารต่อกัน ส่วนภัยคุกคามต่อความมั่นคงชายแดน แท้จริงในปัจจุบัน คือ ภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ได้แก่ ยาเสพติด, แรงงานต่างด้าว, ผู้หลบหนีเข้าเมืองและการค้ามนุษย์, การโจรกรรมและอาชญากรรมข้ามชาติ, การลักลอบสินค้าหนีภาษี

การค้าสัตว์และสินค้าเกษตรข้ามแดน และการตัดไม้ทำลายป่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 ปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

1.2.1 การปฏิบัติงานรักษาปลอดภัย หมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พบว่าด้านยาเสพติด มี 3 ปัญหา คือ 1) การจัดชุดตรวจในพื้นที่หมู่บ้าน 2) การตั้งเครือข่ายข่าวสารร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านข้างเคียง 3) การตั้งเครือข่ายการข่าวร่วมกับผู้นำหมู่บ้านหรือหน่วยงานของประเทศเพื่อนบ้าน, ด้านแรงงานต่างด้าว ผู้หลบหนีเข้าเมือง และการค้ามนุษย์ ปัญหา คือ การตั้งเครือข่ายการข่าวร่วมกับผู้นำหมู่บ้านหรือหน่วยงานของประเทศเพื่อนบ้าน, ด้านการก่อการร้ายโจรกรรมและอาชญากรรมข้ามชาติปัญหา คือ การจัดชุดตรวจในพื้นที่หมู่บ้าน, ด้านการลักลอบสินค้าหนีภาษี การค้าสัตว์ และสินค้าเกษตรข้ามแดน ปัญหา คือ การจัดชุดตรวจในพื้นที่หมู่บ้าน, ด้านการตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหา คือ การตั้งเครือข่ายข่าวสารร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านข้างเคียง, ด้านการเคลื่อนไหวยาเสพติด การลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบนำเข้าของผิดกฎหมาย การลักลอบนำเข้าของผิดกฎหมาย การลักลอบนำเข้าของผิดกฎหมาย ปัญหา คือ การจัดชุดเฝ้าระวังปัญหาในหมู่บ้าน และด้านอุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ และโรคระบาด ปัญหา คือ การตั้งเครือข่ายข่าวสารร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านข้างเคียง

1.2.2 การปฏิบัติงานพัฒนาและบริการ หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พบว่า ด้านยาเสพติด มี 2 ปัญหา คือ 1) การร่วมกับส่วนราชการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับคนในหมู่บ้าน 2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมเด็ก เยาวชน ในหมู่บ้าน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์, ด้านแรงงานต่างด้าว ผู้หลบหนีเข้าเมือง และการค้ามนุษย์ ปัญหา คือ การร่วมกับส่วนราชการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับคนในหมู่บ้าน, ด้านการก่อการร้าย โจรกรรม และอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหา คือ การร่วมกับคนในหมู่บ้านจัดกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่เสี่ยง, ด้านการลักลอบสินค้าหนีภาษี การค้าสัตว์ และสินค้าเกษตรข้ามแดน ปัญหา คือ การร่วมกับส่วนราชการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับคนในหมู่บ้าน, ด้านการตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหา คือ การส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่, ด้านการเคลื่อนไหวยาเสพติด การลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบนำเข้าของผิดกฎหมาย การลักลอบนำเข้าของผิดกฎหมาย ปัญหา คือ 1) การร่วมกับส่วนราชการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการ

ปกครองให้คนในหมู่บ้านได้รับรู้ 2) การส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านใช้เวทีประชาคมเป็นเวทีแสดงออกถึงความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน, ด้านอุปถัมภ์ ภัยธรรมชาติและโรคระบาด ปัญหาคือ การร่วมกับส่วนราชการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้กับคนในหมู่บ้าน

1.2.3 การปฏิบัติงานบริหารหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พบว่าด้านยาเสพติด มี 4 ปัญหา คือ 1) การจัดทำแผนป้องกันโดยใช้กระบวนการประชาคมให้คนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วม 2) การจัดทำกฎระเบียบหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน 3) การส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านแบ่งเป็นคุ้มเพื่อให้ดูแลปัญหาร่วมกัน 4) การรายงานผลการปฏิบัติการแก้ไขปัญหให้กับส่วนราชการได้รับทราบ, ด้านแรงงานต่างด้าว ผู้หลบหนีเข้าเมืองและการค้ามนุษย์ ปัญหาคือ การรายงานผลการปฏิบัติตามแผนป้องกันให้กับส่วนราชการได้รับทราบ, ด้านการก่อการร้าย โจรกรรม และอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาคือ การรายงานผลการปฏิบัติตามแผนป้องกันให้กับส่วนราชการได้รับทราบ, ด้านการลักลอบสินค้าหนีภาษี การค้าสัตว์ และสินค้าเกษตรข้ามแดน ปัญหาคือ การรายงานผลการปฏิบัติตามแผนป้องกันให้กับส่วนราชการได้รับทราบ, ด้านการตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาคือ การประสานการปฏิบัติตามแผนป้องกันร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง, ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง กลุ่มพลังมวลชน และการชุมนุมเรียกร้องสิทธิประโยชน์ของประชาชน ปัญหาคือ การจัดทำแผนป้องกันโดยใช้กระบวนการประชาคมให้คนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วม และด้านอุปถัมภ์ ภัยธรรมชาติและโรคระบาด ปัญหาคือ การรายงานผลการปฏิบัติตามแผนป้องกันให้กับส่วนราชการได้รับทราบ

2. ผลการกำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองจังหวัดหนองคาย มี 3 แนวทางหลัก คือ แนวทางที่ 1 การพัฒนาการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง แนวทางที่ 2 การพัฒนาการปฏิบัติงานพัฒนาและบริการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง แนวทางที่ 3 การพัฒนาการปฏิบัติงานการบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง แนวทางการพัฒนาทั้ง 3 แนวทาง มีโครงสร้างองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน

3. ผลการประเมินผลแนวทางการพัฒนาฯ

3.1 การประเมินผลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ก่อนนำไปปฏิบัติจริง พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 3 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.13, $\bar{X}$ = 4.04) ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในระดับมาก

3.2 การประเมินผลการปฏิบัติจริง แนวทางที่ 1 การพัฒนาการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พบว่าการรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ภาพรวม ($\bar{X}$ = 3.77) อยู่ในระดับมาก แนวทางที่ 2 การพัฒนาการปฏิบัติงานพัฒนาและบริการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พบว่าการพัฒนาและบริการหมู่บ้าน โดยภาพรวม ($\bar{X}$ = 3.58) อยู่ในระดับมาก แนวทางที่ 3 การพัฒนาการปฏิบัติงานการบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พบว่า รวม ($\bar{X}$ = 3.98) อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ผลการศึกษาก็คูความต่อความมั่นคงชายแดน และปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง จังหวัดหนองคาย

1.1 กัยคุกคามต่อความมั่นคงตามแนวชายแดน จังหวัดหนองคาย พบว่า กัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ทั้งในด้านพื้นที่และประชาชนที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันโดยแท้จริง คือ กัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่สำคัญได้แก่ ยาเสพติด, แรงงานต่างด้าว ผู้หลบหนีเข้าเมือง การค้ามนุษย์, การลักลอบสินค้าหนีภาษีและสินค้าเกษตรข้ามแดน การตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ยังคงมีอยู่ และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่ ที่มีแนวโน้มความรุนแรงของปัญหาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับสำนักงานจังหวัดหนองคาย (สำนักงานจังหวัดหนองคาย, 2557) ที่ได้ศึกษาไว้ใน แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี พ.ศ. 2557 - 2560 ของจังหวัด และสอดคล้องกับสำนักนโยบายและแผนความมั่นคง (สำนักนโยบายและแผนความมั่นคง, 2556) ที่ศึกษาไว้ใน ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. 2556 - 2560) ไว้ว่า มีหลายปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมาก

ขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อมิติความมั่นคง เรื่องเขตแดนและมิติการพัฒนาเรื่องระบบนิเวศน์

1.2 ปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง การปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองของคณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามแนวชายแดน โดยภาพรวม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ทั้ง 7 ด้าน เป็นปัญหาในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก เป็นการปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. 2556 - 2560) ที่มีเป้าหมายการดำเนินการในภาพรวม ต้องการให้หมู่บ้านได้รับการจัดระบบที่มีความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่เกิดขึ้นและมีระบบประสานเครือข่ายในพื้นที่ให้สามารถสนับสนุนภาครัฐ ในการรักษาความมั่นคงของประเทศ

การปฏิบัติงานพัฒนาและบริการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ของคณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ตามแนวชายแดน โดยภาพรวม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ทั้ง 7 ด้าน เป็นปัญหาในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก ไม่สอดคล้องเป็นการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. 2556 - 2560) ที่มีเป้าหมายการดำเนินการในภาพรวม ให้หมู่บ้าน มีศักยภาพและภูมิคุ้มกันปัญหา และสามารถพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน โดยร่วมมือกับภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่ และสามารถลดเงื่อนไขปัญหา และมีความพร้อมในการเผชิญสถานการณ์ปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคง

การปฏิบัติงานการบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามแนวชายแดน โดยภาพรวม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ทั้ง 7 ด้าน เป็นปัญหาในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก เป็นการปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. 2556 - 2560) ที่มีเป้าหมายการดำเนินการในภาพรวม ให้ประชาชนมีจิตสำนึกด้านความมั่นคงในพื้นที่ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของคนและชุมชน รวมทั้งมีเครือข่ายประสานการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนในพื้นที่ มีศักยภาพและ

ภูมิคุ้มกัน โดยร่วมมือกับภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการเสริมสร้างความมั่นคงและสามารถลดเงื่อนไขปัญหา มีความพร้อมในการเผชิญสถานการณ์ปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคง

2. ผลการกำหนดแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. 2556 - 2560) ดังนี้

แนวทางที่ 1 การพัฒนาการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองประกอบด้วย แนวทางการพัฒนา 7 ด้าน 9 ปัญหาย่อย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดระบบป้องกันเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน ในเรื่องการจัดทำแผนการป้องกันให้ครอบคลุมสอดคล้องกับแผนป้องกันประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การจัดและพัฒนาให้มีระบบการแจ้งเตือนและระบบเฝ้าตรวจ ในลักษณะเครือข่าย (Network) ไม่ให้เกิดปัญหาความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนฐานข้อมูลและองค์ความรู้ด้านความมั่นคง ในเรื่องการพัฒนาและจัดทำข้อมูลระบบฐานข้อมูลด้านการข่าว เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Sharing) ที่นำไปสู่การแจ้งเตือนได้ทันเหตุการณ์ ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดี และประสานความร่วมมือในระดับพื้นที่กับผู้นำชุมชนและหน่วยงานของประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ตรงข้ามกัน

แนวทางที่ 2 การพัฒนาการปฏิบัติงานพัฒนาและบริการ (พบก.) หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ประกอบด้วย การพัฒนา 7 ด้าน 9 ปัญหาย่อย สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การฝึกกำลังเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันของคน ชุมชน และพื้นที่เป้าหมายอย่างยั่งยืน ในเรื่องการพัฒนาเสริมสร้างให้คน ชุมชน มีจิตสำนึกด้านความมั่นคงบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความมั่นคงในมิติวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการโดยสันติวิธี ในเรื่องของการส่งเสริมการจัดเวทีประชาคมในระดับชุมชน หมู่บ้าน เพื่อนำมิติด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชน/ท้องถิ่น มาเป็นแนวทางหลักเสริมสร้างความมั่นคงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และภัยคุกคามความมั่นคงในระดับพื้นที่

แนวทางที่ 3 การพัฒนาการปฏิบัติงานการบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (กบม.) ประกอบด้วย การพัฒนา 7 ด้าน 10 ปัญหาย่อย สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การฝึกกำลังเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันของคน ชุมชน และพื้นที่เป้าหมายอย่างยั่งยืน ในเรื่องการพัฒนาเสริมสร้างให้คน ชุมชน มีจิตสำนึกด้านความมั่นคงบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม

ให้กับผู้นำชุมชน หมู่บ้าน เพื่อสร้างผู้นำชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหาความมั่นคง ให้สอดคล้องความต้องการของคน ชุมชน รวมทั้งให้มีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาการป้องกันและการแก้ไขปัญหา เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันระดับประชาชนและชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความมั่นคงในมิติวัฒนธรรม และการจัดการโดยสันติวิธี ในเรื่อง การส่งเสริมการจัดเวทีประชาคมในระดับชุมชน หมู่บ้าน เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงานเสริมสร้างความมั่นคง ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และภัยคุกคามความมั่นคงในระดับพื้นที่ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านความมั่นคง ในเรื่องการพัฒนาฐานข้อมูลความต้องการของชุมชน เพื่อพิจารณาจัดทำสนับสนุนแผนงาน/โครงการด้านความมั่นคงที่สอดคล้องกับสถานการณ์ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตอบสนองความต้องการของชุมชน เพื่อพัฒนารากฐานความมั่นคงของคน ชุมชน พัฒนาเครือข่ายดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาทั้ง 3 แนวทาง ได้อาศัยแนวคิดให้มีโครงสร้าง องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กิจกรรม พัฒนา เทคนิค/วิธีการพัฒนา และการประเมินผล โดยประยุกต์แนวคิดสอดคล้องกับ การสร้างรูปแบบการพัฒนาใช้ประโยชน์ ที่ควรมีข้อกำหนด 4 ประการ คือ 1) ความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง 2) ใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต เป็นไปได้ที่จะทดสอบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) ใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ 4) เป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา (Keeves, Peter J., 1988)

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองจังหวัดหนองคาย

3.1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ก่อนนำไปปฏิบัติจริง พบว่าแนวทางที่ 1 การพัฒนา การปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย หมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง แนวทางที่ 2 การพัฒนาการปฏิบัติงานพัฒนาและบริการ หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง แนวทางที่ 3 การพัฒนาการปฏิบัติงานการบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและ

ป้องกันตนเองและโดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในระดับมาก

3.2 ผลการประเมินผลการปฏิบัติจริงตามแนวทางการพัฒนา

แนวทางที่ 1 การพัฒนาการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย หมู่บ้านอาสาพัฒนา และป้องกันตนเอง พบว่าโดยภาพรวม คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง เห็นด้วยว่า การปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาสามารถเสริมความมั่นคงในพื้นที่ได้จริง ในระดับมาก สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดระบบป้องกันเพื่อจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน ในเรื่องการจัดและพัฒนาให้มีระบบการแจ้งเตือน ระบบเฝ้าตรวจทางบกในลักษณะเครือข่าย (Network) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาฐานข้อมูลและองค์ความรู้ด้านความมั่นคง ในเรื่องการส่งเสริมการข่าวภาคประชาชน เป็นไปตามทฤษฎีเครือข่าย ที่ เบียร์เซเวียน และมิทเชลล์ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547) ที่ว่า การสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นวิธีการทำงานเชิงพัฒนาสังคม เพราะเครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Network) ที่ไม่มีขอบเขต ใน 3 ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย หมู่บ้าน เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนได้เป็นอย่างดี ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองผู้ประเมิน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย หมู่บ้านอาสาพัฒนา และป้องกันตนเองที่สร้างขึ้น สามารถเสริมความมั่นคงในพื้นที่ได้จริง ในระดับมาก

แนวทางที่ 2 การพัฒนาการปฏิบัติงานพัฒนาและบริการ หมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พบว่า โดยภาพรวม คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง เห็นด้วยว่าการปฏิบัติงานตามแนวทางการพัฒนา สามารถเสริมความมั่นคงในพื้นที่ได้จริง ในระดับมาก สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การฝึกกำลังเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันคน ชุมชน และพื้นที่เป้าหมายอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ตามขั้นตอนการมีส่วนร่วม โดยเริ่มตั้งแต่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตัดสินใจเป็นลำดับแรก ถือเป็นจุดเริ่มต้นไปยังการรักษาผลประโยชน์และการประเมินผล (Cohen, John.

M. & Uphoff, Norman T., 1997) มีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานพัฒนาและบริการ หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองที่สร้างขึ้น สามารถเสริมความมั่นคงในพื้นที่ได้จริง ในระดับมาก

แนวทางที่ 3 การพัฒนาการปฏิบัติงานการบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พบว่า โดยภาพรวม คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง เห็นด้วยว่าการปฏิบัติงานตามแนวทางการพัฒนาสามารถเสริมความมั่นคงในพื้นที่ได้จริง ในระดับมาก สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การฉีกกำลังเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันคน ชุมชน และพื้นที่เป้าหมายอย่างยั่งยืน ในเรื่องการเสริมสร้างให้คนและชุมชนมีจิตสำนึกด้านความมั่นคง และมีศักยภาพตลอดจนภูมิคุ้มกันอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ให้สอดคล้องความต้องการของคนและชุมชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเวทีการจัดทำแผนระดับชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนถึงมิติปัญหาด้านความมั่นคงที่กระทบต่อตนเองและชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และบทบาทที่กระทำจริง (Role Description) คือ บทบาทที่ได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ (สามิตร ศิริฤกษ์, 2547) เป็นไปตามทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ที่เชื่อว่าสังคมประกอบด้วยโครงสร้างที่เป็นระบบย่อย ๆ หลายระบบ ต่างมีหน้าที่ตนเองแตกต่างกันออกไป แต่จะประสานสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี (สนธยา พลศรี, 2545) ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ผู้ประเมิน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองที่สร้างขึ้น สามารถเสริมความมั่นคงในพื้นที่ได้จริง ในระดับมาก

สรุป

ภัยคุกคามต่อความมั่นคงชายแดนและปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้าน อพป. จังหวัดหนองคาย เป็นภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบเก่า ได้แก่ การปะทะกันด้วยกองกำลังทหารขนาดใหญ่ตามแนวชายแดน ส่วนภัยคุกคามต่อความมั่นคงชายแดน แท้จริงในปัจจุบัน คือ ภัยคุกคามความมั่นคงรูปแบบใหม่ ได้แก่ ยาเสพติด, แรงงานต่างด้าว, ผู้หลบหนีเข้าเมืองและการค้ามนุษย์, การโจรกรรมและอาชญากรรมข้ามชาติ, การลักลอบสินค้าหนีภาษี การค้าสัตว์และสินค้าเกษตรข้ามแดน และการตัดไม้ทำลายป่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงาน

เพื่อเสริมความมั่นคงตามแนวชายแดนของคณะกรรมการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง โดยการจัดชุดเฝ้าระวังปัญหาในหมู่บ้าน และด้านอุบัตินัย ภัยธรรมชาติ และโรคระบาด การตั้งเครือข่ายข่าวสารร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านข้างเคียง

การส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่, ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง กลุ่มพลังมวลชน และการชุมนุมเรียกร้องสิทธิประโยชน์ของประชาชน มี 2 ปัญหา คือ 1) การร่วมกับส่วนราชการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองให้คนในหมู่บ้านได้รับรู้ 2) การส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านใช้เวทีประชาคมเป็นเวทีแสดงออกถึงความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน การร่วมกับส่วนราชการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้กับคนในหมู่บ้าน การรายงานผลการปฏิบัติตามแผนป้องกันให้กับส่วนราชการได้รับทราบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2547). *เอกสารแนวคิด แนวทาง และกรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์ประสาน เครือข่ายองค์กรชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- ทัศนีย์ โรจน์ศรีเสถียร และจิตติพงษ์ นิยมเสน. (2550). ยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดนกับความมั่นคงของประเทศ. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 44(3), 15.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สามิตร ศรีฤกษ์. (2547). *การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของปลัดองค์การบริหารส่วน ตำบลในเขตจังหวัดนครราชสีมา, การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. (2557). *บรรยายสรุปจังหวัดหนองคาย เมืองน่าอยู่อาเซียน*. หนองคาย : สำนักงานจังหวัดหนองคายกลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด.
- สำนักนโยบายและแผนความมั่นคง. (2556). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. 2555 - 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนความมั่นคง สภาความมั่นคงแห่งชาติ.

- Cohen, John. M. & Uphoff, Norman T. (1997). *Rural Development Participation: Concepts and Measure for Project Design Implementation and Evaluation*. New York: The Rural Development Committee center for International Studies Cornell University.
- Keeves, Peter J. (1988). *Model and Model Building. Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook*. Oxford: Pergamon.

การพัฒนาแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า ของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย*

THE DEVELOPMENT MODEL OF ENHANCEMENT TO ELECTRIC ENERGY CONSERVATION OF THE SCHOOL IN NONGKHAI PROVINCE

วีรธาดา สำเนียง

Veerathada Sumneang

ธนกฤต ทุริสสุทธิ์

Prachon Kingminghae

ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ

Tanakit Toorisut

สังคม ศุภรัตนกุล

Sungkom Suparatanagool

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UdonThaniRajabhat University, Thailand.

E-mail: veerathadas@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย 2) เพื่อกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อทดลองและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย แบ่งวิธีดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จากโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนของพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 และ เขต 2 จำนวน 12 โรงเรียน ๆ ละ 1 คน

* Received 20 March 2019; Revised 3 April 2019; Accepted 3 April 2019.

จำนวน 12 คนโดย เลือกแบบเจาะจง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้บริหารของโรงเรียนใน จังหวัดหนองคาย จากโรงเรียนในพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขตที่ 1-2 จำนวน 289 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามค่าความ เชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์โดยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ระยะที่ 2 กำหนดรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัด หนองคาย กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในพื้นที่สังกัดสำนักงานเขต การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 และเขต 2 จำนวน 12 โรงเรียน จำนวน 12 คน โดย เลือกแบบเจาะจง 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์โดยเลือกใช้ค่าสถิติ ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ระยะที่ 3 การทดลองและประเมินรูปแบบการ เสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย กลุ่มทดลอง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน บุคลากรของโรงเรียน และนักเรียนโรงเรียนบ้านดงคำพิ์ จำนวน 30 คน และโรงเรียนสันติรักษ์ จำนวน 30 คน รวม 60 คน สุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือการวิจัย คือ รูปแบบและคู่มือการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย เก็บ รวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตพฤติกรรม ทดสอบความรู้ ความเข้าใจและเปรียบเทียบค่าไฟฟ้าราย เดือนของโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของ โรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ก่อนการทดลอง (Pre-test) และหลังการทดลอง (Post-test) วิเคราะห์ข้อมูล โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ทดสอบค่า Paired t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของ โรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่าสภาพปัญหาการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนใน จังหวัดหนองคาย มีปัญหา 3 ด้าน 16 ประเด็นปัญหาได้แก่ ด้านที่ 1 พฤติกรรม มี 6 ประเด็น ด้านที่ 2 ความรู้ความ มี 5 ประเด็น และด้านที่ 3 การนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ มี 5 ประเด็น

2. รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่า . รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย เป็นรูปแบบเชิงข้อความ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3 ข้อ 3) กิจกรรมการพัฒนา 9 กิจกรรม 4) ตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด และ 5) การประเมินผล 3 วิธีการ

3. ผลการทดลองและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่า ผลการประเมินก่อนการทดลองอยู่ในระดับดี ส่วนหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก จึงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ 0.05

คำสำคัญ: รูปแบบ, การอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า

Abstract

The purposes of this study were as follows: 1) to study in problems of Electrical Energy Conservation of schools in Nong Khai Province, 2) to define the model for Electrical Energy Conservation of schools in Nong Khai Province, and 3) to experiment and evaluate Electrical Energy Conservation Form of schools in Nong Khai Province by the research process for 3 phases as follows: Phase I was to study problems to get suitable and possible Electrical Energy Conservation Form with the research instrument to interview the directors of the Nong khai Provincial Primary Education office Area 1 and 2. There are 12 schools and 12 people for selection, the quantitative populations more 289 schools administrators in Nong Khai province, from the schools the Office in the area under of Nong Khai Primary Education Area No. 1-2. The interview form and the reliability of the questionnaire were 0.97. The data were analyzed by content analysis. Data were analyzed by the computer for program, frequency and percentage for average and standard deviation. Phase 2 was to define the model for Electrical Energy Conservation of schools in Nong Khai Province, the target from the schools under the Office of Primary Education Area and the Office of the Private education 1 and 2 Office, 12 schools of 12 people selected. The

instrument used in the research was a model assessment. Data were analyzed by using computer program in statistics for frequency and percentage average and standard deviation. Phase 3 was to experiment and evaluate Electrical Energy Conservation form of schools in Nong Khai Province, Experimental groups included school administrators, teachers, and school personnel. Thirty people from Ban Dong Kham Schools and 30 from Santirak School. The research tool was a model and manual for enhancing electricity conservation of schools in Nong Khai. Data collection and the observation of the experimental behavior, knowledge, understanding, and the monthly electricity price of schools participating in the experiment on the energy conservation for enhancement model of schools in Nong Khai province. The pre-test and post-test, frequency, percentage, mean, standard deviation, and Paired t-test were employed.

The study concluded as follows:

1. The study in problems of Electrical Energy Conservation of schools in Nong Khai Province, there were 16 issues of the problem. 1) Behavior has 6 issues, 2) Knowledge has 5 issues, and 3) Technology is applied to 5 issues.
2. The model for Electrical Energy Conservation of schools in Nong Khai Province were: 1) the principles of the model, 2) to 3 objectives, 3) to 9 development activity. 4) to 5 indicators, and 5) to 3-way evaluation.
3. The results for the experiment and the evaluation of the energy conservation model of schools in Nong Khai Province showed that the pre-test results were good. After the experiment, it was very good. There were significant different at 0.05 level.

Keyword: Model, Electric energy conservation

บทนำ

พลังงานไฟฟ้าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของพลังงานที่นับว่าเป็นสิ่งที่มีค่า และมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างมาก สิ่งอำนวยความสะดวกที่เราใช้ในชีวิตประจำวันล้วนต้องใช้พลังงานไฟฟ้าในการทำงานทั้งสิ้น เช่น หลอดไฟต้องการพลังงานไฟฟ้าเพื่อส่องสว่าง ตู้เย็นต้องการพลังงานไฟฟ้าเพื่อให้เกิดความเย็น เตาไรต์ต้องการพลังงานไฟฟ้าเพื่อให้เกิดความร้อน และยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้าอีกจำนวนมากที่ถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ สร้างความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตประจำวันรวมถึงสถานที่ทำงาน โรงเรียนที่มีความต้องการพลังงานไฟฟ้าที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทุกปีตามเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นไป จึงเป็นภาระหนักของทางภาครัฐที่ต้องจัดหาแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าเพื่อมารองรับความต้องการดังกล่าว เพราะพลังงานที่ผลิตได้ในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังต้องนำเข้าเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ เพื่อใช้ในกระบวนการผลิตพลังงานไฟฟ้า การใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างรู้คุณค่า นอกจากจะช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีแล้ว ยังเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณของประเทศได้อีกด้วย พลังงานไฟฟ้าเป็นพลังงานที่ใช้แล้วสิ้นเปลือง หากไม่ใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อหน่วยงานมีรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตกระแสไฟฟ้าก็ต้องหาแหล่งพลังงานที่จะนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าเพิ่มด้วยเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ ดังนั้นผู้ใช้พลังงานไฟฟ้าทุกคนควรมีความเข้าใจถึงวิธีการอนุรักษ์เพื่อให้มีการใช้พลังงานไฟฟ้าได้คุ้มค่า สำหรับในโรงเรียน กิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมห้องคอมพิวเตอร์ กิจกรรมห้องปฏิบัติการ กิจกรรมสำนักงาน กิจกรรมด้านนันทนาการ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนต้องใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับพลังงานไฟฟ้าทั้งสิ้น และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนบุคลากรด้านการศึกษา จำนวนนักเรียน ซึ่งไม่มีมาตรการคุมการใช้พลังงานไฟฟ้า ทำให้ค่าใช้จ่ายในส่วนงบประมาณไฟฟ้าสิ้นเปลืองอย่างมาก จากปัญหาดังกล่าวทำให้เห็นบุคลากรด้านการศึกษาและนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกด้านการประหยัดพลังงานไฟฟ้า (กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน, 2535)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจ ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า โดยเลือกศึกษารูปแบบการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในจังหวัดหนองคาย ในฐานะที่เป็นจังหวัดที่เป็นประตูสู่อาเซียน เป็นระเบียบเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำ

โงซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถนำผลการวิจัย วิธีการวิจัยที่ได้รับไปปรับใช้กับโรงเรียนอื่นๆ จากความสำคัญของการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานไฟฟ้า และการที่ผู้วิจัยประกอบธุรกิจโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองคาย สังเกตเห็นว่านักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึก แรงจูงใจที่ดีในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าส่งผลในทางตรงต่อการขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าของชาติในอนาคต ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นเป้าหมายหลักของผู้วิจัยที่จะศึกษารูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย เพื่อให้ได้รูปแบบการเสริมสร้าง ในจังหวัดหนองคาย การอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าที่ถูกต้อง เหมาะสม สร้างความเข้าใจว่าการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าเป็นหน้าที่ของทุกคน โดยการปลูกฝังให้บุคลากรด้านการศึกษาและนักเรียนมีจิตสำนึก แรงจูงใจที่ดีในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าจากสถานศึกษา สามารถนำรูปแบบการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าไปปรับใช้ที่บ้าน เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างประหยัดและรู้คุณค่าทั้งในโรงเรียนและชุมชนได้ต่อไปในอนาคตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อทดลองและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคายที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ใช้การกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย แบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยแบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย จากโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ของพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 และ เขต 2 จำนวน 12 โรงเรียน ๆ ละ 1 คน จำนวน 12 คน โดยเลือกศึกษาแบบเจาะจง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง สำหรับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม จากประชากร ได้แก่ ผู้บริหารของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย จากโรงเรียนในพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขตที่ 1 และโรงเรียนในพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขตที่ 2 ทั้งหมด 289 โรงเรียน จำนวน 289 คน ไม่มีกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นการศึกษาจากประชากรทั้งหมดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ได้ค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 – 1.00 และค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นจากการใช้เครื่องมือแบบสอบถามมีค่าคำนวณทั้งฉบับ 0.97 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำส่งหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ในจังหวัดหนองคายจากโรงเรียนในพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขตที่ 1 และโรงเรียนในพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขตที่ 2 จำนวนทั้งสิ้น 289 โรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามตอบกลับ จำนวน 285 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.62 วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ๆ ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 กำหนดรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย แบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยยกร่างรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย โดยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ กิจกรรมการพัฒนา ตัวชี้วัดและการประเมินผล แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงให้ร่างรูปแบบ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบ และยืนยันรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนจากโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ของพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 และเขต 2 จำนวน 12 โรงเรียน จำนวน 12 คน เลือกแบบเจาะจงโดยไม่ซ้ำกับบุคคลใน ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการทำแบบประเมิน ถึงผู้บริหารโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ของพื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 และเขต 2 ได้ครบ 100 % การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านการประเมิน และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

ระยะที่ 3 การทดลองและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย แบ่งการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย กลุ่มทดลอง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน บุคลากรของโรงเรียน และนักเรียนโรงเรียนในจังหวัดหนองคายที่สังกัดพื้นที่สำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายจำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านดงคำพิ จำนวน 30 คน และโรงเรียนเอกชนใน

พื้นที่สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาหนองคายจำนวน 1 โรงเรียน คือโรงเรียนสันติรักษ์ จำนวน 30 คน รวม 60 คน สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือการทดลอง คือ รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย และคู่มือการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตพฤติกรรม ทดสอบความรู้ ความเข้าใจและเปรียบเทียบค่าไฟฟ้ารายเดือนของโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ก่อนการทดลอง (Pre-test) และ เมื่อสิ้นสุดการทดลอง (Post-test)

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย กลุ่มทดลอง เป็นกลุ่มทดลองในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 60 คนเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง (Pre-test) และเมื่อสิ้นสุดการทดลองก็ได้ทำการทดสอบหลังการทดลอง (Post-test) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า Paired t-test

ผลการวิจัย

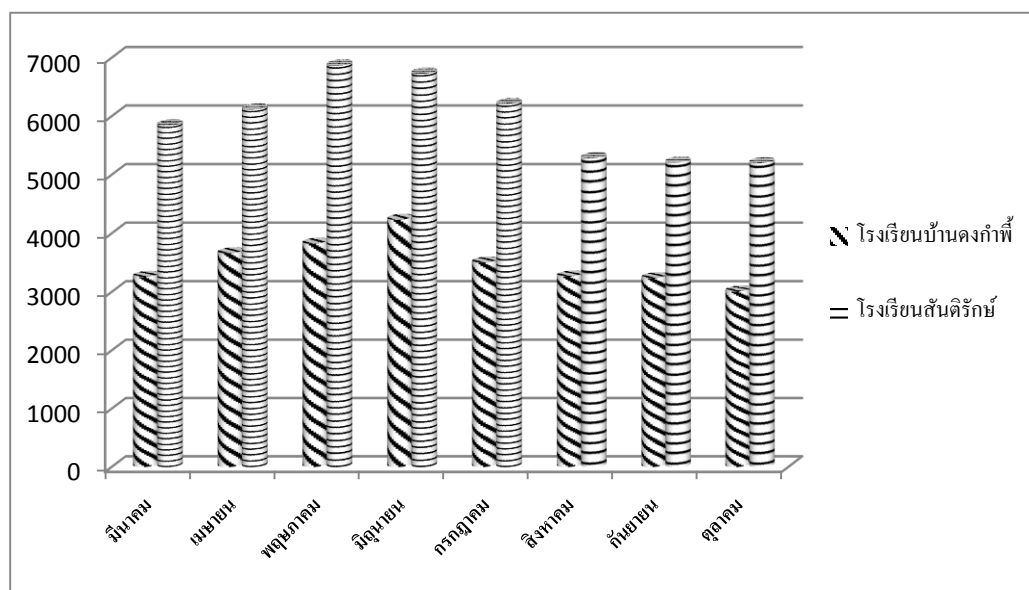
ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าไฟฟ้าของทั้ง 2 โรงเรียนที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ปรากฏผล ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าไฟฟ้ารายเดือนของโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ระหว่างเดือนมีนาคม – เดือนตุลาคม 2559 รวม 9 เดือน (หน่วยเป็นบาท)

เดือน	โรงเรียนบ้านดงกำพี้	โรงเรียนสันติรักษ์
มีนาคม	3,258.21	5,846.80
เมษายน	3,661.46	6,119.01
พฤษภาคม	3,825.85	6,868.98
มิถุนายน	4,233.96	6,733.03
กรกฎาคม	3,501.87	6,210.57
สิงหาคม	3,264.85	5,285.57
กันยายน	3,235.00	5,212.05
ตุลาคม	3,008.46	5,200.58

จากตารางแสดงค่าไฟฟ้ารายเดือนของโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ระหว่างเดือนมีนาคม – เดือนตุลาคม 2559 ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาแสดงในรูปของแผนภาพได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 เปรียบเทียบของค่าไฟฟ้ารายเดือนของโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย

จากแผนภูมิที่ 1 พบว่าค่าไฟฟ้าของโรงเรียนที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ก่อนการทดลองใช้รูปแบบทั้งสองโรงเรียนมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นทุกเดือนแสดงให้เห็นว่าทั้งสองโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า เมื่อนำรูปแบบฯ เข้ามาทดลองใช้การนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าประกอบด้วย การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามการใช้เทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้ และการตั้งคณะทำงานกำกับดูแลเทคโนโลยีที่นำไปใช้ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้ามากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการใช้ไฟฟ้า และการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าดีขึ้น ส่งผลให้ระหว่างที่ทำการทดลองโรงเรียนมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าลดลง ค่าไฟฟ้าของโรงเรียนจึงลดลงอย่างเห็นได้ชัด และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการทดลองใช้แล้วสามารถรักษาระดับปริมาณการใช้ไฟฟ้าให้คงที่ทำให้ค่าไฟฟ้าของโรงเรียนคงที่ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ควรนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่า

สภาพปัญหาการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่าปัญหา มี 3 ด้าน 16 ประเด็นปัญหา ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย มีปัจจัย 3 ด้าน ปัจจัยสำคัญ 9 ปัจจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารโรงเรียนขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนต่อการสนับสนุนการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน ขาดกลวิธีการแปลงนโยบายการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนไปสู่ปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ไม่การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนน้อยมาก ขาดหลักเกณฑ์การใช้พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน และครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน ขาดโอกาสได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุไรรัตน์ ธิโหล (จุไรรัตน์ ธิโหล, 2552) ที่ศึกษา พฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในสถานที่ทำงานของพนักงานไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้า

ราชบุรี ในการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในสถานที่ทำงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาปัจจัย 2 ประการคือ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสนับสนุน กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าวัดราชบุรีที่ปฏิบัติงานมาแล้วเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 175 คน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ และปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานไฟฟ้า การให้คุณค่าต่อพลังงาน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในสถานที่ทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่ทำการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พลังงานและการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าในรูปแบบต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ การขัดเกลา การสร้างความคิด การเสริมทัศนคติ การปฏิบัติ และการประเมินผล ส่วนปัจจัยในการเสริมสร้างจิตสำนึกซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภทคือปัจจัยภายใน ได้แก่ ความคิด ทัศนคติ พฤติกรรม และการรับรู้ ปัจจัยภายนอกได้แก่โอกาสและการเข้าถึง แรงจูงใจ งบประมาณ นโยบาย ตัวอย่าง การมีส่วนร่วม เวลา การบริหารของหน่วยงาน การพัฒนาบุคลากรและการจัดการเรียนรู้ และแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานของเยาวชนนั้นได้แก่การกำหนดนโยบายจากระดับประเทศลงสู่ระดับชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม เสริมแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นการเข้าร่วม จัดการเรียนรู้โดยเน้นเยาวชนเป็นศูนย์กลางให้ได้สัมผัสลงมือปฏิบัติจริง บูรณาการเรื่องการอนุรักษ์พลังงานกับเนื้อหาวิชาเรียนในทุกกลุ่มสาระพัฒนาบุคลากรในการให้ความรู้และจัดกิจกรรม ปรับปรุงสื่อและกิจกรรมและสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์พลังงานเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่า

รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคายเป็นรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3 ข้อ 3) กิจกรรมการพัฒนา 9 กิจกรรม 5) ตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด และ 6) การประเมินผล 3 วิธีการ

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคายสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าพลังงาน พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535 และแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบของสุบรรณ พันธุ์วิภาส และชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์ (สุบรรณ พันธุ์วิภาส และ ชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์, 2522) สอดคล้องกับงานวิจัยสุชาดา ไชยสวัสดิ์, นฤมล เกลยถ้อย และชมพูนุท เทพบุตรดี (สุชาดา ไชยสวัสดิ์, นฤมล เกลยถ้อย และ ชมพูนุท เทพบุตรดี, 2553) โดยศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดโรงเรียนสีเขียว โดยเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมและมีการดำเนินการในเจ็ดขั้นตอน และนำระบบที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติในโรงเรียนนำร่องจำนวนทั้งสิ้น 13 โรงเรียน เป็นเวลาหนึ่งปีตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2552 – มิถุนายน 2553 ในรูปแบบของเครือข่ายโรงเรียน สีเขียวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ซึ่งมีการจัดทำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม จัดตั้งคณะทำงาน จัดทำแผนปฏิบัติการ ดำเนินการตามแผนงานและเก็บข้อมูลวิเคราะห์ผลซึ่งพบว่าทุกโรงเรียนเน้นการจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และจัดการขยะโดยใช้ระบบ 3R (Reduce, Reuse, Recycle) และจัดกิจกรรมอนุรักษ์พลังงานเน้นการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าและน้ำและส่งเสริมการใช้พลังงานในโรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนนำร่องสามารถลดปริมาณขยะได้ในช่วง 12-28% (19.7 ± 4.65) มีการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น 5-22% (12.3 ± 4.59) มีการลดการใช้พลังงานไฟฟ้า 8-16% (11.3 ± 2.62) และมีการลดการใช้น้ำได้ในช่วง 7-14% (9.69 ± 2.01) จากการเข้าประเมินผลการปฏิบัติตามระบบพบว่าการมีส่วนร่วมของนักเรียนและอาจารย์ในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติตามระบบให้ประสบความสำเร็จและมีข้อเสนอแนะให้มีการส่งเสริมการปฏิบัติตามระบบในโรงเรียนนำร่องอย่างต่อเนื่องและขยายผลไปยังครอบครัวและชุมชนรอบข้าง อันจะช่วยให้เกิดการจัดการที่ยั่งยืนในโรงเรียนและชุมชนได้ต่อไปในอนาคต

3. การทดลองและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่า

3.1 พฤติกรรมการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ทั้ง 2 กลุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับดีหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เนื่องจาก มีพฤติกรรมการที่ปฏิบัติตามนโยบาย

ด้านการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด มักจะปิดไฟฟ้าและแสงสว่างทุกครั้งเมื่อเห็นว่าไม่มีผู้ใช้งาน ให้ความร่วมมือในการรณรงค์การประหยัดพลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน เปิดไฟห้องเรียน เมื่อมีการเรียนการสอนและปิดไฟทุกครั้งเมื่อไม่มีการเรียนการสอน เปิดไฟห้องทำงานเมื่อมีการใช้งานและปิดไฟทุกครั้งเมื่อไม่มีการใช้งาน เปิดไฟห้องทำงานเมื่อมีการใช้งานและปิดไฟทุกครั้งเมื่อไม่มีการใช้งาน เปิดหน้าต่างขณะทำงานหรือมีการเรียนการสอน ปิดเครื่องคอมพิวเตอร์เมื่อใช้งานเรียบร้อยแล้วและเมื่อไม่มีการใช้งานเกิน 30 นาที ถอดปลั๊กไฟเครื่องคอมพิวเตอร์ทุกครั้งหลังการใช้งาน ช่วยดูแลเครื่องใช้ไฟฟ้า โดยการถอดปลั๊กทุกครั้งเมื่อเลิกใช้งาน

3.2 การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ทั้ง 2 กลุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับดีหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า มากยิ่งขึ้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของนโยบายและการบริหารเนื่องจากโรงเรียนบ้านดงคำฟ้าเป็นของรัฐบาล ในขณะที่โรงเรียนสันติราษฎร์เป็นโรงเรียนเอกชน สามารถส่งเสริมการความรู้ความเข้าใจที่ดีของนักเรียนในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย

3.3 การประเมินด้านการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า ผลการเปรียบเทียบค่าไฟฟ้ารายเดือนของโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีปริมาณการใช้ไฟฟ้าลดลงและเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการทดลองใช้แล้วสามารถรักษาระดับปริมาณการใช้ไฟฟ้าให้คงที่ทำให้ค่าไฟฟ้าของโรงเรียนคงที่ด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามการใช้เทคโนโลยีที่นำมาประยุกต์ใช้ และการตั้งคณะทำงานกำกับดูแลเทคโนโลยีที่นำไปใช้ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้ามากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการใช้ไฟฟ้าและการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบของสุบรรณ พันธวิศา และ ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ (สุบรรณ พันธวิศา และ ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์, 2522) สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยสุชาดา ไชยสวัสดิ์, นฤมล เฉลยถ้อย และ ชมพูนุท เทพบุตรดี (สุชาดา ไชยสวัสดิ์, นฤมล เฉลยถ้อย และ

ชมพูนุท เทพบุตรดี, 2553) โดยศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดโรงเรียนสีเขียว โดยเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมและมีการดำเนินการในเจ็ดขั้นตอน และนำระบบที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติในโรงเรียนนำร่องจำนวนทั้งสิ้น 13 โรงเรียนเป็นเวลาหนึ่งปีตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2552 – มิถุนายน 2553 ในรูปแบบของเครือข่ายโรงเรียนสีเขียวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ซึ่งมีการจัดทำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม จัดตั้งคณะทำงาน จัดทำแผนปฏิบัติการ ดำเนินการตามแผนงานและเก็บข้อมูลวิเคราะห์ผลซึ่งพบว่าทุกโรงเรียนเน้นการจัดการกิจกรรมปลูกต้นไม้จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และจัดการขยะโดยใช้ระบบ 3R (Reduce, Reuse, Recycle) และจัดกิจกรรมอนุรักษ์พลังงานเน้นการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าและน้ำและส่งเสริมการใช้พลังงานในโรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนนำร่องสามารถลดปริมาณขยะได้ในช่วง $12-28\%$ (19.7 ± 4.65) มีการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น $5-22\%$ (12.3 ± 4.59) มีการลดการใช้พลังงานไฟฟ้า $8-16\%$ (11.3 ± 2.62) และมีการลดการใช้น้ำได้ในช่วง $7-14\%$ (9.69 ± 2.01) จากการเข้าประเมินผลการปฏิบัติตามระบบพบว่าการมีส่วนร่วมของนักเรียนและอาจารย์ในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการปฏิบัติตามระบบให้ประสบความสำเร็จและมีข้อเสนอแนะให้มีการส่งเสริมการปฏิบัติตามระบบในโรงเรียนนำร่องอย่างต่อเนื่องและขยายผลไปยังครอบครัวและชุมชนรอบข้าง อันจะช่วยให้เกิดการจัดการที่ยั่งยืนในโรงเรียนและชุมชนได้ต่อไปในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย สรุปผลการวิจัยสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่า ปัญหา มี 3 ด้าน 16 ประเด็นปัญหา ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนด้านพฤติกรรม มี 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ผู้บริหารโรงเรียนยังขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนต่อการสนับสนุนการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน 2) ขาดกลวิธีการแปลงนโยบายการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนไปสู่ปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 3) มีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนน้อยมาก 4) ขาดหลักเกณฑ์การใช้พลังงานไฟฟ้า

ของโรงเรียน 5) ยังไม่สามารถลดการใช้พลังงานไฟฟ้าที่ไม่จำเป็นของโรงเรียนลงได้ 6) ไม่ มี
โครงการผลิตและการใช้พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สภาพปัญหาการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนด้านความรู้ความ มี 5
ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดรูปแบบการสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายด้านการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของ
โรงเรียน 2) มีข้อความการสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายด้านการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน
ไม่ชัดเจนไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย 3) การสื่อสารให้ความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า
ของโรงเรียนไม่ทั่วถึงสมาชิกในองค์กร 4) ขาดโอกาสในการซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับความรู้
ความเข้าใจที่เข้าใจตรงกันในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน 5) ครู บุคลากรด้าน
การศึกษา และนักเรียน ขาดโอกาสได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์
พลังงานไฟฟ้า

1.3 สภาพปัญหาการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนด้านการนำเทคโนโลยีไป
ประยุกต์ใช้ มี 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการลดและประหยัดพลังงาน
ไฟฟ้าของโรงเรียน 2) ไม่มีโครงการพัฒนาเทคโนโลยีไปใช้ในการการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของ
โรงเรียนในระยะยาว 3) ไม่มีการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการอนุรักษ์พลังงาน
ไฟฟ้าของโรงเรียน 4) ไม่มีการใช้พลังงานไฟฟ้าทดแทนหรือโซล่าเซลล์ในโรงเรียน 5) ไม่มี
แผนการปรับเปลี่ยนการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าของโรงเรียนให้มีการประหยัดการใช้ไฟฟ้า

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้ไฟฟ้าและการให้ความสำคัญของพลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน
เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนต่อการสนับสนุน
การอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน 2) การกำหนดหลักเกณฑ์การใช้
พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน และ 3) การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์
พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน

ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนเรียงลำดับจาก
มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสในการซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับความรู้ความ
เข้าใจที่เข้าใจตรงกันในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน 2) การเปิดโอกาสให้ ครู
บุคลากรด้านการศึกษา และนักเรียน ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการ
อนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน และ 3) ข้อความการสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายด้านการ
อนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน ที่ชัดเจนเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

ปัจจัยด้านการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ 1) การนำเทคโนโลยีไปใช้ในการลดและประหยัดพลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน 2) การใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนและ 3) การใช้พลังงานไฟฟ้าทดแทนหรือโซล่าเซลล์ในโรงเรียน

2. ผลการกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคายเป็นรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3 ข้อ 3) กิจกรรมการพัฒนา 9 กิจกรรม 5) ตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด และ 6) การประเมินผล 3 วิธีการ

3. ผลการทดลองและประเมินรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย

3.1 การสำรวจพฤติกรรมการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย กลุ่มทดลองที่ 1 โรงเรียนบ้านดงคำพิ พบว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ของโรงเรียนบ้านดงคำพิ โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 1.17$), (SD. = 0.30) หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 2.94$), (SD. = 0.23) กลุ่มทดลองที่ 2 โรงเรียนสันติรักษ์ พบว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ของโรงเรียนสันติรักษ์ โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 1.30$), (SD. = 0.30) หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 2.99$), (SD. = 0.04)

3.2 การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย กลุ่มทดลองที่ 1 โรงเรียนบ้านดงคำพิ พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ของโรงเรียนบ้านดงคำพิ โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 0.88$), (SD. = 0.10) หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 0.98$), (SD. = 0.10)

กลุ่มทดลองที่ 2 โรงเรียนสันติรักษ์ พบว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ของโรงเรียนสันติรักษ์ โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 1.43), (SD.= 0.44) หลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 0.97), (SD.= 0.10)

3.3 การประเมินด้านการนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า ผลการเปรียบเทียบค่าไฟฟ้ารายเดือนของโรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ระหว่างเดือนมีนาคม – เดือนตุลาคม 2559 รวม 9 เดือน (หน่วยเป็นบาท) พบว่า ค่าไฟฟ้าของโรงเรียนที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ก่อนการทดลองเพิ่มขึ้นทุกเดือน แสดงให้เห็นว่าทั้งสองโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า เมื่อนำรูปแบบฯ เข้ามาทดลองใช้การนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้า ส่งผลให้ระหว่างที่ทำการทดลองโรงเรียนมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าลดลง ค่าไฟฟ้าของโรงเรียนจึงลดลงอย่างเห็นได้ชัด และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการทดลองใช้แล้ว สามารถรักษาระดับปริมาณการใช้ไฟฟ้าให้คงที่ทำให้ค่าไฟฟ้าของโรงเรียนคงที่ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้ ดังนี้

1.1 ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ พลังงานไฟฟ้าได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนต่อการสนับสนุนการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน 2) การเปิดโอกาสในการซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่เข้าใจตรงกันในการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน 3) การนำเทคโนโลยีไปใช้ในการลดและประหยัดพลังงานไฟฟ้าของโรงเรียน

1.2 ควรนำเอารูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ไปประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการภายใต้ขอบเขตที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางบางประการที่อาจเป็นประโยชน์ในการวิจัยในครั้งต่อไปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย ดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัยการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในระดับภาค หรือระดับประเทศ เพื่อให้ครอบคลุมเขตพื้นที่ใหญ่ขึ้นเนื่องจากแต่ละที่มีบริบทในการบริหารงานที่แตกต่างกัน

2.2 ควรมีการนำปัจจัยที่สำคัญในด้านอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือจากปัจจัยที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ไปทำการวิจัยเพิ่มเติม เพื่อให้ได้รูปแบบการเสริมสร้างการอนุรักษ์พลังงานไฟฟ้าของโรงเรียนในจังหวัดหนองคาย มีความครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน. (2535). *การใช้พลังงานในครัวเรือน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- จุไรรัตน์ อธิล. (2552). *พฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในสถานที่ทำงานของพนักงานไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โรงไฟฟ้าราษบุรี. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา: มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- สุชาติ ไชยสวัสดิ์, นฤมล เฉลยถ้อย และ ชมพูนท เทพบุตรดี. (2553). *การพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดโรงเรียนสีเขียว*.
- สุบรรณ พันธุ์วิภาส และ ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์. (2522). *ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โอเชียนสโตร์.

รูปแบบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียน

พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*

THE YOUTHS' MOTIVATION MODEL FOR FURTHER STUDY IN PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL, GENERAL EDUCATION DIVISION

พระอาโซ เสี้ยกัง (มาเยอะ)

Phra Arso Siakang (Mayoe)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: suriya5179@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 3) เพื่อเสนอรูปแบบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธีคือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามกับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 331 รูป วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน และการสนทนากลุ่มโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 11 รูป/คน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสถาบัน

* Received 13 February 2019; Revised 31 March 2019; Accepted 31 March 2019.

ด้านความสำเร็จ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามลำดับ การพัฒนารูปแบบการจูงใจโดยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพในการจัดการศึกษา และสร้างความมั่นใจเรื่องคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคมต้องให้บุคคลที่มีชื่อเสียง และเป็นแบบอย่างที่ดี หรือผู้ที่ประสบความสำเร็จที่เป็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรมจากโรงเรียนเป็นคนที่สร้างความเชื่อมั่น และมั่นใจในศักยภาพการจัดการศึกษา ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีความพร้อม มีความสะดวกเหมาะสม และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย มีความน่าสนใจ มีคุณภาพ และได้มาตรฐานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม แสดงให้เห็นจุดเด่นที่สำคัญคือการให้การสนับสนุนทุกอย่างโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สร้างทัศนคติที่ดีให้เยาวชน เล็งเห็นถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการศึกษา พัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัย หลากหลาย น่าสนใจ ชัดเจน น่าเชื่อถือ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความมั่นใจให้ครอบครัว และสังคมเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ปลุกฝังให้เยาวชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพระพุทธศาสนาความเป็นสมณะ และสนับสนุนให้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และให้โอกาสพัฒนาศักยภาพจากการสนับสนุนของโรงเรียนทั้งคนที่กำลังศึกษาอยู่ หรือคนที่ต้องการจะศึกษาต่อในระดับสูงหลังจบการศึกษาอีกด้วย

รูปแบบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือ ISEIS2P2FO Model ได้แก่ สถาบัน ความสำเร็จ สภาพแวดล้อม การจัดการเรียนการสอน เศรษฐกิจและสังคม เหตุผลส่วนตัว การประชาสัมพันธ์ ครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความมีศรัทธาและโอกาสทางการศึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบแรงจูงใจ, การศึกษาต่อ, เยาวชน, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study state of motivation in further study of the youths in Phrapariyattidhamma School, General Education

Division, 2) to develop a model of further study motivation of the youths in Phrapariyattidhamma School, General Education Division, 3) to propose the model of further study motivation of the youths in Phrapariyattidhamma School, General Education Division. The mixed research methods were used in the study. The quantitative data were collected by questionnaires from 331 students studying in Matthayom 1-6 in Phrapariyattidhamma School, General Education Division, and the analyzed by mean, percentage and standard deviation. The qualitative data were obtained by in-depth interviews with 12 key-informants and focus group discussions with 11 key-informants, and then analyzed by content analysis.

The research results found that;

The state of motivation in further study of the youths in Phrapariyattidhamma School, General Education Division was at a high level overall. The maximum level was on school achievement, followed by school environment, teaching and learning system, economic and personal reasons, public relations and family and individuals concerned respectively. The development of a motivation model be done by building good image, educational management potential, educational quality, good and successful alumni, pleasurable environment and atmosphere, positive attitude among the youths in education, and trust and confidence of students' parents and guardians. Furthermore, the school must implant the faith in Buddhism to students and encourage them to be studious and develop themselves gradually and continuously.

The research results could be synthesized into the "ISEIS2P2FO Model" referring to Institution, Success, Environment, Teaching and Learning Management, Economic and Society, Personal Reason, Public Relations, Family and Concerned Individuals, Faith and Educational Opportunity.

Keywords: Motivation Model, Further Study, Youth, Phrapariyattidhamma School, General Education Division.

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของพระสงฆ์มีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา และบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2432 และ พ.ศ. 2489 ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้การเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่งมีพระภิกษุ และสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมีมติคณะสังฆมนตรีและกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วก็ยังจะได้รับประกาศนียบัตร จากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วยจึงทำให้พระภิกษุ และสามเณรนิยมเรียนกันมากขึ้น โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่างๆ อย่างกว้างขวางจนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษาวรรณ และบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุ และสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไปเป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษาวรรณและบาลี แต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ดังนั้น แม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธโร) จึงได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่มีวิชาบาลีวิชาธรรม และวิชาทางโลกเรียกว่า บาลีศึกษาสามัญศึกษาและปริทัศน์ศึกษา และไปประกาศเมื่อ พ.ศ. 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียน

วัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุ และสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่

ต่อมาพบว่าการตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุ และสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียนโดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้นนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวจึงได้พากันเข้าชื้อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัด ซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สัมครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553) ขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องขอให้กระทรวงศึกษาธิการเปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุ และสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่งเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุ และสามเณรโดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไปโดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลกเจริญหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลก และทางธรรมควบคู่กันไป” กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535-พ.ศ.2545 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง คือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงเป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรมสมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และเมื่อพระภิกษุ และสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเอง และบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกันในระยะเริ่มแรกมีเจ้า

อาวาส 51 แห่ง รายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนาเดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี, ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2548 (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553)

การศึกษาเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับ และให้ความสำคัญในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข การศึกษาเป็นเทคนิค หรือเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม เจตคติ และวัฒนธรรมในสังคมทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ และสังคมโลก อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และค่านิยมตลอดจนวัฒนธรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทุกอย่างด้านการศึกษาก็ได้ถูกดำเนินการโดยสถาบันและองค์การต่าง ๆ ด้วยแนวทางและยุทธวิธีที่แตกต่างกัน หรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในองค์การและช่วยให้การดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมเกิดจากการบริหารการศึกษา (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2548) การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีจำนวนเยาวชนที่เข้ามาเรียนลดน้อยลง (กลุ่มการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา, 2560)

ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบแรงจูงใจที่จะสร้างแรงจูงใจเยาวชนเข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามากขึ้น เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษารวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้เยาวชนได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่มีฐานะยากจนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรมเพื่อให้เยาวชนที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนดังกล่าวนี้ได้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมเพื่อให้เข้าไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้นสำหรับการเป็นทรัพยากรบุคคลที่ดี มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. เพื่อเสนอรูปแบบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1.1 การแจกแบบสอบถาม ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่เป็นพระภิกษุ หรือสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 6 จังหวัดเชียงราย จำนวน 2,344 รูป (กลุ่มการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา, 2560)

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่เป็นพระภิกษุ หรือสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 และเหตุผลที่ผู้วิจัย เลือกประชากร และกลุ่มตัวอย่างเพียง 10 โรงเรียนจาก 20 โรงเรียนเท่านั้น เนื่องจากภูมิประเทศ บริบท และการจัดการศึกษาที่มีความคล้ายคลึงกันอาจจะแตกต่างกันก็เพียงมีกลุ่มสาระการเรียนรู้บางกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นวิชาเสริมที่มีความแตกต่างกันเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 331 รูป (Krejcie and Morgan, 1970)

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1.2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารที่เป็นผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และครูที่เป็นทั้งบรรพชิต และฆราวาสที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนที่เป็นพระภิกษุหรือสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นผู้

ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล รวมทั้งด้านต่างๆ ในโรงเรียนดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกผู้บริหาร และครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวนทั้งหมด 12 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านแรงจูงใจ หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการศึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และผู้บริหาร และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม จำนวน 11 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดสภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.1.2 กำหนดกรอบแนวคิดจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.1.3 ออกแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.1.4 นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามเบื้องต้น

2.1.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไข

2.1.6 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้องของแบบสอบถาม

2.1.7 ขอนหนังสือจากคณะเพื่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ (IOC)

2.1.8 นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิมาแก้ไขให้สมบูรณ์

2.1.9 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการแจกจริงซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.97

2.1.10 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริง

2.1.11 เก็บแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบการสนใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

2.2.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการออกแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2.3 ออกแบบแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2.4 สร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบแนวคิดในการออกแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา

2.2.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วปรับปรุงแก้ไข

2.2.7 นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาอีกครั้ง

2.2.8 นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.3 แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามเพื่อพัฒนารูปแบบการสนใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.3.1 สร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

2.3.3 นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษามาแล้วปรับปรุงแก้ไข

2.3.4 นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรดุขฎิบัณฑิตเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

3.1.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรดุขฎิบัณฑิตเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อแจกแบบสอบถามนักเรียน

3.1.3 นำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพร้อมแบบสอบถามไปขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

3.1.4 ไปเก็บแบบสอบถามที่ตอบเรียบร้อยแล้วของแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.1.5 นำแบบสอบถามที่เก็บมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง

3.1.6 นำแบบสอบถามที่ถูกต้องมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3.2 การสัมภาษณ์ (Interview) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

3.2.2 นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ และเอกสารที่จำเป็นเกี่ยวกับการวิจัยนำไปมอบให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง

3.2.3 ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์

3.2.4 เดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัน เวลา และสถานที่นัดหมาย

3.2.5 เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก ภาพนิ่ง และบันทึกเสียง

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.3.1 ผู้วิจัยดำเนินการนำเสนอผลการวิจัยด้วยการอภิปราย

3.3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์

3.3.3 จัดบันทึกข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง

3.3.4 บันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผลการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับสภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

4.2.1 การวิเคราะห์เอกสารใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4.2.2 การสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลตามแบบสัมภาษณ์

4.2.3 การสนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า

สภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสถาบัน ด้านความสำเร็จด้านสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านเหตุผลส่วนตัวด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า

2.1 สร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของการจัดการศึกษา สร้างความมั่นใจ ความเชื่อมั่นเรื่องคุณภาพการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.2 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีความพร้อม ความสะดวก ความเหมาะสม และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2.3 จัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย มีความน่าสนใจ มีคุณภาพ และจัดการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษามีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.4 ต้องแสดงให้เห็นจุดเด่นที่สำคัญของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยให้การสนับสนุนทุกอย่างไม่มีค่าใช้จ่ายใดเพื่อให้ผู้ปกครองและเยาวชนไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่าย

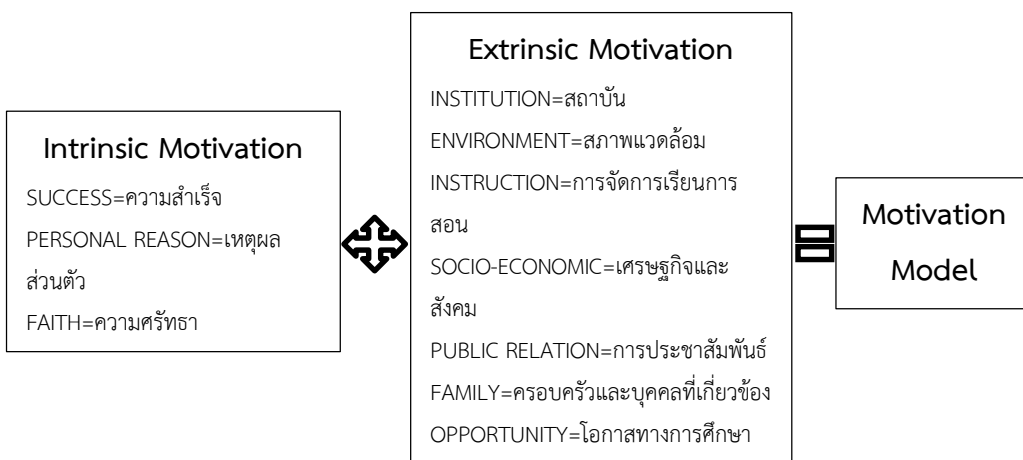
2.5 สร้างทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาเพื่อให้เยาวชนเล็งเห็นถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการศึกษา พัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัย มีความหลากหลายมีความน่าสนใจ ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย

2.6 สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และสร้างความมั่นใจให้ครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2.7 ต้องปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพระพุทธศาสนา และความมีสมณสาธูปที่ดีเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่เยาวชน

2.8 ต้องสนับสนุนให้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ให้โอกาสพัฒนาศักยภาพจากการสนับสนุนของโรงเรียนรวมทั้งสนับสนุนคนที่ต้องการจะศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป

3. ผลการเสนอรูปแบบแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ISEIS2P2FO MODEL

การอภิปรายผล

สภาพแรงจูงใจในการศึกษาต่อสำหรับเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสถาบัน ด้านความสำเร็จ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านเหตุผลส่วนตัวด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านครอบครัว และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ

1. ด้านสถาบัน พบว่า ความคิดเห็นอยู่ระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นที่รู้จักได้รับการยอมรับจากคนในสังคมสอดคล้องเมธาวิ สุขปาน (เมธาวิ สุขปาน, 2556) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักเรียน: กรณีศึกษาวิทยาลัยพาณิชยการธนบุรี พบว่า เป็นสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงสอดคล้องกับกอบพร นิยมราษฎร์ (กอบพร นิยมราษฎร์, 2553) ได้วิจัยเรื่องการตัดสินใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะวิทยาการจัดการสาขาวิชาการจัดการธุรกิจและภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า สถาบันมีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับสอดคล้องกับศิริณา ศรีโคกล่าม (ศิริณา ศรีโคกล่าม, 2556) ได้วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อสถาบันการพลศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในเขตภาคกลาง ปีการศึกษา 2555 พบว่า สถาบันมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคม

2. ด้านความสำเร็จ พบว่า ความคิดเห็นอยู่ระดับมาก คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีทักษะมีความรู้ ความสามารถสอดคล้องกับรณชัย คงกะพันธ์ (รณชัย คงกะพันธ์, 2553) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนสายอาชีวศึกษาในจังหวัดภูเก็ต และพังงา พบว่า มีทักษะอาชีพตามสาขาที่เรียน

3. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ความคิดเห็นอยู่ระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมเหมาะต่อการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับเตือนใจ อารีโรจนนุกูล (เตือนใจ อารีโรจนนุกูล, 2555) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพ และบริหารธุรกิจ พบว่า สภาพแวดล้อมที่ดีภายในสถานศึกษาที่จะไปศึกษาต่อสอดคล้องกับศศิวิมล แสนเมือง (ศศิวิมล แสนเมือง, 2554) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งใจเลือกมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีของนักเรียนที่มีผลการเรียนดีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า มีบริการอินเทอร์เน็ตไร้สายอย่างทั่วถึงในมหาวิทยาลัย

4. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียนสอดคล้องกับสอดคล้องกับรณชัย คงกะพันธุ์ (รณชัย คงกะพันธุ์, 2553) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนสายอาชีวศึกษาในจังหวัดภูเก็ตและพังงา พบว่า มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเหมาะสม

5. ด้านเศรษฐกิจ และสังคม พบว่า ความคิดเห็นอยู่ระดับมาก ได้แก่ นักเรียนเลือกศึกษาต่อเพราะต้องการลดภาระของผู้ปกครองในการส่งเรียนต่อในระดับสูง สอดคล้องกับจุฑามาศ ชูจินดา และคณะ (จุฑามาศ ชูจินดา และคณะ, 2555) ได้วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาอาชีพในอนาคตสอดคล้องกับเตือนใจ อารีโรจนนุกุล (เตือนใจ อารีโรจนนุกุล, 2555) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพ และบริหารธุรกิจ พบว่า เลือกเรียนเพราะสภาพเศรษฐกิจทางบ้านของผู้ปกครอง

6. ด้านเหตุผลส่วนตัว พบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับจุฑามาศ ชูจินดา และคณะ (จุฑามาศ ชูจินดา และคณะ, 2555) ได้วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า สร้างความมั่นใจ และความภาคภูมิใจให้กับตนเองสอดคล้องกับเมธาวิ สุขปาน (เมธาวิ สุขปาน, 2556) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักเรียน: กรณีศึกษาวิทยาลัยพาณิชยการธนบุรีพบว่า ตัวนักเรียนอยากเรียนเป็นความชอบ และความถนัดส่วนตัวสอดคล้องกับเตือนใจ อารีโรจนนุกุล (เตือนใจ อารีโรจนนุกุล, 2555) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 เทคโนโลยีพายัพ และบริหารธุรกิจ พบว่า เลือกเรียนตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ในอนาคต

7. ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ความคิดเห็นระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนสอดคล้องกับรณชัย คงกะพันธุ์ (รณชัย คงกะพันธุ์, 2553) ได้วิจัยเรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนสายอาชีวศึกษาในจังหวัดภูเก็ตและพังงา พบว่า มีกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนได้ทำงานระหว่างเรียน

8. ด้านครอบครัว และบุคคลที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความคิดเห็นอยู่ระดับมาก ได้แก่ รุ่นพี่แนะนำให้เข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสอดคล้องกับจุฬามาศ ชูจินดาและคณะ (จุฬามาศ ชูจินดา และคณะ, 2555) ได้วิจัยเรื่องแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า บิดา มารดา และผู้ปกครองสนับสนุนให้ศึกษาต่อสอดคล้องกับเมธาวี สุขปาน (เมธาวี สุขปาน, 2556) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักเรียน: กรณีศึกษาวิทยาลัยพาณิชยการธนบุรี พบว่า ได้รับการชักชวนจากเพื่อนสอดคล้องกับกอบพร นิยมราษฎร์ (กอบพร นิยมราษฎร์, 2553) ได้วิจัยเรื่องการตัดสินใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ และภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า สมาชิกในครอบครัวให้การสนับสนุนสอดคล้องกับรณชัย คงกะพันธ์ (รณชัย คงกะพันธ์, 2553) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนสายอาชีวศึกษาในจังหวัดภูเก็ตและพังงา พบว่า เลือกเรียนเพราะเห็นความสำเร็จของผู้ที่จบการศึกษา

สรุปผล

สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการจูงใจให้เยาวชนเข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ต้องส่งเสริมด้านสถาบัน ความสำเร็จ สภาพแวดล้อม การจัดการเรียนการสอน เศรษฐกิจ-สังคม เหตุผลส่วนตัวให้ดียิ่งกว่าเดิม และต้องพัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้มีความทันสมัยมีความหลากหลาย มีความน่าสนใจมีการสื่อสารอย่างชัดเจน มีความน่าเชื่อถือสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย ต้องสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และสร้างความมั่นใจให้ครอบครัว และบุคคลที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น และพัฒนารูปแบบการจูงใจโดยสร้างความน่าสนใจ ทศนคติที่ดี ความเชื่อมั่น ความมั่นใจ ความไว้วางใจ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญเห็นคุณค่า และเห็นประโยชน์ของการศึกษาโดยนำ ISEIS2P2FO Model มาใช้ในการจูงใจให้เยาวชนเข้ามาศึกษามากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ผู้บริหารควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรมีการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการมุ่งใจ
- 1.2 ผู้บริหารควรมีนโยบายในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสถาบัน และบุคลากรในโรงเรียนเพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธาและความมั่นใจให้กับสังคมไว้วางใจในการจัดการศึกษา
- 1.3 ผู้บริหารควรมีนโยบายการประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยเน้นการทำความเข้าใจและสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ปกครองในการมุ่งใจให้เยาวชนเข้ามาศึกษาต่อโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
- 1.4 ผู้บริหารควรมีนโยบายเรื่องทุนการศึกษาให้ผู้สำเร็จการศึกษาแล้วได้ศึกษาต่อในระดับสูงควรนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปดำเนินการในการสร้างแรงจูงใจของเยาวชนให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการวิจัยหาวิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจ และการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้เป็นที่แพร่หลายให้เป็นที่รู้จักของสังคม
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมทุกด้าน และพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติ แผนกสามัญศึกษา. (2560). *ข้อมูลการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2560 (ครั้งที่ 1)*. กองพุทธศาสนศึกษา: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองพุทธศาสนศึกษา. (2553). *แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2553-พ.ศ.2562*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กอบพร นิยมราษฎร์. (2553). *การตัดสินใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อในคณะวิทยาการจัดการ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต: คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จุฑามาศ ชูจินดา และคณะ. (2555). แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ในเขตจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- เตือนใจ อารีโรจนกุล. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพ และบริหารธุรกิจ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต: วิจัยสถาบัน: วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ.
- เมธาวิ สุขปาน. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของนักเรียนกรณีศึกษาวิทยาลัยพณิชยการธนบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- รณชัย คงกะพันธุ์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนสายอาชีวศึกษาในจังหวัดภูเก็ตและพังงา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ศศิวิมล แสนเมือง. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งใจเลือกมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีของนักเรียนที่มีผลการเรียนดีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี: นครราชสีมา.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2548). การวิเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศรินภา ศรีโคกล่าม. (2556). แรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อสถาบันการพลศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในเขตภาคกลางปีการศึกษา 2555. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Krejcie and Morgan. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities Educational and Psychological Measurement.*

**รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการ
ของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว***
**INTEGRATED RISK MANAGEMENT MODEL OF
LAOS STATE FUEL COMPANY IN LAO**

อนุสิน พลเสนา

Anusin Ponsena

ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ

Prachon Kingminghae

ธนกฤต ทูริสุทธิ

Tanakit Turisoth

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: bussakorn.su@udru.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีต่อการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว แบบบูรณาการ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวแบบบูรณาการ 4) เพื่อประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวแบบบูรณาการ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยสังเคราะห์เนื้อหาและ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน เครื่องมือการวิจัย คือ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ประเด็นการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ระยะที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คู่มือรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจ

* Received 20 March 2019; Revised 31 March 2019; Accepted 2 April 2019.

น้ำมันเชื้อเพลิงลาวแบบบูรณาการ ระยะที่ 4 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดย ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจัยเสี่ยงที่มีต่อการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว กระบวนการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ผลการศึกษาการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวด้านการบริหารความเสี่ยงโดยสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า 1) วัตถุประสงค์ของการการบริหารความเสี่ยง ผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรเป็นไปเพื่อมุ่งนำเอาผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการตัดสินใจทางการบริหาร และการพัฒนาเป็นสำคัญ 2) สิ่งที่มีผู้บริหารความเสี่ยง ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสาเหตุความเสี่ยงเชิงบูรณาการ 3) ระหว่างความเสี่ยงกับตัวบ่งชี้ความเสี่ยง ส่วนรูปแบบการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย 1) เกณฑ์การบริหารความเสี่ยง 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยง

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ให้สอดคล้องกับองค์ของปัจจัย รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว

3. ผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ผลการประเมินการทดลอง ระดับการปฏิบัติก่อนการทดลองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ จึงถือว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวผ่านการทดลองสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

4. เพื่อประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวแบบบูรณาการ จากตาราง พบว่า ผลการประเมินการทดลอง ระดับการปฏิบัติก่อนการทดลองโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนระดับการปฏิบัติหลังการทดลองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สรุปว่าการทดลองมีการเปลี่ยนแปลง จึงถือว่า รูปแบบการบริหารความ

เสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ด้านการนำองค์กรสู่การเตรียมความพร้อม ผ่านการทดลองสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ : การบริหารความเสี่ยง , รูปแบบการบริหาร , เชิงบูรณาการ , รัฐวิสาหกิจ , น้ำมันเชื้อเพลิง

Abstract

The objectives of this Research were; 1) to study the key factors affecting risk management of Laos state fuel enterprises 2) to create an integrated risk management model of Laos state fuel enterprises 3) to test the risk management model of fuel enterprises Integrated Laos and 4) To evaluate the results of the experimental using the risk management model of Laos state fuel enterprises. This is a mixed method research consisting of 4 phases: Phase 1: sample group of 394 people. Research tools include questionnaires and structured interview forms. Analyze data by synthesizing content and using descriptive statistics such as percentage, frequency, mean and standard deviation, phase 2: target groups of 10 people. Research tools are organizing workshops. Meeting issues is analyzing content data. Phase 3: target groups of 15 people. The research instruments were the integrated risk management model manual of Laos's state fuel enterprises. Phase 4: target groups of 20 people. The tools used in the research were the evaluation form, data analysis model using descriptive statistics including percentage, frequency, mean and standard deviation.

The results of research were found as follows:

1. Risk factors affecting risk management of Laos's state fuel enterprises. The integrated risk management process of Laos state fuel enterprises The results of the risk management study of Laos state fuel enterprises in risk management by interviewing executives revealed that 1) the objectives of risk management,

The executives of Laos state fuel enterprises has a consistent opinion that it should be taken to focus on analyzing results in administrative decisions and development. 2) Things that focus on risk management, risk indicator or also known as integrated risk causes. 3) Between risk and risk indicator, the risk management model consists of 1) risk management criteria 2) factors affecting risk management.

2. The results of the creation of an integrated risk management model of Laos state fuel enterprises found that the integrated risk management model of the Laos state fuel enterprises is consistent with the body of factors, integrated risk management model of Laos state fuel enterprises, the results of the content validity of the integrated risk management model of Laos state fuel enterprises.

3. The results of the experiment using the integrated risk management model of the Laos state fuel enterprises, the results of the evaluation of the experimental level before the experiment by the overall picture were at a high level in all forms, therefore considered the integrated risk management model of the Laos state fuel enterprises through experimentation can actually be practiced.

4. The evaluation of the results of the experiment using the integrated risk management model of Laos state fuel enterprises, it was found that the overall evaluation of the experimental level before the experiment was at a low level. While the overall post-experimental level was at a high level, In conclusion, the experiment has changed, therefore, considered the integrated risk management model of Laos state fuel enterprises. In bringing the organization to prepare through experimentation can actually be practiced.

Keywords: risk management, management model, integration, state enterprise, fuel.

บทนำ

สิ่งหนึ่งที่ทุกองค์การต้องยอมรับก็คือไม่มีองค์การหรือบุคคลใดที่จะดำเนินงานอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ปราศจากความเสี่ยง ทุกคนหรือทุกองค์การจะดำรงอยู่ภายใต้ความเสี่ยง (พลเดชะรินทร์, 2559) ประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและความเจริญรุ่งเรืองเติบโตต่อเนื่อง ในอีกสองทศวรรษข้างหน้า ความต้องการน้ำอาหารและพลังงานของโลกคาดว่าจะเพิ่มขึ้น 30-50% การใช้พลังงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามทิศทางของเศรษฐกิจโลก ส่งผลต่อความไม่ยั่งยืนกับทรัพยากรของโลก (ถวัลย์รัฐ วรเทพพุฒิพงศ์, 2540) รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และสถานะการแข่งขันที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ซึ่งทำให้องค์การต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ หลากหลาย เกิดสงครามแย่งชิงปัจจัยพื้นฐาน ส่งผลให้การดำเนินงานของธุรกิจน้ำมันเชื้อเพลิงของรัฐ ต้องประสบกับปัญหาในการบริหารงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้กระบวนการพัฒนาองค์การต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการที่ดี (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2547) และมีการวางแผนดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน นั่นก็หมายถึง องค์การต้องมีระบบการบริหารความเสี่ยงที่ดี ถือว่าเป็นกลไก เครื่องมือตัวหนึ่งของการกำกับดูแลกิจการที่ดี ในภาวะที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจเกิดการพลิกผัน ส่งผลให้รูปแบบของการแข่งขันทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงและแตกต่างไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง ซึ่งปัจจุบันธุรกิจต่างต้องเผชิญกับกระแสการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงและรวดเร็ว กระแสของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อทิศทาง กลยุทธ์ กระบวนการตัดสินใจเชิงธุรกิจ (กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง, 2550) ตลอดจนการดำเนินงานและความสำเร็จขององค์การ รัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวตระหนักในความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง โดยเชื่อว่า หากองค์การธุรกิจมีแนวทางการปฏิบัติในการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพแล้วย่อมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์การ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์การและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สปป.ลาว ได้ดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจใหม่ โดยใช้ "จินตนาการใหม่" หรือ "กลไกเศรษฐกิจใหม่" (New Economic Mechanism-NEM) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติลาว ฉบับที่ 7 ที่จะพัฒนาให้ สปป.ลาว สร้างพื้นฐาน และ เงื่อนไขอันจำเป็นสำหรับการนำเอาประเทศออกจากความด้อยพัฒนา (ดวงใจ ช่วยตระกูล, 2551) ในปี 2020 นำใช้กลไกเศรษฐกิจตลาดที่

มีการควบคุมจากรัฐ เอาการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง สร้างความกลมเกลียวระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการพัฒนาวัฒนธรรมสังคม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อช่วยให้มีการควบคุมตรวจสอบอย่างเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติ ทำให้บรรลุผลสำเร็จตามภารกิจหลักของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว และเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อทดลองรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research for Development) ระหว่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิธีดำเนิน การวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีต่อการบริหารความเสี่ยงของ รัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ระยะที่ 4 ประเมินผลรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมัน
เชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมัน
เชื้อเพลิงลาว จากการศึกษานโยบายการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว การ
สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การสำรวจความคิดเห็นของการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมัน
เชื้อเพลิงลาว พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว มี
7 ปัจจัยหลัก 37 ปัจจัยย่อย ได้แก่ 1) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ มีปัจจัยย่อย
20 ปัจจัย 2) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการตลาดและบริการ มีปัจจัยย่อย 5 ปัจจัย 3) ปัจจัยความ
เสี่ยงด้านการเงิน มีปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย 4) ปัจจัยความเสี่ยงด้านสมรรถนะของหน่วยงาน มี
ปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย 5) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการตรวจสอบภายใน มีปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย 6)
ด้านการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง มีปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย 7) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเตรียม
ความพร้อม มีปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย โดยมีกระบวนการบริหารความเสี่ยง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1)
ขั้นตอนการจัดทำคู่มือ กำหนดวัตถุประสงค์แบบบูรณาการ 2) ขั้นตอนระบุและวิเคราะห์ ปัจจัย
เสี่ยง 3) ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยง 4) ขั้นตอนกำหนดมาตรการจัดการความเสี่ยง และ 5)
ขั้นตอนติดตาม ตรวจสอบ และ ทบทวน

ส่วนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมัน
เชื้อเพลิงลาว พบว่า รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิง
ลาว มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและนโยบาย 2) กำหนดวัตถุประสงค์การบริหาร
ความเสี่ยง 3) การจัดองค์การ (Organizing) 4) ขอบเขตของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในองค์การ
5) กิจกรรมของกระบวนการบริหารความเสี่ยง 6) ด้านการประเมินผล (Evaluation) และ 7)
ด้านการปรับปรุง (Action for Improvement) และมีรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณา
การของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
2) ด้านการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถทางการตลาดและบริการ 3) ด้านการพัฒนามาตรการ
ด้านการเงิน 4) ด้านการเพิ่มสมรรถนะของหน่วยงาน 5) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการ
ตรวจสอบภายใน 6) ด้านการลดการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง และ 7) ด้านการนำองค์การสู่

การเตรียมความพร้อม ส่วนการผลตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของร่างรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า 1) ด้านหลักการและนโยบาย โดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก 2) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก 3) ด้านการจัดองค์การโดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก 4) ด้านการกำหนดขอบเขตของการดำเนินงาน โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก 5) ด้านกิจกรรมของกระบวนการ โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก 6) ด้านการประเมินผล โดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก 7) ด้านการปรับปรุง โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 3 ผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว พบว่า กิจกรรมการทดลองตามรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ด้านการนำองค์การสู่การเตรียมความพร้อม ได้มีการจัดทำครบทั้ง 7 องค์ประกอบ 30 กิจกรรม ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านหลักการ และนโยบาย 4 กิจกรรม 2) องค์ประกอบด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ 3 กิจกรรม 3) คณะกรรมการและผู้รับผิดชอบ 4 กิจกรรม 4) องค์ประกอบด้านขอบเขตของการดำเนินงาน 4 กิจกรรม 5) องค์ประกอบด้านกิจกรรมของกระบวนการ 5 กิจกรรม 6) องค์ประกอบด้านการประเมินผล 4 กิจกรรม 7) องค์ประกอบด้านการปรับปรุง 6 กิจกรรม

ส่วนที่ 4 ผลประเมินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ด้านการนำองค์การสู่การเตรียมความพร้อม ผลการประเมินการทดลอง ระดับการปฏิบัติก่อนการทดลองโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.35$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุดทุกด้าน ส่วนระดับการปฏิบัติหลังการทดลองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า องค์ประกอบด้านการการปรับปรุง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$) สรุปว่าการทดลองการปฏิบัติงานก่อนและหลังมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติหลังการทดลองผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ คือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 จึงถือว่า รูปแบบการบริหาร

ความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ด้านการนำองค์กรสู่การเตรียมความพร้อม ผ่านการทดลองสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบประเด็นที่มีความสำคัญควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว มี 7 ปัจจัยหลัก 37 ปัจจัยย่อย ได้แก่ 1) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ มีปัจจัยย่อย 20 ปัจจัย 2) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการตลาดและบริการ มีปัจจัยย่อย 5 ปัจจัย 3) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงิน มีปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย 4) ปัจจัยความเสี่ยงด้านสมรรถนะของหน่วยงาน มีปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย 5) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการตรวจสอบภายใน มีปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย 6) ด้านการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง มีปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย 7) ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเตรียมความพร้อม มีปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย โดยมีกระบวนการบริหารความเสี่ยง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการจัดทำคู่มือ กำหนดวัตถุประสงค์แบบบูรณาการ 2) ขั้นตอนระบุและวิเคราะห์ ปัจจัยเสี่ยง 3) ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยง 4) ขั้นตอนกำหนดมาตรการจัดการความเสี่ยง และ 5) ขั้นตอนติดตาม ตรวจสอบ และทบทวน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารความเสี่ยงตามมาตรฐานความเสี่ยงสากล ISO 3100 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กิตติพงศ์ จิรวังวงศ์, (2552ก) (2552ข), 2552) (จิรพร สุเมธีประสิทธิ์, 2552) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง 5 ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสื่อสารและการให้คำแนะนำ (Communicate and Consult) การบริหารความเสี่ยงแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการตัดสินใจดำเนินการบริหารความเสี่ยง ทราบถึงความจำเป็นในการดำเนินการบริหารความเสี่ยง ตลอดจนทราบขอบเขตการดำเนินงาน โดยมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิด หลักการและวิธีปฏิบัติที่ตรงกัน ตลอดจนสามารถวิเคราะห์และจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพขั้นตอนที่ 2 การกำหนดสภาพแวดล้อม (Establish the Context) สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในขององค์กรที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับองค์กร ทำให้เกิดผลกระทบต่อองค์กร จึงต้องนำไปสู่กระบวนการบริหาร

ความเสี่ยง ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ การระบุความเสี่ยง (Risk Identification) การวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Analysis) และการประเมินความเสี่ยง (Risk Evaluation) ขั้นตอนที่ 4 การจัดการความเสี่ยง (Treat the Risks) แนวทางในการจัดการความเสี่ยง จะประกอบด้วย การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk Avoidance) การมอบให้ผู้บริการภายนอกเป็นผู้ดำเนินการแทน การลดความเสี่ยง (Risk Reduction) การแบ่งปันความเสี่ยงให้กับหน่วยงานอื่นๆ (Risk Sharing) และการยอมรับหรือเก็บรักษาความเสี่ยงไว้ (Risk Acceptance) ขั้นตอนที่ 5 การเฝ้าติดตาม และการทบทวนความเสี่ยง (Monitor and Review) องค์กรจะต้องจัดให้มีการเฝ้าติดตามและทบทวนไว้เป็นหนึ่งในกระบวนการบริหารความเสี่ยง โดยจะต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบและกรอบเวลาในการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้การเฝ้าติดตามและทบทวน จะต้องครอบคลุมในทุก ๆ ส่วนของกระบวนการบริหารความเสี่ยง ทั้งนี้เนื่องจาก รัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว เป็นรัฐวิสาหกิจ ขาดความคล่องตัว และต้องแข่งขันกับเอกชน สูงจึงต้องมีการบริหารความเสี่ยงโดยการกำหนดกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2. รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว มีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและนโยบาย 2) กำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง 3) การจัดองค์การ (Organizing) 4) ขอบเขตของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในองค์กร 5) กิจกรรมของกระบวนการบริหารความเสี่ยง 6) ด้านการประเมินผล (Evaluation) และ 7) ด้านการปรับปรุง (Action for Improvement) และมีรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ด้านการนำองค์การสู่การเตรียมความพร้อม เป็นสิ่งที่ทุกคน ทุกแผนกการในรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวจะต้องมีความตื่นตัว มีความพร้อมที่รับการเปลี่ยนแปลงและลดกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงให้มีความเสี่ยงน้อยที่สุดหรือไม่มีความเสี่ยงใด ๆ เลย จึงต้องกระทำกิจกรรมทุกอย่างเพื่อบริหารความเสี่ยง สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับ (พรหมสวัสดิ์ ทิพย์คงคา, 2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลง อาชีวศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลง ใช้

นวัตกรรมการบริหารจัดการอาชีวศึกษาโดยใช้วงจร P-D-C-A การวิจัย และการบริการ กรอบกลยุทธ์ มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงทางธุรกิจ 5 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์ การเงิน การดำเนินงาน กฎหมาย และชื่อเสียงองค์กร กรอบ 5 ด้าน ระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงในการดำเนินงานในประเทศออสเตรเลีย พบว่า บริบทของการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันมีการแข่งขัน การสูงขึ้น การตลาดติดต่อถึงกันอย่างรวดเร็ว ความต้องการของลูกค้าเพิ่มขึ้น และเร่งพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งล้วนเป็นความต้องการและจำเป็นขององค์กร เพื่อมุ่งสู่ประสิทธิภาพอย่างรอบด้านในการดำเนินงาน การศึกษาด้านการจัดการและการดำเนินงานส่วนใหญ่มุ่งไปที่การปรับปรุงผลสำเร็จของการดำเนินงาน รวมถึงลดความผันแปรของกระบวนการ การเพิ่มการควบคุมและเครื่องมือในการดำเนินงานอย่างยืดหยุ่น อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการความเสี่ยงในการดำเนินงานมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการใช้ระบบ การจัดการความเสี่ยงในการดำเนินงาน (ORM) ในออสเตรเลีย และศึกษาองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการความเสี่ยงในการดำเนินงาน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบเชิงระบบการบริหารความเสี่ยงในการดำเนินงานและชี้แนะต่อองค์กรทางธุรกิจในออสเตรเลีย วิธีดำเนินการวิจัยในระยะแรกได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบ ORM และความสำเร็จของ ORM ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงที่หลากหลาย จะพบว่า บริบทของงานวิจัยเกี่ยวกับความเสี่ยงจะเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะขององค์กรด้านการศึกษา ด้านการเงิน ด้านระบบเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ด้านการสาธารณสุขและด้านการแพทย์ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ สำหรับบริบทองค์กรด้านพลังงานน้ำมันเชื้อเพลิงมีการประยุกต์ใช้การบริหารจัดการความเสี่ยง ยังไม่แพร่หลาย จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และจากองค์ความรู้ในเรื่องการบริหารความเสี่ยง ที่เกี่ยวข้องด้านพลังงานน้ำมันเชื้อเพลิง

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในอดีตรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ไม่มีคู่แข่ง ความเสี่ยงก็น้อย แต่ในปัจจุบันมีบริษัทของเอกชนที่ดำเนินธุรกิจคล้ายคลึงกับรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว และทำได้ดีกว่า จึงส่งผลให้รัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวมีปัจจัยเสี่ยงมากยิ่งขึ้น และต่อการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการทุกกิจกรรมและทุกแผนการ ให้มีความเป็นเอกภาพและเกิดความเข้มแข็ง สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

สรุป

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารความเสี่ยงของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว มากที่สุด คือ ปัจจัยความเสี่ยงด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ได้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ 2) ด้านการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถทางการตลาดและบริการ 3) ด้านการพัฒนามาตรการด้านการเงิน 4) ด้านการเพิ่มสมรรถนะของหน่วยงาน 5) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการตรวจสอบภายใน 6) ด้านการลดการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง และ 7) ด้านการนำองค์การสู่การเตรียมความพร้อม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ควรให้ความสำคัญต่อรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาวด้านการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนำไปใช้เป็นอันดับแรก

1.2 รัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ควรนำรูปแบบการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว ไปทำความเข้าใจต่อพนักงานทุกระดับ เพื่อให้เกิดความพร้อมต่อการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว

2.2 ควรมีศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวชี้วัดผลสำเร็จของการบริหารความเสี่ยงเชิงบูรณาการของรัฐวิสาหกิจน้ำมันเชื้อเพลิงลาว

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง. (2550). *แนวปฏิบัติการตรวจสอบภายในการประเมินความเสี่ยงเพื่อวางแผนการตรวจสอบ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2547). *การบริหารความเสี่ยง Risk Management คู่มือการจัดทำระบบบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- กิตติพงศ์ จิรวังสวัสดิ์. (2552ก) (2552ข). (2552). *การบริหารความเสี่ยงตามมาตรฐาน ISO 31000 For Quality*, 15. กรุงเทพฯ.
- จิรพร สุเมธีประสิทธิ์. (20 กรกฎาคม 2552). เข้าถึงได้จาก คู่มือการบริหารความเสี่ยงระดับฝ่ายกับระดับองค์กรต่างกันอย่างไร: <http://chirapon.wordpress.com>.
- ดวงใจ ช่วยตระกูล. (2551). *การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงส์. (2540). *การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ ทฤษฎีและ การประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- พรหมสวัสดิ์ ทิพย์คงคา. (2551). *รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงอาชีวศึกษาในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรอุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พสุ เดชะรินทร์. (2 เมษายน 2559). เข้าถึงได้จาก การบริหารความเสี่ยงทั้งองค์กร: http://www.cu-qa.chula.ac.th/Learn_Share/Risk/riskManage.htm.

พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

ของทหารกองประจำการ*

THE INTEGRATED BUDDHIST METHOD FOR MENTAL EMPOWERMENT OF SOLDIER OFFICERS

สุชาย ทะสุวรรณ์

Suchai Tasuwan

พระราชปริยัติมุนี

Phra Rajapariyattimuni

วุฒินันท์ กันทะเตียน

Wutthinant Kantatian

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: suchay-123@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ

โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งหมด 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยพรรณนาความวิเคราะห์ และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถามแก่ทหารกองประจำการ กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงจำนวน 200 คน โดยใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมูทิตารักษาความลับของทางราชการ ($\bar{x} = 4.14$) และมี

* Received 20 March 2019; Revised 4 April 2019; Accepted 4 April 2019.

ความคิดเห็นอันดับต่ำที่สุดคือด้านเมตตามุ่งสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ($\bar{X} = 3.88$) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ปัจจัยทุกอย่างที่จัดอยู่ภายใต้ความต้องการ (Needs) ต่าง ๆ ของบุคคลย่อมต้องส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการในปัจจุบันทั้งสิ้นผู้วิจัยได้สรุปเป็นปัจจัยที่สำคัญไว้ 7 ด้าน คือ 1) บทบาทของผู้บังคับบัญชา 2) ภาวะความรับผิดชอบและความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) นโยบายของหน่วยงาน 5) การให้บำเหน็จรางวัล 6) สภาพแวดล้อมในการทำงาน 7) สภาพส่วนตัวต่อผู้ร่วมงาน หลักพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้เป็นแนวทางหลักทำให้การพัฒนาสร้างขวัญและกำลังใจสามารถดำเนินการได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านเมตตาควรมีการแบ่งปันช่วยเหลือกันในบางครั้งก็โอกาสอำนวย ด้านกรุณาควรช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอและด้อยโอกาสเมื่อมีโอกาส ด้านมุทิตาควรยินดีกับเพื่อนร่วมโลก ไม่ควรอิจฉานินทา และด้านอุเบกขาควรให้กำลังใจเพื่อจะให้ผู้อื่นมีแรงสู้ต่อไป

2. แนวทางพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ การใช้หลักพรหมวิหาร 4 สามารถประยุกต์ใช้กับผู้บังคับบัญชาขององค์กรที่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องของความเป็นเมตตา ได้แก่ ความสนิทสนม ปราศจากความทุกข์ความเจริญเพื่อผู้อื่น กรุณา ได้แก่ ปลดปล่อยยามที่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับทุกข์ มุทิตา ได้แก่ ให้ความสำคัญต่าง ๆ กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่มาติดต่อประสานงาน อุเบกขา ได้แก่ รับฟังความคิดเห็นและให้ความเป็นธรรมโดยเท่าเทียมกัน โดยเน้นที่อุเบกขาให้มาก สามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรในเรื่องของการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำงานโดยเน้นให้ทุกคนมีจิตวิญญาณของการสำนึกในหน้าที่และมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพ

3. ด้านองค์ความรู้พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ สรุปได้เป็นผลการศึกษาที่เรียกว่า SMART MODEL อันเป็นแนวคิดในการบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ 7 ประการ คือ 1) บทบาทของผู้บังคับบัญชา 2) ภาวะความรับผิดชอบและความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) นโยบายของหน่วยงาน 5) การให้บำเหน็จรางวัล 6) สภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 7) สภาพส่วนตัวต่อผู้ร่วมงาน หลักพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อ

สร้าง โดยสรุปเป็น 4 มิติ คือ S = Stimulate กระตือรือร้น M = Motivate แรงบันดาลใจ A = Allegiance จงรักภักดี T = Teamwork การทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ : พุทธวิธี , เชิงบูรณาการ , ขวัญและกำลังใจ , ทหารกองประจำการ

Abstract

This dissertation entitled ‘The Integrated Buddhist Method for Mental Empowerment of Soldier officers’ has three objectives: 1) to study the problem of morale of the military soldiers; 2) to analytical study the integrated Buddhist method for empowerment of soldier officers’ morale, and 3) to propose the integrated Buddhist approach for empowerment of soldier officers’ morale. In this research, a Mixed Method Research was used through the qualitative research and in-depth interview of 10 populations and then the descriptive analysis was also done. The quantitative research was done through questionnaires gained by private armed forces. 200 Transport Regiment Guards were purposively selected by using statistics such as percentage, average and standard deviation. The results were found as follows:

1. The morale of private armed forces were at a high level ($\bar{x}$ = 4.17), in each side, it was found that the confidentiality of official sympathy was at high level ($\bar{x}$ = 4.14) and the lowest ranked scores were concerned with loving kindness in seeking more benefit for public than private ($\bar{x}$ = 3.88). From the result of in-depth interview, it showed that the desired factors were obviously affecting upon the morale of private armed forces present in the present and seven factors were summarized in this research as follows: 1) the role of the supervisor, 2) the responsibility and satisfaction in the assigned works, 3) the relationships with co-workers, 4) the division’s policies, 5) reward, 6) the work’s environment, and 7) the private conditions being towards co-workers. As far as the integrated Buddhist approach for empowerment of soldier officers’ morale are

concerned, four sublime states of mind can be alternatively applied so as to get things done. As regards loving kindness, generosity should be occasionally made, in the compassion the weak and disadvantageous person should be given some help, in the sympathetic joy one should express the gladness out when other gets promotion and in the equanimity one should encourage others to endlessly perform their duty.

2. The integrated Buddhist approach in empowering soldier officers' morale can be done through the application of four sublime states of mind in the following ways: in the loving kindness one should become a good friend wishing other a very happy life, in the compassion one should make a great deal of effort to liberate others from suffering, in the sympathetic joy one who is under supervision should be prioritized by the supervisor in all necessary cases, in the equanimity the supervisor should equally hear and take all cases into account without any bias. Under this suggestion it can be claimed that all organizations can practically apply such virtue so as to empower the armed soldier officers' morale who are under the commandment. In order to achieve this goal, the public spirit and awareness of organizational benefit should be empathetically emphasized wherein the sustainable effectiveness is expected.

3. When it comes to the knowledge concerning with the Buddhist integrated approach in empowering the private armed forces' morale, the model called SMART MODEL was considerably proposed. The mentioned approach can be effectively applied in the seven following ways: 1) the role of the supervisor, 2) the responsibility and satisfaction in the assigned works, 3) the relationship with colleagues 4) the division's policies, 5) the reward, 6) the environment in working, and 7) the personal conditions. By virtue of these ways the integrated Buddhist approach comes to be explained in the four dimensions: S = Stimulate enthusiasm M = Motivate inspiration A = Allegiance, T = Teamwork collaboration.

Keyword: Buddhist way, Integrative, Morale, Military officers.

บทนำ

ประวัติศาสตร์สอนให้เราเห็นว่า “สงคราม” เป็นระเบียบการของโลก เป็นประเพณีที่คู่ควรมากับโลกแต่ดึกดำบรรพ์ ไม่มีชาติใด ภาษาใดในโลกที่จะก่อร่างสร้างตัวเป็นปึกแผ่นแน่นหนาโดยไม่ได้ผ่านการสงครามมา หมู่ชนหรือชาติใดที่ได้รวบรวมกันขึ้นเป็นอาณาจักรอยู่อย่างอิสระจำเป็นต้องหาวิธีป้องกันตนเอง และจัดหากำลังไว้สำหรับป้องกันประเทศชาติ ให้พ้นจากเงื้อมมือของเหล่าศัตรูที่จะยกมาแย่งชิงอาณาเขตหรือทำลายความเป็นอิสระภาพของชนชาติตนให้เสื่อมสูญไป การกระทำเช่นนี้เป็นลักษณะและวิสัยของมนุษย์ทุกชาติที่ต้องการความเป็นไทแก่ตนเองไม่ต้องการที่จะอยู่ในบังคับและถูกกดขี่บีบคั้นจากชนชาติอื่น ด้วยเหตุนี้การเกณฑ์คนมาเป็นทหารเพื่อเป็นกำลังอำนาจให้ประเทศชาติในการที่จะป้องกันข้าศึกศัตรูจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 52 ได้กำหนดนโยบาย แห่งรัฐไว้ว่า “รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของชาติ กำลังทหารพึงใช้เพื่อทำการรบหรือการสงครามและป้องกันมิให้เกิดสงคราม เพื่อป้องกันสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อปราบหรือป้องกันการกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ และการพัฒนาประเทศ” ซึ่งสรุปบทบัญญัตินี้ได้ 2 ประการ คือ บทบาทการป้องกันประเทศ โดยกองทัพต้องมีความพร้อมด้านกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ ในยามสงบและยามสงคราม รวมทั้งต้องสร้างเสริมแสนยานุภาพของกองทัพไทยให้มีขีดความสามารถสูง เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในทางการเมืองระหว่างประเทศ เป็นผลให้ผู้เข้ามาเป็นทหารกองประจำการด้วยความสมัครใจเข้ารับราชการน้อยมาก ทางราชการจึงต้องใช้วิธีการเกณฑ์ทหาร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ” และตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ชายที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย มีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน” (วรรณภา พัวเวส, ๒๕๕๒) ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่ตรวจเลือกทหารกองประจำการ โดยมอบอำนาจให้แม่ทัพภาคเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเลือกและคณะกรรมการชั้นสูงในท้องที่แต่ละจังหวัด (กระทรวงกลาโหม, ๒๕๑๕)

พระพุทธศาสนา มีที่สร้างกำลังใจที่จะทำให้ใจออกจากวัฏจักรของกิเลสตัณหาได้ สิ่งที่ต้องทำอย่างมากก็คือสร้างกำลังใจ เติมกำลังใจ ด้วยการสร้างคุณธรรม 5 ประการคือ (1) ศรัทธา (2) วิริยะ (3) สติ (4) สมาธิ (5) ปัญญา ที่จะทำให้ใจมีกำลังมากกว่ากิเลสตัณหา เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบวิธีสร้างกำลังใจด้วยพระองค์เองให้ใจมีกำลังมากกว่ากิเลสตัณหาที่ทำให้พระองค์หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ทหารเกณฑ์ก็เปรียบเสมือนพระอริยสงฆ์สาวก เพียงแต่ว่าตอนนี้ยังไม่ได้สร้างกำลังใจให้เท่ากับพระอริยสงฆ์สาวก ถ้าสร้างกำลังใจให้เท่าพระอริยสงฆ์สาวก คือ สร้างวิริยะสร้างสติ สร้างสมาธิ สร้างปัญญาให้เต็มร้อยแล้วก็จะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้

หลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชาแล้ว ในระหว่างการทำเพณียทุกกริยาที่ทำได้ยาก เช่น การบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรมวิเศษด้วยวิธีทรมานตนต่าง ๆ เช่น กลั้นลม อัสสาสะ (ลมหายใจเข้า) ปัสสาสะ (ลมหายใจออก) และอดอาหาร เป็นเวลา 6 ปีนั้น พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่าหากต้องการปฏิบัติให้หลุดพ้นจากความทุกข์ก็ต้องปฏิบัติให้พอดีอยู่ในทางสายกลางไม่ย่อหย่อน หรือเข้มงวดจนเกินไป เมื่อได้ทรงปฏิบัติด้วยการบำเพ็ญเพียรทางจิตด้วยวิธีเจริญสมาธิ คือการทำจิตใจให้สงบและเจริญวิปัสสนา คือ การพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เห็นแจ้งตามความเป็นจริงด้วยปัญญาจนได้ตรัสรู้ในอริยสัจ 4 ทรงรู้แจ้งในความจริงอันได้แก่ ตัวปัญหา (ทุกข์) ทรงรู้สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ (สมุทัย) ทรงรู้แจ้งในความดับทุกข์หรือการแก้ปัญหา (นิโรธ) และทรงรู้แจ้งวิธีการปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับทุกข์ (มรรค) อันได้แก่ อริยมรรค มีองค์ 8 (ณัฐนนท์ ปรกาศสันติสุข, ๒๕๔๗)

พระพุทธองค์ทรงวางเป้าหมายเป็นสำคัญ จึงไม่ทรงหวั่นวิตกต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างทาง เป็นต้น และในสมัยพุทธกาลพระอานนท์ ได้เสาะหาใจเพราะไม่บรรลุอรหัตต์ พระจูฬปันถกเสียใจ น้อยใจที่พี่ชับลั พระพระวักกลี เสียใจที่พระพุทธเจ้าไล่ นางปัญจจารา เสียใจจากบุตรตาย และพระปุลณณะ เผยแผ่ดินแดนที่ดูร้าย ดังนั้น การนำสติมาเจริญอริยมรรคโดยสรุปก็คือ การพิจารณาขั้นทั้ง 5 ให้เห็นถึงเหตุปัจจัยและเห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตาของมัน จนจิตหลุดพ้นจากความยึดมั่นในขั้นทั้ง 5 นี้ ซึ่งขั้นทั้ง 5 นี้ ถ้าจะสรุปเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาพิจารณาแล้วก็ได้ 4 กลุ่ม คือ กาย, เวทนา, จิต, และธรรม (ธรรมชาติที่มีอยู่ในขั้นทั้ง 5) ที่เรียกว่า สติปัฏฐาน 4 คือ ขั้นแรกจะต้องพิจารณาตั้งแต่วินาทีแรกไปหาเวทนา, จิต, และธรรม เพื่อให้เกิดดวงตาเห็นธรรมก่อน ซึ่งอริยมรรค 8 (บุญและ

บารมีอยู่ในองค์มรรค 8 ทั้งสิ้น) ได้แก่การมีสติ สมาธิ ความเพียรเรียนรู้ในธรรมและความไม่ผิด (ตรงนี้คือตัวบุญ) ส่วนเมื่อได้บุญแล้ว ปัญญาที่ถูกต้องก็จะเกิดขึ้นในจิตที่เรียกว่าสัมมาทิฐิ แล้วทำให้ไปสร้างบารมี คือ การกระทำอย่างเข้มแข็งเพื่อการลด ละ เลิก หลุดพ้น นั่น คือสัมมาวาจา กัมมันตะ และอาชีวะ (ตรงนี้เป็นตัวบารมีที่แท้จริง)

ดังนั้น การสร้างกำลังใจของทหารเกณฑ์จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็น การที่จะได้มาซึ่งทหารกองประจำการที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องใช้กระบวนการสร้างกำลังใจเชิงพุทธบูรณาการสำหรับทหารกองประจำการที่มีความเหมาะสมที่สุด เนื่องจากกระบวนการสร้างกำลังใจเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนคนไทยทั่วประเทศ ดังนั้นหากมีปัญหาเกิดขึ้นแล้วย่อมมีผลกระทบต่อสถาบันทหารรวมทั้งความมั่นคงของชาติด้วย ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง ประการหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาและต้องการหาแนวทางดำเนินงานในกระบวนการสร้างกำลังใจเชิงพุทธบูรณาการสำหรับทหารกองประจำการที่ได้มาซึ่งทหารกองประจำการที่พร้อมด้วยร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ ยินดีที่จะรับใช้กองทัพและประเทศชาติอย่างแท้จริง เพื่อประสิทธิภาพในด้านการทหารที่จะส่งผลถึงความสงบสุขของสังคม และความมั่นคงของชาติต่อไป ถ้าไม่มีพระพุทธศาสนาก็จะไม่มีการสร้างกำลังใจที่จะทำให้ใจออกจากวัฏจักรของกิเลสตัณหาได้ สิ่งที่ต้องทำอย่างมากก็คือสร้างกำลังใจ เติมกำลังใจ ด้วยการสร้างคุณธรรม 5 ประการคือ (1) ศรัทธา (2) วิริยะ (3) สติ (4) สมาธิ (5) ปัญญา (พระไพศาล วิสาโล , ๒๕๕๑) จะทำให้ใจมีกำลังมากกว่ากิเลสตัณหา เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบวิธีสร้างกำลังใจด้วยพระองค์เองให้ใจมีกำลังมากกว่ากิเลสตัณหาที่ทำให้พระองค์หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ทหารเกณฑ์ก็เปรียบเสมือนพระอริยสงฆ์สาวก เพียงแต่ว่าขณะนี้ยังไม่ได้สร้างกำลังใจให้มีเท่าที่พระอริยสงฆ์สาวก ถ้าสร้างกำลังใจให้เท่าพระอริยสงฆ์สาวก คือ สร้างวิริยะ สร้างสติ สร้างสมาธิ สร้างปัญญาให้เต็มร้อยแล้วก็จะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้ อย่างที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพระอานนท์ว่า ต้องระลึกถึงความตาย อยู่ทุกลมหายใจเข้าออก ให้รู้ว่ายตายได้ทุกเวลานาที รู้จักวิธีทำให้ใจไม่ทุกข์กับความตายของร่างกายแล้วจะตายเมื่อไหร่ก็ไม่เป็นปัญหา เพราะเสร็จกิจแล้ว ไม่กลับมาเกิดอีกแล้ว ไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกแล้ว ถ้าทำไม่เสร็จ ตายไปก็ต้องกลับมาเกิด แก่ เจ็บ ตายใหม่ มาปฏิบัติใหม่ มาคราวหน้าอาจจะไม่มีพระพุทธศาสนา มาก่อนนำทาง มากอยสอน ก็จะไม่รู้ว่าจะต้องปฏิบัติอะไรกัน

ปัญหาการขาดขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ คือ หน้าที่ของทหาร กองประจำการแสดงออกถึงความเครียด ความเหนื่อยล้า คิดถึงบ้าน เวลาอยู่ร่วมกับครอบครัวมีน้อยประกอบกับผู้บังคับบัญชาสั่งการโดยบังคับต้องให้ได้ผลงานตามสั่ง ไม่ได้มองดูเรื่องปัญหาอุปสรรค ทำให้สภาพขวัญและกำลังใจทหารกองประจำการลดน้อยลง ดังนั้นการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็น อนึ่งในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ทหารกองประจำการนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องรู้ปัจจัยสาเหตุที่สำคัญที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจดังกล่าว ด้วยเหตุนี้และด้วยหลักพรหมวิหาร 4 แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หรือธรรมประจำใจของพรหมกล่าวคือ พรหมเป็นเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาพราหมณ์ที่สร้างโลกและอภิบาลโลกตามทัศนะของพราหมณ์ เพราะถือว่ามนุษย์เมื่ออยู่กันไปพ้อถึงกับหนึ่งโลกจะพินาศ และพระพรหมจะสร้างโลกขึ้นมาใหม่ และจะลิขิตชีวิตมนุษย์ว่าจะเป็นอย่างใด แต่ทัศนะของพระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์ทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในการสร้างสรรค์และอภิบาลสังคม ด้วยเหตุนี้ ทุกคนต้องทำตัวให้เป็นพรหม

ดังนั้นการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และจำเป็น อนึ่งในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ทหารกองประจำการนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องรู้ปัจจัยสาเหตุที่สำคัญที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ ตลอดจนจนถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจดังกล่าว ทั้งนี้ผลการศึกษาวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม ขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาโดยเริ่มจากการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างขวัญและกำลังใจจากเอกสารชั้นต้น คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหลัก และรวบรวมจากเอกสารชั้นรอง เช่น วรรณคดี ฎีกา ตลอดจนงานวิจัย เอกสาร วารสาร และตำราวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ แล้วสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับการสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการทั้งในพระพุทธศาสนาและในวิทยาการปัจจุบัน

2. แนวทางพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหาร กองประจำการ การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการตามหลักพุทธธรรม

2.1.1 ประชากร ได้แก่ ทหารกองประจำการ ในกรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ 865 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ทหารกองประจำการ กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Purposive or Accidental) ได้แก่ ทหารกองประจำการ กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ จำนวน 200 คน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บังคับบัญชา กรมทหารขนส่งรักษาพระองค์ เกี่ยวกับแนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการตามหลักพรหมวิหาร 4 สามารถสรุปแนวทางการนำพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเมตตา

แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านเมตตา ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาควรแสดงความรักความเมตตา และเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาเปรียบเสมือนสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน มีหลักการบริหารที่ชัดเจน

ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลความถูกต้อง ไม่อคติเอนเอียง เสียผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แสดงน้ำใจกับผู้ใต้บังคับบัญชาในโอกาสอันสมควร หมั่นสังเกตและซักถามความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะทำให้เขารู้สึกว่าผู้บังคับบัญชาเอาใจใส่และห่วงใยด้วยความใจจริง เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านกรุณา

แนวทางการสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านกรุณา ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาควรมีความเมตตากรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้ความช่วยเหลือแบ่งปันน้ำใจ สงเคราะห์ทั้งทางด้านวัตถุ กำลังกายและกำลังใจ ทั้งนี้เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาประสบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานหรือเรื่องส่วนตัวผู้บังคับบัญชาควรเข้าไปช่วยเหลือ และสนับสนุนตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการอาจเป็นแค่เพียงคำพูดที่สร้างแรงบันดาลใจหรือคำพูดที่ให้กำลังใจก็เป็นได้และที่สำคัญคือผู้บังคับบัญชาจะต้องไม่ทอดทิ้งผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อประสบปัญหา

3. ด้านมุทิตา

แนวทางสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านมุทิตา ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาควรทำตนเป็นกัลยาณมิตรมากกว่าเป็นผู้บังคับบัญชา รู้จักเป็นผู้ให้ และเป็นผู้รับที่ดี ยกย่องให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา ใช้วัฒนธรรมการทำงานแบบพี่แบบน้อง ยึดหลักการทำงานแบบประชาธิปไตย สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติงานด้วยความขยันทุ่มเทอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยการปูนบำเหน็จความชอบตามสมควร ให้ความยุติธรรมในเรื่องของการประเมินผลการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่โดยไม่เข้าไปควบคุมกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจงาน และที่สำคัญในยามที่ผู้ใต้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จ ทำผลงานได้ดีได้ ผู้บังคับบัญชาควรแสดงความชื่นชมยินดีจากใจจริง อย่างล้นเกล้าผู้ใต้บังคับบัญชาจะได้ดีขึ้นมาเหนือตนเองแต่ควรส่งเสริมอย่างเต็มที่และภาคภูมิใจว่าผู้ใต้บังคับบัญชาตนเองกำลังได้รับความก้าวหน้า ซึ่งเหมาะสมกับความสามารถและความทุ่มเทที่เขามีให้กับองค์กร

4. ด้านอุเบกขา

แนวทางสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านอุเบกขา ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาต้องรู้จักวางเฉย ทำใจเป็นกลาง ไม่ปฏิบัติเอนเอียงด้วยความรักหรือชัง มีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ไม่เห็นแก่ตัว ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารคน ให้ความรักความเป็นธรรมกับทุกคน ปกครองด้วยความรักและเอื้ออาทร มีความเข้าใจใต้บังคับบัญชาอย่างถ่องแท้ การจะชื่นชมหรือตำหนิควรใช้คำพูดอย่างระมัดระวัง ควรใส่ใจถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานเป็นทีม สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้รางวัลเป็นการตอบแทนและมอบหมายงานให้เหมาะสม หรือบางครั้งแม้ผู้บังคับบัญชามีความปรารถนาอยากช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชายามเดือดร้อน แต่หากสิ่งที่เขาทำเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เช่น มีการทุจริต คดโกงต่อหน้าที่ หรือทำผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เรื่องเหล่านี้ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบและกฎหมาย โดยไม่เลือกปฏิบัติหรือละเว้นแต่ประการใด

องค์ความรู้พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการสรุปได้เป็นผลการศึกษาที่เรียกว่า SMART MODEL อันเป็นแนวคิดในการบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ 7 ประการ คือ 1) บทบาทของผู้บังคับบัญชา 2) ภาวะความรับผิดชอบและความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) นโยบายของหน่วยงาน 5) การให้บำเหน็จรางวัล 6) สภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 7) สภาพส่วนตัวต่อผู้ร่วมงาน หลักพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้าง โดยสรุปเป็น 4 มิติ คือ S = Stimulate กระตือรือร้น M = Motivate แรงบันดาลใจ A = Allegiance จงรักภักดี T = Teamwork การทำงานร่วมกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ” ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลไว้ ดังต่อไปนี้

1. ด้านสภาพขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการบประจำการ พบว่า ขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมุทิตา รักษาความลับของทางราชการ ($\bar{x} = 4.14$) และมีความคิดเห็น

อันดับต่ำที่สุดคือ ด้านเมตตา มุ่งสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ($\bar{x}=3.88$) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ปัจจัยทุกอย่างที่จัดอยู่ภายใต้ความต้องการ (Needs) ต่าง ๆ ของบุคคล ย่อมต้องส่งผลต่อขวัญและกำลังใจ พบว่า ทหารกองประจำการจะมีขวัญและกำลังใจน้อย เนื่องจากยังไม่มี ความคุ้นเคยกับหลักนิยมความเป็นทหาร และยังไม่คุ้นเคยกับค่ายฝึก ดังนั้นกองพันควรจัดให้มีการอบรมแนะนำหลักนิยมความเป็นทหารเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นทหาร และจะได้มีโอกาสรู้จักเพื่อนทหารใหม่ในการอบรมสวดคล้องกับ วงรักตร์ ภูพันธ์ศรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจการทำงาน ของข้าราชการตำรวจนครบาล ผลการวิจัยพบว่า 1) ขวัญและกำลังใจการทำงาน ของข้าราชการตำรวจนครบาลอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน ความสามารถในงาน ภาวะผู้นำ ค่าตอบแทนและการประเมินผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจการทำงาน ของข้าราชการตำรวจนครบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับทฤษฎีตามแนวความคิดของมาสโลว์ อ้างถึงในปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้เห็นว่ามนุษย์ถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะได้ครอบครอง ความต้องการเฉพาะอย่าง ซึ่งความต้องการนี้ได้ตั้งสมมติฐานได้ตั้งสมมติฐาน เกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ ดังนี้

1. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่นๆต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งที่จูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น
3. ความต้องการของบุคคลจะเรียงเป็นลำดับขั้นตอนความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

ลำดับความต้องการของบุคคลมี 5 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สุด เพื่อความมีชีวิตอยู่รอด ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสม เป็นต้น
2. สิ่งแวดล้อมและความคุ้มครองจากผู้อื่น
3. ความต้องการความรักและการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของความรู้สึกว่าตนได้รับความรัก และมีส่วนร่วมในการเข้าหมู่พวก

4. ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่องให้เกียรติและเห็นความสำคัญของตน

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการสูงสุดในชีวิตของตน เป็นความต้องการที่เกี่ยวกับการทำงานที่ตนเองชอบหรือต้องการเป็นมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

2. แนวทางพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ พบว่า ควรใช้พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรักใคร่ความคิดที่ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ประกอบด้วย มีการเสียสละ อย่างปราศจากการเห็นแก่ตัว มีความรักและห่วงใยผู้ร่วมงาน เป็นผู้นำที่ดี รับผิดชอบต่อหน้าที่อุทิศตนและเวลาในสถานศึกษาอย่าง เต็มที่ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพในสิทธิ์และศักดิ์ศรี สอดคล้องกับงานวิจัยของบริสุทธิ์ อธิจิต ได้ทำการศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการบุคลากรให้อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข การเปิดโอกาสให้ข้าราชการมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การพิจารณาความดีความชอบต้องกระทำด้วยความเท่าเทียมกันโดยชี้แจงหลักเกณฑ์การประเมินผล และหลักเกณฑ์การเลื่อนยศหรือเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นประจำทุกปี โดยยึดหลักความรู้ความสามารถและผลการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอื้อมอร ชลวร วิจัยเรื่อง “การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า การพัฒนาปัญญาเป็นการทำให้ความรู้ ความเข้าใจชัดเจนเจริญขึ้นเพื่อนำมาจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตเพื่อเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสำคัญกับการบริหารและการปกครองบังคับบัญชาให้มีความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย โล้วมันคง วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” พบว่า หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรมหลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรมต้องอาศัยการเปิดกว้างทางความคิดของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารมีพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านองค์ความรู้พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ สรุปเป็นผลการศึกษาที่เรียกว่า SMART MODEL อันเป็นแนวคิดในการบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ 7 ประการ คือ 1) บทบาทของ

ผู้บังคับบัญชา 2) ภาระความรับผิดชอบและความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) นโยบายของหน่วยงาน 5) การให้บำเหน็จรางวัล 6) สภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 7) สภาพส่วนตัวต่อผู้ร่วมงาน หลักพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้าง โดยสรุปเป็น 4 มิติ คือ S = Stimulate กระตือรือร้น M = Motivate แรงบันดาลใจ A = Allegiance จงรักภักดี T = Teamwork การทำงานร่วมกัน ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของบริสุทธิ์ อธิจิต ได้ศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการบุคลากรให้อยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของของเอี่ยมอร ชลวร วิจัยเรื่อง “การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า การพัฒนาปัญญาเป็นการทำให้ความรู้ ความเข้าใจชัดเจนเจริญขึ้นเพื่อนำมาจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตเพื่อเป้าหมายที่วางไว้ ผู้บังคับบัญชามีการบริหารและการปกครองบังคับบัญชาที่ดี ให้ความช่วยเหลือและรับฟังข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย โล้วมันคง วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” พบว่า หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรม หลักการพัฒนาภาวะผู้นำทางจริยธรรมต้องอาศัยการเปิดกว้างทางความคิดของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารมีพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการยอมรับตนเองว่าอาจจะมีข้อบกพร่องทางพฤติกรรม ทำการวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่บกพร่องของตนเอง และพร้อมที่จะแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมที่บกพร่องนั้น ๆ กล่าวได้ว่าเป็นการจูงใจให้ผู้บริหารเข้าร่วมการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมที่ได้ผลที่สุด

บทสรุป

ในการศึกษาเรื่อง “พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ” สรุปได้ดังนี้

1. ด้านสภาพขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ พบว่า ขวัญและกำลังใจของทหาร กองประจำการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมุทิตา รักษาความลับของทางราชการ ($\bar{X} = 4.14$) และมีความคิดเห็นอันดับต่ำที่สุด

คือ ด้านเมตตา มุ่งสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ($\bar{X} = 3.88$) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ปัจจัยทุกอย่างที่จัดอยู่ภายใต้ความต้องการ (Needs) ต่าง ๆ ของบุคคลย่อมต้องส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการในปัจจุบันทั้งสิ้น ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นปัจจัยที่สำคัญไว้ 7 ด้าน คือ 1) บทบาทของผู้บังคับบัญชา 2) ภาระความรับผิดชอบและความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) นโยบายของหน่วยงาน 5) การให้บำเหน็จรางวัล 6) สภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 7) สภาพส่วนตัวต่อผู้ร่วมงาน หลักพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้าง ขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ นำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้เป็นแนวทางหลักทำให้การพัฒนาสร้างขวัญและกำลังใจสามารถดำเนินการได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านเมตตาควรมีการแบ่งปันช่วยเหลือกันในบางครั้งที่โอกาสอำนวย ด้านกรุณาควรช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอและด้อยโอกาสเมื่อมีโอกาส ด้านมุทิตาควรยินดีกับเพื่อนร่วมโลก ไม่ควรอิจฉาใคร และด้านอุเบกขาควรให้กำลังใจเพื่อจะให้ผู้อื่นมีแรงสู้ต่อไป ผู้บังคับบัญชา

2. แนวทางพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการพบว่า ควรใช้พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาหลักธรรมดังกล่าวเป็นหลักการพัฒนามนุษย์ในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ทหารกองประจำการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กรได้มากที่สุด

3. ด้านองค์ความรู้พุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ สรุปได้เป็นผลการศึกษาที่เรียกว่า SMART MODEL อันเป็นแนวคิดในการบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ 7 ประการ คือ 1) บทบาทของผู้บังคับบัญชา 2) ภาระความรับผิดชอบและความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 4) นโยบายของหน่วยงาน 5) การให้บำเหน็จรางวัล 6) สภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 7) สภาพส่วนตัวต่อผู้ร่วมงาน หลักพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้าง โดยสรุปเป็น 4 มิติ คือ S = Stimulate กระตือรือร้น M = Motivate แรงบันดาลใจ A = Allegiance จงรักภักดี T = Teamwork การทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการสามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลักดันให้มีนโยบายโดยใช้หลักพุทธวิธีหลักภavana 4 ได้แก่ ด้านกาย (การพัฒนากาย) ด้านศีล (การพัฒนาพฤติกรรม) ด้านจิต (การพัฒนาจิตใจ) และด้านปัญญา (การพัฒนาปัญญา ในการพัฒนาขวัญและกำลังใจทหารกองประจำการ 4 ด้าน โดยเข้าไปอยู่ในแผนนโยบายของกองทัพบก

1.2 หน่วยงานทหารควรมีการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขนโยบายของกองทัพ ในเรื่องยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ โดยนำหลักพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการในการจัดทำแผนและนโยบายให้เป็นรูปธรรม

1.3 ส่งเสริม สนับสนุนในการสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับทหารประจำการเพื่อที่จะได้สร้างขวัญและกำลังใจตามพุทธวิธีเชิงบูรณาการไปในทางเดียวกัน

1.4 จะต้องสร้างความยอมรับ ความสนับสนุน การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการภายในหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

นอกจากนี้การนำพุทธวิธีเชิงบูรณาการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการควรมีการวางแผนงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยดังนี้

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ที่มีความสอดคล้องกับภารกิจหน้าที่และนำองค์ความรู้หรือเครื่องมือในการนำไปปฏิบัติงานปรับประยุกต์ใช้

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่นำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้อาจต้องปรับกลไกและรูปแบบการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละหน่วย

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ควรมีการประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยขึ้นตรงที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานในระดับหน่วย

2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้มีขวัญและกำลังใจที่ดีของทหารกองประจำการ ควรกระจายความรับผิดชอบและมอบหมายงานให้กับหน่วยงานต่างๆ จากระดับสูงไปถึงระดับต่ำที่สุด เพื่อเป็นการพัฒนาขวัญและกำลังใจทหารกองประจำการ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ ดังนี้

3.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคในการสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองประจำการในหน่วยงานอื่นของกองทัพบกที่นอกเหนือจากหน่วยงานที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการพัฒนาสร้างขวัญและกำลังใจกำลังพลของกองทัพบกและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของทหารกองประจำการในการบริหารและพัฒนาขวัญและกำลังใจ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับทหารกองประจำการให้มีคุณภาพตามนโยบายของกองทัพมากยิ่งขึ้น

3.5 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของทหารกองประจำการต่อการพัฒนาขวัญและกำลังใจตามนโยบายของกองทัพบก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงกลาโหม. (2515). กำหนดผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเลือกและคณะกรรมการชั้นสูง คำสั่งที่ 748/2515. กระทรวงกลาโหม.
- ณัฐนันท์ ประกายสันติสุข. (2547). ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ในการเผยแพร่ธรรมะ หลักสูตรการพัฒนา- จิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2551). จิตอาสาพัฒนาชนบทกรณีศึกษา : กลุ่มอาสาพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณภา พัวเวส. (2552). กระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการกองทัพอากาศ ที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย . วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.

การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร
ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1*

TRANSFORMATIONAL READERSHIP SKILL DEVELOPMENT FOR
ADMINISTRATOR ACCORDING TO THE BUDDHIST ADMINISTRATIVE
EDUCATION ON PRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL PALI DIVISION IN
GOVERN OF SANGKA SECTION I

พระสุวรรณ ธมฺมวฺโธ

PhraSuwan Dhammāvudho

สิน งามประโคน

Sin Ngamprakhon

อินตา ศิริวรรณ

Intha Siriwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: suriya5179@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค 1 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 รูป และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน สทนากลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน

* Received 8 March 2019; Revised 31 March 2019; Accepted 4 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 พบว่า ผู้บริหารเน้นการสร้างบารมีด้วยการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่เรียนและสอบบาลีสนามหลวง ให้กำลังใจและส่งเสริมด้านงบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอนรวมถึงสวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาล

2. พัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร พบว่าต้องพัฒนา 6 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) บทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) คุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) กิจกรรมการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6) การนำไปใช้

3. แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร คือ 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6 ด้าน 2) ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6 ด้าน 3) บทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 19 ด้าน 4) คุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 25 ด้าน 5) กิจกรรมการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6 กิจกรรม และ 6) การนำไปใช้ 3 ด้าน อีกทั้งยังพบหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี

คำสำคัญ : ทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, หลักพุทธบริหารการศึกษา, สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

Abstract

The objective of this research were: To study the status and problems of Leadership change. To develop the leadership change skills and to present the way of leadership change skill development for administrators on Prapariyattidhamma School Pali Division in Govern of Sangka Section I. The research was mixed methodology. The qualitative used the questionnaire in the out of 210 samples and qualitative research was 10 interviews and Focus Groups Discussion of 10 persons.

The research of the founding research found that:

1. The status and problems of leadership change for administrators on Prapariyattidhamma School Pali Division in Govern of Sangka Section I found that the administrator should focus on creating virtues by creating morale for those who study and examine Pali at Sanam Luang. To encourage and promote on the budget, teaching equipment's including the welfare and medical free.

2. To develop the leadership change skill for administrator found the development of 6 components was necessary. 1) The components of leadership change 2) The importance of leadership change 3. The role of leadership change 4) Leadership, change, change 5) Leadership development, change, change 6)

3. The way of Leadership Change skill Development for administrators is composed of 6 components as follows: 1) Elements of Leadership, 6 Changes, 2) Significance of Change Leadership in the 6 aspects 3) the role of leadership change in the 19 aspects 4) attributes change leader in the 25 aspects 5) leadership skills change development in the 6 and aspects 6) applying to the three major Sangahavatthu also found four objects that are fair minded anchor person. And harmonize the people in harmony.

Keywords: Transformational Readership Skill; Buddhist Educational Administration; Prapariyattidhamma School Pali Division.

บทนำ

การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกและการแข่งขันกันอย่างสูง ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และในฐานะที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับผลกระทบจากสภาพของวิกฤติการณ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองซึ่งก็สอดคล้องกับแนวโน้มว่า เมื่อสภาวะปัจจุบันเป็นเช่นนี้ควรมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอย่างไร เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน มีสันติสุขและสามารถเอาชนะวิกฤติการณ์ทางด้านต่าง ๆ ที่เรา

กำลังเผชิญอยู่ได้ (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 2550)จากเหตุการณ์นี้สถาบันการศึกษาที่ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน จึงต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพที่มีภาวะผู้นำที่เก่ง รอบรู้ในการรับการเปลี่ยนแปลงตนเอง

ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่ดี สถานศึกษานั้นก็จะประสบผลสำเร็จและเจริญก้าวหน้า เพราะการทำให้สถานศึกษาเจริญก้าวหน้าขึ้นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและความเอาใจใส่ของผู้นำและพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม ดังนั้นการจะทำให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายดังที่กล่าวมาจะต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีสมรรถนะสูงใช้วิธีการที่ทันสมัย ทันสถานการณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทำให้บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและรูปแบบการบริหารจัดการต้องเปลี่ยนไป เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ณมณทล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์, 2542) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553 ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารจึงต้องอาศัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาบริหาร จัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยใช้ความรู้ทักษะและความสามารถในการแปลงแนวความคิดกลยุทธ์ให้เป็นแผนปฏิบัติงาน และเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมถึงการจัดการกับอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เช่น ปัญหาความขัดแย้งในองค์กร ซึ่งผู้บริหารจะต้องจัดการกับปัญหาความขัดแย้งให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษาของตน ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา トラバใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่และอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ผู้บริหารจะต้องเข้าใจความขัดแย้ง แปรสภาพความขัดแย้งให้เป็นประโยชน์ บริหารความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ (พระกฤตกร อัครภพเมธี, 2557)

หลักพุทธบริหารการศึกษาเป็นการประยุกต์หลักพุทธธรรมในพุทธศาสนาส่งเสริมการบริหารของผู้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นภายในองค์กร โดยหลักพุทธธรรมที่มีความสอดคล้องและส่งเสริมได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสถึง สังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า ภิคุทั้งหลาย สังคหวัตถุ (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) 4 ประการนี้ สังคหวัตถุ 4 ประการ อะไรบ้าง คือ 1.ทาน (การให้) 2.เพียรวิชชะ (วาจาเป็นที่รัก) 3.อิตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) 4.สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ภิคุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการนี้แล ทาน เพียรวิชชะ อิตถจริยาในโลกนี้และสมานัตตตาในธรรมนั้นๆ ตามสมควร สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลกเหมือนลิมสลักที่ยึดคุมรถซึ่งแล่นไปไปได้ฉะนั้น ถ้าไม่พึงมีธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดาก็ไม่

พึงได้การนับถือหรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุแต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหวัตถุเหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านั้นจึงถึง ความเป็นใหญ่และเป็นผู้นำสรรเสริญ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาดั้งเดิม ที่คณะสงฆ์ดำเนินการมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน มีระบบการและระเบียบการอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุม เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับ ของประชาชน โดยทั่วไปมีเกียรติประวัติ และเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษา ของคณะสงฆ์โดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนา เพื่อรับใช้พระศาสนา (พระธรรมปัญญารักษ์ (1994), 2549) นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี และการรักษาต้นฉบับเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธรูป มิให้คลาดเคลื่อนที่รู้กันว่าพระสัทธรรมปฏิรูป ฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังเป็นการเพิ่มวิทยฐานะให้กับ พระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีเกียรติมีฐานะที่สูงขึ้น เป็นผู้มีความรู้ในสังคม ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูง โดยผู้สอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยคพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาตถวายให้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เสด็จประกอบพิธีทรงตั้งเปรียญธรรม 3 ประโยค ประทานพัดเปรียญ และประกาศนียบัตร ตามเวลา และสถานที่อันสมควร พระภิกษุที่สอบเปรียญธรรม 3 ประโยค เมื่อได้รับพระราชทานทรงตั้งเปรียญธรรมแล้วจะได้รับพระบรมราชานุญาต ให้ใช้คำว่า “พระมหา” นำหน้าชื่อเดิมได้ ส่วนสามเณรจะใช้คำว่า ป. (เปรียญ) ตามหลังชื่อตัวและนามสกุลได้ นับว่าเป็นเกียรติ และนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลไม่น้อย (กระทรวงศึกษาธิการ. (2541), 2561)

แม้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูง ที่คณะสงฆ์ยอมรับโดยสมบูรณ์ว่า เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชน เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยส่วนรวมก็ตาม แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้

ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอการแก้ไข ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” (นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์, 2545) พบว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีมีสภาพปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระเก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลี การจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นระบบ ใช้วิธีการเรียนการสอนเน้นการท่องจำ และการแปลไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการวิเคราะห์ 2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ มักใช้ระบบการศึกษาแบบพี่สอนน้อง ครูสอนขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริงได้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล เกณฑ์การวัดและประเมินผล มักวัดความจำมากกว่าความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐาน และกฎเกณฑ์แน่นอน ในผลงานวิจัยนี้ยังได้เสนอ แนวทางการแก้ไขปัญหาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ไว้ดังนี้ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดสรรงบประมาณ ในการสนับสนุนส่งเสริมจัดทำ และพัฒนาสื่อที่น่าสนใจ และใช้อย่างแพร่หลาย และควรมีการทดสอบความยากง่าย ของข้อสอบ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ให้ครอบคลุมทุกด้าน (นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์, 2545)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในยุคปัจจุบันเพื่อพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีให้ทันสมัยและเป็นที่สนใจของคนในยุคปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1
2. เพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหาร
สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

วิธีดำเนินการวิจัย

พัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธบริหาร
การศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ผู้วิจัยได้
ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสม ผสมวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิง
ปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน ผู้วิจัยได้
ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ครูสอนบาลีในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการ
ปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 459 รูป รวม 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี
สมุทรปราการ และปทุมธานี (กองพุทธศาสนศึกษา, ทะเบียนรายชื่อครูสอนพระปริยัติธรรม
แผนกธรรม-แผนกบาลี ปี 2560, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างทั้งหมดโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple
random sampling) ด้วยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูป ของเครจซี่
และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับ
ความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 210 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ใน
เขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 10 รูป ด้วยวิธีการเจาะจงตามคุณสมบัติ ได้แก่ เป็น
เจ้าอาวาส อาจารย์ใหญ่ของสำนักเรียน และมีประสบการณ์ในการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติ
ธรรม แผนกบาลี มาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 4 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสาร
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บ
ข้อมูลภาคสนามดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) จากกลุ่มผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 10 รูป ด้วยวิธีการเจาะจง ได้แก่ เป็นเจ้าอาวาส อาจารย์ใหญ่ของสำนักเรียน และมีประสบการณ์ในการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 4 ปี

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนาพูดคุยกันประมาณ 10 รูป/คน ของผู้ทรงคุณวุฒิรวม 2 กลุ่ม รวม 10 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 5 รูป/คน

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อตรวจสอบการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

การสร้างเครื่องมือ

รายละเอียดการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

1. ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

2. กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมีคุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability)

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น จำนวน 148 ข้อ เสนออาจารย์ที่ปริญญาดุษฎีนิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

2. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวม จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่า แบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่ โดยการหาดัชนี (index of congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการ

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการและ

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่

3. พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 มีจำนวน 148 รายการ และปรับปรุงแก้ไขภาษาตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุดในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี กลุ่ม 1 โดยกำหนดให้บุคลากรจำนวน 30 รูป ได้แก่ครูผู้สอน จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.801

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

3. การศึกษาจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแจกแบบสอบถาม และการเก็บบันทึกด้วยภาพถ่าย เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุด

4. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการแจกแบบสอบถาม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของสุรางค์ จันทวานิช (สุรางค์ จันทวานิช, 2540) 1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็นจากการลงพื้นที่สอบถามถามและสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู 2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ได้แก่การจำแนกข้อมูลออกเป็นหลายๆ (Typological) ในการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยหลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) โดยยึดหลักทฤษฎีคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ของเบส และอาโวลีโอ 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างบาร์มี ด้านการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Bass. B.M. and Avolio. B.J., 1990)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 4 ด้าน จากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ได้สภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เน้นการสร้างบาร์มีด้วยการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่เรียนและสอบบาลีสนาทหลวงแต่ขาดงบประมาณในการสนับสนุน มีกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัดภายในสำนักเรียน และมีสวัสดิการต่างๆสนับสนุนพระภิกษุ สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียน แต่สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนและการบริหารของผู้บริหาร มีการประชุมจัดแบ่งภาระงานในการบริหารและการสอนแก่

ผู้บริหาร และครูผู้สอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้แก่ครูผู้สอนและนักเรียนโดยปฏิบัติตนให้อยู่ในพระธรรมวินัยและระเบียบข้อบังคับของวัด

2. พัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) บทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) คุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) กิจกรรมการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6) การนำไปใช้ และการตรวจสอบการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้องตามลำดับ

3. เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบไปด้วย 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) บทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) คุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) กิจกรรมการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6) การนำไปใช้

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 4 ด้าน จากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ได้สภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เน้นการสร้างบารมีด้วยการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่ยืนและสอบบาลีสนามหลวงแต่ขาดงบประมาณในการสนับสนุน มีกฎ ระเบียบอย่างเคร่งครัดภายในสำนักเรียน และมีสวัสดิการต่าง ๆ สนับสนุนพระภิกษุ สามเณรที่ศึกษาเล่าเรียน แต่สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนและการบริหารของผู้บริหารมีการประชุมจัดแบ่งภาระงานในการบริหารและการสอนแก่

ผู้บริหาร และครูผู้สอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้แก่ครูผู้สอนและนักเรียนโดยปฏิบัติตนให้อยู่ในพระธรรมวินัยและระเบียบข้อบังคับของวัด สอดคล้องกับงานวิจัย (สมุทร ชำนาญ, 2546) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งผ่านเกณฑ์การตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ปฏิบัติในระดับโรงเรียน ปรากฏว่า ด้านโครงสร้างองค์การ ประกอบด้วย ภารกิจจำนวน 9 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนและการกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ด้านการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 19 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การอนุมัติการเลื่อนชั้น การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย ภารกิจ จำนวน 9 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การพัฒนาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลในโรงเรียน ด้านการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วยภารกิจจำนวน 8 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การกำหนดแผนงาน/โครงการของโรงเรียน การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนและการอนุมัติการสั่งซื้อ/สั่งจ้างในโรงเรียน ส่วนด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 25 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การสร้างภาพลักษณ์ ที่ดีของโรงเรียนการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน การกำหนดนโยบายของโรงเรียน และการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

2. พัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) บทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) คุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) กิจกรรมการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6) การนำไปใช้ และการตรวจสอบการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้องตามลำดับ สอดคล้องกับ (พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทวโร รณจันทร์วงษ์, 2559) ทำวิจัยเรื่อง

รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี ทั้ง 5 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2.ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธให้มากขึ้น ด้วยการพัฒนา ผู้บริหาร ให้มีคุณสมบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 ในการส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธ คือ 1) มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีปฏิภาณ ไหวพริบบูรณาการร่วมกับหลักสังคหวัตถุ 4 2) กระตุ้นแรงจูงใจ ให้ปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาค และเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในองค์กรด้วยหลักพรหมวิหาร 4 3) มีศีลธรรม ปฏิบัติตามหลักศีล 5 โดยนำหลักธรรมมาภิบาล มาบูรณาการเข้ากับตนเองและองค์กรเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับครู นักเรียน และผู้ปกครอง 4) สร้างมนุษยสัมพันธ์ กับคนในองค์กรและมุ่งประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าส่วนตนโดยปราศจากอคติ 4 รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธ ประกอบด้วย พุทธวิธีการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน ด้วยการสนับสนุนส่งเสริมจากหลักพุทธธรรม พรหมวิหาร 4 เป็นไปตามโมเดล 4 TL 4D MODEL 4 พุทธวิธีการเปลี่ยนแปลง 4 หลักพรหมวิหาร 4

3. เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบไปด้วย 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) บทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) คุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) กิจกรรมการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 6) การนำไปใช้ สอดคล้องกับ (ประทีป บินชัย และ นิพนธ์ กินาวงศ์, 2547) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมคือ การจัดกระบวนการ ฝึกอบรมตามกรอบรูปแบบเชิงระบบของเบอร์ทาลันฟี คือ 1) การประเมินภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้เข้าอบรม 2) การให้องค์ความรู้ที่จำเป็น 3) การให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติการเขียนแผนพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของแต่ละคน 4) นำไปปฏิบัติงานในสภาพจริงและ 5) การประเมินภาวะผู้นำของผู้เข้ารับการอบรม จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม คือ การจัดกระบวนการฝึกอบรมตามกรอบรูปแบบเชิงระบบของเบอร์ทาลันฟี

สรุป

การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารตามหลักพุทธบริหาร การศึกษา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบด้วยกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมมีองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การสร้างบารมีหรือการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล หรือการให้ความสำคัญรายบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา การให้รางวัลตามสถานการณ์ ความสามารถพิเศษ โดยบูรณาการร่วมกับหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมุนวนไว้ในสามัคคี หลักสังเคราะห์ ได้แก่ ทาน การให้ คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาถูกต้องมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย คือทำตนเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติสม่ำเสมอ หลักสังคหวัตถุ 4 ช่วยสร้างความสามัคคีและส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้แก่ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปบูรณาการปรับใช้ในการบริหารสำนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ เกิดความรักสามัคคี เคารพในผู้บริหารสำนักเรียนสามารถนำพาสำนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารได้อย่างเต็มศักยภาพของผู้บริหาร

1.2 ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถนำพาสำนักเรียนก้าวข้ามการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหาร สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในประเทศไทย

2.2 ศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในประเทศไทย

2.3 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). (6 กันยายน 2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระ

ปริยัติธรรมแผนกบาลี. . เข้าถึงได้จาก กรมการศาสนา กองพุทธศาสนศึกษา. ทะเบียนรายชื่อครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี ปี 2560.:

<http://deb.onab.go.th>

กองพุทธศาสนศึกษา. ทะเบียนรายชื่อครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี ปี 2560.

(6 กันยายน 2561). ทะเบียนรายชื่อครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี ปี 2560. เข้าถึงได้จาก กองพุทธศาสนศึกษา: <http://deb.onab.go.th>

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์. (2542). แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. .

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์. (2545). แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประทีป บินชัย และนิพนธ์ กีนาวงศ์. (2547). "รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน". รายงานวิจัย. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พระกฤตกร อัครภพเมธี. (2557). “การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตคลองเตย”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทวิไล รอดจันทร์วงศ์. (2559). "รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร". ดุษฎีนิพนธ์

- พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ (1994). (2549). ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัดปากน้ำ
พุทธศักราช 2549. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ หจก. สตาร์กรู๊ป.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระธรรมปิฎก. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). หลักสูตรพัฒนาผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหาร
สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. .
- สมุทร ชำนาญ. (2546). “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น
ฐาน”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
ราชวิทยาลัย. .
- Bass. B.M. and Avolio. B.J. (1990). The four Is Transformational Leadership.
Journal Of European Industrial Training.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8*

GUILDLINE FOR DEVELOPING QUALITY LIFE OF THE ELDERLY WITH NOBLE EIGHTFOLD

พระมหาวิชาญ กนตสีโล

Phramahavichan Kantaseelo

สมพงศ์ บุญมาก

Sompong Bunmak

กานต์ ตันตระกูล

Karn Tantrakul

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand.

E-mail: vichan_9@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรค มีองค์ 8 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 22,747 คน จากการเปิดตาราง สำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ คณะวิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standrd Deviation) และใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบ ค่าเอฟ (F-test) ทดสอบความแตกต่าง และค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

* Received 8 March 2019; Revised 29 March 2019; Accepted 4 April 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านสัมமாகัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แหล่งของรายได้ และลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัว พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แหล่งของรายได้ และลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัว พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนเพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แหล่งของรายได้ และลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัว คุณภาพชีวิต โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านสัมมาทิฐิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน ด้านสัมมาทิฐิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุที่มีแหล่งของรายได้ต่างกัน ด้านสัมมาวาจา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, มรรคมีองค์ 8

Abstract

This research study is about the way of improving the quality of life of the elderly by using “The Noble Eightfold Path” and the objective of this research is 1) to study about the quality of life of the elderly. 2) To study the affecting factors of quality of life of the elderly. 3) To study about the way of improving the quality of life of the elderly. The population used in the research was the elderly aged 60 years and over in the area of Muang Songkhla District, Songkhla Province, totally 22,747 people. From opening Taro Yamane’s Table and the research team selected a sample group by using random sample methods with

400 samples, the method that use in this research is Frequencies, Percentage, Mean, Standard Deviation and using Statistics to test hypotheses by using T-test and F-test to test the difference and the double average with the Scheffe's Method

The research found that;

1. Results of the study of the quality of life of the elderly in the area of Mueang District, Songkhla Province, overall, Right Action at a high level with the highest mean value, followed by Right livelihood and Right speech with the lowest mean.

2. The results study of affecting factors the quality of life of the elderly had classify by gender, age, status, educational level, occupation, source of income And family living characteristics found that the elderly had Commenting on the quality of life with The Noble Eightfold Path in total at a high level.

3. The study results about the way of improving the quality of life of the elderly by using "The Noble Eightfold Path" had classify by gender, age, status, educational level, occupation, source of income And family living characteristics, found that the elderly people of different ages Overall, there was a significant difference at the level of .01, which was based on the hypothesis set, gender, status, education level, occupation, source of income, and family living habitat. Overall, there was no significant difference at the level of .05. For the Right View. Differences in statistical significance at the level of .05, and the elderly with different ages for the Right View Differing significantly at the level of .01 and the elderly with sources of Different income Right speech, which is significantly different at the level of .01 which is in accordance with Assumptions.

Keywords: Quality of life, Elderly people, Eightfold Path.

บทนำ

จากสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวของประเทศไทยที่ผ่านมา ตลอดถึงความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข การแพทย์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ นับเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้คนไทยมีองค์ความรู้และทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพมากขึ้น จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร คือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ซึ่งในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวขึ้น และความสำเร็จในการวางแผนครอบครัวซึ่งคาดการณ์ว่าในปี 2562 จะเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าประชากรในวัยเด็ก โดยประชากรผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด และในอีกไม่เกิน 4 ปี ข้างหน้าหรือในปี 2564 ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” คือ มีประชากรที่เป็นกลุ่มสูงอายุถึงร้อยละ 20 ของจำนวนประชากร ทั้งประเทศ และจะใช้เวลาอีกเพียง 10 ปี ก็จะเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” ประมาณปี 2574 คือ สังคมที่มีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด

สถานการณ์ทางประชากรของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ส่งผลให้รูปแบบการใช้ชีวิตหรือวิถีชีวิตของผู้สูงอายุและคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หน่วยงานภาครัฐและประชาสังคมพยายามช่วยกันวางมาตรการหรือทำการศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุให้อยู่ดีมีสุข โดยอาศัยการมองภาพรวมและความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังที่คณะรัฐบาลได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นผู้สูงอายุเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล เช่น การเปลี่ยนแปลงเบี้ยยังชีพจากการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ยากไร้เป็นการให้สวัสดิการขั้นพื้นฐานแก่ผู้สูงอายุทุกคนที่มาขอขึ้นทะเบียน การเร่งส่งเสริมการเตรียมความพร้อมทางเศรษฐกิจเพื่อยามสูงอายุด้วยการมีนโยบายการพัฒนาระบบบำนาญแห่งชาติ (กบข.) หรือการตราพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การให้สิทธิ การคุ้มครองและการ

สนับสนุนแก่ผู้สูงอายุ โดยกำหนดว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย มีสิทธิได้รับการคุ้มครองและการสนับสนุนทั้งในด้านสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจรวมถึงการให้สิทธิในการได้รับบริการสาธารณะและการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ขึ้นเพื่อกำหนดนโยบายและแผน แนวทางการดำเนินงานตลอดจนการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนดังกล่าว (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2553)

ในขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) นับเป็นแผนพัฒนาฉบับแรกที่ทำให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อสังคมผู้สูงวัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังปรากฏในยุทธศาสตร์สำคัญ ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552)

1. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อสังคมผู้สูงวัย ด้วยการส่งเสริมการออมเพื่อสร้างหลักประกันในชีวิตให้ประชาชนด้วยการพัฒนาระบบการออมต่าง ๆ เช่น พัฒนากองทุนการออมให้เป็นระบบการออมเพื่อยามชราภาพ ฯลฯ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการขยายโครงสร้างพื้นฐานและโครงข่ายการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ อาทิเช่น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นหลังโดยผ่านศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยการขยายโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการบริการทางสังคมต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต การทำงานและการเสริมสร้างสุขภาพ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุอย่างบูรณาการเพื่อให้เกิดการทำงานเชิงรุก โดยมีแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและระบบคุ้มครองทางสังคมที่เน้นทุกภาคส่วนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมสวัสดิการ เพื่อให้ประชาชนไทยทุกกลุ่มวัยมี

หลักประกันยามชราภาพอย่างทั่วถึงและมั่นคง รวมทั้งได้เสนอกรอบทิศทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาผู้สูงอายุ (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2553) ใน 4 ประเด็น คือ

1. การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางรายได้ ด้วยการส่งเสริมการออมของประชาชนทุกวัย ส่งเสริมการทำงานในกลุ่มผู้สูงอายุทั้งภาคในระบบและนอกระบบ ส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในฐานะภูมิปัญญาทางสังคม

2. การพัฒนาระบบสังคมสวัสดิการที่เน้นทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมช่วยกันเพื่อให้ทั่วถึงและยั่งยืน เช่น การพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว การพัฒนาบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ

3. การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

4. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการผู้สูงอายุ ในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลและองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ

การนำเสนอข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นว่า เรื่องสังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นปัญหาท้าทายที่ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมต่างให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการประกาศนโยบายและกำหนดแผนงานมารองรับทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเตรียมความพร้อมด้วยการบูรณาการแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคตอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหากได้บูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ มรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงวางเป็นแนวทางการพัฒนาสร้างเสริมศักยภาพการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์และประเสริฐ เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” แปลว่า ทางสายกลาง นับเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายของการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ทั้งสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้อยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วยหลักธรรม 8 ประการ ได้แก่ (1) สัมมาทิฐิ คือความเข้าใจถูกต้อง (2) สัมมาสังกัปปะ คือความใส่ใจถูกต้อง (3) สัมมาวาจา คือการพูดจาถูกต้อง (4) สัมมากัมมันตะ คือการกระทำถูกต้อง (5) สัมมาอาชีวะ คือการดำรงชีพถูกต้อง (6) สัมมาวายามะ คือความพากเพียรถูกต้อง (7) สัมมาสติ คือการระลึกประจําใจถูกต้อง และ (8) สัมมาสมาธิ คือการตั้งใจมั่นถูกต้อง

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษา

ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 ดังกล่าวนี จะช่วยให้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีความสุขสมบูรณ์ขึ้นหรือไม่ รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมควรจะเป็นเช่นไร การยึดหลักมรรค 8 เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุจะช่วยให้การใช้ชีวิต มีความมั่นคง สมดุลและยั่งยืนเพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายและความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพของภาครัฐหรือประชาสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งแบ่งเป็น 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ่อทราย ตำบลเขารูปช้าง ตำบลเกาะแก้ว ตำบลพะวง ตำบลทุ่งหวัง และตำบลเกาะยอ จำนวน 22,747 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเท่ากับ 393 คน คณะผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มประชากรผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ตำบลละ 50 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำองค์ความรู้มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แหล่งของรายได้ ลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัว

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตหลักมรรค มีองค์ 8 แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านสมาธิปฏิบัติ ด้านสมาธิสังกัปปะ ด้านสมาธิวิจยา ด้านสมาธิวิมุตติ ด้านสมาธิวิมุตติญาณทัฏฐะ ด้านสมาธิวิมุตติญาณทัฏฐะญาณทัฏฐะ ด้านสมาธิวิมุตติญาณทัฏฐะญาณทัฏฐะญาณทัฏฐะ และด้านสมาธิวิมุตติญาณทัฏฐะญาณทัฏฐะญาณทัฏฐะ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มีความเห็นด้วยกับคุณลักษณะแต่ละข้อในระดับมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) จำนวน 54 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบการวิจัยในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเนื้อหา มาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8

3.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียง และสร้างเป็นแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยครอบคลุมแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 ทั้ง 8 ด้าน มาใช้เป็นคำถามในแบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ขั้นตอนดำเนินการ

4.1.1 คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือจากวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช เพื่อขอหนังสือแนะนำตัวคณะผู้วิจัย ถึงนายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

4.1.2 คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 400 ฉบับ

4.2 ขั้นรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของการวิจัยในเชิงปริมาณ กล่าวคือ คณะผู้วิจัยได้นำโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์ หาค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แหล่งของรายได้ ลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัว และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยมรรคมีองค์ 8 จำแนกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านสมาธิภาวนา ด้านสมาธิสังกัปปะ ด้านสมาธิวาจา ด้านสมาธิมณฑะ ด้านสมาธิอาชีวะ ด้านสมาธิวายามะ ด้านสมาธิสติ และด้านสมาธิสมาธิเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปล เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้สถิติอนุमानสำหรับทดสอบสมมุติฐาน เพื่ออธิบายความแตกต่างตามลักษณะประชากร สถิติที่ใช้ในกรณีนี้

ตัวแปรต้นสองกลุ่มจะทำการทดสอบด้วยสถิติ t-test กรณีตัวแปรต้นแตกต่างกันเกินสองกลุ่ม จะทำการทดสอบด้วยค่า F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance, ANOVA) ถ้าพบความแตกต่าง จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย รายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบ สมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test, F-test

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 และเพศชาย จำนวน 182 คนคิดเป็นร้อยละ 45.50

1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 60-69 ปี จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 รองลงมาคือ อายุตั้งแต่ 70-79 ปี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 และอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.75

1.3 จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี สถานภาพสมรส จำนวน 214 คนคิดเป็นร้อยละ 53.50 รองลงมาคือ โสด จำนวน 100 คน คิด เป็นร้อยละ 25.00 สถานภาพหม้าย จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75 และสถานภาพหย่า ร้าง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75

1.4 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มี ระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00 รองลงมาคือ มัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.75 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 ไม่ได้เรียน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และปริญญาตรีหรือสูง กว่า จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75

1.5 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบ อาชีพ จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 รองลงมาคือ อาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 121

คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 อาชีพรับจ้าง จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 และอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75

1.6 จำแนกตามแหล่งของรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้จากบุตรหลานให้ จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.75 รองลงมาคือ จากการทำงาน จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 จากเบี้ยยังชีพ จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.25 และจากเงินบำนาญ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75

1.7 จำแนกตามลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัว ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีลักษณะอยู่กับครอบครัวของบุตร จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.75 รองลงมาคือ อยู่กับคู่สมรสและบุตร จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 อยู่กับบุคคลอื่น จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.25 อยู่กับคู่สมรส จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 และอยู่คนเดียว จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 ผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านสัมมาทิฐิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้สูงอายุมีความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้สูงอายุเห็นว่าการพึ่งพาตนเองในการทำงาน และเชื่อว่าหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าจะสามารถแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์ได้จริง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.2 ด้านสัมมาสังกัปปะ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุคิดว่าความเห็นแก่ตัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้สูงอายุ คิดว่า รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เป็นสิ่งที่น่ายินดี พอใจให้ความสุขได้อย่างแท้จริง และเคยคิดพยายาบ หรือปองร้ายผู้อื่นที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.3 ด้านสัมมาวาจา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้สูงอายุเป็นคนชอบพูดโกหกเกลี้ยให้ผู้อื่นเข้าใจดีต่อกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ชอบพูดความจริงกับผู้อื่นเสมอ และมักตอบโต้ผู้อื่นด้วยคำพูดที่หยาบคายและรุนแรง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.4 ด้านสัมมาภังคะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุ พยายามรักษาศีล 5 อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีความเอื้ออาทร

และช่วยเหลือผู้อื่น และเมื่อท่านกระทำผิดพลาดท่านก็ยอมรับความผิดนั้นเสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.5 ด้านสัมมาอาชีวะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้สูงอายุดำเนินชีวิตด้านความสุจริตและเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ เคยทำงานหารายได้เพื่อลดภาระครอบครัว และเคยเอาเปรียบผู้อื่นในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.6 ด้านสัมมาวาจา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้สูงอายุพัฒนาความสามารถในการทำงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีความเพียรพยายามที่จะกระทำความดีต่าง ๆ และเคยเกียจคร้านในการทำงานและกิจวัตรประจำวันจนเป็นนิสัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.7 ด้านสัมมาสติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้สูงอายุสามารถใช้สติควบคุมระงับความโลภ โกรธ หลง ของตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีสติกำหนดรู้อิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน และมีสติรู้เท่าทันความคิดของตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2.8 ด้านสัมมาสมาธิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผู้สูงอายุสามารถใช้สมาธิควบคุมจิตใจและอารมณ์ของตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ไหว้พระสวดมนต์ฝึกสติ ภาวนา ด้วยตนเอง และปฏิบัติธรรมในสถานปฏิบัติธรรมต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แหล่งของรายได้ และลักษณะ การอยู่อาศัยในครอบครัว ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามเพศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชาย พบว่า ด้านสัมมาทิฐิ ด้านสัมมากัมมันตะ ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาสมาธิ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ เพศหญิง พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาอาชีวะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาสติ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

3.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อายุตั้งแต่ 60-69 ปี พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และอายุตั้งแต่ 70-

79 ปี พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาทิฐิ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ และอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป พบว่า ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาทิฐิ และด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สถานภาพโสด พบว่า ด้านสัมมาทิฐิ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาสติ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสมรส พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนสถานภาพหม้าย พบว่า ด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และหย่าร้าง พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.4 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ไม่ได้เรียน พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาสติ และด้านสัมมาสังกัปปะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และประถมศึกษา พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาสติ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มัธยมศึกษา พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาสติ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และอนุปริญญาพบว่า ด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และปริญญาตรีขึ้นไป พบว่า ด้านสัมมาสมาธิ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.5 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ไม่ได้ประกอบอาชีพ พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนเกษตรกร พบว่า ด้านสัมมาอาชีวะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และอาชีพข้าราชการบำนาญ พบว่า ด้านสัมมาอาชีวะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนอาชีพรับจ้าง พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาทิฐิ และด้านสัมมาวาจา มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด และอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว พบว่า ด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.6 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามแหล่งของรายได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก การทำงาน พบว่า ด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนบุตรหลานให้ พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาอาชีวะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และเงินบำนาญ พบว่า ด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และเบี้ยยังชีพ พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3.7 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 โดยรวมอยู่ในระดับมาก อยู่คนเดียว พบว่า ด้านสัมมาอาชีวะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาสังกัปปะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และอยู่กับคู่สมรส พบว่า ด้านสัมมากัมมันตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาอาชีวะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และอยู่กับครอบครัวของบุตร พบว่า ด้านสัมมาสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และอยู่กับคู่สมรสและบุตร พบว่า ด้านสัมมาอาชีวะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และอยู่กับบุคคลอื่น พบว่า ด้านสัมมาทิฎฐิ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมากัมมันตะ และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แหล่งของรายได้ และลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัวต่างกัน ดังนี้

4.1 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ด้านสัมมาทิฎฐิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.2 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านสัมมาทิฎฐิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แตกต่างกัน 2 คู่ คือ กลุ่มอายุตั้งแต่ 60-69 ปี มีความคิดเห็นน้อยกว่ากลุ่มอายุ 70-79 ปี และกลุ่มอายุตั้งแต่ 70-79 ปี มีความคิดเห็นมากกว่ากลุ่มอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป

4.3 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมืองค์ 8 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.4 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมืองค์ 8 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.5 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมืองค์ 8 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.6 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมืองค์ 8 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีแหล่งของรายได้ต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านสัมมาวาจา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ต่างกันเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกัน 2 คู่ คือ กลุ่มแหล่งของรายได้จากการทำงาน มีความคิดเห็นมากกว่ากลุ่มบุตรหลานให้ และกลุ่มเบี้ยยังชีพ

4.7 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมืองค์ 8 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัวต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมืองค์ 8 ดังนี้

ความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมืองค์ 8 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านสัมมากรรมมีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสัมมาวาจา และด้านสัมมาวาจา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ดังนี้

1.1 ด้านสัมมาทิฎฐิ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระมหาบุญเลิศ สายเนตร (อภิโรโต, 2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมมรรคมืองค์ 8 ของเจ้าอาวาสวัดในเขตปกครองอำเภอเมืองสมุทรสาคร” ผลการวิจัย

พบว่า ด้านสัมมาทิฐิ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระเทพโสภณ (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), 2539) กล่าวว่า สัมมาทิฐิเป็นรุ่งอรุณ แห่งทางพ้นทุกข์หรืออาจพูดว่าการเห็นชอบเป็นแสงสว่างส่องทางให้พ้นทุกข์ ครูทั้งหลายหากมี สัมมาทิฐิ และถือปฏิบัติเป็นอย่างดีย่อมเป็นครูที่มีความเป็นครู

1.2 ด้านสัมมาสังกัปปะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ชนะชัย นิราศโสทร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสในการ พัฒนาชุมชน ตามหลักมรรคมงคล 8 : กรณีศึกษา พระสังฆาธิการ ตำบลบ้านกาศ อำเภอสอง แเม่น จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาพบว่า ด้านสัมมาสังกัปปะ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ภายในวัดควรจะมีการจัดระเบียบในเรื่องของกฎระเบียบกติกาข้อตกลงในการกระทำความผิด ของพระสงฆ์และสามเณรอย่างเคร่งครัด และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระอำนาจ ขนติโก (พระอำนาจ ขนติโก (ภาคาหาญ), 2554) ได้อธิบายถึง สัมมาสังกัปปะคือความดำรงชอบ ความ ดำริอยู่ในศีล สมานิ ปัญญา คือสามารถยกจิตขึ้นสู่สมุททก และสามารถยังจิตให้ตั้งมั่นอยู่กับ สติปัญญา องค์ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติในสัมมาสังกัปปะ

1.3 ด้านสัมมาวาจา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระมหาบุญเลิศ สายเนตร (อภิตโต), 2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมมรรคมงคล 8 ของ เจ้าอาวาสวัดในเขตปกครองอำเภอ เมืองสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ เรื่องท่านจะไม่ใช้คำพูดที่ทำให้ผู้อื่น รู้สึกไม่ดีหรือเสียใจ สาเหตุที่ทำให้ผลของการศึกษาออกมาลักษณะนี้ เนื่องจากพระนั้นเวลาที่ จะพูดอะไรออกมาก็ต้องคิดให้ดีกว่าก่อนจึงจะพูดออกมา และยังสอดคล้องกับแนวคิดของพระ พรหมคุณาภรณ์ (2550) มรรคมงคล 8 คำว่าทางสายกลางนั้น หมายถึง ทางดำเนินทางใจหรือ ข้อปฏิบัติบำเพ็ญทางใจที่ทำให้พ้นจากกิเลสอันเป็นข้าศึกทางสายกลางดังกล่าวคือ อริยมรรค อันมมงคล 8 นั้นเอง

1.4 ด้านสัมมากัมมันตะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของพระพรหมคุณาภรณ์ (2550) ได้อธิบายถึง ด้านสัมมากัมมันตะ คือการทำงานชอบ หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจและตั้งใจอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ เกิดผลดีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชนะชัย นิราศโสทร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาชุมชน ตามหลักมรรคมงคล 8 :

กรณีศึกษา พระสังฆาธิการ ตำบลบ้านกาศ อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสัมมาทิฏฐิ ภายในวัดมีความขัดแย้ง ไม่สนับสนุนส่งเสริมการก่อกวนในวัดการใช้พื้นที่ภายในวัดในการจัดกิจกรรมไม่สะดวกและไม่ได้รับความร่วมมือจากพุทธศาสนิกชนอย่างเต็มที่

1.5 ด้านสัมมาอาชีวะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระมหาบุญเลิศ สายเนตร (อภิปโต), 2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ของเจ้าอาวาสวัดในเขตปกครองอำเภอมืองสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า สัมมาอาชีวะ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เรื่องการค้าขายที่เอารัดเอาเปรียบเป็นสิ่งที่ท่านไม่เห็นด้วย

1.6 ด้านสัมมาวาจา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสาครธรรม (พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระมหาบุญเลิศ สายเนตร (อภิปโต), 2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ของเจ้าอาวาสวัดในเขตปกครอง อำเภอมืองสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสัมมาวาจา ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เรื่องเมื่อท่านประกอบกิจการใดมักไม่ทอดทิ้งงานนั้น สาเหตุที่ทำให้ผลของการศึกษาออกมาลักษณะนี้ เนื่องจากการทำงานของพระสงฆ์ไม่ว่าจะทำสิ่งใดจะมีความมุ่งมั่นใน การทำงานที่สูงส่วนใหญ่ จะมีความมุ่งมั่นทำจนกว่าจะเสร็จไม่ใช่ปลัดวันประกันพรุ่งงานจึงเสร็จช้า

1.7 ด้านสัมมาสติ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระมหาบุญเลิศ สายเนตร (อภิปโต), 2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ของเจ้าอาวาสวัดในเขตปกครอง อำเภอมืองสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสัมมาสติ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เรื่องท่านมีสติรู้ตัวอยู่ ว่าท่านกำลังทำอะไรอยู่ สาเหตุที่ทำให้ผลของการศึกษาออกมาลักษณะนี้ เนื่องจากการมีสตินั้น เวลาจะทำอะไรมักที่จะคิดก่อนแล้วจึงจะทำงานด้วยการใช้สติที่เพื่องานที่ท่านนั้นจะได้ไม่ผิดพลาด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชนะชัย นิราศโคตร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาชุมชน ตามหลักมรรคมีองค์ 8 : กรณีศึกษา พระสังฆาธิการ ตำบลบ้านกาศ อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสัมมาสติ อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ไม่บิดเบือนด้วยอคติโดยมีการวิเคราะห์พิจารณาอย่างถูกต้องตามความจริง

1.8 ด้านสัมมาสมาธิ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะชัย นิราศโศรก (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาชุมชน ตามหลักมรรคมงคล 8 : กรณศึกษา พระสังฆาธิการ ตำบลบ้านกาศ อำเภอสว่างเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัย พบว่า มีบทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระมหาบุญเลิศ สายเนตร (อภิรโต), 2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมมรรคมงคล 8 ของเจ้าอาวาสวัดในเขตปกครอง อำเภอเมืองสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ เรื่องเมื่อท่านประกอบกิจการงานท่านมีสมาธิในการทำงานมากขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมงคล 8 ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ แหล่งของรายได้ และลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัวต่างกัน ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมงคล 8 จำแนกตามเพศ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านสัมมาทิฐิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย (รักษมอ, 2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลสิงห์พระ อำเภอสิงห์พระ จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเรต้า จันทรเหลียง (เรต้า จันทรเหลียง, 2556) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของตำรวจจราจรสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น” ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เพศหญิงการปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรม 4 สูงกว่าเพศชาย

2.2 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมงคล 8 จำแนกตามอายุ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านสัมมาทิฐิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคมสัน จันทรภรณ์ (ดาบตำรวจ, 2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของตำรวจตรวจคนเข้าเมือง จุดตรวจด่านตรวจคนเข้าเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ ว่าประชาชนไม่ว่าจะมีอายุต่างกัน ก็ต้องการการให้บริการที่ดีจากตำรวจตรวจคนเข้าเมือง จุดตรวจด่านตรวจคนเข้าเมืองสะเดา จังหวัดสงขลา

2.3 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีระพันธ์ อธิปญโญ (พระมหาธีระพันธ์ อธิปญโญ (พวงจิตร), 2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คัมภีร์ อีสรร (คัมภีร์ อีสรร, 2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่จะมีรูปแบบในการทำงานคล้ายและใกล้เคียงกัน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุนคณา ทองบริสุทธิ์ (สุนคณา ทองบริสุทธิ์, 2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ในความคิดเห็นของผู้สูงอายุคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ในระดับต่างกันมีทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.5 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามอาชีพ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา แมงทับ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ อีสรร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร”

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและในแต่ละด้าน ไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่จะมีรูปแบบในการทำงานคล้ายและใกล้เคียงกัน

2.6 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามแหล่งของรายได้ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านสัมมาวาจา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในด้านสัมมาวาจา แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ อีสรัน (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่จะมีรูปแบบในการทำงานคล้ายและใกล้เคียงกัน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุคนธา ทองบริสุทธิ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ในความคิดเห็นของผู้สูงอายุคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ในระดับต่างกันมีทัศนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.7 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีต่อคุณภาพชีวิตด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 จำแนกตามแหล่งของรายได้ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ อีสรัน (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิชาการไม่แตกต่างกันและนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุคนธา ทองบริสุทธิ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ในความคิดเห็นของผู้สูงอายุคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ศึกษาอยู่ในระดับต่างกันมีทัศนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านสัมมาทิฐิ ผู้สูงอายุมีความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม เชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้คุณและโทษกับชีวิตของมนุษย์ เห็นว่าการพึ่งพาตนเองในการทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความจำเป็นต่อตนเอง เข้าใจปัญหาหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิต และสามารถแก้ปัญหาหรือความทุกข์ได้ด้วยสติปัญญา

1.2 ด้านสัมมาสังกัปปะ ผู้สูงอายุควรใช้ความพยายามที่จะหักห้ามใจตนเอง ในสิ่งยั่วยุ้ย่ายวนใจได้ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และผู้สูงอายุคิดว่าการแก้ปัญหาด้วยวิธีการรุนแรงมีความจำเป็นในบางสถานการณ์เท่านั้น มีความรู้สึกสะใจเพื่อนเมื่อมีการตอบโต้กันด้วยความรุนแรงในการแก้ปัญหตามแต่โอกาส

1.3 ด้านสัมมาวาจา ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ อันเนื่องมาจากคำพูดของตนชอบพูดความจริงกับผู้อื่นเสมอ ลดการตอบโต้ผู้อื่นด้วยคำพูดที่หยาบคายและรุนแรง ไม่เคยพูดจาดูหมิ่นเหยียดหยามหรือเยาะเย้ย ถ้าถกเถียงผู้อื่น เป็นคนชอบพูดไกล่เกลี่ยให้ผู้อื่นเข้าใจดีต่อกัน และมักใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจอยู่เสมอ

1.4 ด้านสัมมากัมมันตะ ผู้สูงอายุพยายามรักษาศีล 5 อย่างสม่ำเสมอเคยทะเลาะหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น การทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และเคยร่วมกิจกรรม การพัฒนาชุมชนและสังคมอยู่เสมอ

1.5 ด้านสัมมาอาชีวะ ผู้สูงอายุท่านเคยทำงานหารายได้เพื่อลดภาระครอบครัวดำเนินชีวิตด้านความสุจริตและเป็นธรรม เลิกการแสวงหารายได้ที่ผิดศีลธรรม แบ่งปันผู้อื่นในการบริโภคใช้สอย และบริจาคปัจจัย 4 เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น เคยเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นในการดำเนินชีวิต และบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 อย่างเห็นคุณค่าและพอเพียง

1.6 ด้านสัมมาวายามะ ผู้สูงอายุมีความเพียรพยายามกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกต้องเมื่อมีปัญหาทางการทำงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน และพยายามแก้ไขปัญหานั้นได้จนสำเร็จ มีการพัฒนาความสามารถในการทำงาน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

1.7 ด้านสัมมาสติ ผู้สูงอายุได้ฝึกสติเพื่อควบคุมตัวเอง มีสติในการฟัง การพูด และการทำกิจวัตรประจำวันได้ มีสติกำหนดรู้อิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ได้ และสามารถใช้สติควบคุมการเคลื่อนไหวร่างกายได้ มีสติในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้

1.8 ด้านสัมมาสมาธิ ผู้สูงอายุเคยไหว้พระสวดมนต์ การฝึกสติ ภาวนาปฏิบัติธรรมในสถานปฏิบัติธรรมต่าง ๆ มีสมาธิในการทำงาน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีสมาธิในการยืน เดิน นั่ง นอน โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือสามารถใช้สมาธิคลายความกังวลใจและเป็นทุกข้อได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

คณะผู้วิจัยมองเห็นว่า นอกจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักธรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ จึงอยากให้ควรมุ่งเน้นไปทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย มีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ มีสุขภาพที่แข็งแรง และได้รับสวัสดิการทางด้านต่างๆ จากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยได้แก่

2.1 ควรส่งเสริมกิจกรรมในเชิงกลุ่มของผู้สูงอายุที่หลากหลายตามภูมิปัญญาหรือความต้องการของแต่ละชุมชนมีความยืดหยุ่นตามสภาพสังคมวัฒนธรรมของชุมชน เช่น กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มศิลปวัฒนธรรม กลุ่มสมุนไพร ทำขนม ฯลฯ

2.2 ควรส่งเสริมแนวทางการใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริการสุขภาพ โดยได้รับการสนับสนุน

จากภาครัฐ และภาคอื่น เช่น ภาครัฐกิจ หรือองค์กรการกุศลต่างๆ โดยที่ส่วนราชการจะเข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือองค์กรผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องต่อไปโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ

2.3 ควรรื้อฟื้นวัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่ควรกระทำเพราะเป็นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสแสดงภูมิปัญญาและได้เข้าร่วมในกิจกรรมของสังคม

2.4 หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนหรือสร้างโอกาสตลอดจนคุ้มครองผู้สูงอายุในกรณีที่ต้องการ เป็นอาสาสมัคร ต้องการการมีงานทำในรูปแบบต่างๆ ทั้งในแง่การส่งเสริมภาคธุรกิจ การสร้างเสริมฝีมือแรงงาน หรือวิธีการต่างๆ ด้วย

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการวิจัย แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยต่อไป ดังนี้

- 3.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามความต้องการของผู้สูงอายุ
- 3.2 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดสงขลา
- 3.3 ควรศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.4 ควรศึกษาคุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). *แผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ : โรงพิมพ์เทพปัญญา นิสัย.
- คัมภีร์ อีสัน. (2558). *ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสาธิตมัธยมศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จริยา แมงทับ. (2556). *ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูโรงเรียนสทิงพระวิทยา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา*. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ชนะชัย นิราศโคตรก. (2558). *บทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาชุมชน ตามหลักมรรคมีองค์ 8 : กรณีศึกษา พระสังฆาธิการ ตำบลบ้านภาศ อำเภอสุมเม่น จังหวัดแพร่. การศึกษาค้นคว้า*.
- พระครูสาครธรรมประสิทธิ์ (พระมหาบุญเลิศ สายเนตร (อภิตโต). (2556). *หลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ของเจ้าอาวาสวัดในเขตปกครอง อำเภอเมืองสมุทรสาคร*. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยทองสุข.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). *พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

- พระมหาธีระพันธ์ อธิปญโญ (พวงจิตร). (2556). *การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระอำนาจ ขนติโก (ภาคหาญ). (2554). *ศึกษาอริยมรรคในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- เรดำ จันทร์เหลือง. (2556). *การปฏิบัติงานตามหลักพราวาสธรรม 4 ของตำรวจจราจรสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (.2552). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554).* สำนักนายกรัฐมนตรี: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุคนธา ทองบริสุทธิ์. (2553). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ในความคิดเห็นของผู้สูงอายุ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย .*

การใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต
ด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษา
ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

USING BUDDHIST GUIDANCE ACTIVITIES TO PROMOTE LIFE SKILLS
ON LEARNING TIMING AND RELATIONSHIP OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN BANGKOK AND PERIMETER.

สายหยุด มีฤกษ์

Sayyud Mererk

ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม

Chartchai Phitaktanakhom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: kluy_na@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาวิธีการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยใช้รูปแบบที่มีก่อนเข้าร่วมและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกได้ 2 ประเภทคือ 1) ชุด

* Received 8 March 2019; Revised 29 March 2019; Accepted 4 April 2019.

กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธรเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการการเรียนรู้ เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียน และ 2) แบบสอบถามวัดผลการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธรเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียนรู้ เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการจัดการเวลา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการจัดการเวลา ตามลำดับ

2. นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียนรู้ เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธรเพื่อเสริมทักษะชีวิต จำแนกตามเพศที่ต่างกัน มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียนรู้ เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่แตกต่างกัน หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธรเพื่อเสริมทักษะชีวิต จำแนกตามเพศที่ต่างกัน มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียนรู้ เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนการจำแนกตามอายุ สถานภาพของบิดา-มารดา และสถานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียนรู้ เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียนรู้ เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ควรฝึกฝนในการพูดในชั้นเรียน เมื่อมีโอกาสได้พูดในชั้นเรียนรับฟังคำติ คำชมและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เมื่อประสบปัญหาและรู้สึกไม่สบายใจในการเรียนความปรึกษาครู ผู้ปกครอง มีการจัดสรรเวลาในการเรียน การดำเนินชีวิตประจำวันให้ชัดเจน

คำสำคัญ : กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ, ส่งเสริม, ทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน, ทักษะชีวิตด้านการจัดการเวลา, ทักษะชีวิตด้านความสัมพันธ์

Abstract

This research has named Using Buddhist Guidance Activities to Promote Life Skills on Learning Timing and Relationship of Secondary School Students in Bangkok and Perimeter. Its objectives were 1) to study the concept and principles of this title, 2) to develop the principles in using the Buddhist guidance activities and 3) to study the outcome in using these activities. The research performance was the quasi experimental research by using model as the pre-participation and post participation into the activities. The sampling has the number of 300 persons and the data collection was the questionnaires provided into 2 types. There were 1) the package of guidance activities and 2) the questionnaires measured the Buddhist guidance activities to promote the students' life skills and relationship about the learning and timing. The data was analyzed from the questionnaires of them in pre-participation and post participation with the guidance activities. The statistic value was used as the frequency, percentage, means, standard deviation and one way analysis of variance.

The research found that;

1. The students in Bangkok and around its area pre-participate in the guidance activities. In the overview, it was at the middle level. When it was contemplated in a point, it was found that before the students participated into three kinds of the guidance activities as learning and timing activities. Its level was at high. After the students participated into the guidance activities, it was at the highest level in the overview. When each issue was considered, it was found that after participation into the guidance activities of the students, the three kinds

of the guidance activities were at the highest level by setting the orders from the high level to the low level respectively.

2. These students have the life skills in the learning, timing and interpersonal relationship and their skills were not different in pre-participating into the guidance activities although they have the different sex. After they had participated into the guidance activities, their skills were the significant difference at 0.05 as the written hypothesis. Moreover, when providing along with the different age, parents' and economic status, the students pre-participated and post participated into the guidance activities on the life skills, learning, timing and interpersonal relationship, its finding was not different so the written synthesis was refused.

3. The problems, obstructions and the suggestions on this title appeared in this research. The students should train themselves to speaking in the classroom when they had opportunity to speak and accept the complaint, admiration and always develop themselves. When they had the problems and felt sad in learning, they should go to visit and take the consult of the teachers, parents on the learning time and living in their daily life.

Keywords: Buddhist Guidance Activities, Promote, Life Skills in Learning, Life Skills in Timing, Life Skills in Relationship.

บทนำ

สภาพของสังคมไทยอยู่ในปัจจุบัน มีความผันผวนทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ประกอบกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความเจริญจากต่างประเทศได้แพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทยอย่างไร้พรมแดน สิ่งเหล่านี้ทำให้คนไทยตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุเป็นหลัก เกิดปัญหาตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอารมณ์ความรู้สึก ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน รวมถึงคุณค่าความรักและความใกล้ชิดที่เด็กได้รับ จะถูกตีคุณค่าเป็นราคามาก

น้อยขึ้นอยู่กับสิ่งของที่พ่อแม่ซื้อให้ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอ่อนแอลง ไม่มีเวลา ความจริงใจต่อกัน ขาดความเชื่อมั่นที่จะเผชิญปัญหา ปัญหาต่าง ๆ ส่งผลต่อทุกเพศ วัยให้ต้องเผชิญจนทำให้ความตระหนักในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่อยู่ภายในพร่องลดน้อยลง สะท้อนถึงวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนไทย เยาวชนไทยยังขาดทักษะในการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่า การดำรงชีวิตในสภาพปัจจุบัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยทักษะในการดำรงชีวิต อันเป็นความสามารถในการเข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมนำมาควบคุมและจัดการกับสถานการณ์รอบตัวอย่างรู้เท่าทัน พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ดังนั้นมนุษย์ในยุคนี้จึงจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถที่จะดำรงชีวิตให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยจากความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมไทย การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้นักเรียนที่กำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เพราะเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้เด็กมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว ส่งผลต่อการเรียนรู้ได้ นักเรียนกำลังอยู่ในช่วงที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของตน เพื่อใช้เป็นข้อมูลการเลือกตัดสินใจอย่างถูกต้อง การจัดกิจกรรมแนะแนวช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้รับข้อมูลตรงตามความต้องการตนเอง รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง กิจกรรมแนะแนวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงมีประโยชน์ในการช่วยเหลือ ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง รู้จักตั้งเป้าหมายของชีวิต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การแนะแนวด้านทักษะชีวิต นับเป็นการแนะแนวทักษะที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชน เพราะจะช่วยให้สามารถเผชิญหน้าและรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันได้ ทักษะชีวิตนับเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ควรเกิดขึ้นกับคนไทยทุกคน เพราะทักษะชีวิตเป็นผลของการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต ที่พัฒนาควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม การมีพื้นฐานชีวิตที่

ดีงามและมันคงจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรุดรุดพลอดภัยจากความทุกข์ทั้งหลาย นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาชีวิตมนุษย์ การจะพัฒนาให้บุคคลใด ๆ มีทักษะชีวิตได้นั้น ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว เพราะทักษะชีวิตเป็นความสามารถทางจิตวิทยาสังคม (Psychosocial competence) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการปรับสภาพตัวเองให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันท่ามกลางวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (ชุติมา ศิริรักษ์, 2559)

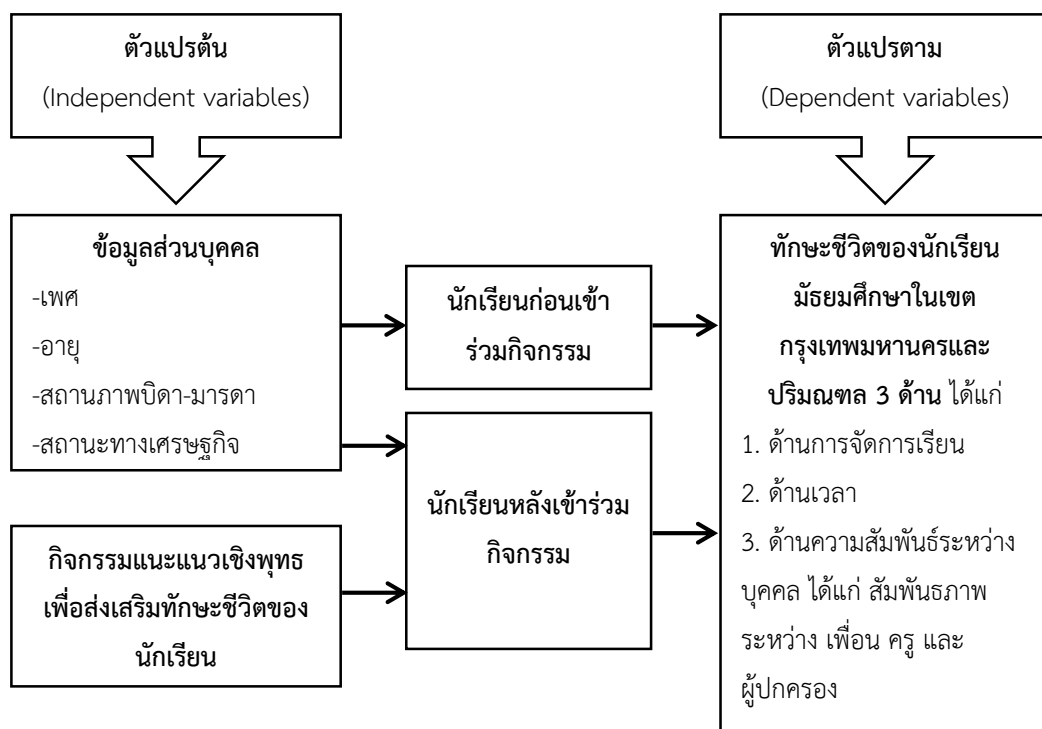
จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นอันเป็นวัยที่มีการตัดสินใจในการดำรงชีวิตด้วยความคิดของตัวเอง การส่งเสริมทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อพัฒนาวิธีการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) มีศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ ทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 134 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นกว่า 140,000 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) มาสุ่มจัดกลุ่ม (Random Assignment) เป็นกลุ่มสำหรับทดลอง จำนวน 10 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดพิบูลเงิน (นนทบุรี), โรงเรียน

ชลประทานสงเคราะห์ (นนทบุรี), โรงเรียนเทศบาล 1 (ขจรเนติยุทธ) (ปทุมธานี, โรงเรียนราชันนทาทจารย์ สามเสนวิทยาลัย 2 (กรุงเทพมหานคร), โรงเรียนวัดสังเวช (กรุงเทพมหานคร), โรงเรียนคลองพิทยาลงกรณ์ (กรุงเทพมหานคร), โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์ (กรุงเทพมหานคร), โรงเรียนบางกะปิ (กรุงเทพมหานคร), โรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา (วัดน้อยใน) ในพระราชูปถัมภ์ (กรุงเทพมหานคร), โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร), โดยใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนละ 1 ห้อง ห้องละ 30 คน รวมเป็นนักเรียนทั้งหมด 300 คน โดยทำการแจกแบบสอบถามวัดก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษา จำแนกได้ 2 ประเภทคือ 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียน และ 2) แบบสอบถามวัดผลการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียน ด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียน โดยแบ่งแบบวัดทักษะชีวิตออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการจัดการเรียน	มีคำถามจำนวน 9 ข้อ
ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเวลา	มีคำถามจำนวน 9 ข้อ
ด้านที่ 3 ด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน	มีคำถามจำนวน 28 ข้อ

คำถามจากแบบวัดทักษะชีวิตรวมทั้งหมด 46 ข้อ มีระดับการให้คะแนน ดังนี้

5	เท่ากับ	ทักษะชีวิตดีที่สุด
4	เท่ากับ	ทักษะชีวิตดีมาก
3	เท่ากับ	ทักษะชีวิตปานกลาง
2	เท่ากับ	ทักษะชีวิตน้อย
1	เท่ากับ	ทักษะชีวิตไม่มีเลย

การเก็บรวบรวมข้อมูล/การดำเนินการทดลอง

ศึกษาผลการจัดกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยมีการ ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่ออนุมัติในการดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขออนุญาตใช้สถานที่ในการดำเนินการทดลอง

2. ให้นักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวทำแบบวัดระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียน

3. ผู้วิจัยดำเนินการทำกิจกรรมกับนักเรียนด้วยตนเองตามกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาเป็นเวลา 15 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที

4. ให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียน

5. เมื่อผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามที่กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยนำแบบวัดระดับทักษะชีวิต ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดก่อนทดลอง (Pre-test) วัดกับนักเรียน และวัดหลังการทดลอง (Post-test) การใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตหลังจบการใช้กิจกรรมแนะแนวครั้งที่ 15 ต่อการวิจัย 1 โรงเรียน

6. นำแบบสอบถามวัดระดับทักษะชีวิตของนักเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างมีเพศ อายุ สถานภาพของบิดามารดา และสถานะทางเศรษฐกิจ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ นำเสนอตารางประกอบ

บรรยายผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบวัดระดับทักษะชีวิตของนักเรียนนักเรียน โดยกำหนดเกณฑ์วิเคราะห์ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระดับทักษะชีวิตของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองที่มีเพศ อายุ สถานภาพของบิดามารดา และสถานะทางเศรษฐกิจต่างกัน โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA)

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวนทั้งหมด 300 คน จำแนกตามเพศ พบว่า มีเพศหญิง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 และเพศชาย จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 43.7 นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 223 คิดเป็นร้อยละ 74.3 จำแนกตามสถานภาพของบิดา-มารดาของนักเรียน ส่วนใหญ่บิดา มารดาอยู่ด้วยกัน จำนวน 186 คนคิดเป็นร้อยละ 62.0 สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ส่วนใหญ่มีรายได้ ต่ำกว่า 20,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 44.4 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) ของแบบวัดทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนก่อนเข้าและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียน มีระดับทักษะชีวิตสูงกว่านักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย พบว่าด้านการจัดการเรียน ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.39) ด้านการจัดการเวลา ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.55) และน้อยที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.54) ตามลำดับ นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย พบว่าด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน ($\bar{X} = 4.99$, S.D. = 0.03) รองลงมาด้านการ

จัดการเรียนและด้านการจัดการเวลา ($\bar{x} = 4.98$, S.D. = 0.06) จากสถิติเห็นได้ว่านักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน ระดับทักษะชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง หลังเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ในระยะเวลา 15 ครั้งต่อเนื่อง มีผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบเพศ อายุ สถานภาพของบิดามารดา และสถานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดาที่มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีผลต่อระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ แตกต่างกัน

ทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อเสริมทักษะชีวิต จำแนกตามเพศที่ต่างกัน โดยภาพรวม มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อเสริมทักษะชีวิต จำแนกตามเพศที่ต่างกัน โดยภาพรวม มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีผลต่อระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลาและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 นักเรียนที่มีสถานภาพของบิดา มารดา ต่างกัน มีผลต่อระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ จำแนกตามสถานภาพของบิดา-มารดา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 นักเรียนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีผลต่อระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธ จำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

นักเรียนรู้สึกประหม่าเมื่อต้องพูดในชั้นเรียน และไม่สบายใจเมื่อประสบปัญหาในการเรียน ในบางครั้งปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยไม่ทำอะไรให้เกิดประโยชน์ สิ้นคิดไปว่าช่วงเวลาผ่านไปรวดเร็วจนไม่สามารถทำสิ่งที่นักเรียนตั้งใจได้ และไม่ขอรับรองคิวเพื่อรับบริการต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงการขาดความอดทน ใจร้อน เนื่องจากอยู่ในช่วยวัยรุ่นมียึดความตนเองเป็นหลักและติดเพื่อ จึงไม่ค่อยคุยกับผู้ปกครอง เมื่อประสบปัญหาจึงไม่สามารถพูดคุยกับผู้ปกครอง เพื่อปรึกษาปัญหาต่าง ๆ และในบางครั้งมีความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้ปกครอง และในบางครั้งนักเรียนไม่กล้าซักถาม เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน และรู้สึกไม่พอใจเมื่อครูว่ากล่าวตักเตือน นักเรียนไม่ชอบเรียนร่วมกับเพื่อนในห้องเรียน ชอบทำงานตามลำพัง เพื่อนในห้องไม่สนใจซึ่งกันและกัน

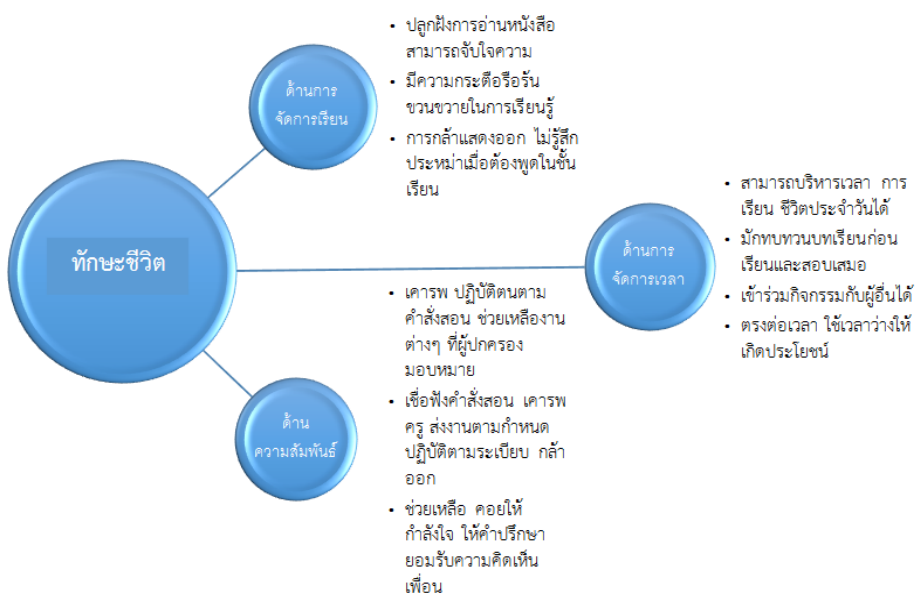

ข้อเสนอแนะ

นักเรียนควรฝึกฝนในการพูดในชั้นเรียน เมื่อมีโอกาสได้พูดในชั้นเรียนรับฟังคำติ คำชม และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เมื่อประสบปัญหาและรู้สึกไม่สบายใจในการเรียนควรปรึกษาครู ผู้ปกครอง ควรมีการจัดสรรเวลาในการเรียน การดำเนินชีวิตประจำวันให้ชัดเจน เพื่อให้ใช้เวลา ได้คุ้มค่า เมื่อนักเรียนต้องรอคิวนาน ๆ นักเรียนต้องมีขันติ มีความอดทนในการรอคอย และ ต้องคิดไว้เสมอว่าไม่มีอะไรได้มาง่ายๆ ผู้ปกครองให้ความสำคัญพูดคุยกับนักเรียนบ่อย ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความกล้าที่จะพูดคุยกับผู้ปกครองในทุก ๆ เรื่อง ครูควรดูแลเอาใจใส่และ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน มีความเป็นมิตรกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนกล้าซักถาม และครู ต้องเข้าใจสิ่งทีนักเรียนแสดงออก เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน และ ดักเตือนนักเรียนอย่างมีเหตุผล ในการเข้าสังคมนักเรียนควรปรับตัวโดยร่วมทำกิจกรรมกับ เพื่อน และเมื่อครูสั่งงานกลุ่มก็ช่วยกันอย่างสามัคคี

องค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมทักษะชีวิต การจักกิจกรรม แนว แนว สัมพันธภาพ สู่การศึกษาการใช้กิจกรรมเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการ จัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป สถานภาพของบิดา-มารดาของนักเรียนส่วนใหญ่บิดา มารดาอยู่ด้วยกัน สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ส่วนใหญ่มีรายได้ ต่ำกว่า 20,000 บาท/เดือน

2. ศึกษาผลการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธรเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนและด้านการจัดการเวลา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการจัดการเรียน ด้านการจัดการเวลา และน้อยที่สุดคือ ด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน ด้านการจัดการเรียนและด้านการจัดการเวลา ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามสถานภาพและข้อมูลส่วนบุคคล

นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธรเพื่อเสริมทักษะชีวิต จำแนกตามเพศที่ต่างกัน มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่แตกต่างกัน หลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธรเพื่อเสริมทักษะชีวิต จำแนกตามเพศที่ต่างกัน มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อเสริมทักษะชีวิต จำแนกตามอายุที่ต่างกัน มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

จำแนกตามสถานภาพของบิดา-มารดาที่ต่างกัน มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

จำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน มีระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

1. ระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากการวิจัย การจัดกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน สามารถนำมาอธิบายผลได้ดังนี้

ทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน จากการวิจัย พบว่า นักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ (ชูชีพ อ่อนโคกสูง และอนุสรณ์ อรรถศิริ, 2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพลังความสามารถแห่งตนเป้าหมาย และความเป็นไปได้ที่จะกระทำกับแรงจูงใจในการเรียน พบว่า พลังความสามารถแห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเป้าหมายในการเรียนและความเป็นไปได้ที่จะกระทำกิจกรรมการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ (ชนินฐา เสาองค์., 2557) วิจัยเรื่อง การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะด้านการศึกษา อาชีพ ชีวิตและสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะด้านการศึกษา อาชีพ ชีวิตและสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนหลังเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะด้านการศึกษา อาชีพ ชีวิตและสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ทักษะชีวิตด้านการจัดการเวลา จากการวิจัย พบว่า นักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และนักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ (กาญจนา เฉลิมพล, 2555) วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนนเฉลี่ยรูปแบบเป้าหมายในชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะด้านการดำเนินชีวิตและการดูแลตนเองอยู่ในระดับมาก ทักษะชีวิตด้านความสัมพันธ์ของนักเรียน จากการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ของนักเรียน ประกอบด้วย สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง จากการวิจัย พบว่า นักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก วิจัยเรื่องวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นความรู้เดิม พบว่า สิ่งแวดล้อมทางบ้านมีบทบาทต่อความพร้อมในการเรียนของเด็ก เด็กจะพร้อมในการเรียนถ้าบ้านมีบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เขาเรียน คือ ความเข้าใจต่อกันมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ไม่สร้างความหวาดหวั่นวิตกให้เกิดกับอารมณ์ของเด็ก นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ (ละอองทิพย์ พลาณภาพ, 2532.) ได้ศึกษาเรื่อง สุขภาพจิตกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน พบว่า อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนกับบิดามารดาที่มีต่อคุณภาพจิตวัยรุ่นในด้านการมองคุณค่าในตนเองและความพึงพอใจในชีวิตในระดับชั้น

มัธยมศึกษา บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับบิดามารดาและกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการมองเห็นคุณค่าในตัวเองและความพึงใจในชีวิต

2. เปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามสถานภาพและข้อมูลส่วนบุคคล

จากการเปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามสถานภาพและข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4 ด้าน คือ เพศ อายุ สถานภาพของบิดามารดา และสถานะทางเศรษฐกิจ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยและทดสอบสมมติฐาน อภิปรายผลได้ดังนี้ สมมติฐาน นักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมที่มีเพศ อายุ สถานภาพของบิดา-มารดา และสถานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน นักเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเชิงพุทธเพื่อเสริมทักษะชีวิต พบว่า มีทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลของกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการเข้าใจตนเองและเลือกอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า คะแนนจากแบบวัดกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการเข้าใจตนเองและการเลือกอาชีพไม่แตกต่างทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และอาจารย์ ช่างประดับและคณะกรรมการวิจัยเรื่ององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษา องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน กับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรศึกษาและจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมทักษะชีวิตให้กับนักเรียนมากขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาตัวนักเรียน ผลการเรียนรู้ และสามารถใช้ระดับทักษะชีวิตด้านการจัดการเรียน เวลา และความสัมพันธ์ กับหลักธรรมใน

พระพุทธศาสนาอื่นๆ มีการเพิ่มเติม วิธีการทำกิจกรรม นอกเหนือจากการทำกิจกรรมในห้องเรียน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ทำกิจกรรม ก็สามารถทำได้หลายระดับ ควรศึกษาและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ปรับชุดกิจกรรมและหลักธรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มตัว สถานศึกษาที่กิจกรรมก็ทำได้หลายที่ นอกเหนือจากโรงเรียน ควรปรับให้เหมาะสมกับสถานที่ ควรศึกษากิจกรรมอื่นๆ ที่สามารถพัฒนาทักษะชีวิตด้านอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น ควรทำวิจัยการกึ่งทดลองที่มุ่งพัฒนาทักษะชีวิตกับรายวิชาอื่นๆ นอกเหนือจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการเก็บแบบสอบถามหลังจากการจัดชุดกิจกรรม ควรเว้นระยะเวลาเพื่อให้มีเวลาสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มาก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร.
- กาญจนา เกลิมพล. (2555). การศึกษารูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ จังหวัดราชบุรี. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนิษฐา เสอาจค์. (2557). วิจัยเรื่อง การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะด้านการศึกษาอาชีพ ชีวิตและสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.
- ชุติมา ศิริรักษ์. (2559). ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4. มัธยมศึกษา เขต 15, ยะลา: สำนักงานเขตพื้นที่.
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง และอนุสรณ์ อรรถศิริ. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างพลังความสามารถแห่งตนเป้าหมาย และความเป็นไปได้ที่จะกระทำกับแรงจูงใจในการเรียน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ละอองทิพย์ พลานุภาพ. (2532.). สุขภาพจิตกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (25 กรกฎาคม 2560). กลุ่มสารสนเทศ สนผระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา.

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความมีอยู่ของภพภูมิของชีวิต

ตามพุทธปรัชญาเถรวาท*

AN ANALYTICAL STUDY OF THE PLANES EXISTENCE OF BEINGS IN BUDDHIST PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE.

พิน ดอกบัว

Fuen Dokbua

สวัสดี อโนทัย

Sawat Anothai

ณิศาพรรณ คูวิเศษแสง

Nipapan Kuwisetsang

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand.

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะความมีอยู่ของทุกคติภูมิและตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎก 2) เพื่อศึกษาลักษณะความมีอยู่ของสุคติภูมิและตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎก 3) เพื่อวิเคราะห์ความมีอยู่ของภพภูมิของชีวิตตามพุทธปรัชญาเถรวาท การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความมีอยู่ของภพภูมิของชีวิตตามพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในคัมภีร์ปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก คัมภีร์ทุติยภูมิ เช่น คัมภีร์อรรถกถา และหนังสือชั้นหลังในวรรณคดีของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย พบว่า ในพุทธปรัชญาเถรวาทได้มีการแบ่งความมีอยู่ของภพภูมิออกเป็น 2 ประเภทคือ โลกียภูมิและโลกุตตรภูมิ โลกียภูมิเป็นภูมิที่ชีวิตยังตกอยู่ในวิสัยของโลกที่ยังมีกิเลสต่าง ๆ ยังต้องมีการเวียนว่ายตายเกิดซึ่งต่างจากโลกุตตรภูมิที่มีสภาวะของการอยู่เหนือกิเลสต่าง ๆ ปฏิบัติตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ โลกียภูมิได้แบ่งเป็น 2 ระดับใหญ่ ๆ คือ ทุกคติ

* Received 8 March 2019; Revised 29 March 2019; Accepted 4 April 2019.

ภูมิและสุคติภูมิ ทุกคติภูมิเป็นภูมิที่ไปไม่ดี มีทั้งความทุกข์กายทุกข์ใจโดยมี 4 ภูมิ คือ ตีรจฉานภูมิ อสุรกายภูมิ เปตติวิสัยภูมิ และนिरยภูมิ ส่วนสุคติภูมิเป็นภูมิที่ดีมีความสุขทั้งกายและใจโดยมี 3 ภูมิ คือ มนุสสภูมิ เทวภูมิ และพรหมภูมิ ความแตกต่างของการกำเนิดเกิดในทุคติภูมิหรือสุคติภูมินั้นขึ้นอยู่กับกรรมของมนุษย์ หากการกระทำใดเป็นไปด้วยกุศลกรรมบถมีการฆ่าสัตว์ เป็นต้น การกระทำนั้นย่อมส่งผลให้ชีวิตนั้นไปเกิดในทุคติภูมิ แต่หากการกระทำนั้นเป็นไปด้วยกุศลกรรมบถมีการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น การกระทำนั้นย่อมส่งผลให้ชีวิตนั้นไปเกิดในสุคติภูมิ เพราะในพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่าสัตว์มีชีวิตทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม

คำสำคัญ : ความมีอยู่ของภพภูมิ, ชีวิตตามพุทธปรัชญาเถรวาท, กฎแห่งกรรม, ทุคติภูมิ, สุคติภูมิ.

Abstract

This research aimed: 1) to study the outstanding and existence of woefulness appeared in Tipitaka. 2) To study the outstanding and existence of blissfulness appeared in Tipitaka. 3) To analyze the Planes Existence of Beings in Buddhist Philosophical perspective. This is a qualitative research with in-depth study of the data on the Planes Existence of Beings in Buddhist Philosophical perspective with critically interpretation through the primary and secondary sources including the Buddhist sages.

The research was found that the Planes Existence of Beings in the Theravada Buddhist philosophy is divided into two kinds; mundane states and Supramundane states. The mundane states are the Planes of beings fallen under the realm of defilements and cravings that caused to the round of birth and death, which they are differentiated from the supramundane ones, that is to say, the supramundane ones are the state of beyond defilements to liberate from the sufferings. The mundane ones are divided into two levels; the existence of woeful and blissful states. The woeful states of existence are the Planes of evil action resulting of bodily and mental suffering consisting of four planes of

existence, namely; the realm of the brute creation, the plane of Asura demons, and the realm of ghost-being and hell state. The blissful states of existence are the Planes of good action resulting of bodily and mental happiness consisting of three planes of existence, namely; the human realm, the celestial realm and the Fine-material and Immaterial realm. The differentiation between woeful and blissful existence is based upon the human action, that is to say; if any doing is the unwholesome course of action like killing life, the action is affected to relink with the woeful existence. On the other hand, if any doing is the wholesome course of action like abstaining from taking life, the action is affected to relink with the blissful existence. With reasoning of Theravada Buddhist philosophy, it is taught that all beings have already been determined by the Law of Kamma.

Keywords: the Planes Existence of Beings, Life in Buddhist Philosophical Perspective, the Law of Kamma, Woeful states of existence, Blissful states of existence

บทนำ

ในโลกมีคนอยู่มากมาย ถึงแม้จะเป็นคนด้วยกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันไปทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ตลอดทั้งทางโชคชะตาในทางร่างกาย เช่น บางคนมีรูปร่างสวย แต่บางคนอัปลักษณ์ บางคนมีอวัยวะครบถ้วนสมบูรณ์ แต่บางคนพิการ บางคนมีเสียงไพเราะ แต่บางคนมีเสียงไม่ไพเราะ บางคนมีสติปัญญาดี แต่บางคนโง่ บางคนมีโรคน้อย บางคนมีโรคมมาก ในทางจิตใจก็มีความแตกต่างกัน เช่น บางคนใจบุญ แต่บางคนใจบาป บางคนประณีต แต่บางคนหยาบ บางคนชอบใฝ่หาความรู้ แต่บางคนไม่ชอบ ความแตกต่างทางโชคชะตา เช่น บางคนร่ำรวย แต่บางคนยากจน บางคนมียศ บางคนไม่มียศ บางคนรุ่งเรือง จำเริญ แต่บางคนอภัพ ดังที่กล่าวกันว่า แข่งเรือแข่งพายพอแข่งกันได้ แต่แข่งบุญแข่งวาสนาไม่ได้ ก็เรื่องดีและไม่ดีในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว พระพุทธเจ้าตรัสว่า มาจากเหตุ คือ บุญและบาป บุญจะช่วยให้คนประสบแต่ในทางดี แต่บาปก็ให้ผลตรงกันข้าม บุญและบาปจึงเรียกว่า กรรม ใครทำกรรมดีย่อมได้รับกรรมดี ใครทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม และ

กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้ทราบและประณีตต่างกัน (มหามกุฏราชวิทยาลัย , 2525) เป็นต้น ข้อนี้ก็เช่นกัน แสดงถึงความเป็นอมตะของวิญญาณ จึงได้มีบุญและบาปติดตามมาได้ หากวิญญาณสูญสลายไปตามร่างกาย เรื่องต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น การปรากฏร่างของเทวดาก็ตาม การเข้าทรงและการถูกผีเข้าก็ตาม วิญญาณออกจากร่างกายเพราะเหตุต่าง ๆ ก็ตาม การระลึกชาติได้ก็ตาม ความอัจฉริยะก็ตามและความแตกต่างระหว่างบุคคลก็ตาม แสดงให้เห็นว่า เรื่องชีวิตหรือจิตวิญญาณเป็นอมตะ คือ ไม่ตายไปตามร่างกาย จึงรับช่วงบุญและบาป ตลอดทั้งความถนัดทั้งหลายสืบทอดไปยังภพชาติต่าง ๆ จึงทำให้มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคลและความลึกลับต่าง ๆ ในโลก อย่างไรก็ตาม เรื่องจิตและวิญญาณเป็นอมตะนี้ ทางพระพุทธศาสนาถือว่า จิตหรือวิญญาณไม่ได้ตายตามร่างกาย กล่าวคือ จิตเป็นอมตะ แต่มีรายละเอียดแตกต่างกัน พระพุทธศาสนาถือว่าจิตหรือวิญญาณไม่ได้เป็นอมตะยืนโรงคงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างในศาสนาอื่น แต่ถือว่าจิตและวิญญาณเปลี่ยนแปลงได้ เช่น เปลี่ยนความคิดได้ เปลี่ยนไปเกิดในกำเนิดดีหรือชั่วได้ สามารถยกระดับจิตให้สูงขึ้นไปตามลำดับ จากคนชั่วเป็นคนดี จากปุถุชนเป็นอริยชนได้ พระพุทธศาสนาถือว่าจิตหรือวิญญาณดับได้ แต่ก่อนที่จะดับ จิตหรือวิญญาณดวงเก่าจะถ่ายทอดคุณสมบัติต่าง ๆ อย่างครบถ้วนให้จิตหรือวิญญาณดวงใหม่ไว้หมดแล้วจึงดับ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงถือจิตหรือวิญญาณเป็นแบบสันตติ คือ สืบทอดกันไปหรือรับช่วงกันไป ด้วยเหตุนี้ จะถือว่าจิตหรือวิญญาณเป็นอมตะหรืออมตะก็ได้ คือ ถ้าเป็นอมตะก็เป็นอมตะแบบพิเศษ คือ สืบทอดกันไป ไม่ใช่แบบยืนโรงคงที่ หรือถ้าจะว่าเป็นอมตะก็ได้ แต่เป็นอมตะแบบพิเศษหรือแบบสันตติเช่นกัน ไม่ใช่แบบอุจเฉททิฎฐิ ความเห็นว่าชาตสุญอย่างที่บางลัทธิถือกัน พระพุทธศาสนาอยู่กลาง ๆ ระหว่าง สัสสตทิฎฐิ ความเห็นว่าเที่ยง และ อุจเฉททิฎฐิ ความเห็นว่า ชาตสุญ พระพุทธศาสนาไม่เป็นทั้งสองอย่างนั้น ซึ่งถือว่าเป็นมิจฉาทิฎฐิ อีกทั้งถือว่ามิจฉาทิฎฐิมีโทษมาก แต่อุจเฉททิฎฐิมีโทษมากกว่าสัสสตทิฎฐิ เพราะห้ามทั้งสวรรค์และนิพพาน กล่าวคือ เมื่อใครเห็นว่าตายแล้วสุญ ทุกอย่างจึงสูญไปหมด ไม่มีบุญไม่มีบาป ไม่มีชาติหน้า ไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ และอื่น ๆ จึงไม่อยากทำบุญกุศล มุ่งแต่หาความสุขทางเนื้อหนังในชาตินี้ให้เต็มที่ เรื่องบุญ-บาปไม่คำนึง อะไรที่ให้ความสุขได้ในชาตินี้ก็ทำ ส่วนสัสสตทิฎฐิ มีโทษเพียงห้ามนิพพาน แต่ไม่ห้ามสวรรค์ เพราะเชื่อว่าบุญ-บาปมี ชาติหน้ามี นรกสวรรค์ก็มี จึงชวนชวนทำบุญกุศลต่าง ๆ แต่ก็ยังมีความยึดมั่นในตัวตน จึงยังไม่อาจบรรลุพระนิพพานได้ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงไม่เรียกพระพุทธศาสนาว่า ถือจิตหรือวิญญาณเป็นแบบอมตะ เพราะเสี่ยงที่จะ

ทำให้คนเข้าใจผิดว่า พระพุทธศาสนาเป็นอุกฤษฏ์ที่มีโทษมาก แต่ขอเรียกพระพุทธศาสนาว่า ถือจิดและวิญญานเป็นอมตะจะดีกว่า เพราะไม่เสี่ยงต่อความเข้าใจผิดของคนอีกทั้งเข้าใจง่าย เพราะเป็นไปในทำนองเดียวกับศาสนาทั้งหลายที่ได้กล่าวไว้ว่าวิญญานเป็นอมตะ แต่ก็ขอให้เข้าใจว่า อมตะที่ผู้เขียนมุ่งหมายก็คือ อมตะแบบสันตติ ไม่ใช่แบบสัสสตทัญญู กล่าวคือ จิตหรือ วิญญานไม่ตายตามร่างกาย เพราะฉะนั้น ถ้ากล่าวถึงวิญญานในพระพุทธศาสนาเป็นอมตะในทุกที่ทุกแห่ง ก็หมายถึง อมตะแบบสันตตินี้ ส่วนการที่ชีวิตจะมาปรากฏในโลกเป็นมนุษย์เป็นสัตว์และอื่น ๆ ก็เป็นไปตามกระบวนการเหตุและผลของการกระทำ

สิ่งที่เป็ประเด็นปัญหาหนึ่งของสังคมปัจจุบันเกิดจากความไม่เชื่อในหลักธรรมเรื่องกรรมที่ได้ถูกบิดเบือนไปจากหลักคำสอนเดิมที่ได้สั่งสอนกันมาว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่ในปัจจุบัน การวัดผลของความดีกันอยู่ที่วัตถุ คนในสังคมจึงต้องการเป็นเจ้าของวัตถุ และความร่ำรวยโดยไม่สนใจที่จะทำงานให้เหนื่อยยาก ด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม เช่น ค้ายาเสพติด อาชญากรรม โจรกรรม เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ปกติสุขของสังคมส่วนรวม คนส่วนมากมักถือเอาความสุข ความสมปรารถนาในชีวิตปัจจุบันเป็นมาตรฐานวัดความดี คือ ความดีต้องมีผลออกมาเป็นความสุขความสมปรารถนา เป็นลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ความชั่วต้องมีผลตรงกันข้าม แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่แนเสมอไป (วคิน อินทสระ, 2544, หน้า 45-46) ในประเด็นคำสอนเรื่องกรรมกับการตีความของสังคมปัจจุบัน พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า "ความเชื่อเรื่องกรรมที่ไม่ถูก คือ เรามองกรรมไปที่สิ่งของ ที่เงินทองของนอกกายจะไปเทือนั่น ซึ่งเป็นความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง แต่ไม่ได้มองที่ผลของมัน คือ ความดี ความชั่ว อันมีอยู่แล้วในกรรมนั้น ซึ่งจิตใจเราสัมผัสได้ทุกครั้งที่เราทำกรรม" (พุทธทาสภิกขุ, 2539, หน้า 20) นอกจากสังคมไทยกำลังส่งผ่านกระแสความเชื่อหลักธรรมเรื่องกรรมที่คลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังนำความเชื่อเรื่องกรรมในลัทธิศาสนาอื่นมาปะปนจนเข้าใจว่าเป็นคำสอนพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในติตถาย ตนสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยสรุปได้ 3 กลุ่มหลัก คือ (1) กรรมเก่าให้ผลเป็นสุขหรือทุกข์ปัจจุบัน (บุพเพกตเหตุวาท) (2) พระเจ้าบันดาลให้สุขหรือทุกข์ (อิสสรนิมมานเหตุวาท) และ (3) สุขหรือทุกข์ไม่มีสาเหตุแต่เป็นความบังเอิญ (อเหตุปัจจัยวาท) โดยทั้ง 3 กลุ่มนี้จัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวคือ อภิรียวาทะ คือ กระทำทุกอย่างไม่มีผล ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว อย่างคำกล่าวในสังคมไทยปัจจุบันว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป ลัทธิความเชื่อทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว เมื่อผสมผสาน

เข้ากับความสำเร็จเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมในพระพุทธศาสนาที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักธรรมที่เป็นกระแสในสังคมไทยว่า กรรมดีให้ผลเป็น ลาภ ยศ สรรเสริญ และสังคมยกย่องคนที่ร่ำรวย มีเกียรติ มีชื่อเสียง ว่าเป็นคนดี จึงทำให้ทำได้ทุกอย่างเพื่อผลอย่างนี้โดยไม่คำนึงถึงเหตุ การเข้าใจเรื่องกรรมและการให้ผลที่ผิด จึงมีผลต่อตนเองก่อนเพราะถ้าเชื่อแบบนี้ก็จะไม่เกรงกลัวและละอายต่อบาป ส่งผลให้ต้องทุกข์ทรมานในสังสารวัฏไม่รู้จบสิ้นและมีผลกระทบต่อสังคมโดยตรงทำให้เกิดปัญหาสังคมเกิดตามมานานัปการ

กล่าวเฉพาะความเชื่อในเรื่องกรรมที่ส่งผลต่อชีวิตของมนุษย์ย่อมส่งผลไปถึงวิบากกรรมในการไปเกิดในภพภูมิชาติหน้า พุทธปรัชญาเถรวาทมีความเชื่อว่า ความมีอยู่ของภพภูมิของชีวิตสรรพสัตว์เป็นสิ่งที่มียุ่จริง สิ่งนี้หากนำมากล่าวในสังคมปัจจุบันอาจถูกมองข้ามและเย้ยหยันด้วยคำถามว่าเป็นสิ่งที่มียุ่จริงหรือ ข้อสงสัยในลักษณะนี้ได้เคยเกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งอดีต ผู้วิจัยขอนำเรื่องพระเจ้าปายาสีสมัยหลังพุทธกาลไม่นาน ได้ใช้เป็นเหตุผลอ้างว่านรกไม่มีมาแล้ว กล่าวคือ พระเจ้าปายาสีแห่งเสตัพยนคร ทรงเป็นนักคิด นักพิสูจน์ด้วย ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทดลอง เรื่องโลกหน้ามาอย่างโชกโชน จนได้ข้อสรุปว่าตายแล้วสูญ จึงทรงตั้งทฤษฎีสอนคนว่า ตายแล้วสูญ นรก-สวรรค์ไม่มี บุญ-บาปไม่มี ผลของกรรมดีกรรมชั่วไม่มี อยู่ต่อมาวันหนึ่งพระองค์ทรงพบกับพระกุมารกัสสปะได้ทรงแสดงความคิดเห็นของพระองค์ดังกล่าวแล้ว แต่พระกุมารกัสสปะคัดค้าน ทั้ง 2 ฝ่ายได้โต้ตอบกันดังปรากฏอยู่ในปายาสีราชัญญสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และในที่สุด พระเจ้าปายาสี หลังจากใคร่ครวญเหตุผลต่าง ๆ ที่พระกุมารกัสสปะยกมา ก็ได้เปลี่ยนความคิดความเชื่อเป็นแบบใหม่หันมานับถือพระพุทธศาสนา ในความเชื่อเรื่องความมีอยู่ภพภูมิของชีวิตนี้ พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่ามีจริงดังที่ปรากฏในเทวทูตสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2525) ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราได้ฟังเรื่องนรกจากคนอื่นหรือจากสมณพราหมณ์แล้วเล่าตามที่ได้ฟังมา ก็หาไม่ได้ โดยที่แท้เรารู้อยู่เห็นเอง แจ่มแจ้งเอง จึงได้กล่าวอย่างนั้น” และในพาลปนจิตสูตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2525) พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบถึงความทุกข์ในนรกเหมือนโจรผู้ทำผิดร้ายแรงคนหนึ่งที่ถูกราชบุรุษจับได้แล้วพระราชาก็ทรงสั่งให้ลงโทษ ดังนี้ ในตอนเช้าให้ราชบุรุษเอาหอก 100 เล่มแทงโจรผู้นั้นแต่เขากลับยังไม่ตาย พระราชาก็ทรงสั่งให้ราชบุรุษเอาหอกอีก 100 เล่มแทงเขาในเวลากลางวัน แต่โจรผู้นั้นก็ยังไม่ตายอีก พระราชาก็ทรงสั่งให้เอาหอกอีก 100 เล่มแทงเขาในเวลาเย็น แต่โจรผู้นั้นก็หาตายไม่ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า โจรผู้นั้นได้รับทุกข์ทรมานแสนสาหัส

แม้ถูกแทงด้วยหอกเล่มเดียว ก็แสนทุกข์ทรมานเหลือเกินอยู่แล้ว จะกล่าวไปไปถึงทุกข์ที่ถูกแทงด้วยหอกถึง 300 เล่มเล่า แล้วพระพุทธเจ้าก็ทรงหยีบก้อนหินขนาดฝ่าพระหัตถ์มา 1 ก้อนมาเปรียบเทียบกับก้อนหินที่มีอยู่ภูเขาหลวงหิมพานต์ พระพุทธเจ้าจึงทรงสรุปว่าก้อนหินในพระหัตถ์ของพระองค์ ย่อมไม่อาจเปรียบเทียบกับภูเขาหิมพานต์ได้เลยฉันใด โจรถูกแทงด้วยหอก 300 เล่ม ถึงแม้จะมีความทุกข์ทรมานแสนสาหัสเพียงไร ก็ไม่อาจเปรียบเทียบกับความทุกข์ทรมานในนรกได้เลยฉันนั้น

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุทำให้สนใจในการศึกษาเชิงวิเคราะห์ความมีอยู่ของภพภูมิของชีวิตตามพุทธปรัชญาเถรวาท โดยมุ่งศึกษาค้นหาคำตอบแหล่งข้อมูลที่มาจากปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกเป็นหลัก แล้วเพิ่มเติมข้อมูลของผู้รู้ทางพุทธปรัชญาเถรวาท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความมีอยู่ของทุกตติภูมิและตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
2. เพื่อศึกษาลักษณะความมีอยู่ของสุคติภูมิและตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
3. เพื่อวิเคราะห์ความมีอยู่ของภพภูมิของชีวิตตามพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล และวิธีการดำเนินการวิจัยข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ทั้งฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และฉบับภาษาบาลีของมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2525

2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา วิทยานิพนธ์ หนังสือวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. วิเคราะห์ อธิบายความ และจัดกระทำข้อมูลที่รวบรวมมาได้จากชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิตามกรอบของวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5. เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะความมีอยู่ของทุกติภูมิและตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ผลการวิจัย พบว่า

ทุกติภูมิ คือ ภูมิที่ไม่ดี มีแต่ความทุกข์ทั้งกายและใจ ถ้าจำแนกทุกติภูมิออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ โดยเรียงจากภูมิที่มีความทุกข์น้อยไปหาภูมิที่มีความทุกข์มากกว่ากันตามลำดับ คือ 1. ตีรจณานภูมิ 2. อสุรกายภูมิ 3. เปตติวิสัยภูมิ 4. นิรยภูมิ ส่วนความเป็นไปในแต่ละภูมิ มีลักษณะดังนี้

1. **ตีรจณานภูมิ** เป็นภูมิที่อยู่อาศัยของสัตว์เดรัจฉานทั้งหลายซึ่งมีมากมายนับไม่ถ้วน มีทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ ตลอดทั้งแมลงต่าง ๆ รวมทั้งจุลินทรีย์ทั้งหลายด้วย ดังนั้น สัตว์เดรัจฉานจึงมี 4 ประเภท คือ

- 1.1 อพาตตีรจณาน สัตว์เดรัจฉาน ที่ไม่มีเท้า เช่น งู และ ปลาไหล เป็นต้น
- 1.2 ทวิพาตตีรจณาน สัตว์เดรัจฉานที่มี 2 เท้า เช่น นก เป็ด ไก่ เป็นต้น
- 1.3 จตุพาตตีรจณาน สัตว์เดรัจฉานที่มี 4 เท้า เช่น โค กระบือ ช้าง ม้า เป็นต้น
- 1.4 พหุพาตตีรจณาน สัตว์เดรัจฉานที่มีเท้ามากเกินไป 4 เท้า เช่น ตะขาบ กิ้งกือ

2. **อสุรกายภูมิ** หรือตามนัยภาษาบาลีพระไตรปิฎก เรียกว่า ทุกติภูมิ เป็นภูมิที่ไม่มีความสนุกสนานร่าเริงเลย มีแต่ความทุกข์ทรมาน ทุกข์ที่เด่นมาก ก็คือความกระหาย เพราะฉะนั้น อสุรกายและเปรต จึงคล้ายกันมาก บางทีก็เลยเรียกรวมกันว่า พวกเปรตอสุรกาย แต่ ถ้าจะแยกให้เห็นความแตกต่างก็พอมีบ้าง คือ อสุรกายส่วนมากจะทุกข์ทรมานด้วยความกระหายน้ำ ส่วนเปรตโดยมากจะทุกข์ทรมานด้วยความหิวอาหาร ที่ว่าอสุรกายมีความทุกข์ด้วยความกระหาย ก็เพราะอสุรกายไม่ได้ดื่มน้ำมานาน บางตนไม่ได้ดื่มน้ำมาเป็นพุทธานดร บางตนก็หลายพุทธานดร เมื่อเห็นหนองน้ำหรือสระน้ำ ก็จะวิ่งไปหาทันที แต่พอไปถึงแหล่งน้ำต่าง ๆ น้ำก็อันตรธานหายไป กลายเป็นไฟลุกโชติช่วง หรือ มีแต่ก้อนหิน ดินทราย เท่านั้น เมื่อมาถึงรูปร่างทั้งเปรตและอสุรกาย ต่างก็มีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัว พิลึก แปลกประหลาดเหมือนกัน แต่อสุรกาย จะมีรูปร่างวิปริตมากกว่า เช่น มีร่างกายผ่ายผอมนักหนา เลือดเนื้อในร่างกายแม้สักนิดก็ไม่มีเลยมีแต่หนังหุ้มกระดูกดุจสัตว์ตายซาก ทั้งสูงชะลูดหลายวา ร่างกายก็มีกลิ่นเหม็นสาบนักหนา อสุรกายบางตน มีดวงตาเล็กนิดเดียว เท้ารูเข็ม ทั้งตั้งอยู่บนศีรษะกลางกระหม่อมใกล้ดวงตานั่นเอง และก็เพราะมีรูปร่างวิปริตผิดธรรมดา หากพบน้ำก็ยากที่จะดื่มได้อีกเพราะปาก

เล็กและตาตั้งอยู่ผิดที่ดังกล่าว (พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), 2535, หน้า 176) อสุรกายบางตนมีท้องใหญ่ ตัวใหญ่ กายดำทะมึนน่ากลัว เล็บมือเล็บเท้ายาวรีแหลมคม สันดานโหดเหี้ยมดุร้าย

3. เพตติวิสัยภูมิ เป็นภูมิที่ห่างไกลจากความสุข มีแต่ความทิวระหาย เปรตบางตนไม่ได้กินอาหารเลยเป็นเวลาหลายพุทธันดรก็มี เปรตมีมากมาย แต่เมื่อว่าด้วยตระกูลใหญ่ๆ ก็มี 12 ตระกูล เปรตแต่ละตระกูลมีลักษณะและความเป็นไป (พระยาธรรมปรีชา (แก้ว), 2520, หน้า 175) ดังนี้

3.1 วันตาสาเปรต มีรูปร่างวิกลจริตยิ่งนัก เที้ยวหากินแต่น้ำมูก น้ำลาย เสมหะ และสิ่งสกปรกทั้งหลาย ทั้งนี้ก็เพราะมีบุพกรรมสมัยที่เป็นมนุษย์ได้ให้ข้าวและน้ำอันเป็นเดนเปรอะเปื้อนด้วยน้ำมูก น้ำลาย เสมอ และเหงื่อโคล แก่สมณพราหมณ์ และผู้ทรงศีลหรือถ่มน้ำลาย เสมอกลงไปในบริเวณเจดีย์วิหาร พระพุทธรูปปฏิมากร และต้นศรีมหาโพธิ์ หรือถ่มน้ำลายรดผู้อื่น กรรมอย่างใดอย่างหนึ่งดังแสดงมาแล้ว เป็นเหตุให้เป็นเปรตตระกูลวันตาสาเปรต

3.2 กุณฺดาทกเปรต เป็นเปรตมีรูปร่างวิปริตเช่นกัน เที้ยวหากินซากศพต่าง ๆ เช่น ซากมนุษย์ ซากช้าง ซากม้า ซากโค ซากกระบือ และซากสุนัข เป็นต้น ซึ่งเหม็นยิ่งนักเป็นอาหาร ทั้งนี้ก็เพราะในชาติก่อนที่เป็นมนุษย์ เขาได้เอาเนื้อมนุษย์ เนื้อราชสีห์ เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือเหลือง เนื้อหมี และ เนื้อสุนัข เป็นต้น ให้สมณชีพรามณ์เป็นอาหาร

3.3 คุปฺดาทกเปรต มีรูปร่างวิปริตเช่นกัน เที้ยวหากินแต่มูลตรศูของคนเป็นอาหาร ทั้งนี้ก็เพราะมีบาปกรรม สมัยที่ยังเป็นมนุษย์ได้ถ่ายอุจจาระปัสสาวะในบริเวณโบสถ์ วิหาร และเจดีย์ หรือ ต่ำสมณชีพรามณ์ และ ผู้ทรงศีลว่า จงกินมูลตรศูเป็นอาหาร หรือ ให้อาหารอันเปื้อนด้วยมูลตรโค กระบือ ช้าง และม้า เป็นต้น แก่สมณชีพรามณ์

3.4 อัคคิชาลมุขเปรต เปรตพวกนี้นอกจากจะมีรูปร่างวิปริตแล้ว ปากยังถูกไฟไหม้อยู่ตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน ได้รับทุกขเวทนาแสนสาหัสร้องไห้ครวญคราง สำหรับบาปกรรมที่ทำให้มาเกิดเป็นเปรตพวกนี้ ก็เพราะในสมัยที่เป็นมนุษย์มักสนุก เอาอาหารที่ร้อนจัดหรือเผ็ดจัดหรือขมจัดให้สมณชีพรามณ์บริโภคหรือชอบตำว่าสมณชีพรามณ์และบิดามารดา

3.5 สุนัขเปรต มีท้องใหญ่ คอยาว ปากเท่ารูเข็ม จึงกินอาหารได้ยากนักทอดอยากทุกขุ ทรมาณด้วยความหิวโหย ทั้งนี้ก็เพราะบาปกรรมที่เขาได้ทำไว้ในสมัยที่เป็นมนุษย์ เป็นคน ตระหนี่ไม่ทำบุญกุศลทั้งยังคอยห้ามไม่ให้คนอื่นทำบุญทำทานอีกด้วย

3.6 ตัณหาขิตเปรต เปรตพวกนี้มีความทุกข์ทรมานด้วยความกระหายน้ำ เพราะไม่ได้ ดื่มน้ำมานาน เมื่อเห็นสระหรือบ่อน้ำ ก็ดีใจนัก รีบวิ่งลงไปดื่มน้ำ แต่น้ำเกิดกลับกลายเป็นเพลิง หรือกลบ สำหรับบาปกรรมที่นำมาให้เกิดเป็นเปรตพวกนี้ ก็เพราะสมัยที่เป็นมนุษย์เป็นคน หวงน้ำ ปิดบ่อปิดสระไม่ให้คนและสัตว์ได้ดื่มกิน

3.7 นิชฌามกเปรต เปรตพวกนี้มีกายดำดุจดั่งไม้ที่ไฟไหม้ มือและเท้าออกเป็นกระดูก เชื้อวอกออกนอกปาก ตาไม่เสมอกัน ผมเป็นเปลวเพลิง กลิ่นตัวเหม็นสาบยิ่งนัก ทิวกระหาย มานานนัก ส่วนบาปกรรมที่ทำมาในสมัยที่เป็นมนุษย์ ชอบสนุกกระทำรูปที่น่ากลัว เช่น รูป ปีศาจ เป็นต้น ไว้หลอกคนแก่ และ คนป่วยให้ตกใจ

3.8 สัตถังคเปรต เปรตพวกนี้มีเล็บมือเล็บเท้างอดุจเบ็ดทั้งคมกริบ คอยข่วนเนื้อและ เลือดของตนเป็นอาหาร บาปกรรมที่นำมาให้เกิดเป็นเปรตพวกนี้ ก็คือสมัยที่เขาเป็นคน เขา ชอบหยิกข่วนบิดา มารดา สมณชีพรามณ์และผู้ทรงศีล หรือ ภรรยาชอบหยิกข่วนสามี หรือ นายชอบหยิกข่วนทาสหรือบ่าวไพร่ของตน

3.9 ปัพพตังคเปรต เปรตพวกนี้มีร่างกายใหญ่ดุจภูเขา แต่ถูกเปลวไฟไหม้ทั่วกาย ได้รับความทุกข์ทรมานยิ่งนัก บาปกรรมที่นำมาให้มาเป็นเปรตพวกนี้ ก็เพราะสมัยที่เป็นมนุษย์ เขา เคยเผาวัด หรือ โบสถ์วิหาร พระพุทธรูป เจดีย์ หรือต้นพระศรีมหาโพธิ์ หรือเผาบ้านเรือนหรือ หนีผ่านทุ่งหม่มของผู้อื่น

3.10 อชครังคเปรต เปรตพวกนี้มีร่างกายเป็นสัตว์ต่างๆ แตกต่างกันไป บ้างก็เหมือนงู เหลือม บ้างเหมือนโค บ้างก็เหมือนกระบือเหล่านี้เป็นต้น ตลอดทั้งมีรูปร่างเหมือนชิ้นเนื้อก็มี มี แต่ศีรษะกลิ้งไปกลิ้งมาก็มี ไฟได้ไหม้เผาผลาญเปรตเหล่านี้ตลอดเวลา ทั้งกลางวันและกลางคืน สำหรับบาปกรรมที่ส่งผลให้มาเป็นเปรตพวกนี้ก็คือในสมัยที่เป็นมนุษย์ เป็นคนชอบสนุก ทำ รูปสัตว์ต่างๆ และอื่นๆที่น่ากลัว หลอกคนชั่วฉลาด มีผู้หญิงและเด็ก เป็นต้น ให้ตกใจ

3.11 เวมานิกเปรต เปรตพวกนี้มีวิมานอยู่อย่างสุขสบาย แต่บางพวกเสวยทิพยสุข เพียงกลางวัน ส่วนกลางคืนต้องไปรับทุกข์ทรมาน บางพวกเสวยทิพยสุขเพียงครึ่งเดือน อีกครึ่ง

เดือน ต้องไปปรับทุกข์ทรมาน วนเวียนอยู่อย่างนี้ ทั้งนี้ก็เพราะทั้งทำบุญและบาปในสมัยที่เป็นมนุษย์นั่นเอง

3.12 มหิทธิกเปรต เปรตพวกนี้มีรูปร่างงาม ทั้งบริบูรณ์ด้วยโภคสมบัติ แต่ก็บริโภคข้าว น้ำ และอาหารต่างๆไม่ได้ กินแต่มูลตรศูเป็นอาหาร นานๆจึงมีโอกาสบริโภคอาหารได้ครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพราะเกิดจากบาปกรรมสมัยที่ยังเป็นมนุษย์ เคยบวชเป็นพระภิกษุหรือภิกษุณี สามเณรหรือสามเณรี แต่ลุ่มแก่อ่านาจนแก่ความโลภ หวงแหนกุฏิวิหารที่หายกถวายไว้สำหรับสงฆ์ที่มาจากจากจตุรทิศได้มาพัก ไว้เป็นของตนตลอดทั้งศาลา โรงธรรม บ่อน้ำ หรือ สระน้ำ เป็นต้น ไว้เป็นของตน

นอกเหนือจากเปรต 12 ตระกูลแล้ว ก็ยังมีเปรตอีกมาก เช่น สุจิโกลมาเปรต เปรตที่มีขนเป็นเข็ม คอมทิ่มแทงตัวเองก็มี เอกปาทเปรต เปรตที่มีเท้าข้างเดียวก็มี อเนกปาทเปรต เปรตที่มีหลายเท้าก็มี เอกหัตถเปรต เปรตที่มีมือข้างเดียวก็มี อเนกหัตถเปรต เปรตที่มีมือหลายข้างก็มี เอกเนตตเปรต เปรตที่มีตาข้างเดียวก็มี อเนกเนตตเปรต เปรตที่มีตาหลายดวงก็มี เหล่านี้เป็นต้น ทั้งนี้ก็เป็นไปตามบาปกรรมที่ได้ทำไว้ต่างกันเป็นเหตุ ก็เปรตและอสุรกาย อาศัยอยู่บนโลกมนุษย์นี้เอง มีอยู่ตามที่ทั่วไป ในทุกประเทศ ตามวัดบ้าง ตามบ้านร้างบ้าง ตามต้นไม้บ้าง ตามถ้ำบ้าง เหล่านี้เป็นต้น เมื่อใครเห็นเปรต จะตกใจมาก เพราะเห็นรูปร่างแปลกประหลาด อาจคิดไปว่า เปรตเนรมิตกายมาหลอก ความจริงเขาไม่ได้มาหลอก เพราะเขาต้องรับทุกข์ทรมานอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว ไม่มีเวลามาคิดหลอกใคร เขามีรูปร่างอย่างนั้นเอง การที่เขาปรากฏร่างเพื่อขอบุญ

4. นิรยภูมิ ภูมิแห่งความทุกข์ทรมาน หรือตามนัยบาลีพระไตรปิฎก เรียกว่า นรก ก็นรกมีทั้งนรกขุมใหญ่ และนรกขุมเล็ก นรกขุมใหญ่หรือมหานรกมี 8 ขุม คือ สัตยชีพนรก กภาพสูตรนรก สังฆาตุนรก โรธุนรก มหาโรธุนรก ตาปนรก มหาตาปนรก และอวิจินรก มหานรก แต่ละขุม ยังมีนรกบริวารเรียกว่า อุตสฺสนนรกอีก 16 ขุม นอกจากนี้ มหานรกแต่ละขุม ยังมีนรกเล็ก เรียกว่า ยมโลกิยนรก อีก 40 ขุม จึงรวมนรกทั้งหมด 456 ขุม อย่างไรก็ตาม นอกจากนรกที่มีทั้งหมด 456 ขุมแล้ว แต่ยังไม่หมดเสียทีเดียว เพราะยังมีโลกันตนรกอยู่อีก ตั้งอยู่ระหว่างจักรวาลทั้ง 3 กล่าวคือ ในระหว่างช่องว่างของจักรวาลทั้ง 3 คือ เทวโลก มนุสสโลก และยมโลก ซึ่งตั้งอยู่ชนกัน ดุจนำลูกบอล 3 ลูกมาชนกันแบบ 3 เส้า ย่อมจะมีช่องว่างอยู่ เพราะแต่ละโลกนั้นกลม ตรงช่องว่างนั้นแหละ เป็นที่ตั้งของโลกันตนรก ก็โลกันตนรคนั้นมีมากหากกำหนดไม่ได้

และโลกันตนรกแต่ละแห่ง กว้าง 8,000 โยชน์ ตรงโลกันตนรกขึ้นไปเบื้องบน จะมีวิมาน เทพบุตร เทพธิดา ลอยอยู่ในอากาศสักวิมานเดียวก็หาไม่ได้ เป็นช่องว่างเปล่าขึ้นไปตลอดถึงอวกาศอากาศเบื้องบนก็โลกันตนรคนั้นมืดสนิท ไม่มีแสงสว่างส่องไปถึงเลย แม้เมื่อพระพุทเจ้าเสด็จลงสู่ปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระพุททมารดา เป็นอาทินั้น ท่านกล่าวไว้ว่า แสงสว่างปรากฏไปทั่วพื้นโลกธาตุ ถึงอย่างนั้นก็ปรากฏในโลกันตนรกเพียงชั่วลัดมือเดียว ดุจสายฟ้าแลบ แล้วก็มืดมืดตามเดิม พวกที่ไปเกิดในโลกันตนรก ก็คือพวกนียตมิชฉาภิภูติ เห็นว่า บุญ-บาปไม่มี ชาติหน้าไม่มี นรก-สวรรค์ไม่มี บิดา-มารดาไม่มีบุญคุณ สัตว์ทั้งหลายเกิดตามกันมา ดุจเรื่อน้อยห้อยท้ายเรือใหญ่ เล่นไปตามเรือใหญ่ เกิดมาจะดีหรือชั่ว ก็เป็นเอง หาเหตุไม่ได้ ดังนั้นเป็นต้น พวกนี้ตายไปแล้ว จะไปเกิดในมหาตปนรกก่อนแล้วไหลลึกลงไปถึงอเวจีมหานรก แล้วออกไปทนทุกข์อยู่ในโลกันตนรก มีร่างกายสูง 300 เส้น น่าเกลียดยิ่งนักพวกสัตว์นรกขุมนี้ ใช้เล็บอันยาวแหลม เกาะเชิงเขาจักรวาล แขนงตัวอยู่จุดดั่งค้ำคาว พวกเขาจะไต่ไปตามเชิงเขาจักรวาล เมื่อพบกันเข้าก็สำคัญว่าเป็นอาหารของตน จึงปล้ำกันใหญ่เพื่อจับเป็นอาหาร ก็พลัดตกลงในน้ำรองแผ่นดิน ซึ่งคมกริบดุจน้ำกรด บาดร่างกายจนย่อยยับไปเมื่อสัตว์นรกทนทุกข์ทรมานไม่ไหวก็ขาดใจตาย แต่ก็กลับมีชีวิตขึ้นใหม่ตะเกียกตะกายไต่บนเชิงเขาจักรวาล ดำเนินไปตามเดิมอีกวนเวียนอยู่อย่างนี้ จนกว่าบาปกรรมจะเบาบาง จึงจะไปเกิดในทุคติภูมิอื่น คนที่ไปตกโลกันตนรก นอกจากพวกนียตมิชฉาภิภูติแล้ว คนที่ทำบาปหยาบเข้าสาหัส เช่น ผูกมัดตีโบยสับฟันสมณชีพราหมณ์ ตลอดถึงผู้ที่เผาทำลายเจตีย์สถาน ก็ไปเกิดในโลกันตนรกเช่นกัน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาลักษณะความมีอยู่ของสุคติภูมิและตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ผลการวิจัย พบว่า

สุคติภูมิ คือภูมิที่ดีมีความสุขทั้งกายและใจ โดยเรียงจากภูมิที่มีความสุขน้อยไปหาภูมิที่มีความสุขมากกว่ากันตามลำดับคือ 1. มนุสสภูมิ 2. เทวภูมิ 3. พรหมภูมิ ความเป็นไปในแต่ละภูมิ มีลักษณะดังนี้

1. **มนุสสภูมิ** เป็นภูมิที่มีทั้งความสุขและความทุกข์ แต่ก็ไม่ได้มีความสุขทุกขทรมานเหมือนทุคติภูมิและไม่ได้มีความสุขอย่างในสวรรค์ แต่ละคนมีทั้งความสุขและความทุกข์กายใจคลุกเคล้ากันไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและการกระทำของตัวเอง สิ่งแวดล้อม เช่น คนที่เกิดมาในครอบครัวที่ร่ำรวย ก็จะสุขสบายกว่าคนที่เกิดในครอบครัวที่ยากจน เป็นต้น ส่วนการกระทำก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของตนเอง ใครทำดีก็ได้รับผลดีตอบ ใครทำชั่วก็ได้รับผลชั่วตอบ

เช่น คนขยันหมั่นเพียรก็มีหวังตั้งตัวได้ ส่วนคนเกียจคร้าน ก็ต้องยากจน เป็นต้น การกระทำนี้แหละที่ให้ความสุขหรือความทุกข์ได้มากกว่าสิ่งแวดล้อม ดังนั้น มนุสสภูมิจึงเป็นเวทีแห่งเจตนา เมื่อมีเจตนาจะทำอะไรจะไปไม่ว่าทางกาย วาจาและใจ ก็จัดเป็นกรรม

2. **เทวภูมิ** เป็นภูมิที่มีความสุขทั้งกายและใจชั้นเลิศ เรียกกันว่า สวรรค์ เป็นที่อยู่ของเทวดา แต่เทวดาก็มีมากและหลายระดับ เพราะสวรรค์มี 6 ชั้น หากเรียงจากต่ำไปหาสูงหรือจากชั้นที่มีความสุขประณีตน้อยไปหาชั้นที่มีความสุขประณีต ตามลำดับคือ 1. จาตุมหาราชิกะ 2. ดาวดึงส์ 3. ยามา 4. ดุสิต 5. นิมมานรดี 6.ปรนิมมิตวสวัตตี นอกจากนี้ ยังมีเทวดาที่มีศักดิ์น้อยอยู่ในระดับต่ำกว่าสวรรค์ก็มีมาก เช่น รุกขเทวดา ภูมิเทวดา คงคาเทวดา และอากาศเทวดา เป็นต้น เทวดาประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ส่งเคราะห์เข้าในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกะ ก็เทวดาในสวรรค์ทั้ง 6 ชั้น มีความแตกต่างกันในเรื่องอายุ วรรณะ สุข ยศ อธิปไตย รูป รส กลิ่น เสียง และโภจวิพัสสน์เป็นทิพย์ ที่ประณีตตามลำดับ แต่ก็มีลักษณะความเป็นไปที่เหมือนกัน (พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร), 2535, หน้า 291-292) คือ 1. บังเกิดขึ้นเอง โดยไม่ต้องอาศัยท้องมารดา พออุบัติขึ้นมาก็เป็นหนุ่มเป็นสาวทันที 2. ร่างกาย แพรพรรณ เครื่องประดับและประสาทวิมานของเทวดา ล้วนแต่มีรัศมีแสงสว่าง จึงทำให้สวรรค์สว่างไสวตลอดเวลา ทั้งๆ ที่ไม่มีดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เลย ดังนั้น ในเทวโลกจึงมีเฉพาะกลางวัน ไม่มีกลางคืน 3. ร่างกายมีกลิ่นหอม ไม่มีกลิ่นตัวอย่างมนุษย์ 4. อาหารที่บริโภคไปจะย่อยหมด ไม่เหลือเป็นอุจจาระ 5. ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ทั้งไม่มีอุบัติเหตุ 6. เทวดาจะไปไหนก็เหาะไปหรือคิดจะไปก็ไปถึงที่นั่นทันทีด้วยอำนาจจิต ดังนั้น ในสวรรค์จึงไม่มียานพาหนะ ระยะเวลาใกล้ไกล จึงไม่มีปัญหาสำหรับเทวดา

3. **พรหมภูมิ** เป็นภูมิของพระพรหม ซึ่งอยู่สูงจากเทวภูมิไปอีก แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ รูปพรหมและอรุปรหม รูปพรหม คือ พรหมที่มีรูปและนาม ผู้ที่เกิดเป็นพรหมได้จะต้องได้ฌาน และเมื่อไปเกิดเป็นพรหมแล้วจะกลายเป็นผู้ชายไปหมด ไม่มีเพศหญิง ดังนั้น จึงไม่มีการสืบพันธุ์ ไม่ตกอยู่ในอำนาจการมรณ์อย่างเทวดาทั้งหลาย จึงเรียกว่า พวกรูปาวจรภูมิ รูปสัณฐานแห่งพรหมนั้นกลมเกลี้ยง กล่าวคือ กระจุกอวัยวะของร่างกายส่วนที่ต่อกัน เช่น หัวเข่า ก็ตาม แขนก็ตาม มีสัณฐานกลมเกลี้ยงไม่เห็นที่ต่อกันจึงสวยงามมาก ที่ศีรษะก็ประดับด้วยขุขามิรัศมีแผ่ชานออกจากกายเลื่อมประภัสสรรุ่งเรืองกว่ารัศมีแห่งดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ เพียงหัตถ์หนึ่งที่พระพรหมเหยียดออกไป หวังจะให้ส่องแสงสว่างไปทั่วห้วงจักรวาลก็สามารถทำได้ ก็

ในพรหมโลกมีปราสาทแก้วเป็นพรหมวิมานอยู่มาก และเครื่องประดับอลังการประดับประดาอย่างวิจิตรบรรจงยิ่งกว่าในชั้นสวรรค์ขึ้นไปอีก พระพรหมแม้มีรูปร่าง แต่ก็ละเอียดประณีตยิ่งกว่ากายทิพย์ของเทวดา รูปพรหมจึงมีทั้งหมด 16 ชั้น เรียงจากต่ำไปหาสูงคือ 1. ปาริฉชชาภูมิ 2. บุโรหิตาภูมิ 3. มหาพรหมภูมิ 4. ปริตรตาภูมิ 5. อัปภามาณาภูมิ 6. อาภัสราภูมิ 7. ปริตตสุภาภูมิ 8. อัปภามาณสุภาภูมิ 9. สุกกัณหาภูมิ 10. เวทฬุผลาภูมิ 11. อสัณญีสตาภูมิ 12. อวิหาสุทธาวาสภูมิ 13. อตปาสุทธาวาสภูมิ 14. สุทิสสาสุทธาวาสภูมิ 15. สุทิสสุทธาวาสภูมิ 16. อกนิฏฐสุทธาวาสภูมิ ส่วนรูปพรหม เป็นพรหมที่ไม่มีรูป มีแต่จิตและเจตสิกเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะผู้ที่เกิดในรูปพรหมภูมิ ล้วนเบื่อหน่ายเห็นโทษทุกข์ภัยในสังขาร เห็นสังขารหรือรูปเป็นที่มาแห่งความทุกข์ต่าง ๆ จึงปรารถนาที่จะพ้นไปจากรูปมีแต่นามอย่างเดียว จึงได้เจริญสมถภาวนาที่มีแต่จิต ไม่มีรูป เป็นอารมณ์ จนบรรลุรูปฌานทั้ง 4 ดังนั้น รูปพรหมภูมิจึงมี 4 ชั้น เรียงจากต่ำไปหาสูง คือ 1. อากาसानัญญาตนภูมิ 2. วิญญูณัญญาตนภูมิ 3. อากิญจัญญาตนภูมิ 4. เนวสัญญานาสัญญาตนภูมิ

จากวัตถุดิบประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ความมีอยู่ของภพภูมิของชีวิตตามพุทธปรัชญาเถรวาท ผล การวิจัย พบว่า

กรรมเป็นคำกลาง ๆ ไม่ได้ไม่ชั่ว ยังไม่เป็นบุญหรือบาป แต่ถ้าถึงขั้นเป็นบุญก็จะส่งผลไปในทางดีมีความสุข ส่วนในด้านบาปก็ส่งผลไปในทางชั่วมีความทุกข์ ดังนั้นที่ว่า กรรมนำไปสู่ทุกข์ภพภูมิ จึงหมายถึงอกุศลกรรมหรือบาปกรรม และที่ว่ากรรมนำไปสู่สุขภพภูมิ หมายถึงกุศลกรรมหรือบุญกรรม พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในพรหมสูตรถึงบาปกรรมอันเป็นอกุศลกรรมบถ 10 อันประกอบด้วยอธรรม 40 ประการ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) นั่นคือในแต่ละข้อของอกุศลกรรมบถมีองค์ประกอบแห่งอธรรม 4 ประการ คือ 1. กระทำอกุศลกรรมนั้นด้วยตัวเอง 2. ชักชวนให้ผู้อื่นกระทำอกุศลกรรมนั้น 3. พอใจในการกระทำอกุศลกรรมนั้น 4. สรรเสริญในการกระทำอกุศลกรรมนั้น ดังนั้น อกุศลกรรมบถทางกาย มี 3 คือ 1. ฆ่าสัตว์ มีองค์อธรรม 4 คือ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ด้วยตัวเอง ชักชวนให้ผู้อื่นฆ่าสัตว์ พอใจในการฆ่าสัตว์ สรรเสริญในการฆ่าสัตว์ 2. ลักทรัพย์ 3. ประพฤติในกาม อกุศลกรรมทางวาจามี 4 คือ 4. พูดเท็จ 5. พูดส่อเสียด 6. พูดคำหยาบ 7. พูดเพ้อเจ้อ อกุศลกรรมบถทางใจมี 3 คือ 8. โลภอยากได้ของคนอื่น 9. พยาบาทคิดปองร้ายคนอื่น 10. มิฉลาดิน္ญี เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม คือ เห็นว่าการให้ทานไม่มีผล การบูชาไม่มีผล การเซ่นสรวงไม่มีผล ผลแห่งกรรมดี กรรมชั่วไม่มี โลกนี้ไม่มี (ไม่

เชื่อว่ามีสัตว์จากโลกอื่นมาเกิดในโลกนี้) โลกหน้าไม่มี (เชื่อว่าตายแล้วสูญ) มารดาไม่มีบุญคุณ บิดาไม่มีบุญคุณ โอปปาติกะไม่มี (ไม่เชื่อว่ามีเทวดาและสัตว์นรก เป็นต้น) และสมณพราหมณ์ ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ รู้ซึ่งโลกนี้และโลกหน้าอย่างแจ่มชัดด้วยปัญญาอันยิ่งแล้ว สั่งสอนให้ผู้อื่นรู้ตามได้ด้วย ไม่มี (ไม่เชื่อว่ามีพระอริยเจ้า) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) องค์ประกอบแห่งธรรมของข้อ 2-10 มีนัยะเหมือนข้อ 1 นอกจากนี้ ทางพระพุทธศาสนาถือว่าอนันตริยกรรมซึ่งมีการฆ่ามารดา การฆ่าบิดา การฆ่าพระอรหันต์ การทำร้ายพระพุทธเจ้าถึงห้อพระโลหิต และการทำสงฆ์ให้แตกกัน ถือว่าเป็นบาปหนักที่สุด ใครทำเข้าแล้ว แม้อย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อตายไปแล้วต้องตกนรกทันที บุญอื่นไม่สามารถช่วยไว้ได้ จึงชื่อว่า อนันตริยกรรม แปลว่า กรรมที่ไม่ยอมให้ผลกรรมอื่นมาสอดแทรกให้ผลก่อน ต่อเมื่อชดใช้กรรมพ้นจากนรกแล้วจึงไปเสวยผลกรรมอย่างอื่นต่อไป สำหรับบุญกรรมที่นำสัตว์ไปสู่สุคติภพภูมิ คือ กุศลกรรมบถ 10 ดังที่ปรากฏในพราหมณสูตร (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) พวกพราหมณ์และคฤหบดีชาวบ้านสาละ ได้กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า อะไรเป็นเหตุปัจจัยให้สัตว์โลกนี้ เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า ผู้ที่เข้าถึงสุคติภพภูมิได้ ก็เพราะประพฤติธรรม คือ กุศลกรรมบถ 10 ซึ่งตรงกันข้ามกับอกุศลกรรมบถ 10 ประการดังแสดงมาแล้ว และยิ่งถ้าประพฤติกุศลกรรมบถ 10 ด้วยองค์ประกอบแห่งธรรม 40 ประการ เพียงนัยใดนัยหนึ่ง ก็จักไปบังเกิดในสุคติภพภูมิอย่างแน่นอน

อภิปรายผล

ชีวิตมีความสำคัญเป็นที่สุดเหนือสิ่งใด สำหรับผู้มีชีวิตนั้น ๆ เพราะทุกอย่างจะมีความหมาย ก็เพราะยังมีชีวิต หากไม่มีชีวิตอย่างเดียว ทุกอย่างก็หมดความหมาย เพราะฉะนั้นแต่ละชีวิต จึงพยายามทุกอย่างเพื่อรักษาชีวิตของตนไว้ให้มีความสุขมากที่สุด มีอายุยืนยาวมากที่สุด ดังนั้น การไปทำลายชีวิตของผู้อื่นจึงเป็นบาปมาก และในทำนองเดียวกัน การช่วยชีวิตผู้อื่นก็เป็นบุญมากเช่นกัน ก็ชีวิตเป็นธรรมชาติไม่ตาย เพราะเป็นวิญญูณธาตุ หรือเป็นผลผลิตของจิตหรือวิญญูณ เมื่อชีวิตเป็นอย่างเดียวกับจิตหรือวิญญูณ ชีวิตจึงมีธรรมชาติอมตะ ไม่มีการเกิดและการตาย ส่วนการเกิดและการตายเป็นเรื่องของร่างกาย อะไรที่มีการเกิดก็ต้องมีการตายเป็นของคู่กัน และอะไรที่มีการตาย เมื่อตายแล้วก็สูญ แต่ชีวิตไม่ใช่ร่างกาย เป็นนามธรรมจึงไม่มีการเกิด เมื่อไม่มีการเกิดจึงไม่มีการตาย เมื่อไม่มีการเกิดและการตาย จึงไม่มี

ปัญหาเรื่องการตายแล้วเกิดหรือตายแล้วสูญอย่างร่างกาย มีแต่การปรากฏและไม่ปรากฏหรือดับเท่านั้น ดุจธาตุไฟขณะที่ลูกไฟลอยอยู่ไฟก็ปรากฏ แต่เมื่อไฟดับไฟก็ไม่ปรากฏ แต่ไม่สูญ ดังจะเห็นได้ เมื่อจุดไฟที่ไหนเมื่อไร ก็มีไฟปรากฏขึ้นทุกครั้ง ถ้าไฟดับแล้วสูญจะมีไฟปรากฏขึ้นอีกได้อย่างไร ผิดกับต้นไม้ เป็นต้น เมื่อตายไปแล้ว ถึงจะอย่างไรก็ไม่อาจฟื้นคืนชีพกลับมาอีก ก็เมื่อชีวิตเป็นธรรมชาติไม่ตาย ก็ต้องมีที่อยู่อาศัยตามสภาพของตน จึงเป็นเหตุให้มีภพภูมิต่าง ๆ ทั้งโลกียภูมิและโลกุตระภูมิคอยรองรับชีวิตหรือวิญญูณ ซึ่งแต่ละภูมิก็แบ่งก็แบ่งข่อยออกไปอีกตามสภาพพระดับจิตใจของชีวิตนั้น ๆ คือ ถ้าพวกชีวิตที่มีจิตใจต่ำ ก็จะไปอยู่ในทุกคติภูมิ มีนรกเปรต อสุรกาย และ สัตว์เดรัจฉาน แต่ถ้าพวกที่มีจิตใจสูง ก็จะไปอยู่สุคติภูมิซึ่งก็มีมนุษย์ เทวดา พรหม และ ถ้าท่านมีจิตใจสูงส่งพ้นจากกิเลสทั้งหลาย ก็จะไปอยู่ในโลกกุตระภูมิ ส่วนเหตุผลที่ว่าชีวิตจิตใจไม่ตายไม่ดับสูญ จะเห็นได้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงความถนัดต่าง ๆ อย่างคนที่รูปงาม น้ำเสียงไพเราะ สติปัญญาดี มีโรคน้อย มีอายุยืน เป็นต้น ก็เป็นผลมาจากบุญที่ผู้นั้นได้สั่งสมไว้ในอดีตชาติ แต่ถ้าใครมีลักษณะตรงกันข้ามก็พึงทราบเถิดว่า เป็นผลบาปของตนเช่นกัน ในด้านจิตใจก็เหมือนกัน บางคนใจเย็น ใจดีมีเมตตา สุขุมรอบคอบ สนใจทางบุญกุศล แต่บางคนใจบาป เป็นคนหยาบ หนัสนั่นพลันเล่นตลอดถึงการที่แต่ละคนมีจิตต่างกัน ในจิต 6 และการที่คนถนัดไปในทางต่างกัน เช่น บางคนชอบวาดรูป บางคนชอบเล่นดนตรี บางคนชอบรถยนต์ บางคนชอบช่างไม้ บางคนชอบค้าขาย บางคนชอบเรียน การที่คนมีความถนัดต่างกันหรือมีพรสวรรค์ต่างกัน ก็เป็นผลมาจากผู้นั้น ได้เคยสั่งสมในเรื่องนั้น ๆ ไว้ในอดีตชาติ และก็เพราะจิตใจไม่ตายนี้เอง จึงสามารถสั่งสมเรื่องที่เคยทำมาในอดีตชาติไว้ได้ การที่มีเด็กอัจฉริยะเกิดขึ้นก็เพราะเหตุดังกล่าว ถ้าจิตใจไม่เป็นอมตะ เรื่องนั้น ๆ จะติดตามผู้นั้นมาได้อย่างไร หรือเรื่องที่พระภิกษุและภิกษุณีในครั้งพุทธกาล ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าให้เป็นเอตทัคคะในด้านนี้ ด้านนั้น ก็เป็นผลมาจากที่ท่านผู้นั้นได้เคยตั้งความปรารถนานั้นไว้เองมาตั้งแต่อดีตชาติ แล้วพยายามสร้างกรรมดี เพื่อให้ไปถึงตำแหน่งนั้น พระพุทธเจ้าทรงเป็นเพียงทำให้ความปรารถนาของผู้นั้นได้ปรากฏเท่านั้น แม้พระพุทธเจ้าก็เช่นกัน กว่าที่จะทรงมาเป็นพระพุทธเจ้าได้ ก็สวดยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ต่าง ๆ มากมาย เพื่อสร้างสมบารมี ถ้าจิตไม่เป็นอมตะ จะมีบารมีสร้างสมมากมายจนได้เป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างไร พระพุทธเจ้าไม่อาจบังเกิดขึ้นได้ เพียงเกิดมาในชาติเดียว ดังนั้น เรื่องต่าง ๆ ดังแสดงมาแล้ว ล้วนแต่เกิดมาจากการที่ผู้นั้นได้สร้างกรรมในด้านนั้น ๆ ไว้ แล้วเก็บสั่งสมไว้ในจิตใจ ถ้า

ใจไม่เป็นธรรมชาติอมตะ แล้วจะสั่งสมเรื่องนั้นๆไว้ในจิตใจได้อย่างไร เมื่อไม่มีการสั่งสมไว้ในจิตใจแล้ว จะมีความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างไร ทุกอย่างมาจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุจะมีผลได้อย่างไร

บทสรุป

ตราบใดที่ยังมีกิเลสอยู่ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตราบนั้น และตราบที่ยังเวียนว่ายตายเกิดก็ต้องประสบทุกข์มากหรือน้อยไปตามภพภูมิที่ไปเกิด ถ้าไปเกิดในทุคติภูมิก็มีทุกข์มาก สุขน้อยไปจนมีแต่ทุกข์อย่างเดียว แต่ถ้าไปเกิดในสุคติภูมิ ก็มีสุขพอ ๆ กับทุกข์ไปจนแทบไม่มีทุกข์เลย เพราะฉะนั้น คนที่เชื่อเรื่องวิญญูณเป็นอมตะ เชื่อเรื่องสังสารวัฏ ก็จะไม่กล้าทำความชั่ว ทั้งต่อหน้าและลับหลังคน เพราะกลัวบาปกรรมอันจะชักนำไปสู่ทุกข์ทรมานในชาติหน้า ไม่มีใครหรอกที่อยากมีทุกข์เดือดร้อน มีแต่ตรงข้าม พยายามขวนขวายทำบุญกุศลเพื่อที่ตนเองจะได้สุขสบายในชาติหน้า ดังนั้น การเชื่อเรื่องชีวิตจิตใจเป็นอมตะและเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด จึงเป็นบ่อเกิดให้มีความเชื่อที่สำคัญ 4 อย่าง ในพระพุทธศาสนา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนี้

1. กम्मสทฐา เชื่อกรรมว่ามีจริง
2. กम्मวิปากสทฐา เชื่อในผลของกรรม คือเชื่อว่าผลของกรรมมีจริง
3. กम्मสสกตาสทฐา เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน ใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
4. ตถาคตโพธิสทฐา เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

จากที่ได้แสดงมาจะเห็นได้ว่า การเชื่อเรื่องชีวิตจิตวิญญูณเป็นอมตะ และเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด เป็นรากฐานให้คนเชื่อเรื่องกรรมและการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เมื่อใครมีความเชื่ออย่างนี้ก็จะเป็นคนดีโดยอัตโนมัติ จิตใจจะอ่อนโยนพร้อมที่จะรับการปลูกฝังศีลธรรม อีกทั้งทำให้ศีลธรรมเจริญเติบโตและมั่นคงอีกด้วย ดุจดินดี ย่อมพร้อมที่จะรับพืชที่บุคคลหว่านหรือปลูกลงไป อีกทั้งทำให้พืชนั้นเจริญเติบโตอีกด้วยฉันนั้น ผิดกับคนที่ไม่เชื่อเรื่องวิญญูณเป็นอมตะ ไม่เชื่อว่ามิชาติหน้า ก็ย่อมไม่สนใจทำความดีเพราะไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม จึงยากแท้ที่จะปลูกฝังศีลธรรมให้เกิดในจิตใจของเขาได้ และหากเกิดขึ้นได้บ้างก็เสื่อมง่ายอีกด้วย ดุจดินไม่ดี แม้ใครจะหว่านพืชอะไรลงไปก็ยากที่จะขึ้นหรือถึงจะขึ้นบ้างก็ล้มตายได้ง่ายอีกฉันนั้น เพราะฉะนั้น ความเชื่อมั่นในเรื่องชีวิตจิตวิญญูณเป็นอมตะและการเวียนว่ายตายเกิด นั้น

แหละเป็นทั้งบ่อเกิดและหลักประกันศีลธรรมโดยตรงและอย่างแท้จริง ศีลธรรมที่เกิดมาจากภายใน คือ จิตใจ ย่อมจะเจริญและยั่งยืนยิ่งกว่าที่เกิดจากภายนอก ซึ่งยากที่จะเกิดขึ้นและเสื่อมง่ายอีกด้วย ดังนั้น การที่จะปลูกฝังให้คนมีศีลธรรมจะต้องวางรากฐานเสียก่อนว่า ชีวิตคนเรามีได้สิ้นสุดเพียงชาตินี้ แต่จะมีต่อไปอีก เพราะจิตวิญญาณเป็นอมตะ และก็เพราะวิญญาณเป็นอมตะ จึงมีการเวียนว่ายตายเกิด และก็เพราะมีการเวียนว่ายตายเกิดจึงมีกฎแห่งกรรม เมื่อมีกฎแห่งกรรม ก็ทำให้ชีวิตจิตวิญญาณได้รับสุขและทุกข์ตามผลแห่งกรรมที่เคยทำไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปศึกษาวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความหลุดพ้นจากสังสารวัฏของทุกติภาพและสุคติภาพให้เป็นแดนสงบอย่างแท้จริง
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเผยแผ่ถึงผลของทุกติภาพและสุคติภาพในเยาวชนสังคมปัจจุบันโดยผ่านดิจิทัล
3. ควรมีการศึกษาเชิงความสัมพันธ์ของการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบันที่ต้องแสวงหาเศรษฐกิจกับหลักความเชื่อทางศาสนา มีแนวทางตัดสินใจอย่างไรให้เกิดความเหมาะสมในการประพฤติปฏิบัติตน
4. ควรมีการศึกษาในเชิงพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างกิเลสกรรมและวิบากทั้งที่สัมพันธ์สอดคล้องและมีความขัดแย้งกันในสภาพสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร). (2535). *ภูมิวิลาสินี*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ จำกัด.
- พระยาธรรมปรีชา (แก้ว). (2520). *ไตรภูมิโลกวินิจฉยภพ*. พระนคร: กรมศิลปากร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). *กรรมและการอยู่เหนือกรรม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 20,35*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ . (2525). สุตตนต์ปิฎก สยัตตนิคายสส สคาถวคโค เล่ม 15 . กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ . (2525). สุตตนต์ปิฎก มชฌิมนิคายสส มชฌิมปณณาสก เล่ม 13 .
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ . (2525). สุตตนต์ปิฎก ขุททกนิคายสส ธมมปทคคาถา เล่ม 24 .
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ . (2525). สุตตนต์ปิฎก มชฌิมนิคายสส อุปริปณณาสก เล่ม 14 .
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ.

วสิน อินทสระ. (2544). หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด พิมพ์ครั้งที่12. กรุงเทพฯ: เกล็ด
ไทย.

แรงงานข้ามชาติ : คุณภาพชีวิตและการสร้างคุณค่าบนประสบการณ์
ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช*
TRANSNATIONAL WORKERS: QUALITY OF LIFE
AND VALUE CREATION UNDER EXPERIENCE AT THE DESTINATION,
A CASE STUDY OF NAKORN SI THAMMARAT.

เดโช แชนน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

พระสุธีรัตนบัณฑิต

Phra Suthirattanapundit

ปาริชาติ วลัยเสถียร

Parichart Valaisathien

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติ และ 2) เพื่อศึกษาการสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติ ทำการศึกษาแบบผสมวิธีทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แรงงานข้ามชาติ จำนวน 360 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมภาษณ์เชิงลึกแรงงานข้ามชาติ ผู้ประกอบการ/นายจ้างของแรงงานข้ามชาติ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมทั้งสิ้น 24 คน เลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1. คุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติ ในด้านการบริโภคอาหาร เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน

* Received 14 March 2019; Revised 21 March 2019; Accepted 2 April 2019.

ที่อยู่อาศัย สุขภาพ รายได้ และความสัมพันธ์ในสังคม ผลการศึกษาพบว่า แรงงานข้ามชาติมีคุณภาพชีวิตทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริโภคอาหาร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยปานกลางที่ต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น คือ ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

2. การสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความเข้ากันได้ทางวัฒนธรรมเป็นความเข้ากันได้ภายใต้การอยู่อาศัยร่วมกันที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่สัมพันธ์กันในด้านภาษา อาหาร การแต่งกาย ความเชื่อและประเพณี รวมถึงศาสนาและนันทนาการ เพื่อให้เห็นว่าเป็น “คนบ้านใกล้เรือนเคียง” อีกทั้งการแสดงตน “ไม่เป็นพิษภัย” 2) มีการพัฒนาความรู้และวิคิด พัฒนาเครือข่ายในการปฏิบัติงาน ฝึกฝีมือ ความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดีในการทำงานเพื่อเพิ่ม “ศักยภาพ” จากการ “ลงมือทำ” และปฏิบัติมาอย่างยาวนาน อีกทั้งรู้หน้าที่ มีน้ำใจ ความรับผิดชอบ และตั้งใจทำงานจนมีรายได้และการออมเงิน เพื่อเป็น “หลักประกัน” ในอนาคต หรือในลักษณะ “การก่อร่างสร้างตัว” 3) ทักษะและอาชีพ มีการส่งเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานสร้างการยอมรับ และเชื่อมประสานเครือข่ายในการทำงาน ฝึกฝนจนชำนาญ และสามารถ “สาธิตเป็นตัวอย่าง” ได้ เพราะลงมือปฏิบัติจริงอยู่เสมอ ไม่เลือกงานและทำด้วยความเต็มใจเรียกได้ว่าเป็นการสร้างคุณค่าในลักษณะ “การก่อรูปของชุมชนนักปฏิบัติ” 4) โอกาสและเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งก่อประโยชน์ที่ได้รับร่วมกันเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันไว้หรือทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลนในลักษณะที่ยอมรับว่า แรงงานข้ามชาติก็เป็นผู้ใช้แรงงานเหมือนกัน หรือ “คนทำมาหากิน” เช่นเดียวกัน และ 5) ความเป็นธรรมทางสังคมที่สะท้อนถึงความยุติธรรมที่ควรได้รับ ปกป้องสิทธิแรงงานข้ามชาติเมื่อเห็นว่า “ถูกละเมิดสิทธิ” หรือ “ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม” ในขณะเดียวกันก็ให้สิทธิประโยชน์ทางสังคมที่ “ปราศจากการเลือกปฏิบัติ และการกีดกัน” อีกทั้งมี “กองทุนสวัสดิการ” ที่ภาครัฐจ่ายเงินประโยชน์ทดแทนแก่ลูกจ้างแรงงานข้ามชาติ

คำสำคัญ : แรงงานข้ามชาติ, คุณภาพชีวิต, การสร้างคุณค่า, ประสพการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง

Abstract

This research aims to 1) investigate the quality of life of the transnational workers 2) inquire the workers of value creation. Mixed methods of quantitative and qualitative were employed. Questionnaires were used to collect data from 360 migrant workers. The data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. Furthermore, qualitative information from in-depth interviews with 24 key purposive informants; migrant workers, employers and government officers were also used to voice their views. The data were analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed as follows:

1. Quality of life of the workers in term of food consumption, clothes, housing, health, income and social relationships were at moderate level. However, when considering individual aspect from high to low, it indicated that the highest mean score was food consumption, the other five aspects indicated the moderate score, and among these, the lowest score was housing respectively.

2. The workers' experiences of value creation in the host country: In this dimension the data indicated 5 aspects; 1) Cultural compatibility was a common bond under the ethnic diversity. The data not only pointed out the exchanges of culture but also reflected ways of life in which the culture was bonded with language, food, clothes and accessories, beliefs, traditions, religions and playing sports. As "neighbors" or "no-harm residents" 2) Development of knowledge and thinking: Development of knowledge and thinking or "Formation": This aspect revealed that the workers have been developed to form a network of practice, skill training, and attitude to work. Furthermore, to increase the workers' capacity, incentives were created, such as wages and welfare. In addition, creating acceptance by using knowledge and thinking methods that benefit the work such

as work experience, highly-skilled knowledge, and hospitality were also found. Moreover, the workers' awareness of their roles, responsibility, determination, income, saving and self-reliance could assure their future and be able to live their life sufficiently with extra income. 3) Skills and career promotion: In this aspect, the data suggested that the working skills needed to be improved and updated so that they would be accepted and were able to contact working network, exchange working techniques, skill practice and demonstrating examples from the hand-on practice without being ignored by the group. All these aspects had to be attentively done by the workers therefore the community could "form a community of practice." 4) Opportunities and goals sharing: Due to the long stay of the migrant workers with local Thai residents, their relationship turned to be positive; perceiving from Thai workers that the migrant workers also came as laborers to earn their living. The migrants also shared benefit to the community because Thailand demanded more skilled laborers so that migrants should be maintained to replace low-skilled Thai laborers. However, in order to hire more workers, Thai government should set a clear policy for migrant workers so that it could be easy to control using the rules and regulations for the mutual agreement in multicultural society to create the shared-value. And 5) Social justice: Social justice reflected the justice that the migrant workers should gain. The workers should be protected if they were infringed in cases of "unrighteousness or unfair matters", the workers' problems had to be solved promptly. Furthermore, they should be informed to raise understanding about the rights protection by warning them to strictly follow Thai legislation and human right. At the same time, they should be offered some social privileges "without discrimination and oppression."

Keyword: Transnational Workers, Quality of life, value creation, under experience at the destination.

บทนำ

แรงงานข้ามชาติ หรือที่เรียกตามภาษาราชการว่า แรงงานต่างด้าว เป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ โดยเฉพาะสมาชิกอาเซียน ซึ่งมักจะสร้างความสับสนอยู่เสมอเนื่องจากหลาย ๆ คนเข้าใจว่าเมื่อมีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการแล้ว แรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะจากพม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่จะไหลทะลักเข้ามาทำงานในประเทศไทย และจะเข้ามาแย่งงานคนไทยทำ (ทิชากร อินต๊ะสีบ, 2561) ซึ่งแรงงานข้ามชาติเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง โดยมีลักษณะที่ปฏิสัมพันธ์กับอีกสังคม หรืออีกวัฒนธรรมหนึ่งผ่านการว่าจ้างแรงงาน ซึ่งการเคลื่อนย้ายลักษณะดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นในแทบทุกภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารคมนาคมมิได้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของมนุษย์ดังเช่นอดีต ผนวกรวมกับปัจจัยทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีความรวดเร็ว และซับซ้อนมากขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าแรงงานข้ามชาติเป็นอาการอย่างหนึ่งอันเกิดจากภาวะทุนนิยมโลกาภิวัตน์ ซึ่งในกรณีของประเทศไทย การย้ายถิ่นข้ามพรมแดนไปมาระหว่างประชาชน 2 ประเทศที่พรมแดนติดต่อกัน เช่น ไทย-พม่า ไทย-ลาว และไทย-กัมพูชา เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตการย้ายถิ่นเป็นไปเพื่อการกวาดต้อนประชาชนของฝ่ายที่ปราชัยจากการรบพุ่งไปเป็นประชาชนของประเทศตนเอง แต่ในปัจจุบันการย้ายถิ่นเป็นเรื่องของการเปิดเสรีทางการค้า และการลงทุนของประเทศที่มีความพร้อมมากกว่า (อดิสร เกิดมงคล, 2561)

โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ภาวะการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป การขาดแคลนแรงงานไทยเพิ่มมากขึ้น ทำให้นายจ้างคนไทยหันไปสนใจแรงงานต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทดแทน เพื่อขับเคลื่อนระบบอุตสาหกรรมของไทยให้ดำเนินต่อไปได้ แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่นั้นจะมาจากประเทศพม่า ลาว และเขมรเป็นหลัก ที่กระจัดกระจายไปตามแหล่งงานที่มีความต้องการแรงงานในจังหวัดใหญ่ ๆ ของประเทศไทย เพราะแรงงานเหล่านี้มีความอดทน มีความขยันใช้ชีวิตเรียบง่าย และที่สำคัญแรงงานเหล่านี้มี

ค่าแรงที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานไทย จึงสามารถทดแทนแรงงานไทยได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้เกิดการอพยพแรงงานข้ามชาติเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันประเทศไทยจึงมีการเริ่มให้มีการจดทะเบียนแรงงานข้ามชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้นายจ้างที่มีลูกจ้างที่เป็นแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย นำลูกจ้างของตนเองมาขึ้นทะเบียน เมื่อผ่านการพิจารณาแล้ว กระทรวงแรงงานจะออกใบอนุญาตทำงาน และพักอาศัยในประเทศไทยให้เป็นการชั่วคราวไปก่อนเพื่อปรับปรุงรูปแบบ และวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับบ้านเมืองในปัจจุบัน (กฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ, 2552) ทำให้ไม่ว่าจะมองไปทางไหนก็พบแรงงานข้ามชาติจากเพื่อนบ้าน และคาดว่าจะมีในประเทศไทยอีกจำนวนไม่น้อย คำถามสำคัญก็คือ เราจะทำอย่างไรกับแรงงานข้ามชาติที่จำเป็นต่อเศรษฐกิจของไทยเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ที่เชื่อว่าจำนวนแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,271,170 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2559) ทั้งนี้เพราะท่ามกลางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากเราต้องพึ่งแรงงานต่างชาติจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อทดแทนแรงงานไทยที่หายไป (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2561) โดยเฉพาะในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นมีแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 20,908 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2559) มีทั้งแรงงานฝีมือ เป็นแรงงานที่ใช้ทักษะฝีมือในการทำงาน สามารถวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาในการทำงานได้ มีแรงงานกึ่งฝีมือ เป็นแรงงานที่ต้องทำงานอยู่ในสายการผลิตซึ่งต้องใช้ทักษะฝีมือในระดับพื้นฐาน และมีแรงงานไร้ฝีมือเป็นแรงงานระดับล่าง ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญ และทักษะฝีมือ เพียงแต่ทำงานตามคำสั่งแนะ หรือรูปแบบที่จัดไว้ได้เท่านั้น แต่ทั้งนี้ก็มีการสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติในแบบที่แตกต่างกัน เพราะต่างก็มีความโดดเด่นในความเข้ากันได้ทางวัฒนธรรม การมีความรู้ในงาน และอาชีพ มีทักษะ และวิถีคิด มีโอกาส และเป้าหมายร่วมกัน และมีความเป็นธรรมทางสังคมที่สามารถสร้างคุณค่า และยอมรับได้ของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ส่งผลทำให้สามารถสร้างคุณค่าให้กับตัวแรงงานข้ามชาติเองได้

แต่ทั้งนี้การเข้ามาของแรงงานข้ามชาตินั้นกลับถูกมองว่าก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางสุขอนามัย ปัญหาการลักลอบเข้าเมือง และผลกระทบด้านความ

มันคง เพราะหากมีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทยจะจัดกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ จะทำให้การควบคุมดูแลเป็นไปได้ยาก ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้แรงงานข้ามชาติถูกมองว่าเป็นตัวก่อปัญหา ไร้คุณค่า และไร้คุณภาพชีวิต ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของชาวไทยในทุกระดับ (วิทวัส ขุนหนู และประสพชัย พสุนนท์, 2558) อีกทั้งสื่อมวลชนเมื่อมีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ก็มักขยายเนื้อหาข่าวด้วยการพาดหัวตัวโต ๆ ทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ เช่น “พม่าฆ่าโหด” เพื่อขยายข่าว โดยไม่รับผิดชอบต่อสังคมว่าคนในสังคมที่เสพข่าวแล้วสุขภาพจิตจะเป็นอย่างไร ไม่สนใจต่อความรู้สึกของชาวพม่า หรือแรงงานข้ามชาติว่าจะรู้สึกอย่างไร ในขณะที่ละครไทยก็เช่นกันที่คอยตอกย้ำบุคลิก และภาษาของแรงงานข้ามชาติให้เป็นตัวตลกในสังคมไทย (แรงงานต่างด้าวทรัพยากรมนุษย์ที่ไร้ค่าไม่น่าไว้วางใจแต่ต้องกอบโกย, 2560) แต่นั่นก็เป็นเรื่องของ การมองแรงงานข้ามชาติในมุมมองหนึ่งเท่านั้น ซึ่งขณะที่บทเรียนในอดีตเกี่ยวกับการสร้างคุณค่า ยกตัวอย่างเช่น ก่อนที่จะเป็นเศรษฐีของคนเชื้อสายจีนทั้งหลายที่เข้ามาตั้งรกรากในเมืองไทยด้วยหนึ่งสมองสองมือ หรือแม้แต่นักธุรกิจ หรือโค้ชการเงินหลายท่านที่เริ่มต้นจากชีวิตตกอับ บางคนเป็นเด็กวัด เด็กมีปัญหา พื้นฐานการเงินติดลบแต่สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ อะไรคือปัจจัยเกื้อหนุนที่เป็นกุญแจไขประตูความสำเร็จให้กับคนเชื้อสายจีน สิ่งที่เราพบเจอเหมือนกัน ก็คือ ความมุ่งมั่น และการเติมพันทอย่างสุดตัว ทุกคนล้วนมีเป้าหมาย มีภาพวาดชีวิตของตัวเองในอนาคตอย่างชัดเจนว่าเขาจะต้องมีชีวิตอย่างไรก่อนจะตาย แล้วเติมพันทด้วยทุกอย่างที่มีสู้กันแบบหมาจนตรอก ไม่ดูหมิ่นเงินน้อยรอกอยจิงหะ และวิ่งเข้าหาโอกาสอย่างเอาเป็นเอาตาย ไม่ใช่นอนรอกินบุญเก่าอย่างหลายคนให้เห็น ด้วยเหตุนี้หัวใจสำคัญในการประสบความสำเร็จ ไม่ใช่เรื่องความพร้อม แต่มันคือความกล้าที่ปราศจากความกลัว เรียนรู้ทั้งความสำเร็จ และความล้มเหลวของผู้อื่น มันต้องเพาะบ่มประสบการณ์จากงานหลาย ๆ อย่าง เจอปัญหาหลายรูปแบบ ค่อยเป็นค่อยไป และสุดท้ายรากฐานก็จะมั่นคง (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2559) นั่นเป็นเพียงภาพในอดีตที่ส่งผลในปัจจุบัน จึงทำให้ต้องหันกลับมาทบทวนถึงแรงงานข้ามชาติในไทย เพราะส่วนใหญ่แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ยากที่จะกลับประเทศของตนเองแล้วด้วยเหตุและปัจจัยต่าง ๆ และเมื่อคำนึงถึงการคุ้นเคยกับชีวิตที่อยู่มานับสิบปี มีลูกหลานเรียนหนังสือ และทำงานอยู่ในประเทศไทยแล้ว ไม่ง่ายเลยที่จะยกครอบครัวกลับไปประเทศบ้านเกิด (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2561) ทั้งนี้เพราะยิ่งอยู่นานก็จะมี ความคุ้นเคย

สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป เติบโตในทุกระดับ และสามารถสร้างคุณค่าแก่ตนเองได้จนมีความมั่นคงในทุก ๆ ด้าน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยมาศ รุ่งมณี ที่ได้ศึกษาเรื่อง จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันและการจ้างงานแรงงานเพื่อนบ้านของผู้ประกอบการขนาดเล็ก-กลางในชุมชนริมแม่น้ำแม่กลองซึ่งเป็นการศึกษาเหตุผลเชิงศีลธรรมของผู้ประกอบการในการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และทำความเข้าใจข้อจำกัดในการพัฒนาจริยธรรมเรื่องการให้คุณค่าของการอยู่ร่วมกันของผู้ประกอบการ และแรงงานเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะบรรเทาความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกัน และแนวทางการปฏิบัติที่ดี (สร้อยมาศ รุ่งมณี, 2560) เช่นเดียวกับงานวิจัยของนภาพร อติวานิชยพงศ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การอยู่ร่วมกันระหว่างแรงงานข้ามชาติ และบทบาทของสหภาพแรงงานสรุปได้ว่า การเกิดจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานข้ามชาติ จำเป็นต้องมีเงื่อนไขสำคัญเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย การมีพื้นที่สำหรับสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อความรู้สึกที่ดีต่อกัน การมีกฎหมายที่เป็นธรรม และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตรในลักษณะการสร้างความเข้าใจ หรือมีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อลดอคติด้านชาติพันธุ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อีกทั้งยังต้องมีกฎหมาย หรือกฎกติกาที่เป็นธรรม และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะกับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจต่อกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (นภาพร อติวานิชยพงศ์, 2560) และยังสอดคล้องกับกิตติกาญจน์ หาญกุล ได้ศึกษาเรื่อง จริยธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาปฏิบัติการทางสังคมของชุมชนคลองหกในเขตชลประทานทุ่งรังสิต จังหวัดปทุมธานี สรุปได้ว่าการปรับตัวของชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ มีการสร้างข้อตกลงเพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน และการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการสร้างคุณค่า กฎกติกาบรรทัดฐาน และข้อตกลงร่วมกัน โดยยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ และกติกาที่กำหนดร่วมกัน เพื่อจัดการข้อขัดแย้ง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม หรือชุมชน ซึ่งมีข้อตกลงทั้งสองฝ่ายที่ช่วยคลี่คลายสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านกับแรงงานข้ามชาติได้ (กิตติกาญจน์ หาญกุล, 2560)

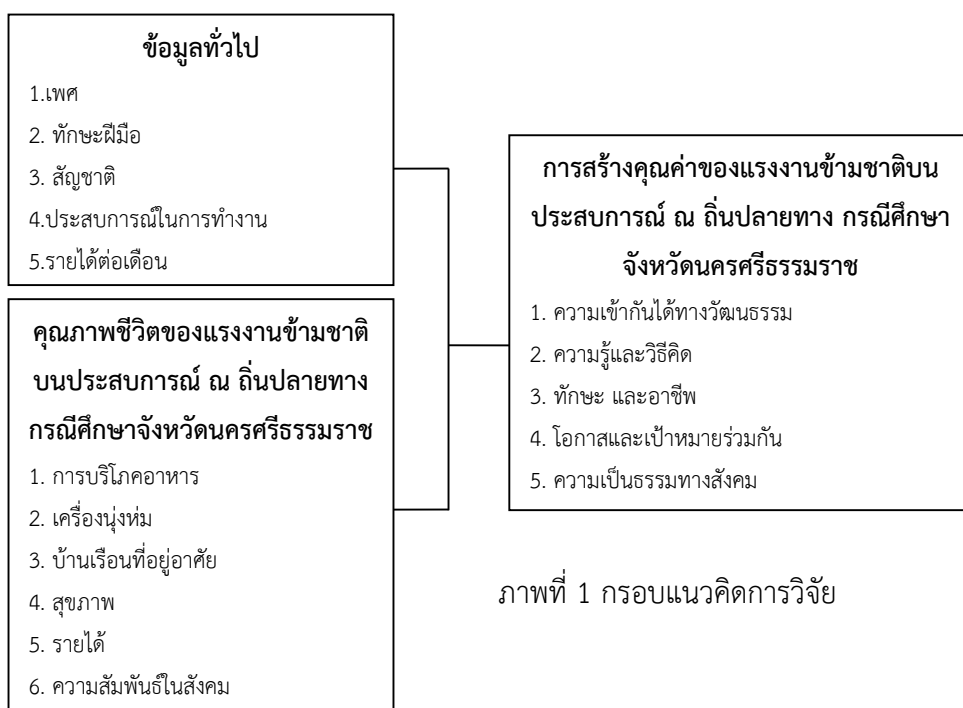
จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องแรงงานข้ามชาติ : คุณภาพชีวิต และการสร้างคุณค่าบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งตามประเด็นข้อคำถามที่ว่า 1) คุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอย่างไร และ 2) การสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการนำผลการศึกษาไปเตรียมความพร้อม และพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาการสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงทฤษฎี หลักการ แนวคิด จากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงงานข้ามชาติที่สามารถสร้างคุณค่าให้กับตนเองได้ แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) คือใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 323 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 360 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือ ไม่น้อยกว่า 323 ตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควต้าของแรงงานข้ามชาติ แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มโดยบังเอิญ (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) จนครบตามจำนวนที่ต้องการ

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ แรงงานข้ามชาติ จำนวน 11 คน ผู้ประกอบการ/นายจ้างของแรงงานข้ามชาติ จำนวน 8 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 5 คนรวมทั้งสิ้นจำนวน 24 คน เลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ถูกศึกษา และปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มแรงงานข้ามชาติ และขณะเดียวกันก็สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอกไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรม

3.2 แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และการสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติ จากหนังสือ เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัย

3.2.2 สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศทักษะฝีมือสัญชาติประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้ต่อเดือน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทางกรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การบริโภคอาหารเครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือนที่อยู่อาศัยสุขภาพรายได้ และความสัมพันธ์ในสังคมโดยตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่ามี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน (ตารางที่ 2) และรายละเอียดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (ตารางที่ 3) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่าของลำดับคะแนน

ระดับคะแนน	ค่าของลำดับคะแนน
5 คะแนน	มากที่สุด
4 คะแนน	มาก
3 คะแนน	ปานกลาง
2 คะแนน	น้อย
1 คะแนน	น้อยที่สุด

(ที่มา : ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554)

ตารางที่ 3 แสดงตารางรายละเอียดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

เกณฑ์ของค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	น้อยที่สุด

(ที่มา : ส่งศรี ชมภูวงศ์, 2554)

3.2.3 จากนั้นก็ดำเนินการเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอที่ปรึกษาคุขภูนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม โดยในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นมา ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ และทดลองเครื่องมือ (Try-out) จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Cronbach Coefficient) โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .958

3.2.4 นำแบบสอบถามที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุขภูนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้แจกจ่ายให้กลุ่มตัวอย่างจริงในการศึกษาวิจัยต่อไป

3.3 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อสัมภาษณ์เฉพาะเกี่ยวกับการสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ความเข้ากันได้ทางวัฒนธรรม ความรู้ในงานและอาชีพ ทักษะและวิถีคิด สิทธิและโอกาส และความเป็นธรรมทางสังคม เป็นการสัมภาษณ์จะใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไว้แล้ว ซึ่งเป็นแบบในการถามกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์จะใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์เหมือนกันทุกคน มี

ลักษณะยืดหยุ่น และถามตามแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้มีข้อดี คือ สามารถจัดหมวดหมู่ข้อมูลได้ง่าย และสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย

4.2 ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเสนอต่อผู้ประกอบการ/นายจ้างของแรงงานข้ามชาติเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกจ่ายแบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 360 คน และรับแบบสอบถามกลับคืนมา

4.4 ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติ จำนวน 11 คน ผู้ประกอบการ/นายจ้างของแรงงานข้ามชาติ จำนวน 8 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน โดยในขั้นแรกผู้วิจัยจะติดต่อเป็นการส่วนตัวเพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ของการวิจัย ตลอดจนขั้นตอนต่างๆในการวิจัยและเวลาที่ต้องใช้ในการสัมภาษณ์โดยประมาณเพื่อขอความร่วมมือพร้อมทั้งแนบเอกสารข้อมูลสำหรับเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์และนัดวันที่จะทำการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

4.4.1 การเตรียมสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลาที่จะสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งเตรียม และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

4.4.2 การดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผล และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ พร้อมทั้งขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงภาพประกอบในขณะการสัมภาษณ์ รวมทั้งมีการแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้นั้น ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และหากประเด็นใดที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียง ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงตามความประสงค์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปเสริมข้อมูลเชิงปริมาณ แล้วสรุปประเด็นปัจจัยที่สำคัญ ๆ แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

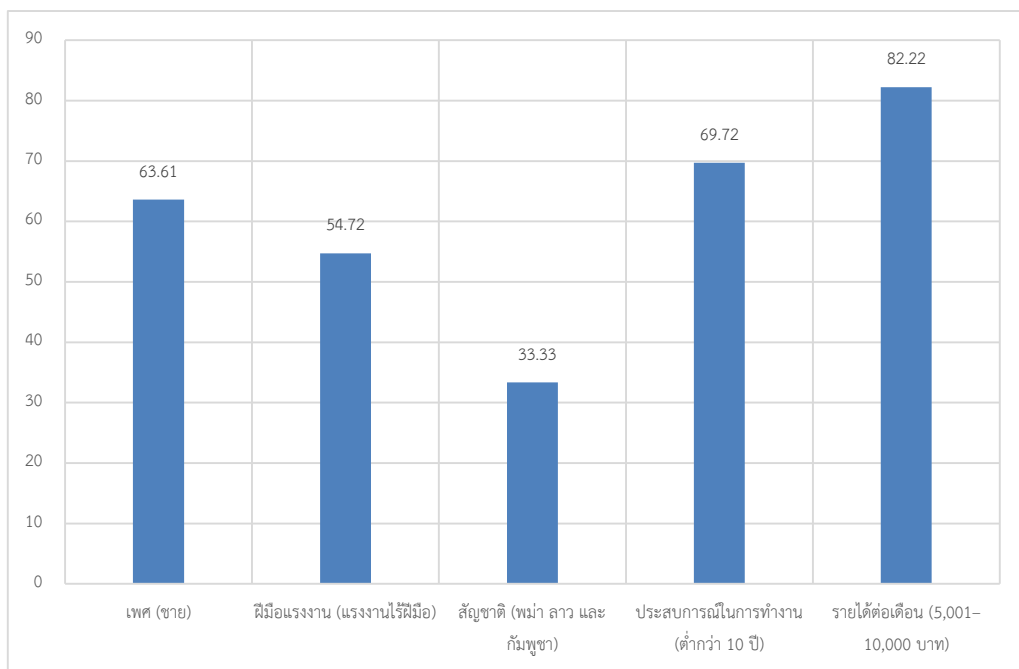
ผู้วิจัยได้ใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลเบื้องต้นผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 63.61 มีทักษะฝีมือแรงงานเป็นแรงงานไร้ฝีมือ จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 54.72 มีสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 เท่ากัน มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 69.72 มีรายได้ต่อเดือน 5,001–10,000 บาท จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 82.22 ซึ่งจากข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามทำให้ทราบว่า แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการทำงานที่ต้องใช้แรงงาน หรือผลกำลังในการทำงานเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่มีทั้งแรงงานข้ามชาติที่เป็นพม่า ลาว และกัมพูชา เพราะเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว ทำให้การเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติเหล่านี้เพื่อเข้ามาทดแทนแรงงานไทย โดยเฉพาะบางสาขาอาชีพ ซึ่งเป็นงานที่คนไทยหลีกเลี่ยง ทำให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้ามาทำงานในประเทศไทยได้ โดยผ่านหน่วยงานที่รับผิดชอบ แต่ทั้งนี้เนื่องจากการเข้ามาของแรงงานข้ามชาตินั้นในอดีต หลบหนีเข้ามาทำงานในประเทศจำนวนมาก จึงถูก

ผลักดันให้กลับสู่ประเทศต้นทางโดยภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ ในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้แรงงานข้ามชาติที่พร้อมเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยการทำ MOU เข้ามา ซึ่งทำให้ประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี เพราะเพิ่งเข้ามาทำงาน อีกทั้งการเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติ มีรายได้ต่อเดือน 5,001 –10,000 บาท เนื่องจากได้รับเงินเดือนตามกฎหมาย (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นผู้ตอบแบบสอบถาม

2. คุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ เท่ากับ 3.32, S.D. เท่ากับ 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริโภคอาหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ เท่ากับ 3.54, S.D. เท่ากับ 0.54) รองลงมา คือด้านความสัมพันธ์ในสังคมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ เท่ากับ 3.38, S.D. เท่ากับ 0.75) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ เท่ากับ 3.18, S.D. เท่ากับ 0.67) ตามลำดับ

3. การสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

3.1 ความเข้ากันได้ทางวัฒนธรรมเป็นความเข้ากันได้ภายใต้การอยู่อาศัยร่วมกันที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และสะท้อนวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กันในด้านภาษา อาหาร การแต่งกาย ความเชื่อ และประเพณี รวมถึงศาสนา เพื่อให้สามารถเข้ากันได้กับวัฒนธรรมของเพื่อนผู้ใช้แรงงาน หรือคนบ้านใกล้เรือนเคียงได้

3.2 มีการพัฒนาความรู้ และวิถีคิด หรือการก่อร่างสร้างตัว มีการเสริมสร้างการพัฒนาเครือข่ายในการปฏิบัติงาน ฝึกฝีมือ ความรู้ความสามารถ และทัศนคติที่ดีในการทำงาน พร้อมทั้งสร้างสิ่งจูงใจต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพ เช่น ค่าจ้าง และสวัสดิการต่าง ๆ สร้างการยอมรับในการใช้ความรู้ และวิถีคิดที่เป็นประโยชน์ในการทำงานทั้งประสบการณ์ และความรู้เชิงช่างมาใช้ในการทำงานอย่างคล่องแคล่ว และมีน้ำใจต่อเพื่อนคนไทย และแรงงานข้ามชาติด้วยกันเองอีกทั้งการรู้หน้าที่ ความรับผิดชอบ และตั้งใจทำงานด้วยความขยัน และทำงานแบบจริงจัง ทั้งนี้ยังมีรายได้ และการออมเงินเพื่อเป็นหลักประกันในอนาคตของแรงงานข้ามชาติและครอบครัว พร้อมทั้งรู้จักประหยัดและการพึ่งตนเองซึ่งเป็นฐานคิดที่นำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ในขณะเดียวกันก็มีการสร้างอาชีพ และรายได้เสริมในยามว่าง

3.3 ทักษะ และอาชีพมีการส่งเสริมการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานเพื่อสร้างการยอมรับจากเพื่อนผู้ใช้แรงงานที่มาจากประเทศอื่น และเชื่อมประสานเครือข่ายความสัมพันธ์ในการทำงาน ยอมรับ และแลกเปลี่ยนเทคนิคในการทำงาน ฝึกฝนจนชำนาญ และสามารถสาธิตเป็นตัวอย่างได้ ขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับทั้งก่อนปฏิบัติงาน ระหว่างปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงาน จนเกิดประสบการณ์ และความชำนาญจากลงมือปฏิบัติจริงอยู่เสมอ เพราะไม่เลื่องงาน และทำด้วยความเต็มใจซึ่งเรียกได้ว่าเป็นการก่อรูปของชุมชนนักปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

3.4 โอกาส และเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งแรงงานข้ามชาติสามารถสร้างคุณค่าร่วม ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นบทบาทที่ยอมรับได้ เพราะการอยู่ร่วมกันเป็นเวลานานของแรงงานไทยกับแรงงานข้ามชาติทำให้ความรู้สึกด้านลบลดลง และเห็นว่าแรงงานข้ามชาติก็เป็นผู้ใช้แรงงาน หรือเป็นคนทำมาหากินเช่นเดียวกัน อีกทั้งก่อประโยชน์ที่ได้รับร่วมกันเนื่องจากความต้องการด้าน

แรงงานเพิ่มมากขึ้น จึงต้องรักษาความสามารถในการแข่งขันไว้ จำเป็นต้องจ้างแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลน จึงเกิดการจ้างงานแรงงานข้ามชาติเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งมีนโยบายการทำงานกับแรงงานข้ามชาติที่มีความชัดเจน และเพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมดูแล ภายใต้กฎกติกา และข้อตกลงร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดคุณค่าการอยู่ร่วมกัน

3.5 ความเป็นธรรมทางสังคมเป็นการสะท้อนถึงความยุติธรรมที่ควรได้รับ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติการแสดงบทบาทปกป้องสิทธิแรงงานข้ามชาติเมื่อเห็นว่าถูกละเมิดสิทธิ หรือเมื่อเหตุการณ์ที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง และไม่เป็นธรรมจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาคำพิพาทให้ทันถ่วงที พร้อมทั้งการสร้างความเข้าใจ ค้ำครองสิทธิ ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย และสิทธิมนุษยชน ในขณะเดียวกันก็ให้สิทธิประโยชน์ทางสังคมปราศจากการเลือกปฏิบัติ และการกีดกัน

การอภิปรายผล

1. คุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ด้านการบริโภคอาหาร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายผลได้ว่า แรงงานข้ามชาติได้สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตที่ “ยังไม่ดีพอ” ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดบางประการ ทำให้ยังไม่ครอบคลุมตามความต้องการ หรือความจำเป็นขั้นพื้นฐานในทุกด้านต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจำรัส อังศรีวงษ์, วัชรระ ยาคูณ, พลศักดิ์ จิรไกรศิริ และกรเอก กาญจนนาโณคิน (จำรัส อังศรีวงษ์ วัชรระ ยาคูณ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ และกรเอก กาญจนนาโณคิน, 2557) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดสมุทรสาครสรุปผลได้ว่า การดำเนินการด้านคุณภาพชีวิต และด้านการจัดการแรงงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ได้รับ ความคุ้มครองขั้นพื้นฐานระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตแบบทั่ว ๆ ไป

2. การสร้างคุณค่าของแรงงานข้ามชาติบนประสบการณ์ ณ ถิ่นปลายทาง กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่ามีความเข้ากันได้ทางวัฒนธรรม มีความรู้ และวิถีคิด มีทักษะ และอาชีพมีโอกาสและเป้าหมายร่วมกัน และมีความเป็นธรรมทางสังคมอภิปรายผลได้ว่า การเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติ สามารถสร้างคุณค่า ทั้งบนพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่

ส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นในสถานที่ทำงาน และสังคมในท้องถิ่นท่ามกลางพหุวัฒนธรรม โดยความต้องการแรงงานข้ามชาติเพื่อเข้ามาทำงานในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีผู้ที่แสดงความรู้สึกถูก และหวาดระแวงแรงงานข้ามชาติ จึงเป็นผลให้ต้องมียุทธศาสตร์ และมาตรการทางกฎหมายเข้ามาควบคุมดูแลอย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิริติ เชาว์ตฤณาวงษ์ (กิริติ เชาว์ตฤณาวงษ์, 2556) ได้ศึกษาเรื่อง วิถีชีวิต และการดำรงอยู่ของแรงงานข้ามชาติในสังคมไทย เขตเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม ได้สรุปว่า แรกเริ่มการเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติอาจจะมีปัญหาเรื่องภาษา และวัฒนธรรมประเพณีบ้างในตอนแรก อีกทั้งในอดีตคนไทยค่อนข้างต่อต้าน เพราะมองว่า “แตกต่าง” แต่เมื่อเวลาผ่านไป “คนไทยปรับตัวได้” ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้ เพราะแรงงานข้ามชาตินั้นดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย และเคร่งครัดในพุทธศาสนาเช่นเดียวกับคนไทยจึงทำให้มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันได้ไม่ยากในขณะเดียวกันแรงงานข้ามชาติเองก็มีการปรับตัวทั้งเศรษฐกิจ และสังคม เพราะการอยู่ในประเทศไทยความเป็นอยู่ดีกว่าการใช้ชีวิตในประเทศของตน หรือประเทศต้นทาง ซึ่งหากเกิดการยอมรับก็สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติ รวมถึงในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยให้มีศักยภาพ และเจริญก้าวหน้าต่อไป

สรุป

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า คุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติ ได้แก่ ด้านการบริโภคอาหาร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ทำให้การเข้ามาทำงานของแรงงานข้ามชาติ สามารถสร้างคุณค่า ได้แก่ ด้านความเข้ากันได้ทางวัฒนธรรม ด้านความรู้ และวิถีคิด ด้านทักษะและอาชีพ ด้านโอกาสและเป้าหมายร่วมกัน และความเป็นธรรมทางสังคม ซึ่งแรงงานข้ามชาติสามารถสร้างคุณค่า ทั้งบนพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ส่วนรวม ทำให้เกิดคุณค่าในระดับต่าง ๆ ได้แก่ “อยู่รอด อยู่ร่วม และอยู่ได้อย่างมั่นคง” มีกินมีใช้ มีเก็บออม มีหลักประกัน ได้เพิ่มการเรียนรู้ในลักษณะชุมชนนักปฏิบัติได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เชิงนโยบาย ซึ่งมีกระทรวงแรงงานควรจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติตามที่กฎหมายกำหนด พร้อมทั้งควรดูแลเรื่องค่าจ้างจากการทำงานและกองทุนสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติ ควรมีการพัฒนาฝีมือให้แรงงานข้ามชาติและแรงงานไทยอย่างต่อเนื่อง ตามความต้องการของวิชาชีพต่าง ๆ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการสร้างการเข้าใจระหว่างแรงงานข้ามชาติและแรงงานประเทศอื่น ๆ ท่ามกลางพหุวัฒนธรรม พร้อมทั้งควรมีนโยบาย และมาตรการทางกฎหมายเข้ามาควบคุมดูแลอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องมากขึ้น

1.2 เชิงปฏิบัติการ ควรดูแลเรื่องบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติให้เหมาะสมมากขึ้น เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย เป็นสัดส่วน และขนาดที่เหมาะสม ควรมีการส่งเสริมให้แรงงานข้ามชาตินำหลักธรรมทางพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนเองนับถือไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานหรือในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เเบญจศีลเบญจธรรม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะทราบว่าในปัจจุบันมีปัญหา และความต้องการในประเด็นใดที่สำคัญ

2.2 ควรทำการศึกษาความต้องการแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะได้ทราบว่าในปัจจุบันมีความต้องการด้านไหนบ้าง และสามารถช่วยเหลือได้อย่างไรบ้าง

2.3 ควรทำการศึกษาแนวทางการสร้างนโยบาย หรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางการสร้างนโยบาย หรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลในทางปฏิบัติ

2.4 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ และทางการบริหารที่จะได้องค์ความรู้ และข้อยืนยันที่กว้างขวางชัดเจนยิ่งขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ. (2552). การจ้างแรงงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2551 กับการจัดทำบัญชีรายชื้ออาชีพสำหรับคนต่างด้าว. แผนกแรงงานอพยพองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM).
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติกาญจน์ หาญกุล. (3 พฤศจิกายน 2560). จริยธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ปฏิบัติการทางสังคมของชุมชนคลองหก ในเขตชลประทานทุ่งรังสิต จังหวัดปทุมธานี. เข้าถึงได้จาก <http://voicelabour.org/คนไทยกับแรงงานข้ามชาติ/>
- กิริติ เชาวต์ถุณวณิช. (2556). วิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของแรงงานข้ามชาติในสังคมไทยเขตเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จำรัส อึ้งศรีวงษ์ วัชรระ ยาคุณ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ และกรเอก กาญจนนาโณคิน. (2557). การจัดการแรงงานเพื่อคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 4 (3), 33.
- ทิจากร อินตะสืบ. (2 กรกฎาคม 2561). บทความอาเซียน ตอน แรงงานข้ามชาติกับประชาคมอาเซียน. เข้าถึงได้จาก <http://region3.prd.go.th/prlampang/showarticle.php?id=150706091651>
- นภาพร อติวานิชยพงศ์. (3 พฤศจิกายน 2560). การอยู่ร่วมกันระหว่างแรงงานข้ามชาติ และ บทบาทของสหภาพแรงงาน. เข้าถึงได้จาก <https://www.hfocus.org/content/2017/02/14340>
- แรงงานต่างด้าวทรัพยากรมนุษย์ที่ไร้ค่าไม่น่าไว้วางใจแต่ต้องกอบโกย. (25 ธันวาคม 2560). เข้าถึงได้จาก <https://blogazine.pub/blogs/ong/post/1632>
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (1 กรกฎาคม 2561). แรงงานข้ามชาติคือทรัพยากรที่มีค่า. เข้าถึงได้จาก <http://www.aidsrightsthailand.com/look-news.php?lang=&news=800023>

- วิทวัส ขุนหนู และประสพชัย พสุนนท์. (2558). ผลกระทบของแรงงานข้ามชาติในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 10(1), 75.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลั.
- สร้อยมาศ รุ่งมณี. (2560). จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันและการจ้างงานแรงงานเพื่อนบ้านของผู้ประกอบการขนาดเล็ก-กลางในชุมชนริมแม่น้ำแม่กลอง. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 34 (2), 193-216.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์. (1 กรกฎาคม 2559). *สถิติแรงงานข้ามชาติ.กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์*. เข้าถึงได้จาก สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: <http://www.rininspired.com/blog/ทฤษฎีสี่ล้อผืนหมอนใบ-จากผู้ยากไร้กลายเป็นพญา>
- อดิสร เกิดมงคล. (2 กรกฎาคม 2561). รายงาน : แรงงานข้ามชาติในสังคมไทย (1) : การย้ายถิ่นของผู้ลี้ภัยความผูกพันกับสังคมไทย. เข้าถึงได้จาก รายงาน : แรงงานข้ามชาติในสังคมไทย (1): <http://prachatai.com/journal/2007/10/14573>

การพัฒนา รูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา
ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี*

THE DEVELOPMENT TO PROMOTE THE SPORT FOR YOUTHS MODEL
OF SPORT CLUB IN SPORTS ASSOCIATION UDON THANI PROVINCE.

ปรีชา ศิริรัตน์ไพบูลย์

Preecha Siriratpaibool

ธนกฤต ทูริสุทธิ์

Tanakrit Thurisut

ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ

Prachon Kingminghae

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

UdonThaniRajabhat University, Thailand.

E-mail: Siriratpaibool@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อทดลองและประเมินการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ปัญหาด้านการสร้างระบบนิเวศทางการกีฬาเยาวชนให้สอดคล้องกับสภาพ

* Received 31 January 2019; Revised 31 March 2019; Accepted 31 March 2019.

เศรษฐกิจและสังคม ลำดับที่ 2 ปัญหาด้านการสร้างความสนใจและความรักในกีฬาให้กับเยาวชน และลำดับที่ 3 ปัญหาด้านการเปิดโอกาสให้กับเยาวชนได้ออกกำลังกายและการเล่นกีฬา

2. ผลการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาระบบนิเวศทางการกีฬาเยาวชนที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม 2) ด้านการสร้างความสนใจและความรักในกีฬาให้กับเยาวชน 3) ด้านการเปิดโอกาสให้กับเยาวชนได้ออกกำลังกายและการเล่นกีฬา 4) ด้านการบูรณาการการทำงานของกลไกการบริหารจัดการกีฬาเยาวชน 5) ด้านการมีส่วนร่วมส่งเสริมการเล่นกีฬาของเยาวชนจากทุกภาคส่วน 6) ด้านการส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬาได้อย่างถูกต้องและการดูกีฬาเป็น และ 7) ด้านการส่งเสริมการบริหารจัดการกีฬาให้มีความโปร่งใส ในแต่ละด้านประกอบไปด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายกิจกรรม 4) กลวิธีการส่งเสริม และ 5) ตัวชี้วัด/การประเมินผล ส่วนการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

3. ผลทดลองและประเมินการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี การทดสอบความรู้และทักษะการเล่นกีฬาฟุตบอลของนักกีฬาเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง ผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และผลการทดสอบหลังการทดลองมีค่าร้อยละมากกว่า 60 % ทั้งด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติ สรุปว่า ทดลองและประเมินผลรูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ผ่านการประเมินสามารถนำไปปฏิบัติได้

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา, สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study and identify probable problems in promoting youth sport program of sport clubs supported by Udonthani Sport Federation 2) to develop the youth sport promotion to be used

by those clubs and 3) to test and evaluate the developed youth sport promotion. This study is based on the mixed method research.

The results showed:

1. The severity of problems in promoting youth sport program of sport clubs supported by Udonthani Sport Federation is in the moderate level in all aspects. The first 3 significant problems that were arranged according to their average are (1) the difficulty in developing youth sport environment to be suitable to social and economic standard (2) the problem in drawing attention and fostering passion for sport in youths (3) the lack of open opportunity for youths in playing sports and recreations. 2) The developed youth sport promotion used by sport clubs affiliated by Udonthani Sport Federation is in semantic model. This model includes 7 aspects i.e. 1) constructing youth sport environment to be suitable to social and economic standard.

2. fostering attention and passion for sports in youths 3) offering opportunities to youths in reaching out for sports and exercise 4) Integrative management in youth sports 5) obtaining supports in youth sports from all sectors 6) supporting good technical knowledge and skills in playing and watching sports 7) supporting the sport management for the fairness in games that includes 1) rationale 2) objectives 3) scope of activity 4) promoting strategy and 5) indicator and evaluation. The feasibility and suitability study were carried out; the feasibility was in the most probable level in all aspects while the suitability was high in all aspects.

3. The result from testing and evaluating the developed youth sport promotion in youth futsal players, which are our samples in the experiment, suggests that there is the increase in knowledge and skills more than 60%. This was captured and compared before and after applying the experiment.

Therefore, the test and evaluation in promoting youth sport is practical for real applications.

Keywords: The Development of model, youth sport promotion of sport clubs, Udonthani Sport Federatio.

บทนำ

การกีฬาเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังคำกล่าวว่า “กีฬาสร้างคน คนสร้างชาติ” ซึ่งมีนัยคือการที่ประเทศชาติจะพัฒนาได้นั้นจำเป็นต้องมีบุคลากรการกีฬา โครงสร้างพื้นฐานด้านการกีฬา กิจกรรมด้านการกีฬา องค์ความรู้และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกีฬาและนโยบายในการผลักดันกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ เพื่อพัฒนาการกีฬาให้สามารถสร้างประชาชนที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ความสำเร็จด้านการกีฬาของประเทศสามารถเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมด้วย การกีฬาและนันทนาการทั่วโลกได้สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (Gross Value Added : GVA) โดยมีอัตราการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างปี พ.ศ. 2553 - 2558 ประมาณร้อยละ 2.2 ต่อปีและคิดเป็นร้อยละ 1.24 เมื่อเทียบกับค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั่วโลก (Gross Domestic Product : GDP) แสดงให้เห็นว่ากีฬาและนันทนาการสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของโลกโดยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีแนวโน้มว่าจะสามารถเพิ่มระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้อย่างมีนัยสำคัญในอนาคต โดยช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2558 อุตสาหกรรมการกีฬาโลกสามารถสร้างรายได้รวม 5-6 แสนล้านเหรียญสหรัฐ และมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องประมาณ ร้อยละ 3.8 ต่อปี โดยรายได้ที่เกิดขึ้นจำแนกได้ 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มกีฬาเพื่ออาชีพ(Professional Sport Revenue) และกลุ่มกีฬาเพื่อความบันเทิงและนันทนาการ (Recreational Sport Revenue)

การกีฬาแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาของประเทศไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้จัดตั้งสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดขึ้นตามพระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2528 มาตรา 53 (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2537) โดยให้เป็นองค์กรฝ่ายปฏิบัติ มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการบริหารสมาคมเป็นผู้ดำเนินกิจการของสมาคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ข้อบังคับและมีชมรมกีฬาแต่ละชนิด

กีฬา เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ โดยเฉพาะการส่งเสริมและพัฒนากีฬาจังหวัดให้สอดคล้องกับนโยบายจังหวัด ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้มาตรฐานการกีฬาของจังหวัดสูงขึ้น โดยสมาคมกีฬาจังหวัดเป็นองค์กรกีฬาสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมกีฬาของประเทศสู่ความเป็นเลิศ

จังหวัดอุดรธานี ได้จัดตั้งสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานีและได้รับรองจากการกีฬาแห่งประเทศไทย ในวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2538 โดยผู้ก่อตั้งในครั้งนั้นคือ นายฤทธิรงค์ กาญจนแก้ว ปัจจุบันมี นายธนธร พุทธิรักษ์ ปฏิบัติหน้าที่ นายกสมาคม โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อ 1) ดำเนินการเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สนใจกีฬาทุกประเภทของจังหวัด 2) พัฒนามาตรฐานการกีฬาและคุณภาพของกีฬาในจังหวัด 3) เป็นศูนย์กลางสนับสนุนกีฬาทุกประเภทระหว่างภาคเอกชนกับหน่วยงานของจังหวัด 4) จัดกิจกรรมทางด้านการกีฬาและส่งเสริมกีฬาในภายในจังหวัด 5) สนับสนุนและช่วยเหลือสมาชิกนักกีฬาและกรรมการหรือผู้ควบกีฬา 6) สอดส่องและติดตามความเคลื่อนไหวกิจกรรมทางด้านการกีฬา และ 7) เป็นศูนย์กลางในการประสานงานร่วมมือกับจังหวัด สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ในปัจจุบันนี้มีสมาชิกชมรมในสังกัดกว่า 39 ชมรม ประกอบด้วย กีฬาโบว์ลิ่ง กีฬาวอลเลย์บอล กีฬายิงปืน กีฬาเทนนิส กีฬาจักรยาน กีฬาลีลาศ กีฬาบาสเก็ตบอล กีฬาเทควันโด กีฬาฟุตซอล กีฬายูโด กีฬาคนพิการ กีฬาเปตอง กีฬากอล์ฟ กีฬาแฮนด์บอล กีฬาหมากล้อม กีฬามวยปล้ำ กีฬากรีฑา กีฬาทางอากาศ กีฬามวยสากล กีฬาวูตวายน้ำ กีฬาแบดมินตัน กีฬาวู้ดบอล กีฬามวยไทยสมัครเล่น กีฬายิงปืน กฬ. 4 ค่ายเสนีร์ณยุทธอุดรธานี กีฬาตระกร้อ กีฬาเกทบอล กีฬาผู้สูงอายุ กีฬาฟุตบอล กีฬายกน้ำหนัก กีฬาเอ็กซ์ตรีม กีฬาวอลเลย์บอลชายหาด กีฬาเรือพาย กีฬาเทเบิลเทนนิส กีฬายูยิสซู กีฬาลีลาศเยาวชน กีฬาขี่ม้า กีฬาฟุตบอลสโมสรฟุตบอลอาชีพอุดรธานี กีฬาวู้ดบอลสูงอายุ ชมรมกีฬาแต่ละประเภท มีประธานชมรม และคณะกรรมการชมรมดำเนินงานและ กิจกรรมกีฬา โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารสมาคม ในส่วนของการดำเนินงานส่งเสริมการเล่นกีฬาของชมรมกีฬาต่าง ๆ ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานีนั้น ยังประสบปัญหาและอุปสรรคมากมาย ได้แก่ ขาดบุคลากรด้านการพลศึกษา ขาดการส่งเสริมและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการออกกำลังกาย และการเล่นกีฬาในระดับท้องถิ่น ขาดระบบพัฒนานักกีฬาและบุคลากรกีฬาในระยะยาว บุคลากรการกีฬายังขาดความเป็นมาตรฐาน ขาดการจัดเก็บข้อมูล ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ขาดการดำเนินการนำแนวทางของแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติ

อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนขาดการบูรณาการการทำงานของกลไกการบริหารจัดการกีฬา (สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี, 2559)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการพัฒนาารูปแบบส่งเสริม กีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี เพื่อส่งเสริมการเล่นกีฬา และการออกกำลังกายในกลุ่มเยาวชนให้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับของเยาวชนในจังหวัด อุดรธานีมากยิ่งขึ้นทำให้มีสุขภาพที่ดี มีน้ำใจนักกีฬา สร้างความภาคภูมิใจและนำมาซึ่งความ สามัคคีของเยาวชนในจังหวัดอุดรธานี และเพื่อยกระดับการบริหารจัดการกีฬาทุกมิติอย่างเป็น ระบบตามหลักธรรมาภิบาลให้เกิดการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคม กีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่ง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อทดลองและประเมินการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ใน สังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬา แห่งจังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้วิธีการ วิจัยแบบผสม (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัด สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 25 คน (เลือกแบบเจาะจง) ประชากรในการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการชมรมกีฬา จำนวน 542 คน คณะกรรมการสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี จำนวน 19 คน ผู้ให้การสนับสนุนหลัก รวม 34 คน และเยาวชนผู้เล่นกีฬา จำนวน 200 คน รวมทั้งสิ้น 795 คน เครื่องมือการวิจัย แบบ

สัมภาษณ์และแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและผู้ช่วยนักวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬา แห่งจังหวัดอุดรธานี โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 22 คนเครื่องมือการ วิจัยคือ แบบบันทึกการประชุม บันทึกภาพและเสียง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เนื้อหา ประเมินรูปแบบ ใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบประเมิน ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 ทดลองและประเมินการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเอารูปแบบการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของ ชมรมกีฬาในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ด้านการส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬาได้อย่าง ถูกต้องและการดูกีฬาเป็น กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักกีฬาเยาวชน ชมรมกีฬาฟุตบอลจังหวัด อุดรธานี โดยใช้กลุ่มทดลองในลักษณะกลุ่มเดียวทดสอบก่อนสอบหลัง (One group pretest – posttest design) จำนวน 30 คน เครื่องมือการทดลอง คือ แผนการทดลองตามโครงการ ทดลอง ชื่อกิจกรรมการทดลอง การเผยแพร่ความรู้และทักษะการเล่นกีฬาฟุตบอล แก่นักกีฬา เยาวชนของชมรมกีฬาฟุตบอล จังหวัดอุดรธานี การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเองวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปใช้สถิติ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรม กีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี พบว่า

ปัญหาของการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัด อุดรธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.98, S.D.= 1.344) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ปัญหาด้าน

การสร้างระบบนิเวศทางการกีฬาเยาวชนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ($\bar{X}$ =3.02, S.D.= 1.322) 2) ปัญหาด้านการสร้างความสนใจและความรักในกีฬาให้กับเยาวชน ($\bar{X}$ =3.00, S.D.= 1.339) 3) ปัญหาด้านการเปิดโอกาสให้กับเยาวชนได้ออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ($\bar{X}$ =2.99, S.D.= 1.364) การจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ยที่วิเคราะห์ได้ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 ปัญหาด้านการสร้างระบบนิเวศทางการกีฬาเยาวชนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ลำดับที่ 2 ปัญหาด้านการสร้างความสนใจและความรักในกีฬาให้กับเยาวชน และลำดับที่ 3 ปัญหาด้านการเปิดโอกาสให้กับเยาวชนได้ออกกำลังกายและการเล่นกีฬา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี พบว่า

รูปแบบที่ได้มีลักษณะเป็นรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น รูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ที่ค้นพบ มีทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาระบบนิเวศทางการกีฬาเยาวชนที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม 2) ด้านการสร้างความสนใจและความรักในกีฬาให้กับเยาวชน 3) ด้านการเปิดโอกาสให้กับเยาวชนได้ออกกำลังกายและการเล่นกีฬา 4) ด้านการบูรณาการการทำงานของกลไกการบริหารจัดการกีฬาเยาวชน 5) ด้านการมีส่วนร่วมส่งเสริมการเล่นกีฬาของเยาวชนจากทุกภาคส่วน 6) ด้านการส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬาได้อย่างถูกต้องและการดูกีฬาเป็น และ 7) ด้านการส่งเสริมการบริหารจัดการกีฬาให้มีความโปร่งใส ในแต่ละด้านประกอบไปด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายกิจกรรม 4) กลวิธีการส่งเสริม และ 5) ตัวชี้วัด/การประเมินผล ส่วนการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบก่อนนำไปปฏิบัติจริง พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.71 , S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนผลการประเมินความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.22, S.D.= 0.68) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อทดลองและประเมินการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี พบว่า

ผลการทดลองรูปแบบการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬาในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ด้านการส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬาได้อย่างถูกต้องและการดูกีฬาเป็น ในกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้และทักษะการเล่นกีฬาฟุตบอล กับนักกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬาฟุตบอล จังหวัดอุดรธานี ผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และผลการทดสอบหลังการทดลองมีค่าร้อยละมากกว่า 60 ทั้งด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติ สรุปว่า ทดลองและประเมินผลรูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ผ่านการประเมิน สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่องรูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยทำการอภิปรายผลที่สำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัญหาการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากกิจกรรมการส่งเสริมกีฬาเยาวชน ยังไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในแหล่งที่อยู่อาศัยของนักกีฬาแต่ละแหล่ง ตลอดจนการพัฒนาสิ่งที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานการกีฬาก็ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดการส่งเสริมกีฬาของสมาคมกีฬา ทั้งในด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านบริหารจัดการและด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา ชมรมกีฬา ยังขาดเครื่องมือในการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจและรักการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาชนิดต่าง ๆ ตามความเหมาะสมทางด้านสรีระร่างกาย ตลอดจนเยาวชนยังเข้าไม่ถึงบริการต่าง ๆ ของชมรมกีฬาอย่างเท่าเทียม ผลการวิจัยสอดคล้องกับ (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว กีฬา กระทรวงกีฬา และการท่องเที่ยว, 2559) สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่ายังประสบปัญหาและอุปสรรคสำคัญหลายประการ อาทิ ขาดบุคลากรด้านการพลศึกษา ขาดการส่งเสริมและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาในระดับท้องถิ่น ขาดระบบพัฒนานักกีฬาและบุคลากรกีฬาในระยะยาว บุคลากรการกีฬายังขาดความเป็นมาตรฐาน ขาดการจัดเก็บ

ข้อมูล ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ขาดการดำเนินการนำแนวทางของแผนพัฒนา การกีฬาแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนขาดการบูรณาการการทำงานของ กลไกการบริหารจัดการกีฬา ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พันธุ์ปรี ดาบเงิน, 2539) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาในการ ดำเนินงานของสมาคมกีฬา จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานโดยรวมของสมาคมกีฬาจังหวัด มีปัญหาอยู่ ในระดับน้อย และปัญหาในการดำเนินงานในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านการ วางแผน ด้านการจัด องค์การ ด้านการจัดบุคลากร ด้านการงบประมาณ ด้านการอำนวยการ ด้านการประสานงาน และ ด้านการรายงานผล มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เพียงด้านเดียว ที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก และยังพบว่า มีบางรายการของบาง ด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ งบประมาณไม่ เพียงพอ จำนวนวัสดุอุปกรณ์ทางกีฬาไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ของสำนักงานมีไม่เพียงพอ ขาด เจ้าหน้าที่ทำงานด้านธุรการ สถานที่ ที่ใช้จัดกิจกรรมทางกีฬาไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ของ สำนักงานขาดความทันสมัย มีความล่าช้า ในการจัดหา และการซ่อมแซมอุปกรณ์ สำนักงาน ของสมาคมคับแคบเกินไป ขาดปัจจัยสำคัญ ในการวางแผน มีความล่าช้าในการพิจารณา งบประมาณและขาดบุคลากรทำงานด้านกีฬา

2. ผลการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่ง จังหวัดอุดรธานี รูปแบบที่ได้มีลักษณะเป็นรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) มีทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาระบบนิเวศทางการกีฬาเยาวชนที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคม 2) ด้านการสร้าง ความสนใจและความรักในกีฬาให้กับเยาวชน 3) ด้านการเปิด โอกาสให้กับเยาวชนได้ออกกำลังกายและการเล่นกีฬา 4) ด้านการบูรณาการการทำงานของ กลไกการบริหารจัดการกีฬาเยาวชน 5) ด้านการมีส่วนร่วมส่งเสริมการเล่นกีฬาของเยาวชนจาก ทุกภาคส่วน 6) ด้านการส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬาได้อย่างถูกต้องและการดูกีฬาเป็น และ 7) ด้านการส่งเสริมการบริหารจัดการกีฬาให้มีความโปร่งใส ในแต่ละด้านประกอบไปด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบข่ายกิจกรรม 4) กลวิธีการส่งเสริม และ 5) ตัวชี้วัด/การ ประเมินผล ส่วนการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบก่อนนำไปปฏิบัติ จริง ผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และผลการประเมินความเป็นไป ได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง รูปแบบที่ได้ ก็มีความสอดคล้องตรงกับปัญหาและความต้องการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ทั้ง 7 ด้าน นอกจากนั้นองค์ประกอบของรูปแบบในแต่ละด้านก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน จนกระทั่งทำให้รูปแบบผ่านการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ (สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ , 2559) แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2555 – 2559) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีเป้าประสงค์หลักคือ มุ่งหวังให้คนไทยได้รับการส่งเสริมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างถูกต้องจนเป็นวิถีชีวิต มีสุขภาพและสมรรถภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีน้ำใจนักกีฬา เพื่อหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวสู่ความสามัคคีและสมานฉันท์ มีการบริหารจัดการกีฬาทุกมิติอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิทยาศาสตร์การกีฬาพัฒนาศักยภาพนักกีฬาสู่ความเป็นเลิศอย่างมีมาตรฐานระดับสากล สอดคล้องกับแนวคิดของ (กรมพลศึกษา, 2559) ที่มีวิสัยทัศน์ พันธกิจวิสัยทัศน์ : "คนไทยออกกำลังกาย เล่นกีฬา และนันทนาการเป็นวิถีชีวิตเพื่อสุขภาวะที่ยั่งยืน"

3. ผลทดลองและประเมินการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี การทดสอบความรู้และทักษะการเล่นกีฬาฟุตบอล ของนักกีฬาเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง ผลการเปรียบเทียบการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และผลการทดสอบหลังการทดลองมีค่าร้อยละมากกว่า 60 % ทั้งด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติ สรุปว่า ทดลองและประเมินผลรูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ผ่านการประเมินสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากนักกีฬาเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการทดลองเป็นอย่างดี และชมรมกีฬาฟุตบอลก็มีคณะกรรมการชมรมและผู้ฝึกสอนที่เข้าใจในกลวิธีการพัฒนาของรูปแบบการส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬาในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ด้านการส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬาได้อย่างถูกต้องและการดูแลรักษาเป็น ในกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้และทักษะการเล่นกีฬาฟุตบอล จึงส่งผลให้การทดลองและประเมินการพัฒนารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี ผ่านการประเมิน ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมคิด พรหมจ้อย, เจริญชัย ทรงชัยกุล และศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์, 2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทาง

การพัฒนาการกีฬา ในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540-2544)” ผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531-2539) ตามแผนงานหลัก 6 แผนงาน พบว่า โดยรวมแผนพัฒนาการกีฬาที่ประสบ ความสำเร็จในระดับปานกลางมี 4 แผนงาน คือ แผนพัฒนาการกีฬาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการกีฬา เพื่อสุขภาพ แผนพัฒนาการกีฬาเพื่อการแข่งขัน และแผนพัฒนาการบริหารองค์กรในการพัฒนา การกีฬา สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ (สมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย, 2555) ที่มีพันธกิจในการพัฒนานักกีฬา และบุคลากรกีฬาให้มีขีดความสามารถเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ ให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านกีฬาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนอย่างมีคุณภาพ

สรุป

สุขภาพ หมายถึง สภาวะของความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ รวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี มิได้หมายถึงเพียงความปราศจากโรค หรือปราศจากความทุกข์พลภาพเท่านั้น การปรับปรุงส่งเสริมหรือดำรงรักษาสุขภาพ ก็นับเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลที่พึงมีต่อตนเอง ดังนั้นการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งผลดีต่อปัจจัยพื้นฐาน นำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดีในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 คณะกรรมการชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย ควรทำให้กิจกรรมการส่งเสริมกีฬาเยาวชนมีความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในแหล่งที่อยู่อาศัยนั้น ๆ ตลอดจนการพัฒนาสิ่งที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานการกีฬาให้สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวชี้วัดการส่งเสริมกีฬาของสมาคมกีฬา ทั้งด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านบริหารจัดการและด้านกิจกรรม ตลอดจนด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาให้มีมาตรฐาน

1.2 คณะกรรมการบริหารสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชมรมกีฬา นำเอารูปแบบส่งเสริมกีฬาเยาวชนของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย ทั้ง 7 ด้านไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับแต่ละชนิดกีฬา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบนิเวศทางการกีฬาเยาวชนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี

2.2 ควรทำวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการเล่นกีฬาให้กับเยาวชนอย่างถูกต้องและการดูแลรักษาเป็น ของชมรมกีฬา ในสังกัดสมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

- กรมพลศึกษา. (2559). เอกสารงานทดสอบสมรรถภาพทางกาย. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ.
- การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2537). รวบรวมกฎหมายของการกีฬาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยมิตรการพิมพ์.
- พันธุ์ปรี ดาเงิน. (2539). การศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานของสมาคมกีฬาจังหวัด. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย* (หน้า 14). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี. (2559). แผนยุทธศาสตร์สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี (พ.ศ.2560-2564). อุดรธานี.
- สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี. (2555). แผนยุทธศาสตร์สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดอุดรธานี (พ.ศ.2556-2559). อุดรธานี.
- สมคิด พรหมจ้อย, เจียรนัย ทรงชัยกุล และศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์. (2539). รายงานผลการศึกษานโยบายการพัฒนาการกีฬาในแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2540-2544). ม.ป.ท.
- สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ . (2559). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวกีฬา กระทรวงกีฬาและการท่องเที่ยว. (2559). แผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2560–2564). โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, โรงพิมพ์ฯ เร็นการพิมพ์.

อิทธิพลของความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อคำภาษาไทย
และรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น:
การศึกษาเชิงพฤติกรรม*

THE INFLUENCE OF GENDER AND PERSONALITY DIFFERENCES ON
DOMINANCE EMOTIONAL THAI WORDS AND PICTURE IN YOUNG
ADULTS: BEHAVIORAL STUDY.

จุฑารัตน์ รุ่งจรัส

Jutharat Rungchamrat

เสรี ชัดเข้ม

Seree Chadcham

ปรัชญา แก้วแก่น

Pratchaya Kaewkaen

สิริกรานต์ จันทเปรมจิตต์

Sirikran Juntapremjit

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand.

E-mail: rungchamrat@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลของผู้ใหญ่ตอนต้น จำแนกตามเพศ บุคลิกภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลของผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ใช้แบบแผนการทดลองแบบ 2x2 Factorial Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก (The Self-Assessment Manikin: SAM) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ

* Received 11 March 2019; Revised 31 March 2019; Accepted 31 March 2019.

วิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง (Two – Way ANOVA) กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่ศึกษาในปีการศึกษา 2560 อายุระหว่าง 18 - 24 ปี เป็นเพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย 20 คน เปิดเผยกลาง ๆ 20 คน และเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย 20 คน และเปิดเผยกลาง ๆ 20 คน รวมทั้งสิ้น 80 คน

ผลการวิจัยพบว่า

ความแตกต่างระหว่างเพศไม่มีอิทธิพลต่อการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัวและไม่กลัว ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพไม่มีอิทธิพลต่อการมอง คำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัวและไม่กลัว ไม่พบการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพจากการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัวและไม่กลัว

คำสำคัญ : อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล, บุคลิกภาพ, วัยผู้ใหญ่ตอนต้น

Abstract

This experimental research aims to compare the influence of gender and personality differences on dominance emotional Thai words and picture in young adults, which is 2x2 Factorial Posttest Design. The participants were 80 undergraduates, aged between 20-24 years old, in 2017's Burapha University academic year, divided in two personality groups; extrovert and ambivert. The materials are dominance emotional Thai words and picture, self-Assessment Manikin: SAM and the analytical technic is Two-Way ANOVA.

The results showed that;

The differences of gender are not influence to control and uncontrolled of Thai words and picture. The differences of personality are not influence to control and uncontrolled of Thai words and picture and There were no interaction between gender and personality of Thai words and picture in control and uncontrolled.

Keywords: Dominance, Personality, Young adults.

บทนำ

อารมณ์ (Emotion) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อารมณ์เปรียบเสมือนพลังที่ทรงอำนาจที่ส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ (Ferrarini et al., 2010) อารมณ์สามารถใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ความรู้สึกนึกคิด ช่วยให้เรียนรู้ที่จะรู้จักตนเองและผู้อื่น เป็นแรงผลักดันให้เกิดความกระตือรือร้นในการดำเนินชีวิต รู้จักต่อสู้และเอาตัวรอด ช่วยให้ร่างกายพร้อมตอบสนองต่อสิ่งเร้า และแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Feldman, R. S., 2013) อารมณ์จำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) อารมณ์ด้านความประทับใจ (Valence) 2) อารมณ์ด้านการตื่นตัว (Arousal) และ 3) อารมณ์ด้านการมีอิทธิพล (Dominance) (Buechel, S., & Hahn, U., 2017) (Sood, S. O., 2008) และจำแนกตามมิติได้เป็น 2 มิติหลัก คือ อารมณ์ความรู้สึกทางบวก (Positive Affective: PA) และอารมณ์ความรู้สึกทางลบ (Negative Affective: NA) (Santrock, J. W., 2003)

อารมณ์ (Emotion) เป็นสภาวะทางจิตใจ (Mental State) และร่างกายที่มีความซับซ้อน ประกอบด้วย

กระบวนการทางสรีรวิทยา การแสดงออกทางพฤติกรรม และกระบวนการทางจิตวิทยา (Power, 2010) ซึ่งกระบวนการทางจิตวิทยาจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าเข้ามากระตุ้นผ่านระบบประสาทสัมผัส เกิดกระบวนการรับรู้ และตีความหมายจากประสบการณ์ในอดีตจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสภาวะภายในร่างกาย และตอบสนองออกมาทางพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การยิ้มเพื่อแสดงถึงความสุข (Happiness) การทำหน้านิ่งเพื่อแสดงความเสียใจหรือความทุกข์ (Sadness) การแสดงออกทางใบหน้าเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ที่มีลักษณะเป็นสากล สามารถสังเกตเห็นได้ และเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้วัดอารมณ์ โดยทั่วไปวิธีการวัดทางอารมณ์แบ่งได้เป็น 3 วิธี คือ 1) วิธีการวัดแบบรายงานตนเอง (Self-Reports of Emotion) เป็นแบบวัดในลักษณะ rating scale 2) วิธีการวัดทางสรีรวิทยา (Physiological Measurement) เป็นการวัดการเปลี่ยนแปลงของร่างกายโดยใช้เครื่องมือตรวจจับและแปลสัญญาณทางสรีรวิทยาที่เกิดขึ้น เช่น การหายใจ (Respiration: RSP) การวัด

คลื่นไฟฟ้าสมอง (Electroencephalogram: EEG) และ 3) วิธีการวัดแบบสังเกตพฤติกรรม (Behaviors Observation) เป็นการวัดพฤติกรรมที่เราเห็นจากการแสดงออกทางใบหน้า

มนุษย์รับรู้สิ่งเร้าได้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ซึ่งส่วนใหญ่รับรู้ ผ่านการมองเห็น (Visual Perception) คิดเป็นร้อยละ 70 ของระบบประสาทรับความรู้สึก การมองเห็นจัดอยู่ในระบบประสาทรับความรู้สึกพิเศษ (Special Senses) ที่ทำให้มนุษย์และสัตว์สามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระตุ้นผ่านทางตา และหากเปรียบเทียบระหว่างระบบประสาทรับความรู้สึกทั้งหมด การมองเห็นจึงสำคัญที่สุดสำหรับการดำรงชีวิต (ราตรี สุตทรวง และวีระชัย สิงหนิยม, 2545) เพราะในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมักใช้รูปภาพ และคำ เพื่ออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รูปภาพและคำรับรู้ได้ ด้วยการมองเห็น โดยการทำงานร่วมกันระหว่างตาและสมอง ตาทำหน้าที่เก็บภาพและวิเคราะห์ข้อมูลจากการมองเห็นโดยอาศัยขั้นตอนการส่งข้อมูลภายในสมองส่วนท้ายทอย (Occipital Lobe) ทั้งในส่วนของ ไพรมารี วิซวล คอร์เท็กซ์ (Primary Visual Cortex) และแอสโซซิเอชัน วิซวล แอเรีย (Association Visual Area) บริเวณบรีดแมนน์ (Broadmann Area) ที่ 17, 18 และ 19 ก่อนที่จะส่งข้อมูลไปยังสมองส่วนขมับ (Temporal Lobe) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตีความสิ่งที่มองเห็น (Meaning of Visualized Objects) และประมวลผล ที่ได้จากการรับรู้ความรู้สึกจากระบบอื่น ๆ (พัชรี คุณคำชู, 2555) ตามทฤษฎีของสคาสเตอร์ (Schachter-Cognitive Theory) ในปี ค.ศ. 1971 อธิบายถึงการเกิดขึ้นของอารมณ์โดยนำเสนอในเชิงกระบวนการรู้คิด เน้นการรับรู้ของสภาวะอารมณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตีความของสถานการณ์และทางสรีระการมองเห็นสิ่งเร้า (Arousal) นั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีแสงจากวัตถุที่กำลังมองตกกระทบกับตัวรับภาพในดวงตา (Photoreceptor) ซึ่งมีเซลล์รับภาพที่จอประสาทตา (Retina) เรียกว่าเซลล์รูปแท่ง (Rod Cell) ทำหน้าที่รับแสง และเซลล์รูปกรวย (Cone Cell) ทำหน้าที่รับสี (Color) และส่งข้อมูลไปยังสมอง สมองส่วนรับภาพจะจัดเรียง แปลผลข้อมูล และสร้างเป็นภาพให้รู้สึกมองเห็นได้ กระแสประสาทจากเซลล์รับความรู้สึก (Receptor Cells) จะถูกส่งผ่านใยประสาท (Nerve fiber) ไปสู่สมองส่วนท้ายทอย (Visual Cortex) ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการมองเห็น จากนั้นข้อมูลจะถูกส่งต่อไปยังสมองส่วนลิมบิก (Lymbic System) และส่วนฮิปโปแคมปัส (Hippocampus) ซึ่งเป็นสมองส่วนความจำเพื่อทบทวนว่าเป็นสิ่งที่เคยรับรู้มาก่อนหรือเป็นสิ่งใหม่ เพื่อคิดประมวลผล และประเมินอารมณ์จากสิ่งเร้าที่เกิดจากการมองเห็น

จากการศึกษาเชิงพฤติกรรมถึงความต่างของเพศในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย ให้คะแนนภาพไม่ประทับใจต่ำกว่าคะแนนกลาง ขณะที่เพศชายที่มีบุคลิกภาพเรียบง่ายให้คะแนนภาพที่ไม่ประทับใจสูงกว่า จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่า ปัจจัยทางด้านเพศ และบุคลิกภาพนั้นส่งผลต่ออารมณ์ โดยทั่วไปเพศชายมักแสดงออกทางอารมณ์ ด้วยพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเพศหญิง ที่จะแสดงอารมณ์ผ่านทางใบหน้า และการสื่อสาร (Kret, M. E., & De Gelder, B., 2012) ในขณะที่เพศชายมีความสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีกว่าเพศหญิง (Cai, A., Lou, Y., Long, Q., & Yuan, J. 8, 2016) และตอบสนองต่ออารมณ์เชิงลบน้อยกว่าเพศหญิง (Gard, M. G., & Kring, A. M., 2007) ทั้งนี้การแสดงออกทางอารมณ์ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงนั้นยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์และปัจจัยแวดล้อมอีกด้วย

เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ สถาบันแห่งชาติของศูนย์สุขภาพจิต อารมณ์และ ความใส่ใจ มหาวิทยาลัยฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา (The National Institute of Mental Health Center for Emotion and Attention at the University of Florida) ได้พัฒนาเครื่องมือที่เป็นสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้น ให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก และจัดทำเป็นบรรทัดฐานในการศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก 4 ประเภท ได้แก่ 1) สิ่งเร้าในลักษณะที่เป็นภาพ (International Affective Picture System: IAPS) 2) สิ่งเร้าลักษณะที่เป็นเสียง (International Affective Digital Sounds: IADS) 3) สิ่งเร้าลักษณะที่เป็นคำ (Affective Norms for English Words: ANEW) และ 4) สิ่งเร้าที่มีลักษณะเป็นข้อความ (Affective Norms for English Text: ANET) ส่วนประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดและเครื่องมือดังกล่าวมาพัฒนาและจัดทำเป็นคลังรูปภาพ คลังคำ คลังเสียง และคลังข้อความเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการศึกษาทางด้านอารมณ์ที่มีบริบทเหมาะสมกับคนไทยเช่นกัน แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่นำรูปภาพ และคำที่เร้าอารมณ์มาประสมกันเพื่อใช้ในการศึกษาทางด้านพฤติกรรมและด้านสรีรวิทยา

จากเหตุผลและข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อรูปภาพและคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งจะศึกษา ในลักษณะเชิงพฤติกรรม โดยให้สิ่งเร้าที่เป็นคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล 2 ลักษณะ คือลักษณะกลัว (Uncontrol) และลักษณะ

ไม่กลัว (Control) ซึ่งผลการศึกษานี้จะได้อาารมณัที่เป็นประโยชน์เก็ยวกับการให้คะแนนทางด้านพฤติกรรมที่ได้จากการทดลอง และเป็นองค์ความรู้ด้านอาารมณัต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอาารมณัด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ในประเด็นดังนี้

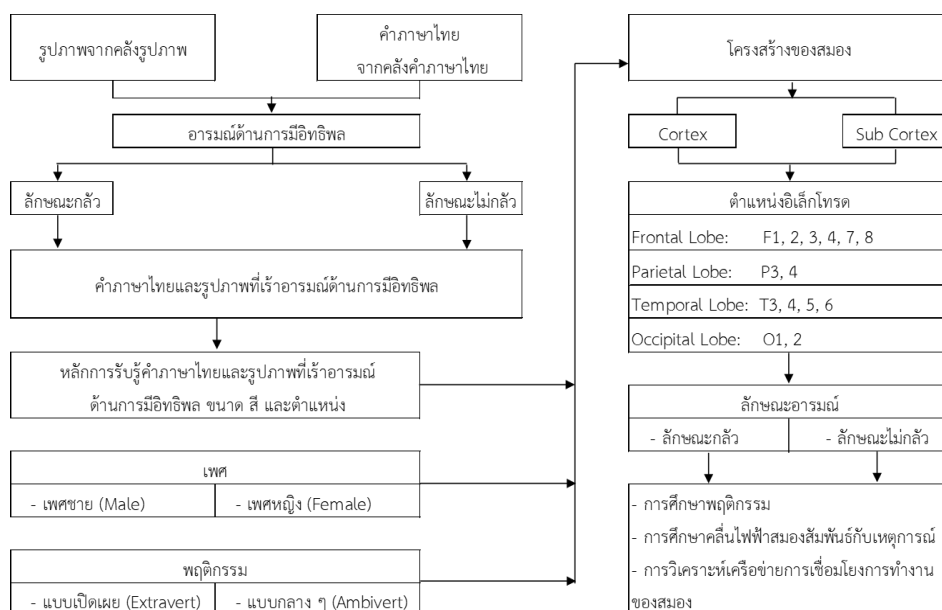
1. เปรียบเทียบอาารมณัด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจำแนกตามเพศ ขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอาารมณัด้านการมีอิทธิพล
2. เปรียบเทียบอาารมณัด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจำแนกตามบุคลิกภาพ ขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอาารมณัด้านการมีอิทธิพล
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออาารมณัด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอาารมณัด้านการมีอิทธิพล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพ ในเชิงพฤติกรรมที่มีต่อคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอาารมณัด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนั้นจะศึกษาโดยการคัดเลือกรูปภาพจากระบบคลังรูปภาพที่สื่อความหมายทางด้านอาารมณัความรู้สึกในบริบทของคนไทย ที่พัฒนาโดย (ธวัชชัย ศรีพรงาม, เสรี ชัดแฉ้ม และสมพร สุทัศนีย์, 2558) และคำภาษาไทยจากระบบคลังคำภาษาไทยบรรทัดฐานด้านอาารมณัความรู้สึกในบริบทของคนไทย โดย (จันทร์เพ็ญ งามพรม, เสรี ชัดแฉ้ม และพีร วงศ์อุปราช, 2560) มาพัฒนาเป็นสื่อเร้าให้เหมาะกับบริบทของสังคมไทย อาารมณัด้านการมีอิทธิพล (Dominance) หมายถึง อาารมณัที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมผ่านประสาทสัมผัสทางการมองเห็น (Vision) และการได้ยิน (Hearing) เกิดกระบวนการรับรู้ ตีความ และตอบสนอง ส่งผลต่อความสามารถในการควบคุมหรือมีอำนาจเหนือสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม มีพลังหรือไม่มีพลังและกลัวหรือไม่กลัวต่อสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะได้แก่ ลักษณะการมีอิทธิพลที่ด้อยกว่าหรือไม่กลัว (Uncontrolled) ลักษณะเฉย ๆ (Neutral) และลักษณะการมีอิทธิพลที่เหนือกว่าหรือไม่กลัว (Control) ตามแนวคิดของ (Mehrabian, A., 1996) โดยอาารมณักับสมองมีความเกี่ยวข้องและทำงานสัมพันธ์กันสมองแต่ละส่วนจะมีหน้าที่แตกต่างกัน เมื่อได้รับการกระตุ้นจากสื่อเร้าผ่านทางตา สมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมองเห็น (Visual Cortex) ก็จะทำหน้าที่ ส่ง

สัญญาณไปยังสมองส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการเตรียมพร้อม กระแสประสาทที่ส่งตรงไปยัง ก้านสมองจะทำให้ร่างกายเกิดการตอบสนอง การแสดงออกทางอารมณ์และการตอบโต้โดยอัตโนมัติ นั้น เกิดจากการตอบสนองของระบบลิมบิก (Limbic System) ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับอารมณ์ ประกอบด้วยทาลามัส (Thalamus) ทำหน้าที่รับส่งข้อมูลจากประสาทและไขสันหลังไปสู่สมอง และจากสมองมายังไขสันหลังและระบบประสาทรวม ไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของร่างกายในส่วนที่สำคัญ เช่น อุณหภูมิของร่างกาย การเต้นของหัวใจ ความหิว ความรู้สึก และสร้างฮอร์โมนประสาทควบคุมการหลั่งของต่อมใต้สมองส่วนหน้า ฮิปโปแคมปัส (Hippocampus) ทำหน้าที่ควบคุมการเรียนรู้ และความจำ จัดระบบ จัดเก็บข้อมูล และเปลี่ยนข้อมูลจากระบบความจำระยะสั้นเป็นระบบความจำระยะยาว และมีอะมิกดาลา (Amygdala) ทำหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับความทรงจำที่เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก และการแสดงสีหน้าที่เกี่ยวกับความกลัว จากนั้นข้อมูลจะถูกส่งต่อไปยังสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) เพื่อทำการคิดวิเคราะห์ และประมวลผลเพื่อการแสดงอารมณ์และพฤติกรรม (Wood, S. E., Wood, E. G., & Boyd, D. , 2008) ซึ่งสามารถวัดระดับการตอบสนองทางอารมณ์ ได้จากคะแนนพฤติกรรมที่ได้จากการประเมินตนเอง (Self-Assessment Manikin: SAM) ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ 2X2 Factorial Posttest Design (Between Subjects) (Edmond, W.A., & Kennedy, T.D., 2017) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

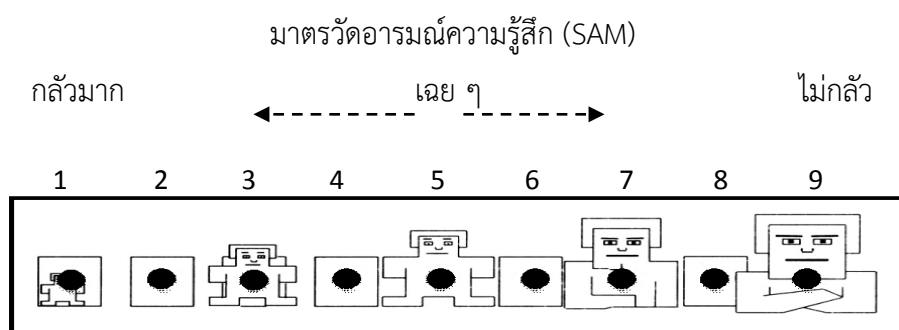
1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาชั้นปีที่ 1 – 4 ที่มีอายุระหว่าง 20 – 24 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2560 โดยเป็นเพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย 20 คน บุคลิกภาพกลาง ๆ 20 คน เพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย 20 คน และบุคลิกภาพกลาง ๆ 20 คน รวมทั้งสิ้น 80 คน โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยยินดีเข้าร่วมการวิจัย และคัดผู้เข้าร่วมการวิจัยตามเกณฑ์คุณสมบัติการคัดเข้าของกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 กิจกรรมการทดลองการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ประกอบด้วย 1) รูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะอารมณ์กลัว 12 ภาพ และลักษณะอารมณ์ไม่กลัว 12 ภาพ รวมทั้งหมด 24 ภาพ 2) คำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะอารมณ์กลัว 12 คำ และลักษณะอารมณ์ไม่กลัว 12 คำ รวมทั้งหมด 24 คำ

2.2 มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก (The Self-Assessment Manikin: SAM) ของ (Bradley, M. M., & Lang, P. J., 1994) ดังตัวอย่างที่แสดงภาพที่ 2

ภาพที่ 2 มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก (SAM) ด้านการมีอิทธิพล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม – 5 มิถุนายน 2561 เก็บข้อมูลวันละ 5 คน หรือตามความเหมาะสม โดยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ล่วงหน้า จากนั้นดำเนินเก็บข้อมูล ในห้องปฏิบัติการ "ศูนย์ความเป็นเลิศทางวิทยาการปัญญา" วิทยาลัย วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้เข้าร่วมการทดลองแต่ละคนเป็นผู้ที่มี คุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเข้า และยินดีเข้าร่วม การวิจัย ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ ด้านการมีอิทธิพลด้วยมาตรวัดอารมณ์ ความรู้สึก และดำเนินการเก็บข้อมูลดังนี้ 1) ชี้แจงผู้เข้าร่วมการทดลองและแนะนำมาตรวัด อารมณ์ความรู้สึก (SAM) 2) ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของการประเมินให้คะแนนรูปภาพและ คำ ที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล พร้อมยกตัวอย่าง 3) เมื่อผู้เข้าร่วมการทดลองพร้อม เริ่ม ดำเนินการเก็บข้อมูล แต่ละภาพด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยให้ผู้เข้าร่วมการทดลองมองคำ ภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ ด้านการมีอิทธิพลที่มีความยาว 6 วินาที หลังจากนั้น ประเมินให้คะแนนรูปภาพและคำดังกล่าวตามอารมณ์ความรู้สึกแรกที่เกิดขึ้นจริงของตนเอง เป็นเวลา 10 วินาที โดยการกดตัวเลขในคีย์แพด (Keypad) ตามคำชี้แจง ที่ได้กำหนดไว้ ทำ เช่นนี้จนครบ 12 ภาพ และก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมการทดลองในชุดอารมณ์ต่อไป ผู้เข้าร่วมการ ทดลองจะมีเวลาพัก 15 นาที เพื่อประเมินความพร้อมทางด้านอารมณ์ และร่างกาย ด้วยการ ทำแบบประเมินอารมณ์ PANAS และวัดความดันโลหิต จากนั้นทำการทดลองต่อจนจบการ ทดลอง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การทดลองการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์คะแนนที่ได้จากการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในแต่ละภาพ จากแบบวัดมาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก (The Self-Assessment Manikin: SAM) จำแนกตามเพศ และบุคลิกภาพ ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนที่ได้ จากการมองคำภาษาไทย และรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง (Two – Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลด้านพฤติกรรมจากการทดลองการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น โดยใช้มาตรวัดอารมณ์ความรู้สึก Self-Assessment Manikin (SAM) มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

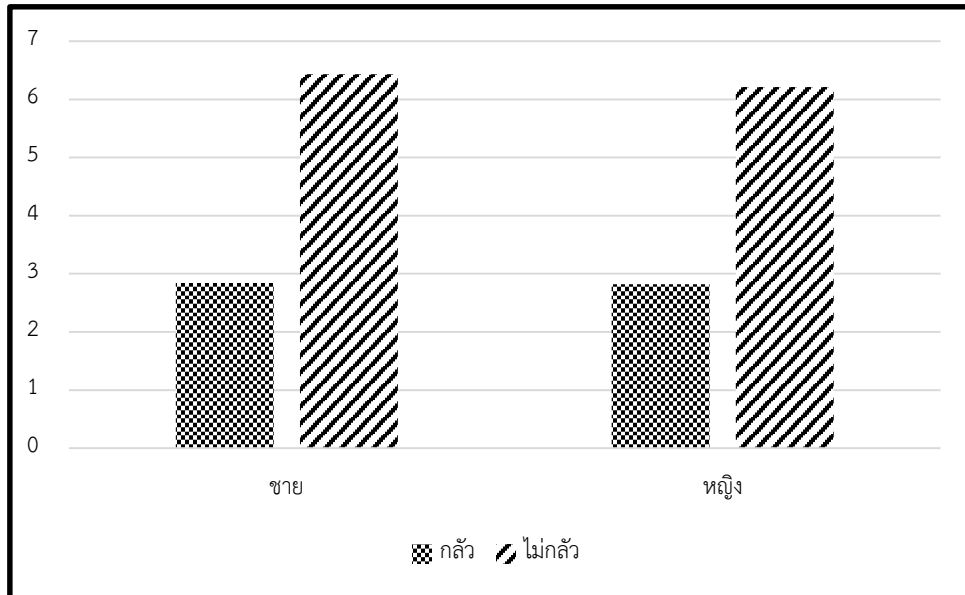
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลจำแนกตามเพศ

ลักษณะภาพ	เพศ			
	ชาย (N=40)		หญิง (N=40)	
	Mean	SD	Mean	SD
กลัว	2.84	1.54	2.82	1.91
ไม่กลัว	6.43	1.11	6.21	1.28

จากตารางที่ 1 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชายให้คะแนนเฉลี่ยภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ในลักษณะกลัว เท่ากับ 2.84 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.54 ภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ในลักษณะไม่กลัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.11

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงให้คะแนนเฉลี่ยภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว เท่ากับ 2.82 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.91 และภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.28 แสดง

ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการมองภาพ ที่เราอารมณ์ด้านความจำแนกตามเพศเป็นกราฟแท่ง ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 คะแนนเฉลี่ยจากการมองภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลจำแนกตามเพศ

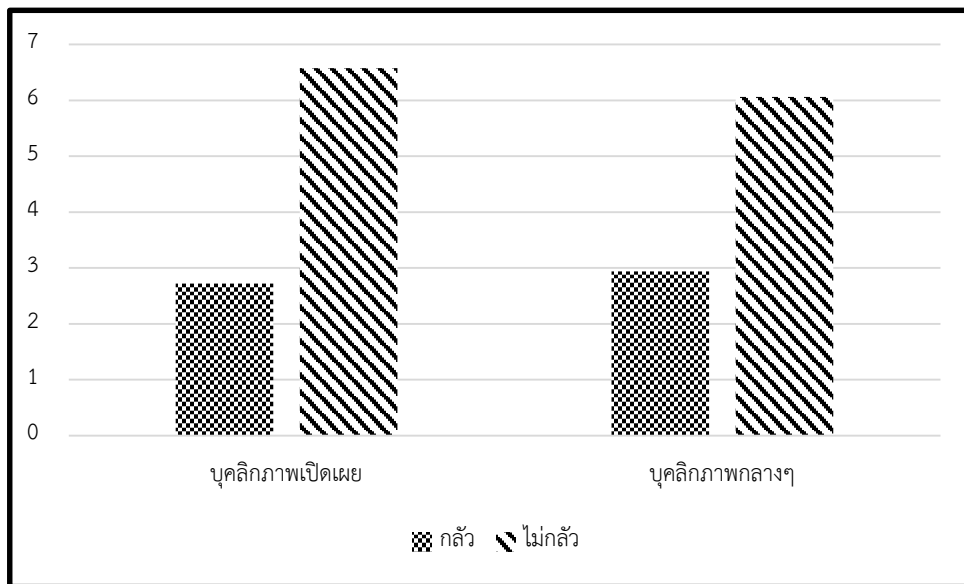
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลจำแนกตามบุคลิกภาพ

ลักษณะภาพ	บุคลิกภาพ			
	เปิดเผย (N=40)		กลาง ๆ (N=40)	
	Mean	SD	Mean	SD
กลัว	2.72	1.50	2.94	1.93
ไม่กลัว	6.58	1.03	6.06	1.30

จากตารางที่ 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยให้คะแนนเฉลี่ยภาพที่เราอารมณ์ ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว เท่ากับ 2.72 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.50 ภาพที่เราอารมณ์ ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.03

กลุ่มตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ ให้คะแนนเฉลี่ยคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว เท่ากับ 2.94 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.93 และคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัว มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 6.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 แสดงความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลจำแนกตามบุคลิกภาพเป็น กราฟแท่ง ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 คะแนนเฉลี่ยจากการมองภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลจำแนกตามบุคลิกภาพ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล

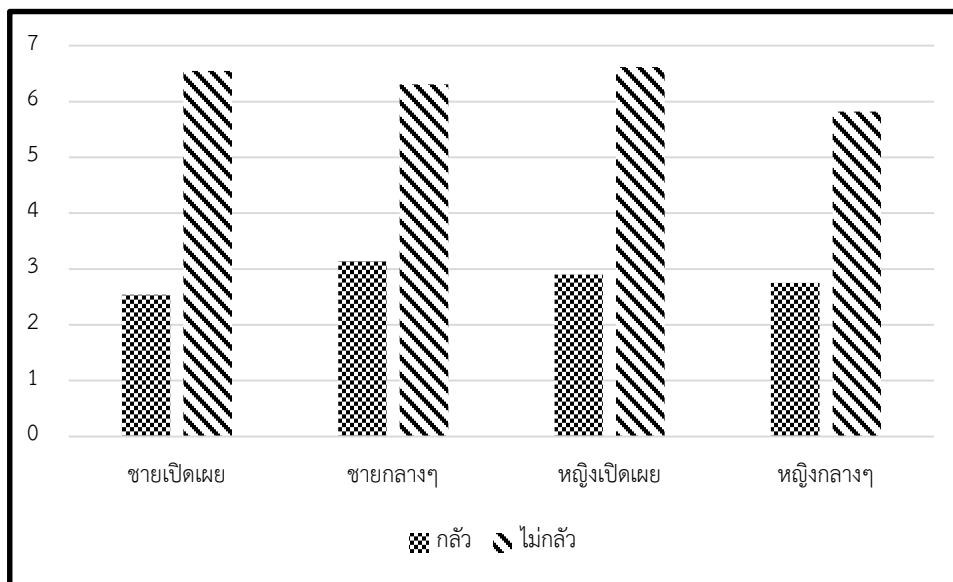
ลักษณะภาพ	เพศชาย				เพศหญิง			
	บุคลิกภาพเปิดเผย		บุคลิกภาพกลาง ๆ		บุคลิกภาพเปิดเผย		บุคลิกภาพกลาง ๆ	
	(N=20)		(N=20)		(N=20)		(N=20)	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
กลัว	2.54	1.16	3.14	1.76	2.90	1.16	2.75	2.04
ไม่กลัว	6.55	0.87	6.31	1.27	6.62	1.14	5.82	1.26

จากตารางที่ 3 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยให้คะแนนเฉลี่ยคำภาษาไทย และรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว เท่ากับ 2.54 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.16 และคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.87 กลุ่มตัวอย่างเพศชายที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ ให้คะแนนเฉลี่ยคำภาษาไทย และรูปภาพ ที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว เท่ากับ 3.14 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.76 และคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.27

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย ให้คะแนนเฉลี่ยคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว เท่ากับ 2.90 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.16 และคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.14

กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่มีบุคลิกภาพกลาง ๆ ให้คะแนนเฉลี่ยคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว เท่ากับ 2.75 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.04 และคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ในลักษณะไม่กลัวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.82 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.26 แสดงความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลเป็นกราฟแท่งดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 คะแนนเฉลี่ยจากการมองรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัวจำแนกตามเพศและบุคลิกภาพ

Test of Between-Subject Effects					
	SS	df	MS	F	p
เพศ	.003	1	.003	.001	.975
บุคลิกภาพ	1.013	1	1.013	.332	.566
เพศ*บุคลิกภาพ	2.813	1	2.813	.923	.340

จากตารางที่ 4 แสดงว่า ความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพไม่มีอิทธิพลต่อการมองรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ จากการมองรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะกลัว

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัว จำแนกตามเพศและบุคลิกภาพ

Test of Between-Subject Effects					
	SS	df	MS	F	p
เพศ	.903	1	.903	.652	.422
บุคลิกภาพ	5.425	1	5.425	3.918	.051
เพศ*บุคลิกภาพ	1.513	1	1.513	1.092	.299

จากตารางที่ 5 แสดงว่า ความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพไม่มีอิทธิพลต่อการมองรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัว และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพจากการมองรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในลักษณะไม่กลัว

ผลการศึกษาอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพ ที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. กิจกรรมการทดลองมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จำนวน 2 ชุด ตามลักษณะอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล คือ ลักษณะกลัว และลักษณะไม่กลัว แต่ละชุดประกอบด้วยคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลจำนวน 12 ภาพ ซึ่งกิจกรรมแต่ละชุดใช้เวลาประมาณ 4 นาที และพักระหว่างชุดกิจกรรมประมาณ 15 นาที

2. ผลการเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล พบว่าความแตกต่างระหว่างเพศ ไม่มีผลต่อการมองคำภาษาไทยที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว

3. ผลการเปรียบเทียบอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีบุคลิกภาพเปิดเผย กับบุคลิกภาพกลาง ๆ ขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล พบว่าความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพไม่มีผลต่อการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เร้าอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว

4. ผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับบุคลิกภาพต่ออารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ขณะมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว

การอภิปรายผล

การศึกษาอารมณ์ด้านการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นลักษณะกลัว และลักษณะไม่กลัว ทำการทดสอบเปรียบเทียบโดยจำแนกตามเพศ บุคลิกภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า อารมณ์ด้านการมีอิทธิพลนั้นเกิดขึ้น เมื่อได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าผ่านทางตา โดยสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมองเห็นก็จะทำหน้าที่ส่งสัญญาณไปยังสมองส่วนต่าง ๆ และกระแสประสาทที่ส่งตรงไปยังก้านสมองจะทำให้ร่างกายเกิดการตอบสนอง แสดงออกทางอารมณ์และการตอบโต้โดยอัตโนมัติ จากการศึกษาของ (Domes et al, 2010) ที่ศึกษาเรื่อง การตอบสนองของเพศชายและเพศหญิงที่มีต่อรูปภาพเชิงลบจากภาพถ่ายสมองนั้น ไม่พบความแตกต่างในการรับรู้อารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยนี้ที่พบว่าปัจจัยทางด้านเพศ ไม่มีผลต่อการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว อีกทั้งไม่พบความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพส่งผล ต่อการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพ เมื่อมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว

สรุป

ปัจจัยทางด้านเพศและบุคลิกภาพไม่มีผลต่อการมองคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ ด้านการมีอิทธิพล ลักษณะกลัวและลักษณะไม่กลัว และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและบุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่องอิทธิพลของความแตกต่างระหว่างเพศและบุคลิกภาพที่มีต่อคำภาษาไทยและรูปภาพที่เราอารมณ์ด้านการมีอิทธิพลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1.1 นักการตลาด และนักประชาสัมพันธ์สามารถนำวิธีการจับคู่ภาพและคำที่มีอิทธิพลไปประยุกต์ใช้ ในการสื่อสารให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

1.2 เจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยสามารถนำภาพ และคำที่สื่อความหมายลักษณะกลัวไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสาร และจัดทำป้ายเตือนด้านความปลอดภัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ครอบคลุม และเป็นตัวแทนของประชากรได้มากยิ่งขึ้น จึงควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในทุกช่วงวัย และใช้จำนวนตัวอย่างมากกว่าเดิม

เอกสารอ้างอิง

จันทร์เพ็ญ งามพรม, เสรี ชัดเข้ม และพีร วงศ์อุปราช. (2560). การพัฒนาระบบคลังคำ

ภาษาไทย บรรทัดฐาน ด้านอารมณ์ความรู้สึก. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 15(2), 162-178.

ธวัชชัย ศรีพรงาม, เสรี ชัดเข้ม และสมพร สุทัศนีย์. (2558). การพัฒนาระบบคลังรูปภาพที่สื่อความหมายทางด้าน อารมณ์ความรู้สึกในบริบทของคนไทย. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 13(2), 57-70.

พัชรี คุณคำชู. (2555). *ประสาทวิทยาศาสตร์ประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราตรี สุดทรง และวีระชัย สิงหนิยม. (2545). *ประสาทสรีรวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bradley, M. M., & Lang, P. J. (1994). Measuring emotion: The self-assessment manikin and the semantic differential. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 25(1), 49-59.

- Buechel, S., & Hahn, U. (2017). EMOBANK: Studying the Impact of Annotation Perspective and Representation Format on Dimensional Emotion Analysis. EACL 2017.
- Feldman, R. S. (2013). Understanding psychology (11th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Cai, A., Lou, Y., Long, Q., & Yuan, J. 8. (2016). The sex differences in regulating unpleasant emotion by expressive suppression: extraversion matters. *Frontiers in Psychology*, 1011(7), 1011-1021.
- Domes et al. (2010). The neural correlates of sex differences in emotional reactivity and emotion regulation. *Human Brain Mapping*, 31(5), 758-769.
- Edmond, W.A., & Kennedy, T.D. (2017). An applied reference guide to research designs: Quantitative, qualitative, and mixed methods (2nd ed.). California: SAGE Publication .
- Ferrarini et al. (2010). The emotional response to wine consumption. *Food Quality and Preference*, 21(7), 720-725.
- Gard, M. G., & Kring, A. M. (2007). Sex differences in the time course of emotion. *Emotion*, 7(2), 429.
- Kret, M. E., & De Gelder, B. (2012). A review on sex differences in processing emotional signals. *Neuropsychologia*, 50(7), 1211-1221.
- Mehrabian, A. (1996). Pleasure-arousal-dominance: A general framework for describing and measuring individual differences in temperament. *Current Psychology*, 14(4), 261-292.
- Santrock, J. W. (2003). Psychology: Essentials. Boston: McGraw-Hill.
- Sood, S. O. (2008). Emotional computation in artificial intelligence education. ใน *AAAI Artificial Intelligence Education Colloquium* (หน้า 74-78).
- Wood, S. E., Wood, E. G., & Boyd, D. . (2008). Mastering the world of psychology (3rd ed.). Massachusetts: Pearson.

การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
ของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย*

DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION MODEL BASED
ON BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF
MAHAYANA SANGHA IN THAILAND.

พระมหาสุริยา คั่นฟ้าบ (แสงอินตา)

Phramaha Suriya Khanprab (Sanginta)

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน

PhramahaYannawat Thitavaddhano

สิน งามประโคน

Sin Ngampracon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: suriya5179@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อสร้างการพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเริ่มศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์มหายานจำนวน 6 โรงเรียน โดยศึกษาสภาพความเป็นจริงที่มีอยู่ในปัจจุบัน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้นด้วยการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยการจัดสนทนากลุ่มรับรองรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 รูป/คน ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. สภาพการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย โรงเรียนได้ แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย พบว่า 1) การบริหารงานฝ่ายวิชาการ ผู้บริหารต้องมีการปรับพื้นฐานการเรียน การสอน สำหรับผู้เรียนให้เหมาะสมและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนโดยเน้น

* Received 11 March 2019; Revised 13 March 2019; Accepted 13 March 2019.

ผู้เรียนมีส่วนร่วม และใช้สื่อให้ทันสมัย 2) การบริหารงานงบประมาณ มีจำนวนจำกัดต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้มีจิตศรัทธาและชุมชน ตลอดจนเครือข่ายโรงเรียน 3) การบริหารงานบุคคล โรงเรียนต้องพัฒนาครูผู้สอนเพื่อให้มีความพร้อมในการสอนและเพิ่มครูสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ 4) การบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารได้มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ระหว่างบุคลากรและผู้เรียนเพื่อช่วยเหลือกัน

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการดำเนินงาน 4) หลักพุทธบริหารการศึกษา และ 5) ประเมินผลโดยการบูรณาการหลักพุทธบริหารการศึกษา ดำเนินการได้ดังนี้ (1) การบริหารฝ่ายวิชาการ ผู้บริหารใช้หลักธรรม โยนิโสมนสิการ, อิทธิบาท 4 (2) การบริหารฝ่ายงบประมาณใช้หลักกุศลมูล 3, (3) การบริหารงานฝ่ายบุคคลใช้หลักทศพิธราชธรรม, พรหมวิหารธรรม 4 (4) การบริหารงานฝ่ายทั่วไปใช้หลักธรรม กัลยาณมิตตตา, พละ 5 และใช้กระบวนการการพัฒนาด้วยการส่งเสริมการศึกษาคุณงานนอกสถานที่ อบรมและศึกษาต่อเพื่อพัฒนางานทุกด้านให้มีคุณภาพ

3. รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ที่ได้รับการพิจารณารับรองจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว มีรูปแบบการบริหารการศึกษาประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ หลักพุทธบริหารการศึกษา และประเมินผลโดยยึดรูปแบบการบริหารการศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย เพื่อดำเนินการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาและวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนในคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทยตามรูปแบบ Mahayana Buddhism Model ที่มีคุณภาพในบริบทของบริหารจัดการการศึกษา

คำสำคัญ : รูปแบบ, หลักพุทธบริหารการศึกษา, มหานิกาย

Abstract

This dissertation aims to develop an educational administration model based on Buddhist educational administration of Mahayana Sangha in Thailand. The research process was started by the study of the current educational administration condition of Mahayana Sangha from 6 schools. The data were

collected from the school stakeholders, documents, research works and connoisseurship with 11 experts. The study results showed that:

1. The educational administration of Mahayana Sangha in Thailand was divided into 4 main sections; 1) Academic administration, the school administrators had to adjust the level of teaching and learning, develop learning media for learnercentered learning, and implement the modern technology in school, 2) Budget administration, with limitation of budget, schools had to raise the fund from people, community and school networks, 3) Personnel administration, teachers had to be developed in teaching skills and the number of teachers had to be increased, and 4) General administration, teachers and students had been encouraged in teamwork and giving assistance to each other.

2. The development of educational administration according to Buddhist educational administration of Mahayana Sangha in Thailand consisted 4 components; 1) Principle, 2) Objective, 3) Work process, 4) Buddhist administration education principles and 5) Assessment. The integration of Buddhist educational administration can be done as follows; (1) Academic administration integrated with Yonisomanasikara and Iddhipada, (2) Budget administration integrated with 3 wholesome roots, (3) Personnel administration integrated with the principles of the tenfold code of the king and Brahmavihara Dhamma, and (4) General administration integrated with the principles of Kalyanamittata, Bala, and training, further study and field trip study.

3. The educational administration model based on Buddhist educational administration approved by connoisseurship consisted of principle, objective, process, and assessment based on the 4 components of educational administration system in order to operate educational management and observe the organizational culture of schools under the administration of Mahayana Sangha in Thailand effectively and successfully.

Keywords: Model, Buddhist Education, Mahayana.

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาทรงสั่งสอนด้วยหลักธรรมวินัยเน้นให้พุทธบริษัทเข้าถึงแก่นหลักคำสอนพระพุทธศาสนาด้วยศีล สมาธิปัญญา และกระบวนการพัฒนาการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งพุทธบริษัทเป็นบุคคลสำคัญเพราะเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่เป็นแบบอย่างแห่งการประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและเป็นผู้ฝึกอบรมสั่งสอนศีลธรรมและจริยธรรมและเป็นผู้นำด้านจิตใจของประชาชน ซึ่งเป็นรูปแบบและหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางสังคมดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์ และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์ทั้งหลาย” นี่ก็เป็นการประกาศนโยบายครั้งแรกในการออกเผยแผร์หลักคำสอนแก่ประชาชนซึ่งถือว่าออกไปให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยมีพระพุทธองค์เป็นผู้การบริหารองค์กรสำหรับการศึกษาในสมัยพุทธกาล และพระองค์ทรงมีลักษณะความเป็นผู้นำที่ยอดเยี่ยมเป็นแบบอย่างแก่พุทธบริษัททั่วไป

ต่อมาพระพุทธศานามหายานได้เข้ามายังประเทศไทยในสมัยกรุงธนบุรี พร้อมกับชาวญวนในสมัยนั้น พระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รับไว้แล้วพระราชทานบ้านเรือนอยู่นอกพระนครทางฝั่งตะวันออก ปัจจุบันชื่อว่าพาหุรัด ชาวญวนได้นำพระพุทธศานามหายานเข้ามายังประเทศไทยโดยนิมนต์พระภิกษุญวนเข้ามาพำนักอยู่ในประเทศไทยเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวญวนในสมัยนั้น คือพระสงฆ์อนัมนิกายในปัจจุบัน ต่อมาพระสงฆ์จีนก็ได้เข้ามาอาศัยอยู่กับพระสงฆ์อนัมนิกายเพราะลัทธิศาสนาของญวนกับจีนมีหลักคำสอนคล้ายกัน และทำพิธีต่าง ๆ เหมือนกัน เช่น กงเต็ก ทั้งกระเจาด เป็นต้น และต่อมาได้แบ่งออกเป็นนิกาย อนัมนิกาย จีนนิกาย ในปัจจุบัน พระสงฆ์มหายานได้เปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 13,14 เพื่อสืบทอดทายาท เป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดคณะสงฆ์อนัมนิกาย 3 โรงเรียน 1) โรงเรียนกุศลสมาครวิทยาลัย 2) โรงเรียนสุนทรประดิษฐ์

วิทยาลัย 3) โรงเรียนมหาปัญญา ส่วนสังกัดคณะสงฆ์จีนนิกาย 3 โรงเรียน 1) โรงเรียนมังกรมกลาวาสวิทยาลัย 2) โรงเรียนโพธิ์ตรัสวิทยาลัย 3) โรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา

การศึกษาของคณะสงฆ์อนัมนิกายและจีนนิกายนั้นมีความจำเป็นต่อคณะสงฆ์คือการสร้างศาสนทายาทให้กับนิคมหายานในประเทศไทย ทั้งด้านพิธีกรรม และทางการศึกษาทำให้ประชาชนที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน และเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนคนทั่วไป และเป็นการศึกษาที่ช่วยเด็กที่ไม่มีโอกาสได้เข้ามาเรียนหนังสือ และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาหายาน

สภาพการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการจัดการศึกษาและมีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในด้าน การเรียนการสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุนิยมมากกว่าด้านจิตใจ มีผลกระทบต่อถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมวัฒนธรรม ประเพณีของพุทธศาสนาที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในการบริหารงานน้อยกว่าที่ควรจะเป็นทำให้การบริหารงานไม่ราบรื่นและไม่ดีเท่าที่ควรความสำคัญเช่นเดียวกันกับผู้บริหารหน่วยงานอื่น ๆ เพราะหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกัน แต่บางครั้งการบริหารงานระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาก็ไม่ราบรื่น อีกทั้งงานด้านคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงได้ดีเท่าที่ควรทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน เช่น มีการขอย้ายพนักงานครู ซึ่งไม่พอใจในการบริหารงานของผู้บริหารหรือไม่ได้รับความร่วมมือในการพัฒนางานทำให้ผลงานทางด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป ดังนั้นการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องได้ทั้งงานและได้ทั้งน้ำใจของเพื่อนร่วมงาน ในการนี้ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งพระเดชพระคุณ ผู้บริหารที่หวังจะใช้อำนาจหรือพระเดชในการสั่งการให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างเดียวนั้น ย่อมไม่เกิดประโยชน์ในการทำงาน (องสรภณอนัมพน, 2556) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบางครั้งไม่ให้ความสำคัญกับการใช้คุณธรรมในการบริหารงานทำให้พนักงานครูขาดขวัญ และกำลังใจ และผู้บริหารมีความรู้เรื่องคุณธรรมไม่ชัดเจนพอ จึงทำให้เมื่อนำไปปฏิบัติไม่ได้ผลเท่าที่ควร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสร้างเสริมภาพพจน์ให้เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติ คือมีความรัก ความสงสาร

ความชื่นชมยินดี ความมีน้ำใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียงทั้งรายบุคคลและคณะผู้บริหารที่ดีควรใช้พระคุณมากกว่าพระเดช หรือใช้อำนาจบาตรมีมากกว่าอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

ความสำคัญของงานวิจัยการบริหารการศึกษาของโรงเรียนในคณะสงฆ์มหานิกายนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบทั้งเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ควบคุมการเรียนการสอน จัดครูเข้าสอน จัดให้มีอุปกรณ์เครื่องมือวัสดุ นิเทศการสอนการวัดผล ประเมินผลและการจัดการใช้ทรัพยากรทั้งที่เป็นบุคคลและสิ่งของเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักพุทธบริหารการศึกษา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จะเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะงานด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย โดยผลการวิจัยที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการกำหนด และการพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทยในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยใช้เป็นแนวทางในการพิจารณา เพื่อปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานทั้ง 4 ด้านดังกล่าวแล้วข้างต้น ให้สามารถบูรณาการกับหลักพุทธบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

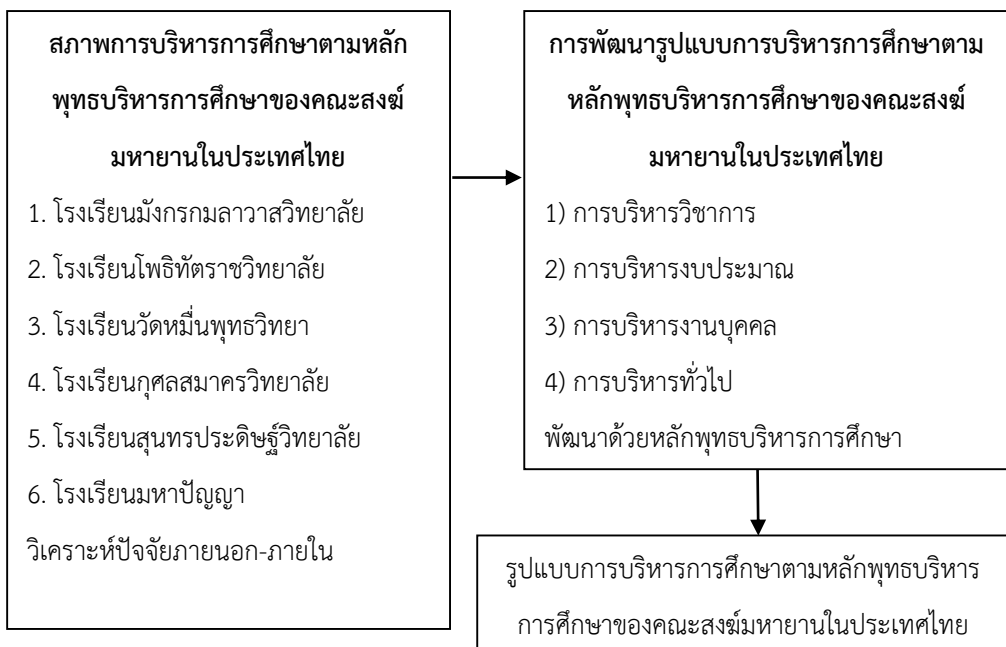
1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย

3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย

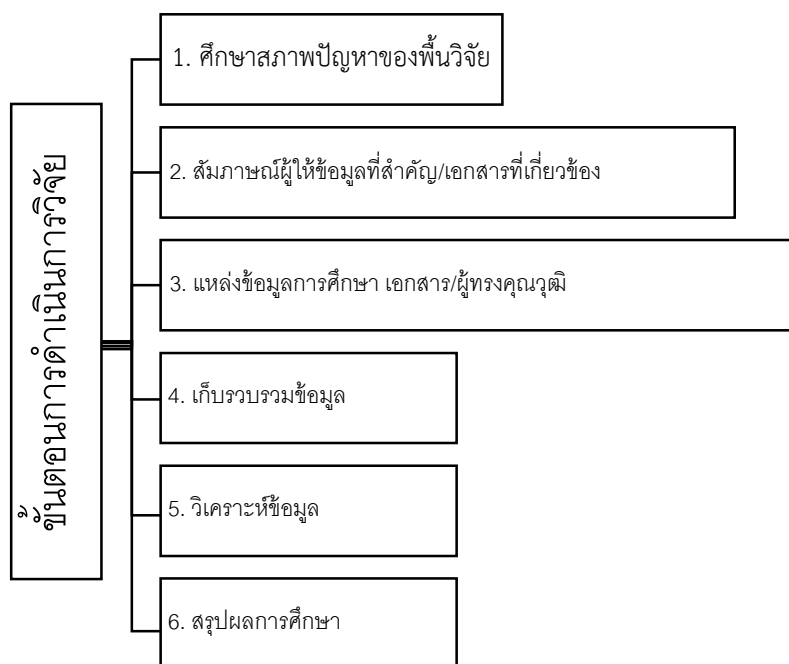
กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานานในประเทศไทย

การพัฒนาแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานานในประเทศไทยโรงเรียนที่อยู่ในดูแลของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 13 สังกัดคณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย ตั้งอยู่ที่ โรงเรียนมั่งกรมลาวาสวิทยาลัย สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่เลขที่ 423 ถนนเจริญกรุง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนประมาณ 150 ถึง 200 รูป และมีสภาพการบริหารการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

การบริหารงานวิชาการ สภาพปัจจุบันงานการบริหารงานวิชาการที่ต้องรับภาระอยู่ คือ วิชาที่สอนเกินกว่า ที่นักเรียนจะรับไหว ทั้งวิชาบังคับใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิชาเสริมบังคับแก่นักธรรมและบาลี นักเรียนต้องเรียนตามเวลา และต้องสอบผ่านทุกวิชาในความเป็นจริงเด็กจะต้องพักอย่างน้อยวันหนึ่งประมาณ 8 ชั่วโมง แต่นักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีเวลาพักน้อยมาก เพราะต้องเข้า นอนตามระเบียบของวัดประมาณ 22.00 นาฬิกา ตื่นนอน 04.00 นาฬิกา ทุกวัน เพราะต้องทำกิจกรรมทางศาสนา ในฐานะพระภิกษุและสามเณร คือ ทำวัตร สวดมนต์เช้า เริ่ม 04.00 นาฬิกา ทำวัตรสวดมนต์ เริ่ม 19.00 นาฬิกา

หรือแล้วแต่ว่าวัดใดจะกำหนดเวลาที่ชัดเจน และยืดหยุ่นบ้างตามสถานการณ์ส่วนสถานที่ยังรอการสร้างอาคารจอดรถจนแล้วเสร็จ สภาพปัญหางานการบริหารงานวิชาการ เช่น งานด้านการเรียนการสอนกิจกรรมส่งเสริม การสอนงานทะเบียน อันเป็นงานในหน้าที่ปฏิบัติโดยตรงของฝ่ายวิชาการ ที่รับผิดชอบด้านเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนตั้งแต่การเข้าเรียน ระหว่างเรียนจนถึงการออกจากโรงเรียน การปฏิบัติงาน-จึงต้องมีความละเอียดถี่ถ้วน และงานต้องเป็นระบบขั้นตอน การจัดเก็บเอกสารหลักฐาน ต้องมีความ ปลอดภัย ผู้ปฏิบัติงานต้องเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ- การให้บริการที่ดีอุทิศเวลาให้การทำงานอย่าง จริงจัง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู อาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนมีความคิดริเริ่ม พัฒนา ปรับปรุงงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขาดการวางแผนพัฒนาอย่างเป็น ปัญหาที่ทางโรงเรียนพระปริยัติธรรมประสบมาโดยตลอด คือการบันทึกไว้ในฐานข้อมูล ยังไม่มีการริเริ่มสร้างฐานข้อมูลเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ส่งผลให้ระบบอื่น ๆ ในภาพรวมไม่พัฒนา และหยุดอยู่กับที่ อีกทั้งสภาพปัญหาไม่ได้รับการเหลียวแลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่เกิดขึ้นจากคณะสงฆ์ แต่ในอนาคตอาจถูกตัดรอนด้วยเงื่อนไขหลายประการ

การบริหารงานงบประมาณ สภาพปัญหาปัจจุบันแม้จะเป็นวัดในคณะสงฆ์มหานิกาย แต่ระเบียบปฏิบัติทางการบริหารการปกครองต้องทำตามกติกาและกฎของมหาเถรสมาคมทุกอย่าง ยกเว้นการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยที่ใช้ระบบมหานิกายเป็นเกณฑ์ ในส่วนของการศึกษา พระภิกษุสามเณรมหานิกายต้องเรียนนันทกรรม และสอบให้ผ่าน- ถึงนันทกรรมเอก ส่วนบาลีที่ผ่านมาพระเถรในคณะสงฆ์จีนนิกายไม่ได้ส่งสอบ ขาดเสียโดยส่งเสริมให้พระเถรได้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาเมื่อจบชั้นมัธยม ปีที่ 6 ให้เรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสภาพปัญหาการบริหารงานงบประมาณ-โรงเรียนมังกรกมลาวาสวิทยาลัย ประสบปัญหาไม่แตกต่างจากโรงเรียนปริยัติธรรมอื่น ๆ และมีปัญหากับคณะผู้บริหารตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โรงเรียนพยายามปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้โรงเรียนขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการตั้งมูลนิธิ และระดมทุน เพื่อนำดอกผลมาบริหารจัดการ ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้ผลพอสมควร แต่ไม่อาจที่จะสร้างความคล่องตัวและความมั่นคงให้กับบุคคล และเจ้าหน้าที่ได้อย่างเต็มร้อย

การบริหารงานบุคคล สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล คือ ครูมีคุณสมบัติไม่ตรงสาย และความเลือนไหลของบุคลากรที่เปลี่ยนแปลงบ่อย มีการเข้าออกตลอดเวลา ไม่

สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่มีแนวคิดที่ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งชีวิตนั้นเกี่ยวข้องกับ การศึกษาอยู่ตลอดเวลา トラบที่ยังไม่สิ้นกิเลสเป็นเสขบุคคล ยังต้องศึกษา ฉะนั้นการพัฒนาตน เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จึงต้องมีจุดหมายเพื่อความสิ้นกิเลส อันเป็นจุดหมายของชีวิต “มนุษย์” ในมรรควิธีของมนุษย์ การมีบุคคลด้านการศึกษาที่ดี สมบูรณ์สอดคล้องกับ สภาพการณ์อย่างต่อเนื่อง จะส่งผลกระทบยาวในการดำเนินการสู่เป้าหมาย ให้เกิดสังคม คุณธรรม มีความสงบร่มเย็น เป็นระเบียบ สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล โรงเรียนมัธยม กลาวาสวิทยาลัย ประสบปัญหาไม่- แตกต่างจากโรงเรียนปริยัติธรรมอื่น ๆ และมีปัญหากับคณะ ผู้บริหารตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โรงเรียนพยายามปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้โรงเรียนขับเคลื่อนไป ได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการตั้งมูลนิธิและ ระดมทุน เพื่อนำดอกผลมาบริหารจัดการ ซึ่งที่ผ่านมา ก็ ได้ผลพอสมควร

การบริหารงานงานทั่วไป สภาพเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป ซึ่งครอบคลุมหลายๆ งานเช่นการก่อสร้าง การต่อเติมอาคารหรือห้องเรียนตลอดถึงงานจัดซื้อจัดจ้างทุกประเภท ประสบปัญหาที่คล้ายๆ กับ โรงเรียนปริยัติธรรมทุกโรงเรียนและทุกพื้นที่ ปัจจัยหลักอยู่ที่งบประมาณ และระบบการบริหารจัดการที่รัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด ให้งบประมาณไม่พอ ไม่ สอดคล้อง กับสภาพความจริงของบริบท กฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติไม่ชัดเจน คนที่รู้ปัญหา ไม่ได้เข้ามาแก้ปัญหา คนที่มีส่วนในการแก้กลับไม่รู้ปัญหาที่แท้จริง การพัฒนาส่วนอื่น ๆ ทำได้ ช้าและไม่ต่อเนื่อง หากต้องการให้งานเดินหน้าอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ วัดและ ผู้บริหารวัด คือ เจ้าอาวาสต้องจัดการหาทุนเอง

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะ สงฆ์มหานิกายในประเทศไทย

การบริหารงานวิชาการ หลักการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย (1) การพัฒนาหรือการ ดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผน สามัญศึกษา (2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (3) การวัดผลประเมินผล และ ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา (5) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (6) การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โรงเรียนใช้หลักพุทธธรรมมาบูรณาการ กับการบริหารงานโรงเรียน ประกอบด้วยหลักธรรม กัลยาณมิตตตา, โยนิโสมนสิการ, โกศล 3, ปัญญา 3, อิทธิบาท 4

การบริหารงานงบประมาณ หลักการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย (1) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ (2) การอนุมัติการใช้จ่ายงบอุดหนุนที่ได้รับจัดสรร (3) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาวัสดุ โรงเรียนใช้หลักพุทธธรรม มาบูรณาการ กับการบริหารงานโรงเรียน ประกอบด้วยหลักธรรม โยนิโสมนสิการ, อปฺปมาหะ, ธรรมคัมภีร์โลก 2, กุศลมูล 3

การบริหารงานบุคคล หลักการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย (1) การวางแผนอัตรากำลัง (2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา (3) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (4) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ (5) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น โรงเรียนใช้หลักพุทธธรรม มาบูรณาการ กับการบริหารงานโรงเรียน ประกอบด้วยหลักธรรม กัลยาณมิตตตา, พรหมวิหาร 4, ทศพิธราชธรรม, ฆราวาสธรรม 4, อธิปไตย 3

การบริหารงานทั่วไป หลักการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย (1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายในสถานศึกษา (2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่าย (3) การดำเนินงานธุรการ (4) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม (5) การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ (6) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา โรงเรียนใช้หลักพุทธธรรมมาบูรณาการ กับการบริหารงานโรงเรียน ประกอบด้วยหลักธรรม โยนิโสมนสิการ, อปฺปมาหะ, พละ 5, ปัญญา 3, อิทธิบาท 4

3. รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย

การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทยในครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบพุทธบริหารการศึกษา ในโรงเรียนที่สังกัดคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย โดยการนำเสนอรูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป ได้พัฒนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโดยมีกระบวนการค้นคว้าข้อมูลทั้งเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 6 โรงเรียน จำนวน 32 รูป/คน เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษามาแล้วได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน พร้อมด้วยนำหลักพุทธบริหารการศึกษามาบูรณาการ เพื่อจะได้นำเสนอ

การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย ต่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 11 รูป/คน ในการตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้ปรับตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้แนะนำจึงได้รูปแบบที่สมบูรณ์ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการดำเนินงาน 4) หลักพุทธบริหารการศึกษา 5) การประเมินผลการดำเนินงาน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนต่อไป

ก. หลักการและเหตุผล

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 13,14 เป็นกลุ่มโรงเรียนอยู่ในสังกัดคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย มีจำนวนโรงเรียน 6 แห่ง ดังนี้ 1) โรงเรียนมังกรกลาวาสวิทยาลัย 2) โรงเรียนโพธิ์ตราววิทยาลัย 3) โรงเรียนวัดหมื่นพุทธวิทยา 4) โรงเรียนกุศลสมาครวิทยาลัย 5) โรงเรียนสุนทรประดิษฐ์วิทยาลัย 6) โรงเรียนมหาปัญญา จากการสรุปจากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ ยังมีจุดด้อย ของแต่ละโรงเรียน 1) ด้านงานบริหารงานวิชาการ (1) ผู้เรียนมาจากต่างสถานที่กัน ทำให้มีพื้นฐานด้านความรู้แตกต่างกัน จึงต้องมี -การปรับความรู้ขึ้นพื้นฐานใหม่ในหลายๆ วิชาจึงส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน เช่นการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ เป็นต้น (2) ครูมีแผนการสอนที่ยังไม่สมบูรณ์ ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการปรับปรุง เพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (3) มีการนิเทศการประชุม แต่การติดตามผลประเมินผล ยังไม่ต่อเนื่อง 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีจำกัด ไม่เพียงพอในการขยายสถานที่โรงเรียน และการจัดซื้อจัดจ้าง เกี่ยวกับงานด้านพัสดุครุภัณฑ์เพราะขาดความเป็นระบบที่ชัดเจน 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ขาดแคลนผู้สอนที่ตรงกับสาขาวิชาที่จบมา ครูผู้สอนบางท่านยังไม่ได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนโดยได้รับการอบรมหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป การร่วมกิจกรรมระหว่างผู้เรียนภายในกลุ่มหรือกับ โรงเรียนอื่นยังมีน้อย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้เรียนมีน้อย เพราะการแนะแนวและกรณีศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจึงจะสามารถนำรูปแบบนี้ไปเสนอผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 6 แห่ง ได้นำไปบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข. วัตถุประสงค์

รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทยทั้ง 4 ด้าน 1) การบริการงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป

ค. กระบวนการดำเนินงาน

การวิจัยประกอบไปด้วยโครงสร้างหลักสูตรที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้ใช้บริหารในปัจจุบันมีโครงสร้างบริหารหลักสูตรและหลักพุทธบริหารการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย

การบริหารงานวิชาการ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 7) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การบริหารงานงบประมาณ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ 2) การอนุมัติการใช้จ่ายงบอุดหนุนที่ได้รับจัดสรร 3) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

การบริหารงานบุคคล 1) การวางแผนอัตรากำลัง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ 5) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

การบริหารงานทั่วไป 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายในสถานศึกษา 2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่าย 3) การดำเนินงานธุรการ 4) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 5) การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ 6) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

ง. หลักพุทธบริหารการศึกษา

การบริหารงานวิชาการ หลักพุทธธรรม ประกอบด้วย กัลยาณมิตตตา, โภส 3, ธรรมมีอุปการะมาก 2, ปัญญา 3, โยนิโสมนสิการ, อปฺปมาทะ, อิทธิบาท 4

การบริหารงานงบประมาณ ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย กุศลมูล 3, โภส 3, ธรรมคัมภีร์โลก 2, ปัญญา 3, โยนิโสมนสิการ, อปฺปมาทะ, อิทธิบาท 4

การบริหารงานบุคคล ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย กัลยาณมิตตตา, ฆราวาสธรรม 4, ทศพิธราชธรรม, พรหมวิหาร 4, อธิปไตย 3

การบริหารงานทั่วไปตาม หลักพุทธธรรมที่มีความสอดคล้องด้วยกัน ประกอบด้วย โยนิโสมนสิการ, ปัญญา 3, พละ 5, สังคหัตถ์ 4, อปฺปมาทะ, อิทธิบาท 4

จ. การประเมินผลการดำเนินงาน

การประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจะต้องมีการจัดประชุมผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ของโรงเรียนทุกเดือน เพื่อให้มีแนวคิดที่สอดคล้องกัน เพื่อสอบถามในงานแต่ละด้านทั้ง 4 ด้าน ว่ามีความคืบหน้าอย่างไรบ้าง หากติดปัญหาในส่วนใดผู้บริหารต้องหาวิธีหรือให้ครูแสดงความคิดเห็นว่าจะแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร เพื่อให้การบริหารงานนั้นเกิดความเรียบร้อย และสมบูรณ์ที่สุด โดยมีขอบข่ายในการประเมินผลการดำเนินงาน ดังนี้

การบริหารงานวิชาการ การวัดผลประเมินผลการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนสามัญศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาการวัดผลประเมินผลดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การบริหารงานงบประมาณ การวัดผลประเมินผลการจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ การอนุมัติการใช้จ่ายงบอุดหนุนที่ได้รับจัดสรร และการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำ

การบริหารงานบุคคล การวัดผลประเมินผลแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดำเนินการทางวินัย และการลงโทษ/การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

การบริหารงานทั่วไป การวัดผลประเมินผลการจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายในสถานศึกษา การประสานงานและพัฒนาเครือข่าย การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานายในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานายในประเทศไทย ด้วยวิธีการเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ สังเกต และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 รูป/คน ได้ผลจากการศึกษาดังนี้ 1) โรงเรียนมัธยมกลาวาสวิทธาลัย การบริหารงานวิชาการ สภาพปัจจุบันงานการบริหารงานวิชาการที่ต้องรับภาระอยู่ คือ วิชาที่สอนเกินกว่า ที่นักเรียนจะรับไหว ทั้งวิชาบังคับใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิชาเสริมบังคับแก่นักธรรมและบาลี มีความสอดคล้องกับ (สิงหาจันทน์ขาว, 2558) “การเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา 8 กลุ่มสาระสำหรับพระภิกษุสามเณร โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด”

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานายในประเทศไทย การบริหารงานวิชาการ หลักการพัฒนารูปแบบประกอบด้วย (1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (4) การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา (6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 7) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โรงเรียนใช้หลักพุทธธรรม มาบูรณาการ กับการบริหารงานโรงเรียน มีความสอดคล้องกับ (พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์, 2561) พบว่า “ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมงานด้านวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผล” ประกอบด้วยหลักธรรม หลักพุทธธรรมประกอบด้วย กัลยาณมิตตตา, โภทส 3, ธรรมมีอุปการะมาก 2, ปัญญา 3, โยนิโสมนสิการ, อปปมาท, อิทธิบาท 4 มีความสอดคล้องกับ “ (พระมหาสมบัติ ธนบุญโญ (ฉลอง), 2557) พบว่า การบริหารจัดการโดยเน้นวิชาหลักในกลุ่มสาระการ

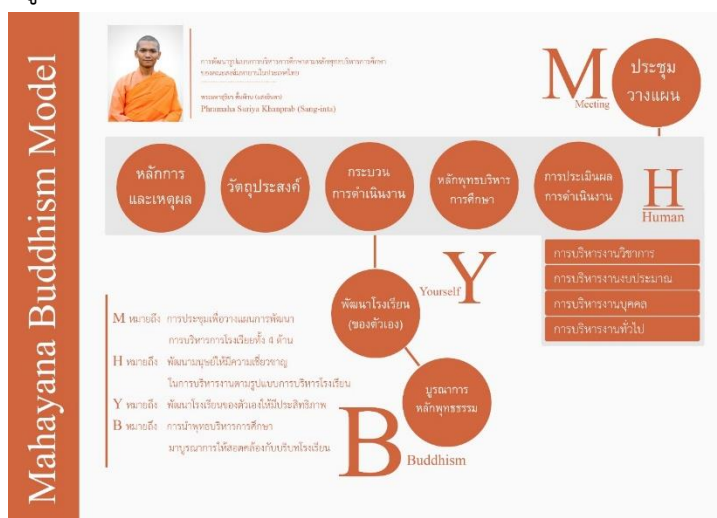

เรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ต้องเสริมหลักพุทธธรรมเข้ามาบริหารในกลุ่มที่ 4 คือ สังคม ศาสนา และ วัฒนธรรม”

3. รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทย รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ที่ได้รับการพิจารณารับรองจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว มีรูปแบบการบริหารการศึกษาประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ หลักพุทธบริหารการศึกษา และประเมินผล โดยยึดรูปแบบการบริหารการศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย มีความสอดคล้องกับ (วันทนา เนาว์วัน, 2558) พบว่า“ประกอบด้วยการเข้ารับการอบรมสัมมนาภาวะผู้นำ การศึกษาดูงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่มีการบริหารจัดการที่ดีและมีผู้นำที่ได้รับ การยกย่อง เชิดชูเกียรติหรือเป็นที่รู้จักกันดี และ การกระจายอำนาจและภาวะผู้นำในลักษณะการประสานความร่วมมือ ” เพื่อดำเนินการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาและวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนในคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทยตามรูปแบบ Mahayana Buddhism Model ที่มีคุณภาพในบริบทของบริหารจัดการการศึกษา

องค์ความรู้จากงานวิจัย

รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหานิกายในประเทศไทยได้รูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1 Mahayana Buddhism Model

สรุป

การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาเริ่มศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของการบริหารการศึกษาคณะสงฆ์มหายานจำนวน 6 โรงเรียน และจัดสนทนากลุ่มรับรองรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 รูป/คน ได้ผลการศึกษา ดังนี้ 1) สภาพการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย โรงเรียนได้แบ่งการบริหารงาน 4 ฝ่าย (1) การบริหารงานฝ่ายวิชาการ (2) การบริหารงานงบประมาณ (3) การบริหารงานบุคคล (4) การบริหารงานทั่วไป 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทย ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) กระบวนการดำเนินงาน (4) หลักพุทธบริหารการศึกษา และ (5) ประเมินผลโดยการบูรณาการหลักพุทธบริหารการศึกษา 3) รูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ที่ได้รับการพิจารณารับรองจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว มีรูปแบบการบริหารการศึกษาประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ หลักพุทธบริหารการศึกษา และประเมินผลโดยยึดรูปแบบการบริหารการศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย เพื่อดำเนินการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาและวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนในคณะสงฆ์มหายานในประเทศไทยตามรูปแบบ Mahayana Buddhism Model ที่มีคุณภาพในบริบทของบริหารจัดการการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์. (2561). การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสยาม.*
- พระมหาสมบัติ ธนบุญ (ฉลอง). (2557). ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- วันทนา เนาว์วัน. (2558). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของบุคลากร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 3. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

สิงหา จันทน์ขาว. (2558). การพัฒนาหลักสูตรสุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับสามเณรระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนพระปริยัติธรรม. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.
คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต
สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา*
A MODEL OF ACTIVE BUDDHIST DISSEMINATION OF INDIA-NEPAL
OVERSEAS DHAMMADUTA MONKS BASED ON BUDDHIST
PSYCHOLOGY.

พระครูบรรณเจติยาภิรักษ์ (ชูศรี)

Phrakhrunoranartjetiyaphirak (Choosree)

สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

Siriwat Srikhruedong

ลำพอง กลมกุล

Lampong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: prasit008@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล 2) เพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาภาคสนาม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 รูป ได้จากการเลือกแบบเจาะจง สำหรับในระยะที่ 2 ใช้การสนทนากลุ่ม มีกลุ่มเป้าหมาย 13 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ในปัจจุบันใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นกระบวนการมุ่งเข้าถึงชุมชนและบุคคล ใช้แนวทางตามพระพุทธเจ้าและพุทธสาวกเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการ

* Received 11 March 2019; Revised 31 March 2019; Accepted 31 March 2019.

ทำงานพระธรรมทูต 2) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 เทศนาวิธี 4 และการเผยแผ่เชิงรุก สำหรับคุณสมบัติพระธรรมทูต ประกอบด้วย มีจริยาวัตรตรงตาม ปณิธานแน่วแน่ มีองค์แห่งพระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี จะนำไปสู่ผลคือเกิดตถาคตโพธิสัทธา ความเชื่อมั่นในพระตถาคต ได้แก่ (1) เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง (2) เชื่อในพระพุทธคุณ (3) มั่นใจในองค์พระตถาคต และ (4) เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ 3) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา สรุปได้เป็น 4S Model คือ เป้าหมายชัด (Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart)

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, พระธรรมทูต, พุทธจิตวิทยา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study active Buddhist dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks, 2) to develop a model of active Buddhist dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks, and 3) to propose a model of active Buddhist dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks based on Buddhist Psychology. Qualitative research was used for research design and was divided into two phases. For the first phase, a field study using in-depth interview and observation were conducted and 17 key informants were selected by purposive sampling. For the second phase, focus group discussion was used for validate the developed model, and 13 target groups were selected from purposive sampling. Data from in-depth interview and focus group discussion were analyzed by using content analysis and analytic induction. Research results were shown as follows: 1) the current active Buddhist dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monk was the process that approach into community and individual person. The way of practice for Dhammaduta monks followed Buddha teaching and Buddhist disciples. 2) A model of active Buddhist Dissemination of India-Nepal Overseas

Dhammaduta monks consisted Buddhist psychology composition which were Sangaha-vatthu 4, manner of teaching 4, the process of active Buddhist dissemination. The qualification of Dhammaduta monks were good manners, focus on resolution, qualities of a preacher, good language skill. This qualification led to the result and occurred Tathāgatabodhi-saddhā that interpreted to the belief in Buddha consisted of (1) belief of having Buddha, (2) belief virtues of the Buddha, (3) confident in Buddha, and (4) belief in human potential. 3) A 4S model was developed for active Buddhist dissemination of India-Nepal Overseas Dhammaduta monks based on Buddhist psychology which composed of Set goals, Skillful, Strategies and Smart.

Keywords: Active Buddhist Dissemination, Dhammaduta Monks, Buddhist Psychology.

บทนำ

ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้ต้องมีการปรับปรุงหรือพัฒนาในหลายอย่างให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเองก็เช่นเดียวกัน แม้หลักธรรมจะเป็นของจริง ไม่มีเปลี่ยนแปลงแต่ว่าการที่จะทำให้คนยุคใหม่เข้าใจในสัจธรรม เป็นสิ่งที่พระสงฆ์จะต้องพัฒนาเครื่องมือหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งจะต้องเป็นกระบวนการเชิงรุก คือก้าวสู่ชุมชนเข้าถึงจิตใจประชาชนมากขึ้น จะไม่ใช่การรอให้คฤหัสถ์เข้าหาพระสงฆ์ แต่ภิกษุนักเผยแผ่จะต้องก้าวออกไปหรือก้าวเข้าหาประชาชน ด้วยกลไกต่างๆ ที่สามารถสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ที่มีช่องทางต่างๆ ให้ใช้มากมาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารสัจธรรมสู่ประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือแม้แต่การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้คฤหัสถ์เข้าถึงสัจธรรม ก็จะต้องเป็นกระบวนการที่น่าสนใจ มีความเหมาะสมกับวัยและประสบการณ์เดิมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งอาจจะมีการจัดในหรือนอกศาสนสถาน และจะต้องประยุกต์กระบวนการให้เข้าได้กับคนที่มีความหลากหลาย เทคนิคหรือกระบวนการจะต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของกิจกรรมซึ่งบางครั้งเป็นเป้าประสงค์ของหน่วยงานหรือองค์กรที่หวังอยากให้พระสงฆ์ได้ ส่งเสริมหลักคุณธรรมแก่

บุคลากรเป็นบางเรื่องหรือเน้นบางด้านเท่านั้น ซึ่งพระสงฆ์นักเผยแผ่จะต้องจัดกระบวนการหรือบรรยายสั่งสอนให้สอดคล้องกับหัวข้อหรือแนวทางที่สถาบันหรือองค์กรนั้นๆ ต้องการ กระบวนการเผยแผ่เชิงรุกเพื่อให้พุทธธรรมเข้าถึงประชาชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

พระธรรมทูตสายต่างประเทศจะต้องไปปฏิบัติศาสนกิจในการเผยแผ่และรักษาศรัทธา พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในต่างแดน ในบริบทที่แตกต่างจากประเทศไทยจึงจำเป็นจะต้องมีแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการเผยแผ่ ดังที่ (พระธรรมโกศาจารย์, 2560) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ของการเผยแผ่เชิงรุกโดยสรุปว่า “ถ้าพระธรรมทูตไปอยู่ในต่างประเทศ สิ่งที่เขาต่อว่ามากที่สุดคือ ให้ไปเทศน์หรือสอนเป็นภาษาอังกฤษบ้าง ท่านก็พอจะทำได้ แต่มักไม่เตรียมพูดเป็นภาษาอังกฤษ พระลังกาสดมณต์ ฉันทเพลเสร็จ เขาจะเทศน์ 15 นาทีเป็นภาษาอังกฤษ แต่พระไทยไม่ยอมเทศน์ เสียโอกาสมาก ๆ เพราะฉะนั้น ก่อนไปต่างประเทศ ท่านต้องรู้วิธีสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติได้ สอนภาษาไทยผ่านภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ก. ไก่ แบบนี้ใครก็สอนได้ แต่สอนผ่านภาษาอังกฤษ ต้องฝึก เพราะเด็กต่างประเทศไม่รู้ภาษาไทย ถ้าภาษาอังกฤษดี ให้ท่านสอนธรรมะเป็นภาษาอังกฤษ” เช่นเดียวกับ (พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสสี), 2560) ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมียุทธศาสตร์ การใช้ทฤษฎี 4ส. ได้แก่ สัททัสสนา-แจ่มแจ้ง สมာทปนา-จงใจ สมุเตชนา-กลัวกลัว สัมปหังสนา-ร่าเริง และหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ได้แก่ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง รู้จักชี้แจง เป็นผู้อดทน พูดด้วยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำในการเสื่อม รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งพระธรรมทูตสายต่างประเทศมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาพระพุทธศาสนา ในต่างประเทศที่มีประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แนวทางของพระธรรมทูตจึงจะต้องเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันตามหลักพุทธจริยธรรม ด้านวัฒนธรรมของคนกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ด้วยการส่งเสริมให้คนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้เกิดความรักความสามัคคี เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ของคนในสังคมที่หลากหลาย ประเพณี แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) ประเพณีส่วนบุคคล เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เช่น ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด การบวช แต่งงาน และการตาย 2) ประเพณีส่วนสังคมหรือส่วนชุมชน เกี่ยวกับคนในสังคมได้ปฏิบัติร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ เช่นวันสำคัญทางศาสนา วันลอยกระทง วัน

สงกรานต์ การร่วมงานเกี่ยวกับศัพโรรณชาติ 3) ประเพณีส่วนรัฐบาล เป็นประเพณีที่รัฐจัดขึ้น รวมทั้งราชพิธีต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ เช่น การถวายผ้ากฐินหลวง งานเฉลิมพระเกียรติต่างๆ หรือกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาครัฐ (อภิเชษฐ จันทรดี, 2559)

การสื่อสารพุทธธรรม สู่ประชาชนจึงต้องจะบูรณาการร่วมกับศาสตร์ต่างๆ หรือแนวทางต่างๆ ดังนั้น การประยุกต์หลักธรรมเพื่อให้เข้าถึงเด็กและเยาวชนมากที่สุด ทำได้โดยการเปิดใจเยาวชนก่อนเพื่อให้เยาวชนยอมให้ธรรมะเข้าสู่จิตใจของเยาวชนง่ายขึ้น การสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจให้เยาวชน เพื่อทำให้เยาวชนเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้นและทำให้เกิดความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมได้มากขึ้น (วีรชัย อนันต์เดียร, 2556) ซึ่งพระธรรมทูตผู้เผยแผ่เชิงรุกก็ต้องรู้วิธีการนำหลักธรรมมาใช้กับเยาวชนทำได้ใน 2 มิติ คือ การประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรม เช่น การเปิดใจเยาวชน กิจกรรมนอกหลักสูตร การเข้าค่ายต่างๆ เป็นต้น และการขัดเกลาจิตใจ เช่น ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าใกล้ศาสนา การสร้างสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน เป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ ในบุคคลที่หลากหลายอยู่นั้น รูปแบบกิจกรรมก็จะเน้นความสบายของผู้ปฏิบัติ ใช้ภาษาง่าย สะดวกต่อการเข้าใจและจดจำ มุ่งผลด้านการใช้สติปัญญาแก้ปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้า รู้สึกผ่อนคลายจากเรื่องราวต่างๆ การอยู่ร่วมกับกัลยาณมิตร ผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักปล่อยวาง (พระมหาเมธา จันทสโร (คำไหล), 2557) พระธรรมทูตสายต่างประเทศจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถหลากหลาย แม้แต่ในประเทศไทยก็ยังพบว่า เกิดความขาดแคลนบุคลากรและบุคลากรก็ขาดขวัญกำลังใจที่จะสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนงานพระศาสนาให้มีประสิทธิภาพ (พระครูธรรมธรรสายัณห์, 2559) เมื่อไปอยู่ต่างประเทศแล้วภาระงานและบทบาทหน้าที่ที่จะต้องมีความมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและส่งเสริมพระธรรมทูตให้มีขีดความสามารถและศักยภาพเพิ่มขึ้น ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งของการพัฒนาพระธรรมทูตไทย ให้มีคุณภาพและสามารถสร้างหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในบรรดาพระธรรมทูตสายต่างประเทศทั้งหมด มีสายพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล พบว่ามีผลงานโดดเด่น เป็นที่ประจักษ์และมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลมีลักษณะหรือรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกอย่างไร ในฐานะที่ปฏิบัติศาสนกิจในแดนพุทธภูมิ ที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ความเชื่อ แต่นับตั้งแต่สร้างวัดไทยพุทธคยาเมื่อปี 2501 งานพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลก็ได้ดำเนินมาเป็นเวลา 60 ปี จึงถือว่ายาวนานและหนาแน่นไปด้วยองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่องานพระ

ศาสนา และจะได้เป็นแนวทางให้กับการพัฒนาพระธรรมทูตไทยเพื่อไปประกาศพระศาสนาในต่างแดนเช่นกัน เกือบ 60 ปี คณะพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดียทุกชุดได้ปฏิบัติหน้าที่ในการทำนุบำรุงและเผยแผ่พุทธศาสนาในอินเดียและส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์นานาชาติในอินเดียอย่างแข็งขันและได้ผลดียิ่ง การดำเนินงานเผยแผ่พุทธศาสนาของวัดไทยในอินเดียมีทั้งเรื่องการจัดการอุปบรรพชา อุปสมบท การศึกษาพระปริยัติ และการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณร ตลอดจนการปกครองดูแลคณะสงฆ์ แม่ชี และเจ้าหน้าที่ของวัดที่พำนักอยู่ที่วัด รวมถึงการต้อนรับและจัดที่พักอาหาร และการรักษาพยาบาลให้แก่ พระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่มาจาริกแสวงบุญเป็นจำนวนมาก ด้วยการทำงานอย่างขยันขันแข็งของพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดีย ทำให้เกิดการจัดสร้างวัดไทยในอินเดียอีกจำนวนมาก อาทิ วัดไทยพุทธคยา วัดไทยสิริราชคฤห์ วัดไทยนาลันทา วัดไทยไวสาลี วัดไทยเชตวัน เป็นต้น ปัจจุบันรัฐบาลอินเดียให้ความสำคัญกับพุทธศาสนามากขึ้น มีบุคคลต่างๆ ในวงราชการและการเมืองที่นับถือพุทธศาสนา มีโครงการฟื้นฟูมหาวิทยาลัยนาลันทาให้กลับมาเป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่เช่นในอดีต รวมทั้งโครงการพัฒนาสังเวชนียสถานให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในรัฐพิหาร รัฐอุตตรประเทศ และรัฐต่างๆ ในอินเดีย ซึ่งเป็นดินแดนต้นกำเนิดพุทธศาสนา ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐต่างๆ ดังกล่าว อย่างยิ่ง (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี, 2560)

จากความสำคัญและความเป็นมาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา” เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล และวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาเป็นอย่างไร ซึ่งจะได้ดำเนินการค้นคว้าทั้งด้านเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนาม และผลการวิจัยที่ได้รับสามารถนำเสนอเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

2. เพื่อสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้การศึกษาภาคสนาม (field study) ผู้วิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเองในการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) แบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เกี่ยวกับการเผยแผ่ในประเทศอินเดีย-เนปาล จำนวน 17 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) แล้วร่างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล จากนั้นได้จัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสนทนากลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา 2) เพื่อตรวจสอบการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล สรุปได้ว่าปัจจุบันงานพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล มีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล เป็นกระบวนการที่มุ่งเข้าถึงชุมชน และบุคคล ใช้แนวทางตามพระพุทธรูปเจ้าและพุทธสาวกเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการทำงานพระธรรมทูต ในด้านต่างๆ ซึ่งได้จำแนกให้เห็นการทำงานเชิงรุกด้วยวิธีการ การบรรยายนำแสงบุญ การเขียนหนังสือ การ

นำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ งานสังคมสงเคราะห์ งานศาสนสัมพันธ์

2. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล สามารถจำแนกออกเป็นด้านๆ สรุปได้ ดังต่อไปนี้ 1) ด้านคุณสมบัติหรือคุณสมบัติพระธรรมทูต 2) ด้านผลที่เกิดขึ้นกับคนอินเดียและเนปาล 3) ด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้แสวงบุญ 4) ด้านการสร้างสัมพันธ์ด้วยงานสังคมสงเคราะห์หรือศาสนสงเคราะห์ 5) ด้านการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่ 6) ด้านการประพุดดินให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และ 7) ด้านการวางตัวและบุคลิกภาพ

3. จากรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา ที่พัฒนาขึ้น ได้ศึกษาผ่านกระบวนการพัฒนารูปแบบ สรุปได้ว่า เป้าหมายของการทำงานของพระธรรมทูต คือ ตถาคตโพธิสัตว์ หมายถึง ความเชื่อมั่นในพระตถาคตอันเป็นผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย-เนปาล มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง เชื่อในพระพุทธคุณ มั่นใจในองค์พระตถาคต และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์

หลักการทางพุทธจิตวิทยา ที่พระธรรมทูตนำมาปรับใช้เป็นแนวทางตามหลักทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้ว ดังนั้น การเผยแผ่ตามหลักพุทธจิตวิทยา จึงหมายถึง การสร้างความเข้าใจและเกิดศรัทธาพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนด้วยหลักเทศนา 4 อันเป็นแนวทางการบรรยาย อภิปรายและสอนธรรมะให้กับประชาชน พร้อมทั้งการดำเนินกิจกรรมของวัดไทยในอินเดียที่ประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ 4

วิธีการเผยแผ่ของพระธรรมทูตเป็นไปในลักษณะของเชิงรุก คือก้าวไปหาชุมชนและสังคม การเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูต โดยการใช้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่มากกว่าการเทศน์ ประกอบด้วย การบรรยายนำเสนอแสวงบุญ การสนทนาธรรม การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการและงานสังคมสงเคราะห์

พระธรรมทูตที่ดีควรมีคุณสมบัติพระธรรมทูต กล่าวคือ สิ่งที่พระธรรมทูตต้องมีถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติศาสนกิจในการเป็นพระธรรมทูตในประเทศอินเดีย เนปาล ประกอบไปด้วย มีจริยวัตรงดงาม ปณิธานแน่วแน่ มีองค์แห่งพระธรรมกถึกและทักษะภาษาดี

ดังนั้น รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา สามารถสรุปเป็นแนวคิดได้ว่า 4S Model ได้แก่ เป้าหมายชัด (Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ กรณีศึกษาพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา จากการศึกษาผ่านกระบวนการพัฒนารูปแบบ สรุปได้ว่า เป้าหมายของการทำงานของพระธรรมทูต คือ ตถาคตโพธิสัทธา หมายถึง ความเชื่อมั่นในพระตถาคตอันเป็นผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนปาล มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีอยู่จริง เชื่อในพระพุทธานุภาพ มั่นใจในองค์พระตถาคต และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนดล ภูชนะศิริ, 2558) ที่ศึกษาพบว่า ความประทับใจและความศรัทธา ทั้งจากความสะอาด ความเป็นระเบียบ การบริหารความสะอาด สังคมและบรรยากาศภายในวัด ความเคร่งครัดในการรักษาศีลของพระสงฆ์ และภาวะผู้นำของบุคคลสำคัญของวัด โดยเฉพาะเจ้าอาวาสว่ามีอิทธิพลต่อการการตัดสินใจเลือกมาปฏิบัติธรรมซึ่งวัดของพระธรรมทูตในอินเดียนั้นเน้นความสะอาดและบริหารจัดการได้เป็นอย่างดีทำให้ประชาชนที่ได้เดินทางไปเยี่ยมเยือนนั้นมีความประทับใจและเกิดศรัทธา เป็นที่สัปปายะแก่การเจริญศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าพระธรรมทูตได้สร้างแรงจูงใจให้เกิดตถาคตโพธิศรัทธาประกอบการเทศน์การบรรยาย ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นปฏิบัติหลักไตรสิกขาเป็นต้นว่ารักษาศีลตลอดการเดินทางแสวงบุญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชันทอง วัฒนประดิษฐ์, 2558) ที่พบว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้ประโยชน์ที่เกิดจากความปรารถนาความสุขของมนุษย์มาสร้างแรงจูงใจที่มุ่งสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาเป็นสุขที่แท้จริง ทรงใช้ประโยชน์จากความกลัวนำมาสร้างแรงจูงใจให้เห็นโทษและภัยของการละเมิดศีล และทรงใช้ประโยชน์จากความเชื่อเรื่องกรรมนำมาสร้างแรงจูงใจโดยจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การบรรลุธรรม แรงจูงใจภายนอกที่เกิดขึ้นจากกัลยาณมิตรมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม ศีล 5 คุณสมบัติที่

สำคัญของกัลยาณมิตรก็คือ การทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีและจำเป็นต้องรู้วิธีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เหมาะกับพื้นฐานของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับ (พระมหาอานวย มีราคา, 2559) ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ ผลการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้นต้องอาศัยการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศ

หลักการทางพุทธจิตวิทยา ที่พระธรรมทูตนำมาปรับใช้เป็นแนวทางตามหลักทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้ว ดังนั้น การเผยแผ่ตามหลักพุทธจิตวิทยา จึงหมายถึง การสร้างความเข้าใจและเกิดศรัทธาพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนด้วยหลักเทศนา 4 อันเป็นแนวทางการบรรยาย อภิปรายและสอนธรรมะให้กับประชาชน พร้อมทั้งการดำเนินกิจกรรมของวัดไทยในอินเดียที่ประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี) (2560) ที่ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมียุทธศาสตร์ด้วยการวิเคราะห์แบบสวอท(SWOT Analysis) การใช้ทฤษฎี 4 ส. ได้แก่ สัททสสนา-แจ่มแจ้ง สมาทปนา-จูงใจ สมุเตชนา-แก้แค้น สัมปหังสนา-รำเริง นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ (พระมหาอิสเรศ ฐิตจิตโต, 2559) ที่ศึกษาพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการสื่อสารภาษาธรรม การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น บรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง การสนทนาการบรรยายและตอบปัญหา เป็นปัจจัยที่พาพุทธธรรมไปสู่ชาวบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ (พระมหาสนอง จำนิลและคณะ, 2558) พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย การสอนด้วยทฤษฎี 4 ส คือ สัททสสนา สมาทปนา สมุเตชนา สัมปหังสนา 6) การสอนด้วยปาฏิหาริย์ 3 คือ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์และอนุศาสนียปาฏิหาริย์

วิธีการเผยแผ่ของพระธรรมทูตเป็นไปในลักษณะของเชิงรุก คือก้าวไปหาชุมชนและสังคม การเผยแผ่เชิงรุกของพระธรรมทูต หมายถึง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่มากกว่าการเทศน์ ประกอบด้วย การบรรยายนำแสงบุญ การสนทนาธรรม

การเขียนหนังสือ การนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และงานสังคมสงเคราะห์ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผลการศึกษาดังกล่าวนั้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ (พระมหาสนอง จำนิลและคณะ, 2558) ศึกษาพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) ความตระหนักในหน้าที่ 2) การเผยแผ่ศาสนาอย่างกว้างไกล สิ่งดังกล่าวเป็นปัจจัยสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหันมาเรียนรู้พระพุทธศาสนาและเข้าวัดมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาธนกร อัครจันทร์, 2557) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยจูงใจการเข้าวัดของประชาชนกับความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาเปรียบเทียบวัดปทุมวนารามราชวรวิหารกับวัดไร่ขิง, ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจการเข้าวัดของประชาชนของวัดปทุมวนารามราชวรวิหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนวัดไร่ขิง อยู่ในระดับมากและระดับการบริหารจัดการของวัดทั้งสองแห่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งปัจจัยด้านเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ การประชาสัมพันธ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารวัดของปทุมวนารามราชวรวิหาร และปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ ชื่อเสียงของวัด และเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการบริหารวัดของวัดไร่ขิง และพบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ (กรกต ชาบัณขิตและคณะ, 2556) ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต มีเป้าหมายที่ชัดเจนคือเพื่อประโยชน์สุขแก่เวไนยสัตว์ทั้งหลาย สำหรับรูปแบบการเผยแผ่นั้นในปัจจุบันเป็นแบบเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ส่วนวิธีการเผยแผ่นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและเชี่ยวชาญของผู้เผยแผ่ ซึ่งมีวิธีการเทศนาธรรมปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนกรรมฐาน และการสอนแบบประยุกต์ ซึ่ง (กุศล โพธิ์สุวรรณ, 2557) ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) พบว่าท่านสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ได้กับสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านมีความสามารถในการสื่อสาร ในรูปแบบต่างๆ กับพระภิกษุ แม่ชีและพุทธศาสนิกชนทั่วไป ให้มีความเข้าใจและศรัทธาที่จะเขามาศึกษาปฏิบัติธรรม โดยการพูดของท่านมีปิยวาจา ท่านไม่พูดให้ผู้อื่นกระทบกระเทือนใจ เวลาใครมีเรื่องเดือดร้อนมาปรึกษาท่านก็จะรับฟัง และให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ พระธรรมทูตที่ดีควรมี คุณสมบัติพระธรรมทูต หมายถึง สิ่งที่พระธรรมทูตต้องมีถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติศาสนกิจในการเป็นพระธรรมทูตในประเทศ

อินเดียเนपाल ประกอบไปด้วย มีจริยวัตรงดงาม ปณิธานแน่วแน่ มุ่งมั่นแห่งพระธรรมกถึก และทักษะภาษาดี ผลการศึกษาดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับการค้นพบของ (พระมหามนตรี ศรีบุญอง, 2550) ศึกษาเรื่อง แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า(2551-2560) พบว่า พระธรรมทูต จะต้องเป็นผู้มีศีลาจารวัตรเป็น ผู้นำทางจิตวิญญาณมีความอดทน และควรมีความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน เสียสละ เพื่องานให้แก่พระพุทธศาสนา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศได้ และพระครูญาณเพชรรัตน์(เทวินทร์ ปิยะทสฺสี) (2560) ได้เน้นหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ได้แก่ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง รู้จักชี้แจง เป็นผู้อดทน พูดด้วยคำลึกซึ้งได้ ไม่ยกนาในการ เสือ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

สรุป

จากผลการศึกษาที่พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดียเนपाल ประกอบด้วย 4S Model ได้แก่ เป้าหมายชัด(Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart) พึงนำไปปฏิบัติ ด้วย 1) การสร้างรูปแบบที่สามารถถอดแบบนำไปประยุกต์หรือปรับใช้กับการทำงานของพระธรรมทูตทั้งภายในและสายต่างประเทศได้เพื่อประโยชน์แห่งมหาชน 2) การสร้างกระบวนการให้พระธรรมทูตสายอื่นๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงานการทำงานของพระธรรมทูตไทยสายอินเดียเนपाल และ 3) การสนับสนุนให้มีการก่อตั้งหรือส่งเสริมโรงเรียนพระธรรมทูต เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความสามารถมีทักษะในการทำหน้าที่จากพระธรรมทูตที่มีประสบการณ์และเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับพระธรรมทูตรุ่นต่อไป ที่จะไปสานงานต่อเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป นอกจากนี้ ควรที่จะทำการศึกษาวิจัยอยู่หลายประเด็น จะช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกได้มากยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ กรณีศึกษาพระธรรมทูตสายอินเดีย-เนपाल เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ทำการเก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึก และสังเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย จึงควรมีการออกแบบการวิจัยที่เป็นเชิงปริมาณ โดยต่อยอดจากรูปแบบหรือ Model ที่ออกแบบไว้แล้วนำไปสร้างข้อ

คำถามเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมเชิงสถิติ ก็จะทำให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) จากผลการศึกษาที่พบว่า การทำงานของพระธรรมทูตทำให้เกิดความเชื่อในพระพุทธศาสนา มากยิ่งขึ้น เรียกว่า ตถาคตโพธิสัทธา อันเป็นมิติทางพุทธจิตวิทยา จึงควรศึกษาในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การแสวงบุญในอินเดียมีผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ หรือการรู้แจ้งตน มากขึ้นหรือไม่ โดยสร้างเป็นงานวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบกลุ่มที่เดินทางมาแสวงบุญกับกลุ่มที่ไม่ได้มา และ 3) การศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ให้เป็นหลักสูตรเพื่ออบรมพัฒนาพระธรรมทูตที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรกต ชำบัณฑิตและคณะ. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2556). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, ปีที่ 7 (ฉบับที่ 2).
- พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสสี). (2560). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, ปีที่ 2.
- พระครูธรรมธรรายั่งยืน. (2559). การบริหารจัดการในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเมธา จันทสโร (คำไหล). (2557). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาเชิงประยุกต์. ใน *พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)*, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหามนตรี ศรีบุญธง. (2550). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทวรัชวรรษหน้า (2551-2560). ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา*, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พระมหาอิศเรศ จิตฺติโต. (2559). รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมของพระธรรมกถึกเพื่อการพัฒนาวิตชีวิตชาวพุทธในจังหวัดตราด. ใน บัณฑิตวิทยาลัย วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรชัย อนันต์เญียร. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี. (2560). ประวัติพุทธศาสนาในอินเดีย. เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2560 จาก <http://newdelhi.thaiembassy.org/th/useful-knowledge-th/pilgrimag-wat- thai-th/buddhism-history-in-india-th/>
- อภิเชษฐ จันทรดี. (2559). แนวทางการอยู่ร่วมกันตามหลักพุทธจริยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ 5 กลุ่ม ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2560). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก, ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ". เรียกใช้เมื่อ 6 มิถุนายน 2560 จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=179&articlegroup_id=21.
- กุศล โพธิ์สุวรรณ. (มกราคม-มิถุนายน 2557). ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร). วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, ปีที่ 7(ฉบับที่ 1).
- ขันทอง วัฒนประดิษฐ์. (มกราคม – มิถุนายน 2558). พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล 5. วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ปีที่ 5.
- ชนดล ภูชนะศิริ. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558). ความประทับใจ ความศรัทธาและการบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, ปีที่ 3(ฉบับที่ 2).
- พระมหาธนกร อัครจันทร์. (มกราคม-ธันวาคม 2557). ปัจจัยจูงใจการเข้าวัดของประชาชนกับความสำเร็จในการบริหารวัด ศึกษาเปรียบเทียบวัดปทุมวนารามราชวรวิหารกับวัดไร่ขิง. วารสารเผยแผ่ความรู้ทาง วิชาการและงานวิจัย, ปีที่ 21(ฉบับที่ 1).

พระมหาสนอง จำนัลและคณะ. (เมษายน – มิถุนายน 2558). การพัฒนารูปแบบและ
ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย.

วารสารครุศาสตร์, ปีที่ 43(ฉบับที่ 2).

พระมหาอำนาจ มีราคา. (มกราคม-เมษายน 2559). แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน
ต่างประเทศ: กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์. วารสารบริหารการศึกษาศึกษาวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ 16(ฉบับที่ 1).

รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี*

A MODEL OF SELF CARE IN HYPERTENSIVE PATIENT AT FORT
PRAJAKSILAPAKOM HOSPITAL UDON THANI PROVINCE.

ประทิน นาคชื่น

Pratin Nakchuen

ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ

Prachon Kingminghae

กฤตติกา แสนโกชน์

Krittikar Sanposh

ธนกฤต ทูริสุทธิ์

Thanakit Turisut

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: bussakorn.su@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เพื่อกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และเพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ของโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีการศึกษา 3 ระยะ

ผลการวิจัยพบว่า

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาค้นคว้าปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ขั้นตอนที่ 1 ใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณ

* Received 18 March 2019; Revised 1 April 2019; Accepted 1 April 2019.

ได้ผลการวิเคราะห์ระดับปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จากค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการแปลผลภาพรวม มีระดับความสำคัญและเป็นปัญหามากที่สุด ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์แบบคุณภาพ โดยนำข้อปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 นำมาวิเคราะห์เพื่อยืนยันสภาพปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่แท้จริง ใช้กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในขั้นนี้ เป็นแบบข้อคำถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้ความถี่จากการนับจำนวนแล้วคิดเป็นค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ได้ข้อมูลสภาพปัญหา 8 ประการ และมีประเด็นหนุนเสริม ได้แก่ 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ 2) การเตรียมการ 3) การการรักษาสุขภาพมีพฤติกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

ระยะที่ 2 ผลการกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี โดยจัดการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิสรุปผลการรับรองข้อมูลกิจกรรมที่จะนำมาพัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงคือ 1) กิจกรรมป้องกัน ประกอบด้วย การหยุดสูบบุหรี่ การหยุดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น 2) กิจกรรมบรรเทา ประกอบด้วย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ รับรู้วิธีการปฏิบัติตนเพื่อให้มีสุขภาพดี และ 3) กิจกรรมการสร้างภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วย การเตรียมการ สร้างแรงจูงใจที่จะปรับเปลี่ยนจากพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ เป็นต้น นำผลที่ได้มากำหนดรูปแบบและรับรองรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ได้ข้อค้นพบ คือ 1) ได้รูปแบบการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง 2) ได้เครือข่ายการดูแลผู้ป่วยผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย เพื่อเป็นการตอบโจทยความต้องการของผู้ป่วย และเพื่อนำระบบการดูแลผู้ป่วยให้เข้าทันยุคทันสมัย

ระยะที่ 3 ผลการทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี การทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงกับผู้ป่วยกลุ่มควบคุมไม่ได้ เป็นกลุ่มทดลองแบบกลุ่มเดียว ใช้แบบเจาะจง จำนวน 27 คน ทดลองการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง หลังทดลองในกลุ่มโซเชียลมีเดียบนเฟซบุ๊ก พบว่ามีความรู้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$ การดูแลตนเองดีขึ้น ในด้านควบคุมอาหาร การออกกำลังกายและ

อารมณ์ มีความดันโลหิตที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.05$ และดัชนีมวลกาย เส้นรอบเอวลดลง

สรุปผลการประเมินผลการปฏิบัติทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ได้ข้อค้น พบว่า เกิดการจัดการตนเองของผู้ป่วย มีผลที่ได้ติดตามมาที่เป็นผลสะท้อนความเข้มแข็งในการพึ่งตนเอง มีความพอเพียงและยั่งยืน เป็นผลลัพธ์ความผาสุก ความอยู่ดี กินได้ไกลโรค ได้เครือข่ายเทคโนโลยีที่เหมาะสมทางโซเชียลมีเดีย เพื่อเอื้อให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงได้ดูแลตนเองได้และไม่มีภาวะแทรกซ้อน

คำสำคัญ: รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง, ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

Abstract

The study of self-care model of hypertensive patients at Prachaksinlapakhom Fort Hospital Udon Thani Province with the objectives; to study the problems of self-care of hypertensive patients; to determine the pattern of self-care of hypertensive patients and to test and to evaluate the use of self-care model of hypertensive patients of Prachaksinlapakhom Fort Hospital Udon Thani Province. This research was mixed (Mixed Method) with 3 phases.

The results of research were found as follows:

Phase 1: The results of the study of self-care problems of hypertensive patients Prachaksinlapakhom Fort Hospital Udon Thani Province. Step 1 : Using a quantitative questionnaire, the results of the analysis of the level of self-care problems of hypertensive patients from percentage, mean score and standard deviation Level of overall image change have the highest level of importance and problems, Step 2 : is a quality analysis by applying the problem from step 1 to analyze to confirm the condition of the problem of self-health care of patients with hypertension use a specific target group of 60 people. Tools used at this

step is a question analyze data, use frequencies from counting, then calculate the percentage and average values obtain information on 8 problem conditions and supplementary issues, including 1) health information awareness, 2) preparation, 3) health care, continuous health behavior.

Phase 2 : The results of determining the self-care model of hypertensive patients at Prachaksinlapakhom Fort Hospital Udon Thani Province by organizing a discussion, exchange, learn of experts and those who multiply their qualifications Summarizing the results of certification of activities that will be used to develop self-care of hypertensive patients, namely 1) preventive activities include smoking cessation stop drinking alcohol, etc. 2) Relief activities include health information awareness Recognize how to behave in order to be healthy and 3) Immunization activities consist of preparation, motivation to change from health risk behaviors, etc. Using the results to determine the pattern and certification of self-care model of hypertensive patients, the findings are 1) obtain the self-care model of hypertensive patients 2) obtain the patient care network via social media channels in order to meet the needs of patients and to bring the patient care system into the modern age.

Phase 3 : The results of the experiment and evaluation of using the patient's health care model Hypertension, Prachaksinlapakhom Fort Hospital Udon Thani Province, The experiment using the self-care model of hypertensive patients cannot use with the control group, it is a single group experimental group, using a specific number of 27 people to test their own health care of patients with hypertension after experimenting with social media groups on Facebook it was found that the knowledge was improved significantly at $p < 0.05$. Self-care improved. In food control, exercise and emotions, there was a significant decrease in blood pressure at $P < 0.05$ and body mass index, waist circumference decreases.

Summarizing the results of the evaluation of the experiment using the self-care model of hypertensive patients found that the self-management of patients. There are results that follow which reflect the strength of self-reliance, sufficient and sustainable, as a result of the well-being, eating far away from the disease, the appropriate technology network via social media to help the hypertensive patients to take care of themselves and without complications.

Keywords: Self-care model of hypertensive patients, hypertensive patients

บทนำ

โรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคเรื้อรังที่พบบ่อยที่สุดในผู้สูงอายุไทยที่นำไปสู่การเสียชีวิตในระบบไหลเวียนเลือด อุบัติการณ์ของโรคและอัตราการเสียชีวิตจากโรคในระบบไหลเวียนเลือดจะเพิ่มมากยิ่งขึ้นเมื่อผู้ป่วยมีอายุมากขึ้น จากข้อมูลของสำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข ปีพ.ศ.2543 พบว่า อัตราการเสียชีวิตต่อประชากรแสนคนด้วยโรคในระบบไหลเวียนเลือดในกลุ่มอายุ 60-74 ปี เป็น 574.5 รายแสนคนต่อปี และเพิ่มขึ้นเป็น 1,936.4 รายต่อแสนคนต่อปีในกลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป โรคความดันโลหิตสูงยังเป็นปัจจัยเสี่ยง ที่มีนัยสำคัญต่อการทำนายการต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของผู้สูงอายุไทย (ประเสริฐ อัสสันตชัย, 2552)

จากการสำรวจสภาวะสุขภาพของประชาชนทั่วประเทศไทยในปี พ.ศ. 2546-2547 มีผู้ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูงประมาณ 2.2 ล้านคน และมีจำนวนประชากรที่ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูงมีจำนวนมากขึ้นร้อยละ 22.1 และเริ่มพบในวัยรุ่นนวัยทำงานตอนต้น และจากการสำรวจสภาวะสุขภาพของคนไทยทั้ง 76 จังหวัดทั้งประเทศไทยโดยตรวจร่างกายในเดือนกันยายน 2550 โดยมีการตรวจทั้งหมด 20,717,187 คน ครอบคลุมคนที่มีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไปทั่วประเทศร้อยละ 75 พบว่าผู้ที่มีความดันโลหิตสูงกว่าปกติตั้งแต่ 140/90 มิลลิเมตรปรอทขึ้นไป ทั้งหมดร้อยละ 11 (2,370,897 คน) โดยพบในชายร้อยละ 11 ผู้หญิงพบร้อยละ 12 จะเห็นได้ว่าคนไทยอายุ 35 ปีขึ้นไปทุก ๆ 10 คนจะเป็นโรคความดันโลหิตสูงได้ 1 คน พบมากในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 27) รองลงมา คือ เชียงใหม่ (ร้อยละ 25) พระนครศรีอยุธยา (ร้อยละ 22) (ปฐญาภรณ์ ลาลุน, 2554) โรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคเรื้อรังที่พบมากเป็นอันดับหนึ่งของ

โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จากการศึกษาทะเบียนประวัติและสัมภาษณ์ แพทย์พยาบาลที่แผนกตรวจโรคผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม พบว่า ได้มีการให้ความรู้ คำแนะนำและการปฏิบัติตัวแก่ผู้มารับบริการ แต่ผู้ป่วยจำนวนหนึ่งไม่สามารถที่จะควบคุมระดับความดันโลหิตให้อยู่ในเกณฑ์ได้ เนื่องจากผู้ป่วยยังมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม ร่วมกับสาเหตุอื่นอีก เช่น ผู้ป่วยขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความมั่นใจในการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ ไม่ทราบถึงแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนที่จะควบคุมอาหาร หวาน มัน และเค็ม รวมถึงการออกกำลังกาย การหลีกเลี่ยงภาวะเครียด การรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง อาจจะเป็นเพราะว่าผู้ป่วยคิดว่าหายแล้ว และก็ไม่มีอาการเจ็บป่วยอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ปวดศีรษะ เวียนหน้า คลื่นไส้ อีกทั้งญาติบางส่วนก็ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง จึงขาดการสนับสนุนในการปฏิบัติตัวให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องให้กับผู้ป่วย จึงเป็นเหตุทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ตามมา สาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมระดับความดันโลหิตให้อยู่ในระดับปกติได้นั้น เนื่องมาจากมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตประจำวันที่ไม่เหมาะสม เช่น รับประทานอาหารที่มีรสเค็ม อาหารที่มีไขมันอิ่มตัวสูง สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ขาดการออกกำลังกาย มีภาวะเครียด และการรับประทานยาไม่ต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการดูแลตนเองควบคู่กับการรับประทานยา (โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี, 2560)

แรงจูงใจที่ทำการศึกษาโรคนี้ ในฐานะที่เป็นแพทย์ ถึงแม้เป็นโรคเรื้อรังที่ไม่รักษาให้หายขาดได้ แต่สามารถควบคุมได้ เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน การที่จะช่วยให้ผู้ป่วยความดันโลหิตสูงตระหนักถึงความสำคัญของการมีการดูแลตนเองเพื่อให้มีพฤติกรรมสุขภาพ ที่ถูกต้องเหมาะสม ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การรับรู้ความสามารถของตนเองเพราะการรับรู้ความสามารถของตนเอง จะเกิดขึ้นก่อนความพยายามที่จะกระทำพฤติกรรม ช่วยให้บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการและดำเนินการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และการรับรู้ตนเองมีความสัมพันธ์สูงกับการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของพฤติกรรมสุขภาพ การมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมของแต่ละคน บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีเป้าหมายและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้มีความพยายามมากกว่า บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำ การให้ข้อมูลข่าวสาร วัสดุสิ่งของ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก การดูแลเอาใจใส่ การให้คำแนะนำ คำปรึกษา และการกระตุ้นจาก

ญาติ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนมีกำลังใจและเกิดการพัฒนาพฤติกรรมไปในทางถูก เน้นแหล่งประโยชน์ของปัจเจกบุคคลและแหล่งประโยชน์ในสังคม รวมถึงความสามารถทางกายของบุคคลนั้นด้วย (WHO, 1986)

ในยุคปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาไปสู่ยุคดิจิทัล รัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาประเทศ โดยมีการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วย และพยายามผลักดันให้หน่วยงานต่างๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ช่วยเอื้อต่อการตระหนักรู้ด้านสุขภาพ ที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้ป่วยเองได้ดูแลตนเองโดยมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม การพัฒนารูปแบบการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในยุคดิจิทัลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะมีบทบาทช่วยให้การดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเป็นไปตามที่พึงประสงค์ การพัฒนาการดูแลผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ จะมีบทบาทมากขึ้นในด้านการดูแลตนเอง และมีแนวโน้มที่คนจะให้ความสนใจมากขึ้น ถือว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ในการดูแลสุขภาพตนเอง มีไว้เพื่อการดูแลตนเอง ที่จะช่วยให้มีความมั่นใจมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันองค์กรก็มีขีดความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการโดยผ่านทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม ดังนั้นการนำเครื่องมือทางเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการดูแลตนเองในโรคเรื้อรัง จึงมีความน่าสนใจ ผู้ป่วยเกิดความตระหนักในการดูแลตนเองและสามารถควบคุมโรคได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นลักษณะการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือการใช้กลุ่มเครือข่ายเป็นฐานของการวิจัย (network) โดยผู้วิจัยได้ให้

ความสำคัญจากการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เริ่มต้นจากตัวของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง
ฐานราก โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง
โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการ 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง
โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานีเป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้
แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้คือผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มารับบริการที่
โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างการกำหนดขนาดกลุ่ม
ตัวอย่างโดยใช้ตารางของ TaroYamane ค่าความเชื่อมั่น 97% (สำเร็จ จันทรสุวรรณ, 2541)
โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มได้ 457 คน

ขั้นตอนที่ 2 จัดเวทีเสวนาและระดมสมอง ประกอบด้วย กลุ่มเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ
ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มบุคคล องค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง บุคคลใน
ครอบครัว ผู้ใกล้ชิด เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เป็น
การคัดเลือกแบบเจาะจง ใช้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน

ระยะที่ 2 การกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง
โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการ 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยจากระยะที่ 1 ที่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์เพื่อ
กำหนดในการร่างรูปแบบที่จะใช้เป็นรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดัน
โลหิตสูง จัดทำร่างรูปแบบโดยจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ
ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็นในองค์ประกอบปัจจัย
สาระสำคัญต่างๆ เพื่อนำมาประกอบขึ้นเป็นตัวร่างรูปแบบการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความ
ดันโลหิตสูงให้ได้ ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจงจำนวน 20 คน ที่ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ
เกี่ยวกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงจำนวน 5 คนพยาบาล 5 คน เทคนิคการแพทย์ 5 คนและ
ผู้ป่วย 5 คน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง
ยืนยันรับรองรูปแบบ โดยประชุม อภิปรายร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง หาข้อสรุปความ
สอดคล้อง ซึ่งนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 คือ ร่างรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรค

ความดันโลหิตสูง นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 นี้ มาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบรูปแบบโดยใช้วิธีการ MACR (Multi-Attribute Consensus Reaching) ใช้เทคนิควิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ประโยชน์และความคุ้มค่าของรูปแบบ การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องจำนวน 25 คน ใช้แบบประเมินค่า (Rating Scale)

ระยะที่ 3 การทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง กับผู้ป่วยกลุ่มทดลอง การปฏิบัติการทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีทักษะกระบวนการต่าง ๆ ทุกด้าน คือรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงทดลองกับผู้ป่วยกลุ่มทดลอง แบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) ใช้แบบเจาะจงจำนวน 27 คน ประกอบด้วย ผู้ป่วยกลุ่มควบคุมความดันสูงไม่ได้โดยผู้ปฏิบัติทดลอง ต้องมีความตระหนัก ตั้งใจใช้ข้อสังเกต จดบันทึกต่าง ๆ ตามวิธีการที่ได้รับรู้ด้วยความสนใจเพื่อเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการทดลอง ตามแบบแผนการทดลองกลุ่มเดียว วิเคราะห์ผลด้วยสถิติทดสอบค่า T-Test แบบ Paired Sample T-Test

ขั้นตอนที่ 2 ด้านเนื้อหาเป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงประกอบด้วย ประเมินผลผู้ป่วยกลุ่มทดลอง แบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) และประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ (Model) รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโดยใช้เทคนิคกระบวนการ MACR : Multi Attribute Consensus Reaching ใช้แบบเจาะจง จำนวน 47 คน ประกอบด้วย กลุ่มทดลอง ใช้แบบเจาะจง จำนวน 27 คน ประกอบด้วยผู้ป่วยกลุ่มควบคุมความดันสูงไม่ได้ และการประเมินผลการใช้รูปแบบ ใช้แบบเจาะจง 20 คน ที่ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงจำนวน 5 คนพยาบาล 5 คนเทคนิคการแพทย์ 5 คนและผู้ป่วย 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ได้แก่

1. วิเคราะห์ด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และในการแปรผลใช้ค่าพิสัยกลาง (Midpoint) ของระดับช่วงชั้น (Class Interval) แบบมาตราส่วนประมาณค่า พิจารณาจากระดับค่าคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้ ระดับมีปัญหามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แล้วนำแบบสอบถามมาแปลผลข้อมูล และประมวลผล

2. วิเคราะห์ด้วย สถิติทดสอบค่า T-Test แบบ Paired Sample T-Test

3. ประยุกต์ใช้เทคนิค Multi Attribute Consensus Reaching (MACR) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพให้ได้ความสอดคล้องความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ประโยชน์และความคุ้มค่าของรูปแบบ คิดเป็นร้อยละ

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมเอกสารการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล จากการจัดเวทีระดมสมองและเสวนากลุ่ม แปลผลข้อมูล และประมวลผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 1 ใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณ ได้ผลการวิเคราะห์ระดับปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จากค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการแปรผลภาพรวม มีระดับความสำคัญและเป็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขั้นลงมือปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพมีค่าเฉลี่ย 3.18 และ ระดับการแปรผลรายข้อ พบว่า ระดับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่สำคัญ จัดลำดับได้แก่ การออกกำลังกายเมื่อมีเวลาว่างที่ค่อนข้างน้อยมาก มีค่าระดับเฉลี่ย 3.52 รองลงไปคือ การบริโภคอาหารเกินความจำเป็นมีค่าเฉลี่ย 3.49 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีค่าเฉลี่ย 2.83 และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ย 2.39 ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์แบบคุณภาพ โดยนำข้อปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 นำมาวิเคราะห์เพื่อยืนยันสภาพปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่แท้จริง ใช้กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในขั้นนี้ เป็นแบบข้อคำถาม

วิเคราะห์ข้อมูลใช้ความถี่จากการนับจำนวนแล้วคิดเป็นค่าร้อยละ(Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ได้ข้อมูลสภาพปัญหา 8 ประการ ประกอบด้วย 1) การหยุดสูบบุหรี่ 2) หยุดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3) การลดน้ำหนักส่วนเกิน 4) การออกกำลังกายสม่ำเสมอ 5) การลดอาหารเค็ม 6) รับประทานอาหารลดความดัน เช่น ผัก และผลไม้ต่าง ๆ 7) การผ่อนคลายทางด้านจิตใจ 8) รับประทานแพทย์สั่งเป็นครั้งคราว และมีประเด็นหนุนเสริม ได้แก่ 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ(Contemplation) 2) การเตรียมการ(Preparation) 3) การการรักษาสุขภาพมีพฤติกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง(Maintenance)

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานีพบว่า 1. ได้ร่างกิจกรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือ ที่ประกอบด้วย 1) กิจกรรมป้องกัน ประกอบด้วย 1.1) การหยุดสูบบุหรี่ 1.2) หยุดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 1.3) การลดน้ำหนักส่วนเกิน 1.4) การออกกำลังกายสม่ำเสมอ 1.5) การลดอาหารเค็ม 1.6) รับประทานอาหารลดความดัน เช่น ผัก และผลไม้ต่าง ๆ 1.7) การผ่อนคลายทางด้านจิตใจ 1.8) รับประทานแพทย์สั่งเป็นครั้งคราว 2) กิจกรรมบรรเทา ประกอบด้วย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ (Contemplation) โดยให้ความสนใจรับฟังข้อมูลด้านการสร้างเสริมสุขภาพ รับรู้วิธีการปฏิบัติตนเพื่อให้มีสุขภาพดี และมีแรงจูงใจเพียงพอที่จะยอมรับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง 3) กิจกรรมการสร้างภูมิคุ้มกัน ประกอบด้วย การเตรียมการ (Preparation) โดย เกิดแรงจูงใจที่จะปรับเปลี่ยนจากพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพ เริ่มแสวงหาความรู้ ข้อมูลที่สำคัญที่จะช่วยให้ตนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงด้าน เตรียมความพร้อมด้านเวลา สิ่งอำนวยความสะดวกที่จะออกกำลังกาย และ เตรียมอุปกรณ์ที่สนับสนุนการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ และผลการกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง 1) ได้โมเดล (MODEL): รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี 2) ได้เครือข่ายการดูแลผู้ป่วยผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน Mobile telephone, เฟสบุ๊ค (Facebook) ,ไลน์ (Line) เพื่อเป็นการตอบโจทยความต้องการของผู้ป่วย และเพื่อนำระบบการดูแลผู้ป่วยให้เข้าทันยุคทันสมัย ตามนโยบายประเทศไทย 4.0

ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วย โรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี พบว่า

ขั้นตอนที่ 1 ใช้ผู้ป่วยกลุ่มควบคุมไม่ได้ เป็นกลุ่มทดลองแบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest- Posttest Design) ผ่านระบบ ปัจจัยนำเข้า(Input) 1 Man : ผู้ป่วย แพทย์ พยาบาล ครอบครัวของผู้ป่วย 2) Material : ปัจจัยที่สนับสนุน เครื่องมือสื่อสารช่องทางแอปพลิเคชัน Mobile telephone เฟสบุค (Facebook) และ ไลน์ (Line) 3) Management : การบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ป่วย หรือจัดระบบการดูแลผู้ป่วย ต่อการช่วยเหลือตนเองของผู้ป่วยโดยเชื่อมต่อเข้าที่ (Process) ที่เป็นส่วนการเฝ้าระวังดูแลร่วมกับการดูแลตนเองของผู้ป่วย ในทุก ๆ ด้าน ฐานข้อมูล พันธสัญญา ให้ความรู้ผู้ป่วยติดตามสถานการณ์ เจ็บไข้และปัจจัยเอื้อ อาหาร อารมณ์ ออกกำลังกาย เล่นกีฬา รวมทั้ง ครอบครัว ญาติผู้ป่วย ผ่านช่องทางเครือข่ายการใช้เครื่องมือสื่อสาร เครือข่าย แพทย์ พยาบาล เกิดผลผลิต(Output) ต่อผู้ป่วย โดยใช้สถานที่ 1) บ้าน/ชุมชน ของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และ 2) สถานที่ภายในโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม ใช้ระยะเวลาทดสอบ 36 วัน พบว่า เกิดผลผลิต(Output) ต่อผู้ป่วย ซึ่งได้หลักความรู้ เข้าใจ ใส่ใจติดตามสถานการณ์ เกิดการดูแลตนเอง ที่มีแรงจูงใจเพียงพอที่จะยอมรับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง ตามพันธสัญญาและข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ป่วย ญาติ ชุมชนที่ร่วมกันนันทนาการ ดนตรี เพลง เกม มีฐานข้อมูลผู้ป่วยที่เชื่อมการสื่อสารได้รวดเร็วและประหยัด

ขั้นตอนที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง 1. ผลการทดสอบและประเมินผลการปฏิบัติทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง กับกลุ่มทดลองแบบเจาะจงจำนวน 27 คน คือผู้ป่วยกลุ่มควบคุมความดันสูงไม่ได้ แบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) ใช้แบบทดสอบ และสรุปผลด้วยการตรวจสภาพร่างกาย หาดัชนีมวลกาย ด้วยเทคนิคทางการแพทย์ ดำเนินการใน 6 ส่วน พบว่า ส่วนที่ 1 ผลประเมินผลและวิเคราะห์เพื่ออธิบายคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว ระยะเวลาที่ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง การได้รับการรักษา การมีภาวะแทรกซ้อน และการได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง พบว่า ที่ตอบ

แบบสอบถามมากที่สุด คือ เพศหญิงมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 59.3 โดยมีช่วงอายุระหว่าง 39-66 ปี อายุส่วนใหญ่ คืออายุ 49 ปีร้อยละ14.8รองลงมาคือ อายุ 52 และ 60 ปี ร้อยละ11.1 มีอาชีพราชการและรัฐวิสาหกิจร้อยละ 59.3 รองลงมาคืออาชีพธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 14.8 ด้านสถานภาพสมรสส่วนใหญ่ คือสถานภาพคู่ร้อยละ70.4 รองลงมาคือ สถานภาพโสด ร้อยละ 18.5 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ปริญญาตรี ร้อยละ 59.3 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 25.9 รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยส่วนใหญ่คือรายได้ 50,000 บาทต่อเดือนร้อยละ14.8 รองลงมาคือรายได้70,000 บาทต่อเดือนร้อยละ11.1 ทุกคน ได้รับการรักษาสมาเสมอ ร้อยละ100 ด้านภาวะแทรกซ้อนส่วนใหญ่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนร้อยละ 96.3 และมีภาวะแทรกซ้อน ร้อยละ3.7 และเคยได้รับคำแนะนำร้อยละ 96.3 ไม่เคยได้รับคำแนะนำ ร้อยละ3.7 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวัดผลด้านความรู้และวิเคราะห์เพื่ออธิบายระดับความรู้โรคความดันโลหิตสูง โดยการใช้ข้อทดสอบจำนวน 21 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน ใช้ทดสอบก่อน – หลัง การวิเคราะห์ผลการทดสอบการปฏิบัติการ ใช้ความถี่คะแนนความรู้ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง 27 คน พบว่า มีคะแนนมากที่สุดก่อนดำเนินการ คือได้ 21 คะแนน ค่าเฉลี่ยร้อยละ7.4 รองลงมา คือได้ 20 และ 19 คะแนน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 14.8 และคะแนนน้อยที่สุดก่อนดำเนินการ คือ 5 คะแนน ค่าเฉลี่ยร้อยละ3.7 เมื่อเปรียบเทียบกับทดสอบหลังดำเนินการมีคะแนนมากที่สุด คือได้ 21 คะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ3.7 ซึ่งคะแนนที่ได้ส่วนใหญ่ คือได้ 19 คะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละ 77.8 และคะแนนน้อยที่สุด คือ 18 คะแนน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.7 ตามลำดับ ส่วนที่ 3 ผลการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง จำนวนร้อยละของระดับคะแนนการปฏิบัติตัวในการดูแลตนเอง จำนวน 27 คน เมื่อพิจารณา องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้แต่ละด้าน คือ ด้านรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย ภาวะความเครียด การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ และการรับประทานยา ในการปฏิบัติตัวในการดูแลตนเอง ในระดับตั้งแต่ เป็นประจำ บางครั้ง ไม่เคย ของทุกตัวบ่งชี้ทั้งก่อนดำเนินการ ในภาพรวม มีค่าร้อยละของระดับคะแนนการปฏิบัติตัวในการดูแลตนเองต่ำในระดับร้อยละ29.34 เมื่อเข้าใช้โปรแกรมในภาพรวมมีผลต่อสุขภาพสูงในระดับร้อยละ50.65 ส่วนที่ 4 ผลการประเมินตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในเรื่องพฤติกรรมการกิน ออกกำลังกาย และอารมณ์จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนนการประเมินตนเองในเรื่องพฤติกรรมการกิน ออกกำลังกาย และอารมณ์ เมื่อพิจารณา องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้แต่ละด้าน ก่อนและหลังดำเนินการ ในระดับ

การปฏิบัติจาก ประจำ ครั้งคราว และไม่เคย ในภาพรวม มีระดับต่ำร้อยละ 3.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 เมื่อผ่านการเข้าใช้โปรแกรมแล้วมีผลระดับคะแนนสูงร้อยละ 4.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.09 ส่วนที่ 5 ผลการเปรียบเทียบ น้ำหนักและ ส่วนสูง ก่อน- หลัง การปฏิบัติทดลองตามโปรแกรม ในภาพรวม เมื่อพิจารณา องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ ผลก่อนดำเนินการสูงมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 78.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 15.55 และในภาพรวม หลังปฏิบัติทดลองผลการเปรียบเทียบมีผลน้ำหนักตัวลดลง มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 75.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 14.4 ส่วนที่ 6 การหาดัชนีมวลกาย การวัดรอบเอวและวัดความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังดำเนินการกับกลุ่มทดลอง 27 คน เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ดัชนีมวลกาย (BMI) ของคนไทย

ในกรณีนี้เป็นการทดลองดำเนินการกับกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้แบบกลุ่มเดี่ยว จำนวน 27 คน โดยใช้ช่วงระยะเวลาจำกัดตามห้วงการทดลอง 36 วัน ในการดำเนินการตามโปรแกรมโมเดล(Model) : รูปแบบการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี และการดูแลผู้ป่วยผ่านช่องทางเครือข่ายแอปพลิเคชัน Mobile telephone เฟสบุ๊ค Facebook จะเห็นว่า ดัชนีมวลกาย การวัดรอบเอวและวัดความดันโลหิตสูง ของกลุ่มทดลองจำนวน 27 คนนี้ มีผลลดลงจริง และในทางการแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางเฉพาะทาง พบว่า เป็นผลดีเป็นที่น่าพอใจมาก สรุปผลการประเมินผล การปฏิบัติทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ได้ข้อค้นพบว่า เกิดการ การจัดการตนเองของผู้ป่วย มีผลที่ได้ติดตามมา(Outcome) ที่เป็นผลสะท้อนความเข้มแข็งในการพึ่งตนเอง มีความพอเพียงและยั่งยืน เป็นผลลัพธ์ความผาสุก ความอยู่ดีกินได้ไกลโรค 2. ผลการประเมินยืนยันรับรองโปรแกรม โมเดล : รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ใช้เทคนิคกระบวนการ MACR (King,J.A.,2001 และใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 25 คน สรุปผลการยืนยันรับรอง “รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคมจังหวัดอุดรธานี” ที่นำมาทดลองเพื่อใช้พัฒนา คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 100 ได้ข้อค้นพบ 1) ได้ โมเดล: รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง 2) ได้เครือข่ายเทคโนโลยี ที่เหมาะสม เป็น เฟสบุ๊ค (Facebook) เพื่อช่วย ด้านประหยัดทั้งเงินและเวลา แก่ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงได้

อภิปรายผล

ข้อค้นพบระยะที่ 1

ผลการศึกษาปัญหาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ได้ข้อค้นพบประเด็นปัญหา คือ 1.ปัญหาด้านการลงมือปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพ (Action) 2.ปัญหาด้านการไม่รับรู้และไม่สนใจเรื่องการดูแลสุขภาพ (Pre-contemplation) 3.ได้ปัจจัยปัญหา 8 ประการได้แก่ 1) หยุดสูบบุหรี่ 2) หยุดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3) ลดน้ำหนักส่วนเกิน 4) ออกกำลังกายสม่ำเสมอ 5) ลดอาหารเค็ม 6) รับประทานอาหารลดความดัน เช่น ผัก และผลไม้ต่าง ๆ 7) ผ่อนคลายทางด้านจิตใจ 8) รับประทานแพทย์สั่งเป็นครั้งคราว 4.ได้ประเด็นหนุนเสริมได้แก่ 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ (Contemplation) 2) การเตรียมการ (Preparation) 3) การการรักษาสุขภาพมีพฤติกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง (Maintenance) เช่นเดียวกับ อังศิรินทร์ อินทรกำแหง (อังศิรินทร์ อินทรกำแหง, 2550) ที่ศึกษาในเรื่องแบบแผนการดำเนินชีวิตของประชาชนในวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร พบว่า การรับประทานอาหารมากเกินไปความต้องการโดยไม่ได้สมดุล อาหารที่ไม่สมดุลคืออาหารที่ประกอบด้วย ไขมันและน้ำตาลสูง มีใยอาหารน้อย ประกอบกับการไม่ออกกำลังกาย และสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปมีอิทธิพลต่อการเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น โรคหัวใจ โรคเมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคเส้นเลือดอุดตันในสมอง และโรคเบาหวาน โรคเหล่านี้ทำให้เกิดการเสียชีวิตก่อนวัยที่สมควร

ข้อค้นพบระยะที่ 2

เป็นผลการค้นพบรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พร้อมทั้ง ได้เครือข่ายการดูแลผู้ป่วยผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน Mobile telephone, เฟสบุ๊ค Facebook ,ไลน์ Line เพื่อเป็นการตอบโต้ความต้องการของผู้ป่วย และเพื่อนำระบบการดูแลผู้ป่วยให้เข้าทันยุคทันสมัย ตามนโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นการเฝ้าระวังผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งตรงกับนักจิตวิทยา Albert Bandura เป็นผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาสังคม (Social cognitive theory) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นหลักการที่ครอบคลุมทั้งแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไข และแนวคิดทางจิตวิทยาต่าง ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เข้ามาประยุกต์ใช้ และแนวคิดการใช้หลักการแห่งพฤติกรรมกรรมมาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1.กรณีที่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมได้ สามารถจัดกระทำโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยตรง นักปรับพฤติกรรมใช้ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไข จัดการกับพฤติกรรมโดยตรงด้วยการควบคุมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้ได้ 2.กรณีที่ไม่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อม สามารถจัดกระทำโดยการเปลี่ยนที่ความรู้สึก (Feeling) ซึ่งส่งผลทำให้พฤติกรรมเปลี่ยน หรือ จัดกระทำโดยเปลี่ยนที่ความคิด (Cognitive) ซึ่งส่งผลทำให้พฤติกรรมเปลี่ยน ซึ่งตามหลักการแห่งพฤติกรรมเชื่อว่า ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมมีผลซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ที่ความรู้สึกหรือความคิด ซึ่งจะส่งผลทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมสภาพแวดล้อม และในความหมายของการปรับพฤติกรรม สรุปได้ว่า การปรับพฤติกรรม หมายถึง การประยุกต์หลักการแห่งพฤติกรรม หรือ หลักการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรม โดยเน้นที่พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ หรือวัดได้เป็นสำคัญและในการศึกษาครั้งนี้วัดจากพฤติกรรมสุขภาพ 3 ด้าน คือ การรับรู้ความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง (Self-efficacy) การกำกับพฤติกรรมสุขภาพของตนเอง (Self-regulation) และพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง (self-care) เช่นเดียวกับ ประทีป จินฉ่ำ (ประทีป จินฉ่ำ, 2540) ได้ศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสรีระเข้ามาใช้พัฒนาผู้ป่วย รู้จักกันในนามของการป้อนกลับ ทางชีวภาพ (Biofeedback) พบว่า พฤติกรรมภายในซึ่งประกอบด้วยความคิด ความรู้สึก ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมที่มีปัญหา กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงได้

ข้อค้นพบระยะที่ 3

เป็นผลการทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการทดสอบและประเมินผลการปฏิบัติทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงกับกลุ่มทดลอง แบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) ใช้แบบเจาะจงจำนวน 27 คน ประกอบด้วย ผู้ป่วยกลุ่มควบคุมความดันสูงไม่ได้ โดยใช้แบบทดสอบได้ดำเนินการวัดผลและประเมินผลใน 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ประเมินผลและวิเคราะห์เพื่ออธิบายคุณลักษณะส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 การวัดผลด้านความรู้และวิเคราะห์เพื่ออธิบายระดับความรู้โรคความดันโลหิตสูง ส่วนที่ 3 การดูแลและปฏิบัติตัวในการดูแลตนเอง ส่วนที่ 4 การประเมินตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในเรื่อง พฤติกรรมการกิน ออกกำลังกาย และอารมณ์

ส่วนที่ 5 การเปรียบเทียบ น้ำหนักและส่วนสูง ก่อน- หลัง การปฏิบัติทดลอง ของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และส่วนที่ 6 การหาดัชนีมวลกาย การวัดรอบเอวและวัดความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังดำเนินการ

เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ดัชนีมวลกาย (BMI) ของคนไทย ตามตาราง ผลการหาดัชนีมวลกาย การวัดรอบเอวและวัดความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังดำเนินการกับกลุ่มที่ควบคุมไม่ได้ แบบกลุ่มเดียว จำนวน 27 คน พบว่า 1) ส่วนสูง ก่อนและหลังดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 161.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.55 และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่าเดิม คือร้อยละ 161.11 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 11.55 ซึ่งแสดงถึงค่าเฉลี่ยทางส่วนสูงคงที่ 2) ดัชนีมวลกายในภาพรวมก่อนดำเนินการมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 30.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.88 และในภาพรวมหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 28.58 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.03 ซึ่งแสดงถึงผลค่าดัชนีมวลกายลดลง ในกรณีนี้เป็นการทดลองดำเนินการกับกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้ แบบกลุ่มเดียวจำนวน 27 คนโดยใช้ช่วงระยะเวลาจำกัดตามห้วงการทดลอง 36 วันดำเนินการตามโปรแกรมโมเดล:รูปแบบการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี และการดูแลผู้ป่วยผ่านช่องทางเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ เฟสบุ๊ค และไลน์ จะเห็นว่า ดัชนีมวลกาย การวัดรอบเอวและวัดความดันโลหิตสูง ของกลุ่มทดลองจำนวน 27 คนนี้ มีผลลดลงจริง และในทางการแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางเฉพาะทาง พบว่า ผลการหาดัชนีมวลกาย การวัดรอบเอวและวัดความดันโลหิตสูงก่อนและหลังดำเนินการกับกลุ่มผู้ป่วย โรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมไม่ได้ แบบกลุ่มเดียว จำนวน 27 คนอยู่ในช่วงของ 25.00 - 29.99 ซึ่งจัดได้ว่าเข้าข่ายอ้วนแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับตารางโปรแกรมคำนวณค่า BMI ดัชนีมวลกาย Honest Docs ของโรงพยาบาลศิริราช ที่บันทึกไว้ว่า Body Mass Index หรือ BMI คือ ค่าความหนาของร่างกาย ใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินภาวะอ้วนหรือผอมในผู้ใหญ่ตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งคำนวณได้จาก การใช้น้ำหนักตัวเป็นกิโลกรัมและหารด้วยส่วนสูงที่วัดเป็นเมตรยกกำลังสอง ซึ่งใช้ได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งแสดงค่ามาตรฐานไว้สำหรับคนไทย (ชาวเอเชีย) ก็จะอยู่ในช่วงของ 25.00 - 29.99 ซึ่งจัดได้ว่า เข้าข่ายอ้วนแล้ว และจากข้อมูลดัชนีมวลกายองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2017) ทำการศึกษาพบว่าคนไทยที่มีค่าดัชนีมวลกายมากกว่า 23 เป็นต้นไป จะมีความเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจเพิ่มขึ้นหรือแปลได้ว่าถ้าคุณน้ำหนักเกินก็มีโอกาสที่จะเป็นโรคหลอดเลือด

หัวใจ และความดันโลหิตสูงได้ง่ายขึ้นนั่นเอง เช่นเดียวกับเนติมา คูณีย์ (เนติมา คูณีย์, 2557) ได้ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและรูปแบบการบริการด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง พบว่าโรคหลอดเลือดหัวใจ เป็นสาเหตุของการตายทั่วโลก ร้อยละ 80 ของการตายด้วยโรคนี้ เกิดจากความดันโลหิตสูง การสูบบุหรี่ และคอเลสเตอรอลสูง ในปัจจัยเหล่านี้ที่ทำให้ความดันโลหิตสูงขึ้นและเป็นสาเหตุโดยตรงที่สำคัญที่สุด ที่นำไปสู่การตาย สอดรับกับเกษม นครเขตต์ (เกษม นครเขตต์, 2560) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Trans-theoretical Model: TTM) หรือเป็นที่รู้จักในชื่อ “Stage of change” ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลมีความซับซ้อนต้องการเงื่อนไข ปัจจัยต่าง ๆ มาเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงไปสู่พฤติกรรมสุขภาพ และแม้ปรับเปลี่ยนได้แล้วก็ยังคงต้องการปัจจัยหนุนเสริมเพื่อให้พฤติกรรมสุขภาพนั้นคงอยู่และดำเนินต่อไปอย่างถาวร

และปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง เพราะการรับรู้ความสามารถของตนเอง จะเกิดขึ้นก่อนความพยายามที่จะกระทำพฤติกรรม ช่วยให้บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง ที่จะจัดการและดำเนินการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ WHO (WHO, 1986) ให้ไว้ว่าการรับรู้ตนเองมีความสัมพันธ์สูงกับการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของพฤติกรรมสุขภาพ การมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมของแต่ละคน บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีเป้าหมายและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้มีความพยายามมากกว่าบุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำ การให้ข้อมูลข่าวสาร วัสดุสิ่งของ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก การดูแลเอาใจใส่ การให้คำแนะนำ คำปรึกษา และการกระตุ้นจากญาติ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนมีกำลังใจและเกิดการพัฒนาพฤติกรรมไปในทางถูก เน้นแหล่งประโยชน์ของปัจเจกบุคคลและแหล่งประโยชน์ในสังคม รวมถึงความสามารถทางกายของบุคคลนั้นด้วย และสอดคล้องโดยอย่างยิ่งกับ Sarah (Sarah E. Dorff, 2012) ที่ศึกษาโรคความดันโลหิตสูง เป็นโรคเรื้อรัง พบว่าทั่วโลกมีคนเป็นโรคนี้นี้มากกว่า 1000 ล้านคน และถือว่าเป็นמצจราชเียบที่ทำให้อันตรายถึงชีวิตที่ผู้ป่วยไม่ทันรู้ตัว

สรุป

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคมจังหวัดอุดรธานี เป็นลักษณะการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือการใช้กลุ่มเครือข่ายเป็นฐานของการวิจัย โดยจัดขอบเขตการวิจัยเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาสภาพปัญหาโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง 457 คนโดยพบว่ายังขาดความรู้ และแนวทางในการดูแลตนเอง จึงได้จัดเวทีทางวิชาการความรู้ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มบุคคล องค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง บุคคลในครอบครัว ผู้ใกล้ชิด เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ระยะที่ 2 การกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี โดยจัดการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิสรุปผลการรับรองข้อมูลกิจกรรมที่จะนำมาพัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ระยะที่ 3 การทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วย โรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี การทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงกับผู้ป่วยกลุ่มควบคุมไม่ได้ เป็นกลุ่มทดลองแบบกลุ่มเดียว ใช้แบบเจาะจง จำนวน 27 คน ทดลองการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และผลการประเมินผลการปฏิบัติทดลองใช้รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ได้ข้อค้น พบว่า เกิดการ การจัดการตนเองของผู้ป่วย มีผลที่ได้ติดตามมา(Outcome) ที่เป็นผลสะท้อนความเข้มแข็งในการพึ่งตนเอง มีความพอเพียงและยั่งยืน เป็นผลลัพธ์ความผาสุก ความอยู่ดี กินได้ไกลโรค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้

ผลการกำหนดรูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคมจังหวัดอุดรธานี ที่ได้ข้อค้นพบ คือ

1.1 โมเดล: รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในโรงพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชนตามจังหวัดอื่น ๆ ต่อไปได้

1.2 เครือข่ายเทคโนโลยี ที่เหมาะสม เป็น เฟสบุค และไลน์ เพื่อช่วย ด้านประหยัดทั้งเงินและเวลา แก่ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงได้ การขับเคลื่อนเครือข่าย เทคโนโลยีที่ต้องร่วมมือเป็นแกนหลักในชุมชนและในพื้นที่เป้าหมาย เป็นพันธสัญญาในกิจกรรมที่ต้องเสียสละได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย แต่มีข้อจำกัดเรื่องการนัดหมาย ความพร้อมเพรียง เนื่องจากความแตกต่างด้านอาชีพ และเวลา ที่อาจจะลดจำนวนวันในปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันได้

2. ข้อเสนอแนะสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะ

2.1 ด้านพันธสัญญา (Commitment) เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ เป็นภูมิปัญญาของการแก้ปัญหาและการจัดการเชิงพื้นที่ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา การบรรเทา และการสร้างภูมิคุ้มกัน ให้เกิดขึ้นต่อการแก้ปัญหาวิกฤตของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในระดับท้องถิ่น และทุกพื้นที่ได้ต่อไปได้

2.2 โมเดล: รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง สามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้โดยกำหนดเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในระดับท้องถิ่น และทุกพื้นที่ได้

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

โมเดล : รูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ได้ทำการทดลองเฉพาะกลุ่ม หากมีการวิจัยที่ต่อยอดการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มเติม

3.1 การทดลองให้ได้กว้างกับทุกกลุ่มชน จะทำให้เกิดการความหลากหลายของรูปแบบการดูแลและการพัฒนา

3.2 ให้มีการจัดเก็บข้อมูลในระบบสารสนเทศไว้เพื่อผู้สนใจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกษม นครเขตต์. (2560). *การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ (KPJH : Health Promotion Model)*. โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี.
- เนติมา คูณีย์. (2557). *สถานการณ์ปัจจุบันและรูปแบบการบริการด้านโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง สถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์*. กรุงเทพมหานคร: กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข โรงพิมพ์อาร์ตควอลิไฟท์.
- ปฐญาภรณ์ ลาลุน. (2554). *พฤติกรรมและการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มาใช้บริการแผนกผู้ป่วยนอกอายุรกรรม*. โรงพยาบาลศูนย์ การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประทีป จินจี. (2540). *การวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางชีวภาพ (Biofeedback) เอกสารประกอบการสอน*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเสริฐ อัสสันตชัย. (2552). *ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและการป้องกัน*. กรุงเทพมหานคร: ยูเนี่ยน ครีเอชั่น.
- โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี. (2560). *งานประชาสัมพันธ์*. โรงพยาบาลค่ายประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี.
- สำเร็จ จันทรสวรรณ. (2541). *สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษย์วิทยา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2550). *เชาว์สุขภาพ : รายงานการวิจัย การสำรวจสภาวะสุขภาพอนามัย ของประเทศไทยโดยการตรวจสุขภาพ*. สถาบันการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Sarah E. Dorff. (2012). *Characterization of Variants in the Hypertension-Associated Gene STK39*. Dissertation submitted to the faculty of the Graduate School of the University of Maryland Baltimore in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy.

- WHO. (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion. First International Conference on Health Promotion, Ottawa, 21 November 1986*. World Health Organization. เรียกใช้เมื่อ 29 May 2018 จาก <http://www.who.int/hpr/archive/does/ottawa.html>
- World Health Organization. (2017). *World Health Organization*. เรียกใช้เมื่อ 12 May 2018 จาก apps.who.int/iris/handle/10665/254743-tha

การบูรณาการการประยุกต์ใช้หลักสัทธิโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาท
ในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย*

THE INTEGRATION OF APPLYING SEVEN FACTORS OF
ENLIGHTENMENT IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY TO
ENHANCE THE THAI BUDDHIST MONKS' HEALTH.

พระปลัดเสน จินณสาโร (ชุมมิ่ง)

Phrapalad sen Jinnasaro (Chumming)

สมบุญ บุญโท

Somboon Boondo

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand.

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย 2) เพื่อศึกษาหลักสัทธิโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาท 3) เพื่อบูรณาการหลักสัทธิโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาทในการแก้ปัญหาสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย 4) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาวะของพระสงฆ์ทั้ง 4 ด้าน คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ หรือจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา

ผลการวิจัยพบว่า สุขภาวะของพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่ ทั้ง 4 ด้าน ยังมีปัญหาอยู่บ้าง ด้วยเหตุผลบางประการ เช่น การขาดการออกกำลังกาย ทำให้ส่งผลต่อสุขภาวะทางกาย การฉันอาหารของพระสงฆ์ ที่เป็นไปตามศรัทธาของประชาชนที่ถวายภัตตาหาร การไม่ควบคุมอารมณ์ในบางเวลา ขาดสติส่งผลต่อสุขภาวะทางอารมณ์ การขาดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม หรือ

* Received 14 January 2019; Revised 26 March 2019; Accepted 29 March 2019.

การคลุกคลีกับสังคมจนเกินไป ส่งผลต่อสุขภาวะทางสังคมทำให้สังคมตำหนิ การขาดความคิดไตร่ตรองธรรม ทำให้ไม่เข้าใจธรรมที่ลึกซึ้ง หรือ ความรู้ที่ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของพระสงฆ์ไทยส่งผลต่อสุขภาวะทางปัญญา เรื่องเหล่านี้ สามารถนำเอาหลักพุทธปรัชญาวาดด้วยสัตตโปชณฺคมาประยุกต์ใช้เพื่อจัดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาวะได้

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากศึกษาวิจัย คือ การประยุกต์หลักสัตตโปชณฺค โดยการใช้หลัก ความเข้าใจเชิงบูรณาการ ที่ประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ใช้สติและปัญญาจัดการสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน

คำสำคัญ : การบูรณาการ, การประยุกต์ใช้, หลักสัตตโปชณฺค, พุทธปรัชญาเถรวาท, สุขภาวะของพระสงฆ์ไทย

Abstract

The objectives of this dissertation were 1) to study the concept of Thai Buddhist monks' health 2) to study seven factors of enlightenment in Buddhist philosophy 3) to integrate seven factors of enlightenment in the Buddhist philosophy for solving the problems of Thai monks' health 4) to create new body of knowledge through applying seven factors of enlightenment to develop health. This is a qualitative research with in-depth study of the data, with consideration of four sides of health, that is to say; bodily health, Emotional health, social health and intellectual health. The data were analyzed and interpreted to apply to solve those problems.

The research was found that Thai Buddhist monks' health is of the problem in all factors because of some reasons e.g. no exercise, taking food, no control the emotion and lacking of mindfulness. No reflection and consideration of the truth or their knowledge is out of date. They could not follow the change of the world. These affected to Thai Buddhist monks' health in all dimensions. These problems of health must be got rid of by applying

seven factors of enlightenment with health problem through the analysis and discussion.

New body of knowledge is the integration all seven factors of enlightenment with take care of health through the mindfulness and wisdom leading to the quality of life.

Keywords: The Integration, Applying, Seven Factors of Enlightenment, Theravada Buddhist Philosophy, the Thai Buddhist Monks' Health

บทนำ

ผู้วิจัยขอยกปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์ไทยว่าปัจจัยอะไรที่ทำให้ชีวิตของพระสงฆ์ไทยไม่มีคุณภาพ เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขมาพิจารณา มีประเด็นดังต่อไปนี้

1. การดำรงชีวิตของพระสงฆ์ไทย ปัญหาสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิต ปัจจุบันนี้ มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพของพระสงฆ์ (พิณิจ ลาภธนานนท์, 2556) พบว่าสุขภาพทางกายของพระสงฆ์อยู่ในเกณฑ์อ้วนประมาณร้อยละ 45.1 อยู่ในภาวะอ้วนและเสี่ยงต่อการเป็นโรคหลายโรค เช่น โรคภูมิแพ้ โรคกระเพาะและลำไส้ ความดันโลหิตสูง โรคเกี่ยวกับตา โรคเบาหวาน กล้ามเนื้อ/กระดูก และข้อ ส่วนสุขภาพทางจิต (พิณิจ ลาภธนานนท์, 2556) พบว่า พระสงฆ์ส่วนน้อย ไม่เกินร้อยละ 10 ที่ประสบปัญหาสุขภาพทางจิต คือ รู้สึกว่ามีอาการวิตกกังวล นอนไม่หลับ (Anxiety and insomnia) รู้สึกว่า มีอาการเจ็บป่วยทางร่างกาย ในขณะที่มีเพียงส่วนน้อยมากที่รู้สึกซึมเศร้าอย่างรุนแรง (severe depression) ในขณะที่สุขภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีภายในวัด ไม่มีความขัดแย้งกัน เมื่ออยู่ภายในวัดรู้สึกถึงความปลอดภัย ยามเจ็บป่วยมีผู้ดูแล สิ่งเดียวที่ยังขาดอยู่ คือ พระสงฆ์ไม่ค่อยแลกเปลี่ยนพูดคุยหรือปรึกษากัน ส่วนสุขภาพทางปัญญา พระสงฆ์มีปัญหาบ่อย ยกเว้นเรื่องเดียว คือ ขาดความมั่นใจในตนเองในการถ่ายทอดความรู้ แม้ว่าในพระคัมภีร์ของบางท่านมองว่า พระสงฆ์มีปัญหาสุขภาพทางปัญญาน้อย แต่หากพิจารณาลึก ๆ พบว่า พระสงฆ์บางส่วนเท่านั้นที่มีปัญญาอยู่ในระดับที่ดี แต่พระสงฆ์อีกจำนวนมากยังมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทางปัญญา เพราะในกระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังแพร่กระจายลูกกลมอยู่ในปัจจุบัน ได้ไหลมาเป็นระลอก ๆ จนพระสงฆ์เองตั้งรับไม่ทัน เช่น โลกาภิวัตน์ที่ไหลบ่าเข้ามาในนามของวัตถุนิยมและบริโภคนิยมที่

กำลังครอบงำสังคมไทย ถ้ามองว่า พระสงฆ์จำนวนมากสามารถต้านกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมได้หรือไม่ ถ้าจะกล่าวให้เป็นรูปธรรม กำแพงวัตถุทำลายลงแล้ว พระสงฆ์จำนวนมากตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบริโภคนิยม ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุใด

2. การพัฒนาสติ การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นต้องมีสติให้มาก เพื่อช่วยให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญงอกงาม เข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตที่ดีงามสมบูรณ์ (พระธรรมปิฎก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539) กล่าวคือ หากบุคคลไม่ได้รับการศึกษา นั้นหมายถึง ชีวิตไม่ได้รับการพัฒนา เป็นชีวิตที่ไม่มีคุณภาพ เพราะขาดการฝึกฝน ในหมู่ชนทั้งหลาย ผู้ที่ฝึกฝนตนเอง ถือว่า เป็นผู้ประเสริฐที่สุด การศึกษา คือ ความงอกงามของชีวิต การศึกษาที่ดีต้องนำไปสู่การพัฒนาทั้งทางกายภาพและจิตวิญญาณ กล่าวโดยย่อ การศึกษา คือ การพัฒนาขั้น 5 คือ พัฒนากาย รูปร่างหน้าตาให้อยู่ในภาวะที่พึงประสงค์ มีสุขภาพดี มีพละทานมัย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และพัฒนาความรู้สึก อารมณ์ เจตคติ รวมทั้งพัฒนาความจำให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ การศึกษานับว่า เป็นการปลูกสติให้ตื้นเขินมาที่สำคัญมาก แต่ถ้ามองว่า ปัจจุบันการพัฒนาสติในหมู่พระสงฆ์ ได้มีการเจริญสติอย่างเอาจริงเอาจังมาน้อยเพียงใด ที่สำคัญผู้ให้การศึกษาในการพัฒนาสติ ได้มีการฝึกฝนตนเองจนเกิดมรรคผลแท้จริงหรือไม่

3. การทำหน้าที่ คือ การปฏิบัติธรรม ทุกคนมีหน้าที่ พระสงฆ์ต่างก็มีหน้าที่ที่ต้องกระทำ เช่น บิณฑบาต กวาดวัด ปัดกวาดลาน ศีลธรรมวินัย เมื่อพระสงฆ์ไม่ทำหน้าที่ ปัญหาจึงเกิดตามมา เช่น มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน แต่ไม่ยอมเล่าเรียน สิ่งตามมา คือ เกิดปัญหาสุขภาพทางปัญญา ขาดความรู้ ความเข้าใจพุทธปรัชญา ไม่สามารถอธิบายขยายความพุทธปรัชญาให้ผู้สนใจเข้าใจได้ ไม่อาจแก้ถ้อยคำโงมตื๋อของปราชญ์ ที่กล่าวคัดค้านแนวทรรศนะเชิงพุทธได้ รวมทั้งไม่มีความรู้พอที่อบรมสั่งสอนประชาชนได้ การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่พุทธศาสนิกชน เป็นภารกิจของพระสงฆ์เป็นภารกิจหลัก พระสงฆ์จะเบื่อการสอนประชาชนไม่ได้ การฟังฟังพระสงฆ์ของชาวพุทธ คือ การฟังฟังความรู้ที่พระสงฆ์นำมาถ่ายทอด หากพระสงฆ์มีความเข้าใจแจ่มชัดในหลักคำสอน จะทำให้พระสงฆ์เป็นที่ยอมรับของประชาชนมากขึ้น และยังช่วยให้พระสงฆ์มีสุขภาพทางสังคมที่ดีด้วย แต่ถ้ามองว่า ทำไมในปัจจุบัน เกิดปัญหาสัมพันธภาพระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านอยู่บ่อย ๆ นั้นแสดงว่า ต้องมีอะไรที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นจนทำให้สุขภาพทางสังคมของพระสงฆ์มีปัญหา

4. การเสริมสร้างสุขภาวะในหมู่พระสงฆ์ไทย สุขภาวะทั้ง 4 ด้าน คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิตหรืออารมณ์ สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพระสงฆ์ไทยที่ต้องต้องดูแลแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาอยู่เสมอ เพราะหากสุขภาวะทั้ง 4 ด้านไม่อยู่ในภาวะที่ดี จะกลายเป็นปัญหาสำหรับพระสงฆ์ไทย เช่น สถานการณ์เกี่ยวกับการอาพาธของพระภิกษุสงฆ์ในส่วนของโรงพยาบาลสงฆ์ จากสถิติในปีที่ผ่านมา พบว่า มีพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นผู้ป่วยนอกจำนวน 71,000 รูป กว่าครึ่งหนึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มาจากส่วนภูมิภาค โรคที่พระสงฆ์อาพาธมากที่สุด ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง มีจำนวน 4,000 รูป รองลงมา คือ โรคเบาหวาน และโรคมะเร็ง โดยเฉพาะมะเร็งปอด สาเหตุที่พระภิกษุสงฆ์เป็นโรคความดันโลหิต ส่วนใหญ่มาจากพฤติกรรมการบริโภค โดยเฉพาะการถวายภัตตาหารของพุทธศาสนิกชนที่บางส่วนอาจถวายภัตตาหารที่เค็มจัด มันจัด หรือหวานจัด หากถวายอาหารที่มีรสจัด จะทำให้เป็นโรคความดันโลหิตสูง ในส่วนของอาหารที่หวานจัดนั้น ทำให้เสี่ยงต่อโรคเบาหวานและในส่วนของอาหารที่มันจัดจนเกินไปจะทำให้เป็นโรคไขมันในเลือดสูง และไขมันอุดตันในเส้นเลือด... (พญ. วราภรณ์ ภูมิสวัสดิ์, 2560)

พระสงฆ์ไทยกับปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาวะ

ปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่การเจ็บป่วยของพระสงฆ์ไทยมาจากสาเหตุที่หลากหลาย พอจะสรุปได้ 5 ประเด็นหลัก คือ

อาหารที่บริโภค อาหารที่พระสงฆ์ไทยบริโภคในปัจจุบัน มีความหลากหลาย ในอาหารหลายชนิดมีสารปนเปื้อน เช่น ยาฆ่าแมลง สารเร่งเนื้อแดงในสุกร สารกันบูดในอาหาร อาหารปิ้งย่างที่ไหม้เกรียม น้ำมันที่ใช้ทอดอาหารหลายครั้ง อาหารที่หวานจัด มันจัด เค็มจัด อาหารค้างคืน อาหารหมักดอง เมื่อบริโภคอาหารเหล่านี้บ่อย ๆ สารเหล่านี้จะก่อให้เกิดโรคหลายอย่างที่น่าสู่การอาพาธของพระสงฆ์ไทย เช่น โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคไขมันพอกตับ โรคไต โรคอ้วน

สภาพแวดล้อมที่มีมลพิษ สภาพแวดล้อมที่แออัด อากาศถ่ายเทไม่สะดวก มีสิ่งสกปรก อากาศเป็นพิษ ถนนหนทางที่เต็มไปด้วยควันพิษ ฝุ่นละอองหนาแน่น โรงงานปล่อยควันพิษ ปล่อยน้ำเสียลงสู่ชุมชน สิ่งเหล่านี้มีอยู่มากในจุดต่าง ๆ ของประเทศไทย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุของความเจ็บป่วยได้

การพักผ่อนที่ไม่เพียงพอ พระสงฆ์ไทยจำนวนมาก รับภาระหน้าที่หลายอย่าง อบรม พระสงฆ์ สามเณร ตลอดถึงญาติโยม ทำให้ต้องจำวัดดึกตื่น หรือเตรียมการเทศน์ เตรียมการ สอนสำหรับพระสงฆ์หลาย ๆ รูป ทำให้การพักผ่อนไม่เพียงพอ พระสงฆ์ไทยขาดการดูแลสุขภาพชีวิต

การไม่ออกกำลังกาย แม้ว่าในหลักคำสอน เช่น การเดินรับบิณฑบาต การเดินจงกรม การเดินธุดงค์ เป็นการออกกำลังกายที่ดี ถูกต้องตามหลักพุทธาณุญาต แต่พระสงฆ์ไทยจำนวนมากมิได้ประพฤติปฏิบัติ ทำให้สูญเสียโอกาสในการออกกำลังกาย ความเข้มแข็งของร่างกาย เป็นการป้องกันโรคที่จะมาคุกคาม เพราะเป็นการป้องกันโรคที่ดี โรคมักโจมตีตอนที่ร่างกายเราอ่อนแอ เช่น โรคหัวใจ หรือโรคไขมันพอกตับมักจะเกิดขึ้นเมื่อขาดการออกกำลังกาย การออกกำลังกายจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

สุขภาพจิตเสื่อม กายที่สมบูรณ์อยู่ในใจที่สมบูรณ์ (Sound body in sound mind) สภาพจิตที่ย่ำแย่ เหี่ยวเฉา อับเฉา ไม่ปลอดโปร่ง ไม่โล่งเบาสบาย จิตโกรธ จิตเกิดความโลภ สิ่งเหล่านี้เป็นมูลเหตุทำให้สุขภาพเสื่อม พระสงฆ์เองยังมียารมณความรู้สึทึงเชิงบวก เชิงลบ ยังมีความโกรธ หรือยังมีกิเลส โอกาสที่สุขภาพเสื่อม โอกาสที่จะเกิดความเครียด ย่อมมีอยู่มาก พระสงฆ์ไทยสมควรรักษาสุขภาพจิต

ปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้นำไปสู่การอาพาธของพระสงฆ์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจแพทย์ ทางเลือกในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ไทยผู้อาพาธ อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ไทยในฐานะผู้ ได้รับการยกย่องเป็น ปุชนียบุคคล ชาวพุทธควรเอาใจใส่ หรือตัวพระสงฆ์เองต้องเข้าใจภัยที่ เกิดจากโรคที่คุกคาม ด้วยเหตุนี้ เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องรักษาดูแลสุขภาพะ ปัญหาอยู่ที่ว่า จะ ดูแลกันอย่างไรเพื่อให้ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสมดุล และเกิด ประโยชน์กับทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาหลักสัจตโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อบูรณาการหลักสัจตโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาทในแนวทางการแก้ปัญหาสุข ภาวะของพระสงฆ์ไทย
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานศึกษาวิจัยภาคเอกสารเป็นหลัก ซึ่งได้ทำการศึกษาข้อมูล 2 ส่วน ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Source) และศึกษาข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และตำราวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์สรุปข้อมูลในเชิงพรรณนา (description) เพื่อหาความสัมพันธ์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตข้อมูล ข้อมูลปฐมภูมิในพระไตรปิฎกเกี่ยวกับการอาพาธของพระสงฆ์ ตลอดจนการปฏิบัติต่อพระสงฆ์ผู้อาพาธ ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสัตตโพชฌงค์ ข้อมูลจากแพทย์ทางเลือกที่เสนอวิธีการเสริมสร้างสุขภาวะ ข้อมูลทุติยภูมิ จากการศึกษาวิจัยของนักศึกษายุคหลัง ๆ ข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล นำมาพรรณนาความอธิบายให้เห็นจากแหล่งข้อมูลหลักสัตตโพชฌงค์ ที่อธิบายขยายความโดยผู้รู้และข้อมูลจากงานวิจัยที่ศึกษาการนำหลักสัตตโพชฌงค์ไปประยุกต์ในการเสริมสร้างสุขภาวะในหมู่พระสงฆ์ไทย

ขอบเขตเนื้อหา เน้นหลักพุทธปรัชญาที่ว่าด้วยหลักโพชฌงค์ 7 ประการ ประกอบด้วยหลักธรรมเหล่านี้ คือ 1. สติโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากสติ 2. ธัมมวิจยโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยธรรมะ 3. วิริยโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากความเพียร 4. ปีติโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากความอิ่มใจ 5. ปัสสัทธิโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการระงับใจ 6. สมาธิโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการมีสมาธิ และ 7. อุเบกขาโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการมีปัญญารู้เท่าทันจนวางใจได้

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย ผลจากการวิจัย พบว่า

เรื่องสุขภาวะทางกาย ผู้ที่จะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนานั้นต้องมีอาการครบ 32 สุขภาพของพระสงฆ์ไทย ต้องได้รับการเอาใจใส่ ต้องดูแลอยู่เสมอ พระสงฆ์ไทยที่อาพาธต้องเข้ารับการรักษา ประเทศไทยมีโรงพยาบาลสงฆ์ในกรุงเทพฯ และมีตึกอาพาธสงฆ์ในโรงพยาบาลประจำจังหวัดต่าง ๆ เพื่อดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ พระสงฆ์เองต้องดูแลตนเองอยู่

เสมอ เช่น ตัดเล็บ แปรงฟัน ฉันทาอาหารที่ถูกสุขลักษณะที่ปรุงสุก ที่สำคัญพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเรื่องการฉันทาอาหารเอาไว้ในหลักโอวาทปาฏิโมกข์ เรื่อง การรู้จักพอประมาณในการบริโภคอาหาร (โภชนา มตตณฺยุตา) การบริโภคต้องไม่ให้อึดจนเกินไป เพราะจะทำให้วังวนนอน ทำให้เกียจคร้าน หลักการบริโภคอาหาร ก่อนอึดท้อง ให้เผื่อไว้สำหรับดื่มไปด้วย นอกจากนี้การบริโภคหรือฉันทาอาหาร พระสงฆ์ต้องพิจารณาก่อนลงมือฉันทาอาหารด้วยบทพิจารณาที่เรียกว่า ตังขณิกปัจจเวกขณวิธี เป็นบทพิจารณาการบริโภคของพระสงฆ์นั้นเพื่อกำจัดความหิว เพราะความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง การบริโภคของพระสงฆ์นั้น เพื่อให้การประพฤติพรหมจรรย์เป็นไปโดยไม่มีปัญหา การกำหนดให้พระสงฆ์ฉันทาอาหารเพียงหนึ่ง-สองมื้อต่อวัน จึงเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักการการบริโภคสิ่งต่าง ๆ เอาไว้ เช่น ภาชนะที่ใช้ เช่น บาตร ต้องล้าง เช็ดให้แห้งแล้วนำไปผึ่งแดด จีวรที่สวมใส่ต้องสะอาด ต้องซักอยู่เสมอ ห่อน้ำต้องสะอาดไม่ปล่อยให้สกปรก สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางกายที่พระสงฆ์ไทยต้องดูแลเอาใจใส่เป็นประจำ

เรื่องสุขภาวะทางสังคม พระสงฆ์ยังต้องเกี่ยวข้องกับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ไทย แม้ว่าจะแยกจากออกมาจากความเป็นฆราวาส แต่ยังต้องเกี่ยวข้องกับสังคม มิอาจแยกออกจากกันเด็ดขาด การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาส หากมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้เกิดความร่วมมือสร้างสรรค์สังคมไปด้วยกัน ทั้งเรื่องการศึกษา การพัฒนาบ้านเมือง การพัฒนาวัด ก็เป็นไปด้วยดี มาตรฐานชีวิตสุขภาวะทางสังคมอย่างหนึ่ง คือ สังคมมีความเห็นแก่ตัวน้อยลง มีความเสียสละ ให้ความร่วมมือกับพระสงฆ์มากขึ้น สังคมหันมาสนับสนุนกิจกรรมของสงฆ์ที่พระสงฆ์จัดให้มีขึ้น ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจทำกิจของส่วนรวมมากขึ้น ไม่ปล่อยให้พระสงฆ์ทำงานเพียงลำพัง พระสงฆ์เองที่เกื้อกูลสังคม เพราะคำนึงถึงผู้อื่น สอดคล้องกับอุดมการณ์ของพระพุทธเจ้าที่ตรัสกับภิกษุตอนที่ทรงส่งไปประกาศพระศาสนาในครั้งแรกที่ว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อประโยชน์ของคนหมู่มาก เพื่อความสุขของคนหมู่มาก” (สุตต. 2/86/41) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500)สุขภาวะทางสังคมของพระสงฆ์จึงก่อกำเนิดมาจากคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์เองได้เห็นได้รู้แนวทางการปฏิบัติของพระพุทธเจ้าที่ทรงปฏิบัติพระองค์ต่อเวไนยสัตว์ตามหลักจริยา 3 ประการ คือ อตตตถจริยา ประพฤติเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ญัตตถจริยา ประพฤติเป็น

ประโยชน์ต่อญาติ และโลกัตถจริยา ประพฤติเป็นประโยชน์ต่อชาวโลกหรือมหาชน การปฏิบัติตนเพื่อธำรงไว้ซึ่งสุขภาวะทางสังคมของพระสงฆ์ นับเป็นการปฏิบัติบูชาที่สำคัญยิ่ง

เรื่องสุขภาวะทางจิต จิต หรือ ใจ หรือเรียกรวม ๆ ว่า จิตใจ จิตทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น ทำหน้าที่รู้สึกต่อสิ่งที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เรียกว่า เวทนา (feeling) ทำหน้าที่จดจำ เรียกว่า สัญญา (perception) ทำหน้าที่แสดงเจตจำนง หรือปรุงแต่งสังขาร เรียกว่า สังขาร (mental formations) และทำหน้าที่รู้ชัดอารมณ์ที่เกิดขึ้นทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เรียกว่า วิญญาณ (consciousness) ความทุกข์ตั้งต้นที่ผัสสะ เมื่อมีผัสสะ คือ การกระทบระหว่างอายตนะภายในและนอก ย่อมนำไปสู่ความรู้สึก ความรู้สึกก่อให้เกิดตัณหา คือ ความอยาก (craving) เมื่อเกิดความอยาก ทำให้เกิดความยึดมั่น ยึดติดในเรื่อนั้น ๆ เรียกว่า อุปาทาน (attachment) ซึ่งนำไปสู่ทุกขภาวะ คือ ความเป็นทุกข์

สุขภาวะทางปัญญา 3 ระดับ คือ

1. ปัญญาที่เกิดจากการเข้าใจประสบการณ์ที่ได้พบได้รู้ได้เห็น จนสามารถนำเอาประสบการณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและสังคมได้ (สุตมยปัญญา) พระสงฆ์ไทยที่มีประสบการณ์มาก เรียนมาก เป็นพหูสูต เป็นผู้คงแก่เรียน เป็นเชือกถือของสังคม

2. ปัญญาที่เกิดจากความคิด คิดเป็น จับประเด็นได้ไม่คลาดไปจากเดิม (จินตามยปัญญา) ปัญญาที่เกิดจากการคิดเป็น คิดถูก มีวิธีคิด คิดอย่างโยนิโสมนสิการ หรือ คิดใคร่ครวญอย่างละเอียดถี่ถ้วน เป็นหนทางทำให้เกิดปัญญา เป็นผู้นำทางความคิด เป็นปราชญ์ที่สามารถเป็นที่พึ่งพิงของประชาชนได้ เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ พระพรหมคุณาภรณ์ และนายแพทย์ประเวศ วะสี ท่านเหล่านี้กลายเป็นสดมภ์หลักแห่งการคิดที่เป็นประโยชน์กับสังคมไทยมากมาย

3. ปัญญาที่เกิดจากการฝึกฝนจิตใจจนจิตใจสงบ เกิดปัญญาญาณหยั่งรู้ (ภาวนามยปัญญา) ทะลุปรุโปร่ง มองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริงของสังขาร รู้เท่าทันตนเองและสังคมอย่างรอบด้าน ไม่หลงติดอยู่กับมายาคติ เพราะเข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง การฝึกจิตให้อยู่กับปัจจุบันด้วยการกำหนดลมหายใจเข้า-ลมหายใจออก เอาจมหายใจเป็นตัวเหนี่ยวนำจิตผูกจิตอยู่กับลมหายใจ จนจิตนิ่งสงบ เกิดสติสัมปชัญญะรู้ตัวทั่วพร้อม จากจิตวุ่น กลายเป็นจิตใสสะอาดปราศจากสิ่งรบกวน ปัญญาหยั่งรู้ค่อย ๆ พัฒนาแก่กล้ามองเห็นความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง (อนิจจัง) ความพร่อง ความบีบคั้นของสังขารทั้งหลายที่ไม่อาจคงทนอยู่ในสภาพเดิม (ทุกขัง) เข้าใจสภาพความจริงของอัตตาที่เคยยึดถือไว้ว่า เป็นสภาพที่ว่างจากอัตตา เป็น

เพียงการยึดถือในความรู้สึกที่สร้างอัตตาขึ้นมา อัตตาจริง ๆ หากมีอยู่ไม่ เมื่อปัญญาเกิดขึ้นจะเปิดเผยให้เห็นความจริงของสรรพสิ่ง ปัญญาระดับนี้กลายเป็นอุดมปัญญาที่ทำให้พ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง ปัญญาเหล่านี้ทำให้พระสงฆ์ไทยเป็นที่ยอมรับของประชาชน และปัญญาเหล่านี้กลายเป็นสภาวะทางปัญญาที่พระสงฆ์ไทยพึงมีตลอดไป

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อศึกษาหลักสัทธิโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลจากการวิจัย พบว่า

หลักการและวิธีปฏิบัติสัทธิโพชฌงค์ คือ การกำหนดสติการระลึกรู้ในสิ่งที่คิด ในกิจที่ทำ ในกายที่เคลื่อนไหว ในสิ่งที่เข้ามากระทบ ไม่ปล่อยให้เกิดความเพลินเพลิน เลินเล่อ เผลอสติ ลืมตัว โดยยึดหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ที่สอดคล้องกับหลักมรรคมีองค์แปดประการ คือ สัมมาสติ การระลึกชอบ

หลักการและวิธีปฏิบัติธัมมวิจยสัมโพชฌงค์ คือ การกำหนดหัวข้อธรรมให้ชัดเจน จนมองเห็นความเป็นเหตุเป็นผล ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยเหตุ 9 ประการ (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. 9), 2550) คือ

1. โยนิโสมนสิการ คือ พิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน รอบคอบ รอบด้าน ลึกซึ้งที่ไปที่ไป
2. การปฏิบัติบ่อย ๆ คือ การทำบ่อย ๆ ให้เป็นนิสัย ไม่เกียจคร้าน ไม่ย่อท้อ ไม่ทอดทิ้ง
3. หมั่นสอบอารมณ์บ่อย ๆ คือ การติดตามอารมณ์ ทดสอบอารมณ์ เฝ้าดูการเกิดของอารมณ์ ปกติมากน้อยเพียงใด
4. ทำวัตรภายในภายนอกให้สะอาด คือ การจัดแจง จัดการสิ่งที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง ให้สะอาดเป็นระเบียบ เพื่อทำจิตให้ผุดผ่อง
5. ทำอินทรีย์ห้าให้สม่ำเสมอ คือ การปรับอินทรีย์ทั้ง 5 ให้สมดุล มิให้ไปมากที่อินทรีย์ใดอินทรีย์หนึ่ง
6. เว้นจากบุคคลผู้มิได้ปฏิบัติ คือ การสัมพันธ์กับบุคคล ต้องการคบหาบุคคลที่สนใจร่วมกัน หรือปฏิบัติคล้าย ๆ กัน
7. คบหาสมาคมกับผู้ได้เข้าปฏิบัติ คือ การเสพ คบหาผู้ปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน หรือที่ประพฤติปฏิบัติด้วยกัน

8. พิจารณาวิปัสสนาภูมิ คือ การพิจารณาที่ตั้งของวิปัสสนา ได้แก่ ไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา

9. น้อมใจไปในสติปัฏฐานทั้ง สี่ ตามที่ตนได้ปฏิบัติมา คือ การใส่ใจต่อสติปัฏฐานทั้ง 4 คือ กาย เวทนา จิต ธรรม กล่าวคือ กำหนดรู้การเคลื่อนไหวของร่างกาย กำหนดความรู้สึกที่กำลังเกิดขึ้น กำหนดความเป็นไปของจิตในขณะนั้น และกำหนดอารมณ์ที่เกิดกับจิต

หลักการและวิธีปฏิบัติวิริยสัมโพชฌงค์ หมายถึง องค์แห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ คือ ความเพียร ความเพียรทางพระพุทธศาสนา จัดเป็น 2 ประการ คือ ความเพียรทางกายและความเพียรทางจิต หรือ ความเพียรทางโลก และความเพียรทางธรรม

หลักการและวิธีปฏิบัติปิติสัมโพชฌงค์ คือ องค์แห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ คือ ปิติ หมายความว่าผู้เจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้น จะต้องมียุติเกิดขึ้นทุก ๆ คนไม่มากก็น้อย ปิติ แปลว่า ธรรมชาติที่อิ่มเอิบ หมายความว่า เวลาได้อารมณ์ที่ดีแล้ว ทำให้กายและใจอิ่มเอิบ ให้ชุ่มชื่น ให้เจริญ ปิตินี้ใช้จิต แต่เป็นอารมณ์ที่เกิดกับจิต ลักษณะของปิติ คือ 1) มีความอิ่มใจ มีความชื่นชมยินดีในอารมณ์เป็นเครื่องหมาย 2) มีความอิมกาย และมีความซาบซ่านไปทั่วร่างกายเป็นหน้าที่ 3) มีความฟูกาย ฟูใจ เป็นผลปรากฏ 4) มีนามขันธ์ 3 คือ เวทนา สัญญา วิญญาณ เป็นเหตุใกล้ชิดที่จะให้ปิติเกิดขึ้น

หลักการและวิธีปฏิบัติปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ แปลว่า องค์แห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ คือ ปัสสัทธิ คือ ความสงบ เครื่องหมายของปัสสัทธิ คือ 1) กายจิตตทรณุปสมถกฤษณา มีการเข้าไปสงบจากความเร่าร้อนของเจตสิกและจิตเป็นลักษณะ คือ เครื่องหมายบอกให้รู้ 2) กายจิตตทรณนิมิตทวนรสา มีการกำจัดซึ่งความเร่าร้อนของเจตสิกและจิตเป็นรส คือ เป็นหน้าที่ 3) กายจิตตานัน อปริปนพณสตีภาวปจจุภูฐานา มีความไม่ดิ้นรน และความเยือกเย็นของเจตสิกเป็นผลปรากฏ 4) กายจิตตปทภูฐานา มีเจตสิกและจิตเป็นเหตุใกล้ชิดที่จะให้ปัสสัทธิเกิด

หลักการและวิธีปฏิบัติสมาธิสัมโพชฌงค์หมายถึงองค์แห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ คือ สมาธิ มีสมาธิจึงเกิดปัญญาได้ เพราะสมาธิเป็นบาทฐานคือเป็นที่รองรับของปัญญาหรือทำให้เกิดปัญญา สมาธิเป็นหลักหนึ่งของการประพฤติพรหมจรรย์ที่ต้องปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ลักษณะของสมาธิ คือ 1) อวิกเขปลกฤษณา สมาธินั้นมีความไม่ฟุ้งซ่านเป็นลักษณะ 2) สหชาตานัน สมปินทวนรสา สมาธินั้นมีการรวบรวมซึ่งจิต เจตสิกที่เกิดร่วมกันเป็น

หน้าที่ 3) อุปสมปจฺจุปฺภูฏานา สมานินํมีความสงบเป็นผลปรากฏ ความฟุ้งซ่าน รำคาญ กระวนกระวายทางกายและใจหมดไป ใจนี้จึงจ่ออยู่กับรูปนามและไตรลักษณ์ 4) สุขปฺทฺภูฏานา สมานิทึมีความสุขเป็นเหตุใกล้ชิดเมื่อกายเป็นสุข ใจก็เป็นสุข

หลักการและวิธีปฏิบัติอุเบกขาสัมโพชฌงค์ หมายถึง องค์แห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ คือ ความวางเฉย ไม่ยินดี ไม่ยินร้ายต่ออารมณ์ที่เข้ามากระทบ ใจอยู่กับรูปนามเท่านั้น คือ รูป เวทนา จิต ธรรมะ โดยมีความเพียรอยู่เสมอ มีสติ สัมปชัญญะกำกับ เห็นการเกิดดับของนาม รูป ลักษณะของอุเบกขา คือ 1) จิตตเจตสิกานํ สมวาทิตลกฺขณา อุเบกขามีการทรงไว้ซึ่งจิต เจตสิกให้เป็นไปสม่ำเสมอ โดยการปล่อยให้จิตเจตสิกวางเฉยอยู่กับนามรูป 2) อุนาธิกตานิวารณฺรสา อุเบกขามีการห้ามความย่อหย่อนและยิ่งของจิตและเจตสิกเป็นหน้าที่ กล่าวคือ ไม่ดีใจ เสียใจ ใจเป็นปกติ 3) มชฺฌตตปจฺจุปฺภูฏานา มีความวางเฉยของจิตและเจตสิกเป็นผลปรากฏ ดุจนายสารถิวางเฉยต่อม้าอาชาไนยที่วิ่งไปอย่างเรียบ ๆ 4) สมปยุตตปฺทฺภูฏานา เกิดสัมปยุตตธรรมเป็นเหตุใกล้ชิด

จากวัตถุดิบประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อบูรณาการหลักสัตตโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาทใน แนวทางการแก้ปัญหาสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย ผลจากการวิจัย พบว่า ปัญหาสุขภาวะทางกาย สามารถประยุกต์ใช้หลักสติ ธัมมวิจย และปัสสัทธิ เหตุผลที่สมควรประยุกต์ใช้หลักสติ เพราะสติเป็นเครื่องป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่จักเกิดกับสุขภาวะทางกาย หากบุคคลขาดสติ หรือ ประมาทในการยืน เดิน นั่ง นอน การเกิดอุบัติเหตุเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่าย เผลอเมื่อไหร่ โอกาสบาดเจ็บ ย่อมเกิดขึ้นได้ และอุบัติเหตุสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน และอุบัติเหตุเกิดขึ้นได้ ทุกเวลา ทุกสถานที่ โดยไม่มีใครทราบล่วงหน้า หลักสัตตโพชฌงค์ หมายถึง หลักสติที่ปรากฏ ในหลักมหาสติปัฏฐาน 4 คือ หลักกายานุปัสสนา หลักเวทนานุปัสสนา หลักจิตตานุปัสสนา หลักธัมมานุปัสสนา (พระอนุรุธาจารย์, 2519)

การประยุกต์ใช้หลักธัมมวิจยกับปัญหาสุขภาวะทางกาย คือ การค้นหาความจริง เกี่ยวกับกาย กายนี้เป็นที่รวมของมหาภูตรูป 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ การที่ธาตุ 4 รวมตัวกันใน อัตราส่วนที่ลงตัว ก่อให้เกิดส่วนที่เรียกว่า รูป กลายเป็นธาตุหยาบ เป็นรูปธรรม การค้นหา ความจริงเกี่ยวกับนาม นามเป็นส่วนของอุปาทายรูป หรือรูปอาศัย ไม่สามารถสัมผัสได้ทาง ประสาทสัมผัส เพราะเป็นรูปละเอียด เรียกว่า นามธรรม หรือ จิตใจ ประกอบด้วยเวทนา (ความรู้สึก) สัญญา การจำได้หมายรู้ สังขาร การปรุงแต่งให้ดี ให้ชั่ว เป็นส่วนของเจตจำนง

และวิญญาณ การรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นทางตา เรียกว่า จักขุวิญญาณ การรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นทางหู เรียกว่า โสตวิญญาณ การรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นจมูก เรียกว่า ฆานวิญญาณ การรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นทางลิ้น เรียกว่า ชิวหาวิญญาณ การรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นทางกาย เรียกว่า กายวิญญาณ การรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นทางใจ เรียกว่า มโนวิญญาณ เมื่อเข้าใจความจริงเกี่ยวกับกาย ทำให้รู้ว่า เมื่อกายมีปัญหา ทำอย่างไรจึงระงับปัญหาได้ ทำอย่างไรการแก้ปัญหาจึงจะตรงจุด เมื่อท้องหิว การแก้ปัญหา คือ การรับประทานอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย เมื่อกายขาดสารอาหาร ก็ต้องเพิ่มมวลสารอาหารให้เพียงพอ เมื่อร่างกายเป็นโรค ก็ต้องไปพบแพทย์ เพื่อให้แพทย์วินิจฉัยโรค และรักษาตามกระบวนการทางการแพทย์ต่อไป บุคคลต้องปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามความเป็นจริงของเรื่องนั้น ๆ การวิจัยธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการแก้ปัญหาสุขภาวะทางกายของพระสงฆ์ไทย

การประยุกต์ใช้หลักธรรมว่าด้วยปัสสัทธิ ปัสสัทธิกับปัญหาสุขภาวะทางกาย คือ ความสงบระงับ ถามว่า ระงับอะไร ระงับความเร่าร้อน ระงับความกระสับกระส่าย ระงับความวิตกกังวล ระงับความทุกข์ หรือทำความเร่าร้อน ความวิตก ความทุกข์ให้สงบลง หรือ หยุดความกระวนกระวาย หยุดความร้อนรน หยุดความเร่าร้อนทางกาย เรียกว่า กายปัสสัทธิ หยุดความเร่าร้อนจิต เรียกว่า จิตตปัสสัทธิ เมื่อกายสงบ จิตสงบเพราะอาศัยปัสสัทธิเจตสิกเข้าสงบระงับ กายก็อยู่ในภาวะปกติ กลายเป็นสุขภาวะเกิดกับกาย ทำให้ปัญหาสุขภาวะทางกายหมดไป

การประยุกต์ใช้หลักธรรมมวิจยกับปัญหาสุขภาวะทางสังคม เพราะว่าหลักธรรมมวิจยเป็นองค์ปัญญาเจตสิก การใช้ปัญญาพิจารณาปัญหาสังคม ทำให้เห็นปัญหาสังคมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่สังคมระดับจุลภาค คือ ครอบครัว จนถึงปัญหาสังคมระดับมหัพภาค คือ สังคมชาติ การเข้าใจปัญหาสังคม จำเป็นต้องอาศัยปัญญา ทั้งในระดับโลกียปัญญาและระดับโลกุตตรปัญญา ปัญญาทำให้มองเห็นปัญหาสังคม การอบรมตนให้เกิดปัญญาเพื่อให้เข้าใจสังคมและปัญหาของสังคมจึงเป็นภาระของแต่ละบุคคล ที่ต้องเริ่มต้นที่ตัวเองก่อน กล่าวคือ ต้องพัฒนาตนเองให้รู้ปัญหาและสาเหตุของปัญหา องค์ความรู้เริ่มต้นที่ต้องฝึกฝนการมีสติตามหลักสติปัฏฐาน 4 จากนั้น จึงศึกษาวิจัยสภาพปรากฏต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเข้าถึงความจริงและยอมรับความจริงนั้น การไม่ยอมรับความจริง ทำให้แก้ปัญหาไม่ได้ การแก้ปัญหาสุขภาวะทางสังคม ต้องอาศัยการยอมรับของสังคม หากพระสงฆ์สามารถแก้ปัญหาสังคมได้ การยอมรับพระสงฆ์ของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้ โดยพระสงฆ์ต้องเข้าใจความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมและเข้าไปร่วม

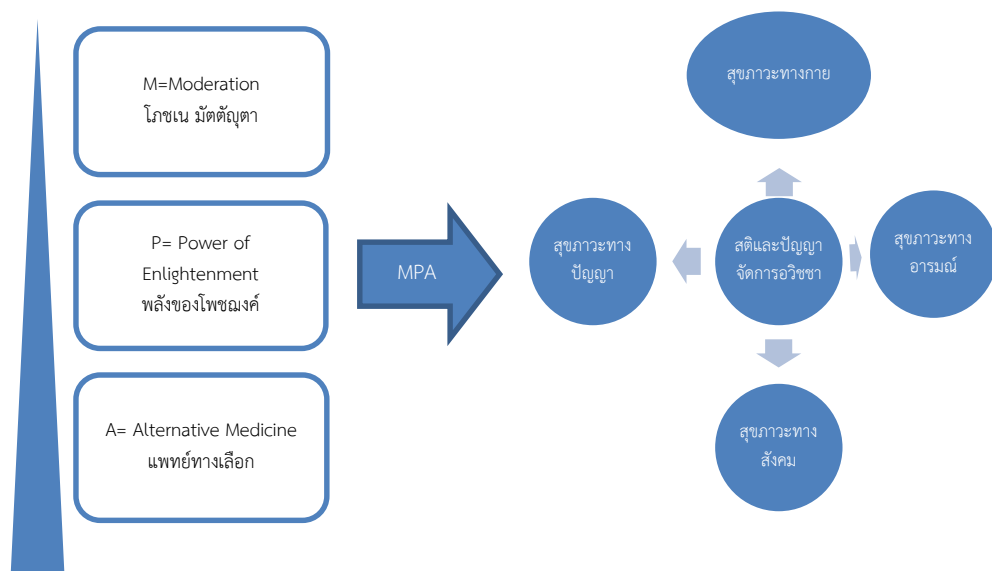
แก้ปัญหากับประชาชนในมิติต่าง ๆ ที่ประชาชนประสบอยู่ เช่น ปัญหาการไม่รู้หนังสือ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาความแตกแยกของสังคม

การประยุกต์ใช้หลักสมาธิและปัสสัทธิกับปัญหาสุขภาวะทางจิต โดยการอาศัยการฝึกจิตที่เรียกว่า จิตภาวนา เพื่อให้จิตมีสมาธิ หลักการของสมาธิภาวนาที่นิยมปฏิบัติกัน คือ การเจริญสติ โดยการเดินจงกรมและการกำหนดลมหายใจเข้า ลมหายใจออกตามหลักอานาปานสติ หากปฏิบัติตามหลักการเพียงสองประการนี้ ก็สามารถฝึกฝนสมาธิให้เกิดขึ้นได้แล้ว แต่สมาธิที่เกิดขึ้นเองในชีวิตประจำวันโดยหลอมรวมกับหน้าที่การงาน ย่อมทำให้เกิดประโยชน์ทั้งสอง คือ ประโยชน์ที่เกิดกับงาน และประโยชน์ที่เกิดกับจิตใจของตนเอง ความสงบ ความมุ่งมั่นจนจิตเป็นเอกัคคตา มุ่งสู่อารมณ์เดียว เกิดสมาธิขึ้น ทำให้เกิดคุณภาพใหม่ทางจิตใจ ในที่สุด จิตใจไม่มีปัญหาให้ต้องเสียเวลาแก้ไข เพราะจิตใจจัดการสิ่งที่เป็นปัญหาได้

การประยุกต์ใช้หลักสติ หลักปัสสัทธิ หลักวิริยะและหลักปฎิกับปัญหาสุขภาวะทางจิต โดยคุณภาพของจิตต้องอาศัยสติ คือ การระลึกตัวอยู่เสมอ ต้องอาศัยปัสสัทธิ คือ ความสงบกายและจิต ต้องใช้ความเพียรพยายามในการเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดถึงอาศัยความอิมใจอันเป็นความปลื้มปิติจากข้างใน ส่งผลให้จิตใจมีสุขภาวะที่ดี เป็นที่ยอมรับ ศรัทธา เลื่อมใสของประชาชน

การประยุกต์ใช้หลักสติ สมาธิและอุเบกขากับปัญหาสุขภาวะทางปัญญาโดยเมื่อมีสติ ความระลึกรู้ การเฝ้าระวังจิตมิให้เผลอไหลไปกับอารมณ์ที่เข้ามากระทบเพราะมีสมาธิกำกับพร้อม กับมีปัญญาเข้ามาพิจารณาเห็นแจ้งในสิ่งที่เกิดขึ้น ปัญญาปรากฏชัดในสิ่งปรากฏ จนวนางใจ วางท่าที่ได้ถูกต้อง มองเห็นความจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย ผลจากการวิจัย พบว่า การแก้ปัญหาสุขภาวะของพระสงฆ์ไทยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาวะทางกาย ด้านสุขภาวะทางอารมณ์ ด้านสุขภาวะทางสังคม ด้านสุขภาวะทางปัญญา นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ คือ ความเข้าใจเชิงบูรณาการ ที่ประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ใช้สติและปัญญาจัดการสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ดังรูปภาพ

ปัญญากับการแก้ปัญหาสุขภาวะทางกาย การที่มนุษย์แก้ปัญหาสุขภาวะทางกาย จำเป็นต้องใช้ปัญญาที่มีอยู่ตามศักยภาพ ต้องยอมรับว่า ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง มีโรคเข้าคุกคาม มีความไม่สมดุลของร่างกาย ถูกคุกคามด้วยสภาพของฝน พายุ อากาศ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุณหภูมิ ร้อน หนาว เย็น อันส่งผลต่อสุขภาวะของคน การปรับตัวของอุณหภูมิมีผลต่อสุขภาพ การดูแลสุขภาพด้วยการใช้ผ้าอาภรณ์มาปกคลุมร่างกายให้อบอุ่น ให้คลายหนาวคลายเย็น การรับประทานอาหารให้เหมาะสมกับฤดูกาล เป็นสิ่งจำเป็น

ปัญญากับการแก้ปัญหาสุขภาวะทางอารมณ์ ไม่มีใครที่ไม่มีปัญหาทางอารมณ์ เพราะอายตนะทั้งภายใน และภายนอกต่างเข้ามากระทบสัมผัสอยู่ตลอดเวลา เมื่อเกิดผัสสะเพราะการมากระทบกัน อารมณ์ หรือ เวทนา ความรู้สึกย่อมเกิดขึ้นเสมอ การเฝ้าระวัง หรือการมีสติคอยตรวจตราอยู่เสมอจะช่วยป้องกันอารมณ์ความรู้สึกได้ โดยเฉพาะอารมณ์ฝ่ายลบ หรืออนิฏฐารมณ์ อารมณ์ที่เราไม่พึงปรารถนา

ปัญญากับการแก้ปัญหาสุขภาวะทางสังคม การเกี่ยวข้องกับสังคม ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาวะทางสังคมได้ แท้จริง พระสงฆ์ไทยค่อนข้างมีสัมพันธภาพที่ดีกับสังคม

ปัญญากับการแก้ปัญหาสุขภาวะทางปัญญา การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยปัจจุบัน และการไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของการบริโภคนิยมในสังคมไทย นับเป็นภารกิจที่สำคัญของพระสงฆ์ ในปัจจุบัน การบริโภคนิยมกำลังมีอำนาจเหนือสังคม สามารถชี้้นำให้สังคมเดิน

ตามอย่างยอมจำนน พระสงฆ์ควรแสดงบทบาทในการชี้นำสังคมให้ออกมาจากอำนาจของวัตถุนิยมที่มาในรูปของบริโภคนิยม ถ้าพระสงฆ์ทำได้ แสดงให้เห็นสุขภาวะทางปัญญาของพระสงฆ์เป็นที่พึงของประชาชนได้ และเป็นเรื่องที่พระสงฆ์ควรหาทางออก เพราะเป็นโอกาสในการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เป็นที่ปรากฏ

การอภิปรายผล

สุขภาวะของพระสงฆ์ไทยที่มีปัญหามาก คือ สุขภาวะทางกาย คือ การเป็นโรค อันเนื่องมาจากการฉันทัดอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ประเภทเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม มากเกินไป การไม่ได้ออกกำลังกาย หรือการนอนดึกเกินไป เนื่องจากพระสงฆ์บางรูป เช่น พระนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ที่มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในวงการคณะสงฆ์ หรือพระสงฆ์จำนวนหนึ่ง เป็นที่เคารพสักการบูชาของญาติโยม มีญาติโยมเข้าไปหาขอความช่วยเหลือจากพระสงฆ์เหล่านั้น จนท่านเหล่านั้นไม่ได้พักผ่อนตามวัยของสังขาร จนล้มป่วยลง อันเนื่องมาจากการที่ต้องต้อนรับปฏิสนธการญาติโยมที่เข้าไปหา ปัญหาสุขภาวะของพระสงฆ์ไทยเหล่านั้น สามารถนำหลักสัตตโพชฌงค์มาประยุกต์ซึ่งสามารถถอดมาเป็นแนวทางการแก้ปัญหาได้ คือ

1. การเสริมสร้างสุขภาวะ ทั้งสุขภาวะทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา ต้องยอมรับว่า กายเกี่ยวเนื่องกับจิตใจ ร่างกายที่สมบูรณ์ ย่อมอยู่ในจิตใจที่สมบูรณ์ การดูแลทั้งกายและจิตใจ เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเที่ยงตรงต่อกายและจิตใจ ตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการครบถ้วนตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ คุณภาพชีวิตที่เป็นหวังได้ อิศรภาพ เสรีภาพ ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้ปฏิบัติตาม ทุกข์ที่มีอยู่ดับลงได้ ชีวิตปราศจากความรุ่มร้อน

2. ใจที่เปี่ยมด้วยคุณภาพ คือ สะอาด สว่าง และสงบ นำไปสู่ความสมบูรณ์ของชีวิต ทำให้ชีวิตมีสุขภาวะที่สมบูรณ์ที่พึงประสงค์ แนวทางมีอยู่มากมาย

3. ในการเสริมสร้างสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าว พระสงฆ์มีศักยภาพที่ทำได้ เพราะพระสงฆ์มีความรู้ ความสามารถที่จะพัฒนาตนเองทั้งสุขภาวะทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา ที่น่าเป็นห่วง คือ สุขภาวะทางกาย เพราะพระสงฆ์มีข้อจำกัดมากมาย มีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ วินัย และอยู่ในสายตาของชาวบ้านที่คอยจ้องจับผิดพระสงฆ์ การบริหารร่างกาย ทำได้ยาก การฉันทอาหาร พระสงฆ์ไม่มีสิทธิ์ตามความต้องการของตน ถ้ามีการเคร่งครัด

วินัยกันจริง ๆ การฉันอาหาร ต้องอยู่ภายในกรอบที่ต้องขัดเกลาร่างกาย มีใช้ฉันอาหารเพื่อความมัวเมา มีใช้เพื่อความเอร็ดอร่อย มีใช้บำรุงบำเรอตนเอง และต้องรู้ความพอประมาณในการฉันอาหาร จะเห็นว่า พระสงฆ์มีกรอบในการใช้ชีวิตมากมาย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมวินัยที่เป็นเสมือนศาสนายังมีพระชนม์ชีพอยู่

4. ปัญหาโภชนาการเป็นปัญหาสำคัญต่อสุขภาพของพระสงฆ์โดยตรง พระสงฆ์เมื่อสูงวัย มักประสบกับความเจ็บป่วย และโรคที่พระสงฆ์เป็นกันบ่อย มักเกี่ยวข้องกับอาหารที่ขบฉันหลักมัตตัญญูตา คือ ความพอประมาณ หรือหลักความพอดีในการบริโภค อาหารอะไร ชนิดไหนที่แสดงต่อโรค ควรบริโภค อาหารอะไรที่เป็นที่เกิดของโรค เช่น อาหารหวานจัด เค็มจัด เผ็ดจัด มันจัด หรืออาหารประเภททอด ก็ควรหลีกเลี่ยง

5. เพื่อป้องกันก่อนเป็นโรค การดูแลสุขภาพในเรื่องอาหารเป็นเรื่องจำเป็นของชีวิต นอกจากอาหารแล้ว สิ่งอื่น ๆ เช่น อากาศ อารมณ์ ก็ต้องเฝ้าระวังเช่นกัน เพราะอากาศที่บริสุทธิ์ ทำให้ปอดได้รับออกซิเจน ช่วยทำให้ร่างกายมีพลังกำลัง อารมณ์ที่แจ่มใส ทำให้ไม่เครียด เรื่องเหล่านี้ ล้วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันร่างกาย ทำให้สดชื่น และทำให้อายุยืนยาว ไม่แก่ง่าย หรือแม้แต่วิถีปฏิบัติที่ต้องไม่ละเลย สิ่งใดที่ทำให้ระบบขับถ่ายเป็นไปโดยปกติ ต้องแสวงหามาใช้

บทสรุป

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธปรัชญาว่าด้วยสัตตโพนธังค์ในการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ไทย พระสงฆ์ไทยสามารถประยุกต์หลักสัตตโพนธังค์ไปปฏิบัติในการใช้ชีวิต เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จได้มาก เพราะหลักคำสอนเรื่องสติสัมโพชฌังค์ สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกเรื่องทุกปัญหา เพราะสติเป็นหลักคำสอนที่เป็นแกนกลางในการดำเนินชีวิต หากชีวิตมีความทุกข์ หลักสติปัฏฐาน 4 ก็สามารถแก้ทุกข์ได้ เพราะสติสัมโพชฌังค์ หมายถึงสติปัฏฐาน 4 เรื่องธัมมวิจยสัมโพชฌังค์ คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลือกหัวข้อธรรม การตรึงตรองธรรม เพื่อค้นหามูลเหตุ หรือปัจจัยองค์ประกอบของสิ่งนั้น ต้องใช้ปัญญาที่มาพร้อม กับสติ เป็นตัวกลั่นกรอง เรื่องวิริยสัมโพชฌังค์โพชฌังค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากความเพียร ความเพียร หมายถึง ความเพียรในสัมมปปธาน 4 ต้องการใช้ความเพียรให้เกิดผลตามที่ตนมุ่งหวัง ต้องมุ่งมาที่ความเพียรทางจิต เพื่อป้องกัน (สังวร) เพื่อกำจัด (ปหาน)

ความชั่วร้ายมิให้เกิดขึ้นในใจของตน ทั้งความโลภ ความโกรธ ความหลง เรื่องปัสสัทธิ สัมโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการระงับใจ การปล่อยให้จิตใจตื่นเด่น ดีใจมากเกินไป หากไม่หาทางยับยั้งชั่งใจ อาจทำให้ใจฟุ้งซ่านไปกับอารมณ์นั้น ๆ ได้ง่าย จึงจำเป็นต้องสงบระงับอาการทางกาย (กายปัสสัทธิ) และสงบระงับอาการทางจิต (จิตตปัสสัทธิ) ทำอย่างไรให้กาย และจิตสงบ เพื่อให้ใจเป็นสมาธิได้ง่ายขึ้น เรื่องสมาธิสัมโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการมีสมาธิ การที่จิตรวมตัวเป็นหนึ่งเดียว (เอกัคคตารมณ์) จะทำให้จิตมีพลังอำนาจรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตรงตามความเป็นจริงได้มากขึ้น สุขภาวะทางจิตต้องอาศัยสมาธิ จิตจึงจะมั่นคง (สมาธิโต) ควรแก่การทำหน้าที่ (กัมมณีนีโย) และมีความแคล่วคล่อง รวดเร็ว เพราะสุขภาวะทางจิต ไม่พร่อง สมบูรณ์แบบ จริง ๆ แล้ว สมาธิชนิดต่าง ๆ ทั้งฌณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิ ล้วนเป็นประโยชน์สำหรับพระสงฆ์ในการเสริมสร้างสุขภาวะด้านต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น เรื่องอุเบกขาสัมโพชฌงค์ องค์ความรู้ที่เกิดจากการปัญญารู้เท่าทันจนวางใจได้ ปัญหาทุกวันนี้ มักเกิดจากการไม่ยอมรับ ที่ไม่ยอมรับเพราะขาดปัญญาไตร่ตรองในสิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อสุขภาวะ ปฏิบัติแบบผิด ๆ เมื่อมีปัญหาแก้ไม่ได้ หลักการเข้าไปเพ่งพินิจพิจารณาเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้น แล้วไปแก้ไขที่เหตุปัจจัยนั้น ๆ ย่อมเป็นหนทางที่ดีกว่า ดังนั้น หากพระสงฆ์ได้พัฒนาตนเองให้ถูกต้องเหมาะสม ปฏิบัติตามหลักสัตตโพชฌงค์อยู่เนืองนิตย์ ตนเองสามารถรู้จักตนเอง และประชาชนที่เข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้องย่อมทราบได้จากวิถีชีวิตที่ดำเนิน จากปฏิปทา และจริยาวัตรที่แสดงออกมาให้ปรากฏ การสุขภาวะที่ดีสามารถสัมผัสได้ ทั้งทางวาจา การกระทำ และสติปัญญาที่ฉายแสงออกมา ผู้วิจัย คิดเห็นว่า หลักสัตตโพชฌงค์ เป็นหลักการที่เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

หากมีผู้สนใจต้องการทำงานวิจัยแนวสุขภาวะในเชิงการประยุกต์พุทธปรัชญา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ในด้านสุขภาวะทางกาย ควรนำหลักโภชนา มัตตัญญูตา สทา สาธุ หลักศีลข้อที่ 6 ของศีล 8 คือ วิกาลโภชนา เวรมณิ งดเว้นจากการรับประทานอาหารในเวลาวิกาล เหตุผลที่เสนอข้อนี้ เพราะเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า การรับประทานอาหารมื่อเย็น หรือมื่อค่านั้น เป็นส่วนเกินความต้องการของชีวิต

2. ในด้านสุขภาวะทางอารมณ์ หรือทางจิต ควรนำหลักธรรมว่าด้วยเมตตาพรหมวิหาร เหตุผลที่เสนอข้อนี้ เพราะผู้ที่มีเมตตาประจำใจนั้น เป็นคนอารมณ์ดี เป็นที่รักของคนทั้งหลาย รวมทั้งเป็นที่รักของเทพ ของสัตว์อื่น ๆ ด้วย สังคมยังขาดแคลนคนมีเมตตาอยู่มาก คนอารมณ์ดี ใคร ๆ ก็รัก

3. ในด้านสุขภาวะทางสังคม ควรศึกษาหลักธรรมเกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคม เช่น สังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ เหตุผลที่เสนอประเด็นนี้ เพราะสังคมยังเต็มไปด้วยความขาดแคลน ยังเต็มไปด้วยการพุดสร้างแตกแยก สังคมยังต้องการเห็นคนที่ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และสังคมยังต้องการคนดีให้เป็นแบบอย่างในสังคม

4. ในด้านสุขภาวะทางปัญญา ควรประยุกต์หลักสัมมาทิฐิและสัมมาญาณ เรื่องสัมมาทิฐิยังเป็นเรื่องที่สร้างความเข้าใจอย่างทั่วถึง ทุกวันนี้ บางส่วนเท่านั้นเข้าใจเรื่องนี้ ทำอย่างไรจึงจะเกิดความเข้าใจในมุมกว้างกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พญ. วราภรณ์ ภูมิสวัสดิ์. (2560). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก 14 กรกฎาคม 2560: แหล่งที่มา <http://www.manager.co.th>
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. 9). (2550). *คำบรรยายวิปัสสนากรรมฐาน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระอนุรุธาจารย์. (2519). *พระอภิธรรมมัตถสังคหะ แปลร้อยอย่างพิสดาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.
- พินิจ ลาภธนานนท์. (2556). *สุขภาวะของพระสงฆ์ ปี 2555*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2500). *มหาจุฬาเตปิฎก เล่มที่ 2*. พระนคร: สำนักพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

การศึกษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัย
ของกลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE WAY OF LIFE WISDOM AND THE LINKAGE TO SRIVICHAYA
CIVILIZATION OF THE TAPEE BASIN COMMUNITY
IN SURAT THANI PROVINCE.

ประสิทธิ์ พันธวงษ์

Prasit Phanthawong

พระมหาดิลกรัศมี ฐิตจาโร

Phramaha Dilokrassme Thitajaro

บุญรัตน์ ครุททอง

Boonrat Khutkhong

สุภาภรณ์ โสภา

Sopha Suphaphon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Suratthani Buddhist College, Thailand.

จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ

Chumrurn Chuchoysuwarn

นักวิชาการอิสระผู้เชี่ยวชาญด้านมนุษย์และสังคม

Independent scholars, human and social experts, Thailand.

E-mail: informationsearch3000@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี 2) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในการจัดการตนเองของชุมชนกลุ่มแม่น้ำตาปี 3) เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของกลุ่มแม่น้ำ ตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 18 คนใน

* Received 13 February 2019; Revised 26 March 2019; Accepted 29 March 2019.

พื้นที่ชุมชนอำเภอไชยา อำเภอลำดวนอำเภอบ้านดอน อำเภอเมืองฯ อำเภอกาญจนดิษฐ์ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ทะเลรอบอ่าวบ้านดอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) วิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในลุ่มแม่น้ำตาปีผ่านการเรียนรู้จนเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เพื่อสื่อสารเรื่องราวความรู้สึกนึกคิดสะท้อนความเป็นมาของ วิถีชีวิต สังคม ความเชื่อ ค่านิยมของแต่ละท้องถิ่นที่มีการเชื่อมโยงกัน ซึ่งทำให้เกิดวิถีชีวิตภูมิปัญญาต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำตาปีอย่างมากมายที่เห็นเชิงประจักษ์ในทุกวันนี้ 2) ภูมิปัญญาในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี เป็นองค์ความรู้ความสามารถและทักษะซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ปรับปรุง พัฒนา ถ่ายทอดสืบต่อๆ กันมา และเทคนิคที่ถูกคิดค้นขึ้นผสมผสานไว้อย่างเหมาะสม และลงตัวจนทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นรอบอ่าวบ้านดอนในปัจจุบัน 3) ภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองเก่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-18 โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันความรุ่งเรือง ความสัมพันธ์กับนานาประเทศในคาบสมุทรมลายูโดยทำการค้าขายกับชาว จีน อินเดีย เปอร์เซียและอาหรับ จึงทำให้เกิดประวัติศาสตร์รอบอ่าวบ้านดอน นครโบราณที่มีผู้คนมาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก จนกลายมาเป็น “เมืองบ้านดอน” ที่เคยมีในยุคนั้นกลับคืนมาสู่ดินแดนนั้นแห่งนี้ ยุคนี้ ขึ้นมาเพื่อเป็นที่รองรับวิญญานแห่งศรีวิชัยอันจักคืนชีพมาสู่ดินแดนนี้ โดยการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น ตลาดประชารัฐ ตลาดวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรม นวัตกรรมชุมชนวัฒนธรรมสืบต่อไป

คำสำคัญ : วิถีชีวิต, ภูมิปัญญา, อารยธรรมศรีวิชัย, ลุ่มแม่น้ำตาปี, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The research aims to: 1) study the way of life of the Tapee basin community 2) study the self-management wisdom of the Tapee basin community. 3) To analyze the wisdom and the linkage to Srivichaya civilization of the Tapee basin community in Surat Thani Province. Qualitative research methodology, related research documents and collecting field data in the

community area in-depth interviews with a group of 18 experts of Chaiya, PhunPhin, Muang and Knchadit district were used. These areas are located near the sea around Ban Don Bay.

The research found that: 1) the way of the Tapi River Basin, Surat Thani Province is a way of life of people in the Tapee basin community through Learn to experience in life. These include food, clothing, housing and medicines. (2) Self-management wisdom of the Tapee basin community is knowledge, ability, and skills resulting from the accumulation of experiences through the learning process, improvement, and development. These relay and continue the unique local community around the bay of Ban Don. (3) The wisdom of the linkage to Srivichaya civilization of the Tapee basin community in Surat Thani Province. Srivichaya civilization was the location of the old town. It was the center of the Srivichaya Kingdom during the 13th and 18th centuries. There are historical evidences to confirm the prosperity. Relations with many countries in the Malay Peninsula until it became a "city of Ban Don". It has been restored to that land of this era. Supporting the spirit of Srivijaya resurrection to this land by driving through various activities and projects of Surat Thani such as public markets, cultural markets, cultural streets, Ban Mae Num Muang Khon Dee, and further cultural traits.

Keywords: Way of life, Wisdom, Srivichaya civilization, Tapee basin, Surat Thani Province

บทนำ

สายน้ำลำคลองก่อกำเนิดประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตภูมิปัญญาที่ทำให้เกิดความหลากหลายในชุมชนที่มีสายน้ำไหลผ่าน ชาวบ้านในอดีตได้พึ่งพาอาศัยแม่น้ำลำคลองในการเลี้ยงชีพ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2550) และพึ่งพาอาศัยกันในการแบ่งผลผลิต แต่ในขณะเดียวกันสิ่งที่ซ่อนเร้นกับความหลากหลายในวิถีชีวิตมาร่วมกันเป็นประวัติศาสตร์ วิถีภูมิ

ปัญญา มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ที่จะจัดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยอาศัยธรรมชาติ นำมาใช้ประโยชน์ในการดูแลรักษาตนเอง เมื่อก้าวไปสู่ความทันสมัยของชุมชน ภายใต้ระบบโลกาภิวัตน์ชุมชนไทยมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, 2559) จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นที่ตั้งของเมืองเก่า เป็นศูนย์กลางของเมือง ศรีวิชัยมีหลักฐานแสดงถึงการตั้งรกรากและเส้นทางสายไหมในอดีต พื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีเจริญขึ้นจนเป็นอาณาจักรศรีวิชัยในช่วงหลังพุทธศตวรรษที่ 13-18 (อมรา ศรสุชาติ, 2557) โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันความรุ่งเรืองในอดีตของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม วรรณกรรมท้องถิ่น พิธีกรรม ความเชื่อ (ณรงค์ บุญสวยขวัญ, 2545) ซึ่งเป็นวิธีการถ่ายทอดโดยใช้การเล่าเพื่อสื่อสารเรื่องราวความรู้สึกนึกคิด ระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่นสืบต่อกันมาของท้องถิ่นชาวใต้จนถึงปัจจุบัน (วรารัตน์ มหามนตรี, 2557)

จากความเป็นมาของความหลากหลายในวิถีชีวิตชุมชน และภูมิปัญญาของชาวเมืองสุราษฎร์ธานีในแถบลุ่มแม่น้ำตาปีภายใต้การเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัย สะท้อนความเป็นมาของสังคม ความเชื่อ ค่านิยมผ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องอบรมสั่งสอนจริยธรรมของคนในชุมชน (ปริญญา ปานขาวนา, 2557) และเป็นแหล่งบันทึกข้อมูลด้านประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นมีการเชื่อมโยงวิถีชีวิตภูมิปัญญากับอารยธรรมศรีวิชัยโดยผ่านการกระจายรากเหง้าของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเรื่องของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมบนคาบสมุทรภาคใต้ของไทย (สิปปนนท์ นวลละออง และปิยดา สุนทรปิยะพันธ์, 2561) ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักและเห็นความสำคัญเป็นอย่างมากซึ่งเป็นรากเหง้าของการดำเนินชีวิตที่มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จนตกผลึกถึงปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวคณะผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยเพื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีในการจัดการตนเองของชุมชนเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีของเราก้าวสู่การเป็นเมืองชั้นนำแห่งภาคใต้ของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี
2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี
3. เพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังต่อไปนี้โดย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี (รอบอ่าวบ้านดอน) 5/อำเภอ ได้แก่ อำเภอไชยา อำเภอลำตาบาก อำเภอพุนพิน อำเภอเมืองและอำเภอกาญจนดิษฐ์ (ท่าทอง) ในการศึกษา คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ชุมชนเป้าหมายของลุ่มแม่น้ำตาปี โดยมีประเด็นดังนี้ (1) ชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีวิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวกับอาหารเจาะจง อาหารคาว แกงไตปลา แกงเหลือง ข้าวย่ำสมุนไพร อาหารหวาน ขนมจิ้งจอกโบราณ ขนมแท่งต้มลูกโยนโบราณ (2) วิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เจาะจง ภูมิโบราณวัดมุลเหล็กและ บ้านโบราณบางใบไม้ (3) วิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม เจาะจง กลุ่มทอผ้าไหมพุมเรียง (4) วิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวกับยารักษาโรคเจาะจง ตระกูลครุหมอยา

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก/(In-depth/interview) มี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปราชญ์วิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้านอำเภอละ 2 คน มี 5 อำเภอรวมจำนวน 10 คน กลุ่มนักวิชาการสังคมวิทยาและพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมจำนวน 2 คนและนักประวัติศาสตร์จำนวน 3 คนรวมทั้งหมด 18 คน รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ได้ข้อมูลครบถ้วนเพื่อวิเคราะห์ภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยคือ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอพุนพิน อำเภอเมืองและอำเภอกาญจนดิษฐ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ประเด็นที่ศึกษา/ที่กำหนดไว้ในแต่ละประเด็น/จากเอกสาร ตำราทางวิชาการ/และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก/พร้อมทั้งกับอาศัยแนวคิด/ทฤษฎี มาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล/เพื่อนำมาประมวลผล/วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลออกมาโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อค้นหาองค์ความรู้ชุมชนวิถีชีวิตภูมิปัญญา และการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของกลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิจัยพบว่า

ประเด็นที่ 1 วิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ผลการวิจัยพบ 4 ประเด็น ดังนี้

1.1 วิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวกับอาหาร

การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมผ่านวิถีชีวิตซึ่งแต่ละท้องถิ่นล้วนมีวิถีชีวิตเกี่ยวกับอาหาร แตกต่างกันไปตามเส้นทางแห่งสัญจรทางการค้า เป็นวิถีการดำรงชีพของตนในแต่ละยุคสมัย ที่บ่งชี้ถึงการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลและเวลา แม้เดิมทีอาหารจะเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพด้านร่างกายของมวลมนุษยชาติแต่ในปัจจุบันการบริโภคอาหารแฝงความนัยมากกว่าการดำรงชีวิตทางด้านร่างกาย วิถีแห่งการบริโภคอาหารได้เปิดโฉมหน้าใหม่ ในการแสดงตัวตนและการเป็นภาพตัวแทน ความหมายของการมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเฉพาะที่แห่งท้องถิ่นนั้น เช่น ภูมิปัญญาการจัดการตนเองไข่เค็มไชยาของนางบุญมี มณีรัตน์ ภูมิปัญญาแกงปักษ์ใต้ในอำเภอเมืองของนางนาฏญา คงนาค ภูมิปัญญาขนมจั้งโบราณในอำเภอท่าฉางของนางวรรณ พูนสวัสดิ์ ภูมิปัญญาข้าวยาสมุนไพรในอำเภอกาญจนดิษฐ์ของนาง ละออ อินทร์พรหม และภูมิปัญญาขนมแท่งต้มลูกโยมโบราณในอำเภอกาญจนดิษฐ์ของนางประนอม ฤกษ์เกษตร เป็นต้น

1.2 วิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

“ภาคใต้”เป็นภูมิภาคที่มีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เป็นคาบสมุทรที่ทอดตัวยาวในแนวเหนือใต้ และขนานด้วยทะเลทั้งสองฟาก คือ อ่าวไทย และทะเลอันดามัน เป็นทำเลที่ตั้งทำให้ภาคใต้เป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขาย และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมมาตั้งแต่โบราณจึงเป็นมูลเหตุให้ภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และศาสนามากกว่าพื้นที่อื่น ๆ จึงทำให้ภาคใต้มีความโดดเด่นทั้งในแง่ต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากปัจจัยแวดล้อมที่หลากหลายทำให้ “ที่อยู่อาศัย” จะตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ใกล้ทำน้ำ ล่าคลอง อ่าว และทะเล เพื่อสะดวกในการสัญจรและการทำมาหากิน คนไทยภาคใต้จะมีคติในการตั้งบ้านเรือน เช่น ปลูกบ้านโดยมีดินสาดรองรับเสาเรือนแทนการขุดหลุมฝังเสา เพื่อสะดวกในการโยกย้ายและเป็นการป้องกันมด ปลวก มีคติห้ามปลูกเรือนขวางตะวัน เพราะจะขวางเส้นทางลมมรสุมซึ่งอาจทำให้หลังคาปลิว และถูกพายุพัดพังได้ง่าย วัสดุที่นำมาสร้างคือสิ่งที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น บ้านเรือนมีหลายลักษณะ มีทั้งบ้านเรือนเครื่องผูก และบ้านเรือนสับ เช่น ประวัติบ้านบางโป้งโบราณ 200 ปี จากลำบอกเล่าของนาย สุมล ล้อมสมบัติ ได้เล่าให้ฟังว่า เป็นบ้านหลังแรกของในบางโป้ง ชื่อ “คุณพระจันทร์สีประชิด” และกุฏิโบราณวัดมูลเหล็กตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.3 วิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม

ผ้าทอภาคใต้แสดงอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชนมีการสืบสานศิลปหัตถกรรมทั้งวิธีการทอตลอดและสีสันทอผ้ามาหลายชั่วอายุคนด้วยวิธีการทอ เช่น วิธีการพัฒนาจากที่มีมือเป็นกึ่งกระตุก ทำให้สามารถทอผ้าได้เร็วขึ้นและได้ปริมาณมากขึ้นด้วยลวดลายที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น ลายลูกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายราชวัตรโคม ลายตาสมุก เป็นต้น ด้วยสีสันทอซึ่งสีเหลืองมาจากขมิ้นแก่นขนุน สีครามจากต้นคราม สีอิฐได้มาจากสีของอิฐ เสียบมาทอให้ละเอียดสีแดงได้จากครั่ง สีนํ้าตาลไหม้ได้จากกับโดนด เป็นต้น นอกจากนั้นผ้าทอภาคใต้ยังสะท้อนวิถีชีวิตชุมชนในหลายด้าน เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม การแต่งงาน การบ่งบอกฐานะทางสังคมของกลุ่มทอผ้าสตรีบ้านพุมเรียงของนางหวันมะ นุ้ยหมิม

1.4 วิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวกับยารักษาโรค

การแพทย์พื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาที่ใช้ดูแลสุขภาพและรักษาโรคภัยของคนไทยมาช้านาน ซึ่งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ผสมผสานกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น การแพทย์แผนไทยประกอบด้วยองค์ความรู้ และภูมิปัญญาหลายด้านทั้งการนวด อบ ประคบ ซึ่งภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคก็เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดมาจนปัจจุบัน ซึ่งแต่ละภูมิภาคก็มีลักษณะทางภูมิประเทศที่แตกต่างกันพืชสมุนไพรจึงมีความแตกต่างหลากหลายกันตามพื้นที่ ดังนั้นพืชสมุนไพรไทยมีบทบาทสำคัญอย่างหนึ่งในการรักษาโรคมาระดับปฐมภูมิ การใช้สมุนไพรจึงมีวิวัฒนาการและการพัฒนาการองค์ความรู้มาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ที่สมุนไพรไทยจึงไม่ได้ใช้เพียงเพื่อรักษาความเจ็บป่วยเท่านั้น แต่มีคุณค่าต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น นางย่อง จันทรวิมลและลูกสาวนางสาส์ จันทรวิมล เล่าให้ฟังว่า ยาสมุนไพร เมื่อก่อนเขาเลี้ยงกันไม่ใช่อย่างนี้โรคภัยไข้เจ็บกันน้อยการรักษาที่ใช้สมุนไพรเช่น “เด็กชัก” ใช้ “ขี้กลา” ใต้ถุนบ้านมาผสมกับยาทำให้เด็กหายป่วย กินผักตามฤดูกาล จาก “ผักกลายเป็นอาหาร จากอาหารกลายเป็นยาอายุวัฒนะ” และ นายเชาวรัตน์ หนูขุนนาง หมอพื้นบ้านเล่าให้ฟังว่า ตระกูลของผมเป็น “ครูหมอยา” ตั้งแต่สมัยทวดมีการต้มยาหมอ เรียกว่า หมอกลางบ้านมีคนมาให้ต้มยากันอย่างมากมาย สูตรยาของ ทวด ปู่และพ่อมาถึงผมก็รุ่นที่ 4 คือ ตำรายาโบราณ ยารีสีดวง แต่ก็ยังมียาอีกมากมายที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ คือ ยาลม ยาจุกเสียดแน่นท้องยาคลายเส้น เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ภูมิปัญญาในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี ผลการวิจัยพบ 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 ภูมิปัญญาในการจัดการตนเองเกี่ยวกับอาหาร

ภูมิปัญญาการจัดการตนเองไข่เค็มไชยาของนางบุญมี มณีรัตน์ อายุ 77 ปี เล่าให้ฟังว่า เมื่อไชยาเดิมอุดมสมบูรณ์มีการทำนาปลูกข้าวหรือเรียกได้ว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” คนจีนชื่อ “นายจี แซ่ซึก” เป็นช่างทำสะพานเหล็กสร้างรถไฟสายใต้ตั้งแต่ชุมพรถึงสุราษฎร์ธานี สืบเชื้อสายจากชาวจีนกวางตุ้งเดินอยู่ปากน้ำอำเภอลงสวณได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตอนโรงทองอำเภอมืองไชยา สมัยนั้นคนจีนเก่งในการจัดทำอาหารรับประทานอยู่แล้วเห็นไข่เปิดไชยา แดงมันอร่อย ก็คิดหาวิธีการว่าน่าจะนำไข่เปิดไชยามาทำเป็นอาหารเก็บไว้นาน ๆ และมีรสอร่อย

เดิมคนจีนและชาวไชยาใช้ไข่เป็ดดองกับน้ำเกลือแล้วทิ้งไว้ระยะหนึ่งจึงนำมาต้มกินกับข้าวต้ม แต่มีรสเค็มไม่อร่อยต่อมาไข่เป็ดไป “ฝังดินเค็มริมทะเลประมาณ 15 วัน” แล้วนำมาล้างตักกินมีรสชาติดียิ่งขึ้นรับประทานกับข้าวต้มอร่อยมันแต่การทำไม่สะดวก นายจี แซ่ซิก ได้คิดค้นหาวิธีการทำไข่เค็มโดยใช้ดินเหนียวผสมเกลือปนในอัตราส่วนพอเหมาะ คลุกไข่เก็บไว้จนพอประมาณนำมาล้างแล้ว ขี้เกลือของดินเหนียวคือไม่เกาะไข่มากนักในระยะต่อมาได้ปรับปรุงหาวิธีการโดยใช้ “ดินปลวก” ทำแบบเค็มทำให้ผลดี ซึ่งพื้นที่ใกล้เคียงมาซื้อไข่เป็ดไปประกอบอาหาร ทอด ต้ม แล้วไข่เค็มขึ้นแดง มัน อร่อย เป็นที่พอใจของผู้บริโภค (บุญมี, 2561)

ภูมิปัญญาแกงปักใต้ นางนาฏญา คงนาค อายุ 52 ปี เล่าให้ฟังว่า อาหารพื้นบ้านภาคใต้มีรสชาติโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะภาษาปักใต้ว่า “ไม่ซี้ซี้เครื่อง” เครื่องปรุงต้องสดสะอาด แกงที่ขึ้นชื่อมากของปักใต้ คือ (1) แกงไตปลาหรือแกงพุงปลา ขั้นตอนการทำแกงไตปลาจะนำเครื่องแกงมาโขลกรวมกันให้ละเอียด แล้วใส่กะปิพอประมาณตำให้เข้ากัน เอามาปลาย่างฉีกเป็นชิ้นๆ โฉลกเข้าด้วยกันจากนั้นนำเอาพุงปลาผสมน้ำพอสมควรตั้งไฟให้เดือดต้องจนละลายจนหมด แล้วกรองกับกระชอนนำกากพุงปลาออกให้หมด นำกลับใส่หม้อตั้งไฟให้เดือดใส่เครื่องแกงที่โขลกลงไป ใส่ปลาย่างไปจนกว่าปรุงรสตามชอบ แล้วฉีกใบมะกรูดใส่แล้วยกหม้อลง แกงพุงปลานิยมรับประทานกับข้าวหรือขนมจีนเนื่องจากยังมีรสชาติเผ็ดและค่อนข้างเค็ม จึงต้องมีผักหนะอาจเป็นถั่วฝักยาว มะเขือ ยอดกระถิน สะตอ ลูกเนียง เม็ดเหริยง เป็นต้น (2) แกงเหลือง หรือ แกงส้ม ที่เรียก “แกงเหลือง” เนื่องมาจากแกงสีเหลืองเป็นอาหารรสเผ็ดจัดชนิดหนึ่งมีลักษณะเด่นคือ “เผ็ด เปรี้ยว เค็ม” แกงเหลืองเป็นอาหารรสจัดมากทางภาคใต้ สีเหลืองชัดเจนจากขมิ้นสดที่ช่วยแก้ท้องอืดได้ดี ขั้นตอนการทำแกงเหลืองจะนำเครื่องแกง มาโขลกรวมกันให้ละเอียด แล้วใส่กะปิพอประมาณตำให้เข้ากัน หั่นผักที่จะใช้เป็นชิ้นๆ ขนาดพอคำ จากนั้นตั้งน้ำบนเตาจนเดือด ใส่เครื่องแกงลงไปละลาย พอน้ำเดือดให้ใส่ปลาลงไปจนเดือด แล้วจากนั้นใส่ผักลงไป คนให้ทั่ว อย่าให้เนื้อปลาสุกจนละลาย พอเดือดได้ที่แล้วปรุงรสตามต้องการ (นาฏญา, 2561)

ภูมิปัญญาขนมจิ้งโบราณของนางวรรณ พูนสวัสดิ์ อายุ 68 ปี เล่าให้ฟังว่า สมัยพระยาวชิรธรราช ในสกุล “ศรียาภัย” เจ้าเมืองไชยามาตั้งฉางข้าวที่เมืองโล๊ะ เพื่อนำข้าวจากบ้านท่าलोंมาตามลำคลองบ้านท่า มาเก็บไว้ที่ฉางข้าว แล้วส่งออกไปจำหน่ายทางคลองท่าฉาง ต่อมาจึงเรียกเมืองโล๊ะ ว่า “ท่าฉาง” คำว่าท่าฉาง มาจากคำว่า “ท่า” หมายถึง ท่าน้ำริมคลอง

ริมแม่น้ำ “ฉาง” หมายถึง ฉางข้าว ที่เก็บรวบรวมข้าวเพื่อจัดส่งเป็นส่วยหรืออากร ราษฎรจึงรวมเรียกพื้นที่แห่งนี้ว่า “ท่าฉาง”จนถึงปัจจุบัน ซึ่งขนมจิ้งโบริมของ ตำบลเสียด หนึ่งเดียวในอำเภอ ท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นขนมโบราณ ที่มีการทำกันมานานนับร้อยปี กรรมวิธีในการผลิตค่อนข้างยุ่งยากทั้งการแช่ข้าวเหนียว และการห่อที่ต้องใช้เทคนิคที่ไม่เหมือนใคร นั้นก็ต้องมีกรรมวิธีในการทำ คือ ต้องใช้น้ำซี้เถ้าหรือน้ำต่างจากงวดกวดต้นตาลโดนดมาแช่ข้าวเหนียวเสียก่อน จึงทำให้ข้าวเหนียวออกมามีสีส้มสวยงาม และเหนียวนุ่มรสชาติเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองสำหรับการกินจิ้งโบริม ดังกล่าวสิ่งที่สำคัญที่สุด คือต้องกินกับน้ำตาลโดนดหรือน้ำตาลที่ทำจากต้นโดนดเท่านั้น จึงจะมีรสชาติอร่อย ไม่สามารถกินกับน้ำผึ้งรวงได้เพราะจะทำให้ขนมมีรสเปรี้ยวทันที ขนมจิ้งโบริมนิยมทำในช่วงประเพณีชักพระบก หรือวันวิสาขบูชา ช่วงขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ถึงแรม 1 ค่ำเดือน 6 ประมาณเดือนพฤษภาคมของทุกปี เพื่อไปทำบุญที่วัดและแจกจ่ายชาวบ้านทั่วไปจนถึงปัจจุบัน (วรรณ, 2561)

ภูมิปัญญาข้าวยาสมุนไพรของนาง ละออ อินทร์พรหม อายุ 68 ปี เล่าให้ฟังว่า ข้าวยาเป็นอาหารพระราชวัง เกิดขึ้นสมัยราชอาณาจักรของพระยานคร ขณะนั้นเป็นช่วงเดือนถือศีลอด ปรากฏว่าหลายคนมีอาการปวดท้อง บ้างก็ท้องร่วง บ้างก็ท้องอืด เมื่อพระยานครทรงทราบ จึงสั่งให้หมอประจำราชวังคิดแก้ปัญหา 2 วันหลังจากนั้น หมอดังกล่าวก็บอกพระยานครว่าหลังจากนี้ทุกคนต้องมาละศีลอดพร้อมกัน และกินอาหารสูตรที่เขาคิดค้นขึ้นมา นั่นก็คือ ข้าวยานั่นเอง โดยสูตรข้าวยาดังเดิม ก็คือ ข้าวต้องมี 2 สี คือ สีดำและสีเหลือง ซึ่งสีดำใช้น้ำใบยอคั้น หรือเตยหอมช่วยขับปัสสาวะ และบำรุงหัวใจ โดยเฉพาะข้าวกล้อง ซึ่งสมัยก่อนข้าวเปลือกนั้นเขาใช้วิธีตำ ฉะนั้นสารอาหารยังคงครบถ้วน ต่างกับสมัยนี้ที่ใช้วิธีการสีข้าว ทำให้สารอาหารต่างๆ หายเกือบหมด ส่วนข้าวสีเหลือง ใช้วัตถุดิบเป็นขมิ้น ซึ่งมีสรรพคุณ แก้ท้องอืด เพราะมีรสฝาดและสมานแผลภายใน ลำไส้ ด้วย สำหรับส่วนผสมของปลาป่น ความจริงสูตรดั้งเดิม จะมีกุ้งปนผสมด้วย ซึ่งทั้งสองจะเป็นแหล่งโปรตีน ส่วนมะพร้าวคั่วมีสรรพคุณแก้ไข้ช้อ ในส่วนของผักต่างๆ ที่โรยหน้าจะมีส่วนผสมหลักดังนี้ ใบมะม่วงหิมมะพานต์ มีรสฝาด ช่วยแก้ท้องร่วง จันทน์หอม หรือ ภาคใต้บ้านเราเรียก กะเสม ช่วยแก้ท้องอืด และเจริญอาหาร เพราะมีกลิ่นหอมชวนกินและบำรุงหัวใจด้วย นอกจากนี้ต้องมี ใบมะกรูด เป็นชนิดน้ำมันหอมระเหย แก้ปวดข้อ แก้ท้องอืดด้วย และใบทำมัง มีรสขมหอม ช่วยแก้ท้องร่วง และเจริญอาหาร ในขณะเดียวกันต้องมีหอมแดงสดหั่นประกอบด้วย ซึ่งเรามักจะไม่เห็นแม่ค้าใส่ผัก โดยจะช่วยแก้

ไข้ และหิวว่าง ช่วยขับลม แก้ท้องอืด สุดท้ายคือ พริกไทยสด แก้ท้องอืด เช่นกัน ลืมไม่ได้ คือน้ำใบคูดุ จะประกอบด้วย น้ำตาลแว่น หอมแดง กระเทียม ข่า ตะไคร้ ขิง ยอดอ้อย ซึ่งมีกรดช่วยขับปัสสาวะ ซึ่งใบคูดุจะมีสรรพคุณ เป็นโปรตีน ไอโอดีน และแคลเซียมหลังจากที่ผู้คนในวังมาละศีลอดพร้อมกันแล้ว ปรากฏว่า อาการท้องอืด ท้องร่วงก็หายเป็นปกติทั้ง อย่างไรก็ตาม ส่วนต้นกำเนิดของการทำข้าวยาของนางละออง นั้นได้รับสืบทอดมาจากคุณแม่ของยายอ้อ ที่ได้ทำการค้าขายของต่าง ๆ ตามตลาดที่เป็นลำคลอง สมัยนั้นใช้ลำคลองเป็นการคมนาคมค้าขาย คุณแม่ของยายอ้อก็ได้ขายข้าวยาโบราณและก็ขายพืช ผัก ต่าง ๆ ในตลาดน้ำแห่งนี้มีการทำคืดสูตรข้าวที่เปลี่ยนแปลงจากสูตรต้นตำรับเดิมไม่มากนัก เอาตามพืชผักที่หาได้ในท้องถิ่นยุคนั้นจนสืบทอดมาจนถึงรุ่นยายอ้อจนในปัจจุบันนี้ (ละออง, 2561)

และภูมิปัญญาขนมแห่งต้มลูกโยมโบราณของนางประนอม ฤกษ์เกษตร อายุ 72 ปี เล่าให้ฟังว่า ขนมต้มใบพ้อ (ข้าวต้มลูกโยน) หรือที่เรียกกันว่า “ขนมต้ม” หรือ “แทงต้ม” เป็นข้าวต้มลูกโยนชนิดหนึ่งที่ทำในเทศกาลบุญชักพระของชาวใต้ และยังเป็นขนมที่ใช้ในงานประเพณีหลายๆ งานในท้องถิ่นภาคใต้ ใช้กันเป็นหลัก คือ ในงานบุญออกพรรษา การตักบาตรเทโว งานชักพระ งานเดือนสิบ และงานบวช ซึ่งการทำขนมต้มใบพ้อ มีสำนวนที่ท่องติดมากันว่า “เขาพร้อมตอก ออกพร้อมต้ม” ซึ่งพระเทพพิพัฒนาภรณ์อดีตเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีการสืบสานประเพณีการทำขนมแห่งต้มลูกโยน ณ วัดท่าไทร ขนมต้มทำจากข้าวเหนียว เป็นข้าวเหนียวขาวหรือข้าวเหนียวดำก็ได้ ผัดกับหัวกะทิให้พอสุก แล้วห่อด้วยใบกะพ้อเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมคล้ายกระจับจะเหลือก้านใบทำเป็นหางไว้สำหรับหยิบหรือ โยนใส่เรือพนมพระ ตามลักษณะของข้าวต้มลูกโยน แล้วเอาไปต้ม หรือนึ่งให้สุก ทานเป็นของหวานที่ทั้งอร่อยและอิ่มท้องด้วยต้นกะพ้อ หรือที่คนใต้เรียกว่าต้นพ้อนี้ ใบอ่อนใช้ห่อขนมต้ม ที่อ่อนมากๆ ทำแกงเลียง แกงส้ม หรือทำผัดน้ำพริกได้ ใบแก่เอามาทำเครื่องจักสาน เสื้อ พัด ลูกกะพ้อเป็นยาระบาย ลำต้นเอามาทำเสารั้วได้อีกด้วยการทำต้มใบพ้อ เริ่มต้นด้วยการเตรียมใบพ้อ มาเตรียมล่วงหน้าไว้ก่อนประมาณ 2-3 วัน แล้วเอาคืดออก รีดให้พอเรียบ ตัดแต่งให้เสมอกัน แล้วม้วนไว้หรือห่อขึ้นรูปสามเหลี่ยมไว้แช่ข้าวเหนียวเชียวประมาณ 1 ชั่วโมง แต่ถ้าใช้ข้าวเหนียวดำต้องแช่น้ำมากกว่า 2 ชั่วโมงคั้นกะทิ โดยใช้มะพร้าวขูดน้ำหนักเท่ากับข้าวเหนียว คั้นด้วยน้ำอุ่นให้ได้น้ำกะทิหนักเท่าข้าวเหนียว ผัดข้าวเหนียวกับน้ำกะทิ เติมน้ำตาลลงไปผัด ผัดจนน้ำงวดเติมน้ำตาล ให้ออกรสหวาน มัน เค็ม เติมน้ำตาลหรือถั่วขาวต้มสุก ผัดให้แห้งพอหยิบข้าว

เหนียวได้ ยกลงพักให้เย็น ห่อด้วยใบป้อที่เตรียมไว้เป็นรูปกรวยสามเหลี่ยมนำไปต้ม หรือนึ่งให้สุกก็ใช้ได้แล้ว (ประนอม, 2561)

2.2 ภูมิปัญญาในการจัดการตนเองเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

นายสมล ล้อมสมบัติ อายุ 58 ปี เล่าประวัติบ้าน 200 กว่าปี เป็นบ้านหลังแรกของในบางใบไม้ ซึ่งในสมัยนั้นได้มีกัน 5 คน คือ เจ้าเมืองและลูกน้องที่ติดตามมากัน ซึ่งตามประมวลหลักฐานของบ้านหลังเมื่อ พ.ศ. 2312 เจ้าพระยากรุงธนบุรียกทัพเรือมาตีเจ้าพระยา นครศรีธรรมราชแตก เจ้าเมืองนครยอแพจึงถูกนำตัวให้มารับราชการที่กรุงธนบุรี สวณแม่ทัพ นายกองที่ยอม วางอาวุธก็ให้รับราชการต่อไป ส่วนที่ไม่ยอมวางอาวุธก็แตกทัพหนีมีโทษราชทัณฑ์ถูกประหารชีวิต 7 ชั่วโมง “คุณพระจันทร์สีประชิด” ผู้หนึ่ง ที่ไม่ยอมวางอาวุธแล้วพอตกลงกลางคืนก็สั่งให้ทหารหนีเอาตัวรอด เลยได้สั่งให้ “ขุนดาบทะเลวงพิน”(ต้นตระกูลผม) ทหารกองหน้าคนสนิทไปปรับครอบครัวลงเรือหนีในคืนนั้น มุ่งหน้าออกทะเลพร้อมกับครอบครัวกับลูกสาว 7 คน และคนติดตามจำนวนหนึ่ง พร้อมทหารคูใจอีกไม่กี่คน เลียบชายฝั่งทะเลมาเรื่อยจากนครศรีธรรมราช สิชล ขนอม ดอนสัก จนมาถึงอ่าวบ้านดอน แล้วเข้ามาในคลองเล็ก ๆ ซึ่งเป็นป่าไม้ไม่มีผู้คนก็วิ่งเรือแล้วสำรวจเรื่อย ๆ จนกระทั่งมาหยุดจอด เรืออยู่ที่คลองเล็ก ๆ เหมาะแก่การ มาหากิน จึงได้ให้ผู้ติดตามมาขึ้นบกสร้างบ้านเรือนกันที่นี่ จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “หมู่บ้านใหญ่” ปัจจุบันเป็นของ “คุณเนก” รับมรดกในฐานะทายาทนั่นเอง (สมล, 2561) ส่วนพระครูสุกิตติธรรมคุณ เจ้าอาวาสวัดมูลเหล็ก ศูนย์เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัยวัดมูลเหล็กอำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เล่าให้ฟังว่า เรือนพื้นถิ่นเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยผ่านยุคผ่านสมัยโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางอันเป็นเอกลักษณ์ของผู้คนในแต่ละพื้นที่ที่มีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันเหตุที่ต่างกันนั้นก็เนื่องมาจากชุมชนเปรียบเสมือนองค์กรที่มีชีวิตระบบหนึ่งมีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบอันหลากหลายทั้งระบบธรรมชาติสิ่งมีชีวิตทั้งหลายซึ่งรวมถึงมนุษย์แต่ละองค์ประกอบในระบบมีการบวนการสร้างตนเองในวิถีดำเนินของตนและมีความเชื่อมโยงระหว่างกันอย่างมีรูปแบบที่เกื้อกูลกันสถาปัตยกรรมในแต่ละท้องถิ่นเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาอันสั่งสมสืบสานมาเป็นเวลานานมีความใกล้ชิดกับมนุษย์เนื่องจากมนุษย์ผู้สร้างสถาปัตยกรรมสอดแทรกแนวคิดการก่อสร้างก่อสร้างเรือนขึ้นในบริบทของตนกล่าวได้ว่าเรือนพื้นถิ่นเป็นสถาปัตยกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาในการสร้างและล้อมในการสร้างที่อยู่อาศัยการแนวคิดของกลุ่มชนนั้น ๆ ซึ่งแนวคิดก็เกิดขึ้น

จากภูมิปัญญาในการเรียนรู้บริบททางสังคมและระบบชนชาตินั้นเอง (พระครูสุกิตติธรรมคุณ, 2561)

2.3 ภูมิปัญญาในการจัดการตนเองเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม

นางหวันมะ นัยหมีม กลุ่มทอผ้าสตรีบ้านพุมเรียง ได้เล่าให้ฟังว่า ผ้าพุมเรียงมาจากกลันตัน ตรังกานู ซึ่งโดยส่วนใหญ่ชาวมุสลิมผู้หญิงทอผ้าผู้ชายเอาทะเลหาปลา ซึ่งร้านนี้ทอผ้ามาราวเกือบ 70 ปีแล้ว เพราะทอผ้าตั้งแต่อายุ 17 ปี ซึ่งลักษณะการแต่งกายชาวภาคใต้ใช้ผ้าหลายรูปแบบทั้งผ้าฝ้าย ผ้าแพร ผ้าเขียนลายเทียน ผ้ามัดย้อม หลังจากการรับอิทธิพลของมาเลเซียอินโดนีเซียชาวไทยมุสลิมภาคใต้นิยมนุ่งโสร่งลายตารางแบบชาวบางกอก ส่วนชาวไชยาเมื่อเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเองใช้ผ้าทอพุมเรียงเป็นผ้าที่ทอจากอำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานีปัจจุบันผู้ทอส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมนิยมใช้เส้นฝ้ายล้วน แต่อาจผสมเส้นไหมบ้าง เส้นไหมไชยามีคุณภาพดีที่สุด ใช้ด้ายสีล้วนจึงทำให้สีดูสดช่วยขัดลายเชิงให้เด่นขึ้นลักษณะลวดลายเลียนแบบธรรมชาติ เช่น ดอกพิกุล ดอกบัว ดอกมะลิ ลายก้านแย่ง เป็นต้น (หวันมะ, 2561)

2.4 ภูมิปัญญาในการจัดการตนเองเกี่ยวกับยารักษาโรค

นางย่อง จันทรวิมล อายุ 89 ปี และลูกสาว นางสาว สาลี อายุ 62 ปี จันทรวิมล ได้เล่าให้ฟังว่า เรื่องยาสมุนไพร เช่น “เด็กชักกระตุก” ใช้ “ชักลา” ที่ได้ถนุบ้านมาผสมกับยาลูกกลอน ทำให้เด็กหายได้ แต่ยายจำไม่ได้แล้วว่ายาสมุนไพรอะไร สมุนไพรมากมายไม่ต้องปลูกขึ้นเองตามธรรมชาติ เอามาต้มยาหม้อกิน สามวันเจ็ดวันก็หาย ตอนนี้อายุ 89 ปีแล้วไม่เคยเป็นโรคอะไรแต่ต้อง “กินผักตามฤดูกาล” จากผักกลายเป็นอาหาร จากอาหารกลายเป็นยา อายุวัฒนะ (ย่อง, 2561) และนายเชาวรัตน์ หนูขุนนาง อาชีพหมอฟันบ้าน ได้เล่าให้ฟังว่า ตระกูลของผมเป็น “ครุหมอยา” ตั้งแต่สมัยทวดมีการตำยาหมอ เรียกว่า “หมอลางบ้าน” มีคนมาให้ตำกันอย่างมากมาย ซึ่งพ่อเล่าให้ฟังว่า พ่อก็ได้ตำมาจากปู่ซึ่งเป็นหมอชาวบ้านที่ตำยาเหมือนกันสิ่งที่สืบทอด “ยาริดสีดวง” เป็นยาที่สืบทอดตั้งแต่บรรพบุรุษ คือ ทวด ปู่ พ่อ และผมก็รุ่นที่ 4 ซึ่งเป็นยาที่มีพูดต่อ ๆ กันมาโดยการจำจากรุ่นสู่รุ่นและหาความรู้เพิ่มเติมจากวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย หลักสูตรวิชาแพทย์แผนไทย สาขาเภสัชกรรม ซึ่งตอนนี้ได้ทำยาสมุนไพรต้นสกุล ขึ้นมา คือ ยาแผนโบราณ แก้วริดสีดวง 32 จำพวก แก้วลม 32 จำพวก แก้ว

ระดูขาว หรือระดูขัด เดินไม่สะดวก แก่เจ็บแหว เช็ดล้าง คลายเส้น ชาตามเท้า หน้ามือตาลาย หัวใจสั่น ขำระเมื่อมันในลำไส้ ถ่ายลม ทำให้อนหลับ ลดไขมันตามสภาพถ่ายคล่อง คือให้น้ำเพชรสังฆาต 1 ข้อนิ้วมือของผู้ป่วย ห่อด้วยกล้วย หรือ แตงกวา หรือมะขามเปียก เพื่อป้องกันไม่ให้ระคายคอ รับประทานทุกวัน หรือ นำมาทำเป็นลูกกลอน โดยนำเพชรสังฆาตมาบดละเอียด ผสมกับเนื้อมะขามเปียก เพื่อให้ความเปรี้ยวฆ่าฤทธิ์ความดันของเพชรสังฆาตรับประทานหรือนำเถาเพชรสังฆาตสดมาชดเป็นม้วน ประมาณ 1 กำมือ ต้มกับน้ำ 1 ลิตร ประมาณ 1 ชั่วโมง หรือจนกว่าสีจะออก อาจปรุงรสด้วยน้ำผึ้ง รับประทานเป็นประจำจะช่วยรักษาริดสีดวงและช่วยบำรุงกระดูก (เชาวรัตน์, 2561)

ประเด็นที่ 3 ภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของกลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบ 4 ประเด็น ดังนี้

3.1 ภูมิปัญญาเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยเกี่ยวกับอาหาร

การดำรงชีพของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นที่ตั้งของเมืองเก่าเป็นศูนย์กลางของเมืองศรีวิชัย มีหลักฐานแสดงถึงการตั้งรกรากและเส้นทางสายไหมในอดีต พื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีความเจริญขึ้นจนเป็นอาณาจักร ศรีวิชัยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-18 (อมรา, 2561) เป็นทั้งแหล่งเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมต่าง ๆ รวมไปถึงวิถีชีวิตการกิน เป็นวิธีการถ่ายทอดโดยใช้การเล่า ขับร้องหรือสวด เพื่อสื่อสารเรื่องราวความรู้สึกรักคิด ระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่น สืบต่อ ๆ กันมา พบมากได้แก่ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก วรรณกรรมท้องถิ่น (ชวน , 2561) มีความสำคัญและคุณค่าต่อชุมชนท้องถิ่น คือ ช่วยอธิบายความเป็นมาของชุมชน และเผ่าพันธุ์ของชาวเมืองสุราษฎร์ธานีและชุมชนใกล้เคียง สะท้อนความเป็นมาของสังคม ความเชื่อ ค่านิยมของแต่ละท้องถิ่น เป็นเครื่องอบรมสั่งสอนจริยธรรมของคนในชุมชน เมืองบ้านดอน นครโบราณยังมีหลักฐานการจารึกอีกด้วยว่า เดิมเมืองบ้านดอนยังไม่มี มีแต่เมืองท่าทองหรือเมืองกาญจนดิษฐ์ อีกด้านหนึ่งเป็นเมืองไชยาต่อมา “สมเด็จพระยาบรมมหาราชบุรุษ” มาต่อเรือรบที่ตำบลบ้านดอนในท้องที่ของอำเภอเมืองกาญจนดิษฐ์ ในการต่อเรือเป็นงานใหญ่เช่นนี้ก็เป็นธรรมดาที่ต้องมีคนทำงานมาอยู่อาศัยประชุมกันเป็นจำนวนมาก (อนันต์, 2561) จึงต้องมีการค้าขายข้าวปลาอาหารและปลูกบ้านเรือนอยู่ในตำบลบ้านดอนจึงกลายเป็นเมืองในเวลาต่อมาจึงถูกเรียกว่า “เมืองบ้านดอน” ในปัจจุบัน

3.2 ภูมิปัญญาเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

แดนแถบแหลมมลายูตอนเหนือเมื่อประมาณ 2,000 -3,000 ปีล่วงมาแล้วเราจะมีคนป่าพวกนิโกรโต เป็นเจ้าของถิ่นเดิมแล้วยังมีคนมาเลย์ มอญ เขมร และไทยอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานจับจองแหล่งความอุดมสมบูรณ์ตามที่ราบชายทะเลท่ามาหากินกระจัดกระจายกันอยู่เป็นแห่งๆ และคนไทยยุคนั้นก็คือ บรรพบุรุษของคนไทยภาคใต้ในยุคนี้นี้ (ทศพล, 2561) คนไทยพวกแรกที่อพยพลงมาในแผ่นดินไทยทุกวันนี้ ที่สามารถเดินทางมาเป็นระยะไกลที่สุดการดำรงชีวิตของคนไทยภาคใต้ในสมัยโบราณก่อนที่จะได้รับอารยธรรมจากอินเดีย จีน อาหารับมลายู ยุโรปตะวันตกก็ได้เดินทางเข้ามาติดต่อกับชายในภูมิภาคนี้แต่ไม่ได้ทิ้งร่องรอยอิทธิพลทางวัฒนธรรมไว้มากเหมือนอินเดียที่ตั้งรกรากกลุ่มชนขนาดเล็ก ๆ กระจายเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ซึ่งปรากฏตามรอยอารยธรรมศรีวิชัยว่า คาบสมุทรมลายูสมัยก่อนยังมี ชื่อว่า “ตะโกลา” ซึ่งมีปรากฏในแผนที่โลกในเมืองไทย คือ ตะโกลา ซึ่งยึดว่าคนได้มีมาก่อนแล้วมีการเชื่อม ตะกั่วป่าและตะโกลา มายังบ้านเราเขียนไว้เมืองๆ หนึ่งในอ่าวบ้านดอน ว่า Kokkonogara ซึ่งแปลว่าโคกนคร “นคร” (ครองชัย, 2561) นี่เป็น นครแรกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ตรงที่อ่าวบ้านดอน นี่คือหลักฐานความเจริญ ของการเดินทางคาบสมุทรมลายูในยุคๆ แรกเมื่อมาจอดแล้วก็ต้องหาทางไปให้ที่ที่สุด ทางป่า ทางน้ำทางบก ที่มีเส้นทางที่เชื่อมกันเช่นเขาศกกับตะกั่วป่ามีการเชื่อมกัน (ทศพล, 2561) ตอบโจทย์ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่มห่ม และยารักษาโรคแม้กระทั่งการเกษตรตามเส้นทางการสัญจรเชื่อมโยง แต่ละเมืองอย่างชัดเจน

3.3 ภูมิปัญญาเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม

ประวัติศาสตร์ของการทอผ้าจากเส้นใยและการค้าขายตามเส้นทางสายไหมอันเลื่องลือ คนเอเชียก็พยายามที่จะเรียนรู้จากนั้นการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจึงได้แพร่หลายไปยังประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น ประเทศในคาบสมุทรมลายูอินโดจีนและอินเดีย ซึ่งมาค้าขายบริเวณ “อ่าวบ้านดอน” ในอดีตเป็นแห่งรวมอารยธรรมโบราณที่สืบทอดยาวนานนับพันปี (ธีรพันธุ์, 2561) เดิมดินแดนประวัติศาสตร์ที่เคยผดความยิ่งใหญ่จนถูกขนาบเป็นศูนย์รวมเป็นศูนย์กลางอาณาจักรศรีวิชัยอาณาจักรอัครสถานในอุษาคเนย์ที่ทรงอิทธิพลที่สุดในทะเลจีนใต้หลักฐานทางโบราณคดีที่บ่งชี้ว่าบริเวณรอบอ่าวบ้านดอน (อนุรัตน์, 2561) คือ เส้นทางสัญจรทางการค้าและเป็นท่าเรือรับส่งสินค้าแห่งสำคัญอันถือเป็นจุดนัดพบของพ่อค้าวาณิชทั้งหลายอย่า 2 ชักโลกที่ต่างมุ่งมาดปรารถนาจะเดินทางมาค้าขายโดยพ่อค้าชาวจีนได้นำเครื่องกระเบื้องต่าง ๆ

บรรทุกส่งเรือสำเภาล่องผ่าน “แหลมญวน” เข้าสู่เมืองไซยาเพื่อจะมายังอ่าวบ้านดอนส่วนพ่อค้า “ชาวอินเดียและเปอร์เซีย” จะล่องเรือสินค้าผ่านมหาสมุทรอินเดียมาขึ้นฝั่งที่เมือง “ตะกั่วป่า” (สานิตย์, 2561) จากนั้นเดินข้ามสันปันน้ำแล้วล่องเรือต่อมาทำให้น้ำตาปี โดยมีจุดหมายที่อ่าวบ้านดอนเช่นกันแล้วมีการขยับขยายเติบโตเรื่อย ๆ จนกลายเป็นอาณาจักรขึ้นมา ซึ่งทำให้เกิดวิถีชีวิตภูมิปัญญาวัฒนธรรมต่าง ๆ ในลุ่มแม่น้ำตาปีอย่างมากมายที่เห็นเชิงประจักษ์ในทุกวันนี้

3.4 ภูมิปัญญาเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยเกี่ยวกับยารักษาโรค

มนุษย์เรารู้จักใช้สมุนไพรในด้านการบำบัดรักษาโรคนานหลายพันปี เริ่มตั้งแต่ยุคหินแอนเดอร์ทัล ในประเทศอิตาลีพบหลักฐานมีการใช้สมุนไพรจากการขุดค้นหลุมฝังศพ เม็กซิโกพบว่าชาวอินเดียนแดงรู้จักใช้ต้นตะบองเพชร เป็นยาฆ่าเชื้อและรักษาบาดแผลและต่อมาชาวบาบิโลเนียนได้ใช้สมุนไพรเพิ่มเติมจากชาวสุเมเรียน ได้แก่ ใบมะขามแขก หญ้าฝรั่ง ลูกผักชี อบเชย และกระเทียม ในยุคต่อมาอียิปต์โบราณมีตำราสมุนไพรที่เก่าแก่เมื่อ 1,600 ปี ก่อนคริสตศักราช (ครองชัย, 2561) โดยใช้รูปแบบในการเตรียมยาในสมัยนั้น ได้แก่ การต้ม การชง ทำเป็นผง กลั่น เป็นเม็ด ทำเป็นยาพอก เป็นขี้ผึ้ง หลังจากสมุนไพรได้เจริญรุ่งเรืองในอียิปต์ก็ได้มีการสืบทอดกันมาทั้งในแถบยุโรปและแอฟริกา เอเชีย ตามบันทึกประวัติศาสตร์ พบว่า มีการใช้สมุนไพรที่อินเดียก่อน แล้วสืบทอดมาที่จีน มะละกา และประเทศไทย (ชวน, 2561) จนพัฒนาเป็นภูมิปัญญาเพื่อการรักษาโรคที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศที่มีการค้าขายติดต่อตามเส้นทางการสัญจรเชื่อมโยงแต่ละเมืองทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (อมรา, 2561) ระหว่างการพูดคุยซึ่งเป็นสายใยสัมพันธ์ของการสืบทอดการใช้ยาสมุนไพรในด้านการบำบัดรักษาโรคมารั้งปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของกลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต อันได้แก่ อาหารการกินที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ได้สอดแทรกภูมิปัญญาของการดำเนินชีวิตที่ซ่อนอยู่

ภายใต้ปัจจัย 4 ในตามวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำตาปีซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักในพื้นที่ อำเภอยะหา อำเภอยะรัง อำเภอยะนิง อำเภอยะนิง อำเภอยะนิง อำเภอยะนิง เป็นต้น ทำให้เกิดบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีพทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อสื่อสารเรื่องราวความรู้สึกร่วมกัน ระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่นสืบต่อ ๆ กันมาที่มีความสำคัญและคุณค่าต่อชุมชนท้องถิ่น สะท้อนความเป็นมาของสังคม ความเชื่อ ค่านิยมของแต่ละท้องถิ่น เป็นเครื่องอบรมสั่งสอนจริยธรรมของคนในชุมชน เป็นแหล่งบันทึกข้อมูลด้านประเพณี สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีการเชื่อมโยงวิถีชีวิตภูมิปัญญากับอารยธรรมศรีวิชัยโดยผ่านการกระจายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งทำให้เกิดวิถีชีวิตภูมิปัญญาวัฒนธรรมต่าง ๆ ในลุ่มแม่น้ำตาปีอย่างมากมายที่เห็นเชิงประจักษ์ในทุกวันนี้ เป็นอย่างนี้ เพราะว่า เข้ามาค้าขายของ อินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ และจีน ได้พาวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นมาด้วย มีการเชื่อมโยงวิถีชีวิตภูมิปัญญากับอารยธรรมศรีวิชัยโดยผ่านการกระจายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเรื่องของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย ซึ่งทำให้เกิดวิถีชีวิตภูมิปัญญาวัฒนธรรมต่าง ๆ ในลุ่มแม่น้ำตาปีอย่างมากมายที่เห็นเชิงประจักษ์ในทุกวันนี้ สอดคล้องกับรายงานวิจัยของณรงค์ บุญสวยขวัญ (ณรงค์ บุญสวยขวัญ, 2545) ได้ศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่อง มาจากการพัฒนาของรัฐในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 1-8 วิถีชีวิตชาวลุ่มน้ำปากพนังจึงมีความผูกพันกับสายน้ำมาตั้งแต่อดีต ทั้งการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการสัญจรไปมา ส่งผลให้พื้นที่ในส่วนที่ติดแม่น้ำลำคลองมีกิจกรรมการใช้เรือในลักษณะต่าง ๆ ดังนั้นวิถีชีวิตชาวลุ่มน้ำปากพนังจึงมีความผูกพันกับสายน้ำมาตั้งแต่อดีต ทั้งการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการสัญจรไปมา ส่งผลให้พื้นที่ในส่วนที่ติดแม่น้ำลำคลองมีกิจกรรมการใช้เรือในลักษณะต่าง ๆ เช่น ใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพการประมง ซึ่งมีทั้งเรือตักเก เรืออวนลาก เรืออวนรุน และเรือประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก การใช้เรือเพื่อการรับส่งสินค้า การใช้เรือเป็นพาหนะเพื่อการสัญจรไปมาหาสู่กัน รวมทั้งการใช้เรือที่ใช้สำหรับกิจกรรมทางศาสนา คือการลากพระในช่วงเทศกาลออกพรรษา (เดือน 11) หรือแม้กระทั่งการใช้เรือเพียวเพื่อการแข่งขันประจำปีของชาวลุ่มน้ำปากพนัง เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี พบว่า องค์ความรู้ความสามารถและทักษะซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสรปรุงแต่ง พัฒนา ถ่ายทอดสืบต่อ ๆ กันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับ

สภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาของคนในกลุ่มแม่น้ำตาปีที่เกี่ยวข้องกับการยังชีพและการสร้างรายได้ซึ่งอาศัยทักษะและเทคนิคที่ถูกคิดค้นขึ้นตั้งแต่การเลือกสรร คัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบและมีวิธีปรุงที่ใช้ฐานภูมิปัญญาผ่านกระบวนการสืบทอดต่อกันมาในชุมชนภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นปักษ์ใต้ ด้วยวิธีการที่บรรพบุรุษได้ทดลองคัดเลือก และผสมผสานไว้อย่างเหมาะสมและลงตัว สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้การคิดค้น ดัดแปลงและพัฒนาจนได้วิธีการได้สูตรเฉพาะ หรือมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งเกิดจากการสั่งสมสื่อสารอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือชุมชนโดยมีชุมชนเป็นเจ้าของจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นปักษ์ใต้ในปัจจุบัน เป็นอย่างนี้เพราะว่า ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการยังชีพและการสร้างรายได้ซึ่งอาศัยทักษะและเทคนิคที่ถูกคิดค้นขึ้นตั้งแต่การเลือกสรร คัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบและมีวิธีปรุงที่ใช้ฐานภูมิปัญญาที่มีอยู่กับบุคคลผ่านกระบวนการสืบทอดต่อกันมาในชุมชนมีลักษณะเป็น ภูมิปัญญาของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้การคิดค้น ดัดแปลงและพัฒนาจนได้วิธีการได้สูตรเฉพาะหรือมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งเกิดจากการสั่งสมสื่อสารอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของพรจิตร ชูชื่น (พรจิตร ชูชื่นและคณะ, 2557) ได้ศึกษาการศึกษารูปแบบและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในการสืบทอดภูมิปัญญามโนราห์ ชุมชนบ้านคลองเสียว เทศบาลตำบลเมืองเวียง อำเภอเวียงสระ ได้ถูกกระบวนการภูมิปัญญาที่ผ่านการออกแบบทดลองปฏิบัติการ โดยการจัดเวทีความร่วมมือในการสืบทอดภูมิปัญญามโนราห์อย่างมีส่วนร่วมระหว่างเยาวชน ครูภูมิปัญญาและองค์กรท้องถิ่น การทดลองปฏิบัติการเพื่อสืบทอดภูมิปัญญามโนราห์บ้านคลองเสียว ทำให้เกิดความร่วมมือในการสืบทอดภูมิของมโนราห์อย่างมีส่วนร่วมระหว่างเยาวชน ครูภูมิปัญญา และองค์กรท้องถิ่น การทดลองปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาตามรูปแบบกระบวนการที่ค้นพบ และสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2550) วิจัยเรื่อง การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารพื้นบ้าน ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นใต้ เป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการยังชีพ และการสร้างรายได้ ซึ่งอาศัยทักษะและเทคนิคที่ถูกคิดค้นขึ้น ตั้งแต่การเลือกสรร คัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบและมีวิธีปรุงที่ใช้ฐานภูมิปัญญาที่มีอยู่กับบุคคลหลักหรือผ่านการสืบทอด

ต่อกันมาในชุมชน “ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน” ท้องถิ่นได้มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ การคิดค้น ดัดแปลง และพัฒนา จนได้วิธีการและได้สูตรเฉพาะ

3. วิเคราะห์ภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของกลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เป็นที่ตั้งของเมืองเก่า เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยในช่วงหลังพุทธศตวรรษที่ 13-18 โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันความรุ่งเรืองในอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ภาคใต้มีความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียอาคเนย์มาโดยตลอด เช่น คำขายกับจีน ได้แก่ ไข่มุก เครื่องแก้ว น้ำหอม อัญมณี นอแรด มีการติดต่อกับอินเดียมีการเผยแผ่ศาสนาพุทธและพราหมณ์ซึ่งมีอิทธิพลทางด้านศิลปะเป็นอย่างมากรวมทั้ง วรรณคดี ความเชื่อ ประเพณี และกฎหมาย จากนั้น มีการค้าเครื่องเทศชาวเปอร์เซียและชาวอาหรับได้ขยายสู่แหลมมลายู ทำให้ชาวพื้นเมืองภาคใต้ มีประวัติศาสตร์แห่งเมืองบ้านดอน นครโบราณที่มีคนมาอยู่อาศัยประชุมกันเป็นจำนวนมาก จึงต้องมีการค้าขาย ข้าวปลาอาหารและปลูกเคสสถานอยู่ในตำบลบ้านดอนจึงกลายเป็นเมืองในเวลาต่อมาจึงถูกเรียกว่า “เมืองบ้านดอน” นครประวัติศาสตร์ที่ในปัจจุบันคือที่ตั้งของจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั่นเอง เป็นอย่างนี้เพราะ แหล่งเศรษฐกิจแหล่งประวัติศาสตร์ และแหล่งวัฒนธรรม วิธีการถ่ายทอดโดยใช้การเล่า ขับร้องหรือสวด เพื่อสื่อสารเรื่องราวความรู้สึกนึกคิด ระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่นสืบทอด ๆ กันมาทำให้เกิดการเชื่อมโยงของวิถีชีวิต วัฒนธรรมแล้วมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องรายงานวิจัยของสิปปนนท์ นวลละอองและปิยดา สุนทรปิยะพันธ์ (สิปปนนท์ นวลละออง และปิยดา สุนทรปิยะพันธ์, 2561) เรื่อง วิถีทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมศรีวิชัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบนคาบสมุทรภาคใต้ของไทย “วัฒนธรรมศรีวิชัย” นั้นจัดเป็น “วัฒนธรรมร่วมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” เนื่องจากการเชื่อมโยงหลักฐานและร่องรอยต่าง ๆ ที่ค้นพบโดยนักโบราณคดีและข้อมูลการบันทึกต่าง ๆ มากมายทั้งในและนอกประเทศเกี่ยวกับของอิทธิพลศรีวิชัย เช่น หลักฐานจากกรมศิลปากร บันทึกจากอินเดีย ศรีลังกา อาหรับ เปอร์เซีย จีน อินโดนีเซีย มาเลเซีย กัมพูชา และจีน เป็นต้น นอกจากนี้ การวิเคราะห์หลักฐานนักประวัติศาสตร์ที่สำคัญ อาทิเช่น หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุวัฒน์ รัชนี ท่านพุทธทาส ภิกขุอาจารย์ธรรมทาส และพล.ต.ท.สรรเพชญ ธรรมาธิกุล รวมถึงท่านควอริส เวลล์ ที่ได้พบโดยเฉพาะบริเวณเส้นทางข้ามทวีปตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน และคนศรีวิชัยมีความเหนียวแน่นในสังคมวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตในวิถีพุทธ ซึ่งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

จำนวนมากแสดงให้เห็นว่ามีคนอาศัยอยู่ในตอนเหนือและตอนกลางของคาบสมุทรมาลายูตั้งแต่มยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการปรากฏอยู่ของการตั้งอยู่ของคนไทยในภาคใต้ รวมถึงวัฒนธรรมและความเชื่อของคนที่นี่มีลักษณะกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมอินเดียและวัฒนธรรมไสลентรอย่างมาก ดังแสดงให้เห็นจากวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ที่อยู่อาศัย ประเพณี ภาษา ศิลปะท้องถิ่น ความเชื่อ อาชีพ การแต่งกาย และอาหารตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมการแห่ผ้าขึ้นธาตุ มโนราห์ หนังตะลุง และอาหารของภาคใต้ เป็นต้น หรือวิถีแบบพุทธศาสนาแบบมหายานที่นับถือพระโพธิสัตว์เป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถพบได้บริเวณภาคใต้ของไทย โดยเฉพาะรอบอ่าวบ้านดอน ดังเช่นที่สวนโมกขพลารามนั้นแสดงถึงการผสมผสานกันอย่างสมดุลระหว่างวัฒนธรรมภายนอกกับวัฒนธรรมท้องถิ่นผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการสำรวจพื้นที่จริง นอกจากนี้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสำรวจหลักฐานรอบอ่าวบ้านดอนมีความสำคัญต่อการศึกษาและการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และอิทธิพลวัฒนธรรมศรีวิชัยอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามมรดกที่ซ่อนอยู่ในภูมิวัฒนธรรมของศรีวิชัยนั้นมีมากมายไม่ว่าจะเป็นมรดกที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ตัวอย่างเช่น วิธีการดำเนินชีวิตของคนศรีวิชัย ได้แก่ อาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ประเพณีภาษา เช่น การสื่อสาร นิทาน บทประพันธ์ เป็นต้น อาชีพ ความเชื่อ ศิลปะท้องถิ่น หรือแม้แต่แหล่งโบราณสถานและภูมิทัศน์วัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ก็ตามและจากข้อมูลและหลักฐานที่ได้สามารถนำไปสู่การตีความวิถีวัฒนธรรมศรีวิชัยทั้งที่เป็นมรดกที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์จากการสร้างนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวได้อย่างดีต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในลุ่มแม่น้ำ ตาปีผ่านการซึมซับประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคที่ได้สอดแทรกภูมิปัญญาของการดำเนินชีวิตที่ซ่อนอยู่ภายใต้ปัจจัย 4 ในตามวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำตาปีซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักในพื้นที่ อำเภอไชยา อำเภอนาหวาง อำเภอพุนพิน อำเภอเมือง อำเภอกาญจนดิษฐ์ เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาในการจัดการตนเองของชุมชนลุ่มแม่น้ำตาปี เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรองร ปรับปรุง พัฒนา ถ่ายทอดสืบต่อๆ กันมาจนทำให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นรอบอ่าวบ้านดอนในปัจจุบันผ่านกระบวนการสืบทอดต่อกันมาในชุมชนภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้านท้องถิ่น ปักษ์ใต้ ด้วยวิธีการที่บรรพบุรุษได้ทดลองคัดเลือก และผสมผสานไว้อย่างเหมาะสมและ ลงตัว สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้การ คิดค้น ดัดแปลงและพัฒนาจนได้วิธีการได้สูตรเฉพาะของคนในลุ่มแม่น้ำตาปี

3. ภูมิปัญญาการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่ง เป็นที่ตั้งของเมืองเก่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-18 โดยมี หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องยืนยันความรุ่งเรือง ความสัมพันธ์กับนานาชาติประเทศใน คาบสมุทรมลายู จนกลายมาเป็น “เมืองบ้านดอน” พิจารณาได้จากองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนรอบอ่าวบ้านดอนเพื่อเปิดวิญญูณแห่งศรีวิชัยจักคินชีพด้วยร่องรอย ทางวิถีชีวิตภูมิปัญญาที่ฝังรากลงสู่พื้นที่อ่าวบ้านดอน ที่เคยมีในยุคนี้กลับคืนมาสู่ดินแดนนี้ แห่งยุคนี้ ขึ้นมาเพื่อเป็นที่รองรับวิญญูณแห่งศรีวิชัยอันจักคินชีพมาสู่ดินแดนนี้โดยการ ขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น นวัตกรรมชุมชน ตลาด ประชาธิปไตย ตลาดวัฒนธรรม ถนนสายวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำตาปี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยเรื่อง/“การศึกษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของลุ่ม แม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 กลุ่มองค์กรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในส่วนของการพัฒนาวิถีชีวิตภูมิปัญญา และการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยของลุ่มแม่น้ำตาปีจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นสื่อกลางนำไปสู่ การกำหนดเพื่อเป็นจุดเด่นของแต่ละท้องถิ่นเพื่อพัฒนาขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมต่างๆของนวัตกรรม ชุมชน ภายใต้หลักคิด วิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยจังหวัดสุราษฎร์ธานี สู่ความเป็นมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างเป็นรูปธรรมในการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ภายใต้นโยบาย

และยุทธศาสตร์จังหวัด 20 ปีส่งผลให้เกิดความมั่นคง/มั่นคง/นำไปสู่การพัฒนาจังหวัดที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยในการศึกษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยจังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในมิติต่างๆ ได้ดังนี้

2.1 ควรถอดบทเรียนวิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อสร้างพื้นที่มิติใหม่ให้กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาวิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยจังหวัดสุราษฎร์ธานีขยายเขตพื้นที่จากชุมชน ตำบล อำเภอและจังหวัดโดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายในการพัฒนาจังหวัดเป็นศูนย์กลางร่วมแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนาวิถีชีวิตภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงอารยธรรมศรีวิชัยจังหวัด สุราษฎร์ธานีภายใต้หลักคิด “วิถีชีวิตภูมิปัญญาเมืองเกษตรคุณภาพ การท่องเที่ยวยั่งยืน สังคมเป็นสุข” ตามนโยบายและยุทธศาสตร์จังหวัดแผน 20 ปีบรรลุเป้าหมายในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ครองชัย หัตถา. ศาสตราจารย์ ดร. (15 สิงหาคม 2561). โครงการสืบสานวัฒนธรรมตามรอย

อารยธรรมศรีวิชัย สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

(ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)

ชวน เพชรแก้ว. ศาสตราจารย์. (12 เดือนกรกฎาคม 2561). สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

(ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)

เชาวรัตน์ หนูขุนนาง. (23 เดือนสิงหาคม 2561). อาชีพ หมอพื้นบ้าน อยู่บ้านเลขที่ 96/1 หมู่ที่

2 อายุ 52 ตำบลทุ่งคา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)

ณรงค์ บุญสวยขวัญ. (2545). วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่อง มาจากการ

พัฒนาของรัฐในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 1-8 โครงการวิจัยเรื่องโครงสร้างและพลวัต

วัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา. รายงานวิจัย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ทศพล งามไฟโรจน์. อดีตนายกเทศมนตรีเมืองท่าข้าม. (15 เดือนสิงหาคม 2561). โครงการสืบ
สานวัฒนธรรมตามรอยอารยธรรมศรีวิชัย สำนักศิลปและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราช
ภัฏสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ธีรพันธุ์ จันทรเจริญ. (16 เดือนสิงหาคม 2561). ผู้เขียนคัมภีร์ในลานวัดพุมเรียง
ศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- นาฏญา คงนาค. (14 เดือนสิงหาคม 2561). อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 167/15 หมู่ที่ 6 ตำบล
มะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญมี มณีรัตน์. (8 เดือนสิงหาคม 2561). อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 5 ตำบลเสม็ด
อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ประนอม ฤกษ์เกษตร. (23 เดือนสิงหาคม 2561). อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 207/10 หมู่ที่ 2
ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้
สัมภาษณ์)
- ประสิทธิ์ พันธวงษ์. (2559). *พุทธประชาธิวัตรกับการพัฒนาในยุค Thailand 4.0. การประชุม
วิชาการระดับชาติ “ราชชมงคลสุรินทร์วิชาการ ครั้งที่ 8” “วิจัยเพื่อประเทศไทย 4.0”.*
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ 22-23 ธันวาคม, 367-374.
- ปริญญ่า ปานขานนา. (2557). *วรรณกรรมตามแนวลำน้ำตาปี. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 6(1). 101-121.
- พรจิตร ชูชื่นและคณะ. (2557). *รูปแบบและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในการสืบทอดภูมิ
ปัญญาโนราห์ ชุมชนบ้านคลองเสียว เทศบาลตำบลเมืองเวียง อำเภอเวียงสระ
จังหวัด สุราษฎร์ธานี. รายงานวิจัย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่าย
วิจัยเพื่อท้องถิ่น.*
- พระครูสุกิตติธรรมคุณ เจ้าอาวาสวัดมูลเหล็ก. (11 เดือนสิงหาคม 2561). ศูนย์เรียนรู้ทาง
ประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีวิชัยวัดมูลเหล็กอำเภوتاฉางจังหวัดสุราษฎร์ธานี.
(ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2550). *การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
ด้านอาหารพื้นบ้าน. รายงานวิจัย: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*

- ย่อง จันทรวิมล และลูกสาว สาลี จันทรวิมล. (11 เดือนสิงหาคม 2561). อายุ 89 ปี และลูกสาวอายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 284 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ละออ อินทร์พรหม. (16 เดือนสิงหาคม 2561). อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 13/3 หมู่ที่ 5 ตำบลกะแดะ อำเภอกาญจนดิษฐ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- วรรณ พูนสวัสดิ์. (20 เดือนกรกฎาคม 2561). อายุ 68 ปี อาชีพ ทำสวน ที่อยู่ 77 หมู่ที่ 9 ตำบลเสวีียด อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- วรารัตน์ มหามนตรี. (2557). *โลกทัศน์ของคนไทยจากภาษิต*. รายงานการวิจัย: คณะมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สานิตย์ บุญชู. ผู้ช่วยศาสตราจารย์. (6 เดือนสิงหาคม 2561). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ลีปนันท์ นวลละออง และปิยา สุนทรปิยะพันธ์. (2561). *วิถีทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมศรีวิชัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบนคาบสมุทรภาคใต้ของไทย. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม.(e-JODIL)*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม.
- สมุล ล้อมสมบัติ. (14 เดือนสิงหาคม 2561). อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 65/1 หมู่ที่ 1 ตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- วันม๊ะ นุ้ยหมิม. (11 เดือนสิงหาคม 2561). กลุ่มทอผ้าสตรีบ้านพุมเรียง 87 หมู่ที่ 2 ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี . (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- อนันต์ ใจสมุทร. เรือโทผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. (19 เดือนกรกฎาคม 2561). สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- อนูรัตน์ แพนสกุล. (9 เดือนสิงหาคม 2561). ผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- อมรา ศรสุชาติ. (2557). *ศรีวิชัยในสุวรรณทวีป*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- อมรา ศรสุชาติ. ดร. อดีตผู้ทรงคุณวุฒิด้านโบราณคดี กรมศิลปากร. (2561 เดือนสิงหาคม 2561). *โครงการสืบสานวัฒนธรรมตามรอยอารยธรรม ศรีวิชัย สำนักศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. (ประสิทธิ์ พันธวงษ์, ผู้สัมภาษณ์)

รูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู
ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา*

INCENTIVE AND MORAL ENHANCEMENT MODEL BASED ON
BUDDHIST PROMOTING MORALE IN THE WORK OF TEACHERS
BUDDHIST ADMINISTRATIVE EDUCATION IN
PHRAPARITYATTIDHAMMA SCHOOL,
GENERAL EDUCATION DIVISION

พระครูสังฆรักษ์สุพจน์ พรหมญาโน (เลื่อนดอน)

Phrakru Sangkarak Supot Phommāyano (Siengdon)

พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฺฒโน

Phramaha Yannawat Thitavaddhano

สิน งามประโคน

Sin Ngamprakhon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: suriya5179@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและเพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 263 รูป และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน สันทนากลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน

* Received 13 February 2019; Revised 30 March 2019; Accepted 30 March 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหาร การศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร ประจำปีและมีการบรรจุการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรอยู่ในแผน นำหลัก พุทธธรรมที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจสร้างความสัมพันธ์ที่ดีโดยการอาศัยซึ่งกัน

2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธ บริหารการศึกษา เกิดจากการองค์ประกอบของขวัญและกำลังใจ 6 ด้าน และรูปแบบการ ส่งเสริมขวัญและกำลังใจ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) หลักการ (Principle) 3) วัตถุประสงค์ (Object) ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน (System) 2) กระบวนการจัดการ (Management Process) ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการ นำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง (Structure) 2) การตัดสินใจ (Decision Making) 3) แนว ทางการประเมิน

3. ตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลัก พุทธบริหารการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องอยู่ระดับดีมาก

คำสำคัญ : การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ, หลักพุทธบริหารการศึกษา, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The object of this research were 1) to study the promotion of morale for job performance of teachers 2) to development model of morale for job performance of the teachers and to check the model of the morale for job performance of the teachers according to the principle of the Buddhist educational Administration at Phraparityattidhamma School General Education Division. Using mixed methodology research by qualitative research in out of 263 sample and qualitative research getting interview out of 10 persons and Focus Group discussion with 10 persons.

The research of the founding research found that:

1. The status of promotion of morale for job performance of the teachers accordance with the Buddhist educational administration in Phraparityattidhamma School General Education Division found that the performance of annual at off development plan and getting for morale of teachers and staffs following the plan and apply the principle of Dhamma for morale and good relationships together.

2. Model developing of morale for job Performance of teachers according to the Buddhist education of Administration. It is composed of morale in the out of 6 parts and model of morale of 3 parts the part one is introduction 1) environment 2) Principle 3) object, the part two is model us 1) system 2) management process. The part three is step to apply, as 1) structure 2) Decision making 3) evaluation.

3. Checking of model morale for job Performance of teachers according to Buddhist educational Administration. The overall level in each item from the most to the least found that the possibility, Notability, usefulness are verygood.

Keywords: Morale; Buddhist Educational Administration; Phraparityattidhamma School General Education Division

บทนำ

การจัดการศึกษาของไทยเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2545) กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และมีการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู

ด้วยเหตุนี้การที่บุคคลจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต่อเมื่อมีขวัญกำลังใจที่ดีในการรับการตอบสนองด้านความต้องการอย่างเหมาะสมเพราะขวัญกำลังใจย่อมให้เกิดเกื้อกูลต่อการปฏิบัติงาน ขวัญกำลังใจของบุคคลหรือคนในหน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพการเสริมสร้างขวัญกำลังใจก็ช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานหลายประการ คือ มีความสนใจศรัทธาและเชื่อมั่นต่อหน่วยงานที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานมีความร่วมมือร่วมใจต่อผู้บังคับบัญชาไม่มีความเสียดสีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่และ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ , 2547) ได้กล่าวถึงขวัญและกำลังใจในแนวทางเดียวกันว่า คำว่า “ขวัญและกำลังใจ” ทางการศึกษาได้เข้ามาและได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีจากผู้บริหาร เนื่องจากผู้บริหารตระหนักดีว่าทรัพยากรการบริหารที่สำคัญที่สุด คือ คน เพราะคนเป็นผู้ทำให้งานสำเร็จหรือล้มเหลว มีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำ บุคคลที่มีขวัญดีจะมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้ 1) มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมทำงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา 2) อยู่ในระเบียบวินัยและเต็มใจที่จะทำตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ 3) มีแรงจูงใจและความสนใจในงานอย่างมาก 4) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5) ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในขณะ (นุสลิ โพธิวรกร, 2549) กล่าวว่า “ขวัญ” หมายถึง กำลังใจในการต่อสู้ส่วน “กำลังใจ” หมายถึง ขวัญ ความฮึกเหิม ดังนั้นเมื่อรวมคำว่า “ขวัญและกำลังใจ” เข้าด้วยกันในแง่ของการปฏิบัติงานแล้ว “ขวัญและกำลังใจในการทำงาน คือสภาพทางจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน เช่น ความรู้สึกหรือความนึกคิดที่ได้รับอิทธิพลแรงกดดันหรือสิ่งเร้าจากปัจจัยสภาพแวดล้อมในองค์การที่อยู่รอบตัวเขาและจะมีปฏิกิริยาโต้กลับคือ พฤติกรรมในการทำงานซึ่งมีผลโดยตรงต่อผลงานของบุคคลนั้น”

จะเห็นได้ว่าการสร้างขวัญและกำลังใจเป็นเรื่องที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจของบุคลากรในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทสำคัญของครูที่มีต่อการจัดการศึกษาคุณภาพของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาแม้ว่าเราจะพยายามลงทุนในด้านการปลูกสร้างอาคารเรียน การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์และอุปกรณ์การสอนตลอดจนการสร้างหลักสูตรให้ดีเพียงใดการจัดการศึกษาจะไม่ได้ผลเท่าที่ควรถ้าหากไม่มีการเตรียมบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ครูปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่และภารกิจให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้น ครูจะต้องมีขวัญกำลังใจที่ดีได้รับการตอบสนองด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมเพราะขวัญกำลังใจก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน นอกจากนี้ครูยังมี

หน้าที่และบทบาทในการส่งเสริมคุณสมบัติที่ต่างกันไป ให้เด็กเพื่อที่จะได้เติบโตเป็นพลเมืองดี ของชาติส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาในทุกๆ ด้านอันจะทำให้เด็กประสบความสำเร็จ ในการเรียนและการใช้ชีวิตในสังคม ครูจึงมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการศึกษาของ นักเรียนในปัจจุบันทุกวงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศกำลังให้ความสนใจ (เกียรติ พันธุ์ หนูทอง, 2549)

การปฏิบัติงานนั้น นอกจากจะมีระเบียบวินัย คำสั่ง เป็นตัวควบคุมให้บุคคลทำงาน สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้แล้ว สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ความสุขกาย ความสบายใจ ในการ ทำงานซึ่งความรู้สึก ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยตัวกำหนด หรือเป็นพลังผลักดันให้ บุคคลเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน เพราะขวัญและกำลังใจที่ดีจะเป็นตัวกำหนด หรือเป็นพลังผลักดันให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีต่อองค์กรแต่ตรงกันข้ามหากการปฏิบัติงานไม่มีการส่งเสริม ขวัญและกำลังใจ กำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรหรือครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาก็จะถดถอย ไม่มีกำลังใจในการทำงาน ทำงานให้พอผ่านไปวันต่อวัน ไม่มี ความกระตือรือร้น ขาดแรงกระตุ้น ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ที่จะ เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ในทางพุทธศาสนามีหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติ ดังที่ พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสถึงสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ (ธรรม เครื่องยึดเหนี่ยว) 4 ประการนี้ สังคหวัตถุ 4 ประการ อะไรบ้าง คือ 1. ทาน (การให้) 2. เพียร วัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) 4. อุตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) 4. สมานัตตตา (การวางตน สม่ำเสมอ) ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการนี้แล ทาน เพียรวัชชะ อุตถจริยาในโลกนี้ และ สมานัตตตาในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิ่มสลักที่ ยึด คุมภร ซึ่งแล่นไปไว้ได้ฉะนั้น ถ้าไม่พึงมีธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดา ก็ไม่พึงได้การนบถือ หรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุ แต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหวัตถุเหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านั้นจึงถึงความเป็นใหญ่ และเป็นผู้นำสรรเสริญ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, 2539)

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายังพบปัญหาและอุปสรรคอยู่ หลายประการ กล่าวคือ ด้านบุคลากรพบว่ายังขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติที่ เหมาะสม ด้านอาคารสถานที่ยังมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประมาณครึ่งหนึ่ง

ไม่มีอาคารเรียนเป็นของตนเอง รวมทั้งปัญหาด้านการบริหารงานของโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยิ่งพบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มีบุคลากรประจำ ครูผู้สอนเป็นเพียงแต่จ้างสอนเป็นชั่วคราวซึ่งทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนบุคลากรผู้สอนบ่อยครั้ง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่ำ ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนขาดแคลนไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

จากความสำคัญในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุนโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ข้อมูลสถิติ รายงานการวิจัย รายงานของหน่วยงานต่างๆ บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) อย่างเป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีตัวอย่าง (Case Study) ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย รูปแบบของการวิจัย ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ในเขต 7 จังหวัด ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรสาคร และ จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 14 โรงเรียนมีประชากรทั้งหมด 263 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ใช้ประชากรทั้งหมดของผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ในการวิจัย (กองพุทธศาสตร์ศึกษา, 2560)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 10 รูป โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่นต่ำกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอนมีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) เป็นรายบุคคล จากผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 15 รูป โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่นต่ำกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอนมีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนาพูดคุยกันประมาณ 10 รูป/คน ของผู้ทรงคุณวุฒิรวม 2 กลุ่ม รวม 10 รูป/คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมขวัญและกำลังใจ จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านโรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 5 รูป/คน

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

รายละเอียดการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

1. ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

2. กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมีคุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability)

4. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยดำเนินการดังนี้

4.1 นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น จำนวน 119 ข้อเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

4.2 นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่า แบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่ โดยการหาดัชนี (index of congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการ

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการแล

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่

4.3 พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 มีจำนวน 119 รายการ และปรับปรุงแก้ไขภาษาตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

4.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด โดยกำหนดให้บุคลากรจำนวน 30 รูป ได้แก่ครูผู้สอน จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่า

ความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.765

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3. การศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแจกแบบสอบถาม และการเก็บบันทึกด้วยภาพถ่าย เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุด

4. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมขวัญและกำลังใจ และด้านโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการแจกแบบสอบถาม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิเคราะห์ผลการศึกษาจะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของสุรางค์ จันทวานิช (สุรางค์ จันทวานิช, 2540) 1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู 2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ได้แก่การจำแนกข้อมูลออกเป็นหลายๆ (Typological) ในการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ 1) สภาพการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และภายในสถานศึกษา 2) ความเหมาะสมของการจัดชั่วโมงเวลาในการทำงาน 3) การแข่งขันที่เป็นการแข่งขันกับตัวเอง 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงาน 5) ฐานะและการอบรมจากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน 6)

สภาพแวดล้อมในการทำงาน 7) ความสัมพันธ์กับหัวหน้าหรือผู้บริหาร 8) วิธีการบริหารงานของหัวหน้าหรือผู้บริหาร 9) ความพึงพอใจในงานที่ทำอยู่ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ , 2547)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน จากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ได้สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรประจำปีและมีการบรรจุการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากร ผู้บริหารจะต้องนำหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจคือ หลักสังคหวัตถุ 4 คือการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเพื่อโรงเรียนมีความสุขและเจริญก้าวหน้า ได้แก่ ทาน ให้ปันสิ่งของ ให้ความช่วยเหลือ ปิยวาจา พูดจาอ่อนหวานต่อกันภายในโรงเรียน อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์เพื่อองค์กร และสมานัตตตา ปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายอย่างต่อเนื่องเพื่อการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารและครูได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีโดยการอาศัยซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ในองค์กร

2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) หลักการ (Principle) 3) วัตถุประสงค์ (Object) ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน (System) 2) กระบวนการจัดการ (Management Process) ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง (Structure) 2) การตัดสินใจ (Decision Making) 3) แนวทางการประเมิน

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จากการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) ของรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในภาพรวม

กระบวนการพัฒนา ทักษะผู้บริหาร สถานศึกษาสำหรับ ผู้บริหาร	ความเป็น ประโยชน์		ความเป็นไป ได้		ความ เหมาะสม		ความ ถูกต้อง		ระดับ
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	
ส่วนที่ 1 ส่วนนำ	4.11	0.71	4.08	0.693	3.81	0.77	3.84	0.70	มาก
ส่วนที่ 2 ตัวแบบ	3.84	0.80	3.94	0.553	4.10	0.68	3.84	0.69	มาก
ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการ นำไปใช้	3.98	0.778	4.18	0.48	4.28	0.53	4.02	0.68	มาก
รวม	3.98	0.76	4.06	0.575	4.06	0.66	3.90	0.69	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความเป็นไปได้ ($\bar{x} = 4.06$, S.D. =0.575) ความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.06$, S.D. =0.66) ความเป็นประโยชน์ ($\bar{x} = 3.98$, S.D. =0.76) และความถูกต้อง ($\bar{x} = 3.90$, S.D. =0.69)

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

การบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน จากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ได้สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรประจำปีและมีการบรรจุการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากร ผู้บริหารจะต้องนำหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจคือ หลักสังคหวัตถุ 4 คือการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเพื่อให้โรงเรียนมีความสุขและเจริญก้าวหน้า ได้แก่ ทาน ให้ปันสิ่งของ ให้ความช่วยเหลือ ปิยวาจา พูดจาอ่อนหวานต่อกันภายในโรงเรียน อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์เพื่อองค์กร และสมานัตตตา ปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายอย่างต่อเนื่องเพื่อการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหาร และครูได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีโดยการอาศัยซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ในองค์กร

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวรรณกร กิตติญาโณ (แก้วพิลา) (พระวรรณกร กิตติญาโณ (แก้วพิลา), 2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาด้านทักษะการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า มีการขาดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงแต่การมอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่า การจัดการบริหารในภาพรวมไม่เด่นชัดรวมทั้งการบริหารจัดกิจกรรมคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นจนถึงระดับดี การสั่งการจากบนลงล่าง การศึกษาของวัดและของคณะสงฆ์ขาดการพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการที่ดี

การพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษา สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า ความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ และความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ กระบวนการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ 1) องค์ประกอบของทักษะผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน 2) กระบวนการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษา 5 ด้าน 3) ประเภทการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษา 5 ด้าน 4) องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษา 6 ด้าน และ 5) กิจกรรมการพัฒนาทักษะ 5 กิจกรรม อีกทั้งยังพบหลักปาปนิกรรม 3 ที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารที่ตรงตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ผู้มองการณ์ไกลในการทำงาน (จักขุมา) เป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำงาน (วิรูโร) และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมปันโน)

2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) หลักการ (Principle) 3) วัตถุประสงค์ (Object) ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน (System) 2) กระบวนการจัดการ (Management Process) ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง (Structure) 2) การตัดสินใจ (Decision Making) 3) แนวทางการประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของนพพล โพธิ์เงิน (นพพล โพธิ์เงิน, 2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารตาม

หลักพุทธธรรมในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดกรุงเทพมหานคร 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ครอบนำหลักอริยสัจ 3 มาใช้ในการบริหารงานบุคคลด้านการวางแผน 2) ด้านการสรรหาและการบรรจุ แต่งตั้ง ควรมีการมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ ความสามารถ ความถนัด การกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานของตนเอง และการสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจซึ่งกันและกันในหมู่คณะ ในโรงเรียน 3) ด้านการเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ผู้บริหารควรมีการจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานโดยเสมอภาค การส่งเสริมบุคลากรให้ได้ใช้ความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน 4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย กฎระเบียบการให้บุคลากรพ้นจากงานในโรงเรียนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสม

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวมาลย์ สิทธิเดช (เยาวมาลย์ สิทธิเดช, 2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ สำหรับบุคลากรควรใช้รูปแบบ Smart Personality Model ผลการตรวจสอบความคิดเห็นความเหมาะสมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สรุป

รูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ได้แก่ ลักษณะท่าทางและบทบาทของผู้นำหรือหัวหน้างานและความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ ความพึงพอใจต่อจุดมุ่งหมายหลักและนโยบายการดำเนินงาน การให้บำเหน็จรางวัล การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง สภาพแวดล้อมของการทำงาน สุขภาพของผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งสภาพร่างกายและสภาพจิตใจ โครงการส่งเสริมขวัญและ

กำลังใจ หลักพุทธบริหารการศึกษาที่สามารถนำมาบูรณาการในการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้บริหารและครูจะต้องประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเพื่อโรงเรียนมีความสุขและเจริญก้าวหน้า ได้แก่ ทาน ให้ปันสิ่งของ ให้ความช่วยเหลือ ปิยวาจา พูดจาอ่อนหวานต่อกันภายในโรงเรียน อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์เพื่อองค์กร และสมานัตตตา ปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายอย่างต่อเนื่องเพื่อการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานำรูปแบบการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไปพัฒนาการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับครู ทำให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสามารถนำไปส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครู สามารถทุ่มเทแรงกาย แรงใจในการสอนนักเรียนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.2 กลยุทธ์การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.3 รูปแบบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

เอกสารอ้างอิง

เกียรติพันธ์ หนูทอง. (2549). *เรื่องขวัญการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- เยาวมลาย์ สิทธิเดช. (2559). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กองพุทธศาสนศึกษา. (2560). ข้อมูลการจัดการศึกษา ปี 2560 ครั้งที่1. เรียกใช้เมื่อ 17 กันยายน 2561 จาก <http://deb.onab.go.th>
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- นพพล โพธิ์เงิน. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นุชลี โพธิ์วารกร. (2549). เรื่องพฤติกรรมผู้นำความพึงพอใจในการทำงานและขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงานบริษัทหลักทรัพย์ย่านถนนราชดำริ กรุงเทพมหานคร. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . (2547). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี จำกัด.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . (2547). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต.
- พระวรรณกร กิตติญาโณ (แก้วพิลา). (2560). การพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรม
ของคณะสงฆ์ภาค 17*
KNOWLEDGE MANAGEMENT OF SUFFICIENCY ECONOMY IN
MULTICULTURAL SOCIETIES OF SANGHA ADMINISTRATION
REGION 17.

พระครูสถิตนราธิการ

Phrakhru Sathitnarathikarn

พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน

Phramaha Yannawat Thitavaddhano

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

Suddhipong Srivichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

อุทัย สติมัน

Uthai Satiman

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Suan Dusit University. Thailand.

E-mail: wichank085@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 2) เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 และ 3) เพื่อเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน

* Received 23 November 2018; Revised 18 March 2019; Accepted 29 March 2019.

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ในภาพรวม มีระดับการการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านจากด้าน พบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ และการให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ดีซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน เพื่อให้พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความตระหนักรู้ในวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ความรอบรู้ในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม การยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม และการรับรู้บรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ โดยสามารถนำมาบูรณาการกับหลักอริยมรรค 8 เป็นหลักทางสายกลางที่มีความสำคัญกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ในสังคมพหุวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, สังคมพหุวัฒนธรรม, คณะสงฆ์ภาค 17

Abstract

The purpose of this study were 1) to manage the knowledge in term of Sufficiency Economy in Multicultural Societies of Sangha Administration Region 17. 2) To develop the knowledge management of Sufficiency Economy in Multicultural Societies of Sangha Administration Region 17. 3) To propose the process of knowledge management in term of Sufficiency Economy in Multicultural Societies of Sangha Administration Region 17. The multi method research to be used for this field.

The result of this studies it was found that:

1. The knowledge management of sufficiency economy in the multicultural society of sangha 17 region was overall in height level. Having considered in each side. It was found that following and imparting the sufficiency economy of Buddhist Sangha Region 17 was the height level. However, the promoting of knowledge management of sufficiency economy was height level.

2. the process of knowledge management of sufficiency economy in the multicultural society of Sangha 17 region is the best method of knowledge management either village, School or Community in order to the Buddhist Sangha and other parts be able to participate in encouragement of knowledge management in term of sufficiency economy, realize and proud on their culture, be knowledgeable in educational management in term of multicultural society as well as accept.

3. the process of knowledge management of sufficiency economy in the multicultural society of Sangha 17 region is an appropriate method which be able to integrate in Buddhist aspect in term of the eight folds path (Magga) is the middle that related to the sufficiency economy in order to balance and suitability development it will support to rapidly changing and useful for the multicultural society.

Keywords: Knowledge Management, Sufficiency Economy Philosophy, Multicultural Societies, Sangha Administration Region 17.

บทนำ

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัว ในชุมชน ในสถานศึกษา รวมถึงในวัด มีความสำคัญสืบเนื่อง มาจากปัจจัยภายนอกประเทศของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจโลกของประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีนิยม หรือบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับ

วัตถุ เงินตรา ประสิทธิภาพ กำไร ความรวดเร็ว การต่อสู้แข่งขัน ผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งเน้นความเจริญก้าวหน้า การขยายตลาด และการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น แนวคิดดังกล่าวนี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อแนวคิด แนวทางการพัฒนา และแนวทางการบริหารจัดการภายในประเทศ อีกทั้งครอบคลุมเข้าไปยังสถานศึกษาทุกระดับชั้นและในครอบครัว ในชุมชน และในสถานศึกษา (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540) ด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงได้ชี้แนะแนวทาง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” อันเป็นปรัชญาที่ชี้แนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และสังคม ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานว่า เศรษฐกิจพอเพียงมิได้จำกัดเฉพาะของเกษตรกรหรือชาวไร่ ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกอาชีพ ทุกชนชั้น ไม่ยกเว้นแม้แต่นักเรียน (ทัศนีย์ ลักษณะภิชนัช, 2549) ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตของคนชนบททั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีจุดหมายปลายทางในการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจสังคมไทยสู่สังคมแห่งการพึ่งพาตนเอง ซึ่งถือเป็นการปรับทิศทางและวิถีการพัฒนาให้มุ่งไปสู่การแก้ปัญหาการพัฒนาชนบทที่ล้มเหลวในอดีตที่มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชนบทล่มสลาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอันเป็นสภาพของความยากจนและความไม่ยั่งยืนของการพัฒนา สามารถส่งเสริมระบบเศรษฐกิจชุมชนและความเข้มแข็งในชุมชนได้อย่างอิสระ (สรายุทธ เสียม, 2561) (สามารถ บุญรัตน์ และ พระครูโกวิทอรธาวาที, 2561) การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังคงใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ไม่มีความรอบคอบหรือไตร่ตรองก่อนการใช้จ่ายขาดหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม มุ่งนำความรู้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมาบูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างนักศึกษาแกนนำให้สร้างงานพึ่งตนเองได้ให้เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาก้าวหน้าต่อไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปลูกฝังหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในสังคมพหุวัฒนธรรม (รัชนิวรรณ จินธรรม, ปณณัฏฐ์ ถกถกัถิ และ อรรรรณ ภัสสรศิริ, 2560) เป็นวิถีชีวิตซึ่งแสดงตัวออกมาเป็นรูปธรรมผ่านความสะอาด ความสงบและความรอบรู้ (เสนห์ สีภาวี, 2560) มีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาสังคมไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่ตน มีความรอบรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างลงตัว และไม่สร้าง

เงื่อนไขหรือปัญหาให้เพิ่มขึ้นแก่ตนเองและชุมชน (สุภัททิพย์ ธารชัย, 2560) ได้รับแรงบันดาลใจสู่ความสำเร็จ ตลอดถึงมีเป้าหมาย หรือกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือ เป็นแกนหลักที่จะนำไปใช้ได้จริงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของสังคม (เสรีศักดิ์ แสงสุข, 2560) (พระครูสุนทรเขมาภินันท์ (เขมธมโม), 2560)

คณะสงฆ์ภาค 17 ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดระนอง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมและมีความหลากหลายทางด้านศาสนาอาศัยอยู่ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรคณะสงฆ์จะต้องมีการปรับตัวในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีความก้าวหน้าและเสมอภาคกับการจัดการศึกษาฝ่ายบ้านเมือง ดังนั้น การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ซึ่งหมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง จัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนที่มาจากต่างเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี และวิถีชีวิต ได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของเพื่อนคนอื่น ๆ เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติต่อกัน ซึ่งการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้ประสบความสำเร็จ หรือได้รับการพัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของตน และ 2) การส่งเสริมให้นักเรียนมีความอดทนอดกลั้น และเกิดการยอมรับ เคารพ ในความแตกต่าง หลากหลายวัฒนธรรม หรืออาจสรุปได้ว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายสำคัญคือการฝึกนักเรียนให้เป็นพลเมือง ที่พร้อมจะอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม รวมถึงการลดอคติและการเลือกปฏิบัติต่อกัน (Fullinwider, R., 1993) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม ชุมชน และประเทศชาติอย่างมีความสุข จากความต้องการขั้นพื้นฐานที่จำ474เป็นต่อการดำ474รงชีพ สู่ความต้องการระดับสูงที่สามารถเข้าใจตนเองและโลกได้อย่างถ่องแท้ (ชูชาติ สุทธิ, 2561) ซึ่งปัจจุบันวัดจำนวนมากจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ วัดในพระพุทธศาสนามีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัดมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ปัจจุบันรัฐมนตรีมอบหมายให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งศาสนาพุทธให้ความสำคัญ

แก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จนสามารถกล่าวได้ว่าระบบปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนาก็คือระบบแห่งการศึกษานั้นเอง จะเห็นเด่นชัดเมื่อมองไปยังแบบแผนของชุมชนสงฆ์ เริ่มตั้งแต่การบวช จุดมุ่งหมายสำคัญของการบวชคือการศึกษา นั่นเอง เมื่อวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน จึงมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาสำหรับประชาชน พระสงฆ์กับความเป็นผู้นำทางการศึกษาจึงกลายเป็นสิ่งคู่กันอย่างแท้จริง (พระไพศาล วิสาโล, 2546)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน และสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์คณะสงฆ์และสังคมได้นำหลักการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17
3. เพื่อเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 มีการดำเนินการดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและเพื่อสร้างแบบสอบถาม 2) ศึกษาศึกษาการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 จำนวน 3,968 รูป และมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 จำนวน 351 รูป โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 มีผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ (Interview) ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา 5 จังหวัดๆ ละ 3 รูป จำนวน 15 รูป ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ พระสังฆาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 12 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) มีเครื่องมือในการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ในภาพรวม พบว่า มีระดับการการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากด้านพบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ และการให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการ

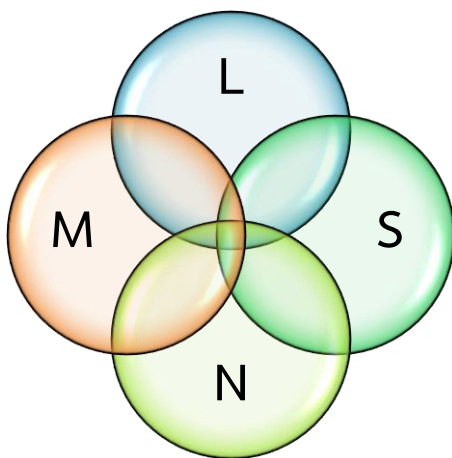
ปฏิบัติตนทางสายกลาง ซึ่งความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมกัน ได้แก่ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยการมีคุณธรรมที่ถูกต้องดีงาม การรู้จักตัวเอง ภูมิใจรู้คุณค่าที่มาของเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิใจในของกินของใช้พื้นบ้าน กินอยู่แบบวิถีไทย และมีชีวิตเรียบง่ายพออยู่พอกินพอใช้ 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความเพียงพอนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ ประกอบด้วยการมีหลักวิชา การมีแผน และการเป็นมืออาชีพ และ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ประกอบด้วยการมีระบบชีวิตที่ดีครอบครัวอบอุ่น การมีระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นที่ดี และมีระบบการจัดการองค์กรที่ดี 2) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ หลักอริยมรรค 8 เป็นหลักธรรมที่เป็นรากฐานสำคัญและเป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ หลักมัชฌิมาปฏิปทา มรรคสายกลางอันประเสริฐ 8 สาย ได้แก่ สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา วาจาชอบ สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ และสัมมาสมาธิ จิตมั่นชอบ 3) การจัดการเรียนรู้ การจัดการการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน เพื่อให้พระสงฆ์สามเณรและประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจในตนเอง การแสวงหาความรู้ การสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ไปใช้ และการทบทวนความรู้ และ 4) สังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม ที่พระสงฆ์สามเณรในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 จะได้นำการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันบูรณาการกับหลักอริยมรรค 8 มาพัฒนาให้เกิดขึ้นในสังคมพหุวัฒนธรรม 5 ประการ คือ ความตระหนักรู้ในวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ความรอบรู้ในการจัดการศึกษาพหุ

วัฒนธรรม การยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม และการรับรู้บรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง รวมถึงการใช้ความรู้ความสามารถที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมในการดำรงชีวิต โดยสามารถนำมาบูรณาการกับหลักอริยมรรค 8 เป็นหลักทางสายกลางซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างยิ่งในการที่พระสังฆาธิการจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านบุคคลและครอบครัว ด้านชุมชน ด้านภาคธุรกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านระดับประเทศ

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ประกอบด้วยหลักการ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ 2) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง รวมถึงการใช้ความรู้ความสามารถที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา 3) หลักอริยมรรค 8 เป็นหลักทางสายกลางซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญในการบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) สังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่มีความหลากหลายในหลากหลายมิติที่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 จะได้นำการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันบูรณาการกับหลักอริยมรรค 8 มาพัฒนาให้เกิดขึ้นในสังคมพหุวัฒนธรรม สรุปเป็น “LSNM” ดังแสดงในภาพ

ภาพองค์ความรู้จากการวิจัย LSNM

องค์ความรู้จากการวิจัย “LSNM” ดังนี้

LSNM เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง รวมถึงการใช้ความรู้ความสามารถที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมในการดำรงชีวิต และนำมาบูรณาการกับหลักอริยมรรค 8 เป็นหลักทางสายกลางซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างยิ่งในการที่พระสังฆาธิการจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านบุคคลและครอบครัว ด้านชุมชน ด้านภาคธุรกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านระดับประเทศ ดังนี้

L = Learning Management คือ การจัดการการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน 5 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจในตนเอง 2) การเสาะแสวงหาความรู้ 3) การสร้างองค์ความรู้ 4) การนำความรู้ไปใช้ 5) การทบทวนความรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการและประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

S = Sufficiency Economy คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนทางสายกลาง

ได้แก่ 1) ความพอประมาณ เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยการมีคุณธรรมที่ถูกต้องดีงาม การรู้จักตัวเอง ภูมิใจรู้คุณค่าที่มาของเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิใจในของกินของใช้พื้นบ้าน กินอยู่แบบวิถีไทย และมีชีวิตเรียบง่ายพออยู่พอกินพอใช้ 2) ความมีเหตุผล เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความเพียงพอ นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ ประกอบด้วยการมีหลักวิชา การมีแผน และการเป็นมืออาชีพ และ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลบกพร่องและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ประกอบด้วยการมีระบบชีวิตที่ดีครอบคลุมรอบรอบ การมีระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นที่ดี และมีระบบการจัดการองค์กรที่ดี

N = Noble Eightfold Path คือ หลักอริยมรรค 8 เป็นหลักธรรมที่เป็นรากฐานสำคัญและเป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ หลักมัชฌิมาปฏิปทา มรรคสายกลางอันประเสริฐ 8 สาย ได้แก่ สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา วาจาชอบ สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ และ สัมมาสมาธิ จิตมั่นชอบ

M = Multicultural Societies คือ สังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 จะได้นำการจัดการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอันบูรณาการกับหลักอริยมรรค 8 มาพัฒนาให้เกิดขึ้นในสังคมพหุวัฒนธรรม 5 ประการ คือ 1) ความตระหนักรู้ในวัฒนธรรม 2) ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม 3) ความรอบรู้ในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม 4) การยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม และ 5) การรับรู้บรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม เพื่อให้มีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์เข้าใจยอมรับและเคารพความแตกต่างกันทั้งด้าน เชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถ และบทบาททางเพศ ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุข

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ในภาพรวม มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านจากด้านที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดไปหาด้านที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด พบว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ และการให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วน การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยละเอียดพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ด้านที่ 1 การให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดไปหาข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด 3 อันดับแรก พบว่า ชุมชนรอบวัดได้เข้ามาร่วมรับความรู้และฝึกปฏิบัติจริงในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวัดและชุมชน ศึกษาดูงานได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอันดับสุดท้าย คือ มีการจัดมุมหรือห้องความรู้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวัด 2) การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ด้านที่ 2 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 อันดับแรก พบว่า ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน เช่น แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ศึกษาดูงานและประชาชนทั่วไปใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ มีการศึกษาวิเคราะห์จัดทำแหล่งเรียนรู้ในวัดให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอันดับสุดท้าย คือ ส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังให้รู้จักประมาณให้ศึกษาดูงานและประชาชนทั่วไป เช่น ใช้อุปกรณ์ในการบริโภคแต่พอดีพอเหมาะกับความต้องการของร่างกาย การวิเคราะห์รายรับ รายจ่ายของตน ความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อหรูหรา

3) การจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ด้านที่ 3 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุดไปหาข้อที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด 3 อันดับแรก พบว่า สนับสนุนและให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการยกย่องชมเชยแก่ผู้ที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ คือ การยึดทางสายกลาง มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีจิตสำนึกที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สังคม และอันดับสุดท้าย คือ จัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, 2554) ซึ่งพบว่า 1) วัดสืบทอดวิธีการระบบและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนและประชาชน ให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมประเพณีคู่กับวัดสืบไป 2) วัดทำหน้าที่เป็นสื่อการในการโอนถ่ายระหว่างผู้ให้และผู้รับ เพื่อสร้างโอกาสผู้ด้อยโอกาสในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค และเกื้อกูลกันในสังคม 3) การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน และวัดกับประชาชน เป็นการดึงชุมชนและประชาชนเข้าหาวัด แนะนำวัดสู่ชุมชนและประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 4) การสร้างความรู้สึกรักให้เกิดแก่ประชาชนว่าวัดเป็นแหล่งชุมชน โดยประชาชนเข้ามาร่วมในศูนย์การเรียนรู้ของวัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลภกิตโร (บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลภกิตโร, 2545) ผลการวิจัยพบว่า วัดมีการจัดระบบการปกครองโดยมีผู้รับผิดชอบอย่างมีระบบชัดเจน ด้านการศาสนศึกษา พระภิกษุสามเณรบวชแล้วต้องเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี ส่งเสริมการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดทั้งทางโลกและทางธรรม มีหลักสูตรระยะสั้นสำหรับพระภิกษุบวชใหม่ ด้านการเผยแผ่เน้นการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธเจ้า ทั้งในวัดและนอกวัด จัดพิมพ์หนังสือธรรมะ เทปธรรมะ จัดตั้งมูลนิธิสนับสนุน ด้านการศึกษาสงเคราะห์วัดได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน โดยตั้งโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ โรงเรียนอนุบาลพุทธศาสนา อบรมธรรมะตามโรงเรียนต่าง ๆ มีการเข้าค่ายคุณธรรม ให้ทุนการศึกษาแก่ศิษย์วัด ด้านการสาธารณูปการ ได้พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เป็นที่พักผ่อน แบ่งเขตเป็น พุทธาวาส สังฆาวาส และเขตกัมมัฏฐาน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ได้จัดบำเพ็ญกุศลแบบประหยัด การสร้างวัดอุโมงค์และวัดปัญญานันทาราม ตั้งศูนย์ฝึกอบรม

และปฏิบัติธรรม ตั้งมูลนิธิแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง สร้างโรงพยาบาล ให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนและทุนอาหารกลางวัน

สรุป

กระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ โดยสามารถนำมาบูรณาการกับหลักอริยมรรค 8 เป็นหลักทางสายกลางที่มีความสำคัญกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ในสังคมพหุวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลงานวิจัยนี้ไปพัฒนาเป็นคู่มือประกอบกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17
3. ควรนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมพหุวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ภาค 17 ไปพัฒนาเป็นการวิจัยทางการบริหารการศึกษาด้านอื่น ๆ เช่น การวิจัยเชิงนโยบาย การวิจัยเชิงประเมิน การวิจัยแบบสมการโครงสร้าง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2540). *เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร: ต้นไทรการพิมพ์.
- ชูชาติ สุทธะ. 2561). กระบวนการพัฒนาชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 61), 319 -331.
- ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. 2549). *ในหลวงกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: นกเข้าสำนักพิมพ์.

บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลมกิตโร. 2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด:*

ศึกษาเฉพาะ กรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. รายงานการวิจัย : สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.

พระครูสุนทรเขมาภินันท์ (เขมธมโม). 2560). *พุทธปณิธาน:โครงการปณิธานสู่ความดี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 23), 43-56.*

พระไพศาล วิสาโล. 2546). *พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต.*

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม. 2554). *การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

รัชนิวรรณ จินธรรม,ปณณัฏฐ์ ถกถกัฏฐิ และ อรรวรรณ ภัสสรศิริ. 2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายกลีกรมธรรมชาติ. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 32), 237-250.*

สรายุทธ เสี่ยงม. 2561). *ความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดลพบุรี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 63), 897-907.*

สามารถ บุญรัตน์ และ พระครูโกวิทธรรมวาที. 2561). *การพัฒนาประเทศตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 32), 197-206.*

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548). *รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนาธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดใหญ่ชัยมงคล. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.*

สุภัฏวิทย์ ธารชัย. 2560). *การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชุมชน. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณแก่น, 42), 86-97.*

เสนห์ สีภาวี. 2560). *พัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 53), 278 - 289.*

เสรีศักดิ์ แสงสุข. 2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพุทธธรรมของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. *วารสารสันติศึกษา
ปริทรรศน์ มจร*, 53), 91-105.

Fullinwider, R. 1993). *Multiculturalism: Themes and Variations. Paper
presented at the Council for Basic Education*. Washington: D.C. Spring.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. 1970). Determining Sample Size for Research
Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงาน
หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)*
MOTIVATION IN PERSONNEL'S PERFORMANCE AFFECTING TO
ADMINISTRATION OF NATIONAL HEALTH SECURITY OFFICE, AREA
BRANCH 13 (BANGKOK).

พภัตสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล

Paphatsorn Woraphatthirakul

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand.

E-mail: pa.phatsorn@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) และ 4) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างของ (Yamane) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) t-test และ F - test 3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) 4) การวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Hierarchy Regression Analysis)

* Received 8 November 2018; Revised 26 March 2019; Accepted 29 March 2019.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) โดยบุคลากรที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์ แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ.01 ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพสาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) โดยมีค่าน้ำหนักของตัวแปรเรียงจากมากไปหาน้อย คือด้านลักษณะของหน่วยงาน รองลงมาด้านลักษณะของบุคลากรในหน่วยงาน ด้านลักษณะด้านการจัดการ และด้านลักษณะของผู้บริหาร มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01 และในเรื่องของการมีส่วนร่วมของบุคลากรโดยมีค่าน้ำหนักของตัวแปรเรียงจากมากไปหาน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนา

ปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ โดยต้องการสนับสนุนให้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่กระบวนการ Input-Process-Output โดยให้บุคลากรทุกส่วนของหน่วยงานสามารถเข้ามาดูข้อมูลและสามารถนำข้อมูลในระบบไปใช้งานได้ ซึ่งจะช่วยเหลือประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน สะดวกต่อการจัดเก็บข้อมูล และประหยัดเวลาในการค้นหาได้อย่างรวดเร็วและส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรไปศึกษาดูงาน/อบรม/สัมมนาต่อไป

คำสำคัญ : การปฏิบัติงานของบุคลากร, แรงจูงใจ, การบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the motivation in personnel's performance affecting to the administration of National Health Security Office, area branch 13 (Bangkok); 2) to compare the individual factors on personnel affecting to the motivation of National Health Security Office, area branch 13 (Bangkok); 3) to investigate the factors influencing on the motivational correlation of personnel's performance for the administration of National Health

Security Office, area branch 13 (Bangkok); and 4) to study problems and obstacles including recommendations for the administration of National Health Security Office, area branch 13 (Bangkok). (Yamane) formula was used to select 210 samples. A questionnaire was an instrument used to collect data in this study. The statistics used for data analysis were: 1) Frequency, Percentage, Mean, and Standard Deviation, 2) t-test and F-test, 3) Correlation Coefficient, and 4) Multiple Hierarchy Regression Analysis.

Motivation in the performance of personnel towards the administration of the National Health Security Office Branch area 13 (Bangkok) by personnel with gender, age, education level income per month Job title and experiences differing at the statistical significance level of .05 and .01. Factors affecting the motivation, performance motivation of personnel in the administration of the Health Security Office, Area District 13 (Bangkok) With the weight of the variable descending Is the aspect of the agency Followed by the characteristics of personnel in the agency Aspects of management And the characteristics of the management With statistical significance at .05 and .01 and in terms of personnel participation with the weight values of descending variables Participation in planning The participation in the operation The participation in monitoring improvement.

Barriers Along with suggestions By wanting to support the development of information technology systems, systematic work processes from the Input-Process-Output By allowing all personnel of the department to be able to access information and be able to use the information in the system to use Which will help to facilitate the operation Convenient to store data And save time in searching quickly and promote and support personnel development By allowing the opportunity for personnel to continue their study / training / seminar

Keywords: Motivation in Personnel's Performance Affecting to Administration of National Health Security Office, Area Branch 13 (Bangkok)

บทนำ

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือเราเรียกกันว่า สปสช.เป็นองค์กรของรัฐ ตาม พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2547) ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในฐานะประธานคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดย สปสช. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุข ซึ่งมีภารกิจหลักในการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และด้วยการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ภายใต้หลักการ “เฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข” โดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) เป็นหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องตระหนักว่าในระยะเวลาไม่กี่ปีข้างหน้าเดินทางไปทางไหนก็พบแต่ผู้สูงอายุและเนื่องจากประชากรเดิมที่ไม่ใช่ผู้สูงอายุอายุมากขึ้นเข้าเกณฑ์ผู้สูงอายุและจะมีผู้สูงอายุจากต่างจังหวัดที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครมากขึ้นเนื่องจากลูกหลานตั้งใจนำผู้สูงอายุเข้ามาดูแลรัฐบาลให้ความสำคัญกับการที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีนโยบายด้านการ ดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ทุกกลุ่มมาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณกองทุน หลักประกันสุขภาพแห่งชาติโดยผู้สูงอายุทุกรายซึ่งมีจำนวนประมาณ 10 ล้านคนทั่วประเทศ คาดว่าจะเป็นผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง 1 ล้านคน มีสิทธิได้รับการดูแลสุขภาพ โดยเฉพาะบริการสร้าง เสริมสุขภาพและป้องกันโรค บริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ตามชุดสิทธิประโยชน์ซึ่งเป็นบริการที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ที่ผ่านมาระบบบริการสาธารณสุขและบริการด้านสังคมอยู่ในลักษณะตั้งรับ สามารถให้บริการหลักแก่กลุ่มที่ไม่มีภาวะพึ่งพิง สำหรับกลุ่มผู้มีภาวะพึ่งพิง

บริการมีจำกัด และมักเป็นในรูปการสงเคราะห์เป็นครั้งคราวไม่ต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ศักยภาพของ ครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุถดถอยลง จากขนาดครอบครัวที่เล็กลง การเคลื่อนย้ายแรงงานจาก ชนบทสู่เมือง การทำนอกรับของสตรีโดยคาดการณ์ค่าใช้จ่ายสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุจะ เพิ่มขึ้น จาก 60,000 ล้านบาทในปี 2553 เป็น 220,000 ล้านบาท ในปี 2565 หรือคิดเป็น 2.8 % ของ GDP ในปี 2565 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2554) โดยแนวทางการเพิ่มคุณภาพบริการและการเข้าถึง บริการส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุแต่ละคนเข้าถึงกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพป้องกันโรคได้แตกต่างกันในแต่ละกิจกรรม จากอาการเจ็บป่วย อาทิ การตรวจหาเบาหวาน โดยการเจาะหาน้ำตาลในเลือด ร้อยละ 81-84 การ ตรวจวัดความดันโลหิต ร้อยละ 80-87 มีจำนวนมาก “การสร้างหลักประกันด้านสุขภาพให้กับคนไทย” เป็นหนึ่งในนโยบายที่รัฐบาลให้ความสำคัญโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการดูแลประชาชนที่ไม่มีสิทธิสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ สิทธิประกันสังคม หรือสวัสดิการรักษายาบาลอื่นที่รัฐจัดให้ ให้สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพได้ตามความจำเป็นทั้งในหน่วยบริการ ในชุมชน หรือที่บ้าน โดยครอบคลุมทั้งบริการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรค การรักษาพยาบาล ตลอดจนการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยไม่ต้องกังวลเรื่องภาระค่าใช้จ่ายแม้ว่าจะเป็นโรคที่มีค่าใช้จ่ายในการรักษายาบาลสูงและไม่ต้องล้มละลายจากภาวะความเจ็บป่วย อัตราการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขของคนเมืองหลวงเพียง 1.6% ถือเป็นตัวเลขที่น่าตกใจ สำหรับ จำนวนประชากรตามสำมะโนครัวและประชากรพลัดถิ่น ที่มีความหนาแน่น และแออัด อาจเพียงเพราะไม่รู้สิทธิ สิทธิ ไม่สะดวกหรือไม่มั่นใจ ตัวเลขดังกล่าวที่ปรากฏทำให้สปสช.กทม.ต้องริเริ่มพัฒนาคุณภาพหาทางสนับสนุนหน่วยบริการปฐมภูมิ เพื่อตอบสนองการใช้บริการของคนเมืองหลวง เพิ่มการเข้าถึงให้มากขึ้น นโยบายภาครัฐในปัจจุบันไม่ได้มีวัตถุประสงค์ตั้งรับรักษาเมื่อป่วยเท่านั้นแต่มีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนร่วมและเป็นเจ้าของ (Ownership) และความสอดคล้องกลมกลืนกันในระหว่างระบบประกันสุขภาพภาครัฐ (Harmonization) โดยเน้นสนับสนุนการพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ และบุคลากรของระบบ รวมทั้งภาคประชาชนทุกภาคส่วนโดยเฉพาะประชาชนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน

ซึ่งกล่าวสรุปได้ว่า ในการทำงานของบุคลากรนั้นแรงจูงใจเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง บุคลากรของ เจ้าหน้าที่ สปสช 13 กรุงเทพมหานครมีจำนวนจำกัด ต้องรับงานหนัก ทั้งเรื่องการดูแล

จัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยบริการรวมทั้งควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยบริการเพื่อให้ได้มาตรฐานรวมทั้งรับข้อร้องเรียนจากผู้รับบริการจึงทำให้มีภาระงานที่มากขึ้นบุคลากรของ สปสช. เหล่านี้ไม่ได้เป็นข้าราชการแต่ทำงานในฐานะลูกจ้างของเอกชนที่ต้องทำงานตามนโยบายภาครัฐ ของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำหนดนโยบายและเกณฑ์ต่างๆ พื้นที่การดูแลของ สปสช. กรุงเทพมหานครมีประชากรหนาแน่น โดยส่วนใหญ่ย้ายมาจากต่างจังหวัด จึงทำให้เกิดความแตกต่างใน อาชีพ เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ แต่นโยบายภาครัฐมีหลักเกณฑ์ให้ต้องดูแลในภาคองค์กรรวมทั้งร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานครมีประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในประเทศ และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเร็วกว่าจังหวัดอื่น ๆ ผู้สูงอายุโดยธรรมชาติแล้วมักจะมีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ไขมันสูง เมื่อมาอยู่ในกรุงเทพมหานครเหมือนถูกกักขังในกำแพงสูงบ้านใกล้ๆ กันยังไม่รู้จักกันทำให้เกิดภาวะเครียดจิตใจอ่อนแอร่างกายจะอ่อนแอตามไปด้วย บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ สปสช. ก็ต้องทำงานหนักในการดูแลผู้สูงอายุให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายที่ภาครัฐกำหนดไว้ ซึ่งการที่จะสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องต่อบุคลากรและเจ้าหน้าที่เหล่านี้

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)” ที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมซึ่งส่งผลต่อการศึกษาที่ได้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างและกระตุ้นภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

โดยผู้วิจัยขอเสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)

4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)” เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน โดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างของ (Yamane 1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยง (Reliability Coefficient) เกณฑ์ที่น่าจะยอมรับได้คือ .50 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติอนุมาน (Inductive Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ผู้วิจัยใช้สถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 กรณีที่ตัวแปรอิสระมี 2 กลุ่ม และใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีที่ตัวแปรอิสระมีมากกว่า 2 กลุ่ม F - test พร้อมทั้งการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Hierarchy Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสำหรับในการตีความความเข้มแข็ง (Strength) ของค่าอิทธิพล (Effect) ระหว่างตัวแปร ในการศึกษาค้นคว้า ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Cohen (1988) ที่ว่า ในตระกูล R (R Family)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร)” โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนใหญ่ของบุคลากรเป็นเพศหญิง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 52.38 และเป็นเพศชาย จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 47.62 ส่วนใหญ่มีอายุ 35-44 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 56.8 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 ส่วนใหญ่มีระดับตำแหน่งงานบริหารกองทุน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 17-21 ปีจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) พบว่า ด้านลักษณะของหน่วยงานโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.56 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านลักษณะของผู้บริหารโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.52 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านลักษณะของบุคลากรในหน่วยงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.61 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และด้านลักษณะด้านการจัดการโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.50 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.57 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.60 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.64 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) พบว่า บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) ไม่แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05และ.001

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพสาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) พบว่า ด้านลักษณะของหน่วยงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูง ($r = .943$) รองลงมาด้านลักษณะของบุคลากรในหน่วยงานความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .785$) ด้านลักษณะด้านการ

จัดการมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อย ($r = .685^{**}$) และด้านลักษณะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อย ($r = .545^{**}$) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .001 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ (กรุงเทพมหานคร) ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของบุคลากร ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ($r = .733^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($r = .492^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลดำเนินงาน ($r = .368^{**}$) และด้านการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนา ($r = .594^{**}$) มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อย ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรมีผลต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .001

5. การวิเคราะห์หัตถดอยเชิงพหุตัวแปรค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) ในเรื่องการบริหารองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $Sr^2=3.34$, $F=23.52$, $p<0.001$) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยทำนาย ได้แก่

5.1 แรงจูงใจด้านลักษณะของหน่วยงาน เป็นปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดโมเดลที่ดีที่สุด (Best model) สามารถทำนายความแปรปรวนของอำนาจทำนายในโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2=0.78$, $R^2_{Adjusted}=0.78$; $B=0.70$, $95\%CI=37.6-39.2$, $\beta=0.70$, $p<0.001$)

5.2 แรงจูงใจด้านลักษณะของผู้บริหารต่อการบริหารองค์การ เป็นอำนาจทำนายโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2=0.83$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $R^2_{changed}=0.04$; $B=-0.25$, $95\%CI=42.3-43.8$, $\beta=-0.24$, $p<0.001$)

5.3 แรงจูงใจด้านลักษณะของบุคลากรในหน่วยงานต่อการบริหารองค์การสามารถทำนายโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $R^2_{changed}=0.01$; $B=0.12$, $95\%CI=29.3-30.7$, $\beta=0.10$, $p<0.001$)

5.4 แรงจูงใจลักษณะด้านการจัดการต่อการบริหารองค์การ กับการมีส่วนร่วมของบุคลากรสามารถทำนายโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.82$, $R^2_{changed}=0.01$; $B=0.28$, $95\%CI=29.3-30.7$, $\beta=0.10$, $p<0.001$)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) จะสำเร็จลงได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากบุคลากรในองค์กรนั้นและเล็งเห็นความสำคัญในการกำหนดนโยบายให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องดูแลปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ โครงสร้างขององค์กร บุคลากร ระบบการปฏิบัติงานงบประมาณ สอดคล้องกับ กิริติ ยศยิ่งยง (กิริติ ยศยิ่งยง, 2548) โดยให้สามารถทำงานได้ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นกำลังสนับสนุนนโยบายให้สำเร็จลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ อุทัย เลาหวิเชียร (อุทัย เลาหวิเชียร, 2542, หน้า 68) เพราะคนสามารถใช้ทักษะและความรู้ในการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรอื่น ๆ ขององค์กรเป็นสินค้าและบริการในการสร้างกำไรและสิ่งมีค่าอื่น ๆ ให้กับองค์กรและ Jackson, Schuler, & Werner (Jackson, S.E., Schuler, R.S., & Werner, S., 2009, p. 12) กล่าวถึงปัจจุบันมุมมองเกี่ยวกับคน เปลี่ยนแปลงจากการที่ถูกมองเป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายมาเป็นสินทรัพย์ (asset) ขององค์กร โดยถือเป็นทุนทางปัญญา และทุนมนุษย์ที่เป็นการให้คุณค่าทางเศรษฐกิจของความรู้ ทักษะและความสามารถเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อความเจริญก้าวหน้าในกระทรวงคมนาคมมากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันถือว่าว่าเป็นการเรียนรู้และการปรับปรุงการปฏิบัติงานทั้งในระดับบุคคล ทีมงาน และองค์กรโดยเป็นการผสมผสานการพัฒนาทั้งระดับบุคคล กลุ่ม และองค์กรในการพัฒนาตนเอง พัฒนาสายอาชีพและพัฒนาองค์กร พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2553) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิผลขององค์การราชการ พบว่าการนำวัฒนธรรม I AM READY ไปปฏิบัติเป็นเวลา 2 ปีทำให้คะแนนเฉลี่ยของวัฒนธรรม I AM READY ขององค์การราชการเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กระทรวงต่าง ๆ ยึดถือและให้ความสำคัญกับมิติวัฒนธรรมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะภารกิจของแต่ละกระทรวงและวัฒนธรรม I AM READY มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลขององค์การราชการ

ความสัมพันธ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) มีผลมาจากการพัฒนาปัจเจกบุคคลการพัฒนาองค์กรและการพัฒนาความก้าวหน้าสายอาชีพโดยมุ่งให้เกิดประสิทธิผลของการพัฒนา

บุคลากร กลุ่ม และองค์การเพื่อเพิ่มศักยภาพ และความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของ บุคลากรและองค์การต้องเห็นคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมด้านภาวะผู้นำ ของบุคคลที่จะมาเป็นผู้นำในอนาคต โดยยอมลงทุนทั้งด้านเวลาและเงิน การสร้างและพัฒนา ผู้นำรุ่นถัดไป แต่ผู้นำสูงสุดขององค์การต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยเล็งหาบุคคล พร้อมทั้งจำเป็นที่จะต้องเริ่มจุดเริ่มต้นที่ดีสอดคล้องกับ ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ, 2550) โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดสรรผู้นำรุ่นใหม่ที่จะพิจารณาคัดเลือกจากเกณฑ์ เงื่อนไขระดับความแตกต่างระหว่างความรู้ ทักษะ ความสามารถและชุดพฤติกรรมของภาวะ ผู้นำอาทิ การให้โอกาสทำงานสำคัญๆ ในหลายจุดขององค์การ การถ่ายทอดและสอนงานจาก หัวหน้า มีกระบวนการเรียนรู้ อบรมและฝึกทักษะหรือการสะท้อนภาพให้ผู้นำในอนาคตเห็นจุด แข็งและจุดอ่อนของตนเอง มิได้เน้นเฉพาะให้มีโค้ชหรือหัวหน้างานที่ช่วยสะท้อนภาพให้เห็น เท่านั้น แต่ต้องให้ตัวผู้นำเองเข้ามามีส่วนร่วมในการหาแนวทางพัฒนาเพื่อช่วยปรับพฤติกรรม อย่างจริงจังและต่อเนื่องเน้นการพัฒนาผู้นำเป็นกลุ่ม เนื่องจากปัจจุบันต้องทำงานเป็นทีมซึ่งจะ ส่งผลต่อความยั่งยืนต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ในสำนักงาน หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของวิมล คำนวน (วิมล คำนวน, 2549) ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการกิจกรรมเพื่อการ พัฒนาบุคลากร ของข้าราชการศาลยุติธรรมในหน่วยงานสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค 2 ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการ มีความต้องการกิจกรรมโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายข้อ พบว่ามีความต้องการกิจกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสูงที่สุดในระดับมาก ส่วนกิจกรรมรองลงมาคือกิจกรรมด้านความรู้ทั่วไปด้านความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ด้านภาษาอังกฤษตามลำดับ ส่วนในระดับสุดท้ายคือกิจกรรม ด้านจิตใจและนันทนาการ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากปัจจุบัน เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของ ทุกคนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงาน ที่บ้านแม้กระทั่งของใช้ส่วนตัว บุคลากรจึงมีความ จำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเพื่อให้ทันต่อกระแสโลกในยุคโลกาภิวัตน์

สรุปผล

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) ด้านลักษณะของหน่วยงานมีการ

กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานในระดับสูงสุด ผู้บริหารมีแนวคิดในการพัฒนาและบริหารหน่วยงานในระดับสูงสุด บุคลากรในสำนักงานมีเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

2. เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) แล้วพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยประมาณ 35-44 ปี มีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-25,000.-บาทส่วนใหญ่เป็นพนักงานสายสนับสนุน มีประสบการณ์ทำงาน 17-21 ปี

3. ความสัมพันธ์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

4. ปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) คือระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรต้องเห็นคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมด้านภาวะผู้นำของบุคคลที่จะมาเป็นผู้นำในอนาคต โดยยอมลงทุนทั้งด้านเวลาและเงิน การสร้างและพัฒนาผู้นำรุ่นถัดไป

2. วางกลยุทธ์เรื่องเส้นทางการทำงานให้ผู้นำในอนาคต อาทิ การให้โอกาสทำงานสำคัญๆ ในหลายจุดขององค์กร การถ่ายทอดและสอนงานจากหัวหน้า มีกระบวนการเรียนรู้อบรมและฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. ควรเน้นการพัฒนาผู้นำเป็นกลุ่ม เนื่องจากปัจจุบันต้องทำงานเป็นทีม การพัฒนาการเป็นผู้นำร่วมกัน จะทำให้สามารถนำองค์กรร่วมกันได้ โดยศึกษาวัฒนธรรมเดิม โดยต้องดูลักษณะวัฒนธรรม รูปแบบ และผลของวัฒนธรรมแบบที่เป็นอยู่ต่อผลการดำเนินงาน

4. สร้างกรอบใหม่ เมื่อเข้าใจสภาพและผลของวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอยู่แล้วต้องตัดสินใจเลือกว่าวัฒนธรรมองค์กรแบบใด จะช่วยส่งเสริมความสำเร็จขององค์กร โดยคำนึงถึง วิสัยทัศน์ที่ควรจะเป็น พร้อมทั้งพิจารณาว่าจะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรขนาดไหนที่จะเพียงพอต่อการรองรับวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ใหม่

5. ควรมุ่งเน้นให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทำงานและสร้างค่านิยมร่วมในองค์การจากบุคคลรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งในหลากหลายรูปแบบ เช่น เรื่องเล่าที่ประสบความสำเร็จ วารสารขององค์การ การสื่อสารจากผู้นำ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2548). *การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อริยมรรค.
- ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. (2550). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนธัชการพิมพ์.
- พิชาย รัตนดิถ ญ ภูเก็ต. (2553). *องค์การและการบริหารจัดการ*. นนทบุรี: อิงค์บียอนด์บุ๊คส์.
- วิมล คำนวน. (2549). *ความต้องการกิจกรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากรของข้าราชการศาลยุติธรรมในหน่วยงานสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร 2. ปัญหาพิเศษ (รป.ม.)*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2554). *แนวทางการจำกัดค่าใช้จ่ายเพื่อสวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการ (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- สำนักนโยบายและแผน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2547). *กว่าจะเป็นหลักประกัน สุขภาพถ้วนหน้า*. นนทบุรี: เอส พี เอส พรินต์ติ้ง แอนด์ บิลด์.
- อุทัย เลาหิเชียร. (2542). *รัฐประศาสนศาสตร์ ลักษณะวิชาและมิติต่าง ๆ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- Jackson, S.E., Schuler, R.S., & Werner, S. (2009). *Managing human resources*. Mason: OH: South-Western Cengage Learning.

**การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหาร
สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม***
**DEVELOPMENT OF BUDDHIST PARTICIPATORY MANAGEMENT
FOR ADMINISTRATORS ON PRAPARIYATTIDHAMMA DIVISION.**

พระครูเขมาภิวุฒิ อภิชาโต (อันชุธูทธิ์)

PhrakruKemapiwut Apichato (Aonchureat)

สิน งามประโคน

Sin Ngamprakhon

อินตา ศิริวรรณ

Intha Siriwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: suriya5179@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 รูป และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป/คน สทนากลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า:

1. สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 พบว่า ร่วมคิดและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครูและผู้เรียนร่วมคิดและแสดงศักยภาพ ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย

* Received 13 February 2019; Revised 31 March 2019; Accepted 31 March 2019.

2. การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร พบว่า ความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารคือ 1) หลักการของการมีส่วนร่วม 5 ด้าน 2) ประเภทของการมีส่วนร่วม 6 ด้าน 3) ขั้นตอนหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วม 26 ด้าน 4) ลักษณะของการมีส่วนร่วม 10 ด้าน 5) กระบวนการของการมีส่วนร่วม 5 ด้าน และ 6) กิจกรรมการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 กิจกรรม อีกทั้งยังพบหลักอิทธิบาท 4 หลักปฏิบัติที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่าง

คำสำคัญ : การบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ, ผู้บริหาร, พระปริยัติธรรมแผนกธรรม.

Abstract

The objectives of This research were: To study the studies of Participatory administration, to develop the participatory administration of the way of developmental participatory administration for Prapariyattidhamma school Dhamma Division in the management at Sangha in section one using the mixed Methodology research as qualitative research in the out of 205 samples and qualitative research by interview of 10 persons and Focus Group Discussion of 10 Persons.

The research of the study found that:

1. The studies of Participatory administration at Prapariyattidhamma school Division in the management Sangha in section 1 found that co-thinking and analyzing problems together giving the opportunity the teachers and students join the thirty and show the potential co-thinking apply to join the action plan by the brainstorm for the resources from all parties.

2. The development of Participatory administration of administrators the mean score of the right onuses was the highest. The usefulness, appropriateness and fertility were the high level respectively.

3. The way of Development of the parties Participatory administration of administrators found that 1) the principle of participation in the 26 aspects 2) The type of participation in the 6 aspects The step or model of participation in 26 aspects 4) styles of participation in 10 aspects 5) Processes of participation in 5 aspects and 6) participatory management of development activities out of 5 activities including the 4 principles of empowerment the 4 principles of empowerment : the principles of performance and the using of success at all.

Keywords: Buddhist Participatory Management, Administrators, Prapariyattidhamma Division.

บทนำ

การบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษายุคปัจจุบันเพราะจะต้องอาศัยเครือข่ายการศึกษาที่เข้มแข็งในการสนับสนุนสถานศึกษาสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการบริหารไว้ว่า “การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย การบริหารและการจัดการองค์กรให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้นั้น ปัจจัยที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ที่สำคัญต่อการจัดการที่จะช่วยให้องค์กรสามารถบริหารงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ บุคคล (Man) เงินทุน (money) วัสดุอุปกรณ์ (material) และวิธีการจัดการ (management) ทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่มีคุณค่าที่สุดในองค์การเพราะนอกจากจะใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์จากทรัพยากรมนุษย์แล้วทรัพยากรมนุษย์ยังสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทางการบริหารอื่นๆ ได้อีกด้วยองค์การต่างๆ จึงพยายามที่จะค้นหาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานรวมถึง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ให้มีศักยภาพและขีดความสามารถในระดับที่องค์กรต้องการ (กิริติ ยศยิ่งยง, 2549)

การมีส่วนร่วมในการบริหารนั้น เมตต์ เมตต์การุณจิต ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า แม้ว่าการมีส่วนร่วมจะมีนัยวิชาการให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายทรงสนะก็ตาม แต่สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมก็คือ การเปิดโอกาสให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดตามผล การเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์ในด้านการนำเอาความรู้ ความสามารถ (talents) และทักษะ (skills) ของคนในองค์กร หรือท้องถิ่นแล้วแต่กรณีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้การเข้ามามีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และมีศักดิ์ศรี อีกทั้งจะกระตุ้นให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบ ผู้ที่ละเลย หรือเฉยเมยไม่เข้าร่วม จะด้วยเหตุใดก็ตามย่อมทำให้มีอำนาจด้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมหรือกล่าวได้ว่า ความละเลยไม่สนใจเป็นสภาวะที่บุคคลปลีกตัวออกจากสังคมนั่นเอง (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2546)

การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมานิยมศึกษาเป็นพระธรรมวินัยที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป จึงปรากฏว่าภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในพระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อยเป็นเหตุให้สังคมพลเขตแดนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกิจการพระศาสนาทั้งในด้านการศึกษาการปกครอง และการแนะนำสั่งสอนประชาชน ดังนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงได้ทรงพระดำริวิธีการเล่าเรียนพระธรรมวินัยในภาษาไทยขึ้นสำหรับสอนภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหารเป็นครั้งแรกนับแต่ทรงรับหน้าที่ปกครองวัดบวรนิเวศวิหารเมื่อ พ.ศ. 2435 เป็นต้นมาโดยทรงกำหนดหลักสูตรการสอนให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ทั้งด้านหลักธรรมพุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดถึงหัดแต่งแก้กระทู้ธรรมเมื่อทรงเห็นว่าการเรียนการสอนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยดังนี้ได้ผลทำให้ภิกษุสามเณรมีความรู้กว้างขวางขึ้น เพราะเรียนรู้ได้ไม่ยากจึงทรงดำริที่จะขยายแนวทางนี้ไปยังภิกษุสามเณรทั่วไปด้วย ประกอบกับใน พ.ศ. 2448 ประเทศไทยเริ่มมีพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ซึ่งภิกษุทั้งหมดจะได้รับการยกเว้นส่วนสามเณร จะยกเว้นให้เฉพาะสามเณรผู้รู้ธรรมทางราชการได้ขอให้คณะสงฆ์ช่วยกำหนดเกณฑ์ของสามเณรผู้รู้ธรรม สมเด็จพระมหาสมณเจ้าจึงทรงกำหนด

หลักสูตรองค์สามเนรูธรรมขึ้นต่อมาได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์สามเนรูธรรมนั้นเป็น “องค์นักธรรม” สำหรับภิกษุสามเณรชั้นนวกะ (คือผู้บวชใหม่) ทั่วไป ได้รับพระบรมราชานุมัติเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2454 และโปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนตุลาคมปีเดียวกันโดยใช้วัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดเบญจมบพิตร เป็นสถานที่สอบ การสอบครั้งแรกนี้ มี 3 วิชา คือ ธรรมวิภาคในนวโกวาท แต่งความแก้กระทู้ธรรมและแปลภาษามคธเฉพาะท้องถิ่นในอรรถกถาธรรมบท

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมดีขึ้น จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เป็นระบบใน การบริหารและจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียน มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความสามารถคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ และมีความฉลาดทั้งทางสติ ปัญญา ทางอารมณ์ และ ความฉลาดทางคุณธรรม รวมทั้งปฏิบัติตามวิชาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนจึงจะนำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา กล่าวได้ว่า สถานศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท มีภารกิจหลักที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ตามระดับและประเภทของการศึกษานั้น คุณภาพที่คาดหวัง หมายถึง คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้แก่ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกาย และจิต และคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยการกำหนดในหลักสูตรคาดหวังโดยชุมชน และสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษาเองและคาดหวังโดยตัวผู้เรียนเองอีกด้วย (กมล ภูประเสริฐ, 2544)

แนวทางการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประคอง รัตมีแก้ว (ประคอง รัตมีแก้ว, 2545) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ประสบผลสำเร็จมีคุณภาพและมาตรฐานและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามกฎหมายกระทรวงและตามวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ นั้น ผู้บริหารจะต้องรู้จักการจัดการงานวิชาการโดยมีการจัดสายบริหารและวางแผนเสนอย่างมีระบบ และ มีนโยบายมีการนิเทศปฏิบัติรายงาน ติดตามและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญต่อการดำเนินนโยบายทางการศึกษา หากผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินงานทางการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และมีคุณภาพตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นในการปฏิบัติ

หน้าที่ของผู้บริหารจึงจำเป็นจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ จึงจะทำให้การบริหารนั้นมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1
2. เพื่อพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) มุ่งศึกษา “การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม” โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ รายงานการวิจัย รายงานของหน่วยงานต่างๆ บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-deph interview) อย่างเป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีตัวอย่าง (Case Study) ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วยรูปแบบของการวิจัย ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

ประชากร ได้แก่ ครูสอนธรรมในสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 447 รูป รวม 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานี (กองพุทธศาสนศึกษา, 2561)

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากประชากรทั้งหมดโดยกำหนดสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูป (การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง, 2561) ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% (Krejcie & Morgan, 2561)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 10 รูป ด้วยวิธีการเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นเจ้าอาวาส / เป็นอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม / มีประสบการณ์การบริหาร ไม่น้อยกว่า 4 ปีและผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านบริหารการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) จากกลุ่มผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 จำนวน 10 รูป ด้วยวิธีการเจาะจงเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหาร

แบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 และแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนาพูดคุยกันประมาณ 10 รูป/คน ของผู้ทรงคุณวุฒิรวม 2 กลุ่ม รวม 10 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม จำนวน 5 รูป

3. แบบสำรวจ (Survey Guide) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

รายละเอียดการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

1. ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

2. กำหนดนิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยอาศัยฐานทฤษฎีและงานวิจัย

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะคำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมีคุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability)

4. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยดำเนินการดังนี้

4.1 นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นในขั้นตอนที่ 3.3 จำนวน 95 ข้อเสนออาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม

4.2 นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่า แบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหาหรือไม่ โดยการหาดัชนี (index of congruence : IOC) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการ

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการและ

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่

4.3 พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 มีจำนวน 95 รายการ และปรับปรุงแก้ไขภาษาตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

4.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด โดยกำหนดให้บุคลากรจำนวน 30 รูป ได้แก่ครูผู้สอน จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.872

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

3. การศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแจกแบบสอบถาม และการเก็บบันทึกด้วยภาพถ่าย เพื่อเก็บข้อมูลตามความเป็นจริงถูกต้องมากที่สุด

4. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการแจกแบบสอบถาม แล้วจัดบันทึกลักษณะการบรรยาย (Descriptive) เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์

ความรู้ใหม่ วิเคราะห์ผลการศึกษาจะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ซึ่งผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดของสุภางค์ จันทวานิช (สุภางค์ จันทวานิช, 2540)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็น เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) ได้แก่การจำแนกข้อมูลออกเป็นต่างๆ (Typological) ในการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการของการมีส่วนร่วม 2) ประเภทของการมีส่วนร่วม 3) ขั้นตอนหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วม 4) ลักษณะของการมีส่วนร่วม 5) กระบวนการของการมีส่วนร่วม 6) กิจกรรมการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 7) การนำไปใช้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน จากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ได้สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ร่วมคิดและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันบนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนมีศักยภาพ เปิดโอกาสให้ครูและผู้เรียนร่วมคิดและแสดงศักยภาพ ยึดหลักอุปทานิยธรรม 7 คติมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย การลงมือทำ ได้แก่ นำแผนงานที่ได้ ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้ การติดตามประเมินผล ได้แก่ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน การรับประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การเรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำและความสัมพันธ์ระหว่างภาคีที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ เสมอภาคและเอื้ออาทรกันมากขึ้น เป็นลำดับ

2. พัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ด้วย 7 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการของการมีส่วนร่วม 2)

ประเภทของการมีส่วนร่วม 3) ขั้นตอนหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วม 4) ลักษณะของการมีส่วนร่วม 5) กระบวนการของการมีส่วนร่วม 6) กิจกรรมการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 7) การนำไปใช้ ผลการตรวจสอบกระบวนการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 การตรวจสอบการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้

3. เสนอเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบไปด้วย 1) กระบวนการของการมีส่วนร่วม 2) หลักการของการมีส่วนร่วม 3) ประเภทของการมีส่วนร่วม 4) ขั้นตอนหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วม 5) ลักษณะของการมีส่วนร่วม 6) กิจกรรมการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 7) การนำไปใช้

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า

การบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน จากการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ได้สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่วางแผนและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันบนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนมีศักยภาพ เปิดโอกาสให้ครูและผู้เรียนร่วมคิดและแสดงศักยภาพ ยึดหลักอภิปราย 7 ขั้นตอนกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน ด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย การลงมือทำ ได้แก่ นำแผนงานที่ได้ ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้ การติดตามประเมินผล ได้แก่ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำและแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน การรับประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การเรียนรู้จากการร่วมคิดร่วมทำและความสัมพันธ์ระหว่างภาคีที่พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่สมานฉันท์ เสมอภาคและเอื้ออาทรกันมากขึ้น เป็นลำดับ สอดคล้องกับ ศิริพร ต้นตียมาศ ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม สังกัด

กรุงเทพมหานคร ระดับของประสิทธิผลการบริหารเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า

1.1 องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม สังกัด กรุงเทพมหานครประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับตามน้ำหนักขององค์ประกอบ จากมากไปหาน้อย คือ 1) กิจกรรมที่ทำร่วมกัน 2) การใช้เทคโนโลยี 3) ทักษะด้านภาวะผู้นำ 4) ผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม 5) การติดต่อสื่อสาร 6) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 7) องค์การ (เครือข่ายโรงเรียน) แบบมีส่วนร่วม 8) บรรยากาศการมีส่วนร่วม

1.2 ระดับของประสิทธิผลการบริหารเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครอยู่ใน ระดับมาก

1.3 รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัด กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม 8องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย (ศิริพร ตันติยมาศ, 2550)

1.4 พัฒนาทักษะการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบของทักษะการบริหาร 5 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของ ทักษะ 2) กระบวนการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษา 3) องค์ประกอบของการบริหาร สถานศึกษา 4) กิจกรรมการพัฒนาทักษะ

กระบวนการของการมีส่วนร่วม ได้แก่

1.4.1 มีส่วนร่วมในการรับรู้ การคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของ ปัญหาตลอดจนความต้องการของ ชุมชน

1.4.2 มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลด และแก้ไขปัญหา

1.4.3 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

1.4.4 มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงานและนำผล กลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์

1.4.5 มีการมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนาการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการดำเนินงาน 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผลการดำเนินงานการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการดำเนินงาน 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผลการดำเนินงาน เงื่อนไขความสำเร็จขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

2. พัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ด้วย 7 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการของการมีส่วนร่วม 2) ประเภทของการมีส่วนร่วม 3) ขั้นตอนหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วม 4) ลักษณะของการมีส่วนร่วม 5) กระบวนการของการมีส่วนร่วม 6) กิจกรรมการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 7) การนำไปใช้ ผลการตรวจสอบกระบวนการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 การตรวจสอบการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ สอดคล้องกับ ประทีป บินชัย และนิพนธ์ กินาวงศ์ ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสำรวจภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้แบบสอบถามภาวะผู้นำพหุปัจจัยเพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมคือ การจัดกระบวนการฝึกอบรมตามกรอบรูปแบบเชิงระบบของเบอร์ทาลันฟีฟี่ คือ 1) การประเมินภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้เข้าอบรม 2) การให้องค์ความรู้ที่จำเป็น 3) การให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติการเขียนแผนพัฒนาก้าวหน้าตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของแต่ละคน 4)

นำไปปฏิบัติงานในสภาพจริงและ 5) การประเมินภาวะผู้นำของผู้เข้ารับการอบรม จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม คือ การจัดกระบวนการฝึกอบรมตามกรอบรูปแบบเชิงระบบของเบอร์ทาลันฟี (ประทีป บินชัย และนิพนธ์ กินาวงศ์, 2547) การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม (ชูเลอร และแวนดรา อ่างใน ลดาวัลย์ มหะศรี, 2550)

3. เสนอเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ประกอบไปด้วย 1) กระบวนการของการมีส่วนร่วม 2) หลักการของการมีส่วนร่วม 3) ประเภทของการมีส่วนร่วม 4) ขั้นตอนหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วม 5) ลักษณะของการมีส่วนร่วม 6) กิจกรรมการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม 7) การนำไปใช้ สอดคล้องกับ เยาวมาลย์ สิทธิเดช ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

3.1 สภาพปัญหาบุคลากรสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า 1) ด้านร่างกายพบว่า บุคลากรส่วนมากมีสุขภาพแข็งแรงและบางคนมีสุขภาพอ่อนแอ ต้องได้รับการพัฒนา 2) ด้านจิตใจอารมณ์จิตวิทยา พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีจิตใจอารมณ์เป็นกัลยาณมิตร 3) ด้านสังคม พบว่า บุคลากรส่วนมากมีความเหมาะสมและมีการพัฒนาศักยภาพโดยการเอื้อเฟื้อจากคนในชุมชนและสังคม 4) ด้านสติปัญญา พบว่า บุคลากรส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีประสบการณ์น้อยในการสอน

3.2 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาบุคลากรสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า การพัฒนารูปแบบการพัฒนาบุคลากรสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จากการศึกษาผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ 1 ส่วน นำ ประกอบด้วย ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ และด้านสภาพแวดล้อม 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย ด้านองค์ประกอบ ด้านขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร ด้านวิธีการพัฒนาบุคลากรด้านกิจกรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากร 3 เงื่อนไขการนำไปใช้ โดยให้เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการพัฒนาบุคลากรสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับโรงเรียน

3.3 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ พบว่า รูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับบุคลากรควรใช้รูปแบบ Smart Personality Model ผลการตรวจสอบความคิดเห็นความเหมาะสมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เยาวมาลย์ สิทธิเดช, 2559)

สรุป

การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ประกอบด้วยกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม มีกระบวนการของการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) มีส่วนร่วมในการรับรู้ การคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของ ชุมชน 2) มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหา 3) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหาร ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย 4) มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงานและนำผลกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 5) มีการมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและมีหลักการของการมีส่วนร่วม การระดมความคิด การวางแผน การลงมือทำ การติดตามประเมินผล การรับประโยชน์ร่วมกันมีทั้งผลประโยชน์ทางรูปธรรม โดยบูรณาการร่วมกับหลักอิทธิบาท 4 ฉันทะ ความพอใจในการบริหาร ร่วมคิด ร่วมวางแผน วิริยะ ความเพียรไม่ทอดทิ้งในการประกอบกิจนั้นๆ ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างไม่ย่อท้อ จิตตะ เอาใจใส่ไม่ทอดธุระในเรื่องนั้นๆ ด้วยการร่วมกันตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และวิมังสา จะต้องทำงานนั้นต่อไป บันไดสู่ความสำเร็จสี่ประการที่กล่าวนี้ข้อสุดท้ายสำคัญสุดเพราะเป็นการพิจารณาร่วมกันติดตามผลงานที่ทำและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานเพื่อพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหาร สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมไปพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล การวางนโยบาย การตัดสินใจ ควบคุม ติดตาม และประเมินผล รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมนำไปบูรณาการร่วมกับศาสตร์ในการบริหารสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาสำนักเรียนให้มีประสิทธิภาพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

2.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

เอกสารอ้างอิง

กมล ภูประเสริฐ. (2544). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จำกัด ก.พล.

กองพุทธศาสนศึกษา. (2561). *ทะเบียนรายชื่อครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี ปี 2560*. เรียกใช้เมื่อ 6 กันยายน 2561 จาก <http://deb.onab.go.th>

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง. (2561). เรียกใช้เมื่อ 23 มิถุนายน 2561 จาก <http://pioneer.netserv.chula.ac.th>.

กิริติ ยศยิ่งยง. (2549). *การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ ก๊อปปี้ ประเทศไทย จำกัด.

- ชูเลอร์ และแวนดรา อ่างใน ลดาวัลย์ มหะศรี. (2550). *การมีส่วนร่วมการบริหารการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- ประคอง รัตมีแก้ว. (2545). *รัฐศาสตร์, สังคมศาสตร์. พระนคร: มงคลการพิมพ์.*
- ประทีป บินชัย และนิพนธ์ กินาวงศ์. (2547). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำ พหุสมบุรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงานวิจัย คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2546). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด.*
- เยาวมาลย์ สิทธิเดช. (2559). *รูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ศิริพร ตันติยศมาศ. (2550). *รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย.*
- Krejcie & Morgan. (2561). *ตารางของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie & Morgan. เรียกใช้เมื่อ 6 กันยายน 2561 จาก <https://sites.google.com>*

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการคณาจารย์และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในมิติทางด้านพระพุทธศาสนาการศึกษาศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) บทความพิเศษ (Special Articles) บทความพิเศษทางวิชาการ ที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการใน วงการวิชาการ หรือวิชาชีพ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะ วิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทาง วิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มี ประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า ทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการ วิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนด ปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุผล โดย จะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความและ สรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำราหนังสือ และ วารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการพิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยเอียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียนเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น(ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์ หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)

5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

6) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์เล่มที่ข้อเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า1รายการให้ใช้

เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิงเช่น (พระธรรมโกศาจารย์ประยูรธมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกวันบรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่าและคณะเครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิงเช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมมจิตโตและคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003 ; Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี

2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย

2. เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. : สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (// การวรรค 2 ครั้ง)

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์. : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่.// (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่
อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาภรณ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T.(1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24,
pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). //ชื่อบทความ. //ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน. //(ปีพิมพ์). //ชื่อวิทยานิพนธ์. //ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบ
อิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการ
สาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมือง พระนครศรีอยุธยา
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(ปี). //ตำแหน่ง./สัมภาษณ์. วัน เดือน.

ตัวอย่าง :

พระพรหมบัณฑิต(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร..(2558). อธิการบดี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่). //ชื่อบทความ. //สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง :

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W.. (22 June 2004). *Liberal Internationalism:Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พงศ์สานต์ พัทธกัสมหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน

พระปกเกล้า.

โกนิฐ์ ศรีทอง.(2558). การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก,24 สิงหาคม 2550.

Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

1. ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น

- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด

- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุดเอกสารต้องระบุรายละเอียดของ

ผู้เขียนบทความ (Author(s)) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่งและสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ หรือ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร การศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

- แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

4) รูปถ่าย 1 นิ้ว จำนวน 1 รูป (ถ่ายหน้าตรง)

ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80000

2. ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word ส่งมายัง E-mail: tak.punyada@gmail.com เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่น มายังกองบรรณาธิการเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

3. การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : tak.punyada@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ผลงานจำนวน 1 ฉบับพร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16.pt).....

วัตถุประสงค์การวิจัย : Research Objectives (16 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย : Research Methodology (18 pt)

.....(16.pt).....

ผลการวิจัย : Results (18pt)

.....(16.pt).....

อภิปรายผล: Discussion (18pt)

.....(16.pt).....

สรุป : Conclusion (18 pt)

.....(16.pt).....

ข้อเสนอแนะ : Recommendation (18 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....ไทย (16 pt).....

.....Eng (16 pt).....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/วิจารณ์

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

เนื้อหา : Body (18pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

สรุป : Conclusion (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....ไทย (16 pt).....

.....

.....Eng (16 pt).....

.....